

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེབ།

TIBET POLICY JOURNAL

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་ཚོམ་གྲིག་བྲས།

བོད་ཀྱི་སྤྱི་དུས་ལྷན་ཁྲིམས་ཞིབ་བཅུ་དེབ།

༡༠༢༣ལོ། ལྷིབ་ལོ་འདོན་ཐེངས་བཅུ་དཔ། བོད་ཡིག་བར་མ།

ལྷིབ་ལོ་ལྷོ་མ་ལྷིབ་འགན་འཁུར་གྲུབ་མེད་ལ་ཚོ་རིང་།

ལྷོ་མ་ལྷིབ་འགན་འཁུར་བའི་རིག་མཁུན་ཚོ་རིང་བསམ་གྲུབ།

དཔུང་ལྷོ་མ་འཁུམས་ལྷིབ་ལྷོ་མས་རྒྱུད།

འབྲུམ་རམས་པ་ཚོ་དབང་རྣམས།

རིག་མཁུན་ཚོ་རིང་བསམ་གྲུབ།

པར་འདེབས་ཁོང་། ལྷོ་མ་ཐང་པར་ཁོང་།

རིག་གཞུགས་ལྷོ་མ་འཁུར་བའི་རིག་མཁུན་ཚོ་རིང་བསམ་གྲུབ།

རྒྱུ་ཐང་ལ། ༤༠༠

བུ་སྤྱི་དུས་ལྷིབ་ལྷིབ་ལོ་འདོན་ལྷོ་མ། ISSN: 977-2394--2983

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
South Asia

Disclaimer: “This publication has been produced in partnership with the Friedrich Naumann Foundation for Freedom. The contents of this publication are the responsibility of SARD”

ཚོམ་རྒྱིག་པའི་གཏམ།

འདི་ག་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་ལོ་རྒྱུས་ལྟུང་པའི་བོད་ཀྱི་ན་གཞོན་ཉམས་ཞིབ་
 པའི་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་དགུ་པའི་ཚོག་ཀྱང་རིག་གཞུང་ཉམས་ཞིབ་པ་དང་། འབྲམ་རམས་
 པའི་སློབ་གཉེར་བ། གཚུག་ལག་རབ་འབྲམས་པ་སོགས་གཞོན་སྐྱེས་ཤེས་ཡོན་པ་ཉི་ཤུ་ལྷག་
 མཉམ་ཞུགས་གནང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་། ཚོམ་རིག་བརྟམས་སྐད་ལྟོགས་ལྟུང་པའི་ལོ་
 ཡུག་གཞན་བཅོམ་བྱོལ་ནང་གི་བོད་མིའི་གནས་སྡངས་སོགས་བརྗོད་གཞི་རྣམས་མང་ཚོག་བསྐོ་
 སློང་གནང་བར། འདི་ག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་འཚོགས་ཐེངས་དགུ་པའི་གྲུབ་འབྲས་ཆེན་པོ་
 ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་ལུ་གི་ཡོད།

ད་རེས་བོད་ཀྱི་ན་གཞོན་ཞབས་པའི་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་དགུ་པའི་སྡེང་གཏམ་བཤད་
 གནང་བའི་དཔྱད་ཚོམ་ཚང་མ་དེབ་གཟུགས་ལུ་དཔར་སྐྱབ་བྱས་ཡོད་ཅིང་། དེ་ལས་
 དཔྱད་ཚོམ་སྤྲོས་དག་བཅུ་འདི་ག་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ལོ་འཛོམས་ཏུས་དེབ་(བོད་
 ཡིག་པར་མ།)ནང་སྤེལ་ཡོད། གཞན་འདི་ག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་ནས་དཔྱད་ཚོམ་འདེམས་སྐྱབ་གི་
 སྐབས་ལུ་འབྲས་ལྗོངས་དང་བལ་ཡུལ་གློ་བོ་སོགས་ཉི་མ་ལ་རི་རྒྱུད་ནས་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་
 དགུ་པར་མཉམ་ཞུགས་གནང་མཁན་གྱི་ཚོམ་པ་པོ་རེ་བྱུང་ལ་ཡང་དམིགས་བསལ་སྤན་ཏུ་
 བྱིན་ཡོད་པས། མ་འོངས་པར་ཉི་མ་ལ་རི་རྒྱུད་ནས་གཞོན་སྐྱེས་ཤེས་ཡོན་པ་སྤྲོད་ལས་མང་
 པོ་ཚོགས་འདུར་མཉམ་ཞུགས་གནང་བའི་རེ་བ་ལྟ།

ཚོམ་རྒྱིག་གི་བརྒྱུད་རིམ་ཁྲོད་དཔྱད་ཚོམ་གྱི་ལུངས་འདྲེན་ཡིག་ཆ་ཁ་གསལ་མེད་པ་
 དང་། ཚིག་རྒྱུད་ཅུང་ཟད་སློག་མི་བདེ་བ། བརྟམས་ཀྱི་འཇུག་རྒྱུལ་རེ་བྱུང་ནས་བ་སོགས་ལ་
 ཚོམ་རྒྱིག་པའི་ངོས་ནས་དགོས་ངེས་ཀྱི་ལུ་དག་བཏང་བ་ལུད། གཞན་ཚོམ་པ་པོའི་དགོངས་
 བཞེད་མཐའ་དག་རང་སོར་བཞག་ཡོད།

ཚོམ་རྒྱིག་པ་ནས།

དཀར་ཆག

བོད་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་བདག་ཏུ་བབྱང་བའི་སྐོར་གླེང་བ།.....1

ག་བོ་ཉ་མགིན།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ལོར་བོད་ནང་ལྷག་པའི་ཤར་པ་རྒྱལ་པོའི་

གནད་དོན་གྱི་སྐོར་རགས་ཚམ་གླེང་བ།13

འཇམ་དབྱངས་དོན་གྲུབ།

བོད་ཀྱི་དོ་ཆས་གསར་མའི་གནལ་ཤུལ་གྲགས་ཚན་

ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་སྐོར་གླེང་བ།35

ལྷ་མོ་རྒྱབས།

རྒྱ་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ནང་མའི་བོད་རིགས་

ཕྱོད་(འཇིན་)གྲར་འཇིན་པའི་སྲིད་བྱས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ།51

གཤོང་ཀ་དོ་རྗེ་དབང་འདུས།

རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་དང་

ཨ་རི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་གླེང་བ། (༡༩༣༠-༡༩༣༩)87

ཨ་ལགས་རྗེ་རྒྱལ་གྲོ་སྐོས་ཚོས་བཟང་།

སྐས་ཡུལ་འབྲས་མོ་སྐོངས་སུ་བོད་ཀྱི་ལྷ་མ་རྣམས་གྱི་

ལྷག་རྗེས་སྐོར་གྱི་བཤད་རགས་བསྟུན།107

ལྷ་རྒྱུ་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ།

-VI- | བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེའགྲུབ་

ཉམས་འགྱུར་གྱི་ལྟ་བུ་བས་ཐུབ་པའི་སྐྱེས་རབས་མངའ་བའ།135

ལྟ་སྐོར་ལོ་བཟང་ཚོས་གྲགས།

དགའ་ལྡན་པོ་བྲང་གི་ཚོས་སྲིད་བྱུགས་རྒྱན་

བོད་མདོ་རྒྱན་ཐུལ་དུ་རི་ཡོད་སྐོར་རོབ་ཅམ་སྲིད་བའ།167

དོ་རྗེ་རིན་ཆེན།

རྗེ་བཙུན་ཀུན་དགའ་སྐོལ་མཚོག་གི་རྣམ་ཐར་སྲིད་བཅུས།185

རིག་འཛིན་ཚོས་འཛོམས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ལོས་ ༡༩༡༥ ལོར་གྱི་བོད་དམག་གི་

འགྱུར་བ་དང་དམག་གི་བལོ་འགྲེམས་བྱིད་སྐྱངས་ལ་ཅུང་ཟད་དཔྱད་པ།199

ཚོ་དབང་དཔལ་ལྷན།

རྒྱ་ནག་ཆེན་པོའི་འོག་གི་བོད་དང་ཨོག་པོ། ལྷ་ལོ་ཚོ་གྲང་ལྷ་

མི་རིགས་སུ་བསྐྱར་རྒྱུ་དང་རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་མཚུངས་སྐྱུར་སྲིད་བྱུས།217

ཕན་ཚོགས།

བཀའ་ཡིས་བཞེངས་པའི་པ་རྒྱ་རྒྱས་པའི་ཞིང་ཁམས་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དཔོན་གྱི་བྱང་དོའི་

ཡི་གེའི་ཚོག་གནད་འགའ་ལ་དཔྱད་ཞིབ།241

རིག་སྐོར་ཚོ་རིང་བསམ་གྲུབ།

བོད་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་དབང་ལུ་བརྒྱུད་བའི་སྐོར་གྱི་བཞུགས་པ།

གཤམ་ལྷ་མགྲིན།

ལྷ་ཚོ་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེན་ཁང་གི་འཇུག་རམས་པའི་སློབ་གཉེན་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། དབྱང་ཚམ་འདིའི་ནང་ཏུན་ཉོང་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་ལྷན་བོད་དང་
རྒྱ་ནག་གི་ཐང་རྒྱལ་རབས་ལོ་གསལ་གྱིས་ཏུན་ཉོང་ས་ཁུལ་ལ་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྐོར་ལ་
བརྒྱུར་ཞིབ་དང་། བོད་བཅའ་བའི་སྲིད་གཞུང་གིས་མི་ལོ་རྒྱུས་བོ་ ༡༩༥༥ རིང་ཏུན་ཉོང་ས་ཁུལ་དབང་ལུ་
བརྒྱུད་བའི་སྐོར་གྱིས་ཡོད།

བཅའ་ཚད་གཙོ་བོ། ཏུན་ཉོང་། དབང་རྒྱུར། བོད་བཅའ་བའི་རྒྱལ་རབས། ལི་ཡུལ།

སྐོར་སྐོར།

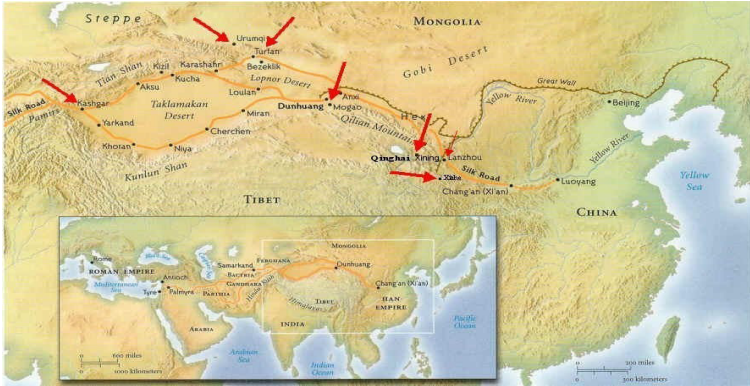
༄༅། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ཏུན་ཉོང་གི་ལོ་གྲངས་ཀྱི་མང་ཉུང་ལ་མ་བལྟས་པར་ཨེ་ག་ཡའི་
རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་གིས་སྤྱིར་བདག་ཏུ་བརྒྱུད་ཚུངས་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་
ཡིན་ལ། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་དང་རང་རེ་བོད། བོད་མི་ཉལ་ལོག་པོ། ཏུར་གི་བཅས་ཀྱིས་རིམ་
བཞིན་དབང་བརྒྱུར་ཏེ་ཏུན་ཉོང་གི་ས་ཁུལ་ཏུ་རང་རང་གི་ལུགས་སྐོལ་དང་མཐུན་པའི་ཚོས་
ལུགས་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་གཞི་འདྲ་མིན་མང་པོ་སྟེལ་ཡོད་པ་ནི་དེང་གི་ཏུན་ཉོང་གི་ལུལ་
བཞག་རིག་དངོས་དག་གིས་ང་ཚོར་རྒྱུར་ཁ་གྲག་བཞིན་ཡོད། ཡིན་ནའང་། རྒྱ་ནག་གིས་སྤྱི་

བར་གསུམ་ཏུ་ལོ་རྒྱུས་ལ་འཕྲོག་བརྗོད་དང་བརྗོད་བཅོས་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་ནི་གནའ་ནས་ད་ལྟའི་
བར་ཏུ་རྒྱ་ནག་ལོ་ནར་བདག་པ་ཞིག་ཡིན་པར་སྒྲོག་བཞིན་པ་ནི་རྒྱ་ནག་རང་གི་གཏམ་རྒྱུད་
ཅིག་གྱེ་ལ་བ་བཀའ་བཞུགས་སྲིལ་བུ་རྒྱ་བ་ཟེར་བ་དང་ཆ་མཚུངས་པ་ཉིད་དོ།

རྒྱ་ཡུན་མི་ལོ་མང་པོ་ཞིག་གི་རིང་ལ། བོད་གི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་དག་གིས་
ཏུན་ཉོང་ས་ཁུལ་དབང་སྐྱར་གྱི་ཆེད་ཏུ་མི་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་འགྲོ་སྐོན་ཤུགས་ཆེན་པོ་བཏང་ནས་
ཏུན་ཉོང་གི་བདག་སྐོབ་ལ་ཚོད་པ་བྱས་ཚུང་ལ། དམག་འཁྲུག་ཡུན་རིང་བྱས་པའི་བརྒྱུད་
རིམ་ཁོད་མི་ལོ་བརྒྱ་ལ་བོད་བཅོན་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཏུན་ཉོང་ས་ཆ་བདག་ཏུ་
བརྒྱུད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་ཀྱི་རྒྱ་སྐབས་འདི་ལ་ཏུན་ཉོང་གི་འཕེལ་རྒྱས་
ཚེར་སོན་པའི་རྒྱ་སྐབས་ཞེས་ཀྱང་ཟེར་གྱི་ཡོད། གང་ལྟར་ཏུན་ཉོང་ནི་སྐབས་དེ་ཤེད་ཏུ་ཨེ་
ཤི་ཡའི་ཚོང་འབྲེལ་དང་དམག་དོན་གྱི་སྲོགས་ནས་ཉ་ཅང་གནས་བབ་གལ་ཆེན་བརྒྱུད་ཡོད་
པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན་པས་མི་རིགས་མང་པོས་ཉམ་སྐོབ་བྱས་ཚུང་བ་རེད།

དེ་ཡང་ཏུན་ཉོང་ངམ་ཤ་རུ་ནི་སྲོགས་གཅིག་ནས་གནའ་བོའི་དར་གོས་འགྲུལ་ལམ་
ལྟེང་གི་ས་ཚོགས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་ལ། གཉིས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་རུབ་བསྐྱོད་ཀྱི་ས་འགག་
ཀྱང་ཉ་ཅང་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པས་ས་ཁུལ་འདི་ནི་རང་རེ་བོད་དང་རྒྱ་ནག་སོགས་མཐའ་
འཁོར་གྱི་ཡུལ་གྱ་མང་པོ་ཞིག་ལ་ཚོང་འགྲུལ་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབང་བསྐྱར་ས་ཁུལ་རྒྱ་
བསྐྱེད་ཐང་ཆེས་མེད་ཏུ་མི་རུང་བའི་ས་གནས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། དེ་ལ་བོད་རིག་པ་ཞིབ་
འཇུག་མཁན་བྱམས་པ་ལགས་ཀྱིས་ཤ་རུ་ནི་ད་ལྟའི་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཆེས་རུབ་སྲོགས་
སུ་ཡོད་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན། གནའ་རྒྱུས་ནས་ཨེ་ཤི་ཡ་དང་ཡོ་རོབ་སྤྱི་བར་གྱི་འགྲིམ་
འགྲུལ་དང་དཔལ་འབྱོར་བརྗོད་པའི་དར་གོས་ཚོང་ལམ་ལྟེང་གི་ལྷོ་གནས་གལ་ཆེན་
ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་ཅིས་དང་། ཡང་ཁོང་གིས་ཤ་རུ་ནི་སྐོད་སྤྲད་གཉིས་ཀྱི་འགྲུལ་ལམ་གྱི་འགག་
གནད་ཅིག་ཡིན་པས་ཐང་བོད་སྲོགས་གང་ལ་མཚོན་ནའང་དཔལ་འབྱོར་དང་རིག་གནས་
ཀྱི་ཁི་སན་ལས་གཞན་དེ་བས་ཀྱང་གཙོ་བོ་ཞིག་ནི་རུབ་སྲོགས་ཀྱི་ཨན་ཞི་ལྷོ་བཞི་ལ་སོགས་

པ་དབང་བསྐྱར་ཐུབ་མིན་ལ་རག་ལས་ཡོད། ཅེས་སྐབས་དེའི་ཨེ་ཤ་ཡ་དང་ཡོ་རོབ་གཉིས་ཀྱི་
ཚོང་འབྲེལ་ཁེ་ཕན་དང་ལྷག་པར་རྒྱ་བོད་རྒྱབ་བྱང་གི་ཨན་ཞི་མེ་བཞི་ས་ཁུལ་དབང་བསྐྱར་
ཐུབ་མིན་ལ་ཐུག་ཡོད་པའི་ས་གནས་ཆེས་གལ་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་གསལ་འདོན་གནང་ཡོད།

དར་གོས་འགྲུལ་ལམ་སྤེང་གི་རྒྱ་རྩོད།

བར་ཁོངས། ལི་ཡུལ་འགྲུལ་བཞུད་ཅེས་པའི་དྲ་རྩོམ་ནས་བཟུས།

བོད་ཀྱིས་རྒྱ་རྩོད་དབང་རྒྱ་བསྐྱར་པའི་ལོ་ཚོགས་དང་བོད་ཀྱི་དབང་འོག་ནས་ཤོར་
བའི་ལོ་ཚོགས་སྐོར་ད་ལྟའི་ཆར་ཉ་ཅང་རྣོག་འཛིང་ཆེ་བ་ཞིག་གི་རོ་བོར་གནས་ཡོད་ལ། འདི་
ལ་རྒྱ་རྩོད་རང་ལས་བྱུང་བའི་བོད་ཡིག་གི་ཡིག་ཆ་དང་རྒྱའི་ཡིག་ཆ་གཉིས་ཀྱང་ལོ་ཚོགས་
ཀྱི་ཐད་ལོག་ཁར་སོང་ཡོད། ཡིན་ནའང་། རྒྱ་རྩོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་པ་ཟེར་ནའང་འདྲ།
གང་ལྟར་བོད་རིག་པ་སློབ་པ་མང་པོ་ཞིག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཡིག་ཆའི་རྩིས་སུ་འབྲངས་ནས་ཡོངས་
གྲགས་ལྟ་བུར་བོད་ཀྱིས་རྒྱ་རྩོད་དབང་རྒྱ་བསྐྱར་པའི་ལོ་ནི་༢༥༡༧དང་། བོད་ཀྱི་དབང་
བསྐྱར་ལས་ཤོར་བའི་ལོ་ནི་ ༡༥༥ ལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

1. བོད་བཅའ་བའི་རྒྱས་སྐབས་ཀྱི་ཤ་རྩའི་དཔོན་གནས་ལམ་ལུགས་ལ་དབྱུང་བ། བྱམས་པ། གྲུང་གོའི་བོད་རིག་
པ་ལོ་འཁོར་ཉི་ཤུའི་དབྱུང་ཚོམ་བདམས་བསྐྱིགས། གྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ཚོམ་སྐྱིག་འགན་
འཁུར་བ། རྫོམ་མ་ཐར་སོགས། ༢༠༠༥ ཟླ་ ༢ པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༢༥༥ ག་གསལ།

ཡིན་ནའང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་བ་དགོན་ཆེན་མོ་ཁ་སྐར་བཀའ་ཤིས་ཚེ་རིང་དང་གཞུང་ཤོད་དགོན་མཚོག་ཚེ་བརྟན་གཉིས་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་ས་ཆ་བོད་ཀྱིས་བདག་གིར་བཟུང་བའི་ལོ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༠ ཡར་སློན་གྱི་བར་ཡིན་པ་གདོན་མི་ཟ། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སྲུང་དར་བཤོད་ས་རྗེས་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་ ༡༥༠ ལོར་ཤ་ཚུ་ཉེ་ཏུན་ཉོང་ས་ཆའི་སྤྱི་པོ་ཤར་དབྱི་ཤོ་བྱ་བས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་ལ་ལྷན་སྦྲེན་བྱེད་འགོ་རྒྱུགས་པའི་རྒྱུ་བར་མི་ལོ་བརྒྱུད་ཅུ་ཅམ་རིང་བོད་ཀྱིས་བདག་སྐྱོང་བྱས།² ཞེས་ཏུན་ཉོང་ལ་བོད་ཀྱིས་དབང་བརྒྱུར་བའི་ལོ་ཚོགས་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༠ ཡི་ཤོད་རྒྱུ་གཏན་འཁེལ་བ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་དབང་འོག་ནས་ཤོར་ལོ་ཡང་ ༡༥༠ ལ་གཏན་འཁེལ་བྱས་ཡོད།

མ་ཟད་ཁོང་རྣམས་གཉིས་ཀྱིས་རྒྱའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་འགར་ཏུན་ཉོང་ས་ཆ་བོད་ཀྱིས་བཟུང་བའི་ལོ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༧ དང་ ༡༧༡ ལོ། ༡༧༧ ལོ་བཅས་གཅིག་ལྷུང་མེད་ལ་ཤོད་འོག་མཐུན་དཀའ་བའི་ལོ་ཚོགས་འདི་གསུམ་ནི་རྒྱའི་ཡིག་ཆར་གསལ་བའི་བོད་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་བཟུང་བའི་ལོ་ཚོགས་ཡིན་པ་གསལ་བཤད་གནང་ཡོད་ལ། ལོ་ཚོགས་ཀྱི་(རྒྱུ་རྩེད་ཀྱི་གནའ་རབས་ལོ་རྒྱུས་)ཞེས་པའི་ཤོག་གངས་ ༡༧ པར་རྩོད་ཀྱིས་ཀྱ་ཀྱིག་(ཏུན་ཉོང་ས་ཆ)སྲུང་ས་པའི་རྒྱུ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤ ལོར་ཡིན་སྲིད་ཅེས་བཤད་ཡོད།⁴ ཅེས་བོད་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་ས་ཆ་སྲུང་ས་པའི་ལོ་ཚོགས་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤ ལ་བཞེད་མཁན་གྱི་སྤྱི་ལོ་གི་མཁས་པའི་ལུགས་ཀྱང་བཤད་ཡོད།

དེ་བཞིན་བོད་བཅའ་བའི་རྒྱལ་རབས་སློག་ཚོམ་པ་འབྲི་ཡུང་རྒྱུབས་མགོན་ཆེ་ཆང་གིས་ཀྱང་ཏུན་ཉོང་ཐག་ལུག་ཁག་ནི། བོད་ཀྱི་བཅའ་བོ་ཁྲི་སྡེ་གཅུག་བཅའ་རྒྱུན་ལས་ནས་བཟུང་། བོད་ཀྱི་མངའ་འོག་རྒྱ་ལོ་རོ་བརྒྱ་ལྷག་ལྷག་པའི་རྒྱོད། མཁས་དབང་རྣམས་

2. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་སློག་པ། ཁ་སྐར་བཀའ་ཤིས་ཚེ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༣ལོ་ ༤པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༡༥༧ལ་གསལ།
3. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་སློག་པ། ཁ་སྐར་བཀའ་ཤིས་ཚེ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༣ལོ་ ༤པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༡༥༨ལ་གསལ།
4. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་སློག་པ། ཁ་སྐར་བཀའ་ཤིས་ཚེ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༣ལོ་ ༤པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༡༥༨ལ་གསལ།

ཀྱི་དབྱུང་ཚོམ་ཏུ་གསལ་ཞིང་། ཀྱ་ཚུ་ཞེས་པའི་མཁར་དེ། བོད་ཀྱིས་ཐོག་མར་སྤྱི་ལོ་༡༩༧༩ལོར་
དབང་ཏུ་བསྐྱེས་པ་ཏུན་ཉོང་གི་དོན་ཚེན་ལོ་ཚོགས་ནང་ཏུ་གསལ་ཞིང་། ས་གནས་དེ་དག་
རྒྱ་ནག་གི་ལག་ཏུ་ཤོར་བའི་རུས་ཚོད་ནི། སློབ་དཔོན་ཚེན་མོ་ཚུ་ཁྱེ་ཉི་ཉོ། ཉ་ཁི་ཡུ་ཚེདི་
(Tsuguhito Takeuchi)བཞེད་པ་ལྟར་སྤྱི་ལོ་༡༩༧༩ལོར་ཡིན་པར་གསུངས།ཞེས་བོད་ཀྱིས་ཏུན་
ཉོང་ཐོག་མར་སྤྱི་ལོ་༡༩༧༩ལོར་དབང་བསྐྱེད་བའི་སྐོར་ཏུན་ཉོང་རང་ལས་བྱུང་བའི་བོད་ཡིག་
གི་ཡིག་ཆར་གཞི་བྱས་ནས་ཐག་གཅོད་གནང་ཡོད།

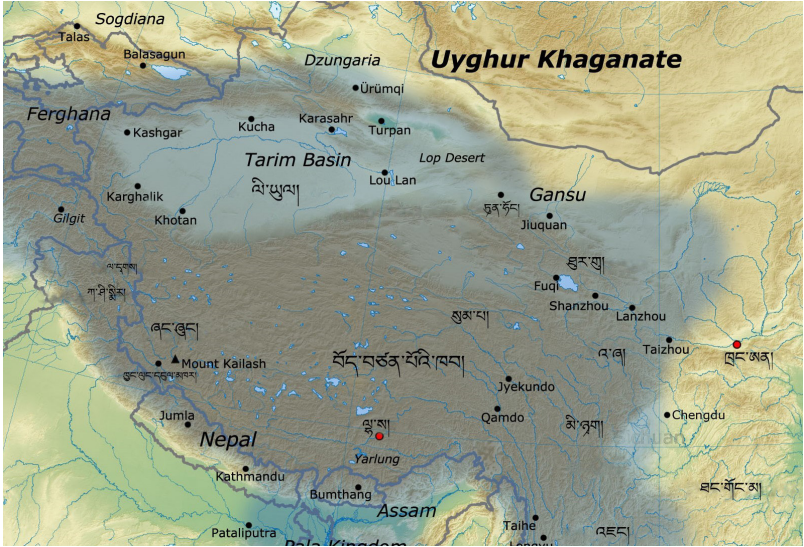
བོད་ཀྱིས་ཏུན་ཉོང་བདག་ཏུ་བཟུང་བའི་གནད་དོན་འདི་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཡང་དག་པ་
ཞིག་བྱེད་པ་ལ་སྡོན་ལ་ང་ཚོས་ངེས་པར་ཏུ་ལི་ཡུལ་བོད་ཀྱིས་བཟུང་བའི་ལོ་ཚོགས་གསལ་བོ་

5. ཏུན་ཉོང་བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུ་ལས་བྱུང་བ། བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས། སྤྱི་གཙུག་ལྷན་པ། འབྲི་གྲང་རྒྱབས་མགོན་
ཆེ་ཚང་། སློང་བཅན་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༡༠ལོར་མ། ཤོག་ངོས་༡༧༧གསལ།

6. ལི་ཡུལ་གྱི་སྐོར་ལ་མཁས་དབང་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་<<དེབ་ཐེར་དཀར་པོ་>>མཚོ་སྡོན་མི་རིགས་
དཔེ་སྐྱེན་ཁང་གི་པར་མ་རྒྱ་བོད་ཤར་སྐྱེད་ཅན་ཤོག་ངོས་༡༧༩ནས་༡༧༩བར། དེས་ན་ལི་ཡུལ་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་
བྱང་རྒྱལ་དང་། ཡུ་རུ་ལུའི་ལྷོ་མཐའ་ཆགས་པའི་ཡུལ། རྒྱ་གར་སྐད་ཏུ་གྲི་ལ་དེ་གྲ། ཡུལ་གཞན་ཏུ་ཏུར་གྱི་རྒྱན་
དང་། རྒྱ་ནག་པས་སིན་ཐང་ཏུ་འབོད་པ་འདི་ཡིན་ཏེ། འདིའི་ཤར་མཐའ་མཚོ་སྡོན་པོའི་བྱང་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་
ཞིང་། རུབ་ཀྱི་མཐའ་ནི་མངའ་རིས་སློབ་དཔེ་སྐྱེད་ཚོས་འབྲེལ་ཡོད་པའི་ཡར་ཀར་བྱ་བ་དེ་ཡིན་ལ་ཞེས་
དང་། ཡང་ཁོང་གིས་ཡུལ་འདི་ནི་བོད་ལས་ཤིན་ཏུ་ཁང་རིང་བའི་རྒྱ་མཚོན་གྱིས། སར་བོད་འབངས་ལུ་འདུས་
སོ་བྱ་བ་ཡང་ཡིད་ཆེས་དཀའ་བ་ཅན་ཡིན་མོད། དག་བཅོམ་པ་དགེ་འདུན་འཕེལ་གྱི་ལི་ཡུལ་ལྷང་བསྟན་ཏུ་
ཡང་གསུངས་ཏེ། དེ་ལ་མང་པོ་ཞིག་ནི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོས་འཛིན་པར་འཇུག་པོ་ཞེས་དང་། རྒྱང་རུ་ལྷང་བསྟན་
གྱི་མདོ་ལས་ཀྱང་། མ་འོངས་པ་ན་ལས་གྱི་དབང་གིས་ཡུལ་འདིར་བོད་དང་སུམ་རྒྱའི་དམག་རྒྱུས་ཀྱང་
འོང་བར་འཇུག་ཏེ། མོགས་གསུངས་སོ།ལུམ་རྩ་དེ་སྐོར་བོད་ཁོངས་ཀྱི་རྒྱལ་ཕྱན་ཞིག་གིས་ཡིན་པ་ལ། ཁོང་
ཚོའི་རིགས་དེ་དིང་སང་ཨ་མདོའི་ཁོང་ཏུ་འདྲེས་ནས་ཡོད། གཞན་ཡང་སྤྱི་ལོ་ཉི་ཤེས་འཇུག་ལོང་ལྷ་བྱུང་། ཉེ་རུས་
འདིར་ཡུལ་དེའི་བྱེ་མའི་གསེབ་ནས་བོད་ཀྱི་རྫོང་ཤོག་མང་པོའི་ཤུལ་གསར་ཏུ་རྟེན་པ་ལས། སྤྱི་ལོ་བོད་ཀྱི་ལོ་
བྱུང་སྐོར་ཚོགས་དང་། ཡུལ་མི་ལས་ཁྲལ་བསྐྱེས་པའི་བྱང་ལུ་ཆེ་ཚུང་ཏུ་མ། དམག་དཔོན་མོགས་ཀྱིས་མན་ཚུན་
བཏར་བའི་ཡི་གེ་ལ་སོགས་པ་ཆེས་མང་པོ་ཞིག་འཛོན་ནས། རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་མར་འབྱེད་ཏེ་སྡོན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དཔྱད་
པའི་མཁས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཡིད་ཆེས་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་གསུངས་པར་གཞིགས་ན་ང་ཚོས་ལི་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབས་

-6- | བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེའ།

ཐག་ཚད་དགོས་པ་རེད་སྟེ། ལི་ཡུལ་དང་ཏུན་ཉོང་གཉིས་ཅི་ས་འབྲེལ་ཡིན་ལ། ལི་ཡུལ་བོད་
ཀྱིས་དབང་བསྐྱར་ཐུབ་པ་ཡིན་ན་དེ་ནི་ཏུན་ཉོང་དབང་ཏུ་བསྐྱར་བའི་གོམ་པ་དང་པོ་སྟོན་
ཚར་བ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པ་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ལས་གསལ་བོ་ཤེས་ཐུབ།

ཏུན་ཉོང་བོད་ཀྱིས་བདག་ཏུ་བཟུང་བའི་སྐབས་ཀྱི་ས་ཁ།

པར་ཁོངས། ལི་ཡུལ་འགྲུལ་བཞུད་ཅེས་པའི་དྲ་ངོས་ནས་བཟུས།

དེ་ལ་དགེ་ཚུན་ཆེན་མོ་ཁ་སྐར་བཟུང་གིས་ཚོ་རིང་མཚོག་གིས། ལོ་རྒྱུས་དོན་ཆེན་གནད་
བསྐྱེད་ལས་ཀྱི་བའི་ལོ་ ༧༤ ལ་བབ་སྟེ། བཅོན་པོ་བྱང་རོལ་དུ་གཤེགས། རྒྱུ་ཆེ་སྟོང་བཅོན་ལ་

ནི་བོད་ཀྱི་སྲོལ་གར་དུ་ཡོད་པ་དང་ཇར་བོད་བཅོན་པོའི་སྐབས་སུ་བོད་ཀྱི་དབང་འོག་ཏུ་འདུས་ནས་ཁྲལ་
བསྟར་བྱེད་པའི་གནས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བོ་རྟོགས་ཐུབ་པོ། །གཞན་ལི་ཡུལ་གྱི་སྐར་ལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྐོ་
བ་ཁ་སྐར་བཟུང་གིས་ཚོ་རིང་གི་དབྱེད་ཚོམ་《བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུ་དུ་གསལ་བའི་ལི་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁག་ཅིག་ལ་
དབྱེད་པ་》ཞེས་པ་གྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ། ༢༠༠༥ལོའི་དེབ་༢པར་གསལ་བ་དང་། རྩི་ཏུ་ཡུལ་ལྷ་ཐར་གྱི་《བོད་
བཅོན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཞིབ་འཇུག》དེབ་ཀྱི་ཤོག་ངོས་ ༢༥༥ ནས་ ༢༦༩ བར་གསལ་བ་
མོགས་ལ་གཟིགས་པར་འཚུལ་ལོ།

ལ་ཡུལ་ན་མཆིས་པར་ལོ་ཆེག་ཅེས་པའི་སྐབས་ཀྱི་བྱང་རོལ་ནི་ལི་ཡུལ་ནས་ཤ་ཅི་སྟེ་རྒྱ་ཉོང་གི་བར་གྱི་ཡུལ་ཁམས་ལ་གོ་དགོས་པ་ཁོང་གི་མཚན་བྱང་གསལ་ཡོད། པས་བོད་ཀྱིས་ལི་ཡུལ་ནས་རྒྱ་ཉོང་བར་གྱི་ཡུལ་ཁམས་ལྷི་ལོ་ ༤༤༩ ལོར་དབང་རྒྱ་བསྐྱུས་ཡོད་ན། དེ་ནས་རྒྱ་ཉོང་དབང་རྒྱ་བསྐྱུ་བ་ལ་མི་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་གཅིག་འཁོར་དགོས་དོན་གཏན་ནས་མེད་པར་འདོད།

བོད་བཙན་བོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་རྒྱ་ཉོང་ས་ཁུལ་དབང་རྒྱ་བསྐྱུར་རྗེས་དེ་ནི་ཆབ་སྲིད་དང་དམག་དོན་གྱི་དབང་བསྐྱུར་ས་ཁུལ་ཅམ་ལ་ངོས་མ་བཟུང་བར། དེ་གའི་རྒྱ་མོའི་ལམ་ལུགས་སོགས་བསྐྱུར་ནས་རྒྱ་ཉོང་ས་ཁུལ་ཡོངས་སུ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཞིག་ལ་བསྐྱུར་བཅོས་བྱས་ཡོད། དེ་ལ་རྒྱ་ནག་གི་བོད་རིག་པ་བ་ཁྲིན་ཆེན་དབྱིན་གྱིས་རྒྱ་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་ཆའི་ནང་ལྟོ་ལྟོ་དུས་རྒྱ་ཉོང་ལ་དབང་སྐྱུར་བྱས་པའི་རྒྱ་སྐབས་སུ་རྒྱ་ཉོང་ས་ཁུལ་གྱི་རྒྱ་རིགས་འབངས་མི་རྣམས་ཀྱང་ཚོ་བ་ཁ་ཤས་སུ་བགོས་ནས་ཚོ་བའི་འགོ་བ་ལ་སུའུ་ལའི་སྲི་ཟེར་བའི་སྡེ་དཔོན་བསྐོས་ཡོད། རྒྱ་རིགས་ཀྱི་འབངས་མི་རྣམས་ལ་དབང་བསྐྱུར་བྱེད་པའི་ལས་ཁུངས་ནི་མཚོང་ཁྲབ་ཁྲི་སྡེ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཡིན། ཞེས་དང་། ཡང་ཁོང་གིས་སུ་མཐུན་སུ་ཚོད་ཀྱིས་ཞིན་ཅང་ལྟོ་མའི་ས་ཆའི་རྒྱ་ཉོང་ས་ཆ་དག་རང་གི་དབང་འོག་བསྐྱུས་པའི་རྗེས་སུ་ས་ཆ་དེ་དག་རྒྱ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུང་ཚོ་ཁག་ནང་ལག་བསྐྱར་བྱེད་པའི་ས་ཞིང་ལམ་ལུགས་ནི་བོད་དབུས་གཙང་ས་ཁུལ་ལ་སྲར་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་ས་ཞིང་ལམ་ལུགས་ཡིན་པ་དང་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་འབངས་མི་རྣམས་ལ་ལག་བསྐྱར་བྱེད་པའི་ས་ཞིང་

7. རྒྱ་རབས་བརྒྱ་ལ་དང་བརྒྱད་པའི་རྒྱ་ཉོང་ལི་མཚོ་ལ་མཐུན་འབྲེལ་བའི་སྐོར་གྱི་དག་ཁ་སྐྱོར་བཟུང་བཟུང་གིས་ཚོ་རིང་། གྲང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ ༡༠༠༡ ། ༩ ལྷིའི་དེབ་གྲངས་ ༥༩ པ། གྲང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནས་ཀྱིས་གཙོ་གཉེན་བྱས། གཙོ་སྒྲིག་པ། བསྟན་འཛིན། ཤོག་ངོས་ ༡༥ ར་གསལ།
8. རྒྱ་ཉོང་ཡིག་རྒྱུང་ཤོག་རྒྱུང་ཡང་ P.T1089 ལྟར་ན། མཚོང་ཁྲབ་ཅེས་པ་ནི་བོད་བཙན་བོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་གསར་རྒྱ་དབང་འོག་ལ་བསྐྱུས་པའི་ས་ཁུལ་རྒྱ་གསར་འཇུགས་བྱས་པའི་དམག་སྲིད་ཀྱི་སྒྲིག་གཞིའི་མིང་ཞིག་ཡིན་པར་སྟེ།
9. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་སྒྲིག་པ། ཁ་སྐྱོར་བཟུང་བཟུང་གིས་ཚོ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་སྟར་ཁང་། ༡༠༠༡ ལྟེ་ ༤ པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༡༥༩ ར་གསལ།

ལམ་ལུགས་ནི་ས་ཆ་དེར་སྤར་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་ཞིང་བདག་དཔལ་འབྱོར་དང་བོད་ཀྱི་ས་ཞིང་ལམ་ལུགས་གཉིས་ཟུང་འབྲེལ་གང་ཟུབ་ཀྱི་སྐོར་ནས་བྱུང་སྲིལ་བྱས་པ་ཞིག་རེད།¹⁰ ཅིས་བོད་བཅོན་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཏུན་ཉོང་གི་ས་ཞིང་ལམ་ལུགས་བརྒྱུར་བཅོས་ཀྱི་སྐོར་ལ་དཔྱད་པ་གསལ་བོ་གནང་ཡོད།

ཡང་ཞིབ་འཇུག་པ་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་སྲི་ལོ་ ༤༤༢ ལོ་ནས་བརྒྱུད་བཅོན་པོ་རིམ་བྱོན་ཚོས་ཏུན་ཉོང་རུབ་རྒྱུད་ཟུ་བུའི་ཚོགས་སུ་བོད་དམག་འབུམ་ཕྱག་འགའ་དྲངས་ཏེ། སྲི་ལོའི་རྒྱུ་རབས་བརྒྱུད་པའི་རྒྱུ་དཀྱིལ་ཚ་ན། བྱི་སྲོང་ལྷེ་བཅོན་གྱིས་བོད་དམག་འབུམ་ཕྱག་འགའ་དྲངས་ཏེ་དང་ཐོག་མ་རུབ་ལྷང་དབྱག་ཁུལ་གྱི་ལྷོ་ཤར་ཚོགས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་གྲོུ་དང་གོ་གྲོུ་ལོགས་མདོ་སྐད་མེ་རུབ་ལྷང་དབྱག་ཁུལ་གྱི་ལྷོ་ཤར་ཚོགས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་གྲོུ་དང་གོ་གྲོུ་ལོགས་མདོ་སྐད་མེ་རུབ་ལྷང་དབྱག་ཁུལ་གྱི་ས་ཆ་ཡོངས་རྒྱུགས་དབང་རུ་བརྒྱུས་པ་མ་ཟད། ཅིང་གྲོུ་དང་ལིན་གྲོུ་ལོགས་མཁར་རྒྱལ་ས་ལ་ནས་ཐང་གི་རྒྱལ་ས་ཁྲང་ཨན་ཡང་ཉིན་བཅོ་ལྷར་བཅོན་བརྒྱུད་གིས་རྒྱ་རྒྱུ་གསར་པ་བསྐོས་རྒྱུས་བོད་དམག་སྲིར་སྲོག་དེ་རྒྱུ་དམག་དཔྱད་ཁག་གཅིག་རུབ་ཚོགས་སུ་དྲངས་ནས་རིམ་བཞིན་ལེའང་གྲོུ་དང་ལྷ་གྲོུ་(གུ་ཅུ་)ལོགས་མ་རུབ་ལྷང་དབྱག་རྒྱུད་ཀྱི་གྲོུ་བཅུ་ལྷག་ཙམ་ཐང་གི་ལག་ནས་སྲོགས། དེ་ལྟར་ལྷང་ཤར་ལ་རྒྱུད་ཡན་ཆད་བཅོན་པོའི་ཆབ་ལོག་རུ་བཞེས་ནས་ས་གནས་དེ་དག་རུ་བཅའ་སྲོད་དམག་དཔྱད་དང་། མཐའ་ལྷང་ལོ་སློན།¹¹ ལུལ་དཔོན་ཚེ་རྗེ་¹²ལོགས་མངགས་ནས་སྲིད་

10. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་སྒྲིག་པ། ལ་སྐང་བཟུ་གིས་ཚོ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ༢༠༠༩ ལྷོ་ ༤ པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༢༥༥ ར་གསལ།

11. ལོ་སློན་ཞེས་པ་ནི་བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ལུལ་གྱི་མཐའ་མཚམས་ལྷང་མཁན་གྱི་སློན་པོའམ་དཔོན་རིགས་ཀྱི་མིང་ལ་གོ་བ་དང་། ཏུན་ཉོང་ཡིག་རྒྱུང་ཤོག་བྲིལ་དང་ལ་དུགས་ཨ་མེའི་བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱུ་སྐབས་ཀྱི་རྒྱ་བསྐོས་བོད་ཡིག་ལོགས་སུ་“ལོ་སློན་”ཞེས་པའི་ཐ་སྐད་འདི་མང་རུ་སྐོན་ནོ། །དེ་ལ་ལོ་སློན་དང་ལོ་བ་ལོགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཡང་ཡོད་འདུག།

12. ཚེ་རྗེ་ཞེས་པ་ནི་བོད་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་གསར་རུ་དབང་བརྒྱུར་བྱས་པའི་ས་ཁུལ་གྱི་དཔོན་གནས་རིམ་པ་མཚོ་ཤོས་ཤིག་གི་མིང་ཞིག་ཡིན་ལ། དེ་ལ་བོད་ནང་གི་ཞིབ་འཇུག་པ་དང་གཞུང་ལྷན་བཞུགས་པའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ནང་གི་ཚེ་འདིས་ལོ་བྱང་དམ་སྐུ་མཁར་གྱི་དོན་མཚོན་པ་དང་། རྒྱ་ཡིས་ལོ་

འཛིན་གྱི་རྒྱུག་གཞི་མཐོང་བྱུང་བའི་སྡེ་ལུ་¹³གསར་དུ་བཅུགས་ཏེ་བཅན་པོའི་མངའ་རིས་སོ་
 རྫོན་གྱི་སྡེ་ཁམས་ཆེན་མོ་ཞིག་གསར་དུ་རྒྱ་བསྐྱེད།¹⁴ཅེས་བོད་བཅན་པོས་ཏུན་ཉོང་བདག་ཏུ་
 བཞེས་རྗེས་ཆབ་སྲིད་དབང་བསྐྱར་གྱི་ལམ་ལུགས་ཐད་བོད་པ་རང་གི་དམག་དཔུང་བཅའ་
 རྒྱུན་གྱིས་སོ་རྫོན་དང་ཡུལ་དཔོན། ཅེ་རྗེ་སོགས་གྱིས་ཏུན་ཉོང་ས་ཁུལ་ལ་དབང་བསྐྱར་བྱས་
 པ་དང་། ཡང་ཁོང་གིས་ཁུལ་དེར་གཏན་སྡོད་ཡུལ་མི་ཤས་ཆེ་བ་རྒྱ་དང་། ཡུ་གུར་སོགས་མི་
 རིགས་གཞན་ཡིན་ནའང་། ཅེ་རྗེ་དང་ཁྲིམས་དཔོན་སོགས་དཔོན་རིགས་གཙོ་གྲས་དང་། ཚོས་
 གྱི་སློབ་དཔོན་ནམ་ཚོས་སློབ་གྲྭ་གཙོ་གྲྭ་དང་བཅའ་རྒྱུན་དམག་མི་པལ་ཆེ་བ་བོད་མི་
 (ལུ་མ་པ།)ཤ་རྟག་ཡིན་ལྟ་བུས་སྲིད་གཞུང་གི་བཀའ་རྒྱ་དང་། ཡིག་ཚགས། ལོ་འཁུལ་སྟུན་ལྷུ་
 ལུ་གཏུགས་ཡི་གེ་སོགས་གཞུང་ཡིག་ཁག་བོད་ཡིག་གམ་ཡང་ན་བོད་རྒྱ་ཤར་སྐྱར་ཐོག་ནས་
 འབྲི་སྲོལ་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་ཚོགས་ཁོད་དུ་ཉིན་རེའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་བྱེད་སྐོ་ཁག་སྟེ་ཕན་
 རྒྱུན་ཉོ་འཚོང་དང་། ལུན་གཏོང་། ཅིས་ཀྱང་སྐར་གྱི་གཏོང་ཡིག་སོགས་གྱི་ཡིག་རིགས་¹⁵པལ་

ཡང་དང་སྐྱ་མཁར་དེ་སྐྱང་བའི་འགོ་དཔོན་གྱི་དོན་ལ་ངེས་པས་ན། ཅེ་རྗེ་ཞེས་པའི་མཚན་དེ་ལྟར་ཐོགས་པ་
 རེད་སྟུང་ཞེས་དང་། གཞན་ཡུལ་ལྟ་བུར་གྱིས་ཅེ་རྗེ་ནི་བོད་སྐད་དངོས་ཡིན་ལ། དེ་ལས་ཅེ་ནི་གོང་མའི་གོང་མ་
 དང་ཆེས་ཐོག་མ། རིམ་པ་དང་པོ། ཅེས་མཐོ་ཤོས་སོགས་གྱི་དོན་ལ་འཇུག་པ་དང་། སྐབས་རེར་སྐྱ་མཁར་མཐོ་
 ཤོས་ལའང་འཇུག་པ་སྲིད་བ་སྟེ་ཅེ་དང་ཅེ་པོ་བྱང་པོ་ཏེ་ལ་ལྟ་བུས་མཚན་ཞིང་། རྗེ་ནི་རྒྱལ་པོ་དང་འགོ་བ།
 དཔོན་པོ་བཅས་ལ་གོ་བས། གཉིས་ཀ་བརྗོད་པ་ན་འགོ་བ་མཐོ་ཤོས་དང་གྲལ་ཐབས་མཐོ་ཤོས་གྱི་དཔོན་རྣམས་
 གོ་ལ་ཞེས་འགྲེལ་ཡོད་དོ།

13. མཐོང་བྱུང་བའི་སྡེ་ལུ་ནི། མཁར་བཅན་དང་གན་ལྷུ་ལྷུ་གྲུ་ལྷུ་གུ་ལྷུ་བཅས་སོ།
14. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྟིང་ཞེས་འཇུག་གཙོ་རྒྱག་པ། ཁ་སྐང་བཟུ་ཤིས་ཚོ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༢ ཟླ་༤
 པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༡༧༩ ཅན་ ༡༧༩ བར་གསལ།
15. འདི་དག་གི་སྐོར་ལ། བོད་ཀྱི་པོ་རྒྱལ་དང་འབྲེལ་བའི་དེབ་ཐེར། ༡ མཁས་དབང་དགེ་འདུན་ཚོས་འཕེལ་གྱི་
 <<དེབ་དཀར>>དང་། ༢ ཁ་སྐང་བཟུ་ཤིས་ཚོ་རིང་གིས་གཙོ་རྒྱག་གནང་བ་<<བོད་ཀྱི་ཡིག་རྟིང་ཞེས་འཇུག>>
 ༣ རབ་གསལ་གྱི་<<ཏུན་ཉོང་ཡིག་རྟིང་ལས་བྱུང་བའི་བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་སློབ་ལམ་དང་དེའི་མཚན་
 འགྲེལ>> ༤ སློལ་མ་ཚོ་རིང་གི་<<ཏུན་ཉོང་གཏེར་ཡིག་ལས་བྱུང་བའི་རྒྱ་ཚོགས་དཔལ་འབྱོར་སྐོར་གྱི་ཡིག་
 ཚོགས་དང་འཕྲོས་དོན་ལ་དཔུང་པ>> ༥ ལྷོ་བས་ལྷན་དང་རིན་ཆེན་སློལ་མ་གཉིས་ཀྱི་<<ཏུན་ཉོང་ཡིག་རྟིང་

མོ་ཆེ་རྣམས་ཀྱང་བོད་ཡིག་ཐོག་ནས་ཐོས་ཏེ་གཏོང་ལེན་བྱེད་སྲོལ་ཡོད་ན། བོད་ཡིག་དེ་ས་
ཁུལ་དེ་དག་ཏུ་འདུས་སྡོད་བྱེད་པའི་མི་རིགས་ཁག་གི་མི་དམངས་ཚོས་སྐབས་དེ་གི་དུ་
ཐུན་མོང་ཐོག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་ཡིག་རིགས་ཤིག་ཏུ་ལྷུང་ཡོད།¹⁶ ཅེས་སྐབས་དེར་ཏུན་ཏོང་
ས་ཁུལ་གྱི་གཞུང་འབྲེལ་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་ཡང་བོད་ཡིག་ལ་བྱེད་ཀྱིན་པའི་སྐོར་གསལ་ཡོད།

སྐབས་འདིར་བོད་བཅའ་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཏུན་ཏོང་ས་ཆར་བོད་ཀྱི་ས་ཞིང་ལམ་
ལུགས་བཅུགས་པ་མ་ཟད། ལོ་རེའི་འབྲུ་ཁུལ་ཡང་བསྐྱ་བཞིན་ཡོད་འདུག དེ་ལ་མཁས་དབང་
ཏུང་དཀར་ལྷོ་བཟང་འཕྲིན་ལས་མཚོག་གིས། རྒྱལ་པོ་བྱི་སྲོང་ལྷེ་བཅའ་གྱི་དུས་ལྷན་གྱི་འཕུར་
མཚོང་ཁུལ་ཚོང་གསར་གྱི་སྡེ་གསར་ཏུ་བཅུགས་སྐབས་འབྲུག་ལོའི་དཔྱད་ཀ་ནས་ལོ་དེའི་སྟོན་
མ་བསྐྱས་བར་མི་ལེན་རྣམས་ལ་འབྲུ་མཚོང་ནས་ཟ་འབྲུ་ཁུལ་ལྷ་བརྒྱ་དང་། སོན་འབྲུ་ནས་ཁལ་
ཉེས་བརྒྱ་གཡར་པོ་བཏང་། འ་ཅུའི་འབྲུ་ཁང་གི་འབྲུ་རིགས་ཅིས་བཞེར་བྱས་པའི་ཐོ་ཡིག་གི་
ནང་། འ་ཅུའི་སྟོང་སྡེ་གསུམ་ལ་བྱིམ་ཚང་དུག་བརྒྱ་བརྒྱད་ཅུ་ཤ་བཞི་ཡོད་པ་དང་། བྱིམ་ཚང་རེ་
རེ་འབྲུ་ཁལ་གཉེས་རེའི་དཔྱ་ཁལ་ཆད་པ་རྣམས་བསྐྱས་ཚུལ་འཁོད་པ་དང་།¹⁷ ཞེས་བཀོད་ཡོད།

མཚུག་བརྗོད་མཁུ་

དེ་ལྟར་བོད་བཅའ་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་མི་ལོ་ཉིལ་པོ་བརྒྱ་ལྷག་ལ་ཏུན་ཏོང་བདག་
ཏུ་བཟུང་བ་མ་ཟད། བོད་ཏུ་སོང་བེན་པ་ལྟར་ཏུན་ཏོང་ས་ཁུལ་གྱི་ཆབ་སྲིད་དང་ཚོས་ལུགས།
ས་ཞིང་སོགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ཡོངས་སུ་བོད་པ་ཅན་ལ་བརྗོད་བརྒྱུར་གྱིས་ཏུན་ཏོང་ས་ཁུལ་ཏུ་

ཁོད་ཀྱི་རྒྱུང་རབས་ཚུགས་བརྗོད་མཁུ་>>བཅས་དང་། དེ་བཞིན་བཀའ་ཤིས་དང་ནོར་བུ་རྒྱལ་མ་གཉེས་ཀྱི་དཔྱད་
ཚིམ་《ཏུན་ཏོང་བོད་ཡིག་ཡིག་རྩིང་ཁོད་ཀྱི་འཕྲིན་ཡིག་ལ་དཔྱད་པ་》སོགས་ལ་གཟིགས་པར་ལུས།

16. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྩིང་ཞེས་འབྲུག་གཙོ་སྐྱོད་པ། ཁ་སྐད་བཀའ་ཤིས་ཚོ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༢༠༠༩ ལྷ་
༥པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༡༩༩ ར་གསལ།

17. ཏུན་ཏོང་ནས་ཐོན་པའི་གནའ་བོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་དྲིལ་འཕྲོ་མཐུད། སི་ཁོན་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་གི་པར་
མ། དབང་རྒྱལ་དང་བཙོང་ནམས་སྤྱིད་གཉེས་ཀྱིས་བརྗོད་མཁུ། ༡༩༨༧ ལྷ་ ༤ པའི་པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༩ ར་གསལ།

བོད་ཀྱི་རིག་གནས་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་ནས་ཀྱུ་བ་འབྲས་ཏེ་ཅང་ཚད་མཐོ་བོ་སྐྱབས་ཡོད་ན་ཡང་།
 ཏུས་རབས་བརྒྱད་པའི་མཇུག་དང་ཏུས་རབས་དགུ་པའི་ནང་བོད་བཅན་པོའི་ཆབ་སྲིད་ལ་
 འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཐེབས་ནས་སྲིད་གཞུང་ནང་ཁྲུལ་མ་འཆམ་པའི་དབང་གིས་སྲུང་གྱི་སྒོ་བས་
 འཕྲུགས་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་མར་འོའི་ཟླ་ལྟར་གྱི་བར་ལྷུང་། དེ་བས་བཅན་པོའི་སྲིད་དབང་གི་
 ཁྲུལ་ཁོངས་ཀྱང་རིམ་བཞིན་རྒྱུང་ནས་རྒྱུང་དུ་འགོ་རྒྱུ་ཡང་འཇིག་རྟེན་ཚོས་ཉིད་ཀྱི་རྗེས་སུ་
 འགོ་བཞུགས་གོ། དེ་ལྟར་རིམ་བཞིན་ཏུན་ཉོང་ས་ཁྲུལ་བོད་ཀྱི་ལག་ནས་ཤོར་བའི་སྐོར་ལ་ཞིབ་
 འཇུག་པ་ཚོས་འཕེལ་གྱིས་སྲིད་པོའི་ཏུས་རབས་བརྒྱད་པའི་ཏུས་དཀྱིལ་ཅམ་ནས་བོད་བཅན་
 པོའི་ཆབ་སྲིད་ཁོང་སྲིད་དབང་འཕྲོག་ལེན་གྱི་ནང་འགལ་འཐབ་ཚོད་དེ་རྩ་བ་རྩ་བར་ཏུ་
 མོང་སྟེ་བཅན་པོའི་ཆབ་སྲིད་ཏུལ་སྲུངས་ལུས་མེད་ཏུ་གྱུར་པ་དང་། བོད་ཀྱི་མངའ་རིས་སུ་
 བརྒྱད་མར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་དྲག་པོའི་ནང་འབྲུག་ཐོངས་མང་བྱུང་མཐར། ལྷི་ལོ་ ༡༤༤ ལོར་རྩ་
 གུལ་མཁར་གྱི་དམག་དཔོན་ཀྱང་དབྱིས་ཁྲོའོ་བོད་ཀྱི་བཅན་པོར་སློ་ལོག་སྟེ་རང་ལོག་དམག་
 མི་རྣམས་ཀྱི་འགོ་བྲིད་ནས་གྲུན་ལོག་བྱས་ཏེ་ལྷི་ལོ་ ༡༥༡ ལོར་རྩ་གུལ་མོགས་ཆ་ལུབ་ལྷུང་
 དམག་རྒྱུད་ཀྱི་གུལ་བཅུ་གཅིག་གི་ས་ཁུ་ཐང་གི་གོང་མ་ཞོན་ཚུང་ལ་སྲུལ་ནས་མགོ་བཏགས།
 ཏུས་དེ་ནས་བརྒྱུད་ས་གནས་དེ་དག་ཐང་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས།¹⁸ ཞེས་ལྷི་ལོ་ ༡༥༡ ཅམ་ནས་
 ཏུན་ཉོང་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་ལས་ཤོར་བའི་སྐོར་གསལ་བཤད་གནང་ཡོད།

ཟླར་ལྟའི་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1. ཏུན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་གནའ་བོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་རྒྱུ་ལོ་འཕྲོ་མཐུད། མི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་
 གི་པར་མ། དབང་རྒྱལ་དང་བསོད་ནམས་རྒྱུད་གཉིས་ཀྱིས་བསྐྱིགས། ༡༩༤༤ ཟླ་ ༤ པའི་པར་མ།
2. ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་ལོ་འཁོར་ཉི་ཤུའི་དཔྱད་ཚོམ་བདམས་བསྐྱིགས། ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་

18. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྟིང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་སྒྲིག་པ། ལ་སྐང་བཀའ་གིས་ཚེ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱུན་ཁང་། ༢༠༠༩ ཟླ་ ༤
 པར་མ། ཤོག་ངོས་ ༢༠༡ ར་གསལ།

-12- | བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེའ།

རྒྱན་ཁང་། ཚོམ་རྒྱུག་ལགན་འབྲུང་བ། རྒྱལ་མ་ཐར་སོགས། ༢༠༠༥ ཟླ་ ༢ པར་མ།

3. བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་གཙོ་རྒྱུག་པ། ཁ་སྐར་བཟུ་ཤིས་ཚེ་རིང་། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༩
ཟླ་ ༥ པར་མ།

4. ཏུན་ཉོང་བོད་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་ལས་བྱུང་བ། བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས། རྒྱུག་ཚོམ་པ། འབྲི་གྲང་རྒྱབས་
མགོན་ཆེ་ཚང་། རྫོང་བཅན་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༡༠ པར་མ།

5. བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚང་ཆེན་མོ་སློབ་གསུང་བམ་དང་པོ། ལྷ་མཚན་
པ། ལྷ་རྩེ་ཤར་པོ་རྟ་མགྲིན། ལྷ་རྩེ་དབུས་བོད་ཀྱི་གཞུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་། ༢༠༢༢ ལོའི་པར་མ།

6. ཏུན་ཉོང་ནས་ཐོན་པའི་གནའ་པོའི་བོད་ཡིག་ཤོག་རྒྱུ། བསོད་ནམས་རྒྱུད་དང་དབང་རྒྱལ་གྱིས་
སློབ་པ་བསྒྲིགས་དང་འབྲེལ་བའདད་བྱས་པ། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༡༩༩༩ ཟླ་ ༤ པར་མ།

7. བོད་ཆེན་པོའི་སྲིད་ལུགས་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་རབས་དེའི་ཐེངས་དཀའ་པོ། དགོ་འདུན་ཚོས་འབེལ།
བོད་གཞུང་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས། ༡༩༩༥ པར་མ།

8. དཔལ་དོན་གྲུབ་རྒྱལ་གྱི་གསུང་འབྲུག། བོད་གསུམ་པ། དབྱུང་ཚོམ་སློབ་པ་བསྒྲིགས། བན་ཁོ་དང་བཟུ་
རྒྱལ་གྱིས་དག་བསྒྲིགས་བྱས། མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༡༩༩༧ ཟླ་ ༡༡ པར་མ།

9. བོད་བཅན་པོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལས་ལུགས་ཞིབ་འཇུག་ཆེ་ཏུ་ཡུལ་ལྷ་ཐར་གྱིས་བཙམས། མི་
རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། ༢༠༡༠ ཟླ་ ༧ པར་མ།

10. བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སླེང་བའི་གཏམ། རྒྱལ་མོ་འབྲུག་པས་བཙམས། གྲང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱན་ཁང་།
༢༠༡༤ ཟླ་ ༡ པར་ཐེངས་གཉིས་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བོད་ནང་རྒྱ་གར་པའི་གར་པ་རྒྱལ་པོའི་གནད་དོན་གྱི་སྐོར་ རྒྱ་ཆ་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་འདུམ་རམས་པའི་སློབ་གཉེར་བ།

འཇམ་དབྱངས་དོན་གྲུབ།

རྒྱ་ཆ་བོད་ཀྱི་གཙུག་ལག་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་འདུམ་རམས་པའི་སློབ་གཉེར་བ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ཚོམ་ཡིག་འདིའི་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ལྷ་སར་ཁ་ཚ་
ར་པ་ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་ཟེར་བ་ཞིག་གིས་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་ལས་དོན་བཅས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་གཞུང་
གིས་ཡུལ་མིའི་ཁྲིམས་ལུགས་ལག་བསྟར་ཅ་འཛིན་གཞིར་བཟུང་འཛིན་བཟུང་བཅོན་འཇུག་དོ་དམ་བྱས་
ཏེ་ཉེས་བརྱུང་དྲག་པོ་བཏང་བས། ལྷ་བས་མ་ལེགས་པར་ཁོ་པ་བཅོན་ཁང་ནང་འདས་གོངས་སུ་ཕྱིན་པ་
རེད། གནས་ཚུལ་འདིས་ཉེན་པས་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་ཁྲོད་ཤིང་གསོན་གྱི་དམག་འབྲུག་
འབྱུང་ལ་ཉེ་ཞིང་། མཐར་མཐོང་ས་རྒྱུབས་མགོན་སྐྱེས་བུ་བཅུ་གསུམ་པ་ཚེན་པོ་མཚོག་གི་མཚན་ཐོག་
ནས་བལ་ཡུལ་སྲིད་གཞུང་ལ་དགོངས་ཐེལ་བྱས་ཡིག་ཅིག་སྤྲིངས་ཏེ་འདུམ་འགྲིགས་ཞི་འཇགས་བྱང་བའི་
སྣ་མིའི་བྱང་བ་རྣམས་དབྱིན་རི་དང་བལ་ཡུལ་གྱི་ཡིག་ཚགས་ཁག་གཙོ་བོར་བཟུང་སྟེ་དབྱུང་བ་བྱས་ཡོད།

1. ཁ་ཚ་ར་ཞེས་པ་ནི་བལ་པོའི་ཡུལ་སྐད་(खच्चर) (Khachara) ཞེས་པའི་སྐད་དེ་སོར་བཞག་བྱས་པ་ལས་བྱང་
ཞིང་། དེའི་གོ་དོན་དངོས་ནི་དེལ་ལ་གོ་ཡི་ཡོད། དེལ་ནི་པ་པོར་བྱ་དང་མ་རྟ་གཉིས་འདུས་པ་ལས་བྱང་
ཞིང་། བལ་ཡུལ་དང་རྒྱ་གར་ནང་དུས་ད་ལྟ་ཡང་དེལ་ལ་ཁ་ཚ་ར་ཞེས་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་ཡོངས་གྲགས་ཡིན་ཀྱང་།
འདིར་སྐབས་ཐོག་གི་གོ་དོན་ནི་པ་བལ་པོ་དང་མ་བོད་པ་གཉིས་འདུས་པ་ལས་བྱང་བའི་སྐད་གུར་ཟེར་གྱི་ཡོད་
ཅིང་། ཚོག་འདི་བལ་པོ་ཚོས་མཐོང་རྒྱུད་དང་འཕྱ་དམོན་གྱི་ཚོག་ཅིག་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་གྱི་ཡོད།

བའ་ཚད་གཙོ་བོ། ཤར་པ་རྒྱལ་པོ། བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ཁང་། ཅན་རྟེན་ཤམ་ཤར། རྗེམ་ཤམ་ཤར།

རྒྱུ་རྐྱེན་པའི་གཏམ།

༄། བོད་དང་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་དུས་རབས་བརྟུན་པའི་སྐབས་ནས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་འབྲེལ་བ་དམིགས་བསལ་ཅན་ཞིག་བྱུང་བ་ནས་བརྟུང་། ཡག་སྲུག་ཅི་རིགས་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་ཚོང་འབྲེལ་དམག་དོན་སོགས་ཀྱི་ཐད་རིས་ཚད་རིས་མཐུན་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ཟམ་མི་ཚད་པར་ཡག་ཉེས་ཅི་རིགས་བྱུང་སྲོང་བ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་མི་ལོང་ལས་གསལ་པོར་མཐོང་ལུབ་ཅིང་། འདས་ཟེན་པའི་ལོ་རྒྱུང་ལྷག་རིང་མོའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཚུ་རྒྱན་ཤོད་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་དང་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་པོའི་དབར་ལ་མཚམས་རེར་འཚམ་མཐུན་གྱི་བཅེ་སེམས་དོན་མོས་པན་ཚུན་སྐྱེས་འབྲེལ་རིས་བྱེད་པ་དང་། ཡང་མཚམས་རེར་ཁྲོད་ཤིང་གསོན་གྱི་དུག་པོའི་དམག་འབྲུག་བྱུང་སྲོང་ཡོད་པ་རེད། ལས་དབང་གིས་ཁོ་བོའི་འབྲུམ་རམས་པའི་དཔུང་ཚོམ་ <<རྒྱུ་ལོ་༡༩༠༠-༡༩༥༩ བར་དུ་བྱུང་བའི་བལ་ཡུལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་གྱི་ཆབ་སྲིད་དང་ཚོང་དོན་གྱི་འབྲེལ་ལམ་སྐོར་ལ་དཔུང་པ་>>ཞེས་པའི་བརྗོད་གཞིའི་ཐོག་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཤོད། དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་ནང་ལོ་གོང་ས་ལོ་རྒྱུས་མགོན་སྐྱེས་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་བོད་ཀྱི་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་ཐུགས་འགན་བཞེས་བཞིན་པའི་སྐབས་ཏེ། རྒྱུ་ལོ་༡༩༥༥ ལོར་བལ་ཡུལ་གྱི་མི་སེར་ཡིན་པ་ཁ་ཚར་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་ཟེར་བའི་སྐྱེས་པ་ཞིག་གིས་བོད་ནང་ཚུལ་མིན་གྱི་བྱ་སྲོད་སྲེལ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་མཐར་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་དམག་འབྲུག་འབྱུང་ལ་ཉེ་བའི་རྗེ་དུག་གི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད་པ་ཐོག་མར་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་། དེའི་ཡིག་ཐོག་གིས་པའི་བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ནང་གནད་དོན་འདི་ཉ་ཅང་གསལ་ཆེན་དུ་བཅིས་ནས་ཆེད་དུ་འདིའི་སྐོར་ལ་ཉམས་ཞིབ་ཚོམ་ཡིག་འདི་འདྲ་བྲིས་འདུག་ལ། དེའི་ཡིག་ཐོག་གནད་དོན་དེར་རྒྱལ་པོའི་གནད་དོན་(Gyalpo Issue)ནམ་རྒྱལ་པོའི་གདོང་ཐུག་(Gyalpo Incident)ཞེས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དོན་རྐྱེན་གནད་འགག་ཅིག་དུ་བཅི་བཞིན་འདུག་ཀྱང་། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མཐར་ཆགས་སུ་བཀོད་པའི་ཡིག་ཚང་ཁག་ནང་འདིའི་སྐོར་གསལ་གྱི་མི་འདུག་པ་ནི་ལོ་

རྒྱལ་གྱི་སྤོང་ཆ་ཞིག་ཏུ་འཁུམས། ད་བར་ཁོ་བོས་བོད་ཡིག་ཡིག་ཆ་ཁག་ནང་མཇལ་བ་གསུམ་
 ཅམ་སྟེ་«བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་» ིདང་། «བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དཔུང་གཞིའི་
 རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱེད་»དེ་བ་བཅུ་གཉིས་པ་ིདང་། འཕགས་ཡུལ་གཞིའི་བྲེས་པ་ལྷ་ཚང་ནས་
 བཏོན་པའི་«བོད་ཀྱི་སློབ་འབྲེལ་ལོ་རྒྱུས་»ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་དེ་དག་གི་ནང་མདོར་ཅམ་
 གསལ་ཡོད་ཀྱང་། རོ་སྤོང་ཅམ་ཡིག་སྤོང་ལྷ་རྒྱལ་ཅམ་གྱིས་འཕུས་པས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། འགའ་
 ཞིག་གི་ནང་དོན་ལ་ནོར་འཁུལ་ཤོར་ཡོད་པ་དང་། ཡང་འགའ་ཞིག་གི་ནང་ལོ་རྒྱུས་ལོ་རྒྱུས་
 མོགས་ཀྱི་སྤོང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་མཆིས་པས་བྱང་བའི་རྒྱ་མཚོ་བཏུང་བར་འདོད་མཁན་ཞིག་ལ་
 མཚོན་ན་ཚོམ་པ་ནམ་ཡང་མི་སྐྱེ་ཁོ་ཐག་ཡིན། དེས་ན། ཁོ་བོས་ཤེས་འདོད་ཚོས་ཅན་གྱི་བརྗོད་
 གཞི་འདིར་རྒྱ་ཆེ་ས་དང་གཏིང་ཟབ་ས་ཞིག་ནས་ཉམས་ཞིབ་སྤྲན་བྱེད་ཆུང་སྟོན་པ་རྒྱ་འདོད་
 ལྟར་བྱུང་བས། འཕུར་བུ་མི་སེམས་རྒྱ་བུ་སྟོན་ཞེས་པའི་དཔེ་ལྟར་དགའ་སྤོང་འདི་དང་བརྗོད་གཞི་
 འདིའི་སྟོར་ལ་དཔུང་པ་མདོ་ཅམ་བྱ་རྒྱའི་སྟོན་པ་རབ་ཏུ་བཏྲས།

དང་ཕྱི་བོད་ས་མ་གོར་གོར་གི་བོད་ཡུལ་བྱ་ཡོད་པའི་བལ་པོའི་ཚོང་པའི་རྒྱུད།

བལ་བོད་གཉིས་དབར་དུས་རབས་བཏུན་པའི་འགོ་སྤོང་ཅམ་ནས་གཞེན་སྐྱིག་གི་འབྲེལ་
 བ་བྱང་བ་ནས་བཟུང་། བོད་ནང་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་འབྲེལ་མི་སྣ་དང་། ལག་ཤེས་བཟོ་ལས་

2. བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སྤྲད་ཆ། ལྷ་སྤུང་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ལུ་ལྷ་བོད་གཞུང་ཤེས་རིག་པར་ཁང་། རྒྱ་
 ལོ་༡༩༩༤ ཞོག་རྟོག་ ༢༥༥
3. བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱེད་»དེ་བ་བཅུ་གཉིས་པ། མི་རིགས་དཔེ་སྤྲན་
 ཁང་། རྒྱ་ལོ་༡༩༩༠ ཞོག་རྟོག་ ༡༥༧
4. མེ་སྐྱེག་སྐྱེ་ལོ་༡༩༩༤ ལོར་བོད་རིགས་རྒྱལ་པོ་ཟེར་བ་བལ་པོའི་བྱང་མེད་དང་གཞེན་བསྐྱེད་པ་ཞིག་གིས་
 བལ་གཞུང་ཁ་འབྲེར་ནས། བོད་བྲིམས་མང་པོར་འགལ་བ་བྱས་ནས་བོད་ཀྱི་སྤོང་ལྷུང་བས་གོར་པའི་གཞུང་
 ཚོང་ཁང་དུ་འཇུག་ནས་བཟུང་བར་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་འགལ་བོད་སྤོང་གིས་ཀྱིས་བསམ། བལ་བོད་གཉིས་འཕུག་
 པ་ཡོང་ལ་ཁང་བྱས་ཀྱང་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་གོར་བོད་བར་དགོངས་སེལ་གྱིས་མོལ་བྱས་ནས། བོད་གཞུང་གིས་
 བལ་གཞུང་ལ་དགོངས་དག་ཞུས་ཏེ་བདེ་འཇགས་བྱུང་བར་བཤམ། བོད་ཀྱི་སྐྱེ་འབྲེལ་ལོ་རྒྱུས་སྐྱེ་ལོ་༢༠༠༡ ལོའི་
 དངོས་གཞི་ལྷ་པའི་འཛིན་སྐྱ་ལུན་མོང་ནས། འཕགས་ཡུལ་གཞིའི་བྲེས་པ་ལྷ་ཚང་། རྒྱ་ལོ་༢༠༢༢ ཞོག་རྟོག་ ༣༧༥

མཁམ། ཚོང་པ་སོགས་རྒྱུ་ཆད་མེད་པར་འགོ་འོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་དུ་སྤྱི་ལོའི་
 རྒྱུ་རབས་བཅུ་བདུན་པའི་རྒྱུ་དཀྱིལ་ཚམ་ལ་བལ་བོད་གཉིས་དབར་ས་མཚམས་སུ་དམག་
 འབྲུག་བྱུང་ཞིང་། མཐར་བལ་བོད་གཉིས་དབར་ཚིངས་ཡིག་བཞག་པ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་
 བལ་ཡུལ་གྱི་ཚོང་པ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་གནས་སྡོད་བྱེད་འགོ་རྒྱུགས་ཡོད་པ་རེད། བལ་
 ཡུལ་གྱི་ཚོང་པ་རྣམས་བོད་ནང་ཡོང་རྒྱུ་ཁེར་རྒྱུང་ཡིན་པ་ལས་སྤྱི་སྤྱོད་མཉམ་འབྲེལ་དུ་འབྲིང་སྲོལ་
 མེད་པས་ཁོ་ཚོ་བོད་ལ་སྡོད་རིང་བོད་པའི་བྱུང་མེད་དང་གཉེན་སྲིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ལ། ལྷོ་ཁ་གྲུ་
 བལ་ལ་ཡང་བལ་པོ་དང་བོད་པའི་བྱུ་མོ་གཉེན་སྲིག་བྱེད་མཁམ་ཡང་རེ་བྱུང་བྱུང་ནས་དེ་ལྟར་
 ཁ་ཚར་བ་ཟེར་བའི་བལ་པོའི་མི་ཁོངས་ཡིན་པའི་བྱིམ་ཚོང་ཡང་ཁག་ཅིག་ཡོད་པ་ལས་གསལ་
 པོར་ཤེས་སྤྱོད་པས། བལ་བོད་གཉིས་དབར་ལོ་ངོ་བརྒྱ་ལྷག་མང་པོའི་རིང་བཟང་ངན་ལ་མ་
 བརྟོས་པར་ཚོང་འབྲེལ་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ཟབ་མོ་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། བོད་ཀྱི་ཚོང་པ་མང་པོ་ཞིག་བལ་
 ཡུལ་དུ་བྱིན་ནས་རས་ཆ་དང་བཟའ་ཆས་མངར་མོའི་རིགས་ཀྱི་མཁོ་ཆས་ཉོ་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་
 དང་། བལ་ཡུལ་གྱི་ཚོང་པ་མང་པོ་ཞིག་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་ས་དང་། གཞིས་ཀ་ཟེ། རྒྱལ་ཟེ། ལྷོ་ཁ་
 སོགས་སུ་བསྐྱོད་དེ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་ཚོང་ལས་གཉེར་གྱི་ཡོད་པ་དང་། དེ་སྤྱི་སྤྱོད་
 སྡོད་པའི་བལ་པོ་རྣམས་ནང་ལྟར་གཅིག་པམ་གཅིག་གྲོགས་དང་ཡུལ་སྲོལ་རྒྱུ་ཆེན་སྲུང་ཚིའི་
 ཆེད་སྤུ་ལྷ་ཟེར་བའི་སྤྱིད་སྤྱོད་ཚོགས་པ་ཁག་བཅུ་བཅུགས་ཡོད་པ་སོགས་སྡོད་སྐར་སོ་སོའི་ནང་
 སྤྱིད་སྤྱོད་མཉམ་སྲུང་སྲོལ་བལ་ཡུལ་དང་། ཀ་ལོན་སྤྱོད་ ཀ་ལི་ཀ་ཏ་བཅས་ཀྱི་ཚོང་སྲོལ་བཏོན་

5. ཕྱི་ལོ་༡༩༥༥ ལོར་བྱུང་བའི་བལ་བོད་དམག་འབྲུག་དང་སྐབས་དེའི་ཚིངས་ཡིག་གི་སྐོར་ལ་དབྱེད་པ། འཇམ་
 དབྱངས་དོན་གྲུབ། བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་རྒྱུ་དེའུ། རྒྱ་རམ་ས་ལ། སྤྱིའི་འདོན་ཐེངས་དགུ་པ། ཕྱི་ལོ་
 ༡༩༩༩ ཞོག་དོན། ༤༦-༤༧

6. མེ་ལྷེ་དྲག་པོའི་ནང་གི་སྤུར་རྒྱལ་བོད་དང་། རའི་གཞོན་ནུའི་ལང་ཚོ་ལྷེ་བདེ་བདེ་ཆེན་རྒྱ་མཚོ། ལོ་རྒྱུས་དེའུ་
 ཐེང་༢༠ བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ་༡༩༧༥ ཞོག་དོན། ༥༦

7. Kun Pala, Chatangya Pala, Chusingshar Pala, Gorashar Pala, Jhawala Pala, Bajrasattva
 Pala, Lhakan Pala, Tarunsahr Pala, Mu Pala.

ནས་ལྷ་སར་ཚོང་ལས་འབྲུག་ཆ་དོད་པོ་ཡོད་པ་རེད།⁸ གཉའ་ནང་བྱུར་སྤྲོས་པ་རིན་ཆེན་དར་ལོ་
 ལགས་ཀྱིས། བལ་པོའི་འཕྲོ་བྲིད་གཙོ་བོ་ཁྱི་ཐ་ཞེས་པ་གོ་མ་གཞུང་རྒྱུང་ནས་བསྐྱོད་གཏོང་བྱེད་པ་དེ་
 བྱི་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༤ ལོར་བལ་པོད་གཞུང་གཉིས་དབར་བཞག་པའི་ཚེངས་ཡིག་གི་འབྲུ་དོན་བཞེན་
 བལ་ཡུལ་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་ས་དང་། གཞིས་ཅེ། རྒྱལ་ཅེ། བལ་པོད་ས་མཚོམས་འཁེལ་
 བའི་གནད་ཡོད་ས་གནས་གཉའ་ནང་དང་། རྒྱུད་གྲོང་སོགས་སུ་བལ་གཞུང་གི་བཅའ་ཚོད་སྤྱི་
 ཚེས་ཚེད་འཇུགས་བྱས་པའི་གས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། སྤྱི་ཚེས་ཁྱི་ཐའི་འོག་ཏུ་ཐ་གྲུ་ལི་དང་། ལུ་གྲིལ་
 ཟེར་བ་སོགས་བྱ་སྤྱི་གོ་བོ་གྱི་སྤྱི་གཞུང་ཡོད་པའི་ཐོག ཏུས་ཆེན་སྤྱང་ཚིའི་ཚེད་སྤྱི་དཀྱུ་
 དང་། རྟེན་དངོས་མང་པོ་མཉམ་ཏུ་བདག་ཉར་བྱེད། བལ་པོ་རྣམས་དབྱར་ཁ་ཚོང་འདུས་སུ་ཚོང་
 འཐབ་བྱེད་པ་དང་། དཔུན་ཏུས་ལྷ་བ་གཉིས་གསུམ་རང་ཡུལ་ཏུ་སྤྱིར་ལོག་བྱེད། ཁོ་ཚོའི་བཟའ་ལྷ་
 སལ་ཆེ་བ་གཉའ་ནང་ཚོང་འདུས་ཀྱི་བྱུང་མེད་ཡིན་ཡང་། མང་ཆེ་བར་བལ་ཡུལ་ཏུ་འང་བཟའ་
 ལྷ་བྱ་སྤྱི་གཞུང་ཡོད་པར་བཤད་ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་«ལྷ་སྤོད་ཚོང་པ་ཞིག་གིས་
 རང་གིས་ཚུང་མར་བསྐྱར་བའི་འཕྲིན་»ཞེས་པའི་དབྱིན་ཡིག་གི་དཔེ་དེབ་ནང་«དེ་སྤོད་ལྷ་སར་
 བལ་པོའི་(Newars)ཚོང་པ་ཆིག་སྤོད་ཅམ་ཡོད་པ་དང་། འགའ་ཞིག་གཞིས་ཀ་ཅེ་དང་། རྒྱལ་ཅེ།
 རྒྱུད་རོང་། གཉའ་ནང་སོགས་སུ་སྤོད་ཀྱི་ཡོད། ཏུས་རབས་འདིའི་(ཏུས་རབས་ཉི་ཤུ)ཏུས་འགོར་
 ལྷ་སའི་མི་འབོར་བྲི་གཉིས་ཅམ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་གས་མཐའ་ཁག་གི་འབྲོག་པ་མང་པོ་ཞིག་ལྷ་སར་
 གནས་སྐྱོར་ཏུ་ཡོང་གི་ཡོད་ཅིང་། ཁོ་ཚོས་གསེར་དང་། ལྷ་ཅི། པགས་པ། བལ་གཡག་གི་མཇུག་
 མ་སོགས་འབྲེར་ཡོང་ནས་རང་ལ་དགོས་མཁོ་ཡོད་པའི་དངོས་ཚོག་དང་བཞེ་ཚོང་རྒྱག་གི་ཡོད།
 བལ་པོའི་ཚོང་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ལོ་ངོ་ལ་ཤས་ལྷ་སར་བསྐྱེད་ཆེས་དེ་ཆེས་ཁོ་ཚོའི་བྱ་སྤྱི་དང་
 གཅེན་གཅུང་སོགས་ལ་ཚེས་སྤོད་ཀྱི་ཡོད་པས་ཁོ་ཚོ་ལྷ་སར་ཚོང་བརྒྱབ་ནས་གཏན་སྤོད་བྱེད་

8. ཡུལ་གྱར་ཀྱི་སྤྱོད་གནས་དང་། བལ་ཡུལ་ནང་གི་བོད་མི་དང་བོད་སྲིང་བ། གཉའ་ནང་བྱུར་སྤྲོས་པ་རིན་ཆེན་
 དར་ལོ། ཨ་བྲེས་མ་ཚེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༢ འོག་ལོ་ ༤༩

9. གཉའ་ནང་ཚོང་འདུས་པའི་བྱ་ཚ་རྒྱལ་ཁམས་པ། དེབ་དང་པོ། བྱུར་སྤྲོས་པ་རིན་ཆེན་དར་ལོ། ཨ་བྲེས་མ་
 ཚེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ འོག་ལོ་ ༡༣

པའི་བྱིམ་མི་ཞིག་ཏུ་འགྱུར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། བལ་པོ་(Newars)ཚོས་རང་གི་ཚུང་མ་བོད་ནང་གཏན་
 གནས་འཁྲིད་གྱི་མེད་པས་བོད་རིགས་ལུ་མོ་དང་ཚུང་མ་བསྐྱེགས་གྱི་ཡོད་ཅིང་། བྱིམ་མི་ལྷན་ཁག་གི་
 བཞག་ན། སྤུ་ལུ་བྱ་སྐྱེས་ན་པ་ལ་བདག་ནས་བལ་པོའི་མི་སེར་ཆགས་པ་དང་། ལུ་མོ་སྐྱེས་ན་ཨ་
 མར་བདག་ནས་བོད་པའི་མི་སེར་ཆགས་གྱི་ཡོད། དེས་ན་ལྷ་སར་བལ་པོའི་ཚོང་པ་མང་པོ་གནས་
 རྒྱུད་བྱེད་གྱི་ཡོད།¹⁰ ཅེས་འཁོད་ཡོད་པ་ལས་བོད་ས་མ་ཤོར་གོང་བལ་པོའི་ཚོང་པ་མང་པོ་ཞིག་
 བོད་ནང་གནས་རྒྱུད་བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་གསལ་པོར་ཤེས་ཐུབ་གྱི་ཡོད་ལ། མི་ཐོག་ནས་མི་ཐོག་བར་ལྷ་
 སར་ཚོང་རྒྱག་པའི་བལ་པོའི་ཚོང་པ་ཉམས་གྱི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྐྱེད་ལང་བོད་པ་ལས་ཡག་
 པ་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གར་དབྱིན་ཇིའི་སོ་ལྷུལ་བ་སྤུ་ཏུ་ཅན་ཏར་ཟླ་སེ་(Sarat Chandra Das)ལྷོ་ལོ་
 (1877-1947) བར་བོད་ལ་འགྲོ་བའི་སྐབས་སུ་ཁོང་གིས་མཐོང་ཚུལ་ལ་ལྷ་སའི་ནང་གི་ཚོང་པ་རྒྱ་
 འོར་ཆེ་ཤོས་དག་ནི་བལ་ལུལ་གྱི་ཚོང་པ་ཡིན་པ་ལས་བོད་པ་མིན་ཞེས་ཁོ་རང་གི་དཔེ་དེབ་ལྷ་ས་
 དང་བོད་དབུས་གཙང་ཁུལ་ལ་བསྐྱོད་པ་<<Journey to Lhasa and central Tibet>>ཞེས་པའི་དཔེ་
 དེབ་ནང་བཀོད་ཡོད།¹¹ དེ་བཞིན་<<བལ་ལུལ་དང་བལ་པོ>>ཞེས་པའི་དབྱིན་དེབ་ནང་ལ་ཡང་
 ལྷ་སར་ལྷོ་མ་སྤྲིའི་ཚོང་པ་སུམ་སྟོང་ཅམ་ཡོད་¹²ཅེས་གསལ་ཡོད།

གཉིས་ལ། ལྷ་སར་གནས་རྒྱུད་བལ་པོ་མི་རིགས་འབྲེས་མའི་བྱ་བྱུག་གི་གནས་སྐྱེད་པ་དང་
 དཀའ་རྒྱུག་རྒྱུད།

དུས་རབས་བཙོ་བརྒྱད་ཅམ་ནས་བོད་ནང་བལ་ལུལ་གྱི་ཚོང་པ་མང་པོ་ཞིག་གནས་རྒྱུད་
 བྱེད་གྱི་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཚོ་སལ་ཆེ་བ་ལྷ་ས་དང་། གཞིས་ཀ་ཟེ། ལྷོ་ཁ། རྒྱལ་ཚེ་སོགས་དབུས་

10. Letter from a Lhasa merchant to his wife by Chittadhar Hridaya. Robin Books Edition: 2002
 11. Journey to Lhasa and central Tibet by Sarat Chandra Das, New Delhi. Edition 1970 Page no 181
 12. Nepal and the Nepalese by Lieut. Col. G.H.D. Gimlette, Anmol Publications PVT LTD, New Delhi 1993 Page no 61

གཙང་གི་ས་གནས་ཁག་ཏུ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་ཚོང་བརྒྱབ་ནས་འཚོ་བ་སྐྱེལ་གྱི་ཡོད་པ་ལ། བོད་ནང་ཁོ་ཚོར་ལྷ་རྟོགས་བྱེད་མཁན་གྱི་གཞུང་ཚབ་ཡང་ཡོད་པ་རེད། བལ་པོའི་ཚོང་རིགས་དེ་ཚོ་ཚང་མ་སྐྱེས་པ་པོ་ཤ་སྟག་ཡིན་པས་བོད་ནང་སྡོད་རིང་བོད་པའི་བྱུང་མེད་དང་གནས་སྐབས་ཀྱི་དགའ་རོགས་སྒྲིག་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཚང་ས་བརྒྱབ་ནས་བྱ་སྤྱད་སྐྱེས་མཁན་ཡང་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཡོད་པས། བོད་ས་མ་ཤོར་ཤོང་ཁ་ཚ་རའི་གྲངས་འབོར་མང་པོ་ཡོད་པ་གསལ་པོ་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཚོས་བོད་སྐད་དང་བལ་སྐད་གཉིས་ཀ་ཤེས་གྱི་ཡོད་པས་རྒྱང་པ་གཉིས་བཅུགས་ལྟ་བུས་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀའི་ཐོབ་ཐང་དང་ཁེ་སན་ཚོད་གྱི་ཡོད་པ་རེད། ལྷོ་ཀྲུང་ལོར་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཅན་རྣམས་ཤམ་ཤུ་(Chandra Shamsha)ཡིས་ལྷ་སར་གནས་སྡོད་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ཚབ་ལྷན་རྒྱ་ཏུ་རྒྱུར་སྟེ་འཛིན་པའི་(Lal Bahadur Basnet)ལ་བོད་ནང་ཁ་ཚ་རའི་གྲངས་འབོར་ག་ཚོད་ཡོད་མེད་སྐོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་སྟན་ཐོ་ཞིག་བལ་གཞུང་ལ་སློབ་དགོས་པའི་བཀའ་རྒྱ་བཏང་ཡོད་པ་བཞིན། སྐབས་དེར་རོབ་ཅིས་བྱས་པར་གཞིགས་ན། སྤྱི་གོང་ལ་༡༠གཉེན་ནང་ལ་༡༩༥༥ གཞིས་ཀ་ཚེར་༡༩༥༩ ལོར་༡༩༥༩ དེ་བཞིན་ས་ཁུལ་གཞན་ཁག་ཏུ་༡༩༥༥ བཅས་ཁྱོད་བསྐྱོམས་༡༠༠ ཅམ་ཡོད་པར་བཤད་ཡོད།¹³ ཇིས་སོར་སྤྱི་ལོ་༡༩༥༤ ལོར་སྐབས་དུས་བོད་ནང་ཁ་ཚ་ར་ཁྱོད་བསྐྱོམས་ཉིས་སྟོང་ཅམ་ཡོད་པ་བལ་ཡུལ་གྱི་དེབ་ཐེར་ཁག་ཏུ་གསལ་འདུག།¹⁴

སྤྱི་ལོ་༡༩༥༠ ལོར་བཟུང་༡༩༥༠ ཅམ་བར་གྱི་མི་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་ཅམ་གྱི་རིང་བོད་དུ་ཁ་ཚ་རའི་དཀའ་རྟོག་དེ་ཉ་ཅང་རྟོག་འཛིང་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་གྱུར་བས། བོད་གཞུང་རོས་ནས་ཡོངས་ཁབ་བཀའ་རྒྱ་སྐྱེལ་ཏེ་ཁ་ཚ་རའི་ཚུལ་མིན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ལ་སྦངས་འཛིན་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ཡུལ་རྒྱ་འཐུང་ན་ཡུལ་བྲིམས་འཕྲེར་བ་དང་། ཡུལ་ཡར་སྐྱེད་དུ་བསྐྱེད་ན་ལྷ་ཡར་ལྷ་ཤམ་བྱ་གསོལ་དགོས་ཟེར་བའི་གཏམ་དཔེ་ལྟར་བོད་ཀྱི་ཡུལ་བྲིམས་དང་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཡུལ་གྲོམས་གཤིས་ལུགས་ལ་བརྩི་འཛིན་དང་སྤྱད་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས་པའི་ཉེན་བརྟེན་བརྟེན་ཡོད་ཅིང་། ལྷག་པར་དུ་སྤྱི་

13. Nepalese in Tibet: A case study of Nepalese half-breeds (1856-1956) by Tirtha P. Mishra 2 CNAS Journal, Vol. 30, No. 1 (January 2003) Page no 4
 14. Nepalese in Tibet: A case study of Nepalese half-breeds (1856-1956) by Tirtha P. Mishra 2 CNAS Journal, Vol. 30, No. 1 (January 2003) Page no 5

ལོ་ ༡༧༥༤ ལོར་ཁ་ཚ་རའི་དཀའ་རྙོག་ཚད་མཐོ་ཤོས་སུ་སླེབས་པས། བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་གིས་
ལྷ་སར་གནས་སྡོད་བལ་པོའི་གཞུང་ཚབ་ཁང་དང་། དེ་བཞིན་བལ་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོར་དབུས་
གཙང་ཁུལ་དུ་གནས་སྡོད་ཁ་ཚ་རས་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ཁྲིམས་ལ་བརྩི་འཇོག་མི་བྱེད་པ་དང་། བོད་
ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་རྫོང་དཔོན་གྱི་བཀའ་ཁྲབ་ལ་མི་ཉན་པར་སྐལ་རལ་ཉག་རྒྱུད་བྱེད་ཀྱི་འདུག་
པས། རབ་བྱུང་ན་ལོ་ཚོར་གོ་བསྐོན་བསྐབ་བྱ་གནང་རོགས་ཞེས་རེ་སྐུལ་གྱི་ཕྱག་ཡིག་བསྐྲིངས་
ཡོད་¹⁵གྱུང་། བལ་ཡུལ་གཞུང་ངོས་ནས་བོད་གཞུང་གི་རེ་བསྐུལ་ལ་སྐྱེད་མེད་བཏང་བས་གནས་
སྟངས་དེར་འཇུག་བ་ཅི་ཡང་མ་བྱུང་བར་དེ་ལས་སྡོག་སྟེ་རེ་སྐུག་རེ་ཞན་དུ་སོང་བས། བོད་སུ་
ཁྱོད་ལ་ཉལ་སྟངས་བཅོ་བརྒྱད་ཡོད་ན། བོད་རྗེ་ང་ལ་སྟོང་སྟངས་བཅུ་དགུ་ཡོད་ཟེར་བའི་དཔེ་
བཞིན་བོད་གཞུང་གི་ངོས་ནས་ཐབས་ལམ་ཁག་གཉིས་མ་བཏོན་ཀ་མེད་བྱུང་ཡོད་དེ། གཅིག་
ནས་བོད་དུ་སླེབས་པའི་ཁ་ཚ་ར་རྣམས་ངེས་པར་དུ་བོད་གཞུང་ལ་ཐོ་འགོད་བྱེད་དགོས་པ་
དང་། གཉིས་ནས་སྟངས་མིན་ཁ་ཚ་ར་རྣམས་ངེས་པར་དུ་བོད་པའི་མི་ལེར་བཟོ་དགོས་པའི་གྲང་
བྱ་བཏོན་ཡོད།¹⁶

བོད་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་ཚ་ར་རྣམས་ནི་བལ་ཡུལ་གཞུང་ལ་ཁྲལ་འཇལ་མཁན་གྱི་འབྲུང་
ཁྲལ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཁ་ཚ་ར་རེ་རེས་ལོ་རེར་བལ་ཡུལ་གཞུང་ལ་དབུལ་འཇལ་ཁག་གཉིས་
རེའི་མགོ་ཁྲལ་འཇལ་གྱི་ཡོད་པ་དེ་ལྷན་མཐུན་གནས་ཆེད་བལ་གཞུང་གིས་བོད་གཞུང་གི་རེ་སྐུལ་
ལ་སྐྱེད་མེད་བཏང་བ་རེད། བོད་གཞུང་གིས་ཀྱང་བལ་གཞུང་གི་བསམ་ཚུལ་དེ་ཉོན་ལྷན་ཏེ་བོད་
གཞུང་རང་ངོས་ནས་ཁ་ཚ་རའི་ཚབ་བྱས་ཏེ་བལ་ཡུལ་གཞུང་ལ་འཇལ་ཁ་ལྟ་རེ་མགོ་ཁྲལ་འཇལ་
རྒྱུར་ཁས་ལེན་དམ་བཅའ་ལུས་ཤིང་། ལྷི་ལོ་ ༡༧༥༥ ལོའི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་
དམག་སྤྱི་ཚེན་མོ་ཚོ་རོང་ཟླ་བཟང་དགུ་འདུལ་ཆེད་མངགས་བལ་ཡུལ་དུ་བསྐྱོད་དེ་བལ་རྒྱལ་
དང་བཀའ་ཚོལ་གནང་ཞིང་། སྐབས་དེར་གནད་དོན་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ལ་བཀའ་ཚོལ་ལུས་ཡོད་དེ།

15. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R.Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page no 136
16. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R.Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page no 137

དང་པོ་ནི་བོད་དུ་ཡོད་པའི་ཁ་ཚར་འཛིན་པའི་རྒྱ་མི་སེར་བཟོ་རྒྱུ་ལས་
ལེན་གནང་རོགས་ཞེས་དང་། གཞིས་པ་ནི་སྡོན་ཚད་ལྷི་ལོ་༡༥༥༩ ལོ་ལྷན་ལོ་ལྷན་གཅིག་
རིང་གོར་༡༥ དང་བོད་གཞིས་དམག་འབྲུག་བརྒྱུ་ནས་མཐར་སྐྱི་ལོ་༡༥༥༩ ལོར་གོར་བོད་གཞིས་
དབར་ཚེངས་ཡིག་དོན་ཚན་བརྒྱ་ཅན་ཞེས་བཞག་ཅིང་། ཚེངས་ཡིག་གི་དོན་ཚན་དང་བོར་བོད་
གཞུང་གིས་རི་སྲིད་བར་ལོ་ལྷན་བལ་ཡུལ་གཞུང་ལ་བལ་སྐོར་གྲི་གཅིག་རེ་སྡོད་དགོས་པ་དེར་
གཙོག་ཆ་ཡོང་རྒྱུ་རེ་སྐུལ་ཞུས་ཡོད་ཀྱང་། བལ་ཡུལ་རྒྱལ་པོས་གནད་དོན་དེར་ཁས་ལེན་མ་
བྱས་པས་རེ་འདུན་དེ་སྐྱབ་མེད་པ་རེད།

ལྷི་ལོ་༡༥༥༩ ལོར་བོད་ནང་བོད་མི་མང་པོ་ཞེས་གི་བསམ་ཚུལ་ལྟར་བོད་གཞུང་གིས་ལྷིན་
ཚད་བོད་དུ་སྐྱེས་པའི་ཁ་ཚར་འཛིན་པའི་རྒྱ་མི་སེར་གྱི་ཁོངས་མི་བཟོ་དགོས་པ་མ་ཟད། བོད་
གྱི་ཡུལ་སྐོར་གོམས་གཤིས་དང་ཡུལ་ཁྲིམས་ལ་སྲུང་བཅི་ཞུ་དགོས་པའི་གཏན་འབྲིབ་བྱས་ཡོད།
ཅི་སྟེ་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་གནས་ཚུལ་ལྷག་ཚོ་བལ་པོའི་གཞུང་ཚབ་པས་བྱས་གཏོགས་བྱེད་རྒྱ་མེད་
པར་བོད་གཞུང་གི་ཡུལ་ཁྲིམས་གཞིར་བརྒྱུང་ཐག་གཅོད་བྱེད་གྱི་ཡིན་ཞེས་གསུངས་ཡོད།

གསུམ་པ། ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་ཟེར་བ་དེ་སྟེ་ཞིག་ཡིན་མིན་མཚམས་སྒྲོར་མདོར་བརྒྱས་ཙམ་ལྟ་བུ།

ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་ནི་པ་བལ་པོའི་མི་སེར་ཡིན་པ་གང་ཞེས་ལ་ཨ་མ་བོད་པ་ཡིན་པའི་
ཁ་ཚར་འཛིན་པའི་ཞིག་ཡིན་ཞེས་¹⁷ བོད་གངས་ཅན་སྡོངས་གྱི་ལྷོ་གནས་དབུས་གཙང་ཚོས་
གྱི་ཚོལ་ཁའི་ཡ་གྲུལ་གཙང་ལྷོགས་པག་རི་(Pher-rank)¹⁸ཞེས་པའི་ས་གནས་སུ་སྐྱེས་པ་དང་།¹⁹
ལོ་རྒྱུད་སྐབས་སུ་བལ་ཡུལ་གྱི་སོ་ལོ་ཁམ་བུའམ་(Solukhambu)ཤར་ཁམ་བུ་(Shar-Kom-

17. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 172
18. Pher-rank ཞེས་པའི་ཡུལ་ལྷང་དེ་དང་གཞིས་ཀ་ཚེའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡོད་ཅིང་། འཕགས་བོད་ས་མཚམས་
སུ་ཚགས་པའི་པག་རི་ཡིན་མིན་ཁ་ཚོན་གཙོད་མི་བྱུང་པས་སུ་མཐུན་དབུད་པར་འཚོལ།
19. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 132

Pu)ཞེས་པའི་ས་གནས་སུ་གནས་སྡོམ་བྱས་ཏེ་དེ་གར་ཁོ་རང་གི་ཨ་ཞང་དང་མཉམ་དུ་
 བསྐྱེད་པ་དང་། ལང་ཚོ་དར་ལ་བབ་ཅིང་ནར་སོན་རྗེས་བལ་ཡུལ་ཤར་པའི་འབྲུག་མིང་མ་
 ལུང་དབང་མོ་ཟེར་བ་ཞིག་དང་གཉེན་རྒྱིག་བྱས་ཤིང་། ལོ་ངོ་བརྒྱ་ཕྲག་ཁ་ཤས་ས་གནས་དེ་
 གར་མི་སེར་དུལ་མའི་འཚོ་བ་བསྐྱུལ་ནས་བསྐྱེད་ཅིང་། དེ་རྗེས་དུས་རབས་ཉི་ཤུ་པའི་དུས་
 མགོར་རྗེ་རྒྱུ་ལ་གནས་སྡོམ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་གར་ལོ་ངོ་བརྒྱ་གཅིག་ཙམ་བསྐྱེད་
 པའི་རིང་དོས་འབྱེད་པའམ་ཀུ་ལའི་ལས་ཀ་གཉེར་ཞིང་། དེ་རྗེས་ལྷ་སར་གནས་སྡོམ་བྱས་ཏེ་
 ལོ་ངོ་ཉི་ཤུ་ཙམ་གཉིས་ཤིང་པོ་ལྷ་སར་བསྐྱེད་ཚུང་བའི་མི་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་གར་ཚོང་ལས་
 ཅག་ཅིག་གཉེར་ནས་བལ་བོད་གཉིས་ཀར་ཁྲལ་འཇལ་གྱི་ཡོད་ཀྱང་། ཁོ་རང་བལ་ཡུལ་གྱི་མི་
 སེར་ཡིན་ཞེས་བརྗོད་གྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། བལ་ཡུལ་མི་སེར་གྱི་ལག་བྱིས་ཡང་ཡོད་པ་རེད།
 རྒྱབས་དེའི་བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ལས་ཐོགས་པ་ལྷ་སར་ཉུར་ཉུར་ལྷ་སེ་ནས་ཀེ་(Lal Bahadur
 Basnet)དང་ཕན་ཚུན་མཛུགས་ལྷ་སུར་ལྱུར་ཞིང་། བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་དེ་པའི་འགམ་
 བས་ཚོང་གཉེར་བྱེད་ཡག་གི་འགོ་སོང་མ་དུལ་འབོར་ཆེན་གཡར་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ལ་རང་
 ལུང་གི་ཆེད་མི་མདའ་ཉར་ཚོག་པའི་ཐོབ་ཐང་ལག་འབྱེད་ཡང་སྤང་ཡོད།²⁰

བོད་ནང་ལོ་ངོ་ཉི་ཤུ་ལྷག་ཙམ་བསྐྱེད་ཚུང་ཞིང་བོད་གཞུང་གི་འབྲེལ་ལས་ཁུངས་
 བར་ཉར་འཕྲིན་གྱི་ལས་ཀ་བྱེད་ཚུང་བའི་མི་སྣ་རའོ་སི་ལུ་ཡར་(W.P. Rosemayer)གྱིས་ཕྱིར་
 དུན་བྱས་པ་ལྟར་ན། ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་ནི་ཅང་སྤྱང་གྱུང་ལུན་པའི་མི་སྣ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་།
 ཁོས་རང་ཉིད་བལ་ཡུལ་གྱི་མི་སེར་ཡིན་པར་བསྐྱེད་དེ་བོད་གཞུང་ལ་ཚོང་ཁྲལ་རྒྱག་གི་མེད་
 ཅིང་། ལྷ་སར་གནས་སྡོམ་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ཚབ་དང་ཉ་ཅང་མཐུན་འབྲེལ་ཟབ་པོ་ཡོད་ལ།
 ལུ་ཏུ་དང་གཟི་སོགས་གྱི་ཚོང་རྒྱག་གི་ཡོད།²¹ ཅེས་དང་། ཡང་བོད་ནང་སྤྱི་ལུང་དམག་མིའི་

20. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 174
 21. Nepal, Tibet, China and India, 1923-33: Tangled web of Himalayan politics by K.Majumdar. Page no 1127-1154 Critical Readings on the History of Tibetan Foreign Relations, edited by Saul Mullard, 4 Volumes, Brill, Leiden Boston, 2013 Page no 1140

བཀོད་འདོམས་གནང་ཚུངས་པའི་འབྲས་ལྗོངས་པ་ལེགས་ལྷན་ལགས་ཀྱིས་འདི་ལྟར་འགྲེལ་བཤེས་གནང་ཚུངས། ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་ནི་བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སོ་པའི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པར་བོད་མི་ཚོས་དྲོགས་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་བོད་ནང་ཡོང་ནས་ལྷ་སར་གནས་སྡོད་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ཚབ་ལཱ་ལྷན་ཏེ་རྒྱུ་ལྷན་གྱི་འགྲམ་ནས་དབུལ་གཡམ་ཉི་རྒྱ་མིའི་ལག་ནས་ཅ་དངོས་རྣམས་པ་དེ་འདྲ་ཉེ་ཡི་ཡོད་ཅིང་། ལྷ་ས་ལྷ་སར་ལྷ་སར་ཚོང་ཁང་ཞིག་ཀྱང་བཅུགས་ཡོད་པ་རེད་²²ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་རེད། དེ་བཞིན་ལྷ་ས་ལྷ་སར་ལེགས་ལྷན་ལགས་དང་འབྲས་ལྷི་ལྷོན་ཚེ་ཅལ་ལི་ལྷེལ་(Sir Charles Bell) གཉིས་ལྷ་སར་ཡོད་དུས་ཤར་པ་རྒྱལ་པོས་ལྷ་སྡོད་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ཚབ་པའི་འགྲམ་ནས་དབུལ་རྒྱར་འཕོར་ཚེ་གཡམ་གྱི་ཡོད་པའི་མཐོང་སྐང་བྱུང་ཡོད།

རྒྱལ་ས་དེར་བོད་ནང་ཁོ་དང་ཁོ་འདྲ་བའི་ཁ་ཚེ་ར་མི་ཉུང་བ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་ཚོས་རྒྱུང་པ་གཉིས་བཅུགས་ལྷ་བུས་ཚུགས་གཉིས་ཀའི་ཁོ་བཟང་ལེན་གྱི་ཡོད་པ་སྒྲོས་མ་དགོས་པ་དང་། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཡུལ་གོམས་གཤིས་ལྷགས་ལས་བཀལ་ཉི་ལྷ་སའི་ཁྲོམ་གཞུང་ནང་ཐ་མག་འཐེན་པ་དང་། ཆང་ཁང་བཅུགས་པ། གཅོད་པོའི་ནང་ནས་ཉ་བཟུང་བ། བར་གསེང་བྱུང་རྒྱལ་ས་རི་མགོར་ལྷན་ནས་རི་དྲགས་རྩོད་པ་སོགས་སངས་རྒྱལ་གྱི་ཞིང་ཁམས་འདྲ་བའི་བོད་ཡུལ་གྱི་རྒྱ་ཆེད་དད་ལྷན་མང་ཚོགས་རྣམས་ཀྱི་མིག་ལ་མ་མཐོས་པའི་བྱ་བ་མང་པོ་ལས་ཤིང་། ཁྲིམས་འགལ་གྱི་སོག་ནས་ཉལ་ཐ་དང་བྱུ་རུ་ནག་ཚོང་རྒྱག་པ་སོགས་ཀྱིས་བོད་མིའི་སེམས་ཁམས་ལ་སོག་ལྷག་བཞོས་སེམས་བལ་བོད་དབང་གྱི་འབྲེལ་བར་དོ་སོག་བྱུང་ཡོད། ²³གཞི་རྒྱུ་ཆ་ནས་ཁོ་རང་གི་པ་བལ་ཡུལ་གྱི་མི་མེར་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་རྒྱལ་ལྷིའི་ཁྲིམས་ལྷགས་ཀྱི་འགོ་སྐྱོང་ས་གཞིར་བཟུང་བྱས་ན་བལ་པོངས་ཀྱི་སྤྱི་འབངས་ཡིན་ཡང་། བོད་

22. Nepal, Tibet, China and India, 1923-33: Tangled web of Himalayan politics by K.Majumdar. Page no 1127-1154 Critical Readings on the History of Tibetan Foreign Relations, edited by Saul Mullard, 4 Volumes, Brill, Leiden Boston, 2013 Page no 1140
 23. The taming of Tibet:A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930).By Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 254

གཞུང་གིས་ཁོ་བཏམ་ཁོངས་མི་མེར་ཡིན་པར་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་པར་ཁོ་རང་སྐྱེས་ས་བོད་ཡིན་
པ་དང་། ཁོང་གི་ཨ་མ་བོད་པ་ཡིན་པར་བརྟེན་བོད་པའི་མི་མེར་ཡིན་ཞེས་སྲིད་བས་སྤྱོད་གས་
གཉིས་དབར་འགལ་སྐྱེད་རང་བཞིན་དུ་རྒྱུར་²⁴ཞིང་། དེའི་སྐྱེད་ལོ་གོང་ས་ལོ་སྐྱེ་སྲིད་བར་
གསུམ་པ་མཚོག་ནས་བོད་སྡོངས་རྒྱ་ཁྲབ་དུ་རྡོ་ཐ་དང་ཐ་མ་ཁ་ལོ་གས་བཀག་སྡོམ་ནན་པོ་
གནང་བ་དེར་གོར་ཁོངས་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་ནས་ངོ་ཚོལ་བཅུ་མེད་བྱས་པ་མ་ཟད། ལོ་གོང་ས་
མཚོག་ལ་ཡང་རན་སྐྱེས་སྐྱ་ཚོགས་བྱས་སྐབས་བོད་གཞུང་ནས་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་འཛིན་བརྒྱུང་
དོ་དམ་བྱས་²⁵པ་དང་། ཁུངས་ལྡན་གྱི་ཡིག་ཚང་ལྟར་ན་ལོ་སྐྱེ་ལོ་¹⁹¹²ལོའི་ཟླ་⁷ རང་འཛིན་
བརྒྱུང་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ལག་པར་ལྷག་སྡོགས་བརྒྱབ་ཏེ་སྐྱང་ཅེ་ཤག་བཅོན་ཁང་ལ་བརྟུག་
ཡོད་པ་དང་།²⁶ ཟླ་བ་བརྟུ་དགའི་རྗེས་ཏེ་སྐྱེ་ལོ་¹⁹²⁴ལོའི་ཟླ་⁴ ཚེས་⁷⁰ ཉིན་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་
བཅོན་ཁང་ནས་བོས་བྱོལ་གྱིས་ལྷ་སར་བཅའ་སྡོད་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ཚབ་ཁང་ལ་སྐབས་
བཅོལ་དུ་སྐྱོན་པས།²⁷ ཟླ་དེའི་ཚེས་⁷⁶ དང་⁷⁷ ཉིན་གཉིས་ལ་བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་པ་ལྷལ་
ཟླ་ཉར་རྒྱུར་རྟེན་ནས་ཏེ་(Lal Bahadur Basnet)གོར་ཞིབ་ལས་ཁུངས་སུ་འབོད་འགྲུགས་གྱིས་
གོ་བརྟོན་བསྐྱབ་བྱ་བརྒྱབ་སྟེ་བོད་གཞུང་གིས་བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ཁང་ལ་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་
བོད་གཞུང་ལ་ཅིས་སྨོན་བྱེད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་ཀྱང་། ལྷ་སྨོན་བལ་ཡུལ་གཞུང་
ཚབ་པས་གནད་དོན་དེར་ཁས་ལེན་མ་བྱས་པར་བརྟེན། གོར་ཞིབ་ལས་ཁུངས་གྱིས་མཐའ་
མའི་ཐག་གཅོད་ལ་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་བོད་གཞུང་ལ་ཅིས་མི་སྨོན་པར་གཏན་འཁུལ།²⁸ དེ་རྗེས་

24. The taming of Tibet:A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930).By Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 174
25. བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཚ་བདམས་བསྐྱིགས། ལྷི་འདོན་ཐངས་བརྟུ་གཉིས་པ། མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱེན་ཁང་། ལྷི་ལོ་¹⁹⁹⁷ ཤོག་ངོས། ⁷⁴²
26. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes,Challenges and Frustrations By Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 133
27. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes,Challenges and Frustrations By Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 133
28. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 176

མི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོའི་ཟླ་བ་ ༤ པའི་ཚེས་ ༢༠ གཡས་གཡོན་ལ་ནང་ལྷ་སའི་ཁྲིམ་གཞུང་ནང་ལྷ་སྟོན་
 བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ཁང་ནས་ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་བཅོན་ཁྲིད་བྱེད་སྲིད་པའི་དགོགས་གཏམ་
 གང་སར་གྱུར་བས། ལྷ་སྟོན་བལ་ཡུལ་གྱི་གཞུང་ཚབ་པ་རྒྱ་རྒྱ་སྐམ་སྐམ་(Rana Gambhir)
 གྱིས་བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་ལ་ཡོང་སྲིད་པའི་གནས་ཚུལ་འདིའི་སྐོར་སྐྱོན་མེད་ལུས་པ་དང་
 ཚབས་གཅིག་སྲུང་བྱ་ནས་པོ་མཇུག་གྱུར་། ལོ་འདིའི་ཟླ་བ་ ༤ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་གྱི་དགོང་དྲོའི་
 རྒྱ་ཚོད་གསུམ་པ་ཅམ་ལ་བོད་རིགས་དམག་དཔོན་དགུ་བཅུ་ཅམ་དང་དམག་མི་ཆིག་སྟོང་
 ལུམ་བརྒྱ་ཅམ་²⁹གྱིས་བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ཁང་གི་མཐའ་བསྐྱར་ནས་ཁང་པའི་ཐོག་ཁར་
 འཛོགས་ཏེ་ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་བཅོན་འཁྲིད་བྱས་པ་མ་ཟད། ཁོ་པའི་རྒྱབ་ལ་རྟ་ལྷག་ ༡༥༠ བལུས་
 པ་དང་། སྐེ་ལ་རྒྱལ་བྱིས་གསེར་གྱི་གཉའ་ཤིང་ལྷི་མོ་ཞིག་གཡོག་ནས་ཉེས་བརྒྱུད་བཏང་བ་
 དང་རྐང་པར་ཡང་ལྷག་སྐྱོགས་བརྒྱབ་པ་ལེད།³⁰ བོད་པ་ཚོས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། སྐབས་དེར་
 བོད་དམག་ཚོས་དབུག་པ་མ་གཏོགས་གོ་མཚོན་འབྱེད་མེད་པར་བཤད་གྱུར་། སྐབས་དེའི་
 གནས་ཚུལ་ཞིབ་པ་ཁྲ་ཁྲ་རྒྱུང་མིག་གིས་དངོས་སུ་མཐོང་ལྱོད་མཁན་གྱི་རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་རྒྱ་
 ལུལ་པརྗེ་ཏ་(Rahul Sanskritiyian)³¹གྱིས་བོད་དམག་ཚོས་གོ་མཚོན་མཉམ་འབྱེད་བྱས་ཡོད་

29. བལ་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཞེས་པའི་དབྱིན་ཇེབ་ཀྱི་ཤོག་ངོས་ ༡༩༩ ནང་བོད་རིགས་ཉེན་རྟོགས་པ་
 བརྒྱད་ཅུ་དང་། སྐྱིག་ཆས་ལྱོན་པའི་དམག་མི་སུམ་བརྒྱ་ཐམ་པ་ཡོང་ནས་ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་འཛོན་བཟུང་བྱས་
 ཞེས་བཀོད་འདུག་པས་ཕལ་ཆེར་དེ་ཉིད་ཡིད་རྟོན་རུང་བ་ཞིག་རེད་སྟེ། གང་ལགས་ཞེ་ན་བལ་ཡུལ་གྱི་ཉེས་
 ཅན་མི་གཅིག་གི་ཆེད་དུ་བོད་པའི་དམག་མི་ཆིག་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་བཏང་བེར་བ་དེ་ནི་ལུང་སྐྱོགས་ཡིན་པའི་
 པས་ཡིད་རྟོན་དཀའ།

30. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R. Upreti. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 133

31. ལུས་རབས་ཉེ་ཤུ་པའི་ནང་གི་རྒྱ་གར་གྱི་མཁས་པ་རྒྱ་ལུལ་པརྗེ་ཏ་སྐབས་དེར་བོད་ནང་རིག་གཞུང་རྫོག་
 ཞིབ་དང་ཡིག་རྒྱུད་བཅོལ་འཚོལ་ཆེད་མེད་པས་སྐབས་དེའི་ཤར་བ་རྒྱལ་པོ་འཛོན་བཟུང་གི་དངོས་
 བུང་གི་གནས་ཚུལ་རྣམས་ཁོང་གི་དཔེ་དེབ་ནང་གསལ་པོ་བཀོད་ཡོད། མའི་ཏི་བཙུང་ཡཱ་མཱ་ , ལེ་མཱ་ཀ་ ། མམ་པའི་ཏི་བཙུང་
 སྐྱེ་ལུང་ཡཱ་མཱ་ ། བཀའ་སྲུང་, ལོ་ལྔ་པའི་འཛུགས་པ་ ༢༠༢༡ ལོ་ལྔ་པའི་འཛུགས་པ་ ༢༠༢༡ ལོ་ལྔ་པའི་འཛུགས་པ་

པར་བརྗོད་པ་³²དང་། ཤར་པ་རྒྱལ་པོར་མཁར་གཙོ་ཚད་མེད་བཏང་བ་མ་ཟད་མོར་སུ་
སྲིད་ཁའི་སྐྱེ་སྐྱེད་དམག་སྐར་ཉི་འཁོར་དུ་བཅོམ་ཁང་གསར་རྒྱག་བྱས་ནས་ཚེ་གང་དོ་དམ་
བྱ་རྒྱུའི་བཀའ་བཅད་ཐོན་³³ཀྱང་། ཁོས་རང་ཉིད་བོད་པའི་མི་སེར་ཡིན་པར་ཁས་ལེན་ནས་
ཡང་མ་བྱས་པས་མེ་ཚོ་བའི་སྤྲོད་ཤིང་ཤིག་པ་བསྐྱུན་པ་བཟུང་བའི་དཔེ་ལྟར་དཀའ་རྙོག་རྗེ་ཆེ་
རྗེ་ཆེར་སྦྱོར་པ་དང་། བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཞིག་ལ་སྦྱི་ལོ་ ༡༧༥༧ ལོའི་ལྷ་ འཚོས་ ༡༧ ཉིན་
ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་རྒྱན་ལྷན་མ་ཡིན་པའི་གནས་སྤངས་ཤིག་གི་འོག་སློབ་དུ་བཅོམ་ལས་འདས་པ་
རེད། བལ་པོ་ཚོས་དེ་ནི་བོད་དམག་ཚོས་ཤར་པ་རྒྱལ་པོར་ཚད་ལས་འདས་པའི་རྒྱུ་རྗེས་
དང་མཁར་གཙོ་བཏང་བ་ལས་བྱུང་བར་བཤད་ཀྱིན་ཡོད།

བཞེད། ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་འདམ་སྤོང་མ་སྦྱེ་སྦྱོར་པ་དེས་བལ་པོར་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་
རྙོག་རྒྱུ་བྱུང་བའི་རྣམས།

བོད་དམག་གིས་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་བལ་པོའི་གཞུང་ཚབ་ཁང་ལ་འཇུག་ནས་ཤར་པ་
རྒྱལ་པོ་འཛིན་བཟུང་དོ་དམ་བྱས་པ་དང་། དེ་རྗེས་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་སློབ་དུ་བཅོམ་ཁང་
ནང་འདས་གྲོངས་སྦྱོར་པའི་གནས་སྤངས་དེས་བལ་པོར་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་དབར་དུ་སྲིད་
དོན་གྱི་འགལ་ལྷ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་པ་དང་། ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་རྒྱལ་ཁབ་གང་ཞིག་གི་མི་
སེར་ཡིན་མིན་ཐད་དེ་བས་སྤོང་རྙོག་ཆེ་དུ་སྦྱོར་པ་རེད། དེ་ལྟར་གཅིག་ནས་ཤར་པ་རྒྱལ་
པོ་རྒྱལ་ཁབ་གང་གི་མི་སེར་ཡིན་མིན་ཐད་སྐར་ནས་བལ་པོར་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་
ཚོད་རྙོག་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། གཉིས་ནས་ཁོ་རང་བོད་པའི་བཅོམ་ཁང་ནང་དུ་སློབ་དུ་
བཅོམ་གྲོངས་སྦྱོར་པའི་གནས་སྤངས་སྦྱོགས་གཉིས་དབར་འགལ་ལྷའི་ཆེ་མོར་

32. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 177

33. བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས། ལྷིའི་འདོན་ཐངས་བཏུ་གཉིས་པ། མི་
རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ལྷ་ལོ་ ༡༩༩༡ ཞོག་ཅོས། ༡༥༤

མོན་ནས་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀས་དམག་རྒྱལ་རྒྱུར་གྲབས་གཤོམ་བྱས་ཤིང་། སྐབས་
 དེར་རྒྱ་གར་དབྱིན་ཇིའི་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་³⁴གོང་ས་³⁵ལའི་ལྷ་མ་མཚོག་ལ་འཕྲིན་
 ཡིག་ཅིག་བསྲིངས་ཏེ་ཤར་པ་རྒྱལ་པོའི་གནད་དོན་འདིར་བོད་གཞུང་གིས་འགན་འཁུར་
 དགོས་པ་དང་། བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་ཞི་མཐུན་མཉམ་གནས་བྱེད་དགོས་སྐོར་
 གདམས་ཡོད།³⁴ བལ་ཡུལ་གཞུང་གིས་ཀྱང་གནད་དོན་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་གཞུང་ལ་
 ཉེན་བརྗེ་བཏང་ཡོད་དེ། ཚོགས་གཅིག་ནས་བལ་ཡུལ་གྱི་སྲིད་སློབ་ཅུར་ཤམ་ཤར་(Chandra
 Shumsher)ཀྱིས་བོད་ལ་དམག་དྲངས་རྒྱུར་གཏན་འཁེལ་ཏེ་རྒྱལ་པོའི་སྲས་ཀལ་ཤར་ཤམ་
 ཤམ་(Kaisher Shumsher)དམག་རྒྱུར་བསྐོ་བཞག་བྱས་³⁵པ་དང་། དམག་དོན་གྱི་ཚེད་རུ་བལ་
 སྐོར་འབྲུམ་ཉེར་ལུ་ཟུར་བཅད་བྱས་པ་མ་ཟད། བལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་བཀའ་རྒྱ་བཏང་
 ཉེ་འབྲུ་རིགས་དང་། ར་ལུག་མར་སོགས་ཕྱིར་འཚོང་མི་ཚོགས་པའི་བཀག་རྒྱ་བཅུམས་པ། དེ་
 བཞིན་བལ་དམག་སུམ་སྟོང་ཅམ་མངགས་ཏེ་བོད་ཀྱི་སྲིད་གོང་ཚོགས་སུ་དམག་ལམ་བསྐྱར་
 བཟོ་བྱེད་པ་སོགས་དམག་རྒྱལ་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་འགོ་བཅུགས་པ་དང་། གཉིས་ནས་བོད་གཞུང་
 གི་གཞུང་ཞབས་བསམ་མེད་འགའ་ཞིག་གིས་ལྷན་ཉགས་དང་ཉོལ་རྒྱགས་ཀྱི་སྐོར་ནས་བལ་
 ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ཁང་ནང་བཅོན་གྱིས་འཇུག་ནས་རྒྱལ་པོ་འཛིན་བཟུང་བཅོན་འཕྲིད་བྱས་
 པ་མ་ཟད། བཅོན་ཁང་ནང་འདས་གོངས་སུ་སྦྱིན་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་ནི་ཚོས་དང་འཇིག་
 ཉེན་གཉིས་ཀ་དང་འགལ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ³⁶གོང་ས་³⁵ལའི་ལྷ་མ་མཚོག་དོན་དེར་
 འགྲོད་བཤགས་དང་རྒྱགས་བལ་གཞུང་ལ་དགོངས་སེལ་གྱི་ཡི་གེ་ཞིག་ངེས་པར་རུ་སྒྲོད་
 དགོས་པའི་སྐོར་ཆ་བཏོན་ཡོད་པ་རེད།³⁶ བལ་གཞུང་གིས་ཚོགས་གཅིག་ནས་བོད་ལ་དམག་
རྒྱལ་རྒྱུར་གྲ་སྒྲིག་བྱས་པ་དང་། ཚོགས་གཞན་ཞིག་ནས་བོད་གཞུང་ལ་དགོངས་སེལ་གྱི་ཡི་

34. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes,Challenges and Frustrations By Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 134
 35. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930).By Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 179
 36. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes,Challenges and Frustrations By Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 134

གེ་བསྐྱིདས་དགོས་པའི་སླང་ཆ་བརྟོན་ཡོད་ཅིང་། བལ་གཞུང་གིས་ཐོག་མར་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་ལ་དམག་རོགས་ཞུས་ཀྱང་དབྱིན་གཞུང་གིས་ཙུ་བ་ནས་ཁས་ལེན་མ་བྱས་པས་གོར་རྒྱལ་ལ་སློབ་མཁ་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།³⁷ བོད་གཞུང་གི་རོས་ནས་ཀྱང་བལ་ཡུལ་ལ་དགོངས་སེལ་གྱི་ཕྱག་བྱས་བསྐྱིདས་རྒྱར་ཞལ་བཞེས་གཏན་ནས་མ་གནང་བར་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ཚུ་ཡེ་བལ་གྱིས་འདེགས་རྒྱར་ཐུགས་ཐག་བཅད་དེ་གོ་མཚོན་གསར་ཉེ་དང་། འབྲུ་རིགས་གྲབས་གསོག་རྒྱ་བྱར་འཚོམ་བཟོ་སོགས་ཀྱི་གྲ་སྒྲིག་འཇུག་ཚང་གནང་ཞིང་། བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་ནང་སྐབས་དེ་རྒྱུ་བོད་དམག་༡༡༤༡ ཡོད་པར་བཤད་ཡོད།³⁸ འདི་ལྟར་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀའི་རོས་ནས་དམག་གྲ་ལེགས་པར་སྒྲིག་ཏེ་ཁྱོད་ཤིང་གསོན་གྱི་དམག་འབྲུག་རྒྱལ་རྒྱའི་བསམ་སློབ་ཀྱི་སྒྲིག་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ཁ་དབེར། གཉེན་འབྲུག་པ་མི་ཡུལ་ཁམས་ལའང་ཡོད། དག་འདུམ་པ་སྲིན་པོའི་ཡུལ་ལའང་ཡོད། ཟེར་བའི་དཔེ་བཞེན་རྒྱུར་འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱ་དངོས་ཐམས་ཅད་མི་རྟག་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པ་དང་། ཚོས་ཐམས་ཅད་ཀྱང་པའི་སྐད་ཅིག་མ་གཉིས་པར་འབྱུར་འགོ་བ་བཅོས་སུ་མེད་པའི་དངོས་པོའི་གཤེས་ལུགས་ཡིན་ཞིང་། ལྷག་པར་དུ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནད་དོན་མང་པོ་ཞིག་དབྱར་གྱི་གནམ་གཤེས་བཞིན་ཏེ་ཅང་འབྱུར་སློབ་པའི་རང་བཞིན་ཡིན་པ་བཞིན། རྒྱ་བྱར་པའི་གནད་དོན་ཁག་གཉིས་གྱིས་འབར་ལ་ཁད་པའི་མེ་རི་སློབ་དུ་ཞི་བ་ལྟར་སྒྲིགས་གཉིས་ཀའི་གནས་ཚུལ་ལ་སློབ་དུ་བའི་འབྱུར་ལྷོག་བྱུང་ཡོད་དེ། གཅིག་ནས་ཕྱི་ལོ་༡༩༢༩ ལོའི་ཟླ་༡༡ ཚེས་༡༩ ཉིན་ལོ་དོ་སུམ་ཅུ་ཅམ་རིང་བལ་ཡུལ་གྱི་སྲིད་དབང་ཁ་ལོ་བརྒྱུར་སློབ་པའི་རྒྱལ་པོ་ཅན་རྒྱལ་པོ་(Chandra Shumsher)སློབ་དུ་སྲི་མའི་ལམ་དུ་གཤེགས་པས། བལ་རྒྱལ་གསར་པ་རྗེམ་པོ་ལྷོ་ལྷོ་(Bhim Shumsher)ཤི་ལ་བསྐོས་བཞག་བྱས་པ་དང་། གཉིས་ནས་ཤར་པ་རྒྱལ་པོའི་ཚོ་སློག་གི་དབྱུགས་རྒྱན་མཐའ་མ་དེ་བོད་ཀྱི་བཅོན་ཁང་གི་ཚིག་གྱང་གསེང་ནས་བསྐྱེད་དགོས་བྱུང་བ་དང་། ཤར་

37. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 180
 38. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 181

པ་རྒྱལ་པོ་འདས་ལོངས་སྤྱོད་པ་དེས་ཁོང་རྒྱལ་ཁོངས་གང་ཞིག་གི་མི་མེར་ཡིན་མིན་ཐད་
 ལ་ཤེས་རིག་གི་དགྲིལ་འཁོར་ཁོད་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཕོ་རྒྱལ་སྤྱི་བ་དང་འཛམ་གླིང་གི་མས་
 ལུགས་རིག་པའི་སློབ་མ་ཚོར་དྲི་ཉགས་རང་བཞིན་གྱི་ཚ་རྒྱལ་ཤིག་འཕྱར་བ་རེད།³⁹ ལལ་
 རྒྱལ་གསར་པ་དང་ཕོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་གཉིས་དབར་ཡིག་རག་གཉིས་ཀའི་ལམ་ནས་
 རྒྱལ་མོལ་རབ་དང་རིམ་པ་བྱས་མཐར། ཕོད་གཞུང་གིས་ད་རེས་ཀྱི་རྙོག་བྱ་དེར་དགོངས་
 སེལ་གྱི་ཕྱག་བྲིས་ཤིག་བལ་ཡུལ་གཞུང་ལ་སྤུལ་ཡོད་⁴⁰པ་དང་། རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་གིས་
 ལེགས་ལྡན་ལགས་ཕོད་ལ་མངགས་ནས་ཁོང་བར་དཔང་ཐོག་བལ་ཕོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་
 དབར་ཞི་འགྲིག་བྱུང་⁴¹ལྟེ་མཐར་དམག་རྒྱག་མ་དགོས་ཅོམ་བྱུང་བ་དེས་འབར་ལ་ཉེ་བའི་མི་
 མེ་དེ་ཞི་བར་གྱུར་ཞིང་། ཉི་མ་ལ་ཡའི་རྒྱབ་མཐུན་གཉིས་སུ་གནས་ཆགས་པའི་བལ་ཕོད་རྒྱལ་
 ཁབ་གཉིས་པོ་སུ་མཐུང་འཆམ་མཐུན་གྱི་ལམ་ལ་ལུགས་སྤུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

ཐུ་བ། ཕོད་གཞུང་གིས་བལ་ཡུལ་མིང་གཞུང་ལ་བསྐྱར་བའི་དགོངས་སེལ་གྱི་ཕྱག་བྲིས་རྒྱང།

གཅིག་ནས་ཕོད་ཕྱོད་ཁ་ཚ་རའི་དཀའ་རྙོག་སྐར་ནས་ཡོད་སུས་དང་། དེ་བཞིན་གྱི་ལོ་
 ༡༩༢༥ ལོར་བལ་ཕོད་ས་མཚམས་སུ་ཆགས་པའི་མདོ་ཐམ་(Thutam)ཟེར་བའི་ས་ཁུལ་དེ་བལ་
 ཕོད་རྒྱལ་ཁབ་སུའི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡོད་མིན་གྱི་ཚོད་གཞི་དྲག་པོ་བྱུང་བ་འདི་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་
 རྒྱ་སྤར་དུ་བྱུང་བའི་ཤར་པ་རྒྱལ་པོ་ཕོད་དུ་འདས་ལོངས་སྤྱོད་པའི་གནད་དོན་དེས་དེ་མ་ཐག་
 རྒྱུན་བྱས་པའི་དབང་གིས་མི་ཚ་བའི་སྤྱིང་ལ་ཤིང་ཤག་པ་ཞེས་པའི་དཔེ་ལྟར་བལ་ཕོད་རྒྱལ་
 ཁབ་གཉིས་དབར་དམག་འཁྲུག་འབྱུང་རྒྱུ་ཉེན་ཁ་ཚབས་ཚེན་བྱུང་བ་དང་། བལ་ཡུལ་གཞུང་

39. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 135
 40. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 187
 41. The taming of Tibet:A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991 Page no 188

རོས་ནས་ཀྱང་དམག་སྲུ་སྒྲིག་པ་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་བྱུང་སྟབས། བོད་གཞུང་གིས་དགོངས་
 སེལ་ཕྱག་ཡིག་ཅིག་བསྐྱེད་པ་ཡོད་ཅིང་། སྐབས་དེ་དུས་བོད་གཞུང་གིས་དེའི་འདྲ་བཤུས་སམ་
 ཡང་ན་མ་ཕྱི་གང་དུང་ཞིག་གཞུང་གི་ཕྱི་འབྲེལ་ཡིག་ཆའི་ཁྲོད་ཉར་ཚགས་གནང་ཡོད་ཅེས་
 ལ། བཀའ་ཤག་གི་མགོན་དེབ་ལྟ་སུའི་ཡིག་སློང་ནང་འདྲི་སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ་གཏན་གཏན་
 འཁོད་ཡོད་ཅེས་ཀྱང་། ད་བར་བོད་གཞུང་གིས་ཉར་ཚགས་གནང་བའི་མ་ཡིག་ངོ་མ་དེ་གང་
 དུ་ཡོད་མེད་ཚུགས་གང་སར་བཅའ་ཡང་ལག་སོན་མ་བྱུང་ལ། དེ་བཞིན་སྐབས་དེ་དུས་ཀྱི་
 འབྲེལ་ཡོད་སྐྱེས་ཆེན་ཁག་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་ནམ་ཐར་ཁག་གི་ནང་དུ་ཡང་གཏན་ནས་མངལ་
 མ་བྱུང་། གལ་སྲིད་ཡོད་པའི་དབང་དུ་བཏང་ན། “གོང་ས་” སྐྱེས་འབྲུག་གསུམ་པའི་གསུང་
 འབྲུམ་ཁག་གི་ནང་དུ་དེའི་སྐོར་གསལ་ཡོད་ཅེས་འདྲི་སྐྱེས་ནས་འབད་པས་བཅའ་ཀྱང་ད་
 བར་རྙེད་སོན་གཏན་ནས་མ་བྱུང་བས་དེ་ཞིག་ཡིད་སེམས་ཚང་ནས་སྤྲོད་མོད། འོན་ཀྱང་
 སྐབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་བལ་ཡུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་གལ་ཆེན་ཞིག་སྟེ། <<བལ་བོད་དབར་
 ཀྱི་འབྲེལ་ལམ>>ཞེས་པའི་དབྱིན་ཇིའི་དཔེ་དེབ་འདྲི་རང་དུ་བོད་གཞུང་གིས་བལ་ཡུལ་
 སྲིད་གཞུང་ལ་བསྐྱེད་པའི་དགོངས་སེལ་གྱི་ཕྱག་ཡིག་དེའི་ངོ་བཤུས་ཤིག་བཀོད་འདུག་ཅིང་།
 ཡིག་ཆ་དེའི་ཡོངས་ཁྲུངས་ནི་དཔེ་དེབ་འདྲི་རང་གི་འོག་མཆན་དུ་གསལ་བ་བཞིན་བལ་ཡུལ་
 ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་དང་གི་ཡིག་ཆར་⁴²ཁྲུངས་བཅོལ་བ་ཞིག་ཡིན་འདུག་པས་ངོ་མ་ཡིད་རྟོན་
 བྱུང་འོས་པ་ཞིག་འདྲི་སྐྱེས། གཤམ་དུ་ཡིག་ཆ་དེའི་ནང་གང་འཁོད་པ་དག་བོད་བསྐྱེད་ཞུས་
 བ་འདྲི་ལྟ་སྟེ། “ང་ཚོས་བསྐྱེད་པའི་སློན་གྱི་བཟོད་གསོལ་འཕྲིན་ཡིག་དེའི་ནང་རྒྱལ་པོ་ཆེན་
 པོའི་ཐུགས་དགོངས་ཚིམ་པའི་དོན་གནད་འགའ་ཤས་གསལ་ཡོད་པ་རྟོགས་བྱུང་། དེ་དང་
 སྐབས་བསྐྱེད་དེ་ལྟར་དེས་བཟོད་གསོལ་གྱི་ཉར་འཕྲིན་ཞིག་འབྲུལ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི། བོད་
 པའི་སྐོར་སྲུང་དམག་མི་ཚོས་རྒྱལ་པོ་དང་ཁོང་གི་སྐྱེས་སྐྱེན་གཉིས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་།
 བལ་པོའི་གཞུང་ཚོང་ཁང་ནས་བཅོན་བྲིད་བྱས་པའི་བྱ་སྤྱོད་དེ་ནི་ཉ་ཅང་ཐལ་དུགས་པ་དང་།
 བོད་པ་ཚོས་ཞབས་འདྲེན་དང་སྐྱུག་རྟགས་བསྐྱེད་པ་ཞིག་འདྲི། བོད་དང་བལ་ཡུལ་གཉིས་ནི་

42. Foreign Political, file No, 228-X, 1929, NAI.

ལོ་རྒྱུ་ལྷན་ཁྲིམས་ཀྱི་རིང་ལཱ་ཚུན་སྤྱོད་མཆོད་ཀྱི་མཛུགས་བཞེས་པའི་འདུ་ཤེས་བརྟན་པོ་ཡོད་པས།
 བོད་གཞུང་གིས་སྤྱི་ལོ་བཟའ་པ་ནས་འགྲོད་སེམས་དང་བཅས་དགོངས་སེལ་གྱི་ཡི་གེ་འདི་བསྐྱར་
 བ་ཡིན། དེ་ལྟར་བསྐྱར་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚོ་ནི། བལ་བོད་གཉིས་དབར་སྤར་བཞིན་ཅུ་མཐུན་
 འབྲེལ་ལམ་བཟང་པོ་ཡོད་ཆེད་ཡིན་ཞིང་། མཁའ་དགེ་དཔྱད་ཡངས་པའི་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་མཚོ་ག་
 གིས་བལ་བོད་གཉིས་དབར་སྤྱོད་ལོ་གསུམ་གྱི་མཛུགས་བཞེས་པའི་འདུ་ཤེས་ལ་གཟིགས་ནས་ང་ཚོའི་
 བོད་གསོལ་གྱི་འཕྲིན་ཡིག་ལ་ཞལ་བཞེས་གནང་བའི་འབོད་སྐུལ་ལྷ་ཡི་ཡོད་ལ། སྤང་ཕྱིན་
 ཆད་བལ་བོད་གཉིས་དབར་སྤྱོད་ལོ་གསུམ་ལྟ་བུའི་མཛུགས་འབྲེལ་ལ་གཅེས་སྤྱོད་གནང་རྒྱུའི་རེ་
 སྐུལ་ལྷ་བཞིན་ཡོད་པས་དེ་དེ་བཞིན་ཡོད་པའི་སྤོན་འདུན་དང་བཅས། བོད་ལྷགས་ཏྟ་⁴³པོའི་
 ཟླ་༡ པོའི་ཚེས་༤ ཉིན་སྤུལ།⁴⁴ཞེས་བརྗོད་ཡོད་ཅིང་། དབྱིན་ཡིག་ཐོག་ཡོད་པའི་དགོངས་
 སེལ་གྱི་ཕྱག་ཡིག་འདིའི་ཟིན་བྲིས་དེ་ལེགས་ལྡན་ལགས་ཀྱིས་བཏབ་ཡོད་པར་བཤད།⁴⁵

བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་གིས་བལ་ཡུལ་གཞུང་ལ་དགོངས་སེལ་གྱི་ཕྱག་བྲིས་བསྐྱེད་སེལ་
 རྗེས་བལ་རྒྱལ་རྒྱུ་ཤམ་ཤར་(Bhim Shumsher) ཀྱིས་དགའ་སྤོང་དང་ནས་བོད་གཞུང་གི་
 དགོངས་སེལ་ཕྱག་བྲིས་དེར་དང་ལེན་བྱས་པ་མ་ཟད། ཕྱི་ལོ་༡༩༣༠ ལོའི་ཟླ་བ་༣ ཚེས་༢༡ ཉིན་
 བལ་རྒྱལ་ཁོང་གིས་⁴⁶གོང་ས་⁴⁷ལའི་སྤྱི་མ་མཚོ་དང་བཀའ་ཤག་གི་བཀའ་སྤོན་ལྟར་རྒྱས་
 ལ་ཉར་འཕྲིན་གྱི་ཐོག་ནས་རྒྱལ་ལ་ཉེ་བའི་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཀྱི་དམག་འབྲུག་ཞི་བར་དགའ་
 མགུ་ཡི་རངས་ཀྱི་རྣམ་འབྱུང་བརྟན་ཡོད་པ་དང་། ལུ་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་སྤར་རྒྱུ་
 བཞིན་འཆམ་མཐུན་ཞི་བདེར་གནས་ཐུབ་པའི་རེ་སྤོན་བཅངས་ཡོད་ཅིང་། ད་དུང་བོད་སྤོད་
 བལ་གཞུང་གི་གཞུང་ཚབ་པར་ཉར་འཕྲིན་བཏང་ནས་བོད་གཞུང་གི་བཀའ་སྤོན་རྣམས་ལྟ་
 སྤོད་བལ་ཡུལ་གཞུང་ཚབ་ཁང་ལ་མགོན་འབོད་ལུས་ཏེ་བཀའ་ཤེས་པའི་ལུས་ཚོགས་དེ་སྤང་

43. ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོར་འབྲེལ།
 44. Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998 Page No 214
 45. Nepalese in Tibet: A case study of Nepalese half-breeds (1856-1956)by Tirtha P. Mishra 2 CNAS Journal, Vol. 30, No. 1 (January 2003) Page no 1147

བཞི་ལྷ་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་ཡོད་པ་རེད། འདི་ལྟར་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་སྐྱར་
ཡང་འཆམ་མཐུན་ཞི་འགྲིགས་བྱུང་སྟེ་ཤར་པ་རྒྱལ་པོའི་གནད་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་དཀའ་
ཚོན་དང་། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བལ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་དམག་འབྲུག་འབྱུང་ལ་ཉེ་བའི་
གནད་དོན་སོགས་ཆར་རྗེས་ཀྱི་འཇའ་ཚོན་རི་བཞིན་དུས་ཀྱི་འགྲུར་བའི་ཁྲོད་རིམ་པས་ཡལ་ཉེ་
མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་སློབ་དུན་མཛོད་ཁང་ནས་གཏིང་བརྗེད་དུ་སྦྱོར་ཡོད་དོ།

བྱུང་ལྗེའི་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1. བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རིག་གནས་དཔྱད་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་བདམས་བསྐྱིགས། སྤྱིའི་འདོན་ཐེངས་བརྒྱ་གཉིས་པ།
མི་རིགས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༩༡
2. མེ་ལྷོ་དྲག་པོའི་ནང་གི་ཡུར་རྒྱལ་བོད་དང་། འདི་གཞོན་ཅུའི་ལང་ཚོ། ལྷོ་བདེ་བདེ་ཆེན་རྒྱ་མཚོ། ལོ་
རྒྱུས་དེབ་ཐེང་ ༢༠ བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༡༥
3. ཡུལ་གྲར་གྱི་རྩོུ་གནས་དང་། བལ་ཡུལ་ནང་གི་བོད་མི་དང་བོད་སྲིད་པ། གཉའ་ནང་དུར་སྐྱེས་པ་རིན་
ཆེན་དར་ལོ། ཨ་ལྷོ་མ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༢༠༢༢
4. བོད་ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ལོ་རྒྱུས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་དངོས་གཞི་ལྷ་པོའི་འཛིན་སྐྱོང་ལྷན་ཚོང་ནས། འཕགས་ཡུལ་
ཀེ་རྟིའི་བྲིས་པ་སྐྱོ་ཚང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༢

5. Journey to Lhasa and central Tibet by Sarat Chandra Das, New Delhi. Edition 1970
6. Nepalese Thakali at Gyantse (1905-1938) by Dr. Tirtha Prasad Mishra . Ancient Nepal (Journal
of the Department of Archaeology. Edited by Shaphalya Amatya 1989
7. The taming of Tibet: A history account of compromise and confrontation in Nepal-Tibet
Relations (1900-1930) by Tirtha Prasad Mishra, Delhi 1991
8. Nepal and the Nepalese by Lieut.Col.G.H.D.Gimlette, Anmol Publications PVT LTD,New Delhi
1993

9.Nepal-Tibet relations 1850-1930 years of hopes, Challenges and Frustrations by Prep R. Uprety. Kathamandu, Second Edition 1998

10.Letter from a Lhasa merchant to his wife by Chittadhar Hridaya. Robin Books Edition:2002

11.<<Nepalese in Tibet: A case study of Nepalese half-breeds (1856-1956)>> by Tirtha P. Mishra
2 CNAS Journal, Vol. 30, No. 1 (January 2003)

12.<<Nepal, Tibet, China and India, 1923-33: Tangled web of Himalayan politics.>> by
K.Majumdar. Page no 1127-1154 Critical Readings on the History of Tibetan Foreign Relations,
edited by Saul Mullard, 4 Volumes, Brill, Leiden Boston, 2013

13.मरी तिब्बत यात्रा , लेखक। महापंडित राहुल सांकृत्यायन । प्रकाशन, लोकभारती प्रकाशन। तीसरा संस्करण 2021

རོ་རྒྱུད།

༄། སྦྱིར་བོད་མདོ་དབྱུས་མཐོ་སྐང་དུ་གནའ་རྣམས་རྟོག་ཞིབ་རིག་པ་བྱུང་ནས་
 བཟུང་བོད་སྐད་ཡིག་ཏུ་དེའི་སྐོར་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་དབྱུང་ཚོམ་ཉ་ཅང་ཉུང་བ་དང་། ད་
 དུང་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་གནའ་རྣམས་རྟོག་ཞིབ་ལ་དོ་སྣང་དང་རྒྱས་ལོན་བྱས་པའི་
 ཚད་ཉ་ཅང་དམའ་བར་སྐྱམ། དེ་ལས་ཀྱང་བཅོན་ཕྱོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་པའི་སྡེ་དུ་བོད་ཀྱི་གནའ་
 རྣམས་རྟོག་ཞིབ་སྐོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་དབྱུང་ཚོམ་སྡེལ་པའང་ཤིག་ཏུ་དཀོན། འོན་ཀྱང་། རྒྱལ་
 སྤྱིའི་མཁས་པ་དང་རྒྱ་རིགས་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་གནའ་རྣམས་རྟོག་ཞིབ་སྐོར་འདོན་
 བྱས་པ་དང་དབྱུང་ཚོམ་སྡེལ་བ་སོགས་མང་དུ་སྤྱང་། འདིར་བོད་ཀྱི་གནའ་རྣམས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་
 ཁོངས་གཏོགས་སུ་བྱུང་བའི་དོ་ཆས་གསར་མའི་གནའ་ཤུལ་གྲགས་ཅན་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་
 སྐོར་ཅུང་ཟད་སྐྱེད་འདོད། སྐོར་སུ་བོད་ཀྱི་གནའ་རྣམས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་ས་ཚོགས་གྲགས་ཅན་ཆབ་
 མདོའི་མཁར་རོ་སྐོར་འདོན་བྱས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོངས་དང་། དུས་ནམ་ཞིག་ནས་ཆེད་མཁས་པ་
 སུ་དག་གིས་གནའ་ཤུལ་དེ་རི་རྩར་གསར་རྟེན་བྱུང་ཞིང་སྐོར་འདོན་བྱས་པའི་སྐོར་སྐྱེད་བར་
 བྱ་རྒྱ་དང་། དེ་བཞིན་གནའ་ཤུལ་འདི་ནས་བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་རིག་གནས་སུ་གཏོགས་པའི་
 རྟོ་ཆས་གསར་མའི་རིག་དངོས་གང་དག་ཐོན་པ་དང་། རིག་དངོས་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་
 ང་ཚོས་གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་རི་རྩར་འགྲེལ་དགོས་པ་སོགས་སྐྱེད་བར་འདོད། ལྷན་པར་དུ་
 གནའ་ཤུལ་འདི་ནས་རྟེན་པའི་རིག་དངོས་དག་གཙོ་བོར་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་སྦྱི་ནང་གི་མཁས་
 པ་རྣམས་ཀྱིས་བཟླ་བ་དབྱུང་བྱས་པའི་ལོ་ཚོགས་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་ཡི་གེ་མ་བྱུང་
 བའི་སྐོར་ལོ་རྒྱུ་གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་མི་ལོ་ ༥༠༠༠ ཅམ་སྦྱིར་འདེད་བཟང་བའི་གལ་ཆེའི་རང་
 བཞིན་སོགས་སྐྱེད་རྒྱ་ཡིན།

དེ་ལང་བོད་མདོ་དབྱུས་མཐོ་སྐང་གི་ས་བབ་མཐོ་ཚད་ནི་ཆ་སྟོམས་རྒྱ་མཚོའི་ངོས་
 བས་སྤྱི་ ༤༠༠༠ ཅམ་ཡིན་ལ་སྤྱིའི་རྒྱ་ཁྲོན་ལ་སྤྱི་ལེ་ཤུ་བཞི་མ་ས་ཡ་ ༢.༥ ཅམ་ཡོད། བོད་མདོ་
 དབྱུས་མཐོ་སྐང་གི་སྤོགས་ཐམས་ཅད་གངས་རིས་བསྐོར་ཡོད་དེ། ལྷོ་སྤོགས་ནས་བྱང་སྤོགས་

བར་ཉི་མ་ལ་ཡི་རི་རྒྱུད་ཅུང་ཟད་གྲག་པའི་ཚུལ་གྱིས་བོད་ཀྱི་ལྷོ་རྒྱུད་ཀྱི་མཐའ་མཚམས་
 ལུ་ལྷགས་རི་བཞིན་གྲུབ་ཡོད། ལུབ་རྒྱུད་དང་བྱང་རྒྱུད་གཉིས་ཀ་ར་ཀོ་རམ་རི་རྒྱུད་ཏུ་འབྲེལ་
 ཡོད་ཅིང་པ་མིར་རི་རྒྱུད་དག་གྲང་ཉི་མ་ལ་ཡི་རི་བོ་དང་མཉམ་པ་ཞིག་ཡིན། བོད་མདོ་
 དཔུས་མཐོ་སྐང་གི་ལྷོ་རྒྱུད་དང་ལུབ་རྒྱུད་ཀྱི་རི་བོ་མཐོ་ལ་ཆེས་ཆེབ་པའི་ས་བབ་དག་བཟུལ་
 བས་འཕྲོ་རྒྱ་ཤིན་ཏུ་དཀའ། བྱང་ཤར་གྱི་ཡུལ་གྱི་ནོ་ལོ་ས་ལྷོ་ས་འཛོག་གི་སྐོ་ནས་ལྷོ་རྒྱུད་
 དང་ལུབ་རྒྱུད་ཀྱི་རི་བོ་དག་ལས་ཅུང་ཟད་དམའ་ཞིང་རི་རྒྱུད་རྣམས་ཆེ་ལན་རི་བོ་མཉམ་
 པར་ཆགས་ཡོད། དེ་བཞིན་བོད་མདོ་དཔུས་མཐོ་སྐང་རི་རྒྱུད་ཀྱི་བར་གསེང་དག་ཏུ་སྲིད་
 པའི་གཙང་པོ་དག་འབབ་པ་ཡིན་ཏེ། བོད་ཀྱི་མངའ་རིས་ཚོུགས་སུ་མེད་གེ་གཙང་པོ་དང་།
 སྐང་ཆེན་ཁ་འབབ། མ་བྱ་ཁ་འབབ། ཡར་སྐྱུང་གཙང་པོ་དག་འབབ་པ་ཡིན། མདོ་ཁམས་སྐང་
 དུག་གི་རི་རྒྱུད་དག་ཏུ་སྐྱེད་ཀྱི་རྩ་ཆེན་དག་མ་རྩ་དང་། འབྲི་རྒྱ། རྩ་རྒྱ། ལྱུ་མོ་རྩལ་རྩ་བཅས་
 འབབ་པ་ཡིན། སྤྱིར་གནའ་པོའི་གདོད་མའི་ཤེས་རིག་དཔལ་ཡོན་དག་གཙང་པོའི་འགམ་
 རྒྱུད་ཏུ་ཆགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཡོད་ལ་ཨེ་ཤ་ཡའི་རྩ་ཆེན་རྣམས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་སུ་གྱུར་བའི་
 བོད་མདོ་དཔུས་མཐོ་སྐང་ཏུ་ས་མཐོ་ཞིང་གནམ་གཤིས་འབྲུགས་ན་ཡང་སྡོན་ཆད་རྗེ་ཆས་
 ཉིང་མ་དང་གསར་མའི་རྩས་ནས་བཟུང་འཕྲོ་བ་མི་འཚོ་སྡོད་བྱས་ཡོད་པའི་རྒྱབ་བྱིད་མང་
 ཏུ་ཉེད་ཡོད། བོད་མདོ་དཔུས་མཐོ་སྐང་ཏུ་གནའ་རྩས་རྩོག་ཞིབ་ཀྱི་སྡོག་འདོན་ཡང་རབ་
 དང་རིམ་པ་མང་པོ་བགྱིས་ཡོད་པར་མ་ཟད་གདོད་མའི་རྗེ་ཆས་རྩས་རབས་དང་། ལི་ཆས་
 རྩས་རབས། ལྷགས་ཆས་རྩས་རབས་སོགས་ཀྱི་གནའ་ལྷུང་མང་པོ་ཐོན་ཡོད། དེ་དག་ལས་རྗེ་
 ཆས་གསར་མའི་རྩས་རབས་དང་འབྲེལ་བའི་གནའ་ལྷུང་གྲགས་ཅན་ཆབ་མདོ་མཁའ་པོའི་
 སྡོག་འདོན་བྱས་པའི་རྒྱབ་སྐྱོངས་སོགས་མདོ་ཅམ་བརྗོད་པར་བྱ།

དང་པོ། ཆབ་མདོ་མཁའ་པོ་གསར་ཏུ་ཉེད་པའི་སྐྱུང་འབབ་པ།

བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུད་ཁྲོད་སྤྱི་ལོ་ཅིག་འཕངས་ན་གནའ་རྩས་རྩོག་ཞིབ་ཀྱི་སྡོག་
 འདོན་ཁྲོད་ནས་ཆབ་མདོ་མཁའ་པོའི་གནའ་ལྷུང་སྤྱིང་དགོས་པ་ཞིག་ཏུ་མཐོང་། སལ་ཆེར་

རྒྱ་མཚན་གསུམ་གྱི་སྐོ་ནས་ཚབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་གལ་ཆེ་བར་བརྗོད་ཚོག་པར་
འདོད་དེ། གཅིག་ནས་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་སྐོག་འདོན་
ཚོག་མ་ཡིན་པ་དང་། གཉིས་ནས་བོད་མདོ་དབུས་མཚོ་སྐང་གི་རྩོ་ཆས་གསར་མའི་གནའ་
བུལ་ལེགས་ཤོས་ཡིན། གསུམ་ནས་བོད་ཀྱི་རྩོ་ཆས་གསར་མའི་གནའ་བུལ་གྱི་ལོ་ཚོགས་སྤ་
ཤོས་ཡིན་པ་བཅས་ཀྱིས་ཚབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་དེས་པར་དུ་སློང་དགོས་པ་ཞིག་
དུ་འཁུམས།

དེ་ཡང་ཚབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་ནི་བོད་མདོ་དབུས་མཚོ་སྐང་གི་གནའ་རྫས་
རྟོག་ཞིབ་རིག་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཁོད་ཀྱི་དཀྱིགས་མཚམས་ཤིག་དུ་མཐོང་སྟེ། ལྷི་ལོ་ ༡༩༧༧ ལོ་
ལོ་ ༡༩༧༧ བར་བོད་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་དུ་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་སྐོག་འདོན་ཚད་
ལྡན་ཞིག་བྱུང་མེད་པར་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཤེས་རིག་ཡིག་ཚོག་དུ་
འཁོད་པའི་བཤད་རྒྱུན་ཅུ་ཙམ་ལས་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་ལམ་ནས་བོད་མདོ་དབུས་མཚོ་
སྐང་དུ་རྩོ་ཆས་གསར་རྩིང་སོགས་ཀྱི་རིག་གནས་བྱུང་བའི་སྐབས་བྱེད་ཁུངས་ལྡན་ཞིག་ཉིད་
མེད། འོན་ཏང་། ལྷི་ལོ་ ༡༩༧༧ ལོར་ཚབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་ཡོད་སར་ཨར་འདམ་
བཟོ་གྲུའི་ལས་ཀ་བ་དག་གིས་ཚོག་མར་རྟེན་ཡོད། ལྷི་ལོ་ ༡༩༧༧ ལོར་བོད་ཀྱི་གནའ་རྫས་
རྟོག་ཞིབ་པ་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་ལགས་ཚབ་མདོའི་ས་ཁུལ་དུ་སྐོན་ཚད་བྱུང་བྱུ་
ཏང་སྐབས་པའི་བུལ་རྫས་ཀྱི་རིག་དངོས་འཚོལ་བསྟར་བྱེད་ཆེད་དུ་བསྐྱོད་སྐབས་ས་གནས་ཀྱི་
རྒྱ་རིགས་དཔོན་པོ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་རྩོ་ཆས་འགའ་བརྟན་ཡོད། དེ་ནས་ཁོང་ཚོ་དངོས་སུ་རྩོ་
ཆས་དེ་དག་རྟེན་སའི་ས་ཁུལ་དུ་ཆས་ཉེ་རྟོག་ཞིབ་བྱས་ཤིང་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་རྟེན་པ་
ཞིག་རེད།

ཚབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་ནི་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཚབ་མདོ་གྲོང་བརྒལ་གྱི་
ཤར་སྟོའི་མཚམས་ཀྱི་རྒྱ་རྒྱུའི་གཡས་སྐོག་སུ་ཉ་ལམ་སྐྱི་ལེ་ 12 ཡོད་པའི་རྒྱུར་གསུམ་གྱི་ས་

1. 索朗旺堆和他的文物考古事业，中国西藏，2002/5, 37-38

སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་ལྟར་། རྒྱ་མཚོའི་རོ་ས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤྱི་ ༡།༠༠ ཟིན་ཞིང་རྒྱ་ཕྱོག་སྤྱི་རོ་ས་ཀྱི་བཞི་
 མ་ཁྲི་གཅིག་ལྷག་ཅམ་ཡོད་པ་དང་། བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྒང་གི་གནའ་བུལ་གསལ་ཆེན་མང་པོ་
 ཞིག་ཡོད་པ་ལས་གཅིག་ནི་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་རྩལ་རྟོག་ཞིབ་མཚོགས་ཡིན་པ་
 ལྟོས་མ་དགོས་ཤིང་མཁར་པ་ལ་ལས་ཁ་རྒྱུ་དང་ཁ་རོའི་ཅེས་གྲིས་པ་མང་པོ་དང་། རོ་ས་རྒྱ་
 མཁར་རོ་ཞེས་པའི་གནའ་མཁར་ཀོག་རྟོ་དང་ཞིག་རོ་ཡིན་པའི་རྒྱ་མཚོ་རྒྱ་མིང་དེ་ལྟར་
 སོགས་ཤིང་རྒྱ་སྤྱི་མཁར་རོའི་རྒྱ་མ་དག་རྒྱུད་འབྲེལ་སྤྱི་མོང་བས་ཁ་རྒྱུ་སོགས་དག་ཆ་
 མི་འདྲ་བ་དག་གྱུར་བར་སྟེན་ཆེན་མདོ་མཁར་རོ་གསར་རྟེན་གྱུར་བའི་རྒྱ་སྤྱི་རོ་ས་
 གནས་གསར་བརྗེ་མཇུག་རྒྱུ་ལས་ཅམ་ཡིན་ལ་དེའི་སྟོན་ཀྱི་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཕྱོག་ཡོངས་སྤྱི་
 གནའ་རྩལ་སྟོག་འདོན་གྱི་རྒྱ་མཚོ་ཞོག་རིག་གནས་མང་པོ་ཞིག་ལ་གཏོར་བཤིག་ཚབས་
 ཆེན་ཐེབས་ཡོད་པ་ལས་ཀ་བ་དང་ས་གཤིས་རིག་པ་བ་དག་གིས་བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྒང་
 གི་གནའ་རྩལ་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་རིག་དངོས་གང་འཚམ་ཞིག་དེའི་སྟོན་ཀྱི་རྟེན་སོན་གྱུར་ཡོད་པ་
 འོན་ཀྱང་། ཆོས་རིག་དང་མཇུག་པའི་སྟོན་འདོན་བྱས་པའི་གནའ་བུལ་གང་ཡང་མེད་པར་
 ལྷན་། དེ་བས་ཆབ་མདོ་མཁར་རོ་བོད་ཀྱི་གནའ་རྩལ་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁོང་གི་རྒྱ་
 གལ་འགངས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པ་སྟོས་ཅི་ལ་དགོས།

གཉེས་པ། ཆབ་མདོ་མཁར་རོ་སྟོན་འདོན་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ།

དེ་ནི་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བུལ་དངོས་སྤྱི་སྟོན་འདོན་བྱས་པའི་བརྒྱུད་རིམ་
 ཅུང་ཟད་བརྗོད་ན། དེ་ནི་བོད་རྒྱུངས་ཆབ་མདོ་ས་ཁུལ་རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱུ་རོ་ས་སྤྱི་ས་སྟོགས་རིམ་
 པ་གཉེས་པའི་སྟེང་གི་གནས་ཡོད་པ་དང་། མཐོ་ཚད་རྒྱ་མཚོའི་རོ་ས་ནས་སྤྱི་ ༡།༠༠ ཅམ་ཡོད་
 པའི་གནའ་བུལ་དེ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་རྗེ་བུ་ལ་ནས་བརྒྱུད་པ་བར་སོགས་མར་སྟོན་འདོན་
 བྱས། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོའི་རྗེ་བུ་ལ་ནས་བརྒྱུད་པ་བར་གྱི་བོད་རྒྱུངས་རིག་དངོས་དོ་དམ་ལྟུ་ཡོན་
 ལྟན་ཁང་དང་ཟི་ཁོག་སྟོན་གྱི་ཆེན་མོའི་ལོ་རྒྱུས་ཆོད་པའི་གནའ་རྩལ་རྟོག་ཞིབ་ཆེད་ལས་
 འདོན་གྱི་སོགས་ཀྱིས་ཕྱོག་བསྟོན་རྒྱ་ཕྱོག་རྒྱ་རོ་ས་སྟོན་གྱི་བཞི་མ་ ༡༩༦༠ སྟོན་འདོན་བྱས།

མཁམ་རོའི་གནའ་ཤུལ་སློབ་འདོན་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ཚད་དང་ལྡན་ཞིག་གྱུར་ཡོད་ལ་གནའ་
 ཤུལ་དེར་ས་ཐིག་བར་རིམ་ལྡེ་ཙམ་ཡོད་པར་བཤད། ཆབ་མདོ་མཁམ་རོའི་སློབ་འདོན་སྐབས་
 སུ་གནའ་རྣམ་རྟོག་ཞིབ་གྱི་རྩ་ཁག་ནང་དུ་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀྱི་ཆེད་མཁས་པ་ཡོད་དེ། རིན་ཆེན།
 ལམ་ཁྲོད་ཀོས། བསོད་ནམས་དབང་འདུས། གང་སྐྱབ་མེན། གུན་འདུས། དབང་འདུས་རྒྱུད་བ།
 བྱིན་ཞན་མོང་། གང་ཚེ་ཙམ། ཉོང་ཅིན་ལེ། ལིའི་སུང་ལྷ། རི་ཞིང་པང་། ཐོང་ཞེན་གྲོང་། སྦྱིང་
 དབྱངས། ཉོའུ་རྩི་གྲོང་། ལེང་ཙན། ཉིང་ཁི་སིང་། ལིས་རྒྱུང་། རན་ཀོང་ཡུས། ལང་རྒྱུང་ཡོན།
 ཆེའུ་ཞོན་ཁོང་། སི་ཁོན་སློབ་ཆེན་གྱི་གནའ་རྣམ་རྟོག་ཞིབ་ཆེད་ལས་ཀྱི་སློབ་མ་བརྒྱ་གཉིས་
 དང་། བོད་སློབ་རིག་དངོས་དོ་དམ་ལྷ་ལྷན་རྒྱུ་སློབ་འགན་སྲུང་མི་སྣ་དང་། སྐབས་
 དེའི་ལས་ཀ་བ་བཅས་ཡོད།² རྒྱ་བོད་གཉིས་ཀྱིས་སྤྱོད་པའི་གནའ་རྣམ་རྟོག་ཞིབ་པ་རྣམས་ནི་
 བོད་ཀྱི་གནའ་ཤུལ་གྲགས་ཙན་མཁམ་རོའི་སློབ་འདོན་གྱི་རྩ་ཁག་ཡིན་ལ་ཁོང་ཚོས་
 སློབ་འདོན་བྱས་པའི་གནའ་ཤུལ་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་རྩོམ་གསར་མའི་རིག་གནས་སུ་གྲགས་པའི་
 གནའ་ཤུལ་སྐྱབ་གྲགས་ཆེ་ཤོས་སུ་གྱུར། དེ་ནས་སྦྱི་ལོ་ ༡༩༧༡ ལོར་བོད་རང་སྲོལ་སློབ་རིག་
 དངོས་དོ་དམ་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་གདན་འདྲེན་ཞུས་ཏེ་རྒྱལ་ཁབ་གནའ་རྣམ་རྟོག་ཞིབ་
 བརྟག་དཔྱད་ཁང་དང་། སི་ཁོན་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ལོ་རྒྱུས་ཚན་ཁག་ཡུན་ནན་གནའ་རྣམ་
 འགྲེམས་སློབ་ཁང་བཅས་སུ་མོང་ཐོག་མི་སྣ་སྦྱིག་འཇུགས་ཀྱིས་མཁམ་རོའི་གནའ་རྣམ་རྟོག་
 ཞིབ་རྩ་ཁག་བརྒྱལ་ཁབ་ནས་ལོ་དེའི་ཟླ་ལྷ་པ་ནས་བརྒྱུད་པའི་བར་དངོས་སུ་སློབ་འདོན་བྱས་
 པའི་གོ་རིམ་ནས་གནའ་བོའི་ཁང་ཤུལ་གྲངས་ཉི་ལྷ་ཙམ་དགྲ་དང་། རྩོམ་ལེ་རྩིག་པ་ཁག་གསུམ།
 རྩོམ་གྱི་སྦྱིངས་ཆ་སྐོར་དབྱིབས་ཙན་ཁག་གཉིས། རྩོམ་པ་སྐོར་ཁག་གསུམ། མེ་ཐལ་གྱི་སྤྱང་
 རོང་ཁག་བཞི་བཅས་དང་།³ རྩོམ་རིགས་ ༧༧ ཙམ་དང་། རུས་ཆས་ཁག་ ༣༥ བཅས་
 དང་། རྩོམ་ལེ་བྱི་གཉིས་སྐྱབ་ཙམ་ཐོན་ཡོད་ཀྱང་རང་གསུགས་ལྷ་སྦྱིག་སྤྱོད་པ་ ༤༦ ཡོད། ད་

2. དཔལ་ཐར་རྒྱལ་ཁ་རུབ་གནའ་རྣམ་རྟོག་ཞིབ་བྱས་ཏེ་ལོ་བཞི་བརྒྱ་འཁོར་བའི་རྗེས་དྲན། ཆབ་མདོའི་ཚོགས་
 པར། ༢༠༢༠

3. སུར་མན། ཆབ་མདོའི་མཁམ་རོའི་གནའ་ཤུལ། གྲང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག

རྒྱུ་ཆའི་རིགས་ལཱ་བཅུ་ཤོར་བཅས་གསར་ཆེད་བྱུང་།^{4,5,6} དེ་ནི་མཁར་རོའི་གནའ་ལྷལ་
ཐེངས་དང་མོར་སློབ་འདོན་བྱས་པའི་སྐབས་ཡིན།

ཡང་བསྐྱར་སློབ་ལོ་ ༡༠༠༢ ལས་ ༡༠༡༢ ལོར་བཅས་ཐེངས་བཞི་ལ་གནའ་ལྷལ་སློབ་
འདོན་བྱས་ཏེ་སྲུང་ཚད་ཅན་གྱི་རིག་དངོས་གྲངས་ ༡༩༤༥༥ ལྟག་ཆེད་སོན་བྱུང་ཡོད་ཅིང་དེ་
དག་གི་ནང་ཏུ་རྩ་ཚོ་དང་རྒྱན་ཆ། རྩམ་ཆས། རྩམ་ལྟུང་ལྟུང་། རྩམ་ལ་སོགས་ཚུད་
ཡོད།⁷ ཆབ་མདོ་གནའ་ལྷལ་ནས་སོན་པའི་རིག་དངོས་གྱི་གྲས་སུ་ལམ་ལྷལ། རྩམ་ལྷལ། རྩམ་
བཟོའི་རྩམ་ལ། རྩམ་ལྷལ། བརྒྱུ་བཟོས་རྩམ་ལ། རྩམ་ལ། རྩམ་ལྷལ། རྩམ་ལྷལ་བཅས་རིག་
དངོས་སོན་ཆེན་པོ་སོན་ཡོད། རྒྱ་རིགས་ཆེད་མཁར་པ་དང་སྤྱི་སྤྱིང་གནའ་རྩམ་རིག་པ་
རྣམས་གྱིས་མཁར་རོའི་གནའ་ལྷལ་ཏུ་རྩམ་ལྷལ་མཁར་ལྷལ་གྱི་སྲོད་ཁང་དབྱིབས་བྱུར་
ཞིག་དང་རྩམ་གསར་མཁར་སྐབས་གྱི་རྩམ་ལྷལ་དང་ཡར་ལྷལ་གྱིས་བཟོས་པའི་སྲོད་ཁང་
རིགས་ཡོད་པར་བརྒྱུད། གཡུ་ཡི་སྤོང་བ་ལས། ཁ་རྩལ་གྱི་རིག་གནས་ནི་རྩམ་གསར་མཁར་
རྣམས་ལྱི་རིག་གནས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་དང་། ད་བར་མི་ལོ་བཞི་ལྗོངས་ལྷ་བརྒྱ་
ནས་ལྷ་སྤོང་བར་སོང་བའི་ཅིང་། རིག་གནས་དེ་དག་གི་སོག་ནས་སྟོ་རུབ་དང་རུབ་བྱང་གི་
གནའ་མི་རྣམས་སོན་ཚུན་འགྲོ་འོང་དང་རིག་གནས་སྤེལ་རེས་གྱི་གནས་ཚུལ་མཐོང་ལྷུང་།

4. བསོད་ནམས་དབང་འདུས། བོད་སྤོངས་ས་མཐོའི་གནའ་རྩམ་བརྟག་དབྱེད་དང་འབྱུང་འབྱུར་གྱི་མཛུགས་
ལས། བོད་སྤོངས་ཞིབ་འཇུག་ ༡༩༩༥༡

5. སྤྱི་ཚེད་ཡིས་བརྩམས་ཤིང་རྩམ་ལྷལ་བསྐྱར། བོད་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་རོ་མ་ལྷགས་ནས་སོན་པའི་ཁུངས་
ལུང་ཞིག་གྲང་མོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག

6. པ་ཚོབ་པ་སངས་དབང་འདུས། བོད་ཀྱི་གནའ་རོའི་རྒྱལ་སྤྲན་དང་། རྒྱལ་སྤྲན་སིལ་མ། ལྷོང་སྤེ། ལྷལ་དཔོན་
ཚོན་བཅས་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་བོད་སྤོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ལྷོ་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༥ ལོ་ ༡༥ འདིའི་ནང་ཏུ་ཁང་
ལྷལ་ཉི་ཤུ་ཚ་དགུ་དང་། རྩམ་ལྷལ་ ༢༩༥ དང་། རྩམ་ལྷལ་ ༡༩༥ དང་། རྩམ་ལྷལ་དང་རྩམ་ལྷལ་ལྷལ་ལྷལ་ ༡ ཅན་
ཡོད་པར་བཞོན་འདུག་པ་ལྷགས་མཉམ་པར་མ་བཞག་པར་སྤྲང་།

7. དཔལ་ཐར་རྒྱལ། ལོ་རྩམ་སྤོང་ལྟག་གི་ལོ་རྒྱུས་ལྷན་པའི་མཁར་རོའི་གནའ་ལྷལ། ལྷོ་ལོ་ ༢༠༡༢

ཅེས་འཁོད་པ་བཞིན་སྤྱི་ཚོ་ནས་མཁམ་རྩོམ་འདི་ཤེས་རིག་རྩོ་ཆས་གསར་མའི་དུས་སྐབས་ཀྱིས་
 ཟུག་པ་ཡོངས་གྲགས་སུ་བཞེད། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་དབང་བསྐྱུར་ནས་བཟུང་ཆབ་མདོ་མཁམ་
 རྩོམ་གནའ་བུལ་ནི་བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་དུ་ཚོན་རིག་དང་མཐུན་པའི་བོད་ཀྱི་གནའ་
 རྩོམ་རྩོག་ཞིབ་ཀྱི་སློབ་འདོན་ཐོག་མ་དེ་ཡིན་པར་མ་ཟད་བོད་མི་གནའ་རྩོམ་རྩོག་ཞིབ་པའི་
 རྒྱ་ཁག་གིས་དངོས་སུ་སློབ་འདོན་བྱས་པའང་ཐོག་མ་ཡིན། སློབ་སྦྱོར་གནའ་བུལ་དེ་ནི་བོད་
 མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་རྩོ་ཆས་གསར་མའི་རིག་གནས་གྲགས་ཅན་ཞིག་དང་སློབ་འདོན་གྱི་
 གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་རིག་དངོས་ཀྱི་གངས་འཕོར་མང་བ་བཅས་བོད་ཀྱི་གནའ་རྩོམ་རྩོག་ཞིབ་དང་
 གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་གསོན་བྱུགས་བསྐྱུན་ཡོད། སྐབས་དེར་ཆེད་མཁམ་པ་རྒྱལ་ཁྱིམ་རྩོ་
 ཆས་སུ་མོ་དང་བརྟམ་བཞོས་རྩོ་ཆས་ཐོགས་ལག་ཐོན་བྱུང་བར་བརྟེན་ནས་མཁམ་རྩོམ་འདི་རིག་
 གནས་ལ་འཕྲུང་ལྡོག་ཅིག་བྱུང་ཡོད་པར་བརྟེན། གདོད་མའི་རྩོན་པ་རྒྱལ་སྤྱི་གསོའི་ལས་
 རིགས་ནང་དུ་རིམ་བཞིན་འཕེལ་སྐྱོད་ཡོད་པར་སྐྱད། འོན་ཀྱང་། ལི་ཁྱོན་གཙུག་ལག་སློབ་ཆེན་
 ཀྱི་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་ལེ་ཡོང་ཞིན་ལགས་ཀྱིས་དེ་དག་མཁམ་རྩོམ་འཕྲུང་བའི་ལས་
 རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་གངས་མང་པོ་ཡོད་པས་རིག་གནས་འཕྲུང་ལྡོག་བྱུང་བའི་ལྷ་ཚུལ་ལ་དོས་ལེན་
 མི་བྱེད། གང་ལྟར། ཆབ་མདོ་མཁམ་རྩོམ་གནའ་བུལ་ནི་བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་རྩོ་ཆས་
 གསར་མའི་རིག་གནས་ཤིག་ཡིན་པ་སྟོན་དུ་མེད།

གསུམ་པ། ཆབ་མདོ་མཁམ་རྩོམ་འདི་རིག་དངོས་དག་གི་སྐོར་བཟད་པ།

ཁང་བུལ་གྱི་སྐོར།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༧ ནས་ ༡༩༧༩ དབང་མཁམ་རྩོམ་གནའ་བུལ་ལས་རྒྱེད་པའི་རིག་དངོས་
 ཏུ་ཅང་ཐོན་ཆེན་པོ་རྒྱེད་ཅིང་དེ་དག་གི་ཁྲོད་དུ་རྩོ་ཆས་གསར་རྒྱེད་གཉིས་ཀྱི་རིག་དངོས་

8. ཆབ་མེལ་ཚོ་བརྟན་ལུན་ཚོགས་དང་ལོ་བཟང་ལོ་རྒྱུན། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་གཡུ་ལི་སྤེད་བ། རྩོད་ཆ།
 བོད་རྫོངས་སྤྱི་ཚོགས་ཚོན་རིག་ཁང་། རྩི་ལོ། ༡༩༩༩ ཞོག་གངས། ༡༥
 9. 夏吾卡先.: 西藏史前考古前沿动态及其研究方法, 《西藏大学学报》, 2019年

ཡོད་པར་སྐྱབ་། གནའ་ལྷུལ་མང་པོ་ཞིག་ནས་རིག་དངོས་འགའ་ཤས་མ་གཏོགས་མི་རྟེན་
 མོད་མཁའ་རོའི་གནའ་ལྷུལ་དུ་རིག་དངོས་ཕོན་ཆེན་པོ་ཞིག་རྟེན་པ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་ཁང་
 ལྷུལ་མི་འདྲ་བ་གངས་ཉེར་དགུ་ཙམ་རྟེན་མོན་བྱུང་ཡོད། ཁང་ལྷུལ་ལའང་རིགས་མི་འདྲ་བ་
 གཉིས་ཡོད་དེ་གཏོར་དབྱིབས་ཅན་དང་གུ་བཞི་ནར་མོའི་དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྗོངས་མོགས་
 ཡོད་པ་ལས་སྐུ་མ་ནི་རྗོངས་རྟེན་མའི་སྐབས་སུ་གཏོགས་ཤིང་། ལྷི་མ་རྗོངས་གསར་མའི་
 དུས་སྐབས་ཀྱི་གནའ་ལྷུལ་ཡིན་པར་བརྗོད། ལྷག་པར་ཁང་ལྷུལ་དེ་དག་ལས་རྗོངས་གསར་
 མའི་དུས་སུ་མི་སྡེ་ཞིག་ལྷུལ་འདི་གར་མཉམ་དུ་གནས་སྡོད་བྱས་ཡོད་པ་རྟོགས་ཐུབ། ཆབ་
 མདོ་མཁའ་རོའི་ཁང་ལྷུལ་ཁ་ཤས་འདམ་སྐྱབ་ལ་སྐྱབ་བསྐྱེས་ཏེ་བཟོས་པའི་ཁང་པ་དང་། རྗོངས་
 བཅེགས་ཏེ་བཟོས་པའི་ཁང་པ། ཁང་པ་ཚང་མའི་དབྱིལ་དབྱུས་སུ་ཐབ་ཀ་གནས་ཤིང་ཐབ་
 ཀ་ནི་རྗོངས་སུ་མ་གྱིས་བསྐྱོར་ནས་འདམ་སྐྱབ་གིས་བཟོས་ཡོད། དེ་བཞིན་ས་ཁང་དེ་དག་གི་
 རྒྱ་ཁྲོན་ནི་མི་གྲུ་བཞི་མ་ ༡༥ ལས་ ༢༠ བར་ཡིན་ལ་ཁང་པ་ཆེ་ཤོས་ལ་མི་གྲུ་བཞི་མ་ ༧༠ ཙམ་
 ཡོད། རྗོངས་དག་གི་རྒྱ་ཁྲོན་ནི་ཉ་ལམ་མི་གྲུ་བཞི་མ་ ༢༥ ལས་ ༣༠ བར་ཡོད། ཞིག་རལ་དུ་
 ལྷུར་བའི་ཁང་པ་དེ་དག་ལ་ཞིབ་དུ་བརྟག་དབྱེད་བྱས་རྗེས་ཁང་ལྷུལ་དེ་རྗོངས་ཆད་ཐོག་
 བཅེགས་གཉིས་ཡོད་པར་བཤད། མཁའ་རོའི་ཁང་པ་རྣམས་ཀྱི་རྒྱབ་སྐྱོགས་རི་དང་མཉམ་
 སྐྱོགས་གཙང་པོ་ལ་གཏད་ཡོད། ཁང་ལྷུལ་དེ་དག་ལས་གཏོར་དབྱིབས་ཅན་གྱི་ཁང་པ་ནི་རྗོངས་
 རྟེན་མའི་དུས་སྐབས་དང་ཁང་པ་གཞན་དག་རྗོངས་གསར་མའི་སྐབས་ཡིན་པར་ཚོད་
 དཔག་བྱས་ཡོད།

རྗོངས་ཀྱི་རྗོངས་།

ཆབ་མདོ་མཁའ་རོའི་གནའ་ལྷུལ་དུ་རྗོངས་ཕོན་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད་ལ་དེ་དག་གི་ཁྲོད་
 རྗོངས་ཀྱི་རིགས་སྐྱོ་ཚོགས་ཤིག་མཆིས། གདོད་མའི་མི་དེ་རྣམས་ཀྱིས་གཙང་རྗོངས་། ལྷུར་
 བཟོའི་རྗོངས། རྗོངས་སྤོ་མོ། བརྟར་བཟོས་རྗོངས་ལ་ཐོགས་རྗོངས་སྐྱོ་ཚོགས་བེད་སྤྱོད་གཙོ་
 བོར་བྱས་ཡོད་པ་མཚོན་ཐུབ། ལྷུར་མཁའ་རོའི་གནའ་ལྷུལ་ནས་རྟེན་པའི་རྗོངས་ལ་རིགས་

གསུམ་ཅམ་ཕྱིས་ཡོད་དེ། བཅག་ནས་བཟོས་པའི་རྩོ་ཆས་དང་། རྩོ་ཆས་ཕྲ་མོ། བརྟར་ནས་
བཟོས་པའི་རྩོ་ཆས་བཅས་ཡིན། བཅག་ནས་བཟོས་པའི་རྩོ་ཆས་ནི་རྒྱལ་སྐབས་དེའི་འཚོ་བའི་
ལག་ཆ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་པར་སྤང་སྟེ། རྩོ་བཟོས་མཁུ་གྲངས་ ༤༧༢༩ རྩོ་འཛོད་བྱས་འདུག་རྩོ་
ཆས་དེ་དག་གི་གྲུབ་ཆ་གཙོ་བོ་ནི་བྱེ་རྩོ་དང་། དཀར་ཀོང་བྱེ་ཅན་གྲག་རྩོ། དཀར་ཀོང་གྲག་
རྩོ་སོགས་ཡིན་པ་རེད། རྩོ་ཆས་ཀྱི་རྩམ་གྲངས་མང་པོ་ཞིག་མཆིས་པ་ཡིན་ཏེ། ལྷག་ལ། ལྷ་རེ།
འཛོར་བ། གཏུབ་བྱེད་ཀྱི་ལག་ཆ། གཤོལ། མཏུང་ཆེ། མདའ་ཆེ་སོགས་ཡོད། རྩོ་ཆས་དེ་རྩམས་
རྩོ་གཡམ་གྱིས་བཟོས་པ་ཡིན་ཞིང་རྩོ་ཆས་དེ་དག་ཚང་མ་རྒྱུང་གཞུས་ཀྱི་ཐབས་ལ་བརྟེན་
ནས་བཟོས་ཡོད།¹⁰ རྩོ་ཆས་དེ་དག་གི་རྒྱབ་རྩོ་ནས་ལས་སྣོན་བྱས་པ་དང་མཐུན་རྩོ་ལས་
སྣོན་བྱས་པ། གཞན་ཡང་རྒྱབ་མཐུན་ཆ་སྣོན་ཀྱི་སྣོན་ལས་སྣོན་བྱས་པ་སོགས་ཡོད། རྩོ་
རྩམ་དང་རྩོ་འཛོར་བཟོ་བར་བྱ་བ་ལ་ལེ་ལེ་ལེ་ལེ་སའི་ཐབས་ལམ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱང་ཡོད་
པར་བརྗོད།¹¹

རྩོ་ཆས་ཕྲ་མོ་རྩོ་བཟོས་གྲངས་ ༤༣༤ ཡོད་ཅིང་དེ་ཚོའི་གྲུབ་གཞིའམ་རྩོ་རྒྱ་གཙོ་
བོ་ནི་དཀར་ཀོང་ (quartz) དང་། ཤེལ་རྩོ། (agate) མེ་རྩོ་ (chert) སོགས་ཡིན། བརྒྱད་རྒྱུང་
གི་ཐབས་ལམ་དང་གཞན་བལྟས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་རྩོ་ཆས་ཕྲ་མོ་དེ་དག་བཟོས་
ཡོད། གྲུ་བཞི་དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྩོ་སྟེང་། སྤྱངས་དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྩོ་སྟེང་། ཀ་དབྱིབས་ཅན་གྱི་
རྩོ་སྟེང་བཅས་ཡོད་ལ་དེ་དག་གཞན་བལྟས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ལ་བརྟེན་ནས་བཟོས་ཡོད། གཞན་
ཡང་རྩོ་ཡི་མདའ་ཆེ་དང་། ཡོ་བྱང་ཆེ་རྩོ་ཅན། རྩོ་ཆས། གཞོག་ཆས་སོགས་འདུ་བ་ཡིན། བརྟར་
བཟོས་རྩོ་ཆས་ལའང་རྩོ་བཟོས་གྲངས་ ༥༡༤ ཡོད་པ་དང་རྩོ་རྩོ་ཞི་གཡང་འི་དང་། མེ་
རིའི་གྲག་རྩོ། གྲུང་རྒྱུའི་རྒྱལ་རིས་གྲག་རྩོ། རྩོ་གཡམ་སོགས་ཡོད། བརྟར་བཟོས་རྩོ་ཆས་ཁྲོད་རྩོ་

10. རྒྱུང་གཞུས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་ཞེས་པ་ནི་གནའ་རྩམ་རྩོ་ཞིབ་ཀྱི་བརྟར་ཆད་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། དབྱིན་སྐད་ཏུ་
Stone hammer technique or Direct percussion technique ཞེས་བརྗོད་པ་ཡིན།

11. བོད་སྤྱི་ལོ་རིག་དཔེ་སྐད་དོ་དམ་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་བེ་ཁོན་སྲོབ་སྲུ་ཆེན་མོའི་ཡོ་རྒྱུས་ཆེན་པོའི་གནའ་
རྩམ་རྩོ་ཞིབ་ཁང་། ཆབ་མདོ་མཁའ་རྩོ་བེ་ཅིན་རིག་དཔེ་སྐད་ལས་རྒྱུན་ཁང་། ལྷི་ལོ། ༡༩༩༥ ཞོག་གྲངས། ༡༧༢

སྟ་རེ་དང་། རྟེ་ཅག་གཞོང་། གྲི་མདའ་ཚེ། གཏུབ་ཆས། བརྟམ་ཆས། རྩོ་སྡེ་སོགས་ཚུད་ཡོད།
བརྟམ་བཟོས་རྩོ་ཆས་རྣམས་ཞིབ་ཚགས་ཤིང་ཡིད་རུ་འོང་ཞིག་ཡིན། སྟ་རེ་དང་རྟེ་ཅག་ཚོང་
མའི་དབྱིབས་ནི་ནམ་མེ་ཡིན། ཟ෍་གམ་དབྱིབས་ཅན་གྱི་རྩོ་མའི་རྩོ་ཞི་གཞུང་གི་ལ་པའི་ངོས་སུ་
བཏོན་ཡོད།¹²

ཇ་ཆས་གྱི་སྐོར།

མཁམ་འོའི་གནའ་བུལ་ནས་ཇ་ཆས་གང་མང་ཞིག་ཐོན་ཡོད་ནའང་མང་ཆེ་ཤོས་ཆག་
ཤུམ་རུ་སོང་ཚར་བ་རེད། ཇ་ལེབ་བྲི་གཉིས་ལྟག་ཅམ་ནས་རང་གཟུགས་ལྟ་སྒྲིག་བྱུང་བ་ 46
ཅམ་ལ་བྱུང་མེད་པར་སྣང་། ཇཱིར་གནའ་བུལ་དེ་ནས་ཐོན་པའི་ཇ་ཆས་ལ་རིགས་གསུམ་རུ་
བརྒྱད་པར་ཚོགས་ཏེ། ཞོག་མ་དང་། སྒྲ་དང་། བོར་པ་བཅས་ཡིན་ཞིང་དེ་དག་ཚོང་མའི་མཐུམ་
ལེབ་མོ་འབའ་ཞིག་ཡིན། ཇ་ཆས་སྟེང་གི་རི་མོ་ཏུ་ཅང་ཤུན་སུམ་ཚོགས་པོ་ཞིག་ཡིན་ཏེ།
བཞོས་གྲིས་རི་མོ། ཐག་པའི་རི་མོ། ལེབ་ཤད་རི་མོ། ལྷན་ལྗོན་ཅེགས་མའི་རི་མོ། ཇཱིག་གཟེབ་
རི་མོ་སོགས་ཡོད། མཁམ་འོའི་གནའ་བུལ་རུ་རི་མོ་མེད་པའི་ཇ་ཆས་ཐོན་ཡོད་པར་མི་སྣང་།
ཇ་ཆས་གྱི་རྩོ་ཆ་ལོ་བུ་མ་མཉམ་བསྐྱེས་ཅན་གྱི་ཇ་ཆས་རྩལ་པོ་དང་། བུ་མ་མཉམ་བསྐྱེས་ཅན་
གྱི་ཇ་ཆས་འཇམ་པོ་བཅས་རིགས་གཉིས་ཡོད། ཇ་ཆས་མང་ཆེ་བའི་ཕྱི་ངོས་སུ་འཇམ་བརྟམ་
བརྟམས་ཡོད་པ་ལ་ཇ་ཆས་ལྷན་ཤས་གྱི་ངོས་ལ་སྣར་བཞིན་རྩལ་པོའི་རྣམ་པ་བཟུང་ཡོད།
ཇ་ཆས་དེ་རྣམས་གྱི་ཕྱི་ངོས་སུ་ཚོས་གཞི་དམར་པོ་དང་། སེར་པོ། ཐལ་མདོག་ནག་པོ་བཅས་
རིགས་བཞི་ཡོད། ཇ་ཆས་མང་ཆེ་ཤོས་སེར་པོ་དང་ཐལ་མདོག་ཡིན་པ་བཟུང་། བུ་མ་མཉམ་
བསྐྱེས་བྱས་པའི་ཇ་ཆས་རྩལ་པོ་མང་ཆེ་བ་སྒྲ་དང་ཆེ་གས་དང་ཞོག་མ་གཉིང་རིང་བའི་རིགས་
ཡིན་ཞིང་ཇ་ཆས་དེ་དག་གི་རྩོ་ཆ་མཐུན་པོ་མིན། བུ་མ་མཉམ་བསྐྱེས་བྱས་པའི་ཇ་རྩོ་ཞིབ་
མོས་བཟོས་པ་དག་ཁ་རྩུང་གོད་ལུག་ཅན་གྱི་ཞོག་མ་དང་། ཁ་རྩུང་གོད་འབྲུང་ཅན་གྱི་ཞོག་

12. བོད་སྐྱོང་ས་རིག་དངོས་དོ་དམ་ལྷན་ལྷན་ཁང་དང་ཟི་ཁོན་སྤོབ་སྤྱ་ཆེན་མོའི་ཡོ་རྒྱས་ཚན་པའི་གནའ་
ཇས་རྟོག་ཞིབ་ཁང་། ཆབ་མདོ་མཁམ་འོ་བོ་ཅེན་རིག་དངོས་པར་རྩུན་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ཞོག་གྲངས། ༡༧༢

མ། གོང་མཚོ་བའི་ཁོག་མ་སོགས་ཡིན་ཞིང་རྗེ་ཆས་དེ་དག་མཁུགས་པོ་ཡོད་པར་བརྗོད། རྗེ་
ཆས་ཚང་མ་ལག་བཟོས་ཡིན་ཞིང་འདག་པ་ནར་མོ་འཕང་ལོར་བསྐྱོར་བའི་ཐབས་ཤེས་ལ་
བརྟེན་ནས་བཟོས་པར་བཤད། ཆབ་མདོ་མཁུགས་རོ་ནས་ཐོན་པའི་ཆེས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་
རིག་དངོས་ཤིག་ནི་སྲུང་པ་ལྟོ་གཉིས་མའམ་ཞབས་གཉིས་མ་ཡིན། སྲུང་པ་ཏ་ཅང་དམིགས་
བསལ་ཞིག་རྒྱ་མཐོང་བས་ཆེད་མཁུགས་པ་མང་པོས་ལྟོ་གཉིས་བཟོས་པའི་སྐོར་ལ་འགྲེལ་
ཡུགས་སྒྲ་ཚོགས་བྱུང་། ལ་ལས་མངོས་ཆ་དོད་པའི་སྲིར་རྒྱ་བཟོས་པར་བཞེད་པ་དང་། ལ་
ལས་ས་ལ་བཞག་ཆེ་བརྟེན་པའི་ཆེད་རྒྱ་ཡིན་པར་འདོད། བོད་མདོ་དབུས་མཚོ་སྐང་རྒྱ་ཐོན་
པའི་རྗེ་ཆས་གསར་མའི་གནའ་ཤུལ་གཞན་དག་རྒྱ་རྗེ་ཆས་ཞབས་གཉིས་མ་མཐོང་ཡུལ་རྒྱ་མ་
གུར་བས་ས་གནས་རིག་གནས་ཁྱད་ཚོས་གཙོ་བོ་ཞིག་རྒྱ་སྐང་།

རྒྱུ་ཆས་ཀྱི་སྐོར།

རྒྱུ་ཆས་དག་ལ་མཚོན་ནའང་ཆེས་ཞིབ་ཚགས་ཤིང་ཡིད་རྒྱུ་ལོང་བའི་རྒྱུ་ཆས་བྱེད་
ཀྱི་ཡོད་པ་རྟོགས་སྲུབ། རྒྱུ་ཆས་དང་རྒྱུ་ཆས་མདའ། རྒྱུ་ཆས་པའི་སྐྱེངས་སྲུ། རྒྱུ་ཆས། གྲིའི་ཡུ་བ།
རྒྱུ་ཆས་ཀྱི་ལ་སོགས་བྱུང་ཡོད། ར་སྐྱེངས་ནི་སེམས་ཅན་གྱི་རྩ་ཅོས་བཟོས་པ་ལས་དེ་མིན་རྒྱུ་
ཆས་ཚང་མ་སེམས་ཅན་གྱི་ཡན་ལག་གང་ཡང་རྒྱུ་ཆས་པའི་རྒྱུ་ཆས་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། རྒྱུ་
ཆས་ལ་ལེ་མི་ ༢༤ ཅམ་གྱི་རིང་ཚད་ལས་མེད་ཀྱང་ཁབ་མིག་ཀྱང་སྐྱོན་མེད་པར་བསྐྱད་ཡོད་
པར་འཁོད།¹³ གཞན་ཡང་གནའ་ཤུལ་འདི་ནས་གོ་དང་ནས་གྱི་འབྲུ་རིགས་ཀྱང་ཐོན་ཡོད་ལ་
རྗེ་ཆས་གསར་མའི་རྒྱུ་ཆས་སྐབས་ཅམ་ནས་གོ་དང་ནས་གྱི་ཞིང་ལས་ཐོན་སྐྱེད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་
ཤེས། མཁུགས་རོ་ནས་ཐོན་པའི་འབྲུ་རིགས་གོ་དང་ནས་གཉིས་ལོ་ཚོགས་བརྟེན་དབུང་འཕུལ་
ཆས་ལ་བརྟེན་ནས་མི་ལོ་ ༤༠༠༠ ཅམ་ཡིན་པར་ཐག་ཚད་འདུག།¹⁴ གོང་རྒྱ་དྲངས་བའི་གདོད་

13. བོད་རྫོངས་རིག་དངོས་དོ་དམ་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་ཟི་ཁོན་སྲོབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ལོ་རྒྱུས་ཚན་པའི་གནའ་
རྗེ་རྟོག་ཞིབ་ཁང་། ཆབ་མདོ་མཁུགས་རོ། བེ་ཅེན་རིག་དངོས་པར་སྐྱེན་ཁང་། ཕྱི་ལོ། ༡༩༥༥ རོག་གྲངས། ༡༧༢
14. D’Alpoim Guedes, Jade, Aldenderfer, Mark. (2019) The Archeology of the Early
Tibetan Plateau: New Research on the Initial Peopling through the Early Bronze Age,

མའི་ཁང་ལུལ་དང་། རྫོང་ཆས། རྫོང་ཆས། རྫོང་ཆས་དག་ལ་རྩིས་ཀྱིས་དབྱུང་ཚོ་སྐབས་དེའི་སྤྱི་
ཚོགས་ཚུན་སྤྲོད་ཚོགས་ཤིང་འཚོ་བའི་ཆ་ཕྱིན་ཏུ་ལྷུང་བའི་རིག་དངོས་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་བཟོ་བཤུར་
མཛེས་ཤིང་། སྤྲོད་ཀ་ཡག་པ། མི་རིགས་གཞན་དང་མི་འདྲ་བར་ས་གནས་རིག་གནས་ཀྱི་
ཚུན་མོང་གི་བྱུང་ཚོས་མངོན་པར་མཐོང་བྱུང། ཆེད་མཁས་པ་རྒྱུ་ལྡན་གྱིས་བཟླ་བ་དབྱུང་བུས་
མཐར་གཞུང་ལུལ་འདི་ནས་ཐོན་པའི་རིག་དངོས་ཀྱང་མི་ལོ་ ༥༠༠༠ ལྷན་ ༤༠༠༠ ཡིན་པ་
ཡོངས་སུ་གྲགས་པས་ད་ལྟ་བར་ཏུ་བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་རྫོང་ཆས་གསར་མའི་གནའ་
ལུལ་རྒྱུང་ཤོས་ཀྱང་ཡིན།

བཞི་ལ། གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་དང་མཁར་རྫོང་གནའ་ལུལ།

རྒྱུར་བོད་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་ལ་ཐོག་གམ་གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་སྤོང་དཔོས་ན་གནའ་རྫས་
རྟོག་ཞིབ་རིག་པ་ལ་མ་བཞེན་པར་སྤོང་ཐབས་བྱུང། འཛམ་གླིང་གི་ཤེས་རིག་དཔལ་ཡོན་
གྲགས་ཅན་ཡོད་དོ་ཅོག་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་དང་། ས་ཁམས་རིག་པ། མིའི་རིགས་རིག་
པ་བཅས་ཀྱི་དབྱུང་ཐབས་སྤྱི་ཚོགས་ལ་བཞེན་ནས་སྤོང་བཞིན་ཡོད། ལྷུང་པར་ཏུ་རྫོང་ཆས་
རྒྱུང་མ་དང་། རྫོང་ཆས་གསར་མ། ལི་ཆས་ཏུས་རབས་ཀྱི་ཤེས་རིག་དག་ཏུས་ནམ་ཞིག་ནས་
ལྷུང་བ་དང་རྫོང་ལ་རྩིས་ལྷུང་བར་རྟོགས་དཔོས་ཚོ་ཡིག་ཐོག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱིས་འགྲུལ་པར་
མི་ལུས། བསྐྱེད་པ་ལ་ཐོག་གི་ལོ་རྒྱུས་ནི་ཡིག་ཐོག་གི་ལོ་རྒྱུས་མ་ལྷུང་བའི་སྤྱི་ལོ་རྒྱུས་
ཡིན་གཤིས་ཏུས་སྐབས་དེའི་གནས་ཚུལ་རྟོགས་པར་བྱ་བ་ལ་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་ཐབས་
ལམ་སྤོང་དཔོས་པ་རེད། འཛམ་གླིང་མི་རིགས་གཞན་གྱིས་ཀྱང་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ལ་
བཞེན་ནས་བསྐྱེད་པ་ལ་ཐོག་གི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཤེས་རིག་དར་བའི་རྫོང་སྤོང་བྱུང་ཡོད། ཡོངས་
གྲགས་སུ་བོད་ཀྱི་ཡི་མེ་ཉི་ཏུས་རབས་བརྒྱུ་པ་ཅམ་ཏུ་ལྷུང་བར་བརྗོད་པ་ཡིན་ལྟར་བསྐྱེད་
པ་ལ་ཐོག་གི་རྫོང་ཆས་ཏུས་རབས་སུ་ཡིག་ཐོག་ཏུ་འཁོད་པའི་སྐབས་མེད། འོན་ཀྱང་། དག་
རྒྱུན་ལོ་རྒྱུས་དང་། དུལ་སྤོང་ཤོས་གཤིས། རིག་གཞུང་བྱ་རྒྱུ་ནས་གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་

ཕན་ཐོགས་པ་དང་རྒྱལ་ཉེན་ཏུ་འགོ་བའི་རིགས་ཡོད་པ་སྣོད་མ་དགོས། ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་
 ཁྲོད་གནའ་རྣམས་ཉོག་ཞིབ་ཀྱི་སློབ་འདོན་གང་མང་ཞིག་བོད་མངོན་དབུས་མཐོ་སྐང་ཏུ་བྱས་
 ཡོད་ལ་དེ་དག་ལ་གཞིགས་ནས་རབ་འིབ་ཏུ་ལྷུང་བའི་བོད་ཀྱི་བསྐལ་པ་ཡ་ཐོག་གི་ལོ་རྒྱུས་
 ཅུང་ཟད་ཉོགས་པར་ལྷུང་ཡོད། མྱོས་ལུ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཚོར་ཅམ་ལ་བོད་རང་སྲོད་
 ལྡོངས་གཙོ་བྱས་པའི་ཆེད་ལས་པ་རྣམས་ཀྱིས་སློབ་འདོན་བྱས་པའི་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་
 གནའ་བྱལ་གི་བོད་ཀྱི་བསྐལ་པ་ཡ་ཐོག་ཅམ་ཏུ་དར་བའི་རྩོམ་གསར་མའི་རིག་གནས་
 ཤིག་ཡིན། བོད་མངོན་དབུས་མཐོ་སྐང་གི་རྩོམ་གསར་མའི་རིག་གནས་ཉིད་ཤོས་ཡིན་པར་
 མ་ཟད་ས་གནས་རིག་གནས་ཀྱི་བྱང་ཚོས་སུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གནའ་བྱལ་ཞིག་ཡིན། གནའ་
 བྱལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་འཛམ་སྐྱིད་མི་རིགས་གཞན་དང་འདྲ་བར་བོད་ལའང་མི་ལོ་ལྷ་སྟོང་
 ཅམ་ནས་རྩོམ་གསར་མའི་རིག་གནས་ཆེས་ཆེར་དར་ཡོད་པ་བདེན་དཔང་བྱས། ཞིབ་
 འཇུག་པ་དང་ཆེད་ལས་པ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྐབས་དེ་ཅམ་ཏུ་བརྒྱན་པའི་རྩོམ་གསར་དང་། རྩོམ་
 ཆས། རྒྱལ་ཆས་ཐོགས་བརྟག་དབུང་ཚད་ལྡན་བྱས་རྗེས་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་རིག་གནས་ཀྱི་
 ལོ་ཚོགས་ཐག་གཙོད་བྱས་པ་ཡིན་གྱི་སུན་སུམ་དང་འོལ་ཚོད་ཀྱིས་བརྗོད་པ་ག་ལ་ཡིན། རྒྱ་
 རིགས་མཁར་པ་དང་རྒྱལ་སྐྱིདི་མཁར་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཞིབ་འཇུག་སྤྱིར་བཏུས་ཏེ་རྒྱ་དཀར་
 ཉག་གཉིས་དང་འདྲ་བར་བོད་མངོན་དབུས་མཐོ་སྐང་ཏུ་སྐབས་དེ་ཅམ་ཏུ་རྩོམ་གསར་མའི་
 རིག་གནས་དར་ཡོད་པར་སྟོད་བྱང་ཡོད། དེ་ཅམ་ཏུ་མ་ཟད་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་སློབ་འདོན་
 བྱས་པའི་རྗེས་སུ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་པོར་རྩོམ་ཉིད་མ་དང་། རྩོམ་གསར་ལ། ལི་ཆས་
 རྒྱལ་རབས་བཅས་ཀྱི་གནའ་བྱལ་གཅིག་རྗེས་གཉིས་མཐུད་དེ་ཉིད་ཡོད་པས་བོད་ཀྱི་བསྐལ་
 པ་ཡ་ཐོག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱང་མེད་པ་ནས་ཡོད་པར་ལྷུང་ཏེ། ཡོད་པ་ནས་འཇུག་སྟོན་ཚོར་ཏུ་
 ལྷུང་ཡོད་པར་མཐོང་། ལྷིང་བོད་ཀྱི་རྩོམ་གསར་མའི་གནའ་བྱལ་གྲགས་ཅན་མང་པོ་བྱང་
 ཡོད་དེ། ཉིང་བྱི་གནའ་བྱལ། མི་ཉོག་རྗོད་གནའ་བྱལ། རྗོད་ཏུ་གནའ་བྱལ། ལ་ཡོས་གནའ་བྱལ་
 ལ་ཐོགས་མང་། འོན་ཀྱང་། སྐབས་དོན་ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བྱལ་ལས་གཞན་དག་
 དབུང་ཚོམ་འདི་གར་བརྗོད་པར་མ་རུས། ཆབ་མདོ་མཁར་རོའི་གནའ་བྱལ་ལས་བོད་མངོན་

དབུས་མཐོ་སྐང་རྒྱ་མི་ལོ་བཞི་སྟོང་ནས་ལྔ་སྟོང་བར་གྱི་རིག་གནས་སྤུན་སྲུལ་ཚོགས་པ་དར་
ཡོད་པ་དང་། གནའ་ཤུལ་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་ཤེས་རིག་གི་ཁྱད་སྲུང་སྐོར་སྐོར་གནས་རིག་
གནས་ཀྱི་ཁྱད་ཚོས་མངོན་པར་གསལ་བས་རྒྱའི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་མཁས་པོའི་རིག་
གནས་ཞེས་ལོགས་སུ་བཤད་པ་རེད། དེ་ནི་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ཀྱི་ལམ་ནས་ར་སྟོན་བྱུང་
བའི་བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་རྒྱ་དར་བའི་གདོད་མའི་ཤེས་རིག་ཡིན་པ་ལས་ཤུ་རྒྱུགས་དང་
རྒྱགས་ཞེན་གྱིས་བརྗོད་པ་ཞིག་གཏན་ནས་མ་ཡིན། མདོར་བཤུ་བ་མདོ་མཁས་པོའི་གནའ་
ཤུལ་གྱིས་བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་གཞིག་འདེགས་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད་པར་མ་ཟད་
བོད་མདོ་དབུས་མཐོ་སྐང་རྒྱ་མི་ལོ་ལྔ་སྟོང་ཙམ་རྒྱ་དོར་ཆས་གསར་མའི་རིག་གནས་སྤུན་སྲུལ་
ཚོགས་པ་ཞིག་དར་ཡོད་པ་ར་སྟོན་བྱས་ཡོད་དོ།

ལྷན་ལྗོངས་དབུས་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

- 1.བསོད་ནམས་དབང་འདུས། བོད་རྫོངས་ས་མཐོའི་གནའ་རྫས་བཟག་དབུད་དང་འབྱུང་འགྲུལ་གྱི་
མདུན་ལམ། བོད་རྫོངས་ཞིབ་འཇུག་༡༩༧༥༡
- 2.ཉི་རྩའོ་ཡིས་བཟམས་ཤིང་ཉ་རྩོས་བཟུར། ཀྱང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་བོད་རིགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དོ་མ་
ཤུགས་ནས་སྟོན་པའི་ཁྱད་སྲུང་ལུང་ཞིག
- 3.པ་ཚབ་པ་སངས་དབང་འདུས། བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་རྒྱལ་ཐུན་དང་། རྒྱལ་ཐུན་སེལ་མ། རྟོན་སྤེ། ཡུལ་
དཔོན་ཚོར་བཅས་ཀྱི་ཞིབ་འཇུག་བོད་རྫོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༢༠
- 4.པ་སངས་ལོ་རྒྱུ་རིག་དངོས་གནའ་ཤུལ་བོད་རྫོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༡༤
རེབ་གོང་རྩི་མཁས། བོད་ཀྱི་གནའ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། ཀན་སུ་ཅུ་མི་རིགས་དཔེ་རྒྱན་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༡༠
གོག་གྲངས། ༡༩
- 5.ཚ་བར་ཁ་ངག་དཀོན། བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་ལོ་རྒྱུས་སྟོར་གྱི་དབུད་སྤེང་། བོད་རྫོངས་མི་རིགས་དཔེ་
རྒྱན་ཁང་། རྒྱ་ལོ། ༢༠༡༡

6.ལྷ་མཚོག་རྒྱལ། བོད་མིའི་སྲིད་པ་ཚགས་ཚུལ་དང་མི་རྒྱུད་དར་ཚུལ་སོགས་སྐོར་གྱི་བཤད་ཚུལ་ཁ་ཤས་ལ་དབྱེད་པ། གྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག

7.ཆབ་འགག་རྟ་མགིན། བོད་དང་ཆང་རིགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་བཤད་པ། གྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག ༡༩༩༧༩

8.བསོད་ནམས་དབང་འདུས། བོད་ལྗོངས་ས་མཐོའི་གནའ་རྫས་བརྟག་དབྱེད་དང་འབྲུང་འཕྱུར་གྱི་མཐུན་ལམ། བོད་ལྗོངས་ཞིབ་འཇུག ༡༩༩༥༩

9.དཔལ་ཐར་རྒྱལ། ལོ་ངོ་ལྷ་སྐོར་ལྷག་གི་ལོ་རྒྱུས་ལྡན་པའི་མཁར་རོ་གནའ་བྱུལ། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༧

10.དཔལ་ཐར་རྒྱལ། ཁ་ཏུབ་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་བྱས་ཏེ་ལོ་བཞི་བཅུ་འཁོར་བའི་རྗེས་དྲན། ཆབ་མདོའི་ཚགས་པར། ༢༠༢༠

11.ལུར་སམ། གྲུང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཆབ་མདོའི་མཁར་རོའི་གནའ་བྱུལ།

12.ཆབ་སྲིལ་ཚོ་བརྟན་སུན་ཚོགས་དང་ཞོར་བྲང་ཨོ་རྒྱལ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་གཡུ་ཡི་ཕྱིང་བ། རྩོད་ཆ། བོད་ལྗོངས་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༤

13.བོད་ལྗོངས་རིག་དངོས་དོ་དམ་ལྷ་ཡོན་ལྷན་ཁང་དང་བྱི་ཁྲོན་སློབ་གྲྭ་ཚེན་མོའི་ལོ་རྒྱུས་ཚན་པའི་གནའ་རྫས་རྟོག་ཞིབ་ཁང་། ཆབ་མདོ་མཁར་རོ་བེ་ཅིན་རིག་དངོས་པར་སྐྱུན་ཁང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༥

14.D’Alpoim Guedes, Jade, Aldenderfer, Mark. (2019) The Archeology of the Early Tibetan Plateau: New Research on the Initial Peopling through the Early Bronze Age, Research Gate.
Colin Renfrew & Paul Bahn, Archeology: Theories, Methods, and Practices, 6th edition, Thames and Hudson, 2012.

15.Mark Aldenderfer & Zhang Yinong, Tibetan History Reader, ‘The Prehistory of the Tibetan Plateau to the Seventh Century A.D’, Columbia University Press, 2013,pp 32

16.Ren, Lele & Dong, Guanghui & Liu, Fengwen & D’Alpoim Guedes, Jade & Flad, Rowan & Ma, Minmin & Li, Haiming & Yang, Yishi & Liu, Yujia & Zhang, Dongju & Li, Guolin & Li, Jiuyan & Chen, Fahu. (2020). Foraging and farming: archaeobotanical and zooarchaeological evidence for Neolithic exchange on the Tibetan Plateau. Antiquity. 1-16. 10.15184/aqy.2020.35.

རྒྱ་གཞུང་གིས་“རྒྱ་ནག་ནང་མའི་བོད་ཤིགས་སློབ་(འཛིན་)བྱས་”འཛིན་པའི་
ཡིད་ལྷན་པ་བརྒྱུད་ཞེས་པ།

གཤོང་ཀ་ཚོ་ཁོ་དབང་འདུས།

བོད་མིའི་རྒྱིག་འདུགས་ཤེས་རིག་ལས་ཁྲུངས་ཀྱི་ཚན་རིག་ཤེས་ཡོན་འགན་འཛིན།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཁྲུལ་ཁབ་ཀྱི་སྐབས་ནས་
དང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བྱིས་པའི་ཚོལ་ཐང་ཡོངས་ཁྲབ་གསལ་བསྟུགས་སོགས་ལ་དོས་ལེན་
བྱེད་བཞིན་ཡོད་ནའང་། ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཡར་རྒྱས་སོགས་ལ་ཁག་དཀྱིས་ནས་བོད་
ཀྱི་རིག་གཞུང་ཚ་གཏོར་གྱི་དམིགས་ལུས་དང་། འཛེམས་ཚོན་མེད་པར་བརྟེན་བཞིན་པའི་གུང་རྒྱ་རིག་
གཞུང་གཅིག་དང་། ཚོས་ལུགས་གཅིག་སྐད་ཡིག་གཅིག་གི་སྤིང་བྱས་མདོར་འལྱར་སྤྱད་ཆབ་སྤིང་གྱི་
ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་བོད་ཅམ་མིན་པར། རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་གོང་ཁྲུང་ཁག་ཏུ་བོད་རིགས་སློབ་ཤུ་
དང་འཛིན་ཤུ་གསར་བཙུགས་བྱས་པ་བཞིན། དབྱང་ཚོམ་འདིའི་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཏུ་ལག་བསྟར་
བྱས་པའི་སློབ་གསོའི་བརྒྱུད་རིམ་དང་། རྒྱ་ནག་ནང་མའི་བོད་རིགས་སློབ་ཤུའི་བྱུང་རིམ། རྒྱ་ནག་གཞུང་
གིས་ནང་མའི་བོད་རིགས་སློབ་ཤུ་གཚོར་འཛིན་པའི་སྤིང་བྱས། དེ་བཞིན་བོད་རིགས་སློབ་ཤུ་འགའི་
དངོས་ཡིད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ལ་བཅར་འདྲི། གཞན་ཡང་མནར་གཅོད་ཚུང་བཞིན་པའི་མི་རིགས་ཅི་
བོད་ཅམ་མིན་པར་ཤར་ཏུར་གི་སི་ཐན་ལའང་བོད་ལ་འཛིན་པའི་ལྷན་བཟུས་སློབ་གསོའི་(洗脑教育)
ལས་ལུགས་སྤེལ་བ་སོགས་རྒྱ་ཆར་གཞི་བཅོལ་ཏེ། རྒྱ་ནག་གིས་བརྟེན་བཞིན་པའི་རྒྱ་ནག་ནང་མའི་བོད་
རིགས་སློབ་(འཛིན་)ཤུ་ཞེས་པའི་ལོ་རྩིས་བརྒྱུད་སོང་བའི་སྤིང་བྱས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་འདིའི་རིང་ལ་

སློབ་སྤྲུལ་རྣམས་ཀྱི་གཡོ་བ་མེད་པའི་རང་མི་རིགས་ཀྱི་ལ་རྒྱ་དང་སེམས་སྤྲུལ་ལས་རྗེ་ཆེར་འཕེལ་
བཞིན་འདུག་པ་ལྟར། བོད་རིགས་སློབ་སྤྲུལ་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བྱ་སྤྱོད་དེ་རིགས་ལ་རོ་ཚོལ་
དང་རང་མི་རིགས་ཐོག་འཛིན་པའི་དྲང་བདེན་དང་འདྲ་མཉམ་མིན་པའི་སྲིད་བྱུས་ལ་ཚོལ་ལན་སློག་
ཆེད་རོ་བོ་མི་འདྲ་བའི་ལས་འབྲུལ་བཅའ་མཐུན་པ་དང་། ཚོགས་རྒྱུད་རྒྱུར་བཅུགས་བྱས་པ་སོགས་ཀྱི་རྣམས་
འབྱུར་བཏོན་པ་ལྟ་བུའི་རོ་ཚོལ་དང་འབྲུག་འཛིན་སོགས་ཀྱི་འབྱུང་རྐྱེན་དང་མ་འོངས་པའི་རྒྱ་ནག་ནང་
སའི་བོད་རིགས་འཛིན་གྱི་ཁ་ཚུགས་སོགས་ལ་བརྒྱུར་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

བར་ཆད་གཙོ་བོ། བོད་རིགས་འཛིན་གྱ། བོད་རྒྱ་རྒྱུད། བཅའ་ཚོད། ལྷན་བསྐྱུས།

སློབ་འགྲུའི་གཏམ།

༄།རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལོ་རོ་བདུན་བཅུ་ལྷག་ཙམ་རིང་བོད་ཙམ་མིན་པར་རྒྱ་
ནག་ཁྱོད་ཡོངས་ལ་འཆར་གཞི་དང་། རྒྱིག་འཇུགས་ལྡན་པའི་སློབ་ནས་བོད་རྒྱ་བརྒྱུར་གྱི་སློབ་
གསོའི་སྲིད་བྱུས་བཟུང་ཡོད། དེ་ཡང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་རྒྱ་ནག་གྲང་ཁན་ཉར་གིས་ཤེས་ཡོན་
སློབ་གསོའི་ཚོགས་འདུ་སྐྱོད་འཚོགས་དང་། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་མིའི་གནའ་བོའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་
གསོའི་ལམ་ལུགས་ཏེ། དཔེར་ན། དགོན་རྗེ་གྲྭ་ཚང་ཁག་གི་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་དང་། རྗེར་གྱི་
སློབ་གྲྭ་ཁག དེ་བཞིན་བོད་གཞུང་དང་ཨམ་བན་གྱི་སློབ་གྲྭ་སོགས་ནི་ལུན་ནག་དང་བཀའ་
བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་བསམ་སློབ་སློབ་གསོ་ཡིན་ལུགས་ལ་ཁ་གཡུར་ཏེ། རོན་དམ་པའི་བོད་མི་
རིགས་ཀྱི་ཚོས་དང་། རིག་གཞུང་། མེས་པོའི་བྱལ་བཞག་དག་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་ཁོ་ནའི་ཆབ་
སྲིད་ཀྱི་སྲུང་བསྐྱུས་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་བཟུང་བ་དང་། བོད་རྒྱ་ནག་གིས་བཅའ་རྒྱུད་བྱས་
པ་ནས་བཟུང་བོད་ལ་སྤེལ་བའི་དམར་པོའི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་ལ་གཙོ་བོ་བརྒྱུད་རིམ་ཁག་
ལྟ་བུར་ཡོད། **དང་པོ།** བོད་རྒྱ་བརྒྱུར་གྱི་མང་གཞིའི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་སྤྱི་བཟོན་དམ་ཟབ་
ཡོང་སྲུང་དུ་ཆེད་བཅུགས་བྱས་པའི་བོད་རང་རྒྱུད་ས་རྒྱུད་སྤྱི་བཟོན་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་བྱུ་
ཁོངས་བོད་རང་རྒྱུད་ས་རྒྱུད་རིག་གནས་སློབ་གསོ་ལས་རོན་ཁང་ཞེས་པས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ཚོགས་འདུའི་ནང་བོད་
 རིགས་ལས་བྱེད་པ་དང་། ཉང་ཡོན་གསོ་སྦྱང་བྱེད་དགོས་ཚུལ། གཞི་རིམ་འོག་མ་གཙུག་པོར་
 བརྒྱབ་བའི་རྒྱང་གཞིའི་སློབ་གསོའི་ཁ་སློབ་ལ་བརྒྱུད་ཏེ་བོད་མི་རིགས་རང་ཉིད་ཀྱི་སློབ་རྒྱུ་
 ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་དག་རྒྱ་ནག་ཅན་དུ་འགྱུར་བར་ཤུགས་གཞོན། ཟ࿃་ལོ་ ༡༩༥༥
 ཟ࿃་ ༧ པར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བརྗོད་བཞིན་པའི་བོད་རང་སློབ་སྦྱོང་ལེགས་པ་དངོས་སུ་མགོ་
 འཇུགས་བྱས་པ་དང་། བོད་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་གི་དགོས་མཁོ་དང་འཚོམས་པའི་སློབ་གསོའི་ལས་
 འགུལ་གསར་འཇུགས། འཆར་གཞི་དང་སློབ་གཞི་ལྡན་པའི་ཐོག་དམར་བོའི་གཞི་རིམ་ཤེས་
 ཡོན་སློབ་གསོའི་ཐོག་ཤུགས་སྒྲོན། **གཉིས་པ།** ཟ࿃་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་མཐོ་རིམ་
 དཔོན་རིགས་དབར་ཀྱི་དབང་ཆའི་འཐབ་ཚོད་ཀྱི་ལས་འགུལ་རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་
 མོའི་རྒྱང་འཇུག་དུག་པའི་འོག་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་བྱེད་སློབ་མཐའ་དག་ཀྱང་རྒྱུ་བཞི་ཙུ་
 གཏོར་སོགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ལས་འགུལ་དུ་མས་སློབ་སྤྱོད་དང་འཛིན་ཁང་སོགས་ཤེས་ཡོན་གྱི་ཉླེ་
 གནས་དག་ས་རྒྱལ་གྱིས་ཁེངས། **གསུམ་པ།** ཟ࿃་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་
 ཟ࿃་ལོ་བའི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ལ་བཙོས་བརྒྱུར་དང་། སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་ལ་བྱོན་ཡོངས་
 ལས་ཞིབ་འཇུག་བོད་རྒྱ་ནག་ཅན་དུ་བརྒྱུར་རྒྱུའི་དམིགས་ལུལ་ལ་སྤར་བས་ཤུགས་སྒྲོན་དང་
 བོད་ཅམ་མིན་པར་རྒྱ་ནག་ཁུལ་དུ་བོད་རིགས་འཛིན་སྤྱོད་དང་སློབ་སྤྱོད་སོགས་གསར་འཇུགས་
 ཀྱིས་དམར་བོའི་ཆབ་སྲིད་དགོས་མཁོ་སློབ་ཐབས་བྱས། **བཞི་པ།** ཟ࿃་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་ ༢༠༡༠ ལོར་
 རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་དང་འབྲེལ་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་རིམ་
 པ་སློབ་འཚོགས། བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཚོགས་དང་ཁོར་ལུག་སོགས་ཀྱི་རང་བྱུང་ཐོན་འབྲེལ་དག་སྐོག་
 འདོན་ཚོད་མེད་དང་། རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་གོང་ཕྱོད་ཆེ་ཁག་ནས་ཐང་ཀར་བོད་ནང་དུ་
 སློབ་གསོའི་ཁེ་ལས་དོན་གཉེར་བྱེད་དུ་བཅུག **ལྔ་པ།** ཟ࿃་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་དབར་རྒྱ་ནག་གིས་
 བོད་ནང་ལག་བརྒྱར་བྱེད་བཞིན་པའི་ལོ་དགུའི་འོས་འགན་སློབ་གསོའི་ཐོག་ཤུགས་སྒྲོན་རྒྱལ་
 དགོས་ལུགས་བཙུག་ལྷན་པུ་ཆོག་པ་ཡིན། ཟ࿃་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་རྒྱ་ནག་གི་སློག་གཡོ་དན་བྱས་ཏེ་
 ལང་སའི་བོད་རིགས་འཛིན་སྤྱོད་(内地西藏班)སྲིད་བྱུས་ལག་ལེན་བྱས་པ་བརྒྱུད་བོད་མི་

རིགས་ཀྱི་དོ་སོ་དང་ཁྱད་ཚོས་མེད་པ་བཟོ་རྒྱུར་དོན་དམ་པའི་འགྲུབ་འབྲས་ཐོན་ལུགས་ཀྱིས་
བོད་ནང་རྒྱུ་ལུ་དེ་ལྟ་བུའི་པ་མ་དང་། སྤུ་སྤུ་ཁ་བུའི་ཀྲོའི་གསོའི་ལས་འབྲུལ་གཞི་རིམ་འོག་
མ་ནས་རྒྱ་ཆེར་སྲིལ་ཐབས་བྱས། མོང་ཁྱེར་མོང་རྒྱལ་ཁག་དང་ཞིང་འཕྲོག་ཁུལ་བཅས་སུ་གཞི་
རིམ་འོག་མ་ཚམ་མིན་པར་སློབ་འཕྲོའི་སྐབས་ནས་རྒྱ་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་སློབ་སློབ་
གསོ་བྱིས་པར་འཇུག་ཐབས་དང་རྒྱ་སྐད་རྒྱ་ཡིག་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་བཅའ་སློབ་སློབ་གྲྭ་
གསར་འཇུགས་བྱས། བོད་རིགས་བྱིས་པ་དག་རང་གྲིམ་ནས་བཅོམ་ཤེད་བྱིས་བུའ་དུ་བཅུག་སྟེ་
བོད་མི་དམངས་རྒྱ་ནག་གིས་བརྗོད་བཞིན་པའི་ཤུང་དུ་མི་རིགས་(中華民族)སུ་བརྒྱུར་རྒྱུའི་
རན་བུས་བཤམས། དེ་བས་བོད་རྒྱ་བརྒྱུར་བྱི་སྲིད་བྱུས་འོག་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་བཅའ་
སློབ་སློབ་གྲྭའི་འཕེལ་རིམ་སྐོར་ལ་བརྒྱུར་ཞིབ་ཅིག་བྱེད་དགོས་གཤམ་དུ་མ་ཐོང་།

དང་པོ་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་བཅའ་སློབ་སློབ་གྲྭའི་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་ལྗོངས་འཕེལ་

རིག་གནས་གསར་བཞེ་ཆེན་མོའི་རྗེས་སུ་ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་ཟླ་ ༡༢ པའི་ནང་ཉིང་ཞེས་
ཕིང་གིས་འགན་འཁུར་པའི་རྒྱ་ནག་གི་སྐབས་བཅུ་གཅིག་པའི་ཤུང་ཤུང་ཚང་འཛུམས་ཤོས་
ཚོགས་སྐོར་འཛོགས་བྱས་པ་དང་། ཚོགས་འདུའི་ནང་དུ་བརྒྱུར་བཅོས་སྐོར་འབྱེད་དང་འབྲེལ་
བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ཚུལ་གཞི་སྤུ་བཟོན་དགོས་ལུགས་ཀྱི་ཤོས་ཚོད་བྱུང་། ལྷི་ལོ་
༡༩༥༠ ལོའི་ཟླ་ ༣ པའི་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་
ཐེངས་དང་པོ་སྐོར་འཛོགས་བྱས་པ་དང་བོད་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་ནི་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་
ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོར་བརླམ་ཉེ་ཉར་གི་སློབ་གསོའི་ལས་འདུའི་ཐོག་བརྒྱུད་དགོས་ལུགས་
བརྗོད་ལྷི་ལོ་ ༡༩༥༧ ཟླ་ ༩ པའི་ནང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་འཇུག་ཚོགས་དང་སློབ་གསོ་ལས་ཁང་
མཉམ་དུ་རྒྱ་ནག་གི་བཅོམ་འོག་དུ་ཡོད་པའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་དོན་
སྲིལ་སློབ་ཀྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གསུམ་པ་འདུ་སྐོར་བྱས། ཚོགས་འདུའི་ནང་
རྒྱ་ནག་དམར་པོ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ལོ་རྩི་ ༣༠ རིང་ལག་བརྒྱུར་བྱས་པའི་མི་རིགས་སློབ་གསོའི་
ལས་དོན་ཁག་ལ་རྒྱས་ལོན་དང་། ཞིབ་འཇུག་རི་ལྟར་སྤར་བས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་རྒྱ་ནག་

ཅན་ཏུ་བསྐྱར་ཐབས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་དོན་ཐོག་ཤུགས་སློན་ཀྱི་དགོས་ལུགས་སོགས་
 འགྲེལ་བརྗོད་བྱས། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོའི་ཟླ་ ༢ པའི་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སློབ་གྲི་
 བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་གཉིས་པ་སྐོར་འཚོགས་བྱས་པ་དང་ཚོགས་འདུའི་ནང་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༧
 ལོའི་རྒྱ་ནག་གི་སློབ་གསོའི་ཚོགས་ཚུན་གྱི་སློབ་ཚད་བཞིན་བོད་དོན་བརྒྱུད་པའི་ཐོག་ནས་
 རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་དང་མཐུན་པའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་བྱེད་པ་གསོ་སྦྱོང་དགོས་
 སྐོར་གཙོ་དོན་ཏུ་འཛིན། ལོ་འདིའི་ལྷོ་ལོ་ ༣ པའི་ནང་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་བྱུང་ཁང་ནས་པེ་ཅིང་ཏུ་
 ཞིང་ཆེན་ཁག་དགུ་དང་ཤུང་དབྱང་གི་འབྲེལ་ཡོད་ལས་ཁུངས་བཅས་ནས་བོད་སྐྱོར་སློབ་
 གསོ་སྤེལ་དགོས་ལུགས་དང་། སྐབས་འདིའི་ཤུང་དབྱང་གི་སྤྱི་བྱུང་ཁང་ཆེ་ཏུ་འཛིན་ལེ་(胡啓
 立)དང་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་བྱུང་ཁང་གི་གཙོ་འཛིན་གཞོན་པ་ཐན་ཅིན་ཡུན་(田紀雲)གཉིས་བོད་
 ལ་ཉིན་བརྒྱ་གསུམ་གྱི་ལས་དོན་ཉོན་ལོན་ཞིབ་བྱས་མཐར་སྐྱོན་ཐོབ་ནང་། “བོད་ཀྱི་སློབ་གསོའི་
 གནད་དོན་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཏན་སྡོད་ཡོངས་སུ་བརྒྱུད་འབྲེལ་བྱ་དགོས་ཤིང་། བོད་རིགས་
 རྒྱ་ནག་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་རྒྱུའི་ཆེད་བོད་
 བོད་ཏུ་ཉར་གི་དགོས་མཁོ་དང་འཚོམས་
 པའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་རྒྱད་པ་ཅམ་
 མིན་པར། བོད་སྤྱུག་རྣམས་རྒྱུད་ཏུས་
 བས་བྱིས་ཚང་གི་ཁོར་ལུག་དང་ཤེས་
 ཡོན་སློབ་གསོ་བཅས་ཡོངས་སུ་རྒྒྱུགས་
 པ་རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་དང་མཐུན་པའི་
 དང་གསོ་སྦྱོང་བྱས་ཏེ་མ་འོངས་པར་ཁ་
 ཞེ་གཉིས་མེད་ཀྱི་བོད་རིགས་ཤུང་ཁབ་
 ཉར་ཡོན་དང་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་སློ་
 སེམས་གཅིག་གཏད་ཀྱི་བོད་རིགས་ལས་
 བྱེད་པ་གསོ་སྦྱོང་དགོས།” རྒྱ་ནག་གི་

ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༤ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་གྱི་མི་དམངས་ཉིན་རེའི་ཚོགས་
 གོམས་

ལྷོ་ཕྱི་ལོ་ཅིང་དང་ལྷན་རྒྱུ། ལན་གྲུ་སོགས་དང་ཞིང་ཆེན་ཁག་ལའང་དམིགས་བསལ་
 བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)ལྷན་བཅུགས་ཏེ་བོད་སྤྱི་ལོ་བཅུ་ནས་བཅུ་གཉིས་བར་དྲག་འདེམས་
 གྱིས་ཁོ་ཚོ་རང་གྲིམ་དང་ཁ་གྲིམ་སྤྱི་བཅུག་སྟེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཆེད་འཇུགས་བྱས་པའི་
 ཚད་མཐོའི་དམར་ཤོག་སློབ་གྲྲི་ནང་སློབ་འཇུག་བྱ་དགོས། (采取集中与分散相结合
 的原则，在内地省市办学，帮助西藏培养人才。可考虑在北京、成都、兰州等地
 相对集中办西藏学校。其他有条件的省、市分配一定的名额，由西藏选送10
 到12岁的学生。以培养中等专业技术人才为主，学制由教育部同西藏自治区
 进一步确定，其中少数优秀的可以送到高等院校深造。)ཞེས་གསལ།

ཕྱི་ལོ་ 1984 ལོའི་ཟླ་ 11 ཚེས་ 29 ཉིན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་འཆར་གཞི་ལས་དོན་
 ལྷན་ཁང་དང་། སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་མཉམ་དུ་ཚོགས་འདུ་སྐོར་འཚོགས་གྱིས། བོ་ཅིང་
 དང་ཕྱིན་རྒྱུ། ལན་གྲུ་བཅས་ལྷོ་ཕྱི་ལོ་ཁག་གསུམ་དུ་བོད་རིགས་སློབ་གསར་འཇུགས་
 དགོས་པ་དང་། ཉེང་ཉེ་དང་། ཐམ་ཅིང་། ལའོ་ཉིན། ཉོ་ཤི། ཉེ་ནམ། ཉམ་རྒྱུང་། ཅང་སྤྱུ། ཉམ་
 ཞི། སྤང་ཆིང་། ལན་ཉེའོ། ཉམ་གྱི། ཉོ་ནམ། ཉེ་ཅང་། ཅང་གྱི། ལུན་ནན་སོགས་ཞིང་ཆེན་ཁག་
 བཅུ་བདུན་ནང་བོད་རིགས་འཛིན་ལྷན་གཉེར་དགོས་ལྷན། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་
 ཁོ་ནའི་ཆེད་འཛིན་པའི་ཤེས་ཡོན་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཡིན་ལ། བོད་སྤྱི་ལོ་ནམས་ཚུང་དུས་ནས་
 རང་ཉིད་ཀྱི་ལུལ་སོམས་གཤེས་ལུགས་དང་སོལ་རྒྱུ་གྱི་སློབ་གསོ་ལས་ཁ་བྲལ་དུ་བཅུག་
 ཉེ་སློབ་སྤྱི་གི་སློབ་ཡོན་དང་། ཟས་རིན། སློབ་གནས་ [包吃、包住、包學習費用
 的“三包”政策] བཅས་ཀྱི་འགོ་གོར་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ནས་ནར་གཏོང་གིས་ཉང་གི་
 སློབ་གསོའི་ལམ་བུར་བརྟེན་པའི་བོད་རིགས་ཉང་མི་གསོ་སྦྱོང་དང་། ཉང་གི་ལངས་སྤྱོད་
 ལྷན་བཅུ་ཆེད་དམར་ཞེན་ཅན་གྱི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་མི་སྣ་གསོ་སྦྱོང་དགོས་ལྷན་དམིགས་
 ལུལ་ལས་དོན་དམ་བོད་ལ་སྤྱོད་པའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཅ་བ་ནས་མིན།

1.1984年，中共中央發出(84)22號文件，要求在內地舉辦西藏班並籌建西藏中學。翌年，全國16省市的西藏初中班同時開學。

དང་སློབ་གྲུབ་ཤིང་ནང་ཆུ་རིགས་སློབ་ཕྲུག་མཉམ་བསྐྱེས་སྲིད་བྱུས་བརྒྱུད་བ་(西藏内地散插班生)དང་། ཆུ་རིགས་སློབ་ཕྲུག་དེ་དག་མང་ཆེ་བ་ནི་སྤྱི་ལོ་སློབ་འཇུག་བརྒྱ་ཆ་གཞན་ལས་ཞན་པ་ཡོད་ནའང་བོད་ལ་འགོ་འདོད་ཡོད་ཆེ་སློབ་འཇུག་ཚོས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ལུ་ལས་ཀ་བྱེད་བཞིན་པའི་ཆུ་རིགས་ཀྱི་བུ་ཕྲུག་སོགས་གང་ལྟར་ཆུ་རིགས་དང་བོད་རིགས་སློབ་གྲུབ་དང་འཛིན་གྲུ་མཉམ་བསྐྱེས་ཅམ་མིན་པར་ཆུ་བོད་རིགས་འབྲེས་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་སྐྱེ་འཕེལ་ཆེད་དང་། ཆུ་ནག་ཏུ་ཡོད་པའི་བོད་རིགས་སློབ་ཕྲུག་ནམས་ལ་ཆུ་རིགས་ཏང་ཡོན་གྱི་པ་ཚབ་དང་མ་ཚབ་བསྐོ་བཞག་བྱས་པ། **བཞི་པ།** བོད་ནང་གི་མི་ཤུགས་ཐོན་ཁུངས་ཆུ་ནག་ཅན་ཏུ་བརྒྱུར་རྒྱུའི་ཆེད་ཆུ་ནག་ཏུ་ལག་རྩལ་མཐོ་སློབ་གཉེན་བ་དང་མཐོ་སློབ་སློབ་མ་གསར་བརྐྱེད་གངས་ཚད་མཐོ་ཏུ་བཏང་ནས། བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱིས་དོན་གཉེན་བྱས་པའི་མི་རིགས་ལག་ཤེས་བརྗོ་ལས་ཀྱི་སློབ་ཁྲིམས་ལ་འགོག་རྒྱུ་ཆུ་ནག་ནང་མའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུབ་ལྟར་ཚོས་ཚང་བའི་བཅོམ་རྒྱ་ལྟར་གྱི་བཅའ་བཟོད་སློབ་གྲུབ་མང་དག་ཅིག་བོད་ནང་ཏུ་གསར་འཇུགས་ཀྱིས་བོད་རིགས་ཕྱ་ལོ་དུག་ནས་བཙོ་བརྒྱད་བར་གྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༧༥% ཅམ་ཏང་གི་སློབ་གསོ་ཁོ་ན་དང་ཡོ་རྒྱལ་སོག་ནས་བོད་དེ་ཆུ་ནག་གི་ཆ་ཤས་སོགས་འབྲུག་བཤད་ཅན་གྱི་དམར་པོའི་ལྷན་བཀུས་སློབ་གསོས་མདོ་དུས་ཁམས་གསུམ་ཡོངས་རྫོགས་ཁེངས།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་སྐབས་དང་བོད་ཆུ་ནག་ཏུ་གཞི་རིམ་འོག་མའི་བོད་རིགས་སློབ་མ་གསར་བརྐྱེད་གངས་ཚད་ ༡༥༠༠ ཅམ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ བར་གྱི་གཞི་རིམ་འོག་འོག་བར་གསུམ་གྱི་སློབ་མ་གསར་བརྐྱེད་གངས་ཚད་ ༧༥༠༠ ཅམ་གྱི་བར་ཏུ་སྐྱར། བསྐོ་བས་རྗེས་བྱས་པར་གཞིགས་ན། ཆུ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་གོང་ཁྲིར་ཁག་ ༢༩ ལ་གཞི་རིམ་བར་མའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུབ་ཁག་ ༡༧ ཅམ་དང་གོང་མ་ ༢༥ ཅམ་ཡོད་པ། ཆེད་ལས་སློབ་འབྲིང་ཁག་ ༤༩ ཅམ། རྩོན་བསྐོ་བས་ལོ་རེར་སློབ་ཕྲུག་གསར་བརྐྱེད་གངས་ཚད་ནི་གཞི་རིམ་བར་མར་བོད་རིགས་སློབ་མ་ ༡༥༠༠ ཅམ་དང་། གཞི་རིམ་འོག་མར་སློབ་མ་ ༥༠༠༠ ཅམ། ཆེད་ལས་སློབ་འབྲིང་ལ་སློབ་མ་ ༥༠༠༠ རྩོན་བསྐོ་བས་ཆུ་

3. Tibet Action Institute, “Separated From Their Families, Hidden from the world China’s Vast System of Colonial Boarding Schools Inside Tibet” , December 21 P.24

ནག་རྒྱ་བཅའ་སྲོད་སློབ་སྦྲུག་ ༢༡༠༠༠ ཡོད་པ་དང་། སློབ་ཚོན་ཟིན་པའི་སློབ་སྦྲུག་གི་གྲངས་ཚད་
 ཉི་གཞི་རིམ་བར་མའི་སློབ་སྦྲུག་གྲངས་ ༤༤༠༠༠ ཙམ་དང་། གཞི་རིམ་གོང་མའི་སློབ་སྦྲུག་ ༣༥༠༠༠
 ཆེད་ལས་སློབ་འབྲིང་གི་གྲངས་ ༧༠༠༠* སློབ་སྦྲུག་དེ་དག་ལས་བརྒྱ་ཆ་ ༥ རན་ ༡༠% བར་རྒྱ་རིགས་
 ལས་བྱེད་པའི་སྤྱ་གྲུ་ལས། དེ་མིན་མང་ཆེ་བ་བོད་རིགས་སློབ་སྦྲུག་ཤ་སྟག་རེད་འདུག མོན་པ་
 དང་སློ་པ་ཡང་ཉུང་ཤས་(༡%)ཙམ་ཡོད་འདུག དེ་མིན་གྲངས་མངོན་གཞན་དག་གི་སློབ་སྦྲུག་
 གྲངས་དེ་ལས་མང་བ་ཡོད་སྟེ་འདུག ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་བརྗོད་བཞིན་པའི་བོད་
 རྫོངས་སློབ་གསོ་ལས་ཁུངས་ནས་བརྗོད་གསལ། “ལོ་ངོ་ ༣༩ རིང་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་སློབ་གསོའི་ལས་
 འགུལ་ལས་བོད་ཀྱི་ཆེད་རྒྱ་མི་གྲངས་ཁྱོན་བྲི་ལྔ་དང་རྒྱ་སྟོང་ཙམ་གསོ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་”ཅེས་
 འཕོད་འདུག གཤམ་རྒྱ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ རན་༡༩༧༥ བར་དང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡-༢༠༠༢ བཅས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གི་
 རྫོང་ཁྲིར་དང་ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་བོད་རིགས་སློབ་སྦྲུག་གསར་བལྟའི་གྲངས་གསལ་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥-༡༩༧༥ བར་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུའི་ནང་གི་གཞི་རིམ་སློབ་བལྟའི་གྲངས།

ས་གནས།	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༦	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༦
ཁྲོན་བཙོམས།	༡༤༥༥	༡༤༠༠	༡༤༠༠	༢༠༠༠
JIANG SU / 江苏	100	120	140	200
SHANG HAI / 上海	105	135	175	175
LIAO NING / 辽宁	90	100	135	135
ZHE JIANG / 浙江	45	45	90	90
SHAN XI / 陕西	45	90	90	90
TIAN JIN / 天津	90	90	110	130
SHAN DONG / 山东	100	100	110	140
BEI JING / 北京	90	90	100	125
HU BEI / 湖北	45	45	45	75
HU NAN / 湖南	80	100	100	110

4. རྒྱ་ནག་སློབ་གསོའི་གསར་འགྱུར་བྱ་རྒྱུ་ཚོགས། “内地西藏班：一个伟大的创举” 作者：钟慧笑 www.jyb.cn 2015年07月28日

5. ཚོམ་པ་པོ། བོད་རང་སློབ་སྦྱོང་སློབ་གསོ་མིང་། ཡིག་ཁུངས། བོད་རྫོངས་ཉིན་རེའི་ཚགས་པར། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ལོའི་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༧ ཉིན།

GUANG DONG / 广东	120	120	135	140
SI CHUAN / 四川	45	45	45	55
CHONG QING / 重庆	90	100	100	100
HE BEI / 河北	80	90	90	90
HAI NAN / 海南	90	90	90	90
FU JIAN / 福建	45	45	50	50
JIANG XI / 江西	70	70	70	70
SHAN XI / 山西	80	80	80	80
AN HUI / 安徽	45	45	45	45

གྲངས་ཐོའི་ཡོང་ཁུངས་ལྟར་།

ཕྱི་ལོ་༢༠༠༡-༢༠༠༢ལོ་རྒྱུ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུའི་ནང་གི་གཞི་རིམ་བར་མ་དང་གོང་མའི་སློབ་བསྟུན་གྲངས་འཛོམ་རེུ་མིག་།

地区	招生学校	2001年招生数(初中)	2002年后招生数规模(初中)	在校规模	2001年招生数(高中)	2002年后招生数规模(高中)	在校规模
合计		1630	1830	7320	954	1169	3507
BEI JING / 北京	北京西藏中学	0	0	0	240	270	810
TIAN JIN / 天津	红光中学	105	105	420	135	140	420
HE BEI / 河北	河北师大附中	0	0	0	170	200	600
SHAN XI / 山西	山大附中	80			0	120	360
JIANG SU / 江苏	南通西藏中学	45	45	180	80	120	360
JIANG SU / 江苏	常周西藏中学	100	100	400	0	0	0
HAI NAN / 海南	郑州市第四中	90	90	360	40	40	120
HU BEI / 湖北	沙市第六中	90	90	360	40	40	120
HU NAN / 湖南	岳阳市第一中	0	0	0	146	166	498
HU NAN / 湖南	岳阳师范学校	0	0	0	175	160	480
CHONG QING / 重庆	重庆西藏中学	80	100	400	40	40	120

6. རྒྱལ་སྲིད་ཨྱི་བྱུའ་ཁབ་གི་གཞུང་ལས་ཁབ་། “རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ནང་སའི་བོད་རིགས་འཛིན་(སློབ)གྲུ་བསྟུང་དང་འབྲེལ་བའི་གསལ་བསྟན་གསལ་།” ཡིག་ཆ་ཨང་ ༣༢ བཤ། (国办发[1996]32号) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལྷོ་ ༡ ཚེས་ ༡༢

7. རྒྱུ་ནག་སློབ་གསོ་ལས་དོན་ལྷན་ཁབ་། “བོད་ཀྱི་ལས་དོན་ཐོག་གི་ཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུར་རྒྱལ་ཡོངས་སློབ་གསོའི་རོགས་སྐྱོར་གྱི་གྲུ་བསྟུང་བསམ་འཚར།” ཡིག་ཆ་ཨང་། (教民厅 [2002] 6号)

SI CHUAN / 四川	成都西藏中学	0	0	0	173	173	419
解放军总政部	昆明陆院附属	0	0	0	60	60	180
	西藏中学						
AN HUI / 安徽	合肥35中	80	80	320			
SHAN XI / 陕西	临潼华清中学	125	125	500			
SHANGHAI / 上海	共康中学	175	210	840			
LIAO NING/辽宁	辽阳一中	140	185	740			
ZHE JIANG/浙江	柯桥中学	90	200	800			
GUANG DONG /广东	佛山六中	50	100	400			
GUANG DONG /广东	惠州八中	50	50	200			
GUANG DONG /广东	中山中专	50	50	200			
FUJIAN / 福建	三明列东中学	70	80	320			
JIANGXI / 江西	南昌17中	70	80	320			
SHANDONG/山东	济南西藏中学	140	140	560			

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ �ནས་ ༡༩༩༡ ལོར་རྒྱ་ནག་རྒྱ་བོད་རིགས་སློབ་ལུགས་ཀྱི་གྲངས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ཆོ་སྦྱོའི་གཞི་རིམ་བར་མའི་སློབ་ཤུག་གསར་བལྟའི་གྲངས་ནི་ཆ་སྟོན་མས་ ༡༧༡༥ ཡས་མས་ཡིན་ཏེ་དོན་རོམ་འི་ཐོག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་གཞི་རིམ་བར་མའི་སློབ་ཤུག་གསར་བལྟ་དང་ལྟན་ཏེ་མཐོ་སློབ་དང་དེ་བཞིན་གཞི་རིམ་གོང་མའི་འཛིན་(སློབ)གྲྲ་གསར་འཇུག་བྱས་པ་སོགས་སྦྱོའི་བོད་རིགས་སློབ་ཤུག་རྒྱ་ནག་གི་བཅའ་སྟོད་སློབ་གྲྲའི་གྲངས་མངོན་གསལ་དོད་པོས་འཕར་འདུག

གསུམ་ལ། སློབ་གསོའི་དམིགས་ཕུལ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོར་རྒྱ་ནག་རྒྱ་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་དམིགས་བསལ་གྱི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱས་འདི་རིམ་བཞིན་རྒྱ་བསྐྱེད་ཏེ་བཏང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོའི་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༤ ལོར་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ཁ་ཚུགས་ལ་གཞན་འོག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་གོང་ཁྱེར་ཁག་ནས་རྒྱ་རིང་གཡོ་བ་མེད་པའི་ཆབ་སྲིད་གྱི་ལས་འགན་ཞིག་

དམིགས་ལུལ་གྱི་ཆ་གཉིས་ལྡན་ཡོད་ཅིང་། དེ་ལ་རྒྱ་གཉིས་ཅན་གྱི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་རྒྱུ་
 བྱས་ཞེས་འགྲེལ་བརྗོད་དང་། གཅིག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་བརྒྱུད་སློབ་ཀྱི་དབུ་བཞེས་པའི་ཁར་མངོན་
 པའི་དམིགས་ལུལ་ཞིག་དང་གཞན་ཞིག་ནི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་དེའི་སློབ་གྲྭ་དམིགས་ལུལ་
 དང་བག་ཆགས་བཅས་ཡིན། ཁ་རྩ་མངོན་པའི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱ་ནག་གིས་གྲངས་
 ཉུང་མི་རིགས་ལ་ཆེ་མཐོང་གིས་དཔལ་འབྱོར་དང་ཆབ་སྲིད་རིག་གཞུང་བཅས་རྒྱ་རིགས་
 (ཉན་མི་རིགས་དང་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ལ་ཐོབ་ཐང་འཕར་མའི་རྒྱུ་བྱས་
 ཁག་ལག་བསྟར་ཡིན་ཁྲུལ་དང་། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་དག་རྒྱ་ནག་གི་བརྗོད་བཞེས་པའི་
 ཡར་ཐོན་གྱི་(ཉན་)རྒྱ་རིགས་དང་ལྷན་ཏུ་དཔུང་བ་མཉམ་གཤིབ་བྱེད་ཐུབ་རྒྱུའི་རྒྱུ་
 དང་མཐའ་འཛམས་ས་ཁྲུལ་ཁག་སྲ་བརྟན་ཡོང་ཐབས་ཡིན་ལུགས་དང་། དམིགས་བསལ་གྱི་
 ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་རྒྱུ་བྱས་བརྒྱུད་དེ་མེས་རྒྱལ་ཤོང་བུ་གཅིག་འབྱུང་དང་། མི་རིགས་
 མཐུན་སྦྲིལ་ལ་ཡུང་སྦྱོབ། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ལས་བྱེད་མི་སྣ་གསོ་སྦྱོང་། སོགས་རྒྱུད་
 སློབ་ཀྱི་དབུ་བཞེས་པའི་སློབ་གསོའི་དམིགས་ལུལ་དང་། སློབ་གྲྭའི་ཁོར་ལུག་གང་སར་དེ་ལྟ་
 བུའི་དམར་པོའི་རྒྱུར་ཡིག་གིས་ཁེངས་ཡོད་པ་དཔེར་ན། “མི་རིགས་མཐུན་སྦྲིལ། མེས་རྒྱལ་ལ་
 དགའ་ཞེན། བོད་རྒྱ་མི་ཚང་གཅིག་འོན་ཀྱང་སློབ་གྲྭ་དམིགས་ལུལ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱ་ཚོགས་
 ཚན་རིག་པ་ (費孝通) རྩི་བོ་ཐུང་གིས་ཟུམ་ལོ་༡༩༥༥ལོའི་བཅའ་ཚུགས་ཚིག་ཏུ། “ཀྱང་ཏུ་མི་
 རིགས་ནི་མི་རིགས་སྣ་ཚོགས་ལས་རྒྱབ་པའི་རྒྱུ་མཐུན་གྱི་རྒྱུ་ཚོགས་ཞིག་ཡིན་ལུགས་བརྗོད་”
 བཞེས་ཡོད་ཀྱང་། རོན་དངོས་ནི་དེ་ལས་ལྡོག་ཏུ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་
 ཤེས་ཡོན་རྒྱུ་འདིས་མི་རིགས་ཁག་གི་རིག་གཞུང་དང་ཚོས་ལུགས། དེ་བཞེས་རྒྱང་
 ཡིག་སོགས་རིམ་བཞིན་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་དང་མཐའ་མཚུག་ཏུ་རྒྱ་མ་བོད་ཀྱི་མི་རིགས་
 ཞིག་གསར་བཟོ་བྱ་བཞེས་ཡོད། ཟུམ་ལོ་ ༢༠༢༣ ལོར་བོད་རང་སྲོད་ལྗོངས་ཟེར་བའི་《སློབ་ཚིག་
 འཆར་ཟིན་སྐོར་གྱི་སྟན་སྟོན་》ཀྱི་དོན་ཚན་ ༤ རོར་རྒྱུད་སྟན་ཚིག་གི་བཀོད་སྟོན་གཙོ་གནད་

9. 2023ལོའི་ཟླ་ 1 ཚེས་ 13 ཉིན་བོད་རང་སྲོད་ལྗོངས་མི་དམངས་འཕུལ་མི་ཚོགས་ཚན་སྐབས་བཅུ་གཉིས་པའི་
 ཚོགས་འདུ་ཐེངས་དང་པོའི་ཐོག་སྟེལ་བའི་བོད་རང་སྲོད་ལྗོངས་ཀྱི་ 2022 ལོའི་སྟན་ཚིག་དོན་འཁྲུལ་བྱས་རྒྱུ་ལ་

ལས་གཞིའི་ཆེད་མ་དམངས་སྐོར་དྲུང་ལྷུང་ ༡༧.༥ བཀོད་ཡོད་པ་དང་། གཙོ་གནད་ལས་གཞི་
ཁག་ནི། “ལས་གཞི་ཆེན་མོ་གཞི་¹⁰དང་ཀྱང་རྩ་མི་རིགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གི་འདུ་ཤེས་
ཟབ་དུ་གཏོང་བའི་དྲིལ་བསྐྱབས་སློབ་གསོ། སློབ་གྲུའི་ནང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སློབ་གསོར་རྒྱབ་སྐྱོར།
རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་(རྒྱ)སྐད་ཡིག་སློབ་གསོ་དང་བེད་སྤྱོད་ཁྲུབ་གདལ།” བཅས་ཡིན་འདུག དེ་
ལྟ་བུའི་དངོས་ཤུགས་རྒྱུད་གསུམ་གྱི་སློབ་གསོའི་དམིགས་ལུལ་ལས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་
ཡིག་དང་ཚོས་ལུགས་གོམས་གཤིས་བཅས་པ་ཡོངས་སུ་མེད་པ་བརྗོད་ཐབས་དང་། བོད་ས་
ཡོངས་སུ་རྒྱུགས་པ་བཅོམ་བཟུང་བྱས་པ་ཅམ་མ་ཟད་བོད་མི་རིགས་མན་རྩ་རྩེར་མིང་གི་
ལྷག་མར་འགྱུར་བའི་མི་རིགས་ཚ་བསྐྱབ་གི་དན་རྩལ་ཤིག་ཡིན།

བཞི་པ། བོད་ཀྱི་རྒྱུད་ཡིག་སློབ་ཚན་མེད་པ།

རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུའི་གཞི་རིམ་གོང་མའི་སློབ་ཚན་ཁག་དུ།
བོད་ཡིག་སློབ་ཚན་གྱི་ཆ་ནས་མེད་པ་བརྗོད་ཡོད་ལ་སྤན་བུ་ཡོད་ནའང་རྒྱུར་སློབ་
ཚན་དུ་བཀོད་དེ། བུལ་སྤྱོད་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་
ཚན་དུ་བཀོད་དེ། བུལ་སྤྱོད་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་
ཚན་དུ་བཀོད་ཡོད། བོད་རིགས་སློབ་སྤྱོད་དག་སུ་མཐུན་རྒྱ་ནག་དུ་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་
བྱེད་འདོད་ཚོ་སློབ་ཚན་གཞན་ཁག་ལ་སྤྱོད་སྤྱོད་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་འཕྲུལ་
རིགས་སློབ་སྤྱོད་དང་འགྲན་བཟུར་རྣམས་པ་ཡིས་མཐོ་རིམ་ཡིག་རྒྱུགས་གཏོང་དགོས།

རྒྱ་ནག་གིས་བརྗོད་པའི་བོད་རང་སློབ་སློབ་སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་གིས་ཉན་གི་
ས་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་གཞི་རིམ་གོང་མའི་བོད་པའི་སློབ་སྤྱོད་གི་བསམ་འཆར་བསྐྱེད་ལེན་བྱས་
པར། སློབ་སྤྱོད་རྣམས་ཀྱིས། “ང་ཚོར་དགོས་གལ་ཆེ་ཤོས་ནི་བོད་ཡིག་དག་ཚན་ཡིན་ཞེས་

དང་ 2023 ལོའི་ལྷོ་ལྷོ་ཆེས་འཆར་ཟེན་སྐོར་གྱི་སྐྱབ་སློབ།
10. ལས་གཞི་ཆེན་མོ་གཞི། ཀྱང་རྩ་མི་རིགས་གཅིག་གི་འདུ་ཤེས། མི་རིགས་ཁག་དབར་གྱི་འགྲོ་འོང་། མི་རིགས་
མན་རྩེན་སྲིད་འཕྲུལ་མི་རིགས་མན་རྩེན་མཉམ་འདྲེས་བཅས་ཡིན།

དང་། དེ་བཞིན་རྒྱལ་ཁོ་སྐྱོན་རྒྱུ་ཡོད་པའི་ཐོད་རིགས་འཛིན་གྲུབ་ཀྱི་རིགས་དགེ་ཆེན་ཞིག་གིས།
 “སློབ་གྲུབ་འདི་ནང་ཐོད་རིགས་དགེ་ཆེན་དགོས་པ་མཐོ་འདུག་སློབ་ཚུགས་ལྷན་པུས་ཀྱིས་ཐོད་རིགས་
 དགེ་ཆེན་གྱི་ཞལ་ལ་ཉན་པོ་བྱེད་ཀྱི་འདུག་”¹¹ཅེས་ཐོད་ཡིག་དགེ་ཆེན་མེད་པ་དང་། ཞིབ་
 འཇུག་བྱས་པར་གཞིགས་ན། རྒྱ་ནག་ནང་སའི་ཐོད་རིགས་སློབ་(འཛིན)གྲུབ་སློབ་གཉེར་བྱས་
 མྱོང་བའི་ཐོད་རིགས་སློབ་ཚུགས་བཅུ་གཉིས་ལ་ཐོད་ཡིག་སློབ་གཉེར་དང་འབྲེལ་བའི་དག་
 འདུལ་བྱས་པ་ན། **སློབ་ཚུགས་བཅུ་ཡིས་སློབ་གཉེར་སྐབས་ཀྱི་སློབ་མཁུ་ཆེ་ཤོས་ནི་རང་མི་རིགས་**
ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་མི་ཐུབ་པ་དེ་ཡིན་ཞེས་དང་། ཐོད་རིགས་སློབ་ཚུགས་མང་ཆེ་བའི་ཐོད་ཡིག་
གི་སྒྲིབ་ཆར་གཞི་ཉ་ཅང་ཞན་པོ་འདུག་ཅེས་བརྗོད་འདུག་རྒྱ་ནག་གིས་ནང་སའི་ཐོད་རིགས་
 སློབ་གྲུབ་ཀྱི་དམིགས་ལུལ་གཅིག་ནི་ཐོད་ཀྱི་ཆེད་རྒྱུ་ཐོད་རིགས་ལས་བྱེད་པ་གསོ་སྦྱོང་བྱ་
 རྒྱུ་དང་། ཐོད་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་སྤྱད་སྦྱོང་དང་འབྲེལ་བྱས་གཏོང་དགོས་ཚུལ་བརྗོད་
 བཞིན་ཡོད་ནའང་། དོན་དམ་པར་ཐོད་ཡིག་མི་ཤེས་པའི་ཐོད་རིགས་ལས་བྱེད་པ་ལྷུ་ཞིག་
 གསོ་སྦྱོང་བྱེད་པ་ལས་སྐད་གཉིས་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱས་ནི་མགོ་པོ་བཅད་དེ་ཨོག་མར་བྱེལ་
 བྱེལ་བྱས་པ་དང་མཚུངས། དེ་ཡང་མཁས་དབང་དོར་ཞི་མཚོག་ནས། 《དཔལ་ཁྱད་མི་རིགས་
 སློབ་གསོའི་སྐོར་གྱི་ཞེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་ནང་། “ཞིང་ཆེན་དང་ས་ཁུལ་འགའ་ཤས་ཀྱི་སློབ་
 གསོའི་ལས་དོན་ཁོད་རྒྱུ། ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གི་ཁ་བྱང་དམར་པོའི་ཡིག་ཆ་ལས་གསལ་
 པོར་གཏན་འཁེབས་བྱས་དོན་ལྟར་ན། ཚད་བཀག་ཡོད་པའི་རུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ནང་རྒྱུ།
 རིམ་བཞིན་མཐོ་འབྲིང་ནས་དམར་འབྲིང་དང་། དེ་ནས་སློབ་ཚུང་བཅས་སུ་རིམ་པ་བཞིན་
 རྒྱ་གར་ལྷུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་སྲིད་འཐེན་བྱས་ནས། རྒྱལ་ཁབ་རྒྱི་སྦྱོང་ཀྱི་སྐད་
 དང་ཡི་གེས་(རྒྱ་ཡིག)དེའི་“ཚབ་བྱས་”ཏེ། “བར་བཀལ་”བྱེད་དགོས་པ་དང་། གྲངས་ལྷུང་
 མི་རིགས་ས་ཁུལ་རྒྱ་རིམ་གྱིས་སྐད་རྒྱུང་(རྒྱ་སྐད་ཁོ་ནའི་)སློབ་བྱིད་མ་ལག་སྲེལ་ནས། མཇུག་
 མཐར་གྲངས་ལྷུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་། སྐད་ཡིག་དེའི་ནང་གི་རིག་གནས་སློབ་རྒྱུ་

11. 阳妙艳, 尼玛顿珠 《内地西藏班教育政策及其实践探究》 Department of Sociology, Peking University. 2015, P.21

བཅས་སློབ་གྲུབ་སློབ་གསོའི་མ་ལག་ཁོད་ནས་མེད་པར་བཟོ་བ་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་འབྱུང་གི་ཡོད་འདུག་ལ། བྱིད་ཐབས་འདི་རིགས་ཐད་ལ། བྱངས་ཏུང་མི་རིགས་ཀྱི་མང་ཚོགས་ཁོད་ཏུ་འདོད་ཚོ་ཉ་ཅང་མ་ཁེངས་པ་དང་། རང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་དེ་རྒྱན་མཐུན་པའི་སློབ་རྒྱན་རིག་གནས་ཀྱི་མཐུན་ལམ་ལ་སེམས་ཁྲུང་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་ཡང་ཐོན་ཀྱི་ཡོད་འདུག་¹²ཅེས་བོད་སྐད་ཡིག་ཉམས་ཆགས་རྒྱན་ནི་རྒྱ་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་ཁག་ཏུ་གསལ་བ་བཞིན་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་རང་སླེལ་བ་ཤེས་ཐུབ།

ཇི་ལ། སློབ་རྒྱུ་གི་རྒྱུད་ལ་བོད་མིའི་ཚུས་དང་ཡིག་གཞུང་གི་རོལ་ཉེད་པ་བརྗོད་ཐབས་བྱེད་པ།

རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛོལ་)གྲུབ་སློབ་གཞི་མཐའ་དག་རྒྱ་ནག་དུས་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཉལ་གཅིག་ལ་མཁོ་བའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཡིན། སྲིད་བྱུས་འདིའི་འོག་ཕྱིའི་སློབ་གསོའི་འཇུགས་རྒྱན་གྱི་ཆ་ནས་སློབ་ཁག་རིགས་གཉིས་ལྷན་ཡོད་དེ། གཅིག་ནི་བོད་རིགས་ཁེ་གཙང་གི་སློབ་གྲྭ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ཏུ་གསར་འཇུགས་བྱས་ཡོད་པ། དཔེར་ན། ཡུང་ཉེ་ཏུང་ཁང་སློབ་འཁྱིལ་དང་། ལྷང་ཆིང་བོད་རིགས་སློབ་འཁྱིལ་སོགས་དང་། གཞན་ཞིག་ནི་རྒྱ་ནག་ཏུ་སྐར་ཡོད་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་ཞིག་གི་ནང་བོད་རིགས་འཛོལ་གྲྭ་གསར་འཇུགས་བྱས་པ་རྟེ། དཔེར་ན་ཕྱོ་ཡན་སློབ་འཁྱིལ་དང་པོ་དང་ལའི་ཡང་སློབ་འཁྱིལ་དང་པོ་སོགས་ཡིན། བོད་རིགས་ཁེ་གཙང་གི་སློབ་གྲྭ་འཕེལ་འཛིན་གྲྭ་ཡིན་ཏུང་། བ་མ་དང་བྱིས་ཚང་གི་དྲོ་སྲིད་དང་ཁ་བལ་པའི་བོད་སློབ་ཆམས་ཞོགས་པ་ལངས་པ་ནས་དགོང་མོ་མ་ཉལ་བར་ཉང་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་དང་། ཐ་ན་རེས་གཟའ་སྤེན་པ་དང་ཉེ་མའི་སློབ་གསོར་སྐབས་སྤྱིའང་རྒྱང་བརྒྱུགས་ནས་སྤྱང་ཁབ་ཉང་གི་སློབ་གསོ་སྤོང་བཞིན་འདུག། རྒྱ་ནག་ཏུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཚུང་བའི་སློབ་སླུག་ཞིག་གིས་བརྗོད་གསལ་ལ། “ར་ཚོར་རྒྱན་ཏུ་སློབ་གྲུབ་སློབ་སྦྱོང་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ཉལ་ཆས་རྣམས་དམག་མི་སྣར་གྲལ་བསྟར་གྱིས་

12. ཨ་ལགས་དོར་ཞི། བོད་འབྱུང་ཡོ་སྤོ། ཐེ་བྲག་བརྟན་པ། 《རས་ཀྱང་མི་རིགས་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་གསེར་རྒྱའི་བྲ་ཚོགས། <https://sertha.net/> ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༡ ཉིན།

དགོས། ཉིན་ལྟར་ཞོགས་པར་ཉལ་ཁང་དོ་དམ་པས་བརྟག་དཔྱད་བྱེད་ཀྱི་རེད། སློབ་གྲྭའི་ནང་
 ཉིན་ལྟར་ཞོགས་པ་དམག་རྒྱུད་བྱེད་དགོས།¹³ ཞེས་སྐྱེས་ཡོད། སློབ་གྲྭའི་ཚོགས་ཐེངས་རེའུ་
 མིག་ལ་དཔྱད་ན། བྱོན་ཡོངས་ནས་དུས་ཚོད་ལྟངས་འཛིན་ནན་པོ་བྱས་འདུག དཔེར་ན་གོང་
 ཏུང་སློ་བུ་གྱི་བོད་རིགས་འཛིན་གྲྭའི་ཚོགས་ཐེངས་ནང་ཞོགས་པ་རྒྱུད་ ༧:༣༠ བས་དགོང་
 མོའི་རྒྱུད་ ༤:༣༠ བར་བྱོན་སྐོམས་ཚོགས་ཐེངས་ ༧ ཡོད་པ་དང་། དེ་རྗེས་དགོང་དྲོའི་ནང་སློབ་
 ཚོགས་ཐེངས་ ༣ དང་། ལོ་ ༣ ནང་དུ་བོད་དུ་མ་མ་ལུག་འཕེད་ཀྱི་ལུང་གསལ་ཐེངས་གཅིག་
 ལས་ཐེད། བོད་རིགས་མ་མ་དཔལ་འབྱོར་དང་མཐུན་འབྱུང་ཡོད་མཁན་ཉུང་ཤས་ཀྱིས་སྤྱ་སྤྱ་
 ལུག་འཕེད་ཆེད་རྒྱ་ནག་དུ་བསྐྱོད་དེ་སློབ་གྲྭའི་གཡས་གཡོན་གྱི་མགོན་ཁང་དུ་ཉིན་ཤས་སྤོང་
 བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་མ་མ་མང་ཆེ་བའི་སྤྱ་སྤྱ་ནི་ལོ་གསུམ་བཞིར་སྤྱགས་ཕྱད་གཅིག་ཀྱང་མི་
 འདུག ཡང་སློབ་སྤྱི་ཅིག་གིས་བརྗོད་གསལ་དུ། “ལུང་སེང་མང་ཆེ་བ་སློབ་གྲྭའི་ནང་དམར་
 ཤོག་གི་སློབ་གསོ་དང་རྒྱ་ཡིག་གི་སློབ་ཚན་འཕམ་མ་སྤྱངས་དགོས། ཡིན་ཡང་ལུང་སེང་སྐབས་
 རུང་སྤོང་བ་ཡོད།” རྒྱ་ནག་གིས་

མན་ཞིའི་ཆན་སྤྱ་སློབ་འབྲིང་དང་བོད་བོད་རིགས་སློབ་སྤྱི་དང་རྒྱ་
 རིགས་གཅིན་པོ་མ་ཚབ་བཅས།

Source: The Paper China

13. 尼玛顿珠 Department of Sociology, Peking University. «多元文化教育视角下的内地西藏班» 2015,P14
 14. པར་ཁྲུངས། 西安市沪灞第一中学: 发布时间: 2023-06-01 14:55:58 |来源: 中国网科学|作者: |责任编辑: 科学频道

རིགས་སུ་བརྒྱུར་ཐབས་བྱེད་བཞིན་མཆིས། དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ཉེ་སྲོད་ཁྱིམ་གྱི་
 བོད་རིགས་སློབ་འབྲིང་རྒྱ་ཁང་སློབ་འབྲིང་ནང་སྲིལ་བའི་“བོད་རྒྱ་མི་ཚང་གཅིག་” “藏汉一
 家亲”ཅེས་པའི་རིག་གཞུང་མཉམ་བསྐྱེས་ཀྱི་ལས་འགུལ་བརྒྱུད་པ་དང་། རྒྱ་ཁང་སློབ་འབྲིང་
 གི་ཐབས་ལམ་གཙོ་བོ་ནི། གཅིག་ལ་གཅིག་གཏད་(一対一)བྱས་ཏེ་ཐང་ཀའི་སྲིད་བྱུས་བརྒྱུང་
 བས་ཉེ་འཁོར་རྒྱ་རིགས་དང་བོད་རིགས་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་མ་པའི་ཚུན་གཅིག་གཏད་བཟོ་བུ་
 བརྒྱུག་པ་དང་། བོད་རིགས་སློབ་འགྲུལ་ལ་རྒྱ་རིགས་ཏང་ཡོན་ཁྱིམ་ཚང་གི་པ་ཚབ་མ་ཚབ་བྱེད་
 ཏུ་བརྒྱུག་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁེ་ཕན་དང་བོད་རྒྱ་རྒྱུར་གྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ཆེད་
 རྒྱ་ནག་གི་རྒྱུད་སློབ་བྱེད་བཞིན་པའི་བོད་ལ་རྒྱུད་སློབ་དང་རིགས་མཐུན་རྟེན་སློབ་གྲོགས་ཀྱི་དཔལ་
 འབྱོར་ལས་གཞིའི་ཁོངས་ནས་དེ་ལྟ་བུའི་མི་རིགས་འདྲིས་མའི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ལ་འགོ་
 གྲོན་གཏོང་བཞིན་འདུག དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༠༡༥ ལོའི་ཟླ་ ༧ ནང་ཟླ་ཉེ་ཁོའི་ཆེན་ཞི་ཨན་སྲོང་
 ཁྱིམ་ཚན་ལྷ་བོད་རིགས་སློབ་འབྲིང་ཨང་དང་པོ་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་དང་། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་
 གིས་བརྗོད་བཞིན་པའི་བོད་རང་སློབ་སློངས་ལ་རྒྱུད་སློབ་ལས་གཞིའི་རྣམ་གྲངས་ཤིག་ཡིན་
 འུགས་ཀྱིས་ལས་གཞི་དེ་ལྟ་བུར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་སློབ་ལས་གཞིའི་དཔུལ་འབབ་ཨ་
 མོར་ཁྱི་ ༡༧༠༠ ཅམ་བཏང་ཡོད་འདུག¹⁵ བོད་རིགས་སློབ་འགྲུལ་རྣམས་ལ་སློབ་གྲུས་བཞོད་སློབ་
 བྱས་པའི་པ་ཚབ་མ་ཚབ་ཀྱི་ཁྱིམ་དུ་བོད་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཚུལ་
 བཀག་སྡོམ་བྱས་པ་དང་། ཏུས་ཚོད་ངེས་ཅན་ནང་སློབ་གྲུའི་ངོས་ནས་རྒྱལ་གཅིག་རིང་འུགས་
 ཀྱི་སློབ་བརྟན་སྟོན་པ་དང་དམར་པོའི་རིང་འུགས་ཀྱི་གསར་བཞེད་འབྲེམས་སྟོན་ཁང་ཐོགས་
 ལ་སློབ་བརྗོད་ཀྱིས་མྱེད་བཀུས་སློབ་གསོ་སྲིལ་བཞིན་མཆིས། གལ་ཏེ་སློབ་འགྲུལ་གི་ཀམ་སུ་ཏེར་
 དང་ཡང་ན་ཁ་པར་ནང་ལྗེལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ཐོགས་སྲུ་ཆེན་ཁག་གི་སྐུ་པར་ཡོད་ཚོ་དེ་ནི་ཆབ་
 སྲིད་ཀྱི་བསམ་སློབ་ལོ་ལོ་འབྲུལ་དང་གྲུང་ཁྲན་ཏང་ལ་རོ་ཚོལ་གྱི་རྣམ་པ་ཡིན་འུགས་ཀྱིས་སློབ་
 འགྲུལ་གི་སློབ་སྟོན་ཡིག་ཚགས་ནང་དམར་ཏུགས་བརྒྱུད་བསམ་མི་ཆེད་གང་བོར་ནག་ཉེས་ཁྱུར་

15.元維:《內地西藏班與文化滅絕: 青少年被抹去民族文化成維穩工具》来:Bitter Winter 2020-09-15

དགོས་ཀྱི་འདུག དེར་བརྟེན་སློབ་ཕྲུག་ཞིག་གིས་ངེས་པར་དུ་ཉང་གི་མྱེད་བརྒྱུས་སློབ་གསོ་
 དང་ལེན་བྱ་དགོས་ཤིང་། རྒྱ་ནག་གི་མགོ་གཙོ་ཞི་ཅིང་མེད་གིས་ཤོད་ཀྱི་ལས་དོན་ཚོགས་འདུ་
 མེངས་བརྒྱན་པའི་ནང་གི་“ཆབ་སྲིད་བསམ་སློབ་སློབ་གསོར་ཤུགས་རྫོན་དང་། རྒྱལ་ཞེན་རིང་
 ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་སློབ་གསོའི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་མིམ་པ་བྱ་དགོས། གྲུང་ལུ་
 དགའ་ཞེན་གྱི་ས་བོན་ན་གཞིན་ཚོའི་སློབ་ཁྲིམས་ལྟུང་འདུག་ཐབས་བྱ་དགོས།”ཞེས་རྒྱ་ནག་གི་
 སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་གྱི་དམིགས་ལུལ་དངོས་ནི་ཤོད་ལ་མན་པའི་བྱ་བཞག་དང་འཕེལ་རྒྱས་
 ཀའོང་རྒྱ་ལས་ཡོངས་ལྟ་སྟོན་ལྟེ་ཤོད་རྒྱ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་ཁོ་ན་ཡིན། (在2020年
 8月28日至29日中共召开的第七次西藏工作座谈会上，习近平强调，「要重视
 加强学校思想政治教育，把爱国主义精神贯穿各级各类学校教育全过程，把爱
 我中华的种子埋入每个青少年的心灵深处。)

རྒྱ་གཞི་རྒྱ་ནག་ནང་མཉམ་འབྲེན་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲྭའི་སློབ་ཕྲུག་རྒྱམས་ལ་བཅར་དྲི།

རྒྱ་ནག་གིས་ཤོད་མི་རིགས་ཀྱི་རོ་བོ་མཚོན་རུས་པའི་བྱུང་ཚོས་མཐའ་དག་མེད་པ་
 བཟོ་ཐབས་ཀྱི་དམར་ཤོག་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲུབ་འབྲས་ཟབ་མོ་ཚོན་
 ཡོད་པར་རོས་འཛིན་དང་། ཟ࿳་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོ་བར་བསྐྱེད་སྲིལ་བྱས་པར་གཞིགས་ན། རྒྱ་
 ནག་ནང་མཉམ་འབྲེན་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཁག་ནས་ཁྱོད་བསྐྱེད་སྲིལ་བོད་ནང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་གནད་
 ཡོད་ལས་བྱེད་གངས་༣༠༠༠༠ ཅམ་གསོ་སྐྱོད་བྱས་ཡོད་ལུགས་དང་། ཟ࿳་ལོ་ ༢༠༢༠ བར་རྒྱ་
 ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་དང་གྲོང་ཁྲིམ་ ༢༡ ནང་ཤོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲྭ་ཁྱོད་
 བསྐྱེད་སྲིལ་ ༡༤ ཅམ་ཡོད་པ་དང་། སློབ་ཕྲུག་གངས་འཕོར་ཁྲི་བརྒྱ་ལྷག་(མི་ལོ་༡༤༥ནས་ད་བར་ཤོད་
 ཕྲུག་ཁྲི་ཉེ་བཅུ་ལྷག་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་གྲོང་ཁྲིམ་ཁག་དུ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་འདུག)¹⁶ སློབ་གྲྭ་ཚོན་ཡོད་ལུགས།
 གྲུང་ལོའི་མི་རིགས་སློབ་གསོའི་རུས་དེབ་འདོན་ཐེངས་ཨང་༡-༥པའི་ནང་གི་གངས་ཚོ་ལས་

16. “双语教育”变调 藏语文备受压迫侵蚀” 西藏之页记者 March 11, 2023 <https://xizang-zhiye.org/> 双语教育变调-藏语文备受压迫侵蚀/

ཕྱི་ལོ་༢༠༡༧ལོར་རྒྱ་ནག་ནང་མའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན)ལྷན་ཁག་ཏུ་སློབ་བརྗེ་གྲངས་མི་
 ༡༤༩༠༠༠ལྷན་ཡོད་ལྷན་པོ་དང་། བོད་ལ་མི་༥༤༠༠༠ལྷན་ཚོན་གྲུབ་པ་ལྷན་ཡོད་ཅིས་འཛོད་
 འདུག¹⁷ ཞོར་ཚོས་བརྗོད་གསལ་ལ། ལས་བྱེད་པ་དེ་དག་གི་བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཚོགས་གཏུན་ལྷན་
 དང་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ལ་ཕན་པ་བརྒྱན་ཡོད་ལྷན་པོ་སོགས་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་
 དེར་ཁྱོད་ཡོངས་ནས་དཔུང་ཞིབ་བྱས་ཚེ་ཕན་རྐྱབས་ལྷན་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་དང་། དེ་
 ལྟ་བུའི་དམར་ཤོག་གི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་དེ་རྒྱན་འབྱོར་བྱེད་དགོས་ལ་གྲངས་ཉུང་མི་
 རིགས་གཞན་ཁག་ཀྱང་ཀྱང་ཆེན་མོའི་སློབ་གསོའི་མ་ལག་ནང་འཇུག་རྒྱུའི་ཐབས་ལམ་
 སྤེལ་རྒྱུའི་བརྒྱལ་མ་བྱ་བཞིན་འདུག བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་ལ་དོ་རྣམ་གི་
 གོ་སྐབས་སུ་ཅམ་ཡང་བརྒྱན་མེད་པའི་རྒྱ་ནག་ནང་མའི་བོད་རིགས་སློབ་ལྷན་ཁག་གསོ་
 སློབ་བྱས་པའི་སློབ་ལྷན་དེ་དག་གི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སློབ་གསོའི་ལས་ལྷན་འདིར་འདོད་
 སློབ་པ་ནས་ཞིངས་མེད། དེ་དག་ལས་མིང་བརྗོད་འདོད་མེད་པའི་སློབ་ལྷན་དེ་ལགས་
 བཅར་འདི་བྱས་པར། ཞོར་ཚོས་“ར་ཚོས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་རི་ཡིན་མ་ཤེས་ཀྱང་། རྒྱ་
 རག་ནང་མའི་བོད་རིགས་སློབ་སྦྱོར་ནང་རྒྱ་རིགས་སློབ་ལྷན་དང་དགེ་ཚུན་གྱིས་བོད་རིགས་
 རྣམས་ལ་མཚོང་རྒྱུ་དང་ཁྱད་གསོད་བྱེད་བཞིན། སྐབས་རེར་ཅུབ་འཛིན་ཤོར་བའི་གནས་
 རྒྱལ་ཡང་ཚོན་གྱི་འདུག་ཅིས་”དང་། དེར་བརྟེན་བོད་རིགས་སློབ་ལྷན་འགས་འོ་སྐོལ་མཚོན་
 བྱེད་སློབ་སྦྱོར་ནང་བོད་ཡིག་ཚོགས་རྒྱུང་གསར་འཇུགས་བྱས་པ་དང་སློབ་སྦྱོར་གྱི་རྒྱུ་ཆས་
 ཀྱི་རྒྱབ་ཏུ་བོད་རང་བཅོལ་ཞེས་གྲིས་ཏེ་སློབ་སྦྱོར་ནང་མི་རིགས་བཏང་སྟོངས་མེད་པའི་
 རྒྱུང་ཚོར་སྟོན་ཐབས་དང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་བཅངས་པའི་འདུ་ཤེས་ཟབ་མོ་རྣམས་ཞོར་
 ཚོའི་ལས་འགུལ་ཁག་ནས་གསལ་ཐབས་བྱ་བཞིན་འདུག ཞོས་བཤད་པར་གཞིགས་ན། “ར་
 ཚོ་བོད་རིགས་སློབ་ལྷན་མང་བོས་སློབ་སྦྱོར་གྱི་རྒྱུ་ཆས་ཀྱི་རྒྱབ་ཏུ་བོད་རང་བཅོལ་ཞེས་བོད་
 ཡིག་ཚོག་གྱིས་ཤིང་ར་ཚོ་བོད་རིགས་འཛིན་སྐབས་ལ་ཁྱོད་བརྗོད་སློབ་ལྷན་ ༢༥༠ ཅམ་

17. 吴霓:党的十八大以来,我国少数民族人才培养取得的教育成就和经验——以“内高班”和“骨干计划”《中国民族教育》,བྱང་ལུང་སྲིད་བྱུས་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་གི་བྱ་རྒྱུ་ཚོགས། 2022-11-07

ཡོད་པ་དང་། དེས་གསལ་ལ་སློབ་ཤུག་གུ་ ༤༠ ཡིས་བྲིས་ཡོད། ང་ཚོས་ཞོགས་པའི་ལུས་རྩལ་
 (འདུ་འཛུམས)སྐབས་རང་ལུགས་ཆས་ཤོས་ཚུན་པ་དང་རྒྱབ་ཏུ་བོད་རང་བཅོན་ཞེས་བྲིས་
 ཡོད།” དགོ་ཆུན་གྱིས་ཤེས་ཀྱི་མེད་དམ་དྲིས་པར་སློབ་ཤུག་དེས། “དགོ་ཆུན་གྱིས་རྒྱ་ཡིག་མ་
 གཏོགས་ཤེས་ཀྱི་མ་རེད། རྗེས་སུ་ག་ལེར་ཤེས་མེད་འགོ། འོན་ཀྱང་ང་ཚོས་སློབ་གྲུབ་པ་ཆ་
 གང་སར་བྲིས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་སལ་ཆེར་དགོ་ཆུན་དང་སློབ་གྲུབ་དོན་ནས་ང་ཚོ་བོད་ཡིག་
 ཚོགས་རྒྱུ་ལ་ལྟ་རྒྱུ་ལ་བཟང་པོ་མེད་པའི་རྒྱ་ཞིག་མིན་ནམ། གང་ལྟར་གནས་རྒྱུ་ཆ་བས་
 ཆེན་པོ་ཆགས་པ་རེད། གང་འདྲ་བྱས་ནས་ལུ་དགོས་རེད། གནས་རྒྱུ་ཆ་བས་ཆེན་གཅིག་
 བྲིས་གཅིག་ལ་མཚོངས། མཐའ་མར་མི་རིགས་པན་རྒྱུན་(རྒྱ་རིགས་དང་བོད་རིགས་སློབ་ཤུག)མི་
 མཐུན་པའི་སློབ་སྲུ་འཕེལ་ནས་པན་རྒྱུན་ཤོག་ཁག་འཛིང་ཤེས་ཤོར་གྱི་ཡོད།” བྱིད་ཚོ་བོད་
 ཡིག་ཚོགས་རྒྱུ་ལ་སློབ་ཤུག་ག་ཚོད་ཡོད་དམ་དྲིས་པར། “ང་ཚོར་སལ་ཆེར་ཚོགས་མི་ ༥༠
 ཅམ་ཡོད། ང་ཚོ་འཛིན་གྲུ་གང་སར་བཀྲམ་ནས་ཡོད། རྗེས་ལ་བོད་ཡིག་ཆུན་ལགས་བོད་
 ཏུ་ལོག་སོང་བ་དང་། བོད་ཡིག་སློབ་ཚན་བྲིད་མཁན་མེད་སྟབས་བོད་ཡིག་ཚོགས་རྒྱུ་ལ་
 འགན་ཁུར་ནས་བོད་ཡིག་སློབ་ཚན་བྲིད་པ་ཡིན། ང་ཚོས་ཀྱང་གོ་སྐབས་དེ་བཟུང་ནས་བོད་
 ཀྱི་ཡོ་རྒྱས་དང་བོད་རང་བཅོན་སོགས་ཀྱི་གནད་དོན་སོགས་འཛིན་གྲུའི་ནང་སློབ་བྲིད་བྱ་
 ཡི་ཡོད།”¹⁸ཞེས་པའི་ཅིང་མཚན་སློབ་སྦྱི་ཚོགས་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཉི་མ་དོན་འབྲུབ་གྱིས་
 ཞིབ་འཇུག་བྲིས་པའི་《སྐ་མང་རིག་གཞུང་སློབ་གསོའི་འོག་གི་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་
 གྲུ་》ཞེས་པའི་ནང་གསལ། བོད་རིགས་སློབ་ཤུག་རྣམས་ལ་གཅིག་མཚུངས་མེད་པའི་བལྟ་
 ལྟངས་དང་རང་ཉིད་གྱིས་ས་སྐད་སྦྱངས་འདོད་ཡོད་ཀྱང་གོ་སྐབས་མེད་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་
 རྒྱུ་དུ་མར་འཕྲད་བཞིན། དེ་ནི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་མང་ཚོགས་ཀྱི་འདོད་སློ་མ་ཁེངས་
 པ་ཅམ་གྱི་གནད་དོན་མ་ཡིན་པར། དེ་ནི་མྱིད་རྒྱས་ཚོག་གི་ཆ་བས་ཆེ་བའི་ནོར་འཁྲུལ་རེད།
 རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གིས་བཤད་རྒྱུར། རྒྱ་ནག་ནི་མི་རིགས་མང་བའི་སྦྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་

18. 尼玛顿珠, Department of Sociology, Peking University. «多元文化教育视角下的内地西藏班» 2015, P31

ཅིག་ཡིན་ལ། རྒྱ་ནག་གི་སྐོག་མའི་《སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཙ་འཛིན་》དང་། མིས་སུ་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་《ཙ་ཁྲིམས་》བཅས་ཀྱི་ནང་ནས། “མི་རིགས་ཁག་ཚང་མ་འདྲ་མཉམ་ཡིན་”ལ། “མི་རིགས་ཚང་མར་སོ་སོའི་སྐོར་དང་ཡི་གེ་བེད་སྤྱོད་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་རང་དབང་ཡོད།” ཅེས་གཏན་འབེབས་གསལ་བོ་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༢ ལོའི་སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་གི་ཡིག་ཆ་ཨང་༡༠ནང་(《关于进一步加强内地西藏班工作的意见》、《内地西藏中学班(校)管理实施细则》)的通知。教民厅[1992]10号)¹⁹ “རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུང་དམིགས་ཡུལ་དང་ལས་འགན་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་སློབ་གྲུང་ཁོར་ཡུག་གི་མཐུན་རྐྱེན་བརྐྱད་དེ་བོད་ལ་ཕན་པའི་གྲང་ཁུན་རིང་ལུགས་སྤྱད་སྐྱོབ་པ་དང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྤྱད་སྐྱོབ་མི་རྣམས་གསོ་སྦྱོང་བྱ་དགོས།” ཞེས་གསལ་ཡོད། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་སྤེལ་བའི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་མཐའ་དག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་དོ་བོ་ཡིན་དགོས་ཞེས་དང་། རྒྱ་ནག་ཏུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་བཞིན་པའི་བོད་རིགས་སློབ་ཕྱུག་འགའ་ལ་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་དང་འབྲེལ་བའི་དྲི་བ་དྲིས་པར། ཁོང་ཚོ་ཐུན་མོང་ནས་(ཕྱི་ལོ་༢༠༠༥ལྷོ་མཚེས་༡༥)ས་ཤི་ཞི་ཚོལ་ཆེན་མོའི་ཇེས་ཀྱི་གནད་དོན་འགའ་ཤིང་སོང་། བརྗོད་བཞིན་པའི་བོད་རང་སྤྱོད་ཚོང་ས་སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་གིས་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཡོད་པའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)གྲུང་རྒྱལ་ཞེན་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་གཏམ་བཤའ་དུ་མ་སྤེལ་འདུག་ཀྱང་ལན་འདེབས་པ་སློབ་ཕྱུག་གཅིག་གིས་ཀྱང་རྒྱལ་ཞེན་གཏམ་བཤའ་ལ་ཁས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མི་འདུག་གཤམ་དུ་ས་ཤི་ཞི་ཚོལ་ཆེན་མོའི་སྐོར་ས་རྒྱ་ནག་ཏུ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་སྐོར་བའི་སློབ་ཕྱུག་ཟུར་པ་འགའ་ཞིག་ལ་འདྲི་བ་དྲིས་པ་འགའ་བཀོད་ཡོད། (འདྲིར་སློབ་ཕྱུག་གི་མིང་GS. GJ LB. QJབརྗོད་པ་ལས་དོ་མ་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཟེད།)²⁰

19. རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁབ་ཁང་གི་གཞུང་ལས་ཁབ་ཁང་སྤེལ་བའི་སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་ཡིག་ཆ་ཨང་༡༠ པ། 国家教委办公厅关于印发《关于进一步加强内地西藏班工作的意见》、《内地西藏中学班(校)管理实施细则》的通知(1992年9月10日 教民厅[1992]10号)。

20. 尼玛顿珠：《多元文化教育视角下的内地西藏班》Department of Sociology, Peking University.

སློབ་སྦྱོང་གི་འགན་ལུ་སྐབས་འདིར་བོད་ནས་ཨ་ཅག་ལགས་གཅིག་དང་སློབ་
སྦྱོང་གྲུབ་སའི་སློབ་ལྷན་སྐབས་སོང་། མོ་ཚོས་ལ་སློབ་ལྷན་མང་པོར་ཕྱིན་ཡོད་མ་ཟེང་། དེ་སློབ་
(བོད་ལ་དུས་འགྲུར་མ་ལྷན་བའི་སློབ་)ལོ་མོར་དཀའ་ངལ་མང་པོ་འབྱུང་ལུགས་དང་། ལྷན་ཁྲུན་ཏར་
ཡག་པོ་ཡིན་རབས་མང་པོ་ཞིག་བཤད་སོང་། དེ་འདྲའི་གཏམ་བཤད་མཁན་དང་ཚོའི་སློབ་
ལྷན་ཐངས་ཁ་ཤས་སྐབས་སོང་།”

སློབ་སྦྱོང་GJགིས། “འདི་ལགས། སྐབས་འདིར་དེ་ཅིང་བོད་རིགས་སློབ་འབྲིང་ལ་
ཡོད། དུས་ཚོད་འདི་(ས་ཁྱུ་ཞི་ཚེ་མེ་མོ་)༣,༡༥དང་སྐབས་འཁེལ་ཡོད་ཟེང་། ལྷན་ཚང་དེ་ལྷ་ལུགས་
སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་མང་པོ་འདུག གཏམ་བཤད་ནང་དང་ཚོར་ལངས་སྦྱོགས་བཟན་པོ་དགོས་
སྐྱོར་སོགས་ཀྱི་སྐད་ཆ་མང་པོ་བཤད་སོང་། ཚོ་ཚོ་ཞིག་འདུག ཁོང་གིས་ ༡༩༥༥ སློབ་ལ་དཀའ་
ངལ་མང་པོ་ཡོད་རབས་དང་། ཁོང་རང་ད་སྦྱོང་ཡིན་ལུགས་སོགས་བརྗོད་སོང་། ཚོ་ཚོ་འདིས་
ཉེན་ཞིག་གཞན་གཤིས་གྲངས་དང་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ནས་མེ་བ་ཆོ་པོའི་ནང་ལ་ལག་པ་བཅུག་ནས་
འདུག ཐངས་ལྷན་ལ་ཡིན་ཟེང་། གང་ལྟར་ངས་བལྟས་ན་ཚོ་ཚོ་འདིའི་སྐད་ཆར་རྒྱ་མཚན་མི་
འདུག དཔེར་ན་མེ་བ་ཆོ་པོའི་ནང་ལ་ལག་པ་གསོ་ལུགས་དང་། ཡང་དེ་རྗེས་དམག་སྡེ་བརྒྱད་
པ་སྐབས་སོང་ཟེང་། ཐོག་མར་ཚོ་ཚོ་འདིས་དང་ཚོར་རྒྱ་སྐད་ཤེས་ཀྱི་མེད་ཟེང་། དམག་སྡེ་བརྒྱད་
པ་སྐབས་སྐབས་ཡང་ཁོ་ཚོས་རྒྱ་དམག་ལ་ཁོ་རང་ད་སྦྱོང་ཡིན་ཟེང་ལུགས་དང་དེ་རྗེས་རྒྱ་ནག་
ལ་སློབ་སྦྱོང་གྲུས་པར་བྱིད་སོང་ཟེང་། ཁོ་ཚོས་སྐབས་འདིར་རྒྱ་སྐད་མ་ཤེས་པས་ཁོ་མོའི་ལོ་རྒྱུས་
དམག་སྡེ་བརྒྱད་པར་རྒྱ་ཐང་སྡེ་དེ་ལྟར་བཤད་པ་ཡིན་ནམ། ལྷན་ཚང་ཚོ་ཚོ་འདིའི་སྐད་ཆར་
རྒྱ་མཚན་མི་འདུག་སོགས་སྐྱེ་སྦྱེ་འགུལ་བའི་རྒྱལ་ཞེན་གྱི་གཏམ་བཤད་མང་པོ་སྐྱེལ་འདུག

སློབ་སྦྱོང་LBགིས། “ཚོ་ཚོ་འདི་དངོས་གནས་མི་ལ་ཁོང་ཁྱོད་སློབ་མཁན་ཞིག་འདུག
སྐད་ཆ་མང་པོ་བཤད་སོང་། ལྷན་ཁྲུན་ཏར་ཡག་པོ་ཡོད་རབས། སལ་ཆེར་ཁོ་ཚོ་བོད་སྡེ་ངས་
སློབ་ལྷན་ཆེན་མོ་ནས་ཡིན་མ་ཟེང་།”

སློབ་ཡུལ་QAགིས། “ཚོ་ཚོ་འདིས་ཁོ་མོའི་མི་ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་བཤད་ཀྱི་ཡོད་མ་ཟེང་། བཤད་ཡས་ལ་ཉིན་ཞིག་ཁོ་མོ་ན་ལྷག་གིས་ཚུ་ཐང་སྟེང་ལ་སྐྱེལ་སོང་བེད། དེ་རྗེས་མོས་དཀོན་མཆོག་ལ་གསོལ་བ་བཏབ་པ་ཡིན། བ་ཚོ་དཔལ་སྦྱིད་མ་བྱུང་། བྱིད་ཚོས་ཤོད་དང་དཀོན་མཆོག་ག་པར་འདུག་ཟེར་ནས་ད་ཚོར་དྲིས་སོང་།” ཡང་སློབ་ཡུལ་LBགིས། “རེད་རེད། མོས་ད་ཚོ་ལ་(ལྗུལ་བ་རིན་པོ་ཆེ)ཏུ་ལའི་བླ་མ་གང་ན་འདུག་དཀོན་མཆོག་གང་ན་འདུག་སོགས་མང་པོ་དཔེ་བཤད་སོང་།” སློབ་ཡུལ་QAགིས། “སྐབས་འདིར་ད་གཞི་རིམ་གོང་མའི་འཛིན་སྐྱོད་དང་པོ་ཡིན། ད་ཚོའི་བསྐྱབ་པ་ཆུན་པའི་བོད་རིགས་རྗེ་ལགས་རྣམས་ཁོང་ཁྱོད་པོ་ལངས་འདུག་ ཉིག་ཅམ་མ་གཏོགས་གནས་ཚུལ་ལྟག་གྲུབས་བྱས་སོང་། གང་ཡིན་ཟེར་ན། ཚོ་ཚོ་འདིས་ཐང་ཀར་ཚོས་ལ་དགག་པ་བརྒྱབ་པ་དང་། ལྷ་འདྲི་མེད་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་མེད་ལུགས། བོད་འདི་སློབ་མ་ནས་རྒྱ་མིའི་ཆ་ཤས་ཡིན་ལུགས་སོགས་གནས་ཚུལ་མང་པོ་བཤད་ཀྱི་འདུག། ད་ཚོས་ཀྱང་བོད་ཡིག་ཚོགས་རྒྱུ་བཅུགས་ཅམ་གྱི་སྐབས་འཁེལ་བས་མི་ཚང་མའི་སེམས་ནང་ཁོང་ཁྱོད་མེ་ལྷེ་འབར་སོང་། དེ་རྗེས་ད་ཚོའི་དོས་ནས་དོ་ཚོལ་མཆོན་བྱེད་བོད་རིགས་སློབ་ཡུལ་དབར་ལྷག་ཅིག་རིང་བོད་སྐད་གཅོད་མའི་ཐོག་ནས་སྐོང་མོལ་བྱ་རྒྱ་བྱས་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་ཕན་ཚུན་རྒྱ་སྐད་བཤད་ན་རྒྱལ་ལ་ཉེས་རྒྱུ་བཏང་ཡས་བྱས་པ་ཡིན།”

གོང་གསལ་གྱི་སྲིད་མོལ་ཁག་ལས་རྒྱ་ནག་ཏུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་བཞིན་པའི་སློབ་ཡུལ་འགའི་དངོས་ཡོད་གནས་སྤངས་ལ་འགྲེལ་བརྗོད་དང་། ཁོང་ཚོར་རང་མི་རིགས་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་སྐད་ཡིག་གོམས་གཤིས་སོགས་ལ་ཐང་ཀར་སློབ་བརྗོད་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ཞེན་སློབ་གསོས་ཁོང་ཚོའི་སེམས་ཁོངས་སུ་བསྐྱབ་མི་ཐུབ་པའི་ཆ་ཁ་ཞིག་བཟོས་པ་དང་གཉིས་སུ་མེད། དེ་ལྟ་བུའི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ས་ཁྲུལ་ཁག་གི་ཚན་པ་དང་ལས་ཁྲུངས་ཁག་ནས་རྒྱ་ཆེར་སློབ་དགོས་ལུགས་སྐྱེ་ལོ་ ༡༠༠༧ རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་མགོ་བཅུགས་ཏེ་ལོ་ ༤༠ འཁོར་བའི་དུས་དྲན་དང་རྒྱལ་ཞེན་སློབ་གསོ་ལུགས་ཆེར་རྒྱག་དགོས་པའི་གསལ་བསྐྱབས་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ནས་སླེལ་འདུག²¹

21. 新华社：北京4月26日电中共中央办公厅近日转发《中央宣传部关于围绕庆祝新中国成立60周年深入开展群众性爱国主义教育活动的意见》（以下简称《意见》），要求各地区

སློབ་ཡུལ་ལྷན་ཁྲིམས་བརྒྱུད་རྒྱུར། “ང་རང་རྒྱ་གོ་སློབ་ཆེན་གྱི་ཁྲུབ་ཁོངས་སློབ་འབྲིང་ཞིག་
 ལ་སློབ་རྒྱུད་ལྷན་སྐབས། གཟའ་མཇུག་ཏུ་ལྷན་སྐྱོད་ཅན་ཅང་ཉུང་ཉུང་ཡོད་པ་དང་། སྐབས་མེད་སློབ་
 གཞུང་འབྲེལ་པ་དང་ཡང་ན་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཡུལ་དང་འབྲེལ་འཇོག་བྱ་རྒྱུ་དེ་རྒྱ་ཆོའི་ལྷན་སྐྱོད་དང་།
 ཐངས་ཤིག་རྒྱ་ཆོའི་སློབ་གྲོགས་ནག་སྐུ་ལ་(དཔེ་མ་མིང་མིན)ཟེར་བ་དེ་ལྟ་ལན་ཀྱང་ན་སློབ་ཆེན་འགྲིམ་
 བཞིན་ཡོད། གཟའ་མཇུག་ཞིག་ལ། ནག་སྐུ་སློབ་ལྷན་གྱི་ཡི་བྲུ་ཁང་ནང་འགོ་སྐབས་རྒྱ་རིགས་
 སློབ་ཡུལ་ལོ་མཉམ་གཅིག་གིས་མཚོ་བ་ཞིག་གིས་ནག་སྐུ་ལ་ཁྱེད་ཀྱི་སློབ་མ་འདི་སློབ་མ་ནས་ཁོ་
 པའི་ཡིན་ལུགས་དང་རྒྱ་མཚན་འདི་ལ་བཞེན་ནས་འབྲེལ་འཇོག་ཤོར་ཡོད་འདུག དེ་རྗེས་རྒྱ་
 བོད་རིགས་སློབ་འབྲིང་གི་སློབ་ཡུལ་ལྷན་སྐྱོད་ཡོངས་རྒྱུགས་སའམ་ཆེར་༡༥༠ ཅམ་རྒྱ་རིགས་སློབ་ལྷན་འདིའི་
 རྒྱུགས་ལྷན་ཞིན་ནས་འབྲེལ་པ་བརྒྱུད་པ་མེད། སློབ་ལྷན་སློབ་ཡོང་ཆགས་མོད། རྗེས་ལྷན་ཉེན་རྟོག་
 པ་སྐྱེའམ་པ་དང་རྒྱ་ཆོའི་སློབ་ལྷན་པ་ཡིན། དེ་ལྟ་བུའི་འབྲེལ་འཇོག་བའ་མི་ཆད་པ་ཡོད་གི་ཡོད།
 དཔེར་ན། ཐངས་ཤིག་དང་གྲོགས་པོ་མང་པོ་བཟུང་ནང་བཟུང་མ་བཟུང་བའི་སྐབས། རྒྱ་རིགས་
 སློབ་ཡུལ་ལྷན་ལོ་དང་རྒྱ་གཞུག་ལྷན་ཡོད་པ་ཞིག་གིས་རྒྱ་ཆོའི་ཅོག་ཅེའི་སྤྲོད་ལག་པ་བརྒྱུད་མོད་
 བས། མོར་པའི་ནང་གི་ལྷན་པ་ལྷིང་འཇོར་མོད། དའི་གྲོགས་པོ་ཞིག་རྒྱ་མི་འདི་དང་ཁ་འཇོག་ཤོར་
 བ་དང་། སྐབས་འདིར་རྒྱ་ཆོར་མི་མང་བས་རྒྱ་སློབ་འདི་ལ་བརྒྱུད་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་རྒྱ་སློབ་
 འདིས་རྗེས་ལྷན་ལོགས་པ་ཐོས་ནས་སྐར་མ་ཉི་ཤུ་ཅམ་ནང་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཡུལ་ ༡༥༠ ཅམ་སྐྱེའམ་
 མོད། དེ་རྗེས་ཉེ་འཁོར་གྱི་བྲུ་ཁང་ནང་ལྷན་སྐྱོད་པའི་བོད་རིགས་སློབ་ཡུལ་ལྷན་རྒྱུ་ཆོའི་ལོགས་
 པར་སྐྱེའམ་མོད། སྐབས་འདིའི་འབྲེལ་འཇོག་སྐབས་རྒྱ་ཆོའི་སློབ་ཡུལ་ཅིག་ལ་གྲིས་བརྒྱུད་མོད།
 དའི་རྗེས་ནས་རྒྱ་ཆོའི་བོད་རིགས་སློབ་ཡུལ་གཟའ་མཇུག་སྐབས་ལྷན་ལ་འགོ་མི་ཆོག་པ་བཟོས་མོད།”
 སློབ་ཡུལ་ལྷན་ཁྲིམས་བརྒྱུད་གསལ། “སློབ་ལྷན་ནང་རྒྱ་ཆོའི་བོད་ནས་ཡོང་བའི་སློབ་ཡུལ་ཉམས་མཇུག་
 རྒྱུ་ལ་ཡག་པོ་ཡོད། གཅིག་ལ་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་བརྟན་བཅོས་བཤད་ན། ཚང་མས་རྟོག་རྒྱ་གཅིག་རྒྱུ་ལ་
 ལུས་ནས་རྟོག་བྱ་ཐབས་ལྷན་གྱི་ཡོད། རྒྱ་ཆོར་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཡུལ་གིས་འཇིགས་བསྐྱེད་པའི་
 ལུགས་པ་སོགས་རྒྱུ་བཤད་རྒྱུ་གི་འདུག རྒྱ་ཆོར་ལྷན་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཡུལ་ཆོར་རྒྱ་ལོག་དང་རྒྱ་
 རྟོག་སོགས་བཤད་གང་ལྷན་གྱི་ཡོད།” རྒྱ་ནག་ནང་པའི་བོད་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཡུལ་

དབར་འབྲུག་འཛིང་ཆེ་ཤོས་འདི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༯-༡༥ ཉིན་གྱི་ཁོན་ལོང་ཆེན་མོ་རྒྱུ་ཏུ་
 སྤྱི་ཚོལ་ཆོའི་ལྷགས་ལམ་བརྩོན་ཆལ་སློབ་འབྲིང་(四川省成都市郫县的成都铁路工程学校)
 ཏུ་ཤོར་འདུག རེ་འགས་འབྲུག་འཛིང་འདི་ནི་རྒྱ་བོད་སློབ་ཚན་དབར་གྱི་དམག་འབྲུག་ཡིན་སྟེ་
 བརྗོད་བཞིན་འདུག གནས་ཚུལ་གྱི་རྒྱ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་བོད་རིགས་སློབ་ཚན་རྣམས་
 ལྷུང་བར་མི་འགོ་བ་དང་ཁྱད་གསོད་ཡིན་སྟེ་འདུག ལྷགས་འདིར་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཚན་གྱི་སྤོང་
 ཁང་ཁག་གསུམ་ཅམ་ནས་སློབ་ཚན་གྱི་ལྷན་ཚོགས་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཉེ་བོད་རིགས་
 འཛིན་གྱི་ཡོང་ཚོགས་གཏོར་བཞིག་བཏང་བ་དང་། བོད་རིགས་སློབ་ཚན་མང་པོར་ཉེས་རྒྱུང་
 བཏང་སྟེ་སྤོང་ཁང་ཏུ་ལུས་ཡོད་འདུག རྒྱ་རིགས་སློབ་ཚན་གྱི་སྤོང་ཁང་འཕྲོད་ཀྱི་ཆོག་བརྗོད་ནི་“བོད་
 རིགས་ལ་རྒྱུང་ལ། བརྗོད་ཆ་འཕར་མ་སྤོང་ཆོག” ཅེས་པ་དེ་ལོད། ལྷགས་འདིར་བོད་རིགས་སློབ་ཚན་
 རྣམས་སོ་སོའི་ཉལ་ཁང་ནང་ཡིབ་ནས་བསྐྱོད་པ་ལས་ཕྱིར་འདོན་མི་ལུས་པར་ལུས། སློབ་གྲྭའི་སྤྱི་
 ཐབ་དང་འཛིན་ཁང་ཚང་མར་བོད་རིགས་ལ་རྒྱུང་དགོས་པའི་སྤོང་ཁང་ཁྲུས་ཁེངས། མཐའ་མར་རྒྱ་
 རག་གི་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་དཔུང་དམག་ ༡༠༠ ཅམ་སློབ་གྲྭའི་ནང་ཡོང་སྟེ་ཞོད་འཇགས་ཐུབ་པ་
 ལུང་འདུག²² དེ་ལྟ་སྤྱི་ཚོལ་ཚན་གྱི་དམག་འཛིང་ནང་རྒྱ་རིགས་སློབ་ཚན་རྣམས་ལ་གུང་ཁབ་

ཏང་གི་རྒྱུ་བཞེན་ཡོད་པ་དང་། གང་
 ལ་ཞེ་ན། ཁོང་ཚོའི་འབོད་ཆོག་ལས་
 “བོད་རིགས་ལ་རྒྱུང་ལ། བརྗོད་ཆ་འཕར་
 མ་སྤོང་ཆོག” ཟེར། སློབ་ཚན་གྱི་ཡིག་
 རྒྱུགས་བརྗོད་ཆ་འཕར་མ་སྤོང་ཚུའི་སྤོང་
 ཐབ་ནི་སློབ་གྲྭའི་འཛིན་སྤོང་ལ་ཡོད་པ་
 དང་དམིགས་བསལ་སློབ་གྲྭའི་འཛིན་
 སྤོང་ནི་ཐད་ཀར་གུང་ཁབ་ཏང་ལ་ཡོད་

ལྷགས་ལམ་བརྩོན་ཆལ་སློབ་འབྲིང་གི་བོད་རིགས་འཛིན་གྲྭ། ༢༠༡༡ལོའི་
 ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༯ཉིན། པར་ཁྲུངས། ཐེན་ལུང་གསར་འཛུགས།

22. བོད་ཟེར། 《铁路工程学校汉族与藏族的战争》མཐོང་མི་ཐུབ་པའི་བོད། 2011年12月16日 http://woeser.middle-way.net/2011/12/blog-post_16.html

པས་ཡིན། དེར་བརྟེན་ཀྱང་རིགས་སློབ་ཕྲུག་ནམས་
ཀྱིས་འཛེམས་ཚོན་མེད་པར་བོད་རིགས་སློབ་ཕྲུག་
ནམས་ལ་ཉེས་རྒྱུ་བཏང་བ་ནི་སློབ་མེད་མེད། རྒྱ་
ནག་ནང་སར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་བཞིན་པའི་བོད་པའི་
སྤུ་གུ་ནམས་ལ་རྒྱ་རིགས་དགེ་ཚུན་དང་འཛིན་སྦྱོང་
དེ་བཞིན་སློབ་ཕྲུག་བཅས་པས་མཚོང་རྒྱུ་དང་ཁྱད་
གསོད་བརྟུས་བཅོས་ཟས་ལྟག་འཇུག་ལྟག་ལ་བརྟེན་
ནས་སྤོང་དགོས་ཀྱི་འདུག ཞིབ་འཇུག་པ་མང་པོས་
སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ རྗེས་སུ་རྒྱ་ནག་ཏུ་རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་བོད་

དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་དམག་གིས་སློབ་གྲུའི་མཐའ་
བསྐོར་བ། ༢༠༡༡ ལོའི་ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༥ ཉིན། ཡོང་ཁྱབ་སྤུལ་
མཚོང་མི་ཐུབ་པའི་བོད། འོད་ཟེང་།

མིར་འཛིན་པའི་ལྷ་སྐྱེད་སྤེལ་དེ་སྐར་ལས་ལྟག་པའི་ཞན་པོར་གྱུར་འདུག བོད་རིགས་ཚང་མར་
འཛིགས་སྐྱུལ་རིང་ལུགས་པའི་ལྷ་སྐྱེད་སྤེལ་འཛིན་པ་དང་། སློབ་ཕྲུག་ཚོར་ཡང་དེ་ལྟར་མི་རིགས་
དབྱེ་བྱེད་བྱི་སྲིད་རྒྱས་ལྷགས་རེ་ཆེར་འཛིན་བཞིན་འདུག རྒྱ་ནག་གིས་ག་དུས་ཡིན་ཡང་མི་
རིགས་སློབ་གསོའི་གཏམ་བཤད་དང་སྲིད་བྱུས་ནང་“མི་རིགས་ཁག་གི་མི་དམངས་མཐུན་སྦྲིལ་
འབད་ཐབས།”སོགས་གང་སར་སློབ་ཀྱི་ནའང་། རོན་ངོ་མར་མི་རིགས་འདྲ་མཉམ་ལག་བསྟར་བྱེད་
རྒྱ་ནི་མཐུན་སྦྲིལ་གྱི་རྒྱུ་གཞི་ཡིན། མི་རིགས་ཀྱི་བྱེད་ཚོས་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱུད་ཡིག་རིག་གནས་ཡིན་
ལ། མི་རིགས་ངོས་འཛིན་ཟེར་བའང་། མདོར་ན་གཙོ་བོ་མི་རིགས་སོ་སོར་དམིགས་བསལ་དུ་ཡོད་
པའི་རིག་གནས་ལ་ངོས་འཛིན་པ་ཡིན་པས་བཞི་བཀུར་དགོས་པ་ཡིན།

བརྒྱུད་ལ། བོད་མི་རིགས་དང་ཕྱ་གྲུར་འཇུག་དམིགས་པའི་དམིགས་གསལ་སློབ་གསོའི་མ་ལག

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལ་རྒྱ་ནག་གུང་ཁབ་པས་བོད་རྒྱ་སྐྱེད་བྱི་སློབ་གསོའི་ཆ་ཤས་རྒྱ་ནག་ནང་
སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན་)ལྷན་དངོས་སུ་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་ཉམས་སྦྱོང་ལ་གཞིགས་ཏེ། རྒྱ་

ནག་གི་བཅའ་འོག་ཏུ་མནར་གཅོད་སྤྱོད་བཞིན་པའི་མི་རིགས་གཞན་ལའང་དེ་ལྟ་སྲིད་མི་
 རིགས་ཅ་མེད་གྱི་སློབ་གསོ་བྱེད་ཀྱི་ལྟ་བུ་བཏང་། རྒྱ་ལོ་ ༡༩༧༥ ཅམ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་བཅའ་འོག་
 ཏུ་ཡོད་པའི་ཤར་ཏུར་གི་སི་ཐན་(ཤར་ཅང)གྱི་ཡུ་གུར་མི་རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་རོ་སྐོལ་
 ཏུ་མ་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་དབྱུས་གཞུང་གིས་ཡུ་གུར་མི་རིགས་ལ་འཛིན་པའི་སློབ་གསོའི་
 སྲིད་བྱས་ཁག་རིམ་པས་བྱུང་ཡོད་པ་གཤམ་གསལ།

རྒྱ་ནག་དབྱུས་གཞུང་གིས་ཡུ་གུར་མི་རིགས་ལ་འཛིན་པའི་སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱས་ཁག་གི་རིུ་མིག			
ཡིག་ཆ་ཨང་།	འབྲེལ་ཡོད་ལས་ཁུངས།	ལོ་རུས།	ནང་དོན།
中发 (1996) 7号		༡༩༧༥-༩	རྒྱ་ལ་སྲིད་བྱི་བྱེད་ཁང་ཆབ་སྲིད་རྒྱ་ནག་ ལས་ལུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ནས་ཤིང་ཅང་གི་ གཏན་ལྗིང་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན།
		༡༩༧༦	ཅང་ཅོ་མེན་ཤིན་ཅང་ཏུ་སྤྱོད་སྤྱོད།
国办发 (1999) 85号	རྒྱ་ལ་སྲིད་བྱི་བྱེད་ཁང་།	༡༩༧༧-༧-༡༠	རྒྱ་ལ་སྲིད་བྱི་བྱེད་ཁང་གི་ལས་ཁུངས་ ཅས་རྒྱ་ལ་ཁབ་གྱི་སློབ་གསོ་ལས་ཁུངས་ ཁག་ཏུ་གངས་ཏུང་མི་རིགས་སོག་འཛིན་ པའི་སློབ་གསོའི་ལས་ཀར་བྱགས་སྤོན་ རྒྱག་དགོས་ལུགས།
教民 (2000) 2号	སློབ་གསོ་ལས་ཁང་།	༢༠༠༠-༡-༢༩	རྒྱ་ནག་སློབ་གསོ་ལས་ཁང་ནས་རྒྱ་ནག་ ཅང་ཅོ་ཤིང་ཅང་མཐོ་རིམ་སློབ་གཉེར་ གསར་འཛུགས་གྱི་བརྗོད་ཐོ།
教民 (2000) 7号	སློབ་གསོ་ལས་ཁང་།	༢༠༠༠-༥-༢༠	རྒྱ་ནག་ནང་སའི་ཤིང་ཅང་སློབ་གསོའི་ ལས་འགུལ་ཚོགས་འདུ།
教民 (2000) 8号	སློབ་གསོ་ལས་ཁང་།	༢༠༠༠-༦-༥	རྒྱ་ནག་ནང་སའི་ཤིང་ཅང་སློབ་གསོའི་ ལས་འགུལ་ལག་བཟུར་བརྗོད་ཐོ།
教民厅 (2000) 8号	སློབ་གསོ་ལས་ཁང་དོན་ གཞུང་ལས་ཁང་།	༢༠༠༠-༦-༢༩	དབྱུས་སློབ་གསོ་ལས་ཁུངས་ནས་ཤིང་ ཅང་སློབ་གསོ་ལས་ཁུངས་ཁག་ཏུ་ནང་ སའི་ཤིང་ཅང་སློབ་གྲུའི་དཔལ་འབྱོར་ འགོ་བཙུག་སྤྱོད་ཐོ།

གོང་གསལ་རིུ་མིག་གི་དབྱུང་གཞིའི་ཡོང་ཁུངས།²³

23. <http://www.xjdr.gov.cn>

http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1008.html

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ནང་ ༢༠༠༥ ལོར་རྒྱ་ནག་དབྱུས་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་ཤིན་ཅང་ཕྱེ་གྲར་བའི་སློབ་ཚུགས་ཀྱི་གྲངས་ཚོ་སྤར་དགོས་རྒྱུའི་གསལ་བསྒྲགས་ཡིག་ཆ་(教民{2003}7号, 教民{2005}10号)དང་། དེ་བཞིན་ ༢༠༠༤ ལོའི་ཡིག་ཆ་(教民{2008}3号)སློབ་གསོ་དང་ལྷན་དུ་ཉེན་རྟོག་ལས་ཁང་དུ་འདྲ་སློབ་ཚོན་སློབ་མའི་ལས་གནས་ཀྱི་གསལ་བསྒྲགས་སོགས་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་མེད་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་སྤེལ་བའི་མི་རིགས་རྩ་བརྒྱུག་གི་སྲིད་བྱུས་བརྒྱུད་རིམ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་ནས་རྒྱ་ནག་གིས་ཡིག་ཆ་ཨང་༢ པའི་དགོས་དོན་བཞིན་རྒྱ་ནག་ནང་དུ་ཤིན་ཅང་གི་ལོ་བཞི་ཅན་གྱི་(མཚོ་རིམ་སློབ་འཁྲིད་)གཞི་རིམ་གོང་མའི་སློབ་(འཛིན་)གྲྭ་གསར་འཇུགས་བྱས། སློབ་ཚུགས་ཀྱི་གྲངས་ཚོ་ཡང་རིམ་བཤམ་མང་དུ་སྤར་བ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡། བར་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཁག་ ༡༤ ཡི་སྲོང་བྱིར་ ༤༥ ལ་ཕྱེ་གྲར་བའི་འཛིན་གྲྭ་བྱོན་(༡༩ ཡོད་འདུག་ལ། ད་ཡོད་བཅའ་སྲོད་སློབ་ཚུགས་ ༩༤༠༠༠ ཅམ་ཡོད་འདུག²⁴ རྒྱ་ནག་དུ་སྤེལ་བའི་བོད་རིགས་དང་ཕྱེ་གྲར་བའི་སློབ་གསོའི་བྱུང་ཚོས་མི་འདྲ་བ་ནི་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་རིགས་རྣམས་ལ་གཞི་རིམ་གོང་འོག་བར་གསུམ་གྱི་སློབ་གསོ་སྤེལ་ཡོད་ཅིང་བོད་རིགས་སློབ་ཚུགས་ལོ་ ༡༠ ཅམ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་སྤང་བཀུས་སློབ་གསོར་འགོ་བཞེན་འདུག འོན་ཀྱང་ཕྱེ་གྲར་བའི་སློབ་གསོའི་རྒྱ་སློབ་ཚུགས་རྣམས་གཞི་རིམ་གོང་མའི་ལོ་བཞི་ཅན་གྱི་སློབ་གསོ་ཡིན་འདུག།

http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1010.html
http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1009.html
http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1011.html
http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200410/4123.html
http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/201001/77957.html
<http://www.xs.jy.whu.edu.cn/zhengceguiding/guojiajiujuezhengce/2011-03-16/202.html>

24. 吴霓:党的十八大以来,我国少数民族人才培养取得的教育成就和经验——以“内高班”和“骨干计划”《中国民族教育》, 2022-11-07

ལྷོ་མི་ ༡༠༧༥ བར་ཚུལ་ལྲན་གྱི་ཤི་ཤི་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཤི་ཤི་མཉམ་ཁུངས་ཀྱི་ལྷོ་མི་ཚུལ་ལྲན་གསལ་ཚུགས་འདི་གྲངས།			
ལྷོ་མི།	སློབ་ཚུགས་གྲངས།	ལྷོ་མི།	སློབ་ཚུགས་གྲངས།
༡༠༠༠	༡༠༠༠	༡༠༠༤	༡༠༠༠
༡༠༠༧	༡༠༠༠	༡༠༠༥	༡༠༠༠
༡༠༠༨	༡༥༠	༡༠༠༩	༡༥༠
༡༠༠༩	༡༥༠	༡༠༡༠	༡༥༠
༡༠༡༠	༡༥༠	༡༠༡༡	༡༥༠
༡༠༡༡	༣༡༡༠	༡༠༡༢	༣༡༡༠
༡༠༡༢	༤༠༠༠	༡༠༡༣	༤༠༠༠
༡༠༡༣	༤༤༡༤	༡༠༡༤	༤༤༡༤
༡༠༡༤	༤༤༡༤	༡༠༡༥	༤༤༡༤
༡༠༡༥	༤༤༡༤	༡༠༡༦	༤༤༡༤
༡༠༡༦	༤༤༡༤	༡༠༡༧	༤༤༡༤
༡༠༡༧	༤༤༡༤	༡༠༡༨	༤༤༡༤
༡༠༡༨	༤༤༡༤	༡༠༡༩	༤༤༡༤
༡༠༡༩	༤༤༡༤	༡༠༢༠	༤༤༡༤
༡༠༢༠	༤༤༡༤	༡༠༢༡	༤༤༡༤
༡༠༢༡	༤༤༡༤	༡༠༢༢	༤༤༡༤
༡༠༢༢	༤༤༡༤	༡༠༢༣	༤༤༡༤
༡༠༢༣	༤༤༡༤	༡༠༢༤	༤༤༡༤
༡༠༢༤	༤༤༡༤	༡༠༢༥	༤༤༡༤
༡༠༢༥	༤༤༡༤	༡༠༢༦	༤༤༡༤
༡༠༢༦	༤༤༡༤	༡༠༢༧	༤༤༡༤
༡༠༢༧	༤༤༡༤	༡༠༢༨	༤༤༡༤
༡༠༢༨	༤༤༡༤	༡༠༢༩	༤༤༡༤
༡༠༢༩	༤༤༡༤	༡༠༣༠	༤༤༡༤
བསྟོར་མཉམས།	༤༤༡༤	བསྟོར་མཉམས།	༤༤༡༤

དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་སྤེལ་བའི་བོད་རིགས་དང་ཕྱ་གུར་བའི་སློབ་གསོའི་
 འཛིན་སྐྱོང་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གི་མ་ལག་གཅིག་དང་རོ་པོ་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེད་རྒྱུ་དང་། དེ་
 བཞིན་རྒྱ་ནག་གྲུ་ལོངས་ནང་སའི་བོད་རིགས་དང་གིན་ཅང་འཛིན་སྐྱོབ་གསོའི་སློབ་བྱིན་
 གྱི་བསྐྱེད་གཞི་གཅིག་གྱུར་བཟོ་རྒྱུ་དང་། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་མི་རིགས་སོ་སོའི་སློབ་
 (འཛིན)གྲུ་སྐྱེད་བཞིན་པའི་ལས་ཁུངས་སྐྱིལ་བཏང་མེད། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་བཅའ་ཁོག་ཏུ་ཡོད་
 པའི་མི་རིགས་ཁག་མཐུན་སྦྲེལ་དོན་ཅུ་གཅིག་སྐྱིལ་བྱས་ནས་རོ་མོལ་བྱེད་མི་ཡོང་ངམ་སྟུང་བ་
 མིན་ནམ། ༡༠༧༠ ལོའི་རྗེས་ ༡༧ ཉེན་རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱ་ནག་སློབ་གསོ་ལས་ཁང་གིས་རྒྱ་ནག་
 ཏུ་ཡོད་པའི་བོད་དང་གིན་ཅང་སློབ་གྲུའི་རྣམས་འཛིན་སྐྱོང་གྱི་གསལ་བསྐྱབས་པ་དང་། ལྷོ་

ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡ ཉིན་ཀྱི་ནག་དབུས་
 གཞུང་གིས་སློབ་གསོ་ལས་དོན་ཁང་གིས་
 མི་རིགས་སློབ་གསོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྗེ་གནས་
 ཁང་ཞེས་པའི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་དུས་གསར་པ་
 ཞིག་སྐོར་ལྟུང་ཡོད། ལས་ཁུངས་འདིའི་ལས་
 འགན་གཙོ་བོ་ནི་མི་རིགས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་
 སློབ་གསོའི་སློབ་བྲིད་མ་ལག་ཁག་ལ་ལྟ་
 རྟོག་བྱེད་རྒྱ་དང་སྐད་གཉིས་སློབ་གསོའི་
 ལམ་ལུགས་ཡིན་སྐོར་འཁོད་འདུག་ཀྱང་། ཀྱི་
 བྱ་ཏུ་བོད་རིགས་དང་ཡུ་ལྷན་སློབ་གྲུབ་
 སློབ་བྲིད་སྐད་ཡིག་ཚང་མ་ཀྱི་སྐད་ཀྱི་ཡིག་
 ལས་སྐད་གཉིས་སློབ་བྲིད་གཅིག་ཀྱང་མི་
 འདུག ཀྱི་ནག་གིས་ལག་བརྟུར་བྱེད་བཞིན་
 པའི་ཀྱི་ནག་ནང་མའི་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་ལས་འགན་གཙོ་བོ་ནི་ཆབ་སྲིད་བསམ་སློབ་
 སློབ་གསོ་གཙོ་བོར་འཛིན་ཅིང་། མ་ཁེ་མའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་འདུ་ཤེས་ལྟ་དང་བསམ་
 སློབ་ཐོག་ནས་ཁས་ལེན་བཞིན་(五观四个认同)ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་གཙོ་བོར་འཛིན་ཅིང་
 དེ་དག་ནི། ༡ མ་ཁེ་མའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་མེས་ཀྱུལ་འདུ་ཤེས་འཛིན་དགོས་པ་དང་། མེས་ཀྱུལ་
 གཅིག་ལྟར་ཀྱི་སློབ་གསོ་ཁས་ལེན། ༢ མ་ཁེ་མའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་མི་རིགས་འདུ་ཤེས་འཛིན་དགོས་
 པ་དང་། ཀྱང་སྤྱི་མི་རིགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་ཁས་ལེན། ༣ མ་ཁེ་མའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་འདུ་
 ཤེས་འཛིན་དགོས་པ་དང་། ལྷ་མེད་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོ་ཁས་ལེན། ༤ མ་ཁེ་མའི་རིང་ལུགས་
 ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་འདུ་ཤེས་འཛིན་དགོས་པ་དང་། ༥ མ་ཁེ་མའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལ་སློབ་གསོ་
 དང་འཕེལ་རྒྱས་དགོས་པ་ཀྱང་སྤྱི་རིག་གཞུང་ལ་ཁས་ལེན། ཀྱང་ཤོད་ཁྱད་ཚོས་ལྡན་པའི་སྤྱི་
 ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་འདུ་ཤེས་ཁས་ལེན་དང་། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་སློབ་

教育部办公厅文件

教民厅[2010]10号

教育部办公厅关于印发《内地西藏班、内地新疆高中班管理办法》的通知

北京、天津、河北、山西、辽宁、吉林、黑龙江、上海、江苏、浙江、安徽、福建、江西、山东、河南、湖北、湖南、广东、重庆、四川、西藏、陕西、新疆等省、自治区、直辖市教育厅(教委)、解放军总政治部干训部:

为加强内地西藏班、内地新疆高中班的管理,我部制定了《内地西藏班、内地新疆高中班管理办法》,现印发给你们,请遵照执行。

附件:内地西藏班、内地新疆高中班管理办法

56

ཀྱི་ནག་ནང་མའི་བོད་རིགས་དང་ཡུ་ལྷན་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་སྤྱངས་
 འཛིན་བྱེད་ཚུགས་ཀྱི་བརྗོད་

Source: <http://www.moe.gov.cn/>

བརྟན་པོ་དགོས་པ་བཅས་ཡིན། “འདུ་ཤེས་ལྡན་དང་བསམ་སྒྲོའི་ཚོག་གི་ཁས་ལེན་བཞི་པོ་མང་གཞིར་བཅོལ་བའི་ཀྲང་རྩ་མི་རིགས་གཅིག་བརྒྱུར་གྱི་འདུ་ཤེས་འཛིན་རྒྱ།”²⁵ དེ་དག་ནི་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་དང་གིན་ཅང་གི་སློབ་སྦྱོང་ལྟུག་ལྟུག་ལ་འཛིན་དགོས་པའི་ཆབ་སྲིད་ལངས་སྟོན་གསལ་བོ་དགོས་པ་གསལ་འདུག་པོད་དང་གིན་ཅང་མི་རིགས་སོགས་གཉའ་གཞོན་ཚུང་བཞིན་པའི་མི་རིགས་དག་ཀྲང་རྩ་མི་རིགས་སུ་བརྒྱུར་ཆེད་དང་། བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་རྒྱུ་ཡིག་སོགས་རྒྱ་མི་རིགས་ལས་ལོགས་སུ་འབྱེད་ལུས་པའི་ཁྱད་ཚོས་མཐའ་དག་ཚུ་མེད་ཏུ་གཏོང་གང་ཐུབ་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཀྲང་ཡིན།

མཐའ་བརྒྱུ་མས།

རྒྱ་ནག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་ནག་ནང་སའི་བོད་རིགས་སློབ་(འཛིན)ལྷན་ཅིས་པའི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ཞིག་མི་ལོ་ ༣༥ ཅམ་རིང་སྤེལ་ཡོད་པ་དང་། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་། ཚོས་ལུགས། རྒྱུ་ཡིག་སོགས་སློབ་བཟང་པོ་མེད་པ་བརྗོ་ཆེད་ལས་ཁོང་ཚོས་བརྗོད་བཞིན་པའི་བོད་ལ་སྐྱེན་ནས་དམིགས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མིན། སློབ་གསོའི་སྲིད་བྱས་འདིས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་མི་རབས་རྗེས་མ་རྒྱལ་མིང་ཅམ་གྱི་བོད་རིགས་དང་ཡང་ན་མི་རིགས་འདྲིས་མའི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་འཛུགས་རྒྱུ་ལོ་ནའི་ཆེད་དང་། “མི་རིགས་ཤིག་ལ་མངའ་བའི་ཁྱད་ཚོས་ཀྱན་ལས་རྒྱུ་དང་འཕེལ་འགྱུར་ཆེས་དལ་བའི་ཚོས་ཤིག་ཏུ་འབྱུངས་ཕྱིར། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཤོག་འཚམས་སུ་སླེབས་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ལ་མཚོན་ན། ཐོག་མར་བསམ་སྒྲོ་གཏོང་ས་ནི་གཉིས་ཏེ། ཡབ་མེས་ཀྱི་སློབ་རྒྱུན་རི་ལྟར་རྒྱུན་འཛིན་བྱེད་པ་དང་། མ་འོངས་པའི་འདུན་མ་རི་ལྟར་རྒྱུང་བ་དེའོ།” དེར་བརྟེན་མི་རིགས་ཞིག་གསོན་ཐབས་སུ་འདིར་མངའ་བའི་ཐུན་མོན་མ་ཡིན་པའི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་རྒྱུ་ཡིག་ལ་རག་ལུས་ཡོད། རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་གིས་རྟོགས་བཞིན་ཏུ་འདི་ལྟ་སུའི་སློབ་

25. རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཞི་ཅིང་མིང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་དཀྱིལ་པའི་ཀྲང་དབྱེད་གི་མི་རིགས་ལས་དོན་ཚོགས་འདུའི་ཚོག་གི་གཏམ་བཤད།

གསོའི་སྲིད་ཇུས་སྲིལ་བ་ནི། “རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཞི་ཅིང་མིང་གིས་འཛིན་པའི་མི་རིགས་གཅིག་དང་རྒྱ་དམག་ཡིག་གཅིག་རིགས་གཞུང་གཅིག་ཚོས་ཡུགས་གཅིག་གི་སྲིད་བྱུས་ཡིན་ལ་དེ་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་མ་ཐུབ་ཚེ་བོད་མིའི་རོ་བོ་འཛམ་སྐྱིད་འདི་ནས་ཤུལ་མེད་ཏུ་འགྲོ་ཉེན་ཆགས་ཡོད།”²⁶ དེར་རྟེན་ཉུག་སྲིད་བྱུས་སྐབས་འདིར་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་རྒྱལ་བཟུང་གི་གཏུག་རྒྱུ་ཆེ་བའི་སྲོལ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་འདིར་ཁ་གཏང་དང་བོད་རིགས་ཡོད་དོ་ཅོག་གིས་རང་མི་རིགས་ཀྱི་རོ་བོ་འཛོལ་གནས་ཐུབ་ཐབས་དང་པ་མེས་ཀྱི་ཤུལ་བཞག་རིག་གནས་དག་རི་ལྟར་རྒྱུད་འཛིན། མི་རབས་ཐོན་པའི་ལག་ནས་གཡར་བོ་ལྷན་པའི་རང་རིགས་ཀྱི་རྒྱུད་དང་ཡི་གེ་སོགས་བསྐྱེད་མེད་པར་མི་རབས་གཞོན་པར་ཅིས་རྫོང་ཐུབ་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་ནི་རྩ་ཚུལ་ལྟར་ཏུ་ལྷན་པའི་འགན་དང་དམར་བོའི་ལྷན་སྐྱོད་ཀྱིས་དམ་ཏུ་བཅིངས་པའི་བོད་རྒྱལ་བཟུང་གི་སྲོལ་གསོའི་སྲིད་བྱུས་དག་འཛམ་སྐྱིད་མི་དམངས་ཀྱི་འདུན་ཏུ་དམར་རྩེན་ཏུ་རྫོལ་རྒྱ་དེ་ཡིན་དགོས།

བྱུང་ལུགས་དཔྲད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1. 藏族文化设计篇1, 苏晓梅: 云南省教育厅科学研究基金项目, 项目编号: 2013Y591
2. རྒྱལ་སྲིད་སློབ་ཁྲིམས་ཁང་གི་གཞུང་ལས་ཁང་། “རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ནང་སའི་བོད་རིགས་འཛིན་སྲོབ་ལྷན་རྒྱུ་བསྐྱེད་དང་འབྲེལ་བའི་གསལ་བསྐྱགས།”ཡིག་ཆ་ཨང་། 国办发 [1996] 32号, ཕྱི་ལོ་ 1996 ཟླ་ 2 ཚེས་ 12
3. རྒྱ་ནག་སྲོབ་གསོ་ལས་དོན་ལྷན་ཁང་། “བོད་ཀྱི་ལས་དོན་ཐོག་གི་ལྷན་སྐྱོད་མོལ་ཚོགས་འདུར་རྒྱལ་ཡོངས་སྲོབ་གསོའི་རིགས་བསྐྱར་གྱི་བྱ་སྤྲོད་བསམ་འཆར།”ཡིག་ཆ་ཨང་། 教民厅 [2002] 6号
4. http://www.xjdrc.gov.cn/copy_3_copy_1_second.jsp?urltype=news.

26. 《བོད་ཀྱི་མ་འོངས་འགན་སྲུང་། སུགས་དམིགས་ཡིག་ཆ།》བཀའ་ཤག་སྐབས་བཅུ་དྲུག་པ། ཕྱི་ལོ་ 2013 ན་སྤ་ 2014 བོད་མིའི་སློབ་འཇུགས། ཕྱི་ལོ་ 2014 ན་ 2

NewsContentUrl&wbtreeid=11118&wbnewsid=122 283
http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1008.html
http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1010.html http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1009.html http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200407/1011.html http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/200410/4123.html http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_752/201001/77957.html <http://www.xsjy.whu.edu.cn/zhengceguiding/guojiajiuyezhengce/2011-03-16/202.html>

5. 马戎：《The Mechanism and social result of Inland Education: The Studies of Inland Tibetan and Xinjians Schools》2016 P184

རྒྱལ་མཚོག་པ་ལྷ་གསུམ་པ་ཚེན་པོ་དང་ཨ་རི་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ལྷོད་པ།
(༡༩༣༠-༡༩༣༣)

ཨ་ལགས་རྗེ་རྒྱལ་ལྷོ་གོས་ཚོས་བཟང་།

ཀིཏི་ཤེས་པ་ལྷ་ཚང་གི་དགེ་ལྷན།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། དབྱང་ཚོམ་འདིའི་ནང་བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཚེན་པོ་མཚོག་གིས་སྤྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཉེ་དོང་དང་། དབྱིན་ཇི། ཨ་རི་སོགས་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཁོངས་ནས་ཨ་རི་དང་འབྲེལ་བ་གནང་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ནི་ཉ་ཅང་གལ་འགངས་ཆེ་ཞིང་། རྒྱལ་མཚོག་ནས་ཨ་རིར་སྤྱི་དུས་སྐབས་མི་འདྲ་གཉིས་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་ཡོད་ཅིང་འདིར་འབྲེལ་བའི་ཕྱི་མའི་སྐབས་(ཕྱི་ལོ་1930-1933)སུ་ཨ་རིར་འབྲེལ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་འོྲོད་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་དང་། གནད་ཡོད་མི་ལྷ་སུ་དང་སུར་འབྲེལ་བ་ཡོད་མེད་དང་། འབྲེལ་བ་གནང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚོན་དང་དེས་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དཔལ་འབྱོར་སོགས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཇི་ཅམ་བྱུང་ཡོད་མེད་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ནས་རགས་ཅམ་དབྱང་ཡོད།

བརྗེ་ཚང་གཙོ་བོ། བོད་རང་དབང་གཅོད་མ། ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན། ཕྱི་སྲིད་སློབ་ཆེན།

༄། རྒྱལ་མཚོག་བརྟུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་འོ་བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་ཚོས་སྲིད་གཞིས་ཐད་ནས་ཆེས་གལ་གནད་ཆེ་བའི་གཞུང་འཛིན་མི་སྣ་གསུམ་ཅན་ཞིག་དང་། ཁོང་རིན་པོ་ཆེ་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱ་སོག་དང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བར་བྱུང་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྤྱི་དང་། བྱེ་བྲག་ཨ་རི་བར་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ནི་དྲིང་སྲིད་རྒྱ་དང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱ་ཉ་ཅང་གནད་འགག་ཆེ། རྒྱལ་མཚོག་དང་ཨ་རི་བར་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་དུས་མཚམས་སྣ་ཕྱི་གཉིས་སུ་སྤྲེས་རིགས། དུས་མཚམས་སྣ་མ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༨ ལོའི་བར་བྱུང་བ་དང་། དུས་མཚམས་སྤྱི་མ་ནི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོ་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོའི་བར་བྱུང་། འབྲེལ་བ་སྣ་ཕྱི་གཉིས་ཀའི་དུས་ཡུན་སྤུང་སྤུང་ཡིན་ཡང་བརྒྱད་རིམ་དེ་གཉིས་ཀའི་རིང་བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་སྲིད་དཔོན་པའི་གནད་དོན་རི་རྩེད་ཅིག་ཡོད། འདིར་རྒྱལ་མཚོག་དང་ཨ་རི་བར་བྱི་འབྲེལ་བ་སྤི་མའི་མགོ་ཁྲུངས་དང་འབྲེལ་བ་མཐུན་པུ་ནི་ཨ་རི་བ་སུ་ཡི་དམ་དང་ཁ་གྲིང་(Suydam Cutting)གཉིས་ཡིན་ཞིང་། ཨ་རི་བ་ཁོང་དང་རྒྱལ་མཚོག་བར་ཐོག་མར་འབྲེལ་བ་འབྱུང་ཚུལ་དང་། རྒྱལ་མཚོག་ནས་ཁོང་བརྒྱུད་ནས་ཨ་རིར་འབྲེལ་བ་གནད་དཔོན་པའི་རྒྱབ་རྒྱོངས་དང་མཇུག་འབྲས་ཅི་ཞིག་བྱུང་བའི་རྣོད་ནས་མདོ་ཅན་སྲིད་བར་འདོད།

རྒྱལ་མཚོག་བརྟུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་དང་ཨ་རིའི་སྤྱ་ཚབ་རྒྱུ་ཁྲིའི་ཉེའུ་(William Woodville Rockhill) བར་བྱི་འབྲེལ་བ།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ལྷ་ ༩ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་དབྱིན་ཇིའི་དམག་དམག་རྒྱལ་ས་ལྷ་ས་ནས་ཉིན་ལམ་ཁ་གསུམ་གྱིས་ཚོད་པའི་རྒྱ་ཡུལ་དུ་སློབས་སྐབས་རྒྱལ་མཚོག་སྤྱི་ཕྱིར་བརྟུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་རེ་ཞིག་ཉེན་གསོ་ལ་དུ་སེབས། ཐོག་མར་བོད་ཀྱི་བྱུང་ཚོགས་སོག་ཡུལ་དུ་ལོ་གཉིས་ཅན་རིང་བཞུགས། དེའི་སྐབས་ལྷ་ཅུ་སུའི་སྲོལ་དཔོན་ཤིར་ལྷ་ཅི་ཀོའེ་(F.I. Shchebatsoky)བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་ནག་གནས་སྲོད་ཨ་རིའི་སྤྱ་ཚབ་རྒྱུ་ཁྲིའི་ཉེའུ་(William Woodville Rockhill, 1854-1914) དང་ཡིག་འབྲེལ་གྱི་ལམ་ནས་འབྲེལ་བ་ཐོག་མར་བྱུང་། དེ་ནི་རྒྱལ་མཚོག་ནས་ཨ་རིའི་གནད་ཡོད་མི་སྣར་འབྲེལ་བ་གནད་བ་ཐོག་མ་དེ་ཡིན། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༤ དང་ ༡༩༠༥ ལོར་མདོ་སྤྲོད་སྤྱི་

འདུམ་མོགས་སུ་བཞུགས་བཞག་དང་། ཕྱི་ལོ་༡༩༠༥ ལོར་རྒྱ་ནག་ཏུ་ཐེབས་སྐབས་ཕྱི་རྒྱལ་
ཁབ་མང་དོའི་སྐྱེ་ཚེབ་དང་ཐུག་འཕྲད་བྱུང་བ་དང་། བོད་དེ་ཉིད་རྒྱལ་སྤྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གྲུ་
ཚོད་པར་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་འབོད་སྐུལ་དང་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོར་བཀའ་ཕྱི་ལོ་ལན་མང་གནང་།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ཟླ་ ༤ པའི་ནང་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གནས་མཚོག་རི་བོ་ཅེ་ལྟར་བཞུགས་
སྐབས་རོ་ཁི་ཉིལ་ཆེད་མངགས་མཇལ་འཕྲད་དུ་བཅར་ནས་ཆོས་ ༡༩ ཉིན་དངོས་མཇལ་
ཐོག་མ་དེ་ལྟས། དེ་རྗེས་ཆོས་ ༢༡ གླུ་ཡང་མཇལ་འཕྲད་ལྟས། ཕྱིས་སུ་བོ་ཅིན་ཏུ་བཞུགས་
སྐབས་ཐེངས་གསུམ་ཙམ་མཇལ་འཕྲད་ལྟས། དེའི་སྐབས་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་བརྟན་སྲིད་བརྟན་
བརླིང་གི་རྩ་བ་བོད་རང་དབང་གཙང་མར་གནས་ཐབས་དང་། དབྱིན་རིའི་དབང་ཤུགས་
བོད་ཏུ་མི་བསྐྱེབས་པའི་ཆེད་ཨ་རི་ནས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཡོང་བའི་ཐུགས་རེ་གནང་། རྒྱལ་མཚོག་
དང་རོ་ཁི་ཉིལ་བར་ཐུག་འཕྲད་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་རོ་ཁི་ཉིལ་གྱིས་སྐབས་དེའི་ཨ་
རིའི་སྲིད་འཛིན་ཉེར་བརྒྱད་པ་སྤྱི་རྣོར་ (Theodore Roosevelt 1901-1909) ལགས་སུ་སྐྱོ་
སྤྱི་ཐུག་ཡིག་གཉིས་སུལ།

ཐུག་ཡིག་དང་པོ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ཟླ་ ༤ ཆོས་ ༣༠ ཉིན་སྲིད་འཛིན་ལ་སུལ་བ་དང་། ཐུག་
ཡིག་དེ་ལ་ཤོག་ངོས་ ༡༥ དང་། ཐུག་ཡིག་གཉིས་པ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ཟླ་ ༡༡ ཆོས་ ༥ ཉིན་སུལ་བ་
དང་། ཐུག་ཡིག་དེར་ཤོག་ངོས་ ༡༥ འདུག།

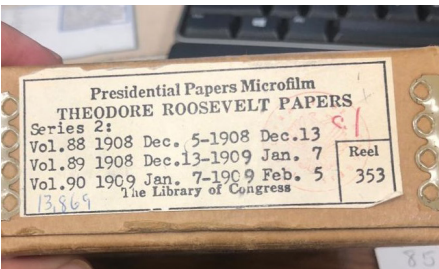
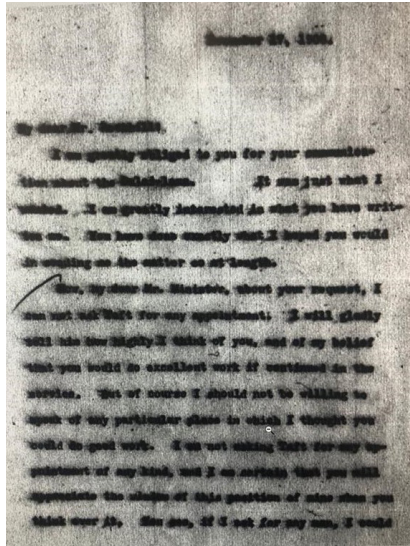
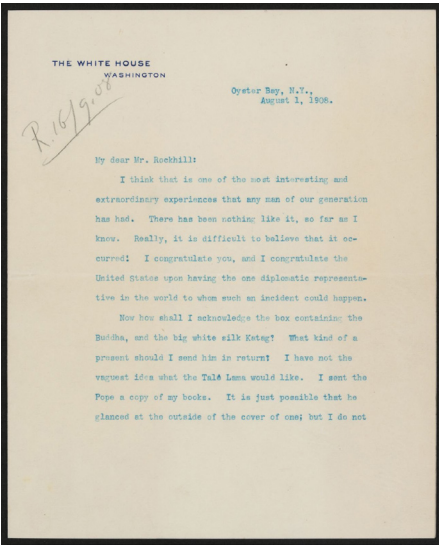
སྲིད་འཛིན་མཚོག་ནས་ཀྱང་ཚུར་རོ་ཁི་ཉིལ་ལ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ཟླ་ ༥ ཆོས་ ༡ ཉིན་ཤོག་ངོས་
གཉིས་ཅན་ཞིག་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ཟླ་ ༩ ཆོས་ ༡ ཉིན་ཤོག་ངོས་གཅིག་ཅན་ཞིག་དང་། ཕྱི་ལོ་
༡༩༠༥ ཟླ་ ༡༢ ཆོས་ ༡༡ ཉིན་ཤོག་ངོས་གཉིས་ཅན་བཅས་གནང་འདུག།

སྲིད་འཛིན་གྱིས་རོ་ཁི་ཉིལ་ལ་གནང་བའི་ཐུག་ཡིག་གི་གྲངས་ལ་བརྟུས་ན་རོ་ཁི་ཉིལ་
གྱིས་ཀྱང་སྲིད་འཛིན་མཚོག་ལ་རྒྱལ་མཚོག་གི་གནས་ཚུལ་གྱི་སྐོར་ནས་ཐུག་ཡིག་གཉིས་ལས་
མང་བ་སུལ་ཡོད་པ་ཤེས་སུ་བྱུང་། ཡིན་ནའང་ད་ལྟའི་ཆར་དངོས་སུ་ལག་མོན་བྱུང་བ་ནི་
ཤོད་གི་དེ་གཉིས་ལས་མ་བྱུང་། ཐུག་ཡིག་དེ་དག་ཐམས་ཅད་ཨ་རིའི་ཤོས་ཚོགས་དཔེ་མཛོད་

-90- | བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེའི་

ཁང་ལ་སྡེ་ཁག་ཆེ་བ་གཉིས་ཡོད་པའི་ལྷོ་ཏི་ལོན་ (Madison library of Congress) ཀྱི་ཡིག་
རྒྱུ་ལྡན་གྱི་ཡིག་ཏུ་བེན་ཤོག་ཏུ་ཉར་ཚགས་བྱས་འདུག

ཕྱན་གྱིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༢༢ ལྷོ་ ༤ ཚེས་ ༡ རམས་ ༥ བར་ཨ་རིར་ཚོགས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་གཞོན་
ལུ་འོད་རིག་པའི་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་དྲུག་པ་གོ་ལ་རྗེས་ཆེད་མངགས་གྱིས་བརྒྱུན་སྲུང་གཅིག་
རིང་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་དཔེ་མཛོད་ཁང་ཏུ་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཨ་རིའི་བར་བྱུང་
བའི་འབྲེལ་བའི་ཡིག་རྒྱུ་འཚོལ་ཞིབ་ལས་རྒྱུ་མོན་བྱུང་། ཕྱག་ཡིག་དེ་ཚམས་ཀྱི་ནང་དོན་
ཀྱི་ཐད་ནས་འདིར་སློབ་ན་ཏུ་ཅང་མངས་དྲགས་ནས་སྐབས་དོན་སློབ་པར་གྱུར་པས་སྐབས་
གཞན་ཞིག་ཏུ་སློབ་བར་བྱ།

མེ་ཏོར་མིན་(Madison Library of Congress)ཡིག་རྒྱུ་ལྡན་
སྡེ་ཁག་ཏུ་ཉར་ཚགས་བྱས་པའི་རྒྱལ་མཚོག་གི་ཕྱག་ཡིག་
བེན་ཤོག་གི་ཨང་གྲངས་དང་། ཕྱག་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་པར།

Source: Wikipedia

ལྷ་མོག་ནས་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པ་ཚེན་པོ་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྐྱོད་བའི་བོད་ཡུལ་དུ་
 རྩེ་མེད་ལ་ཉེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལྷ་ཉིན་ཚེས་ ༢༡ ཉིན་པོ་བྱང་པོ་ཉ་ལའི་མི་འཇིགས་གདོད་ལྷའི་
 བྱིར་ལབས་སོར་འཁོད་པ་དང་། ལྷ་གཉིས་ཚམ་ཚེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༠ ལོར་རྒྱ་ནག་ལྷུ་ཅུན་
 དམུང་དམག་ལྷ་སར་འབྱོར་ལ་ཉེ་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོས་འབྲེལ་ཉེན་གཤོལ་ཆེད་ལྷ་ཉིན་ཚེས་
 ༡༣ ཉིན་ནོར་གྲིང་པོ་བྱང་ནས་ཐོབ་ཀྱིས་རྒྱ་གར་དུ་ཕྱི་བས་དགོས་བྱུང་བ་དང་། རྒྱ་
 གར་དུ་ལུགས་སྐབས་སྤྱི་ལོ་༡༠པའི་ནང་ཨ་རིའི་གྲོང་གཞུང་ནས་རོ་ཁི་ཉིལ་ལྷ་སྤྱི་རྒྱ་འབྲེལ་
 སྤྲོད་ཨ་རིའི་སྤྱི་ཚབ་དུ་བསྐོས་བཞག་གནང་། ཡིན་ནའང་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པས་ལྷ་
 མཚུང་ནས་ཁོང་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་བར་མ་ཟད། ལོ་དེའི་ལྷ་ཉིན་ཚེས་༤ དང་། ལྷ་ཉིན་ཚེས་ ༡༤
 ཉིན་རྒྱུད་ནས་ལྷ་སྤྱི་བཞིན་གཉིས་གནང་འདུག།

རོ་ཁི་ཉིལ་གྱིས་ཀྱང་དེའི་སྐོར་ཨ་རིའི་གཞུང་ལ་
 ལྷན་གཞེང་ལྷས་ཡོད་མེད་དང་། ཨ་རིའི་གཞུང་ནས་
 དེའི་སྐོར་ཡ་ལན་དང་གྲོང་ཁྱེད་ཅེ་ཞིག་བཟུང་ཡོད་
 མེད་ཀྱི་ཐད་ནས་དམུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་མ་ཆེད་པས་ཁྱི་
 ཐབས་བྲལ། རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པ་ཚེན་པོ་མཚོག་
 ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༢ ལོར་ཕྱིར་བོད་དུ་ཕྱི་བས་ནས་བོད་ཀྱི་ཆབ་
 དཔལ་རིགས་གསུམ་དུས་བསྐྱེད་གྱིས་ཡར་རྒྱས་ཆེད་
 དབྱིན་ཇི་དང་། ཉི་ཏོང་། ལྷ་རྒྱུ་ཨ་རི་སོགས་ཕྱིའི་
 རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་ལྷ་མཚུང་ནས་འབྲེལ་བ་ལྷགས་ཆེ་
 གནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༤ ལོར་རོ་ཁི་ཉིལ་སྤྱི་ཚབ་མ་ཚེན་ཞིང་
 ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོའི་བར་རྒྱལ་མཚོག་

རྒྱ་ནག་དུ་བཅའ་སྤོང་ཨ་རིའི་སྤྱི་ཚབ་རོ་ཁི་ཉིལ།
 (Willima Woodville Rockhill, 1854-1914)
 Resource: Wikipedia

1.The Sesurgence “ Buddhist Government ”:Tibetan-Mongolain Relations in the Modern World ཞེས་
 པའི་དཔེ་དེབ་དུ་གསལ། གཞན་ཚོམ་པ་པོ་ཤེས་རབ་དར་རྒྱས་ལགས་ཀྱི་བོད་རྒྱལ་མཚོག་མོལ་དུ་དེའི་སྐོར་རྒྱས་
 པ་གསལ།

བཅུ་གསུམ་པའ་དངོས་སུ་ཨ་རིའི་གཞུང་གི་སྐྱེ་འབྲེལ་བ་གནང་ཡོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ད་ལྟོ་
བར་རྟེན་སོན་མ་གྱུར་། ཡིན་ནའང་དུས་ཡུན་དེའི་བར་ལ་ཨ་རི་བ་གཅིག་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་
འབྱོར་བ་དང་། ཁོང་གི་མིང་ལ་མིག་རྩོམ་མོ་ཀར་(William Montgomery McGovern) དང་། ཁོང་གི་
ལོ་༡༩༥༩ ལོར་འབྲས་ལྗོངས་ནས་བོད་མི་ཁ་ཤས་གཡོག་པོར་སྐྱེས་ནས་བོད་ཀྱི་ས་ཁོངས་སུ་སླེབས་
སྐབས་ཁོས་གཡོག་པོ་གཅིག་བྲལ་མར་རྒྱུས་སུ་བཅུག་ནས་ཁོང་རང་བྲལ་མ་དེའི་གཡོག་པོའི་ཆས་རྒྱུད་
ནས་ལྷ་སར་འབྱོར། ལྷ་སར་འབྱོར་རྗེས་ཁོ་རང་ཨ་རི་བ་ཡིན་སྐོར་བསྐྱེད་པའི་གཞུང་གིས་ལྷ་
གཅིག་ཙམ་གྱི་རིང་བཀག་ཉར་གྱིས་ཕྱིར་ལོག་བཏང་འདུག་ཁོས་ལོ་ཤས་རྗེས་བོད་བརྒྱུད་ལོ་རྒྱུས།
བརྒྱུས་ནས་བོད་དུ་ཕྱིན་(To Lhasa In Disguise) ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཅིག་བརྩམས།

**རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཨ་རི་བ་སུ་ཡེ་དམ། ཁ་གྱིང་(Suydam Cutting) བཅས་
བར་གྱི་འབྲེལ་བ།**

སྤེལ་ ༡༩༥༠ ལོར་ཨ་རི་བ་སུ་ཡེ་དམ། ཁ་གྱིང་(Suydam Cutting) རྒྱ་གར་དབྱིན་
རིས་མཚོག་མཚན་རླུང་རྗེས་རྒྱལ་ཅེར་སླེབས། རྒྱལ་ཅེར་ཕྱོད་སྐབས་ལྷ་སར་བརྒྱུད་རྒྱུའི་
ཐབས་ཤེས་སྣ་མང་བཅའ། རྒྱལ་ཅེར་ཕྱོད་སྐབས་རྒྱལ་ཅེརི་དབྱིན་རིའི་ཚོང་དོན་སྐྱེ་ཚབ་རྟེ་
ལེ་ (Lieut.Col.F.M.Bailey) ཡིས་ལྷ་སུང་འོག་སྡོད་དགོས་པ་དང་། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་དབྱིན་
རིས་ཕྱི་སྲིད་བས་བོད་ཀྱི་དངོས་ཡོད་ལོ་རྒྱུས་མི་ཤེས་པའི་གཡོ་ཐབས་ཅིག་ཡིན་འདུག ཁ་
གྱིང་དང་ཁོང་གཉིས་མན་ཚུན་དོ་ཤེས་འདུར། ཁོང་གིས་འཁྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཚེན་པོ་
དང་སྐྱེ་ཚབ་རྟེ་ལེ་ (Lieut.Col.F.M.Bailey) གཉིས་མན་ཚུན་ཐུག་ཡིག་གི་ལམ་ནས་འབྲེལ་
བ་ཡོད་པ་དང་། འགོང་ས་མཚོག་ལེམས་ཅན་དུང་འགྲོའི་རིགས་ལ་ཉ་ཅང་ཐུགས་མཉེས་པོ་
ཡོད་པར་ཤེས་རྟོགས་གྱུར།

ལྷ་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པས་རྒྱལ་ཅེརི་དབྱིན་རིའི་ཚོང་དོན་སྐྱེ་ཚབ་རྟེ་ལེ་(Lieut.
Col.F.M.Bailey)ལ་སྐྱེལ་བའི་ཐུག་ཡིག་གཅིག་གི་ནང་། ཕྱི་སྲིད་པའི་བྱ། ཨོ་མི་ཀྱས་ཅི་

(Ostrich)གཅིག་ལྟ་སར་བསྐྱར་ཡོང་བའི་ཐུགས་རེ་གནང་བ་ཁོས་ཤེས་ཇིངས། ཁོང་གིས་གོ་སྐབས་དེ་དམ་འཛིན་གྱིས་ཤོག་ས་མཚོག་ལ་ཕྱི་སྤིང་བའི་བྱི་ཏཀ་སན་ (Dachshunds) ཞེས་པའི་བྱི་ཕོ་མོ་གཉིས་བསྐྱར།

རྒྱལ་སྤྱིའི་དབྱིན་ཇིའི་ཚོང་དོན་སྤྱོད་ལྟེ་ལེ། (Lieut Col .F.M. Bailey) Resource: Wikipedia

གཡོན་གྱི་དང་པོ། སུ་ཡི་དམ་ཁ་གྲིང་། (C.Suydam. Cutting) Resource: Wikipedia

རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པས་ཀྱང་དེ་ལྟ་བུའི་གོ་སྐབས་ཤིག་ཐུགས་རེ་གནང་བཞིན་པ་དང་སྐབས་འཁོལ་བ་ལྟ་བུས་བདུན་པའི་གཅིག་ཇིངས་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པས་བྱི་དེ་གཉིས་ཀྱི་མིང་ལ་ཅི་ཞིག་ཡིན་རྒྱུར་ཉར་ཡིག་སྐུལ་བ་དང་ཕན་ཚུན་ཕྱག་ཡིག་གི་ལམ་ནས་རོ་ཤེས་སུ་གྱུར།² ཐབས་ཤེས་དང་གོ་སྐབས་དམ་འཛིན་ལ་མཁས་པའི་ཨ་རི་བ་སུ་ཡི་དམ་ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)གིས་གོ་སྐབས་དེ་ཉིད་དམ་འཛིན་གྱིས་བོད་གཞུང་བཀའ་ལློན་བཞི་དང་། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ལ་ཕྱག་རྟགས་དང་རྒྱལ་ས་ལྟ་སར་ཡོང་ཚོག་པའི་སྐྱོན་ལྷན་ལྟེ་ལེ་ལ་ལམ་ཡིག་སྤྲད་མི་འདུག³ཡིན་ནའང་གམ་པ་ལ་རྒྱུད་བརྒྱུད་ནས་འབྲས་

2.Journal of the American Museum of Natural History. Page:104,February 1936
3.Journal of the American Museum of Natural History. Page:104,February 1936

ལྷོངས་སུ་ལོག་མཚོག་པའི་མཚོག་མཆན་ཐོབ་པས་གམ་པ་ལའི་རྣོང་དཔོན་གྱིས་སྡེ་ལེན་
དང་རྣོང་དང་གཡས་གཡོན་གྱི་དཔོན་པ་སོགས་ལ་ལྟ་སྐོར་རྗེས་སྲིར་རྒྱ་གར་དུ་ལོག་ཀྱང་ལུ་
མཐུང་ནས་ཕན་ཚུན་ཡིག་འབྲེལ་གནང་།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༧ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་ཁོས་ཕྱི་སྲིད་པའི་བྱི་ཏུ་ལྷ་ཀྱན་ (Dalmatians) ཞེས་
པའི་བྱི་ཕོ་མོ་དང་། འཇར་མན་གྱི་ཉོ་ཏི་ (Germany Hound) ཞེས་པའི་བྱི་ཕོ་མོ་གཉིས་ཀྱང་
སློམ་མདའ་ཚང་བརྒྱུད་ནས་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ལ་འབྲེལ་གནང་མཛད་འདུག།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠ ལོ་མཇུག་ནས་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་དང་། སུ་ཡི་དམ།
ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting) ཕན་ཚུན་ཡིག་འབྲེལ་བྱུང་བ་ནས་བརྒྱུད་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ལཱ་
༡༨ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་རྒྱལ་མཚོག་དཔོན་པ་མ་རྗོགས་པའི་བར་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་ཁ་གྲིང་
(C.Suydam Cutting) གི་མིང་ཐོག་ལ་ཕྱག་ཡིག་མི་འདྲ་བ་ ༡༩ ལྗེས་བ་ད་ལྟའི་ཆར་རྟེན་སོན་
བྱུང་། དེ་བཞིན་དུ་ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting) གིས་ལོ་དོན་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ལ་
འབྲིན་ཡིག་ཐེངས་ལྔ་འབྲེལ་གནང་མཛད་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ།

ལོ་དོན་ས་མཚོག་ནས་ཁ་གྲིང་ (C.Suydam Cutting) ལ་སྐྱེལ་བའི་ཕྱག་ཡིག་རྣམས་ནི་
བོད་ལོའི་ལྷ་ཚོས་བྲིས་གནང་ཡོད་ཀྱང་འདྲིར་གོ་བདེའི་ཆེད་ཕྱི་ལོའི་ལྷ་ཚོས་ལ་བརྒྱུར་ནས་
ཕྱག་ཡིག་རྣམས་གངས་འདྲེན་ཅན་བྱས་ན།

- 1) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༤ ཚེས་ ༥ ཉིན། 2) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༧ ཚེས་ ༢༩ ཉིན། 3) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧
ལཱ་ ༧ ཚེས་ ༡༩ ཉིན། 4) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༤ ཚེས་ ༡༡ ཉིན། 5) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༡༨ ཚེས་ ༡༨ ཉིན། 6)
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༡༨ ཚེས་ ༡༨ ཉིན། 7) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧ ལཱ་ ༡༨ ཚེས་ ༢༥ ཉིན། 8) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༨ ལཱ་ ༡ ཚེས་
གངས་མི་གསལ། 9) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༨ ལཱ་ ༥ ཚེས་ ༡༧ ཉིན། 10) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༨ ལཱ་ ༥ ཚེས་ ༢༥ ཉིན། 11)
ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༨ ལཱ་ ༡༨ ཚེས་ ༤ ཉིན། 12) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལཱ་ ༩ ཚེས་ ༩ ཉིན། 13) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལཱ་ ༥ ཚེས་
༩ ཉིན་སྐྱེལ་བའི་ཕྱག་ཡིག་བཅས་ཡིན། ཕྱག་ཡིག་བཅུ་གསུམ་ལས། གསུམ་པ་དང་། དབུན་པ།
བཅུ་གཉིས། བཅུ་གསུམ་པ་བཅས་ནི། ཁ་གྲིང་ (C.Suydam Cutting) གིས་བྲིས་པའི་མི་སྲིད་

དང་ལོ་གཞན་དག་ (The fire ox and others Years) ཅེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཏུ་གསལ་ལ། ལྷག་ཡིག་
དང་ཕོ་གཉིས་པ། བཞི་པ། ལྷ་པ། རྩལ་པ། བརྒྱུད་པ་བཅས་ནི་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པ་ཆེན་
པོའི་གསུང་འབྲུམ་ག་པའི་ནང་གསལ་ལ། ལྷག་ཡིག་དགུ་པ། བརྩུ་པ། བརྩུ་གཅིག་པ་བཅས་ནི་
ལྷ་སྐྱེམ་པ་དབང་ལྷག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བརྩམས་པའི་བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སུ་གསལ་ལ།

དེ་མཚུངས་ཨ་རི་བ་སུ་ཡེ་དམ། ལ་གྱིང་ (C.Suydam Cutting) གིས་ཀྱང་རྒྱལ་དབང་
མཚོག་ལ་ཡིག་ལན་མང་དག་ཅིག་འབྲུལ་གནང་མཛད་ཡོད་པ་གོར་མ་ཆགས་ཀྱང་། ཁོང་
གིས་རྒྱལ་དབང་མཚོག་ལ་སུལ་བའི་ལྷག་ཡིག་ཁག་གི་འདྲ་བཤུས་གཅིག་ཀྱང་ཉེད་སོན་མ་
བུང་བས་གངས་ཇི་ཙམ་ཡོད་མེད་དུང་ཡང་ཤེས་རྟོགས་མ་བུང་། ཡིན་ནའང་། དཔེར་ན།
ལྷོང་ས་མཚོག་གིས་ལ་གྱིང་ལ་སུལ་གནང་བའི་ལྷག་ཡིག་ཁག་ཅིག་གི་ནང་དུ། བྱིད་ཀྱིས་ལྷ་
ཚོས་ཉིན་བསྐྱར་བའི་ཡི་གེ་འགྲོར་སོང་བས་ཡིད་ལ་འདྲོངས། ཞེས། སུ་ཡེ་དམ་ལ་གྱིང་གིས་
རྒྱལ་མཚོག་ལ་སུལ་བའི་ལྷག་ཡིག་ཁག་ཅིག་གི་ལྷ་ཚོས་གསལ་བས་དེ་དག་ལ་གཞིགས་ཚེ་ལྷ་
ཡོད་པར་ཤེས་ཐུབ། དེ་དག་ནི། ༡) ལྷ་ལོ་༡༧༣༡ ལྷ་ ༤ ཚེས་ ༡༥ ཉིན། ༢) ལྷ་ལོ་༡༧༣༡ ལྷ་ ༥
ཚེས་ ༥ ཉིན། ༣) ལྷ་ལོ་༡༧༣༡ ལྷ་ ༡༢ ཚེས་ ༥ ཉིན། ༤) ལྷ་ལོ་༡༧༣༢ ལྷ་ ༡ ཚེས་ ༡༥ ཉིན། ༥) ལྷ་ལོ་
༡༧༣༢ ལྷ་ ༡ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་བཅས་ཡིན། དུང་དེ་ལས་མང་བ་ཡོད་པ་ནི་ཁོང་རྣམ་པ་གཉིས་
ལྷ་ལོ་ ༡༧༣༠ ལོ་མཇུག་ནས་ལྷ་ལོ་ ༡༧༣༣ ལོ་མཇུག་བར་ཡིག་འབྲེལ་གནང་བ་ལས་དཔོག་ཐུབ།

རྒྱལ་དབང་མཚོག་དང་། སུ་ཡེ་དམ། ལ་གྱིང་གཉིས་ལོ་རྒྱུས་ཁོད་དུ་ཕན་ཚུན་དངོས་
སུ་མངལ་འཕྲད་བུང་ལྱོད་མེད་ཀྱང་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པས་རྟག་ཏུ་ཡིག་འབྲེལ་གྱི་ལམ་
ནས་བཀའ་ཚོལ་གཙོ་བོ་ནི་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་དཔལ་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་དོན་ལས་ཁོང་།

4.The fire Ox and Other Years (Forbidden Cities of Tibet),Page: 1775-179 by Suydam Cutting ,Collins 14 St.James’s Place . London, Pulbication 1947

5.རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོའི་གསུང་འབྲུམ་པོད་ལྷ་པ། རང་གསེས། བླ་ཆབ་ཤོག
6.ལྷ་སྐྱེམ་པ་དབང་ལྷག་བདེ་ལྷན། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། སྤྲང་ཆ། ཤོག་གངས་ ༢༧༣ ལྷ་ལོ་ ༡༧༣༠ པར་
ཐེངས་དང་ཕོ།

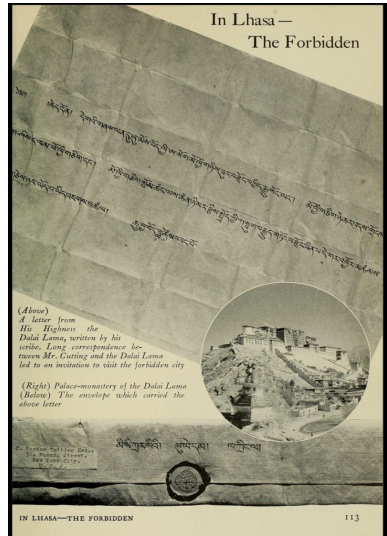
-96- | བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེའལ།

མུ་མེར་གྱི་ལས་དོན་གྲོང་བ་རྒྱུང་རྒྱུང་ཡིན་འདུག་དེའི་སྐོར་ཁ་གྲིང་གིས་བྲིས་པའི། ཨ་རིའི་
རང་བྱུང་ལོ་རྒྱུས་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་། ཞེས་པའི་(American Museum of Natural History)
དུས་དེབ་སྐྱོང་དེ་ལྟར་བཞོད་འདུག།

Letters from the Dalai lama

In the following years a number of letters came from the Dalai lama. The Tibetan script, on native paper, was always accompanied by a typewritten translation, done by Dalai lama's secretary. Both are contained in an intricate envelope addressed in both Tibetan and English, and sealed with the official seal. Our correspondence had much to do with the Affair of Tibet.⁷

ཕྱིས་ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མས་ཕྱག་
ཡིག་མང་པོ་སྐྱུལ་བྱུང་། ཕྱག་ཡིག་ཚང་མ་བོད་
ཤོག་ཏུ་སྐྱུལ་གྲིང་དང་། ཕྱག་ཡིག་དང་ལྟན་
འབྲུར་རྟག་ཏུ་ཁོང་གི་བྱུང་ཡིག་གིས་དབྱིན་
བསྟར་ཡི་གེའང་ཡོད། ཡིག་སྐོགས་ཀྱི་ངོར་ཕྲན་
ཀྱི་ཁ་བྱང་དབྱིན་ཡིག་དང་བོད་ཡིག་གཉིས་དང་
གཞུང་འབྲེལ་གྱི་དམ་སྲུག་ཀྱང་པའ་ཡོད། ང་ཚོའི་
བར་གྲོང་གཞི་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཡིན།
ཞེས་གསལ།

ཨ་རིའི་རང་བྱུང་ལོ་རྒྱུས་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་ཞེས་པའི་
དུས་དེབ་ཏུ་སྐྱུལ་བའི་སྐྱུལ་དབང་མཚོག་གི་ཕྱག་ཡིག
Source:Wikipedia

7. Journal of the American Museum of Natural History. Page:104, February 1936

རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པམ་ཨ་ཤིང་འབྲེལ་བ་གནང་བའི་དགོངས་གཞི་གསུམ།

བོད་ཀྱི་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་དབུ་བྲིད་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་སྤྱི་རྒྱལ་མི་
སེར་དཔུས་མ་ཞིག་ལ་ཐུག་ཡིག་བརྒྱུད་ནས་ཡོ་རོ་རྒྱལ་པོ་གསུམ་ཀྱི་རིང་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་
ཞིང་། ཁོང་རིན་པོ་ཆེའི་སྐྱེ་ཆའི་རིང་སྤྱི་སྲིད་བའི་མི་སྐྱེར་ཞིག་ལ་འབྲེལ་བ་མང་ཤོས་གནང་
ཡུལ་ནི་ཨ་ཤིང་པ་ཁ་གྲིང་ (C.Suydam Cutting) ཁོང་ཡིན་འདུག⁸

འོ་ན། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པམ་འབྲེལ་བ་དེ་ལྟར་གནང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚོན་གང་
ཡིན་ནམ། ཞེ་ན། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པའི་ཐུགས་རེ་གཙོ་བོ་གསུམ་གནང་འདུག་ཟླ།

དང་པོ། ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)བརྒྱུད་ནས་བོད་དེ་དུས་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཡར་རྒྱས་
དང་རང་དབང་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རོར་ལུ་མཐུད་དུ་གནས་ཐབས་སུ་ཨ་ཤིང་གཞུང་
ནས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐོབ་ཐབས།

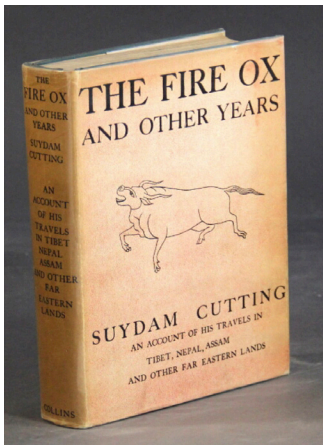
གཉིས་པ། ཨ་ཤིང་ནས་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་སྲ་བརྟན་ཆེད་གསེར་དབུལ་ཉོ་སྤྲོད།

གསུམ་པ། བོད་ཀྱི་ཚོན་ལུངས་གཙོ་གསུམ་བལ་རྣམས་ཨ་ཤིང་མཐུད་ཀར་བཙོངས་ནས་
བོད་གཞུང་དམངས་གཉིས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཐབས་ཆེད་བཅས་དགོངས་
པ་བཞིད་འདུག དགོངས་གཞི་དང་ཐུགས་རེ་དེ་ལྟར་གནང་ཡོད་པ་གཙོ་བོ་དབུད་གཞིའི་
ཡིག་ཆ་གསུམ་ལས་དངོས་སུ་ཤེས་ཉོགས་ཐུབ་ཟླ། དང་པོ། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པམ་
ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)ལ་སྐྱེལ་བའི་ཐུག་ཡིག་ཁག་གཉིས་པ། སུ་ཡེ་དམ། ཁ་གྲིང་
(C.Suydam Cutting)གིས་སྤྱི་ལོ་༡༩༤༠ ལོར་བྲིས་པའི་བོད་དུ་ཕྱིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་མི་སྐྱེད་དང་
ལོ་གཞན་དག་(The Fire Ox and Other Years) ཅེས་པའི་དཔེ་དེབ། གསུམ་པ། ཁ་གྲིང་
(C.Suydam Cutting)གིས་ཨ་ཤིང་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་གི་(American

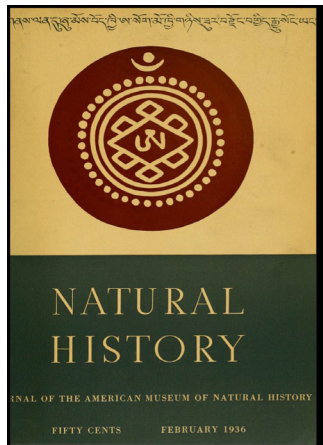
8.The correspondence was flourishing and Ringan was to tell me later I was the only man with whom the ruler kept up a regular communication. The Ox Fire And Other Years. Page:178

-98- | བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་དུས་དེའགྲུབ།

Museum of Natural History) དུས་དེའགྲུབ་སྐོར་ཁྱོད་སྤྲོད་པའི་<<སྤྱི་ལོ་༡༩༣༥ ལོར་རྒྱལ་ས་སྐོར་སའ་སྤྱིན་>>ཞེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་བཅས་ལས་ཤིས་ཐུབ།

མི་སྲིད་དང་ལོ་གཞན་དག
Source:Wikipedia

ཨ་རིའི་རང་བྱུང་ལོ་རྒྱུས་འབྲེམས་སྟོན་ཁང་
ཞེས་པའི་དུས་དེའགྲུབ། Source:Wikipedia

དགོངས་གཞི་དང་པོ་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པས་བོད་རང་བཅོན་གནས་ཐབས་
ཚེད་ལ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)བརྒྱུད་ནས་ཨ་རིའི་གཞུང་འབྲེལ་མི་སྣ་གང་མང་ལ་འབྲེལ་
བ་གནང་འདུག དེའི་གསར་ནས་གཚོ་བོ་གཅིག་ནི་སྐབས་དེའི་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་ལ་འབྲེལ་
བ་གནང་འདུག དེ་ཡང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༠༤ ལོར་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་གིས་སྐོར་སའ་དཔུང་འཇུག་
དང་། སྤྱི་ལོ་༡༩༠༩ ལོར་རྒྱ་ནག་ལྷུང་ཅུན་དཔོན་དམག་གིས་བཅོན་འཇུལ་གྱིས་ལོ་ཤས་ནང་
ཐངས་གཉིས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་བཅོན་འཕྲོག་དང་ཟླ་འདོད་གྱིས་བོད་གཞུང་དམངས་
གཉིས་ཀར་དཀའ་ངལ་ལྷགས་ཆེ་སྤང་ནས་རེ་ས་དང་དཔུང་རོགས་མེད་པར་སྐོག་ས་མེད་
ཁེར་རྒྱ་ལྟ་བུར་གནས་དགོས་བྱུང་བ་དང་། རེ་ཞིག་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པའི་མཁུན་
ཡོན་དང་ཐབས་མཁས། དུས་ཀྱི་འགྲུར་བའི་དབང་གིས་བོད་ཀྱི་རང་དབང་འཕྲོག་མ་ཐུབ་
ཀྱང་། མ་འོངས་པར་བྱིམ་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་དཀར་ནག་གིས་བཅོན་འཇུལ་འབྱུང་སྲིད་པར་
དགོངས་ནས་སྤྱི་སྤྲོད་སྐོར་སའ་ལྟུང་ཁབ་ཁག་ལ་འབྲེལ་བ་གསར་འཇུགས་གྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་

འཚོལ་ཐབས་གནང་བ་དང་། དེའི་གསུམ་ནས་གཅིག་ནི་ཨ་རི་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་ཡོ་ ༡༩༠༥ ལོར་རྒྱལ་
མཚོག་བརྟུ་གསུམ་པས་ཕེ་ཅིན་སོགས་སུ་བཞུགས་སྐབས་ཨ་རིའི་གཞུང་ཚབ་བརྟུང་ནས་ཨ་
རིའི་གཞུང་ལ་བོད་རང་དབང་གཙང་མར་གནས་ཐབས་སུ་ཆབ་སྲིད་དང་དཔལ་འབྱོར་
གཉིས་ཐད་ནས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐོབ་ཐབས་སུ་འབྲེལ་བ་གནང་ཡོད་པས་འབྲེལ་ལམ་ཡོད་ལུས་ལ་
བརྟེན་ཨ་རི་བ་ཁ་རྒྱུང་བརྟུང་ནས་ཨ་རིར་བསྐྱར་དུ་འབྲེལ་བ་གནང་འགོ་བཙུགས།

ལྗེ་རྒྱལ་དབང་བརྟུ་གསུམ་པ་མཚོག་ནས་སྐབས་དེའི་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་སོ་གཅིག་
པར་འབྲེལ་བ་ཐེངས་ཁ་ཤས་གནང་བ་ཤེས་སྟུབ་པར་མ་ཟད། སྲིད་འཛིན་ཁོང་གི་མཚོན་
དངོས་སུ་སློབ་ནས་འབྲེལ་བ་བྱུང་བའི་སྐོར་གཅིག་ནི། རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་རྒྱ་ཡོ་ ༡༩༡༧
ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ཁ་རྒྱུང་(Saydum Cutting)ལ་སྐྱེལ་གནང་བའི་ཕྱག་ཡིག་ཏུ།

“རྒྱུ་ཁྲབ་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་པེར་སི་ཏེ་ཀ་ཏེ་ཏུ་བླར་(President Hoover)གི་སྐྱེ་དཔར་
རྒྱལ་པོ་ཉིད་ཀྱི་ས་ཡིག་འབྲུར་མ་བཅས་ཏེ་ག་ཐོག་(སྐྱག་ཐོག་)ཀ་སྐྱག་སྲིང་མའང་བརྟུང་ནས་
གནང་བ་ད་ལྟ་མ་འབྱོར་ཡང་། རིང་མིན་འབྱོར་འཕྲུལ་སྐྱགས་རྗེ་ཆེ་ལུང་ལན་གསལ་གནས་
ཚུལ་ཡང་སྲེལ་ཚོག་པ་དེ་དོན་ཡིད་འཇགས་འཚོལ། “ཞེས་རྒྱུ་ཁྲབ་རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ པེར་
སི་ཏེ་ཀ་ཏེ་ ཞེས་པ་ནི་དབྱིན་ཡིག་ཏུ་Presidentཡིན་པ་དང་། དེའི་སྐོར་གདངས་བོད་ཡིག་ཏུ་
བྲིས་ཡིན་ཞིང་། དེའི་དོན་སྲིད་འཛིན་ལ་འཇུག་ ཏུ་བླར་ཞེས་པ་ནི་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་སོ་
གཅིག་པའི་མཚོན་གི་ཟུར་གཅིག་ཡིན། ཁོང་གི་མཚོན་ཆ་ཚང་ནི་ཟུར་ཟུར་ཏུ་བླར་(Herbert
Hoover)དང་། ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་སོ་གཅིག་པ་དང་། སྲིད་འཛིན་གི་ལས་ལུན་ནི། རྒྱ་ཡོ་
༡༩༢༩ ཟླ་ ༤ པ་ནས་ ༡༩༣༣ ཟླ་ ༥ པའི་བར་ཡིན།

གོང་གི་ཕྱག་ཡིག་དེའི་ནང་དོན་ཞིབ་སྟོག་བྱས་ཚེ་རྒྱལ་མཚོག་བརྟུ་གསུམ་པ་དང་ཨ་
རིའི་སྲིད་འཛིན་པན་ཚུན་བར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་ཤེས་སྟུབ་པར་མ་ཟད། སྲིད་འཛིན་ཏུ་
བླར་གྱིས་རྒྱལ་དབང་མཚོག་ལ་ཁོའི་སྐྱེ་དཔར་ས་ཡིག་འབྲུར་མ་ཞིག་ཀྱང་ཨ་རི་ནས་ཏེ་ག་
ཐོག་(ཐུག་ཁང་) བརྟུང་ནས་བསྐྱར་ཡོད་པའང་ཤེས་སྟུབ།

འོ་ན། རྒྱ་མཚན་ཅིའི་སྲིད་འཛིན་ཁོང་གིས་དེ་ལྟར་བསྐྱར་བ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན། དེའི་
རྒྱབ་སྐྱོད་ས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཁ་གསལ་ཞིག་ཤེས་པར་དེའི་གོང་དུ་བྱུང་བའི་རྒྱལ་དབང་མཚོག་
དང་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་བར་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤེས་ཐུབ་ཚེ་ད་གཟོད་རྟོགས་ཐུབ། རྒྱལ་དབང་
མཚོག་ནས་བོད་ཀྱི་རང་དབང་གཙང་མར་གནས་ཐབས་སུ་ཨ་རི་བ་སུ་ཡི་དམ། ཁ་གྲིང་ (C.
Suydam Cutting) བརྒྱད་ནས་ཨ་རིའི་གནད་ཡོད་མི་སྣ་གང་མང་ལ་འབྲེལ་བ་གནང་བ་
དང་། དེའི་གསལ་ནས་གཅིག་ནི་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་ཁོང་ཡིན།

གོང་གི་ཕྱག་ཡིག་འདི་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་
ཁ་གྲིང་ལ་སྐུལ་བ་དང་། དེའི་རྒྱུ་དུ་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་ལ་རྒྱལ་མཚོག་གིས་ཕྱག་ཡིག་གཅིག་
སུལ་ཡོད་ཅིང་། དེའི་ལན་དུ་སྲིད་འཛིན་གྱིས་སྐུ་དཔར་ས་ཡིག་འབྲུར་མ་སོགས་བསྐྱར་
གནང་མཛད།

འོ་ན་རྒྱལ་མཚོག་གིས་སྲིད་འཛིན་ལ་སྐུལ་བའི་ཕྱག་ཡིག་གི་ནང་དོན་སོགས་གང་ཡིན་
ནམ། ཞེ་ན། ད་པན་བོད་ཡིག་དུ་བྲིས་པའི་ཉེ་རབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་འཛོག་ཁག་དུ་རྒྱལ་
དབང་མཚོག་ནས་སྲིད་འཛིན་ལ་ཕྱག་ཡིག་སྐུལ་བའི་སྐོར་བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སུ་
ཅུང་གསལ་བ་ལས་གཞན་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གི་རྣམ་ཐར་སོགས་སུ་རྩུར་ཅམ་ཡང་མི་གསལ་
ཞིང་། ལྷ་སྐབ་པས་ཀྱང་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་ལ་ཕྱག་ཡིག་ཅིག་སྐུལ་ཡོད་
པ་ནི་ཁ་གྲིང་ (C.Suydam Cutting) གིས་བྲིས་པའི་དཔེ་དེབ་དུ་ཁྱུངས་བཅོལ་འདུག།

སྲིད་ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)དང་ཨ་རིའི་ཚོང་ཆེན་གཉིས་ཀྱིས་ལོ་ངོ་ལྔ་ཅམ་རིང་
ཐབས་ཤེས་སྣ་ཚོགས་བརྒྱད་མཐར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ལོར་བོད་གཞུང་གིས་མགོན་འབོད་ཀྱིས་བོད་
ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་འགྲོར་བ་དང་། དེ་ནི་བོད་གཞུང་གིས་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་ནས་མགོན་འབོད་
བྱས་པའི་ཨ་རི་བ་སོག་མ་དེ་ཡིན། ཁོང་གཉིས་ལྷ་སར་བྱིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་ལ། ཨ་རིའི་རང་བྱུང་ལོ་

9. ཤོག་ངོས་ཉེར་བཞི་དང་པར་མི་འདྲ་བ་བརྩུ་བདུན།

རྒྱུ་འགྲེམས་སྟོན་ཁང་ཞེས་པའི་(American Museum of Natural History) ཏུ་ས་དེབ་ཏུ་སྤྱི་ལོ་
༡༩༣༤ ལོར་སྤེལ་བའི་ཚོམ་ཡིག་དང་། འོང་གིས་སྤྱི་ལོ་༡༩༤༠ ལོར་གྲིས་པའི་མེ་སྐང་དང་ལོ་གཞན་
དག་(The Fire Ox and Other Years) ཅེས་པའི་དེབ་དེབ་ཏུ་ཕྱག་ཡིག་དེའི་སྐོར་གྲིས་ཡོད།

མེ་སྐང་དང་ལོ་གཞན་དག་(The Fire Ox and Other Years)ཅེས་པའི་དེབ་དེབ་ཏུ་
རྒྱལ་དབང་མཚོག་ནས་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་སོ་གཅིག་པ་དུ་ཏུ་བྱར་ལ་ཕྱག་ཡིག་སྐུལ་སྐོར་
དང་། དེའི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་དེབ་དེབ་ཏུ་དངོས་སུ་བཀོད་པ་འདི་ལྟར།

“It is sincerely hoped that , this country being a purely ecclesiastical Kingdom,
You will Solicit the state department to render international assistance as far as it is in
their power to do so, in order that the Buddhist religion may flourish uninterrupted and
that we may enjoy exercising our true right of sovereignty and above all to enhance
the prosperity of the people.”¹⁰

དེའི་ནང་དོན་བོད་ཡིག་ཏུ་བསྐྱར་བ་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་སུ་གསལ་བ་ནི། བོད་ཚོས་
ལྡན་གྱི་ལྗོངས་འདིའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་། རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་ཐོབ་ཐང་། མི་
དམངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་བཅས་ད་ལྟས་སྲ་བརྟན་འགྱུར་མེད་ཡོང་ཐབས་ལ་ཨ་རིའི་ཕྱི་རྒྱལ་
ལས་ཁུངས་ནས་ཀྱང་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བའི་རེ་འདུན་ཞུ་བཞིན་ཡོད།¹¹ ཅེས་གསལ། རྒྱལ་
དབང་མཚོག་གིས་ཕྱག་ཡིག་འདི་ལོ་དུས་ཚེས་ནམ་ཞིག་ལ་སྐུལ་གནང་མཛད་པ་ཞིབ་
གསལ་མ་རྟེན་ཀྱང་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ ལོ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ཁ་གྲིང་
(Saydum Cutting)ལ་སྐུལ་གནང་བའི་ཕྱག་ཡིག་ཏུ་སྲིད་འཛིན་གྱིས་སྐྱེ་དཔར་ས་ཡིག་འབྲུར་
མའི་སྐོར་གསལ་བས་སྤྱི་ལོ་༡༩༣༡ ལོའི་ལོ་ ༡༢ པའི་མགོ་སྟོན་ཞིག་ལ་མིན་ནམ་སྐུམ།

10.The fire Ox and Other Years (Forbidden Cities of Tibet),Page: 177 by Suydam Cutting
,Collins 14 St.James’s Place . London, Pulbication 1947

11.ལྷ་སྐབ་པ་དབང་ཕྱག་བདེ་ལྡན། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། སྤང་ཆ། འོག་གངས་ ༢༩༣ ལོ་ ༡༩༣༤ པར་
ཐེངས་དང་པོ།

ཀྲུལ་དབང་མཚོག་གིས་སྲིད་འཛིན་ལ་སྐྱེལ་བའི་ཕྱག་ཡིག་དེའི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་གསུམ་སྟེ། དང་པོ། བོད་རང་དབང་གཙང་མ་གནས་ཐབས། གཉིས་པ། བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་སྲ་བརྟན། གསུམ་པ། བོད་མི་རིགས་ཀྱི་བདེ་སྐྱིད་བཅས་ཀྱི་ཆེད་ཨ་རིས་གཙོས་ཀྲུལ་ཁབ་གཞན་རྣམས་ཀྱིས་རོགས་སྐྱོར་ཡོང་བའི་རེ་སྐུལ་གནང་འདུག ཀྲུལ་དབང་མཚོག་དང་སྲིད་འཛིན་རུ་བླར་ (Herbert Hoover) བར་ཕན་ཚུན་ཡིག་འབྲེལ་ལན་གཅིག་ལས་མང་བ་བྱུང་ཡོད་ཅིང་། དེ་དག་གི་ནང་དོན་སོགས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱ་རྒྱུ་མང་ཡང་གཞན་དུ་བྲི་འདོད་ཡོད།

ཀྲུལ་དབང་མཚོག་གི་དགོངས་གཞི་གཉིས་པ་འགྲུབ་ཆེད་དུ། ཀྲུལ་མཚོག་གིས་བོད་ཀྱི་དབུལ་ལོ་གསར་བའི་མ་ཙུ་སྲ་བརྟན་དང་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཆེད་ཨ་རི་ནས་གསེར་ཁྲོན་ཆེ་ཉོ་རྒྱུའི་ཆེད་ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)བརྒྱུད་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་དང་འབྲེལ་བ་གནང་བ་དང་། ལྷག་པར་དུ་ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་རྒྱུ་འཕེར་(Under Secretary of State) རྫོང་ལོ་ཀོ་ཏོན་ Joseph. P . Cotton (1929-1931/3/10) དང་། ཀ་སེལ་ William R.Castle Jr (1931-1933) Under Secretary of State གཉིས་ལ་སྲ་སྐྱི་འབྲེལ་བ་གནང་འདུག

སྲིད་འཛིན་རུ་བླར། Herbert Clark Hoover (1874–1964)

Source:Wikipedia

རྫོང་ལོ་ཀོ་ཏོན། Joseph Potter Cotton (1875–1931)

Source:Wikipedia

འབྲེལ་བ་དེ་ལྟར་གནང་བའི་གནས་ཚུལ་སྐོར་གསལ་ཤོས་གཅིག་ནི། ཕྱི་ལོ་༡༧༩༧ ལྷ་
༡༩ ཚེས་༢༥ (བོད་ལྷ་༡༡ ཚེས་༡༤) ཉིན་རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པས་ཁ་གྲིང་ (C.Suydam
Cutting) ལ་སྐུལ་བའི་སྤྲུག་ཡིག་ཏུ།

“དེ་སྐོར་བོད་སྐོར་སྐོར་ཆེན་ཨོ་ན་རེ་བོལ་ཚོ་སེབ་ཀོ་ཎོན་ལ་(Joseph. P . Cotton)
བཀའ་ཚོལ་གནང་བ་དེ་ལྟར་ཡང་། སྤ་ལོ་དགུན་དུས་སྐོར་ཆེན་དེ་ཉིད་ཞིང་གཤེགས་ལྷུར་
པ་ནི་ངོས་ཀྱང་སྐོ་པམ་ཆེ།”ཞེས་དང་། “དེ་རྗེས་སྐོར་ཆེན་ཨོ་ན་རེ་བོལ། རབ་ལུ་ཨོན་ཀ་སེལ་
(William R.Castle Jr)ལ་བསྐོ་གཞག་གནང་བས་དགའ་བདེར་གནས་ལུས་ཐོག”¹²ཅེས་གསལ།

རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པས་ཨ་རི་ནས་གསེར་ཉོ་རྒྱུར་སྤྲུག་སེ་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་གནང་
ནས་ཡུན་རིང་ཐབས་ཤེས་དང་གནང་ཡོད་མི་སྣར་བརྒྱུད་ཐབས་ལམ་སྣ་ཚོགས་ཀྱི་སྐོ་ནས་
འབྲེལ་བ་ལན་མང་གནང་ཡང་སྐབས་དེར་སྤྲུག་སེ་དགོངས་ལྟར་གསེར་ཉོ་སྤྲུག་སྤུབ་མི་འདུག
དེ་ལྟར་སྤྲུག་སེ་དང་གསེར་ཉོ་མ་སྤུབ་པའི་གནས་ཚུལ་གསལ་ཤོས་འཁོད་པ་གཅིག་ནི། ཁ་
གྲིང་ (C.Suydam Cutting) གིས་བྲིས་པའི་ཁོང་ལྟ་སར་ཕྱིན་པའི་ལོ་རྒྱུས། ཨ་རིའི་རང་བྱུང་
ལོ་རྒྱུས་འབྲེམས་སྐོར་ཁང་ (American Museum of Natural History) ཞེས་པའི་དུས་དེབ་ཏུ་
སྤེལ་བའི་ནང་།

“Finally I was even asked to induce the United States Congress to buy silver and
send it to Tibet in bond.This was an attempt to avoid to India export tax,and was quite
hopeless for several reasons,but it gave me an excellent chance to send a letter bearing
the letter head of Congress.”¹³ ཞེས་དང་།

དེ་བཞིན་ཏུ། ཁ་གྲིང་ (C.Suydam Cutting) གིས་བྲིས་པའི། མི་སྐྱེད་དང་ལོ་གཞན་
དག་(The fire Ox and Other Years (forbidden cities of Tibet) ཅེས་པའི་དེབ་དེབ་ཏུ་འང་

12.རྒྱལ་མཚོག་བརྩུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོའི་གསུང་འབུམ་པོད་ལྷ་པ། རང་གསེས། ཕི། ཆབ་ཤོག
13.American Museum of Natural History, Page : 104 Pulbished: 1936

རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་ཨ་རི་ནས་གསེར་ཉོ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་སོགས་གསལ་བ་ནི། “To improve the econmic condition of Tibet, We Require a large supply of Bar silver and so far we have been buying this from British India. But in the Previous year, the Indian customs duty on silver has been so much obliged to you if you would advise me If it would be a feasible proposition to ask American Government to help us in the matter and supply us Directly with the necessary bar silver.”¹⁴ ཞེས་སོགས་ཤིན་ཏུ་གསལ།

རྒྱལ་དབང་བཅུ་གསུམ་པས་ཨ་རི་ནས་གསེར་ཉོ་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་དང་། མཐར་ཉོ་མ་ཐུབ་པའི་སྐོར་གསལ་ཤོས་གཞན་ཞིག་ནི། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༧ ལོ་ ༡༨ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ཁ་གྲིང་ (C.Suydam Cutting) ལ་སྐུལ་བའི་ཕྱག་ཡིག་ཏུ་ཉ་ཅང་གསལ།

“འདི་ག་བོད་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་འཕེལ་རྒྱས་ཆེད་རྒྱ་དུལ་ལྟ་མེད་སྤྱོད་དག་འབྲེལ་ཆེ་ཅན་དགོས་པ་ད་ཕན་དབྱིན་གཞུང་ས་ཐོག་ནས་ཉོ་སྐྱབ་བྱེད་སྲུང་ཀྱང་། སྤ་ལོ་ནས་རྒྱ་དུལ་ལ་དབྱིན་གཞུང་ནས་སྐོ་ཁུལ་ཆེ་སྲར་གྱིས་ཉོ་སྐྱབ་དཀའ་གཤེས། སྤང་རྒྱ་དུལ་ས་ཕག་ཨང་དང་ཨ་མེ་རི་ཀའི་གཞུང་དང་འཕྲོས་མོལ་གྱིས་སྐྱབ་བྱེད་འོས་ཆེ་མིན་བྱིང་རང་གི་བསམ་འཆར་ནང་གསལ་ཡོད་པ། ད་དུང་བོད་གཞུང་ལ་ཕན་ཐབས་ཅི་མཆིས་རིམ་གསོལ་ཚོག་པར་མ་ཟད།¹⁵ ཅེས་པའི་ཕྱག་ཡིག་ལས་རྒྱལ་དབང་བཅུ་གསུམ་པས་ཨ་རི་ནས་གསེར་ཉོ་སྐྱབ་ཀྱི་དགོངས་གཞི་དང་། ཐུགས་རེ་ཆེན་པོ་ཅི་ཅན་གནང་ཡོད་པ་དཔོག་ཐུབ།

ད་དུང་ཁ་གྲིང་(C.Suydam Cutting)གིས་རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ལ་སྐུལ་བའི་ཕྱག་ཡིག་གཅིག་ཀྱང་ལག་སོན་མ་བྱུང་། དེ་དག་ལག་སོན་བྱུང་ཆོ་རྒྱལ་མཚོག་ནས་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་སོ་གཅིག་པ་ཏུའུ་ལཱ་(Herbert Hoover)དང་འབྲེལ་བ་གནང་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཅི་གསལ་དུ་འགྲོ་བ་དང་། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཁ་གྲིང་བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཡང་ཅི་

14.The fire Ox and Other Years (Forbidden Cities of Tibet),Page: 177 by Suydam Cutting ,Collins 14 St.James’s Place . London, Pulbication 1947

15.རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོའི་གསུང་འབྲས་པོད་ལྟ་ནང་གསལ། བེ་ཆབ་ཤོག

གསལ་ལྟ་བུ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ས་ཐུགས་རེ་ལྟར་སྐབས་དེར་གསེར་ཉོ་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱ་མཚོན་
སོགས་ཤེས་པར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་འབྱུང་ངེས་པས་ད་དུང་དེའི་སྐོར་དོ་སྣང་བྱིད་ལུས་ཡིན།
ཕན་དུ་ལོ་ཨ་རིར་སློབས་སྐབས་ཁ་གྲིང་གི་བྱིམ་ཚང་ཅད་གཙོད་གྱིས་གནས་སོགས་ཉིད་ཀྱང་
བྲེལ་བྱིང་དང་ལམ་ཐག་རིང་བ་སོགས་གྱིས་བྱིམ་ཚང་རང་དུ་འགོ་ཐུབ་མ་སོང་།

དགོངས་གཞི་གསུམ་པ་འཕྲུབ་ཆེད་དུ། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་བོད་
གཞུང་དམངས་གཉིས་ཀའི་དཔལ་འབྱོར་དང་འཚོ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་ཡར་རྒྱས་ཆེད་བོད་ནས་
ཐོན་པའི་བལ་རྒྱམས་བོད་གཞུང་གིས་ཉོས་ནས་སྤྱོད་གས་གཅིག་དུ་སྤྲངས་ཏེ་ཨ་རིར་བཙོང་
རྒྱུའི་ཐད་ནས་ཐབས་ཤེས་ལན་མང་གནང་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༢ ལོར་དངོས་སུ་ཨ་རིར་ཐད་ཀར་
བཙོངས་འགོ་རྒྱགས་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོར་མཚམས་བཞག་དགོས་བྱུང་འདུག དེའི་སྐོར་
དམིགས་བསལ་གྱིས་(བོད་དང་ཨ་རིའི་བར་གཞུང་འབྲེལ་བལ་ཚོང་གི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ལྟ་བུ།
(History of Tibet -US Official Wool Trade) (1932----1952)ཞེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་ཅིག་རིང་
མིན་སྟེལ་ཚིག་ཡོད།

མཚུག་བཟུ།

རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ས་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ལ་ཕྱི་འབྲེལ་གནང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ནི་
བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་ཉ་ཅང་གནད་འགག་ཅན་ཞིག་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་རྒྱལ་མཚོག་
བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཨ་རིའི་བར་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ནི་བོད་ཀྱི་ཉེ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་ངེས་པར་
སློང་དགོས་པའི་ལོ་རྒྱུས་གཅིག་ཡིན། སློང་རྒྱུའང་དེ་ལྟར་ཡོད་སྟེ་ལྟེ། དཔེར་ན། བོད་དུ་
སློབས་པའི་ཨ་རི་བའི་ལོ་རྒྱུས། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་དང་རྒྱ་ནག་གནས་སྡོད་ཨ་རིའི་
སྤྱ་ཚབ་རོ་ཁི་ཉིལ་(William Woodville Rockhill, 1854-1914)བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་བརྒྱུད་
རིམ། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་ཉེར་དུག་པ་སློ་ཾོར། རྫོ་སི་ལམ་
(Theodore Roosevelt,1858-1919) བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་བརྒྱུད་རིམ། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་
པ་དང་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་སོ་གཅིག་པ་ཏུ་ཏུ་བླར་(Herbert Hoover,1874-1964)བར་གྱི་

འབྲེལ་བའི་བརྒྱུད་རིམ། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་དང་ཨ་རིའི་གནད་ཡོད་མི་སྣ་གཞན་བར་
ཀྱི་འབྲེལ་བའི་བརྒྱུད་རིམ། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་དང་ཨ་རི་བ་སུ་ཡི་དམ། ལ་
གྲིང་(C.Suydam Cutting)བར་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ནས་བོད་ཀྱི་
དཔལ་འབྱོར་སྲ་བརྟན་ཆེད་ཨ་རི་ནས་གསེར་ཉོ་སྐབ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་
ནས་བོད་གཞུང་དམངས་གཉིས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཆེད་བོད་བལ་ཨ་རིར་ཐད་ཀར་
ཚོང་བརྒྱུར་བྱས་པའི་སྣ་ཕྱི་བར་གསུམ་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སོགས་རྣམ་དབྱེད་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ལ་
ད་དུང་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་རྒྱ་མང་པོ་ཞིག་ལྷག་འདུག་སྟུང་མོ།

དབུལ་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

1 The Sesurgence “ Buddhist Government ”:Tibetan-Mongolain Relations in the Modern World
ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཏུ་གསལ། གཞན་ཚོམ་པ་པོ་ཤེས་རབ་དར་རྒྱས་ལགས་ཀྱི་བོད་རྒྱ་འབྲེལ་མོལ་དུ་
དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་པ་གསལ།

2. Journal of the American Museum of Natural History. Page:104,February 1936

3. The fire Ox and Other Years (Forbidden Cities of Tibet),Page:1775-179 by Suydam
Cutting ,Collins 14 St.James’s Place . London, Pulbication 1947

4.རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོའི་གསུང་འབུམ་བོད་ལྗེ་པ། རྣང་གསེས། ཕྱི་ཆབ་ཤོག

5 ལྷ་སྐབ་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ལྷན། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། སྤང་ཆ། ཤོག་གངས་ ༢༠༡༤ ལོ་ལྷོ་ལོ་༡༩༧༥
པར་ཐེངས་དང་པོ།

6 The correspondence was flourishing and Ringan was to tell me later I was the only man with
whom the ruler kept up a regular communication. The Ox Fire And Other Years. Page:178

བཟུང་ལོ་གོང་ས་ལོ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་དབུས་བཅོན་གྱི་ལ་རུ་མེབས་པའི་ལྷ་མ་རྣམས་ནས་ནང་ཚོས་
དང་འབྲེལ་བའི་རིག་གཞུང་ཚོག་ལ་ལྷག་རྗེས་གནད་སྤོང་བསྐྱེད་པའུག་པའི་སྐོར་སྐྱི་བཤད་རགས་
ཅམ་སྐྱེད་བར་བ།

བད་ཆད་གཙོ་པོ། ལྷན་ལུལ་འབྲས་སྐྱོད་སྐྱོབ་དཔོན་བསྐྱེད་འབྱུང་གནས། གཏེར་རྩོན། ཉན་ཚོས།

ལྷན་སྐྱེད།

༄༅། །མཁའ་སྐྱོད་དཔལ་གྱི་སྲས་ལུལ་འབྲས་མོ་སྐྱོད་མ་ནི་ཨོ་རྒྱལ་གྱི་སྐོབ་དཔོན་
སངས་རྒྱལ་གཉིས་པ་བརྒྱ་མོ་རྣམས་ཀྱིས་གྱིས་བརྒྱབས་པའི་སྲས་ལུལ་རུ་མ་བཞུགས་པ་ལས།
སངས་རྒྱལ་ཚོས་ལྷགས་སྐྱི་དང་གྱི་བྲག་གསང་སྐྱགས་ལྷགས་གྱི་ཚོས་གྱིད་རྒྱབ་པ་བོ་རྣམས་ལ་
གལ་འགངས་ཆེ་བའི་སྲས་ལུལ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་ཆེས་གནའ་རུས་སུ་སྐྱི་ནས་ཤིན་ཏུ་
འཇིགས་སུ་རུང་བའི་རྣམས་ལྷན་བཅོན་དང་སྐྱེ་གཉེན་སོགས་གཅན་གཟན་གསུག་པ་ཅན་
དང་མི་མ་ཡིན་སོགས་ལ་བདག་པའི་ནགས་ཚལ་སྐྱག་པོ་དང་ཤིན་ཏུ་བཅོན་པའི་གངས་
བྲག་སོགས་སྐྱོད་བཅུད་གྱི་རང་བཞིན་དང་། དེ་ནས་ཆགས་སེམ་བཞིན་འགྲོ་བ་མིའི་སྐྱོད་
ལུལ་རུ་གྱུར་བ་སྐྱེས་དངོས་ཏེ་ལུང་གཤོངས་དང་། ལྷོན་ཤིང་། ཚི་ཤིང་། ལྷན་ཅ། གཅོང་རྩ་
དང་མཚོ་དང་ཚོའུ། རི་རྒྱགས་དང་བྱའི་རིགས་སོགས་བྱུང་བ་དང་། རྩ་བུར་མིག་གི་རྣམ་བར་
ཡང་སྐྱོངས་འདི་བསེལ་ལྷན་གངས་སེས་བརྒྱན་ཅིང་། སྐ་ཞིང་བརྟན་པའི་བྲག་རི། ས་མཚོ་ལ་
ནགས་ཚལ་གྱིས་སྐྱག་པ། གནས་མཚོ་དང་སྐྱན་ཤིང་སོགས་ཡིད་འོང་སྐྱན་ཚོགས་གྱི་ལུལ་ལུང་
ཞིག་ཏུ་མངོན་པ་དང་སྐྱགས། ཀར་གཉིས་མིའི་ཚོག་མར་མོན་པའི་རིགས་རྣམས་ནི་གནའ་སྐ་
མོ་ནས་གཏུག་མར་གནས་པའི་མི་རིགས་སུ་བཞེད་ཅིང་། རང་བྱུང་གི་ཤིང་འབྲས་དང་མ་
ཚོས་པའི་ལོ་རྟོག་ཤ་ཁྲག་རྒྱུད་མོ་སོགས་འཚོ་བར་རོལ་བའི་འབྲས་སྐྱོངས་གྱི་གདོད་མའི་ལུལ་
མི་ཡིན་པ་གནའ་བོའི་བཤད་སྐོས་དང་ལུལ་མིའི་རག་རྒྱལ་དེ་རྣམ་འབྲུག་དེ་ཡང་ཆེས་སོག་
མར་སྐྱོངས་འདི་འཕགས་པ་རྒྱལ་རས་གཞིགས་སོགས་གྱིས་གྱིན་གྱིས་བརྒྱབས་ཤིང་། བརྒྱ་

ཕྱག་བརྒྱུད་པའི་ནང་སློབ་དཔོན་པུ་འབྱུང་གནས་དང་རྗེ་འབངས་ཉེར་ལྗེས་ཡུལ་ཁམས་
འདིར་ཞབས་བཅགས་ཏེ་ས་བདུལ་བྱིན་པའ་ཀྱི་སློ་ནས་སྤྲས་གནས་སུ་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས། རྩེ་
ནང་དང་ལྷག་པར་གསང་བ་བསམ་གྱིས་མི་བྱབ་པ་ལྟར་ན་དབུས་དང་སྤྱོད་མཚམས་སུ་
བྲམ་མི་དམ་མཁའ་འགྲོ་དང་ཞི་ཁྲོད་ལྷ་ཚོགས་རྣམས་ཀྱི་སོ་བྲང་གི་ཚུལ་དུ་ཞིང་གི་བཞོད་
པས་མཛེས་པས། རྗེ་འབངས་འདིར་འབྱོར་ནས་གནས་སྡོད་བྱས་པ་ལྟ་ཅི་གང་ཞིག་ནས་འབྲས་
གཞོངས་ཞེས་ཐོས་པས་ཀྱང་སྐྱེ་བ་དཔག་མེད་ནས་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་བསགས་པའི་
འབྲས་བུ་ཡིན་པར་རྟོག་རྗེས་ལས་གསལ། དུས་མཚུངས་བོད་ཡུལ་མཁའ་མཚམས་ཀྱི་སློ་
རིགས་རྣམས་བྱང་ཚུལ་རག་འགོས་སུ་བཤད་ཅིང་། བོད་ཀྱི་བཅའ་པོའི་སྐབས་ནས་སློ་ཡུལ་
དང་དེའི་མི་རིགས་ལ་སློ་བ་ཞེས་མིང་འབོད་བྱེད་པས་བོད་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་གཏོགས་
པ་ཡིན་འདུག བརྒྱ་སྤྱོད་བཅུ་གསུམ་པར་བོད་ཀྱི་ཁམས་མི་ཉག་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱང་འབྱམ་

1.འབྲས་ལྗོངས་རྒྱལ་རབས། ཚོས་རྒྱལ་མཐུ་སྟོབས་རྣམ་རྒྱལ་དང་རྒྱལ་མོ་ཡི་ཤེས་སློབ་མ་གཉིས་ནས་ཚོམ་སྐྱིག་
མཛད། བལ་ཡུལ་ཨ་མདོ་སློ་མང་ཀམ་ཡཱི་ཏར་པར་ཁང་ནས་བརྒྱན། ཤོག་གྲངས་ ༡༡-༡༩ Copyright: Chief
Trustee, The Tsuklakhang Trust, Tsuklakhang, Gangtok, Sikkim. First Published: 2003.

མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་ལྗོངས་འབྲས་མོ་གཞོངས་སྤྱིང་ཡངས་པར་སྤྲང་མོག་གོང་གསུམ་གྱི་བརྒྱུད་འཛིན་
མཚེད་ཚུལ་དང་ཀུན་གཟིགས་ལྷ་པ་ཚེན་སོ་སློ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་ལྷེས་སུ་འབྱུང་རྟིང་བལྟན་ལ་ཕྱག་རྗེས་བཀའ་
དྲིན་ཆེ་ཚུལ་འཛོམ་བ་བདུས་པའི་རོ་མཚར་རྟོགས་བཞེད་སྐལ་བཟང་ཐར་སྤྱིང་འབྲེན་པའི་ཤིང་རྟ་ཞེས་བྱ་བ་
བཞུགས་སོ། ཤོག་གྲངས་ ༥༩-༩༡ ༢༠༠༩ The Expansion and Institutionalisation of the Nang Sok Gong
Sum Tradition in Sikkim and The Fifth Dalai Lama's Contribution to the Nyingma Order. Published
by Khenpo L. Tshering. Upper Shyari, Deorali, Gangtok, Sikkim.

གཏིང་སྐྱེས་དཔོན་བྱང་མཁན་པོ་ཚོས་དབང་གིས་བརྟམས་པའི་སྤྲས་ཡུལ་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་ཚོས་སྤྱིད་དང་
འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་བདེན་དོན་ཀུན་གསལ་མེ་ལོང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་
རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཤོག་གྲངས་ ༤༧-༥༢ རྒྱང་ཏོག ༢༠༠༩

2.གཏིང་སྐྱེས་དཔོན་བྱང་མཁན་པོ་ཚོས་དབང་། འབྲས་ལྗོངས་ཚོས་སྤྱིད་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་
བདེན་དོན་ཀུན་གསལ་མེ་ལོང་། ཤོག་གྲངས་ ༤༩-༡༡༡

བསགས་ཞེས་པ་རྒྱུས་ཆེན་ཞིག་ལྗོངས་འདིར་ཕྱག་སེབས། བརྒྱ་ཕྱག་བརྒྱ་བཞི་ནས་བཅོ་ལྔའི་
 བར་བོད་ཀྱི་གཏེར་སྟོན་དང་ལྷ་མ་རྣམས་ཞབས་བཅགས་ནས་སྤྲོད་ལུང་འདིའི་གནས་སྟོན་
 ཟུམ། བརྒྱ་ཕྱག་བརྒྱ་བརྒྱ་པར་བོད་ནས་ལྷ་མ་རྣམས་འབྱོར་མཆེད་གསུམ་ཕྱག་སེབས་པ་དང་
 བརྒྱ་ཕྱག་ཆོས་རྒྱལ་སྤུན་ཆོགས་རྣམས་རྒྱལ་ལ་སྟོངས་འདིའི་ཐོག་མའི་རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ་
 གྱིས་རྣམ་རྒྱལ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་ལྡན་རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེན་ཏེ། སྤྲོད་གནས་འདིར་ནང་བརྒྱ་ཕྱག་
 ཀྱི་གཞི་རྒྱ་བརྒྱ་ལས་ཏེ་ལོ་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་དང་ལྷན་མིན་གྱི་ཆོས་འབྲེལ་དམ་ཟབ་བྱུང་།
 དེ་ནས་རིམ་བཞིན་བརྒྱ་ཕྱག་བཅོ་བརྒྱད་ནས་བརྒྱ་ཕྱག་ཉི་ལྔའི་ལོ་རབས་བརྒྱ་ཕྱག་བརྒྱ་དོན་ལྷ་
 བར་འབྲས་ལྗོངས་ཆོས་རྒྱལ་སྤྱི་རབས་བརྒྱ་གཉིས་རིམ་ལྷན་ནང་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་
 ཀྱི་ལྷ་མ་རྣམས་པ་སྟོངས་འདིར་སེབས་པས་བོད་ཀྱི་ཆོས་རིག་གི་ལྷགས་རྒྱུ་ཆེན་པོ་སེབས་སྟེ་
 རྒྱལ་བརྒྱ་ཕྱག་འཛིན་སྟོང་སྟེལ་གསུམ་གྱིས་བརྒྱུད་པར་མཛད་འདུག བརྒྱ་ཕྱག་བཅོ་བརྒྱད་
 དང་བརྒྱ་དབུའི་ནང་གི་ནས་སྟོ་སྟོངས་འབྲུག་དང་གོ་མ། དབྱིན་ཇི་བཅས་ནས་བཅོན་འཇུག་
 དང་ཐེ་བྱས་ལྷགས་ཆེ་བྱུང་ཡང་བོད་དང་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ་ལུ་མཐུད་གནས་པ་བྱུང་
 འདུག བརྒྱ་ཕྱག་བརྒྱ་དགུ་དང་ཉི་ལྔའི་སྐབས་ལུང་ཟིན་གྱི་གཏེར་སྟོན་ཁག་ཅིག་སེབས་པ་
 དང་། ལྷག་པར་གྱི་ལོ་ ༡༧༥༧ ལོར་རྒྱ་དམར་གཞུང་ནས་བོད་ནང་བཅོན་འཇུག་བྱས་པ་ནས་
 བརྒྱད་ལོ་གོང་ས་ལྷོ་བས་མགོན་ཆེན་པོའི་དབུས་བཅོན་ལྷོ་ལ་སེབས་པའི་ལྷ་མ་རྣམས་ནས་
 ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༥ ལོར་འབྲས་ལྗོངས་འདི་བཞིན་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་སྡེར་རྒྱ་བསྐྱེལ་བཏང་པའི་རྗེས་
 ལུང་སྟོན་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལུ་མཐུད་དེ་ནང་ཆོས་དང་འབྲེལ་བའི་རིག་གཞུང་ཐོག་ལ་ཕྱག་
 རྒྱུ་གནད་སློབ་བརྒྱུད་འདུག་པ་ལགས།

དཀོན་གཞི།

དེ་ལ་མཁའ་སྟོན་དཔལ་གྱི་འབྲས་མོ་སྟོངས་སུ་རྒྱལ་བའི་བརྒྱ་ཕྱག་པ་དར་རྒྱུ་རགས་
 ཅམ་ཞུ་བ་ལ་ཕྱི་ཆོན་གསུམ་སྟེ། ལྷ་རབས་གནད་རྒྱུས་ཀྱི་བརྒྱ་ཕྱག་པ་སྤྲོད་དང་། ཕྱི་རབས་ཀྱི་
 བརྒྱ་ཕྱག་པ་བར་དར། རྒྱལ་ལྡན་རྒྱུས་ཀྱི་བརྒྱ་ཕྱག་པ་གྱི་དར་བཅས་སོ།།

རྒྱ་འཕུལ་གྱིས་ཞབས་གྱིས་བཅགས། གངས་བྲག་རྣམས་བདེ་གཤེགས་ཞི་ཤོད་མོ་བྲང་དང་།
 ལྗོངས་འདིའི་གནས་གྱི་སྤེལ་བ་བྲག་དཀར་བྲག་ཤིས་སྤྲོད་མ། དེའི་ཚུགས་བཞི་སྤེལ་ཤར་སྤེལ་པའི་
 སྤྱག་པ་དང་། ལྗོ་མཁའ་འགྲོ་གསང་བའི་སྤྱག་པ། ལུབ་བདེ་ཆེན་འཇའ་འོད་སྤྱག་པ། བྲང་སྤེལ་
 རི་འོད་གསལ་སྤེལ་གི་སྤྱག་པ་བཅས་སྤྱག་ཆེན་སྤྱག་སྤེལ་རྣམས་མཚོག་སྤྱན་མོང་གི་དངོས་
 བྲུབ་ཐོབ་པའི་སྤྱབ་གནས་སྤེལ་གྱི་རྣམས་བརྒྱབ་སྤེལ་གིང་། གཞན་ཡང་ཚོས་ལོར་དམ་རྩལ་ལ་
 མོགས་པའི་གཏེར་ཁ་རྒྱ་མ་ཞིག་རྒྱལ་བསྟན་སྤྱི་དང་བྱེ་བྲག་ཡུལ་འདི་བདེ་བའི་བཅས་སྤེལ་
 སྤེལ་ཏེ། མི་འལྱར་བའི་གཟེར་དང་ཁ་བྲང་ཡང་བྲང་གི་རྒྱས་བཏབ་སྤེལ་མཛོད་སྤེལ་སྤྱན་གསུམ་
 དང་། ཡབ་བརྟུང་ལྷམ་དུལ། དགོ་བསྟེན་དཔའ་ལོ་རྩྱའི་རི་མོགས་གཞི་བདག་རྣམས་ལ་གཉེར་
 གཏང་མཛོད། དེས་ན་སྤེལ་གནས་འདི་ཐོག་མར་ཨོ་རྒྱན་རྗེ་འབངས་དང་བཅས་པས་བྱིན་
 གྱིས་བརྒྱབ་སྤེལ་པ་ནས་བརྒྱབ་སྤྱབ་ཐོབ་རྣམས་འཕྱོར་བ་མོགས་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྤྱིས་ཆེན་རྣམས་
 རིམ་པར་ཞབས་བཅགས་མཛོད་འདུག་པ།

བརྒྱ་སྤྱག་བརྟུ་གསུམ་ནས་ལོར་མོག་གི་དཔྱད་དམག་ཐོད་ཁམས་སྤེལ་ཡོང་བ་དང་།
 བསྟན་སྤེལ་གྱི་ཨོ་རྒྱན་བརྒྱུས་བཀའ་ལྷན་ལྷན་སྤེལ་སྤེལ་གྱི་སྤྱིས་སྤེལ་དག་ཐོད་གྱི་སྤེལ་སྤེལ་
 དང་། ལྷག་ཏུ་ལྗོད་ནང་ཚོན་རོང་དང་སྤོངས། གཤོངས་རྣམས་སྤེལ་སྤེལ་བསྟེགས་པའི་
 རྒྱུ་ལ་བབས་པར་བཤད།

བར་མཚམས་དེར་བརྒྱ་སྤྱག་བརྟུ་གསུམ་པའི་ལོ་རབས་རྒྱག་རྒྱ་ཡས་མས་ནང་སྤེལ་
 ཡུལ་འབྲས་མོ་སྤོངས་གྱི་ས་སྤོང་གི་མེས་པོ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་པོ་ཨིན་ལོ་རྒྱའི་སྤེལ་ལས་བརྒྱད་པའི་
 ཐོད་གྱི་ཤར་སྤོགས་ཁམས་མི་ཉག་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་གྱི་སྤེལ་རྒྱུད་གཅིག་ཐོད་དཔྱད་ལྷ་ལྷན་རྒྱ་མེད་སྤེལ་
 པས་རོ་ལོ་ཤྱུ་ལུ་ནེས་སྤེལ་ཡུལ་རྒྱ་བསྟོད་དམོས་པར་བཀའ་ལྷན་མེད་སྤེལ་པ་ལྟར། ལྗོངས་
 འདིར་མེད་སྤེལ་པའི་ལམ་བར་ན་ས་སྤོང་དམོན་ཆེན་ཤྱུ་བཟང་པོས་སྤེལ་ལོ་ ༡༢༤༤ ལོར་ས་སྤོང་

བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དཔེ་འཛུགས་སྤེལ་བཞུགས། ཤོག་གྲངས་༡༢༤༤-༢༤༠
 4.མཁན་ལྷ་ཆོ་རིང་། འབྲས་ལྗོངས་སྤེལ་སྤོང་མོག་ཤོང་གསུམ་དང་ལོ་གོང་ས་ལུ་པ་ཆེན་པོས་སྤེལ་འལྱར་བསྟན་པར་
 སྤྱག་རྗེས་ཆེ་བའི་རྟོགས་བརྗོད། ཤོག་གྲངས་ ༤༡-༤༤

གཙུག་ལག་ཁང་སོག་མར་མང་བཀོད་བའི་དུས་མཚུངས། སྐབས་དེར་སྲུང་ཀྱང་སློང་མ་རུས་
པའི་དགོན་པའི་ཀ་ཆེན་བཞི་ཁོང་ནས་བསྐྱེད་སྲུང་ས་པས་ཀྱང་པ་འབྲུམ་བསགས་སུ་མཚན་དུ་
ཐོགས། དེ་ནས་སློ་མོ་ཚུམ་འབྲིང་མེད་མེད་ཤིང་སྨོན་ལེན་འདྲིའི་སྨོན་ལེན་གྱིས་མངའ་དབང་བསྐྱེད་
བའི་ཆེན་འབྲེལ་འགྲིགས། གནས་འདྲིའི་གནའ་པོ་ནས་གཞུག་མར་གནས་པའི་མོན་པའི་མི་
རིགས་དང་ཀྱང་འབྲུམ་བསགས་ལས་བརྒྱུད་པའི་སྨོན་ལེན་དུ་བཞི་དང་འབབས་མཚན་བརྒྱུད་
ལས་སྨོ་པའི་མི་རིགས་ཏེ། མི་རིགས་འདི་གཞིས་མཛེས་བཅེ་མཐུན་སྲོགས་ཡུན་བརྟན་དུ་གནས་
ཆེད་ག་འདི་ལྷང་ཅོག་ཅེས་པའི་ས་གནས་སུ་མཐུན་ཚོག་གི་དམ་བཅས། དེ་ལྟར་ཁམས་མི་ཉག་
གི་རྒྱལ་རྒྱུད་ལས་མཚེད་པའི་ཀྱང་འབྲུམ་བསགས་ནས་སྐྱེ་རབས་དུག་པ་དེ་ནི་འབྲས་ལྗོངས་
རྣམ་རྒྱལ་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་ཚོས་རྒྱལ་སོག་མ་སུན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ་ཡིན་པར་བཞིན།⁵

བརྟན་པ་བར་དར། (བརྒྱ་སྐད་བརྒྱ་བཞི་ནས་བརྒྱ་རྒྱུག་བར་)

བརྒྱ་སྐད་བརྟན་བཞི་འདི་དཀྱིལ་སྨོན་ནང་གཏེར་ལྷང་བཞིན་མོ་རྒྱན་གྱི་འདི་རྒྱལ་ཚབ་
རིག་འཛིན་ཚོད་ལྷེམ་ཅན་(༡༩༩༧-༡༯༩༩) ལྷ་སློབ་བརྟན་སློང་ཆེད་བཅས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་

5.མཁའ་རྒྱ་ཚོ་རིང་། མཁའ་རྒྱུད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་གཙུག་ཅོར་རྒྱལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱུད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་སློབ་གསུང་གཞེན་ལུང་དགའ་སྨོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གྲངས་
༡༧༤-༢༠༩ ༢༠༠༢ A Saga of Sikkim's supremely revered four pioneer Nyingmapa reincarnates and their
torchbearers. Published by Khenpo L. Tshering. Upper Shyari, Deorali, Gangtok, Sikkim.

6.གཏེར་སྨོན་ཉིད་ཀྱི་དངོས་སློབ་སེ་སྨོན་ཉི་མ་བཟང་པོས་མཛེད་པའི་རྣམ་ཐར་ལྟར་ན། ཚོས་རྒྱུ་འཛེམས་ལུ་
བཞིག་སྨོན་ལེན་འདྲིའི་མེད་མེད་ཏེ། ལྷགས་ཆས་སྐྱས་པ་རྙེད་མོན་བྱུང་བའི་གསལ་ཁ་འདུག་ཅེས་གསུངས་པས་དེ་
ལྟར་ན་ཤོད་གསལ་རྒྱུ་ཉིད་མ་མེད་མོད་ཚོས་རྒྱུ་འཛེམས་མེད་པར་བཞིན། མཁའ་རྒྱ་ཚོ་རིང་། མཁའ་
རྒྱུད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་སུ་སྐྱེ་འབྱུང་རྙེད་མའི་སྐྱུག་བཞེས་རགས་རིམ་གྱི་སློབ་བརྗོད་རྒྱལ་རབ་གསལ་དུན་པའི་
མེ་ལོང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱུས་པའི་ཚོས་དང་། རྒྱལ་རབས། རིག་གཞུང་གི་
ཞིབ་འཇུག་དེབ་ཐེང་གསུམ་པ། ཤོད་ཡིག་ནང་སྤེལ་བའི་དབྱེད་ཚོམ་ཁག་ལྷ་རྒྱུག་པ། རྗོ་སྐྱེས་བཟ་ཤིས་ཚོ་
རིང་། ལྷ་རྒྱུག་ལས་སོགས། ཆབ་འོམས་བརྟན་པ་ཉི་མ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། སྤང་རྟོག་
༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་ ༩༧

བོད་གཙང་ཁུལ་འགྲིག་མཚམས་མཚོད་རྟེན་ཉི་མ་སོགས་སྒོ་ཡོལ་གྱི་ཡུང་ཕུན་བརྒྱུད་ཡུལ་
 འདིའི་བྱང་སྐོ་ནས་ཕྱག་ལེབས་ཤིང་། གནས་ཆེན་གྱི་འབེབས་དང་ལྷ་སྲིན་དམ་བསྐྱེད་ས་
 སོགས་ཀྱི་སྐོ་ནས་འབྲས་མོ་སྦྲེངས་ཀྱི་ཐོག་མའི་གནས་སྐོ་ལེགས་པར་སྦྱེས། དེའི་རྟོགས་སུ་
 སྦྱངས་ཡིག་རོ་མཚར་བ་ཞིག་ཀྱང་མཛད་དེ་བོད་རྒྱལ་གཉིས་བརྗེས། མཛོད་ལྷ་ཁྱུང་
 ཚང་ནས་ལྷ་རྒྱུ་དྲག་མཐིང་སྐུ་སོགས་ཀྱི་གཏེར་བཞེས། སྦྲེངས་འདིར་ལོ་རོ་བརྟུན་རིང་བརྟུན་
 འགྲོའི་དོན་ཆེན་མཛད་དེ་སྐུ་ཚོ་མཐའ་མ་བོད་རྒྱལ་པར་བཞེད། བརྒྱ་ཕྱག་བཙོ་ལྷའི་
 མཚུག་ནང་ཀུ་ཐོག་པ་བསོད་ནམས་རྒྱལ་མཚན་ (༡༩༩༦-༡༩༩༠) སྦྲེངས་འདིར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༩
 ལོར་ཕེབས་ཏེ་གནས་སྐོ་གཉིས་པ་སྦྱིས་ནས་ལོ་རོ་ལྷའི་རིང་འགྲོ་དོན་མཛད། བརྒྱ་ཕྱག་བརྟུ་
 དྲག་པའི་སྦོད་དཀྱིལ་ནང་མོད་ལྷེ་གཉིས་པ་རིག་འཛིན་ལེགས་ལུན་བརྟུད་འཛོམས་དོ་
 རྗེ་ (༡༩༠༠-༡༩༡༣) སྦྲེངས་འདིར་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་ཐོག་མར་བྱོན་ནས་ལོ་རོ་གཅིག་བརྟུགས།
 ཕེབས་ཐངས་གཉིས་པ་དང་གསུམ་པའི་སྐབས་སུ་ཡུལ་འདིའི་གནས་སྐོ་སྦྱིས་ཤིང་། བྱང་སྐོ་
 རི་རིན་ཆེན་སྦྱིང་བོའི་མགུལ་ནས་ཚོ་སྐྱབ་བརྟུད་ཚི་འཁྱིལ་བའི་ཚོས་སྐོར་སོགས་སྐྱབ་དངས་
 བས་ཉམས་བཞེས་མཛད། བྱང་སྐོ་གསེར་སྦྱིང་རྒྱུ་ཕྱི་བཟླ་ལུ་བཙུགས། བརྒྱ་ཕྱག་འདིའི་ནང་
 ཀུ་ཐོག་པ་རྗེ་ཐོལ་ཡི་ཤེས་བཟང་པོས་ (༡༩༩༦-༡༩༩༩) ཀྱང་སྐུས་གནས་འདིར་ཕྱག་ལེབས་
 ཐོག་བརྟུན་འགྲོའི་དོན་ཆེན་མཛད་འདུག གང་ལྟར་དོ་དྲག་རིག་འཛིན་ཆེན་མོ་སྐུ་སྦྱིང་སྦྱི་
 རྗེ་གཉིས་དང་རྗེ་ཀུ་ཐོག་པ་ཡབ་སྐུས་བཅས་ནས་ས་གནི་བྱིན་བརྐབས་སོགས་རྟེན་འབྲེལ་
 མང་རྒྱུ་བརྐྱེད་པའི་ཐོག་ཡུལ་འདིའི་ནང་བརྟུན་གྱི་དབུ་བརྟེས། *

7.མཁས་དབང་རོ་སྐུས་བཟླ་ཤེས་ཚོ་རིང་ནས་གསུང་གསལ། བརྒྱ་ཕྱག་བརྟུ་གསུམ་ནང་བྱོན་པའི་གཏེར་སྦོན་
 ལྷ་རྒྱུ་ཡི་ཤེས་ཁྱུང་གསལ་གྱི་ཡུང་བྱང་ནང་། འབྲས་མོ་གཤོངས་ཞེས་པའི་ཚོགས་རིས་འཛོད་པ་སྐོ་ཤོས་སུ་གསལ་
 ཞེས་གསུངས། རྫོན་སྦྱིང་། མཁའ་ལྡོད་འབྲས་མོ་སྦྲེངས་ཀྱི་གནས་ཡིག་ལྷོགས་བསྐེབས་བརྟུགས། རྗེ་ལྷལ་བོད་
 ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་དང་། ཨ་ལྷེས་མ་ཆེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་བྱང་ནས་སྐར་སྐྱབ་
 རྒྱས་པའོ།། ཤོག་གྲངས་ ༧༩-༧༩ ༩༠༠༥

8.མཁས་རྣམས་ཚོ་རིང་། འབྲས་སྦྲེངས་སུ་སྦྱང་སོག་གོང་གསུམ་དང་¹⁰གོང་ས་ལུ་པ་ཆེན་པོས་སྐུ་འཇུར་བརྟུན་པར་
 ཕྱག་རྗེས་ཆེ་བའི་རྟོགས་བརྗོད། ཤོག་གྲངས་ ༥༥-༥༥ ༡༠༦-༡༡༦

སངས་རྒྱལ་གཉིས་པ་ཨོ་རྒྱལ་པ་རྣམས་ལྟེགས་མ་ལུ་བརྟོ་བའི་བསྟན་པ་མཐའ་ལ་ཐུག་
སྐབས་ཟབ་མོ་གཏིར་ཚོས་ཀྱིས་འགོ་དོན་རྒྱུད་བར་གསུངས་པས་ན། འབྲས་མོ་ལྗོངས་འདི་
ཉིད་སྐས་ལུལ་ཀྱུ་ཀྱི་རྒྱལ་པོར་བསྟན་པའི་ལུང་བསྟན་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཡིག་དང་
ལམ་ཡིག་སྐས་ལུལ་བསྟེགས་རྒྱུད་རྣམས་ཉེ་གསལ་བའོད་ཐབས་ཀྱི་ཁ་བྱང་། ཞལ་གདམས་བསྐབ་
བྱ། ལྷིའི་ཚགས་བཀོད་མོགས་གསལ་བར་གྲུ་བྱ་བ་རྒྱུད་རྒྱལ་ཚབ་ཚད་ལུབ་ཀྱི་གཏིར་སྟོན་སྟེ་
ཀྱུ་ཀྱི་གཏིར་ལྷོན་ཟབ་ཚོས་རྣམས་སུ་དགོངས་པ་གཅིག་མཐུན་དུ་བཞེད་འདུག།⁹

བསྟན་པ་ལྷི་དར། རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེན་པའི་རྣམས་འབྲས་ལྷོངས་ (༡༩༤༣-༡༩༥༥)

ཨོ་རྒྱལ་གྲུ་བྱ་བ་རྒྱུ་འབྱུང་གནས་ནས་མ་འོངས་པར་བའི་རྒྱལ་པ་རྣམས་འབྱོར་མཆེད་
བཞི་འབྱུང་བའི་ལུང་བསྟན་པའི་དང་བསྟན་སྐབས་དེའི་ཉོར་མོག་གི་འཇིགས་པའི་གཞོན་
འཚོ་ལས་གཤོལ་བའི་ཆེད། བརྒྱ་ཕྱག་བཅུ་བདུན་ནང་མཁའ་རྒྱུད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་གཞུག་
ནོར་རྒྱལ་པའི་རྣམས་འབྱོར་མཆེད་བཞི་སྟེ། རྒྱལ་བ་ལྷ་བཅུན་ཆེན་པོ་ནམ་མཁའ་འཇིགས་མེད་
དང་། མངའ་བདག་ལེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ལུན་ཚོགས་རིག་འཇིག་། ཀུམ་ལོག་ཀྱུ་བྱ་བ་བཟང་པོ།
ཚོས་རྒྱལ་ལུན་ཚོགས་རྣམས་རྒྱལ་བཅས་རིམ་བཞིན་སྐས་ལུལ་འབྲས་མོ་ལྗོངས་སུ་ཐུག་པེབས་
ཏེ་གནས་སྟོན་ཆ་ཚང་ལེགས་པར་སྐྱེས་པར་མཛད།

དེ་ལ་ཚོས་རྗེ་ཀུམ་ལོག་པ་ཀྱུ་བྱ་བ་བཟང་པོ་ནི།¹⁰ བོད་ལུལ་མདོ་ཁམས་སུ་རྒྱལ་བ་

9. རྗེ་སྐས་པག་ཤེས་ཚོ་རིང་། རྟོན་དུ་སྤོང་བའི་མཚམས་རྒྱུད་ཀྱི་གཏམ་ལུ་ཤེལ་ཆེ་སིལ་མ། ཤོག་གངས་ ༤-༤༩
གཏིར་རྒྱེས་དཔོན་བྱང་མཁའ་པོ་ཚོས་དབང་གིས་བཅུམས་པའི་སྐས་ལུལ་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་ཚོས་སྤྱིད་དང་
འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་འབྲས་ལོ་རྒྱལ་བའི་དོན་ཀྱུ་གསལ་མེ་ལོང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་
རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། རྒྱང་ཏོག་༢༠༠༩

10. མཁའ་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་རྒྱུད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་གཞུག་ནོར་རྒྱལ་པའི་རྣམས་འབྱོར་མཆེད་བཞི་བརྒྱུད་
འཇིག་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་རྒྱོ་གསར་གཞིན་ལུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། ཤོག་གངས་
༢༩༧-༢༩༩

ཀུ་ཚོག་རྩི་རྩི་གདན་གྱི་བླ་མ་མཚོ་དེ་ཚོག་བསྟན་འགྲོའི་མཚོ་དེ་འཕྲིན་རྒྱུ་དེ་བཞིན་སྐབས།
སྲོ་བ་དཔོན་པུའི་བཀའ་ལྷན་ལྟར་སྐྱེས་ལུལ་འདྲིར་མེད་པའི་དཔོན་པོའི་ལུས་ལ་བབས་པར་
དཔོན་པོ་སྲིད་འབྲས་ལྡོངས་སའི་མེད་ལེ་ལུག་བསམ་འོར་བུ་སྐར་བུ་ཞབས་སོར་བཀོད། གནས་
དེར་ཀུ་ཚོག་དཔོན་ཉེན་དང་བཞེན་པར་བཅས་པ་གསར་བཞེད་མཚོ་དེ། གཏེར་རྩོན་གྱི་བུ་
ཚོས་དབང་གི་གཏེར་ཚོས་བླ་མ་གསར་འདུས་དང་། གཏེར་རྩོན་རྒྱ་སྲིད་པ་སོགས་ཀྱི་ཟབ་
ཚོས་ཀྱི་ཕྱག་བཞེས་ཀྱི་རྒྱུ་སྲེལ་བའི་སྲོལ་ནས་དགེ་འདུན་གྱི་སྲེ་བཅུགས། ས་ཁུལ་དེར་རྩི་ཉེད་
ཀྱིས་རྩུ་འཕུལ་གྱི་རྒྱུ་བྱ་ཞེས་བཏོན་པ་དེར་སང་ཀུ་ཚོག་མཚོ་ཞེས་གྲགས།¹¹

མངའ་བདག་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་སྤྲོན་ཚོགས་རིག་འཛིན་ (༡༧༧༢-༡༧༧༩) བོ་བོད་
བཅོན་པོའི་གཏུང་རྒྱུད་¹²ཕྱི་མ་མར་ལུལ་ལ་དྲགས་ཁོངས་སོ་བྱང་སག་ཁྲིར་མཁར་བུ་ཕྱི་ལོ་
༡༧༧༢ ལོར་སྤུ་འཕུངས།¹³ སྤྲོན་རྒྱུད་རྒྱུ་ནས་སྤྲོན་ཚེན་དམ་པའི་རིགས་སད་ཅིང་ཡབ་ལས་

ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱུས་པའི་ཚོས་དང་། རྒྱལ་རབས། རིག་གཞུང་གི་ཞིབ་འཇུག །དེ་བུ་ཕྱི་དུང་གསུམ་
པ། བོད་ཡིག་ནང་སྲེལ་བའི་དཔུང་ཚོས་ཁག་ལྷ་སྤྲོག་པ། རྩི་སྲིད་བཀའ་ཉིས་ཚེ་རིང་། ལྷ་སྤྲོག་ལས་རོགས། ཚབ་
རོམས་བསྟན་པ་ཉི་མ། རྩི་སྲིད་བོད་ཀྱི་ཉམས་ཞིབ་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། སྐར་ཏོག ༢༠༡༡ ལོའི་གྲངས་ ༣༢-༤༠
མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། འབྲས་ལྡོངས་སུ་སྤྲོད་སོག་གོང་གསུམ་དང་། རྩི་སྲིད་པ་ཚེན་པོས་སྤུ་འཕུར་བསྟན་པར་
ཕྱག་རྩིས་ཚེ་བའི་རྩོགས་བརྗོད། ལོག་གྲངས་ ༡༡༢-༡༡༤མཁན་པོ་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་འགྲུབ་འབྲས་ལོ་ལྡོངས་སུ་སྤུ་
འཕུར་རྩིད་མའི་ཕྱག་བཞེས་རགས་རིམ་གྱི་སྲོལ་བཏོད་རྒྱལ་རབ་གསལ་བུན་པའི་མེ་ལོང་ཞེས་བུ་བ་བཞུགས་
སོ། །ལོག་གྲངས་ ༣༢-༣༤ བླ་མ་རྩི་སྲིད་མཚོ་དེ་གསུམ་ལས་རྩི་ཉེད་ལྡོངས་འདྲིར་ཚོག་མར་ཞབས་བཅགས་
པར་བཞེད།

11. འབྲས་ལྡོངས་མཁའ་དབང་མཁན་པོ་ལྷ་ཚོ་རིང་མཚོག་གི་དཔོན་པོ་ལྟར་ན། ཚོས་རྩི་དེ་ཉིད་རྩོ་མོན་
འཕྲུག་ཀུ་ཚོག་ནས་ལྡོངས་འདྲིར་མེད་པ་དང་། ཚོས་རྩི་འདྲི་དང་གོང་བུ་ཀུ་ཚོག་པའི་བླ་མ་བཅོད་ནས་སྤུ་
རྒྱལ་མཚོན་དབང་འཕུལ་གཞི་བྱུང་བར་འདོད།

12. མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། འབྲས་ལྡོངས་སུ་སྤྲོད་སོག་གོང་གསུམ་དང་། རྩི་སྲིད་པ་ཚེན་པོས་སྤུ་འཕུར་བསྟན་
པར་ཕྱག་རྩིས་ཚེ་བའི་རྩོགས་བརྗོད། ལོག་གྲངས་ ༢༤-༢༩

13. དེར་གི་ཚར་མར་ལུལ་ལ་དྲགས་སྤྲོད་ལྷོགས་སྤྲོད་ཁོངས་ཀྱི་སྤྲོ་ཉི་མེས་ས་ཁུལ་གྱི་རི་སྐར་ཞེས་བུ་གནང་
པོའི་མཁར་བུ་ལོང་པ། དེ་ལ་ལུལ་སྐར་བུ་སག་ཁྲི་དང་བོད་སྐར་བུ་གསེར་ཁྲི་ཞེས་པ་ཡིན་ནམ་སྤྲོམ། ས་

ཟབ་ཁྲིད་གསལ། བོད་ཏུ་ཕེབས་ཏེ་ཡབ་མེས་སོགས་ལས་གསལ་བསམ་གུ་ཆེར་མཛད་དེ་
 ཉམས་བཞེས་མཛད་ཅིང་དགོན་སྡེ་ཕྱག་བཏབ། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོར་གཞིས་ཀ་ཚེ་ནས་གཏུང་
 གས་བྱམས་པ་བཏུན་འཛིན་དང་སྐུ་མཆེད་དཔོན་གཡོག་དང་བཅས་ཕེབས་ཐོན་གྱིས་ལམ་
 བར་འཕྱིན་བཅོལ་དང་སྐྱུ་གསོལ། ལྷ་བསངས། རབ་གནས་སོགས་མཛད་པ་ལས་མཁའ་
 སྐྱོད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་ཡུག་བསམ་ལོར་བྱ་སྐྱང་ཏུ་ཞབས་སོར་བཀོད། རྗེ་ཉིད་གྱིས་ལོ་དེར་
 སྐྱང་ཏོག་ནས་གྲུང་འབྲུམ་བསགས་ཀྱི་སྐུ་རྒྱུད་ཞལ་དོ་ཨ་པ་དོ་རྗེ་ལྷ་བར་བྱ་ཏུ་འུའི་ལྷང་ཟེན་
 ཀྱི་སྐྱེས་བུར་དོས་འཛིན་མཛད་དེ། ཡུག་བསམ་ལོར་བྱ་སྐྱང་ཏུ་སྐྱེས་གནས་འདིའི་ཐོག་མའི་
 རྒྱལ་པོར་མངའ་གསོལ་ཞིང་མཚན་ཡང་སྤུན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ་ཞེས་གསོལ་བའི་ཐོག་མཚོད་
 ཡོན་ཏུ་གྱུར། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྗེ་ཉིད་དང་གཏུང་སྐྱེས་ནས་ཡུག་བསམ་ཐར་པ་སྤིང་ཏུ་དོ་
 རྗེ་སྤུར་བའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཞལ་སྐྱེས་ཏེ་ལྷ་ཁང་དམར་པོ་ཞེས་བའི་དགོན་སྡེ་བཞེངས་ནས་
 རབ་གནས་མཛད། འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་གནས་མཐིལ་བྲག་དཀར་བྲག་ཤིས་སྤིངས་ནི་སྤི་ནང་
 གསང་གསུམ་ནས་ཞི་ཁོ་ལྷ་ཚོགས་ཀྱི་སོ་བྲང་དང་། རང་བཞིན་རྫོགས་པ་ཆེན་པོའི་དཀྱིལ་
 འཁོར་ཏུ་གཟིགས་པས་སྐྱེས་ཡུལ་འདིའི་གནས་ཀྱི་སྤེ་བར་ཐོག་མའི་དོས་འཛིན་མཛད་དེ།
 དགོན་གྱི་ཐོག་མ་བྲག་ཤིས་དགེ་ལེགས་ཀྱི་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས། གྱ་ཏུའི་བཀའ་ལྷང་
 བཞིན་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་བྲག་ཤིས་སྤིངས་ཀྱི་བྱང་སྐྱོགས་གདན་ས་ཟེལ་གཞོན་དགོན་ཕྱག་
 བཏབ། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་བྲག་ཤིས་སྤིངས་སུ་བྱམས་པ་ལྷ་ཁང་དང་དབེ་ཉར་ལྷོག་གཉིས་
 ཀྱི་ཚང་གཞི་བཏོང་ནས། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ལྷ་ཁང་རྣམ་གཉིས་ལེགས་གྲུབ་བྱུང་སྟེ་བྲག་
 ཤིས་རབ་གནས་མཛད་པ་སོགས་བཏུན་ཚ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་གསར་ཏུ་བཙུགས། སྐྱ་འབྲུར་
 རྒྱུད་འབྲུམ་རིག་པོ་ཆེས་མཚོན་ཟབ་ཚོས་རྣམས་ཀྱི་གདམས་པ་མང་པོའི་ཚོས་འཁོར་བསྐོར་
 ཅིང་། བྲག་ཤིས་སྤིངས་སོགས་རྒྱབ་གནས་རྣམས་སུ་བསྐྱེན་མཚམས་ཡུན་རིང་བཞུགས། རྗེ་
 འདི་ཉིད་ལན་གཅིག་ལྷ་སར་ཕེབས་པ་ལས་རོ་བོ་རིན་པོ་ཆེ་དང་འཕགས་པ་རྒྱན་རས་

གནས་དེར་སྐྱ་འབྲུར་བྱང་གཏེར་གྱི་ཚོས་བརྒྱུད་འཛིན་པ་བྲག་ཐོག་སྐྱ་ཚོས་འཁོར་སྤིང་ཞེས་བའི་དགོན་སྡེ་
 ཞིག་གྱུང་ཡོད་འདུག།

གཟིགས་ཀྱི་ཐུགས་ལས་འོད་ཟེར་འཕྲོས་པ་སྟེང་གར་སྐྱེལ་ཟུག་ཡོད་པ་སྐྱེ་གཞེར་སོགས་ཀྱིས་
མཇལ་པར་བརྟེན། སྐུ་ཡུལ་འདིར་བསྟན་འགྲོའི་ཆེད་མ་ཁི་རུང་སྐྱེབ་ཀྱི་རྒྱུ་ཞིག་འཇུགས་
རྒྱ་དགོངས་ཏེ། བཀྲ་ཤིས་སྤངས་ཀྱི་ཐུགས་རྗེ་ཆེན་པོ་འཁོར་བ་ལས་སྐྱོལ་གྱི་སྐྱབ་མཚོད་དང་
འབྲེལ་སྦྱོར་གྲོལ་བྱུང་ཆུང་རྒྱབ་མཚོད་ཅིང་། སྐབས་དེར་བྱུང་ཆུང་མི་རུལ་བ་དང་མི་སྐམ་
པ་དྲི་བཟང་འཕྲོ་བ་སོགས་ངོ་མཚར་བའི་མཚན་མ་རུ་མ་བྱུང་། སྟོན་གྱི་རྒྱུན་སྲོལ་མ་ཉམས་
པར་ད་ལྟའི་ཆར་བྱུང་བ་དེ་ཉིད་བཀྲ་ཤིས་སྤངས་དགོན་རུ་བཞུགས་པ་ལས། ལོ་ལྟར་བོད་
ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༥ མོར་ངས་ཀྱི་རུས་སུ་དང་ལྟན་མང་ཚོགས་ནས་བྱུང་དབང་དང་བྱུང་ཆུ་ལྷས་
དང་ལྷ་བཞིན་ལགས། རྗེ་མངའ་བདག་པ་སྐྱེ་ཉིད་སྐྱོངས་འདིར་ཡེབས་སྟེ་གནས་མཐིལ་ངོས་
འཛིན་དང་དགོ་འདུན་གྱི་ཕྱི་སོགས་འཇུགས་སྐྱབ་གནང་བས་མཚན་བསྟན་འགྲོའི་མཚོད་
བཟང་བསྐྱབས་མཐུན། ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་བཀྲ་ཤིས་སྤངས་སུ་ཞིང་རུ་གཤེགས། གང་གི་སྐྱེ་
གསུང་རིན་པོ་ཆེ་བཀྲ་ཤིས་སྤངས་དགོན་རུ་བཞུགས་སུས་ཡིན་ལགས།¹⁴

སྐུ་ཡུལ་འབྲས་མོ་སྐྱོངས་ཀྱི་བསྟན་པའི་མངའ་བདག་རྒྱལ་བ་ལྷ་བཅུན་ཆེན་པོ་
ནས་མཁའ་འཇིགས་མེད་ནི། ལྷ་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་ལྷ་རིགས་ཀྱི་རྒྱུད་རུ་ལྷོ་རྒྱུད་བྱུར་ཡུལ་¹⁵ཞེས་
པར་ངོ་མཚར་བའི་རྟོགས་མཚན་དང་བཅས་སྐྱེ་འབྱུངས། མཚོད་སྐྱེ་དང་ལྷགས། ཤངས་ཚེར་
ཨའི་མཚན་མ་དང་། རྒྱལ་ཞབས་སུ་འཁོར་ལོའི་རི་མོ་གསལ་བ་སོགས་ངོ་མཚར་བའི་མཚན་
རྟོགས་རུ་མ་མངའ། སྐྱེ་རྒྱུད་རུ་ནས་སྟོན་གོམས་ལས་འཕྲོ་སད་པས་ངེས་འབྱུང་འབྱུངས་ཏེ་
ཚོས་སྐྱོར་བཞུགས། བོད་རུ་རིས་མེད་ཀྱི་དགོ་བའི་བཤེས་གཞིན་དག་ལས་གསལ་བསམ་དང་

14. མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་སྐྱོད་འབྲས་མོ་སྐྱོངས་ཀྱི་གཞུག་ནོར་སྐུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚོད་བཞི་བརྒྱུད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་སྐོ་གསར་གཞིན་ཅུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་
༩༧-༩༧

མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། འབྲས་སྐྱོངས་སུ་སྐྱེར་སོག་གོང་གསུམ་དང་¹⁶གོང་ས་ལུ་པ་ཆེན་པོས་སྐྱེ་འབྱུང་བསྟན་པར་
ཕྱག་རྗེས་ཆེ་བའི་རྟོགས་བརྗོད། ཤོག་གངས་ ༩༠-༩༠

15. དེང་སང་བོད་ཀྱི་ལྷོ་ཁ་ལུལ་རྒྱན་ཚེ་རྫོང་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པར་སྐམ།

གདམས་ཁྲིད་ལྷན་ཏེ་ལྷག་ལྷན་གྱི་བརྟེན་རྒྱུ་ཚད་ཏུ་བརྒྱལ་བས་དངོས་གྲུབ་ལ་རང་དབང་
 མོད། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོར་དང་མོག་འབྲས་ལྗོངས་ཀྱི་ཕྱི་བྱམས་བར་ལེབས་ཀྱང་སྐོས་ལྷུ་གནས་
 ལྷོ་ཕྱོ་བའི་རུས་ལ་མ་བབས་པར་དཔོངས་ནས་བོད་ཕྱོགས་སུ་ཕྱིར་ལེབས་མཛད། ལོ་ཤས་
 རེས་གཏོར་ལྷང་དང་རིག་འཛིན་འཇའ་ཚོན་སྟོང་པོ་མོགས་ནས་ལྷོ་ཕོན་གྱི་མཚམས་དང་
 སྐོས་ལྷུ་འགྲིམ་སྟེ། བརྟན་འགྲོའི་དོན་མཛད་པའི་རུས་ལ་བབས་ཞེས་བཀའ་སློབ་ལེབས་པ་
 ལྷན་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཡུག་བསམ་ལོར་བྱ་སྐྱར་ཏུ་ཕྱག་ལེབས་མཛད། དེ་ནས་སྐར་ཡང་ལྷོ་
 མ་རྒྱལ་འབྱོར་མཚེད་གསུམ་ལྷན་འཛོམས་ཀྱིས་ཚོས་རྒྱལ་སྤུན་ཚོགས་རྒྱལ་རྒྱལ་མཚོག་རྒྱལ་
 བྱིར་མངའ་གསོལ་རྟེན་འབྲེལ་ལན་གཉིས་པ་མཛད་དེ་མཚོད་ཡོན་གྱི་སྲོལ་བཟང་ལེགས་
 པར་བཏོད།

གྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་ཡུག་བསམ་རྒྱུབ་སྡེ་དཔོན་བཞེངས་པའི་མཚོན་གསང་ཚེན་པར་
 ཡང་ཚེ་དང་། གསང་སྤྲུགས་ཚོས་སྤྱིར་མོགས་རིམ་པས་ཕྱག་བཏབ། བཟ་ཤིས་སྤྱིངས་སུ་དག་
 པའི་གཟིགས་སྤྱང་ལས་རྩི་རྩིང་པོ་སྤྱིན་གྱི་ཚོལ་སྤྱི་ཚོས་སྐོར་གཏན་ལ་ཕབ། བཟ་ཤིས་
 སྤྱིངས་སུ་བཞུགས་སྐབས་མཁའ་འགྲོའི་བཀའ་ལྱང་ལྷན། གྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་འབྲས་ལྗོངས་
 གནས་ལྷོ་ཕྱོས་པ་དང་བརྟན་བྱང་ལྷ་རི་སྟོང་སྤྲུག་ལས་རིག་འཛིན་སྐོག་རྒྱུབ་ཀྱི་ཚོས་སྐོར་
 རྒྱལས་དག་སྤྱང་ཏུ་གཏན་ལ་ཕབ་པར་མཛད་དེ་ཚོས་སྐོར་དེ་གཉིས་འབྲས་ལྗོངས་པའི་
 ཚོས་སྐོར་ཏུ་གནང་། ལོ་དེར་ལྷ་བཅུན་ཚེན་པོ་ནས་རྩི་རྩིང་དབང་ལྷ་ས་ཚེན་པོར་རྩིང་གྱི་
 ཟབ་ཚོས་རིག་འཛིན་སྐོག་རྒྱུབ་ཀྱི་སྐོན་ནས་བཟན་བཞུགས་དང་། སྐོས་གནས་འདིའི་ས་རྒྱ་རྩི་
 ལྷ་སོགས་དང་རིག་འཛིན་སྐོག་རྒྱུབ་ཀྱི་ཕྱག་དཔེ་པར་སྤྲད་ཚུལ་ཏུ་སྤུལ་ཏེ། ཟབ་ཚོས་འདིའི་
 ལྱང་ཟིན་ཚོས་བདག་ཏུ་མངའ་གསོལ་ལྷན་འབྲུག་དཔོན་སྲོབ་རྣམ་གཉིས་ནས་དག་སྤྱང་
 རིག་འཛིན་སྐོག་རྒྱུབ་ཀྱི་རྒྱུབ་པའི་ཚོགས་མཚོད་ཞིག་ཀྱང་ལྷན་ཏུ་སྤུལ་ཞིང་། རྩིང་ལས་
 ཟབ་ཚོས་ཀྱི་ལྱང་དང་དབང་སོགས་མང་ཏུ་གསན་པར་གསལ།¹⁶ དེ་ལྷན་ལྗོངས་འདིར་ཟབ་

16. མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། འབྲས་ལྗོངས་སུ་སྤྱང་སོག་གོང་གསུམ་དང་ལོངས་སྤུ་ས་ཚེན་པོས་སྤུ་འབྱུར་བརྟན་
 པར་ཕྱག་རེས་ཚེ་བའི་རྟོགས་བརྟོན། ལོག་གྲངས་ ༤༧-༥༢༩

ཚོས་ཀྱི་འཚད་སྲེལ་རྒྱ་ཆེར་བརྒྱུད་པ་ལས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བོད་ཡུལ་ཡར་ལུང་གེལ་བྲག་
རྒྱ་དཀོངས་པ་ཚོས་དབྱིངས་སུ་སྦྱིན།

འབྲས་ལྗོངས་ཚོས་རྒྱལ་ལ་སྲ་བ་ཕུན་ཚོགས་རྣམ་རྒྱལ་ རྟེན་གྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་སྐར་
རྟོག་རྒྱ་སྤྱོད་འབྲུངས་ཤིང་ཞལ་རོ་ལ་པ་རྩོམ་ཞེས་མཚན་དུ་སྟོན་པའི་ཡུལ་བསམ་འོར་རྒྱ་སྐར་
དུ་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་གསུམ་ལྟན་འཛོམས་སོག་ཚོས་རྒྱལ་ཀྱི་ཁྲི་དཔང་མཚན་པོར་མངའ་
གསོལ་རྒྱས་པ་ཞིག་མཚན་དེ་སྤྲོས་ཡུལ་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་ཚོས་སྲིད་གཞིས་ཀྱི་དོན་གྱི་
བདག་པོར་གྱུར། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་རིག་འཛིན་སྲོག་རྒྱབ་ཀྱི་སྤྱི་བྱེད་དབང་བརྒྱུར་གྱིས་
སོག་མའི་ཚོས་བདག་རྒྱ་མངའ་གསོལ། ལྷོ་བཅུ་ཆེན་པོའི་ལྷགས་བརྟགས་བཞིན་སྤྱི་ལོ་
༡༩༥༧ ལོར་སོ་བྲང་ལ་སྲ་བ་རབ་བརྟན་ཅེ་གསར་དུ་བཞེངས་བརྒྱུན་མཚན། ཡུལ་བསམ་རྒྱ་
མཚོད་རྟེན་བཟུ་གིས་འོད་འབར་གསར་བཞེངས་ཀྱིས་རབ་གནས་གནང་། ལྷོ་བཅུ་ཆེན་པོ་
ལས་འཇའ་ཚོན་སྟེང་པོའི་ཟབ་ཚོས་དང་རྩོད་ཀྱི་དོན་སྟེང་པོའི་ཟབ་ཁྲིད་གསལ། གཞན་
ཡང་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་གསུམ་ལས་ཟབ་ཚོས་ཀྱི་གདམས་ཁྲིད་གསལ་པ་དང་སྐོམ་རྒྱབ་
ཉམས་ལེན་མཚན་པས་རྣལ་འབྱོར་གྱི་དབང་ལྷག་ཆེན་པོར་གྱུར། སྐབས་དེར་ལོ་གོང་ས་
སྲ་བ་ཆེན་པོ་ནས་ཀྱང་གཞིགས་པ་ཆེན་པོའི་སྐོམ་ནས་ཚོས་རྒྱལ་མཚོག་ལ་བཀའ་ཤོག་ཅིག་
བརྒྱལ་བའི་ནང་སྐོམ་སྲོགས་ཀྱི་སྤྲོས་ཡུལ་སྟོང་བའི་མི་རྩེར་གཞིངས་བརྟོད་ཀྱི་མཁུལ་དར་
དང་། དེ་བཞིན་གཉེར་བྱོན་གྱི་ཕྱི་ལོ་ལྷོ་ལྷོ་མཁུལ་སུར་སོགས་ནང་རྟེན་བྱིན་ཅན་གསོལ་
རས་སུ་བརྒྱལ། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོར་བོད་ལྗོངས་སུ་ལོ་གོང་ས་སྲ་བ་ཆེན་པོས་དགའ་ལྷན་པོ་
བྲང་གི་སྲིད་གཞུང་དབུ་བཞེས་པ་དང་། འབྲས་ལྗོངས་ཚོས་རྒྱལ་སོག་མ་ཕུན་ཚོགས་རྣམ་
རྒྱལ་གསེར་ཁྲིར་མངའ་གསོལ་སྲ་མ་ལོ་དེར་ལུས་པ་ནི་དམིགས་བསལ་གྱི་རྟེན་འབྲེལ་ཕུན་

མོ་བཟང་བུ་སྤྱོད། ལྷོ་ལོ་བ་མམས་ཅད་མཁུན་པ་སྤྱོད་ཤིང་རིམ་བྱོན་དང་སྤྲོས་ཡུལ་ཀུན་གྱི་རྒྱལ་པོ་མཁའ་སྟོན་
འབྲས་མོ་ལྗོངས། རྒྱུ་རབས་ ༡༦ ནས་ ༢༠ བར། ཤོག་བྲངས་ ༥༩-༦༢ ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱུས་པའི་
ཚོས་དང་། རྒྱལ་རབས། རིག་གཞུང་གི་ཞིབ་འཇུག་དེབ་སྟེང་གསུམ་པ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་གེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་
ཁང་། སྐར་རྟོག་ ༢༠༡༡

ལུས་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་ལུས་ཚོགས་ །དེ་ལྟར་ལྟོངས་འདིའི་ཡོན་བདག་ཚེན་
པོར་བཞུགས་བཞིན་པ་ལས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ལོར་སྤྱི་གཤེགས།¹⁷

ཚོས་རྒྱལ་དང་པོའི་སྤྱི་དུས་སྤྱི་མངའ་བདག་སེམས་དཔའ་ཚེན་པོ་སུན་ཚོགས་རིག་
འཛིན་གྱི་གདུང་ལྷན་མངའ་བདག་ཚོས་རྒྱལ་བྱམས་པ་བཏུན་འཛིན་ (༡༩༥༥-?) གང་ཉིད།
དགུང་གངས་བཙོ་བརྒྱད་དུ་སེབས་སྐབས་ཡབ་རྗེ་དང་ལྷན་དུ་ཡུལ་འདིར་ཞབས་བཅགས་
ཤིང་སྤྱི་མཚམས་སྦྱབ་པར་བཞུགས་པས་བྱུང་ནགས་ཀྱི་རིགས་ལ་མངའ་བཞེས། ལྷག་པར་ལྷ་
བཙུན་ནམ་མཁའ་འཛིགས་མེད་ཞབས་ཀྱིས་ཉིད་ཀྱི་ཟབ་ཚོས་རིག་འཛིན་སློབ་སྦྱོང་གི་ཚོས་
བཀའ་ཡོངས་སུ་རྒྱུགས་པའི་སྤྱི་གོལ་བསྐྱེད་ཉེ་ལྷན་ལྷན་ཚོས་བདག་དུ་མངའ་གསོལ་ཞིང་།
རྗེ་ཉིད་ཀྱི་དགོངས་གཏེར་དོན་རྗེ་སྤོང་པོ་སྤྱི་གྱི་ཚོས་སྤྱི་གོལ་ཟབ་ཚོས་མང་དུ་གསན་པས་
ཚོས་རྗེ་ཉིད་ཀྱི་ཞལ་སློབ་གཙོ་པོའི་གས་སུ་བཞུགས་པ་བཅས་ལྟོངས་འདིར་སྤྱི་ཚོ་མང་ད་
འཕྲིན་མཐར་ཕྱིན་པར་མཛད།¹⁸

སྟོན་འབྲུག་འབའ་ར་བཀའ་བརྒྱད་ཀྱི་གྲུབ་མཚོག་དཀོན་མཚོག་རྒྱལ་མཚོན་ (༡༩༠༡-
༡༩༥༧) ཞེས་པ་གྲུབ་ཚོབ་སྦྱིས་ཚེན་དམ་པ་ཞིག་ལྟོངས་འདིར་ཞབས་བཅགས། ཚོས་རྒྱལ་སུན་

17.མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་སྟོན་འབྲུག་མོ་ལྟོངས་ཀྱི་གཙུག་ལོན་སྤྱུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱད་འཛིན་
དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་སྟོ་གསར་གཞིན་རུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་ ༢༠༩-༢༡༩
སྟོ་བཟང་ལྷ་སྤྱི། “རྒྱལ་བ་ཐམས་ཅད་མཁུན་པ་སྤྱི་ལོང་རིམ་ཕྱོན་དང་སྤུས་ཡུལ་ཀུན་གྱི་རྒྱལ་པོ་མཁའ་སྟོན་
འབྲུག་མོ་ལྟོངས་ཤོག་གངས་ ༥༩-༥༧ ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱུས་པའི་ཚོས་དང་། རྒྱལ་བསལ་རིག་གཞུང་
གི་ཞིབ་འཇུག་དེབ་མེད་གསུམ་པ། རྣམ་རྒྱལ་པོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། མྱེད་ཉོག་ ༢༠༡༡

18.མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་སྟོན་འབྲུག་མོ་ལྟོངས་ཀྱི་གཙུག་ལོན་སྤྱུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་སྟོ་གསར་གཞིན་རུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་
༥༧-༥༩

མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། འབྲུག་ལྟོངས་སུ་སྤྱང་ཤོག་ཤོད་གསུམ་དང་“ཤོད་ས་ལུ་པ་ཚེན་པོས་སྤྱི་བཞུར་བཏུན་པར་
བྱུག་རྗེས་ཆེ་བའི་རྟོགས་བརྗོད། ཤོག་གངས་ ༡༠-༡༩

ཚོགས་ཀྱི་ལྷན་ཚུལ་དང་མངཉ། བྱང་འབྲས་ལྗོངས་བཅུ་ལྔ་ལོ་རིམ་ཚེས་ཐང་རུ་མེབས་པ་སོགས་
སྐྱེ་བའུ་ལྷན་ཚུལ་གྱི་ཉེན་ཀྱིས་བཞེངས་པ་སྟེ་བཟུལ་འགྲོའི་དོན་ཚེན་མང་དེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༦
ལོར་སྐྱེ་བའུ་གཤེགས།¹⁹

ཚོས་ཀྱལ་གཉིས་པ་བཟུལ་སྲུང་ལྷན་ཚུལ་ (༡༩༥༤-༡༩༧༧) གྱི་སྐྱེ་རྒྱུ་སྐྱེ་བཅུ་ལྔ་སྐྱེ་
མེད་གཉིས་པ་སྐྱེ་བའུ་ལོ་ལྷན་ཚུལ་རྒྱུ་ལྷན་ཚུལ་སྐབས་ཞབས་སོར་བཞོན་འདུག་ཀྱང་། མེབས་
ལོ་དང་ལོ་རྒྱུ་བཟུལ་གསལ་ཁ་མི་འདུག་ཅིང་བཟུལ་འགྲོའི་དོན་ཡང་ཆེར་མ་བྱུང་
བར་མངོན། རྒྱུ་ལོ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་མོན་ལྷན་ལུ་ཐང་རུ་སྐྱེ་འབྲུངས། དཔུང་གྲངས་ལྔ་
ལ་མེབས་སྐབས་དཔོན་པོ་ཚོས་དབྱིངས་ལྷན་ལུ་བྱེད་བྱེད་ལོ་སྐྱེ་ཚོ་ལྷན་རུ་འཚོ་བའི་
བཟུལ་བཟུལ་གྱི་དང་། ལོ་དེར་ལོ་སྐྱེ་ས་ལྔ་པ་ཚེན་པོའི་རུང་རུ་གཅུག་སྲུང་སྲུང་ཞིང་
དག་དབང་གུན་བཟུང་འཛིགས་མེད་ཅེས་མཚན་གསལ། ལོ་སྐྱེ་ས་མཚན་གྱི་ལྷན་སྐྱེ་ནས་
ཚོ་དབང་དང་། བྱང་གཏེར་སྐྱེ་བའུ་གྱི་ལོ་སྐྱེ་ས་མཚན་གྱི་དབང་ལྷན་གསལ།
དཔུང་གྲངས་བཅུ་དཔུང་བཞེས་སྐབས་ལོ་སྐྱེ་ས་མཚན་གསལ་ལོ་བྱང་ཐང་པ་སྤིང་སྤྱོད་ཀྱི་
གདན་ས་སོགས་གནང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༥ ལོར་སྐྱེ་ཚོ་བར་ཆད་དབང་གིས་སྐྱེ་བའུ་གཤེགས།²⁰

ཚོས་ཀྱལ་འདི་ཉིད་དང་སྤྱི་ལོ་སྤིང་གཏེར་ཚེན་འགྲུར་མེད་དོ་རྒྱུ་ (༡༩༥༩-༡༩༧༤) ལྷན་
གཉིས་སུ་ཚུན་སྐྱེ་བའུ་སྐྱེ་བའུ་གཏེར་ཚེན་འགྲུར་མེད་དང་། ལྷན་པར་ལོ་སྐྱེ་ས་སྤིང་

19. རྒྱུ་སྐྱེ་བའུ་གཤེགས་ཚོ་རིང་། མེད་བཟོད། འབྲས་ལྗོངས་ནང་དཔོན་སྡེ་ཁག་གཅིག་གི་ཆགས་རབས་ཡིག་ཆ་
བཟུལས། ལྷན་ཚུལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་དང་། ཨ་ལྷོ་མ་ཚེན་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིབ་འཇུག་
ཁང་བྱང་ནས་སྐྱེ་བའུ་ལོ་སྐྱེ་ས་ལོ། ཤོག་གྲངས་ ༢༩-༣༧ ༢༠༠༥

20. མཁའ་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་ལྷོད་འབྲས་ལོ་སྐྱེ་བའུ་གཏེར་ཚེན་ལོ་སྐྱེ་ས་ལོ་སྐྱེ་ས་མཚན་ལོ་སྐྱེ་ས་མཚན་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བཟོད་པ་སྐྱོ་གསར་གཞིན་ཅུའི་དགའ་སྤྱོད་ཞེས་བྱ་བཟུལས་སོ། ཤོག་གྲངས་
༡༤༡-༡༤༥

མཁའ་ལྷ་ཚོ་རིང་། འབྲས་ལྗོངས་སྐྱེ་བའུ་སོག་ཤོད་གསུམ་དང་ལོ་སྐྱེ་ས་ལྔ་པ་ཚེན་པོས་སྐྱེ་བའུ་བཟུལ་སྲུང་
སྐྱེ་བའུ་ཚོ་བའི་ཉོགས་བཟོད། ཤོག་གྲངས་ ༥༩༣-༥༩༦

ལྷོ་ལྗོངས་དང་མཚོ་ལོན་གྱི་འབྲེལ་བ་དབྱ་བཅུགས་ཏེ་འབྲས་ལྗོངས་པའི་སླ་ལྷོ། གསར་
ཚེན་པ་སྤྲུལ་ཡང་ཚེདི་དབྱ་མཚོ་དེ་ལོགས་ནས་ཤོད་ལྷོགས་སྤྱིན་སྤྱིང་གདན་སར་ཞབས་བརྗོད་
ཀྱིས་ཚོས་བསམ་དང་དབང་ལྷུང་བྲིད་གསུམ་ལྷུ་བའི་དབྱ་ཚུགས་འདུག །གཏེར་ཚེན་རང་
ཉིད་ལྗོངས་འདིར་ཕྱག་ལེབས་མ་ཐུབ་ཀྱང་། ཉིད་ནས་འབྲས་ལྗོངས་གནས་སྤྱང་ནམས་ལ་
བཀའ་བརྒྱུ་དམ་བསྐྱེད་བརྗེད་བ་དེར་སང་འབྲས་ལྗོངས་པའི་འདོན་ཚོགས་གསུང་རྒྱན་ཏུ་
བཞུགས།²¹

ཚོས་ཀྱལ་གསུམ་པ་ཕྱག་རྒྱུ་རྒྱལ་ (༡༩༥༩-༡༩༧༡) གྱི་སྤྱ་ཏུས་སྤྱ་བྱོན་པའི་ལྷ་
བཅུན་གསུམ་པ་འཛིགས་མེད་དཔའ་ཤོ་ནི། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་སྤྱ་འཕྲུངས། གཏེར་ཚེན་འཕྲུང་
མེད་རྩོ་རྗེའི་དྲུང་ཏུ་གཅུག་སྤྱད་སྤུལ་བར་མཚན་ལོ་རྒྱུ་ཚོས་འཕེལ་ཏུ་གསོལ། སྤྱ་རྩ་རྒྱང་
ཏུའི་ཏུས་ནས་སྤྱི་བུ་དམ་པའི་ལོན་ཏན་རང་ཚས་སྤྱ་མངའ། ཤོར་མའི་ཡང་སྤྱིད་འཕྲུལ་
མེད་ཏུ་གནས་རྒྱུ་ཚོས་སྤྱོད་གི་ལྷུང་བརྗེད་དང་ཤོར་ས་ལྷ་པ་ཚེན་པོས་རོས་འཛིན་བཀའ་
ཤོག་བརྗེད། དེས་ན་ཤོར་ས་ལྷ་པ་ཚེན་པོ་མཚོག་དང་ལྷ་བཅུན་སྤྱི་མེད་གསུམ་པ་བར་ཐུན་
མིན་སྤྱོད་གྱི་འབྲེལ་བ་ཆགས་འདུག

དབྱུང་གྲངས་བཞི་པར་ཤོར་མའི་ཡང་སྤྱིད་གསེར་བྲི་མངའ་གསོལ་ལྷུས། ལྷོ་ལོ་དབང་
དྲུག་པ་རིག་འཛིན་ཚངས་དབྱུངས་རྒྱ་མཚོའི་ (༡༩༥༩-༡༩༧༩) སྤྱིན་སྤྱིང་གཅུག་སྤྱད་སྤུལ་ཞིང་
མཚན་སྤོ་བཟང་རྩོ་རྗེ་ཞེས་གསོལ། དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཏུ་མ་བརྟེན་ནས་མདོ་སྤྱེད་
རིག་གནས་བཅས་ལ་ཚོས་བསམ་དང་། རིག་འཛིན་སྤོག་སྤྱི་བུ་ལོགས་ཀྱི་དབང་ལྷུང་གསན་
བཞེས་མཚོད་ཅིང་བརྟེན་སྤྱི་བུ་མཚོད། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་རྒྱུ་འབྲས་ལྗོངས་རྗོངས་ལོར་ཞབས་
ལོར་འཕོད། པ་སྤྲུལ་ཡང་ཚེདི་འདུས་ཚོགས་ནས་ཇི་ལྟར་གསོལ་བ་བཏབ་པ་བཞིན་སྤོ་མ་གསར་
འདུས། བྱང་གཏེར་ཕྱགས་སྤྱི་བུ་དྲུག་པོ་ཚལ། རིག་འཛིན་སྤོག་སྤྱི་བུ། སྤྱིན་སྤྱིང་བདེ་གཤེགས་

21. མཁན་པོ་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་སྤྱོད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་སྤྱ་སྤྱ་འཕྲུང་རྟིང་མའི་ཕྱག་བཞེས་རགས་རིམ་གྱི་སོལ་
བཏོད་རྒྱལ་རབ་གསལ་དྲན་པའི་མེ་ལོང་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གྲངས་ ༩༤

ཀུན་འདུས་སོགས་ཀྱི་དབང་ལུང་རྗེས་གནང་བྲིད་ཀྱི་བཀའ་དྲིན་བརྒྱུད་མཉམ་སྲིད་སྲིད་ལུགས་
 ལྟར་གྱི་གར་སྲིག་དབྱེད་མཉམ་དང་། འདུད་བརྒྱུད་དཔོལ་གསུམ། སྲིད་པོལ་རྒྱབ་རྟེན་
 བཅས་པའི་སྲོལ་བཟང་གསར་བཅུགས་མཛད་ཅིང་། ལྷ་བཅུན་ཆེན་པོའི་རིག་འཛིན་སྲོག་
 རྒྱབ་དང་། རྩོམ་སྲིད་པོ་སོགས་ཀྱི་འཆད་ཉན་གྱི་རྒྱན་སྲིལ། བརྟན་ཚད་མ་ཚོས་འདུལ་བ་
 རིན་པོ་ཆེའི་སྲོལ་བཟང་རབ་བྱུང་བརྟེན་རྫོགས་ཀྱི་སྲིད་གསར་བཅུགས་གནང་ཞིང་། འདུལ་བ་
 དང་མཐུན་པའི་སྲུང་སྲུང་བྱེད་སྲོའི་བཅའ་ཡིག་²²ལྱུང་བཤོད་པས་སྤྱོད་ཚད་བརྒྱ་ཡང་ཆེ་ཞེས་
 སོ་ཐར་འདུལ་བའི་ཉམས་བཞེས་ཚད་ལྡན་གྱི་གསལ་བ་ཀུན་ལ་བྱུང། དེ་ནས་བརྒྱུད་སྤྱོད་ཚད་
 རྣམས་ཚོས་རྒྱལ་རིམ་ཕྱོད་གྱི་དབུའི་མཚན་གནས་སུ་བསྐྱོད་པས་འབྲས་ལྗོངས་དཔོན་སྲིད་
 ཡོངས་ཀྱི་གཙོ་བོར་གྱུར། རྒྱ་ཤོད་མའི་གདན་ས་གསར་སྐབས་ཚོས་སྲིད་རྒྱ་ཞབས་སོར་བཤོད་
 དེ་ཞིག་གསོ་མཛད། རལན་ཆེན་མོལ་པའི་རྩོམ་སྲིད་སྐལ་ལྡན་གྱི་ཤུ་སྲོའི་རྣམས་དབང་
 ལུང་བྲིད་ཀྱིས་རྒྱུད་སྲིད་པར་མཛད། རྒྱབ་སྲིད་གསར་སྐབས་དོ་རྩོམ་གདན་རྒྱ་ཚོགས་མཚན་
 རྒྱ་ཆེར་མཛད་པ་སོགས་དེ་ལྟར་རྗེ་འདི་ནས་གཙོ་བོ་ཡང་ཟབ་རྫོགས་པ་ཆེན་པོའི་ཚོས་ཀྱི་
 སྲིད་པོལ་རྒྱ་ཆེར་བཀའ་དྲིན་བརྒྱུད་མཉམ་ཐུང་གི་ལོ་ ༡༧༤༠ ལོར་དཔོན་པོ་ཚོས་དབྱིངས་སུ་
 ཐོལ། ལྷ་བཅུན་རྒྱ་སྲིད་རིམ་ཕྱོད་ལས་སྐྱེས་ལུལ་འདིར་གྱི་ནང་གསར་གསུམ་གྱི་ཚོས་ཕྱོགས་ཀྱི་
 མཛད་འཕྲིན་རྗེ་འདི་ལས་ལྷག་རྗེས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་བ་མ་བྱུང་བར་གསལ་བྱིང་། འབྲས་ལྗོངས་
 རྫོགས་ཆེན་པ་ཞེས་པའི་མཚན་རྟེན་རྒྱས།²³

ཚོས་རྒྱལ་གསུམ་པ་འདིའི་སྐབས་ནས་དཔལ་ཀླུ་ཀྱི་ཚད་རྒྱལ་བ་ཡབ་སྐྱེས་རྣམས་
 དང་འབྲས་ལྗོངས་སེར་རྒྱ་དབང་ཚོས་འབྲེལ་སོག་མར་བྱུང་འདུག་པ་སྟེ། ཀུན་གཟིགས་ལྷ་

22. རྒྱ་ལོ་ ༡༧༧༣ ལོའི་འབྲས་ལྗོངས་རྒྱུ་ལྱིང་སྐབས་བཅའ་ཡིག་རྫོང་པའི་དཔོན་པོའི་མཚན་གཞིས་དང་འབྲེལ་
 པའི་ཡིག་ཆ་རྣམས་ཚ་མེད་སོང་སྐོར་ད་ལྟའི་དཔོན་པོའི་སྤྱི་སྲིད་པོལ་པ་རྣམས་ཀྱི་ཞབས་ལས་སོག།

23. རལན་ལྷ་ཚོ་རིང་། རལན་འཕྲོད་འབྲས་ལོ་ལྗོངས་ཀྱི་གཙོག་ནོར་རྒྱལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚན་བཞི་བརྒྱུད་
 འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱུང་བ་བརྗོད་པ་སྲོའི་གསར་གཞིན་ལུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་
 ༡༤༧-༡༤༧

དམར་སྐྱེད་བརྒྱུད་པ་ (༡༩༧༥-༡༩༩༢) ལའག་གི་རྣམ་ཐར་ནང་། རྩི་ལོ་ ༡༧༠༧ ངང་ རྩི་ལོ་ ༡༧༡༠ རྩི་ལོ་ ༡༧༡༡ བཅས་ལོ་སོ་སོར་འབྲས་ལྗོངས་པའི་སྤྲ་མ་རྣམས་དང་། རྗེ་དཔོན་འཕོར་བཅས་ལ་ཚོས་བཤད་དབང་ལུང་ཁག་སྟེ་པ་ལྟར་ཤོང་གསལ་ལོ་ཚིགས་རྣམས་དང་བསྟན་ན་ཚོས་རྒྱལ་གསལ་པ་ཕྱག་རྗོང་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་དུས་སྐབས་ཡིན་འདུག²⁴

ཚོས་རྒྱལ་འདིའི་སྐྱེད་དུས་སུ་མཁས་གྲུབ་དམ་པ་མཁུན་རབ་དབང་ལྷག་མངའ་བདག་རིན་ཆེན་མགོན་ཕྱོག་འདུག་ཁོང་གི་ཚོས་རྒྱལ་བྲམས་པ་བསྟན་འཛིན་གྱི་གདུང་སྲས་སུ་རྩི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་སྐྱེད་འབྲངས་པར་གྲགས།²⁵ རྩི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་བཀྲ་ཤིས་སྤོངས་སུ་ལྷ་ཁང་གསར་བཞེངས་དང་བོད་ནས་རྒྱལ་པའི་བཀའ་འཕྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་གདན་འདྲན་ཞུས། ཚོས་རྗེ་འདིས་ལྗོངས་འདིའི་ལྷོ་ཤར་དང་བྱང་སྟོགས་བཅས་སུ་དཔོན་སྡེ་ཆེ་རྒྱུང་འགའ་ཕྱག་བཏབ།²⁶

ཚོས་རྒྱལ་འདི་དང་འོ་རྒྱལ་དབང་འདུག་པའི་སྐབས་ཉི་གཉེར་སྟོན་གྱི་འོ་རྒྱལ་དབང་

24. ལྷའི་སི་དུ་པ་ཀུན་མཁུན་ཚོས་གྱི་འབྲུང་གནས་བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད་གྱི་བཀའ་འབུམ། ར། དཔྱིན་ངིའི་ཤོག་གྲངས་ ༣༤༡, ༣༤༢, ༣༤༩ Collected works of the great Ta’I Si Tu Pa Kun mKhyen Chos Kyi Byun gNas bsTanPa’I Nyin Byed Volume: 12, pp. 361, 367, 369. 1990. Published by Sherab Gyaltzen For Palpung Sungrab Nyamso Khang, Sherab-Ling Institute of Buddhist Studies, Sansal, DiSt. Kangra, H.P. India.

རྣམ་རྒྱལ་བོད་གྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དཔེ་ཁྲམས་སུ་བཞུགས།

འབྲས་ལྗོངས་ནང་ཀར་དཔོན་དར་རྒྱལ་སྟོར་ཐད་རྗོངས་བཀྲ་ཤིས་ཆེ་རིང་ལགས་གྱི་ཚཱ་མེག་གནང་བ། ལྷའི་བརྗོད་པ་ལྷོངས་ལྗོངས་ནང་དཔོན་སྡེ་ཁག་གཅིག་གི་ཆགས་རབས་ཡིག་ཆ་བཞུགས། ཤོག་གྲངས་ ༣༩-༤༥ ལ་གཟིགས་པར་ལྷ།

25. མཁས་ལྷ་ཆེ་རིང་། འབྲས་ལྗོངས་སུ་སྤྲང་མོག་ཤོང་གསུམ་དང་འོ་རྒྱལ་ལྷ་པ་ཆེན་པོས་སྐྱེད་འབྲུང་བསྟན་པར་ཕྱག་རྗེས་ཆེ་བའི་རྟོགས་བརྗོད། ཤོག་གྲངས་ ༧༢

26. མཁས་ལྷ་ཆེ་རིང་། འབྲས་ལྗོངས་སུ་སྤྲང་མོག་ཤོང་གསུམ་དང་འོ་རྒྱལ་ལྷ་པ་ཆེན་པོས་སྐྱེད་འབྲུང་བསྟན་པར་ཕྱག་རྗེས་ཆེ་བའི་རྟོགས་བརྗོད། ཤོག་གྲངས་ ༧༩

མཁས་ལྷ་ཆེ་རིང་། མཁས་ལྷའི་འབྲས་ལྗོངས་ཀྱི་གཙུག་ལོན་སྐབས་པའི་རྣམས་འབྲུང་མཆེད་བཞི་བརྒྱུད་འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་སྟོ་གསར་གཞིན་ཅུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། ཤོག་གྲངས་ ༤༢-༤༤

(༡༩༡༩-༡༩༧༠) གི་གཏུང་སྲས་རྗེ་གསང་བདག་རྗེ་རྗེ་ཞེས་པ་ཡུལ་འདྲིར་ཕེབས་ཤིང་། མྱི་ལོ་
༡༧༡༡ བོད་གཞུང་ནས་རང་ཡུལ་བདེ་ཐབས་ཀྱི་རིམ་འགོ་རྒྱབ་པ་བརྟེན་སྲག་གཉིས་རེ་རི་
སྲིད་རྒྱལ་བརྟན་ནམ་གནས་བར་ཚུགས་དགོས་རྒྱུའི་བཀའ་ཤོག་བསྐྱེལ་བ་བྱུང་འདུག²⁷

ལྷ་བཙུན་གསུམ་པ་དང་རྒྱལ་མཉམ་སྲིད་སྲིད་གཏེར་ཆེན་གྱི་ཞལ་སློབ་ཡིན་པ། གཏེར་
རྟོན་རྗེ་རྗེ་སྲིད་པའི་གཏུང་རྒྱུད་རྒྱ་གསལ་པའི་ཡབ་སྲ་མ་རྗེ་རྗེ་སྲིད་པ་དང་། གཏུང་སྲས་སྲ་
མ་རིག་འཛིན་སྲོང་ཡངས་ (༡༩༥༤-༡༩༥༤) ཡབ་སྲས་གཉིས་བོད་རྒྱ་སོག་སོའི་དཔུང་དམག་
གིས་བཞུགས་བཞོས་མ་བདེ་བར་སྲུ་ལོ་ ༡༧༡༧ ལོར་ལྗོངས་འདྲིར་ཕེབས་ནས་བརྟན་འགོའི་
དོན་མཛད། རྒྱུགས་མཚུངས་སྲ་མ་གསང་སྲུགས་སྲིད་པ་དང་། སྲ་མ་ལུ་ཡུག་སྲག་དཀར་བ་
སོགས་སྲ་འབྲུར་བའི་སྲེས་ཆེན་ཁག་ཅིག་ལྗོངས་འདྲིར་ཞབས་སོར་འཁོད་འདུག²⁸

ཚོས་རྒྱལ་བཞི་པ་འབྲུར་མེད་རྣམ་རྒྱལ་ (༡༧༠༧-༡༧༩༩) མཚོག་རེ་ཞིག་བོད་རྒྱ་གནས་
གཟིགས་ཕེབས་སྐབས་རྒྱལ་དབང་ཀམ་པ་སྲུ་སྲིད་བཅུ་གཉིས་པ་བྱང་རྒྱབ་རྗེ་རྗེའི་ (༡༧༠༩-
༡༧༩༩) ཞབས་དང་མཇལ་འཕྲད་བྱུང་ཞིང་། རྒྱལ་དབང་མཚོག་དང་ཚོས་རྒྱལ་རྣམ་གཉིས་
མཚོད་ཡོན་རྒྱ་ལྷུར་པས་ཚོས་རྒྱལ་མཚོག་འབྲས་ལྗོངས་སྲུ་སྲིད་ཕེབས་གནང་མཚམས་སྐབ་
བརྒྱུད་ཀམ་ཀོ་ཚང་གི་དགོན་སྡེ་བཞེངས་པའི་བརྟན་པའི་སྲུ་བདག་གནང་རྒྱུའི་ཞལ་

27.མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་རྒྱུད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་གཙུག་ལོན་སྐུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱུད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བཙུན་པ་སྲོ་གསར་གཞིན་རྒྱུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་
༩༩-༩༩

འབྲས་ལྗོངས་རྒྱལ་རབས། ཚོས་རྒྱལ་མཉམ་སྲིད་རྣམ་རྒྱལ་དང་རྒྱལ་མོ་ཡེ་ཤེས་སློབ་མ་གཉིས་ནས་ཚོས་སྲིད་
མཛད། ཤོག་གངས་། ༧༩-༧༩ བལ་ཡུལ་ཨ་མདོ་རྫོང་མང་ཀམ་པའི་ལུ་ཁང་པར་ཁང་ནས་བསྐྱུན། Copyright: Chief
Trustee. The Tsuklakhang Trust, Tsuklakhang, Gangtok, Sikkim. First Published: 2003.

28.མཁན་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་རྒྱུད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་ཀྱི་གཙུག་ལོན་སྐུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱུད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བཙུན་པ་སྲོ་གསར་གཞིན་རྒྱུའི་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་
༩༩-༩༩

བཞེས་མཛད་པ་བཞིན། རིམ་བཞིན་སྡོམ་འབྲས་སྡོངས་སུ་ར་ལང་ཀམ་རབ་བརྟན་སྲིང་དང་།
བྱང་འབྲས་སྡོངས་སུ་མོ་ལྷང་ཀམ་བཀྲ་ཤིས་ཚོས་སྲིང་། ཤར་འབྲས་སྡོངས་སུ་རུམ་བཏེག་ཀམ་
ཐུབ་བརྟན་ཚོས་འཁོར་སྲིང་བཅས་ཐུག་བཏབ། བོད་ནས་འོ་རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་ར་ལང་
ཀམ་རབ་བརྟན་སྲིང་དཔོན་གྱི་རབ་གནས་ཟང་ཐལ་དུ་མཛད།²⁹

ཀུན་གཟིགས་ལྷ་དམར་བརྐྱད་པ་དཔལ་ཚེན་ཚོས་གྱི་དོན་གྲུབ་ཞབས་གྱི་རྣམ་ཐར་
ནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༠ དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༤ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༧ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༩ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༣༠ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༣༢
བཅས་ལོ་སོ་སོར་འབྲས་སྡོངས་པའི་རྒྱ་མེད་ཞལ་འོ་དང་བཅས་ལ་མངལ་ཁ་གནང་ནས་
རྒྱབས་འགོ་དང་དགོ་ཚུང་ལོང་གི་བསྐབས་ཕྱོམ། ལྷགས་ལྷང་སོགས་བཀའ་དྲིན་བརྐྱངས་འདུག་
པར་གཟིགས་ན་ཚོས་རྒྱལ་པོང་མ་ཐུག་དོར་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་སྐུ་དུས་ནས་བཟུང་གི་ཚང་རྒྱལ་བ་
ཡལ་སྲས་རྣམས་དང་ཚོས་འབྲེལ་བྱུང་འདུག་དེ་ནས་རིམ་བཞིན་སྡོངས་འདིར་རྒྱབ་བརྐྱད་
ཀམ་བཀའ་བརྐྱད་པའི་རིང་ལུགས་དར་རྒྱས་བྱུང་སྟེ་དཔོན་སྡེ་རྣམས་ཆགས་འདུག་³⁰

ཡང་སྐག་ལྷ་ཉེ་ཉོ་ཞབས་དུང་སྐུ་མྱེད་གསུམ་པ་ཀམ་བརྟན་འཛིན་དར་རྒྱས་ (༡༧༥༩-
༡༧༣༠) ཞབས་གྱི་རྣམ་ཐར་ནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༥ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༤ ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༩ བཅས་ལོ་སོ་སོར་
འབྲས་སྡོངས་གྱི་དབུ་བྲང་དང་། འབྲས་སྡོངས་རྒྱལ་པོའི་བསྡོམ་ཉེན་འཕྲོར་བ་སོགས་སྡོངས་

29. འབྲས་སྡོངས་རྒྱལ་རབས། ཚོས་རྒྱལ་མཐུ་སྟོབས་རྣམ་རྒྱལ་དང་རྒྱལ་མོ་ཡི་ཤེས་སྡོམ་མ་གཉིས་ནས་ཚོས་
རྒྱག་མཛད། ཤོག་གངས་ ༧༡-༧༢

༣༠. རྩོམ་བཀྲ་ཤིས་ཚོ་རིང་། མྱེད་བཟོད། འབྲས་སྡོངས་ནང་དཔོན་སྡེ་ཁག་གཅིག་གི་ཆགས་རབས་ཡིག་ཆ་
བཞུགས། ཤོག་གངས་ ༣༧-༤༡

30. ལྷའི་སེ་དུ་པ་ཀུན་མཁྱེན་ཚོས་གྱི་འཕྲུང་གནས་བརྟན་པའི་ཉིན་བྱེད་གྱི་བཀའ་འདུམ། བ། དབྱིན་རིའི་ཤོག་
གངས་ ༣༤༩, ༤༠༤, ༤༡༠, ༤༢༩, ༤༣༠, ༤༣༥

༣༡. རྩོམ་བཀྲ་ཤིས་ཚོ་རིང་། མྱེད་བཟོད། འབྲས་སྡོངས་ནང་དཔོན་སྡེ་ཁག་གཅིག་གི་ཆགས་རབས་ཡིག་ཆ་
བཞུགས། ཤོག་གངས་ ༤༣-༤༤

འདིའི་སྐུ་མེར་རྒྱུ་ལ་དབང་ལུང་བསྐྱེད་པའི་ཚོས་འབྲེལ་བྱུང་འདུག³¹

ཚོས་རྒྱལ་བཞི་པའི་སྐབས་འདིར་བོད་རྒྱ་མོག་པོ་རྒྱན་གར་བའི་ཉེན་གཡོལ་སྲིར་ཨོ་
རྒྱན་སྲིན་པོལ་སྲིར་གི་གཏེར་བདག་སྲིང་པའི་སྲས་མོ་རྗེ་བཙུན་མི་འཕྱུར་དཔལ་སྦྲོན་ (1699-
1769) རྒྱ་ལོ་ 1723 བར་ལོ་རྒྱུ་འདི་རིང་གཙོ་བོ་གསར་ཆེན་པོ་ཡང་ཅེར་སྐུ་བཞུགས་གནང་
ལྟེ་ཚོས་བཤད་དབང་བསྐྱར་གྱིས་བསྟན་འགྲོའི་མཛད་པ་བསྐྱབས་འདུག³²

ཚོས་རྒྱལ་ལྷ་པ་རྣམ་རྒྱལ་ལུན་ཚོགས་ (1733-1779) དང་ཚོས་རྒྱལ་རྒྱལ་པ་བསྟན་
འཛིན་རྣམ་རྒྱལ་ (1769-1790) གྱི་སྐུ་རྒྱུ་སྲུ་ལྟ་བུའི་བཙུན་བཞི་པ་ཀུན་བཟང་འཛིགས་མེད་རྒྱ་
མཚོ་དང་། ལྟ་བུའི་ལྷ་པ་བསྐྱེད་པའི་ཆེན་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གཉིས་ལྗོངས་འདིར་ལེབས་ཤིང་།
དགོན་སྡེ་ཆགས་བཏབ་པ་སོགས་མཛད་འདུག³³

རྒྱུ་མཚུངས་སུ་སྲོན་གྱི་ལྷགས་བསྐྱེད་སྦྲོན་ལམ་གྱི་འབྲེལ་བས་གཏིང་སྐྱེན་དགོན་
བྱང་ལྷ་པ་རིག་འཛིན་མཐུ་སྟོབས་རྩོ་རྗེ་ (1725-1773) མཚོག་ལྗོངས་འདིར་ཞབས་བཅགས་
ཤིང་དགོན་པ་ལྷག་བཏབ་པར་གྲགས།³⁴

31. ལྷའི་སི་རྒྱ་པ་ཀུན་མཉམ་ཚོས་གྱི་འབྱུང་གནས་བསྟན་པའི་ཉེན་བྱེད་གྱི་བཀའ་འཁུམས། བ། དབྱིན་རིའི་ཤོག་
གངས་ 662, 664, 665

རྩོ་སྲས་བཀའ་ཤིས་ཚོ་རིང་། ལྷའི་བཛོད། འབྲས་ལྗོངས་ནང་དགོན་སྡེ་ཁག་གཅིག་གི་ཆགས་རབས་ཡིག་ཆ་
བཞུགས། ཤོག་གངས་ 64

32. མཁན་ལྟ་ཚོ་རིང་། མཁའ་ལྗོད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་གྱི་གཙུག་ལོན་སྐུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བཛོད་པ་སྟོ་གསར་གཞིན་ལུང་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། ཤོག་གངས་
172-173

33. མཁན་ལྟ་ཚོ་རིང་། མཁའ་ལྗོད་འབྲས་མོ་ལྗོངས་གྱི་གཙུག་ལོན་སྐུལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བཛོད་པ་སྟོ་གསར་གཞིན་ལུང་དགའ་སྟོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། ཤོག་གངས་
173-174

34. དགོན་བྱང་འཛིགས་མེད་ཚུལ་ཁྲིམས་གྱི་ཚོམ་ཡིག་ཚུགས་བསྐྱིགས། ཤོག་གངས་ 23-26 2071 རྣམ་རྒྱལ་
བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དཔེ་ཁྲུངས་སུ་བཞུགས།

ལྷ་བཙུན་ཏུག་པ་ཀུན་དགའ་ཚོས་ཉིད་བོད་རྫོང་ས་སྐྱར་སྐྱེ་འབྲུངས། གྱི་ལོ་ ༡༥༥༣
ལོར་དཔོང་ས་པ་ཞི་བར་གཤེགས་ཞེས་གྲགས། རྗེ་ཉིད་ཀྱི་གསེར་གདུང་དེར་སང་བྱང་འབྲས་
རྫོང་ས་དོ་ལྷང་རིག་འཛིན་མཚོག་རྒྱུ་བ་སྲིད་ཏུ་བཞུགས།³⁵

ཚོས་རྒྱལ་བདུན་པ་གཙུག་ལྷན་རྒྱལ་ (1785-1863) གྱི་སྐུ་རུས་སུ་ལྷ་ལྷང་དཔལ་
རྟོག་གི་མཚོག་རྒྱལ་དང་། ཉ་ནག་རྫོལ་ལྷག་རྒྱལ་སྐུ། འབས་དཀར་ཚོགས་ཏུག་རང་ཕྱོག་
(1781-1851) གྱི་ལལ་རྫོང་རྫོང་མངའ་རིས་སུ་ཕྱིར་བྲལ་མ་རྒྱུན་པ་ལོར་སུའི་ (1784-1847)
འབས། མ་ཉེ་སྐད་གཏོར་བྲལ། མ་དོ་རྫུང་འབྲས་སྲུངས་སེར་ཚང་སྐུ་ཕྱིར་དང་ཕོ་བྲལ་མ་ལྷོ་
བཟང་ངེས་དོན་ཚོས་ཀྱི་ཉི་མའི་ (1794-1879) འབས། དཔལ་རི་སྐུ་ཕྱིར་བཞི་པ་རིག་འཛིན་
པ་བླ་དབང་རྒྱལ་ (1779-1841) འབས། ལྷ་མ་སྐུ་མཚོམས་པ་བཅས་སྐུས་གནས་འདིར་རུས་
མཉམ་ཏུ་ཕེབས་ནས་བརྟན་འཕོར་རྫུན་པའི་མཛད་པ་བསྐྱེད་པ་འདུག།³⁶

ཚོས་རྒྱལ་དགུ་པ་མཐུ་རྫོབས་རྣམ་རྒྱལ་ (1860-1914) གྱི་སྐུ་རུས་སུ་མདོ་རྫུང་རྒྱལ་
རོང་ནས་ཡིན་པའི་གཏོར་རྫོན་འགྲོ་འདུལ་རྩོ་རྗེའི་ (རུས་རབས་ ༡༩ དེའི་རྫོང་ནང་འབྲུངས།) གཏོར་
གསར་གྱུ་རུ་དྲག་ཁྲོས་ཀྱི་ཚོས་སྐོར་གང་དེའི་ལྷང་ཟིན་ཚོས་བདག་ཚོས་རྒྱལ་མཐུ་རྫོབས་རྣམ་
རྒྱལ་ཡིན་ཞེས་གཏོར་རྫོན་སྐུ་ཉིད་ལྷལ་འདིར་ཆེད་ཕེབས་གནང་ནས་ཚོས་རྒྱལ་མཚོག་ལ་
དབང་བསྐྱར་བསྐྱེད།³⁷

35. མཁའ་ལྷ་ཚོ་རིང་། མཁའ་རྫོང་འབྲས་མོ་རྫོངས་ཀྱི་གཙུག་ལོར་རྒྱལ་པའི་རྣལ་འབྱོར་མཚེད་བཞི་བརྒྱད་
འཛིན་དང་བཅས་པའི་བྱང་བ་བརྗོད་པ་རྫོ་གསར་གཞིན་ལུའི་དགའ་རྫོན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། (མཚན་
ཤོག་གངས་ ༡༩༩)

36. འབྲས་རྫོངས་རྒྱལ་རབས། ཚོས་རྒྱལ་མཐུ་རྫོབས་རྣམ་རྒྱལ་དང་རྒྱལ་མོ་ཡེ་ཤེས་རྫོལ་མ་གཉིས་ནས་ཚོམ་
རྒྱག་མཛད། ཤོག་གངས་ ༡༥༥-༡༥༩

37. རྗེ་ལྷན་བཀའ་ཤིས་ཚོ་རིང་། མདོ་རྫུང་རྒྱལ་རོང་གཏོར་རྫོན་འགྲོ་འདུལ་རྩོ་མཚོག་དང་། མདོ་ཁམས་ཉེ་
ཉོར་བཀའ་མཚོ་མདོ་མང་གཏོར་རྫོན་བདེ་ཆེན་རྩོ་རྗེ་སྲིད་པ་རྣམས་ལུལ་འབྲས་མོ་རྫོངས་སུ་འབས་ཀྱིས་
བཅགས་ཚུལ་སྐོར་རགས་ཅམ་སྲིད་བ། ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་དང་། རྒྱལ་རབས། རིག་
གཞུང་གི་ཞིབ་འཇུག་ཤོག་གངས་ ༡༥༩-༡༦༥

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༠༩ ལོར་ལོ་རྒྱུ་བ་བརྩུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་ཐུབ་བརྟན་རྒྱ་མཚོ་ (1876-1933) མཚོག་གི་བཀའ་འབྲེལ་བཞིན་བོད་ལྗོངས་བརྟན་འགོའི་བདེ་ཐབས་སུ་ལྷ་དེུ་འབྲུལ་ཞིག་བདེ་ ཆེན་འོད་གསལ་མདོ་སྤགས་སྲིད་པ་ (1862-1925) མཚོག་དང་ལྷན་སེ་རྒྱུབ་གཏུང་འཛིན་མཁྱེན་ བཟེ་རིག་པའི་དོ་རྗེ་ (1880-1938) ཡང་མཉམ་པེབས་གནང་འདུག སྤམས་གནས་འདིར་ཐུགས་ ཉེན་ཞིག་གསོས་དང་གསར་བཞེངས། ཞབས་རིམ་བཅས་གནང་སྲིན་རྒྱབ་ཞག་མཛད། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༢ ལོར་བོད་གཞུང་གི་བཀའ་རྒྱ་བཞིན་སྲུང་ཡང་མཁྱེན་བཟེ་རིག་པའི་དོ་རྗེ་མཚོག་བརྟན་ སྲིད་ཞབས་རིམ་ཆེད་ལྗོངས་འདིར་པེབས་སྟེ་མཚོད་ཉེན་རེ་བཞེངས་པར་མཛད་འདུག³⁸

ཕྱི་ལོ་ ༡༧༠༥ ལོར་ལའི་ནང་རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་ནས་གདན་ཞུ་གནང་བ་ལྟར་ལོ་རྒྱུ་ ཆེན་སྲུ་ཤེང་དགུ་པ་སློ་བཟང་ཐུབ་བརྟན་ཚོས་ཀྱི་ཉི་མ་དགེ་ལེགས་རྣམ་རྒྱལ་ (1883-1937) མཚོག་ལྷོན་འཁོར་བཅས་རྒྱ་གར་དུ་པེབས་སྐབས། འབྲས་གཞུང་ནས་མཚུལ་སྲུ་གསུང་ཐུགས་ ཉེན་གྱིས་མཚོན་འབྲུལ་མཚོན་གྱ་ལོ་མ་པ་འདེགས་འབྲུལ་ཞུས་འདུག³⁹

ཚོས་རྒྱལ་བརྩུ་གཅིག་པ་བཀྲ་ཤེས་རྣམ་རྒྱལ་ (26/10/1893-02/12/1963) ཕྱི་སྲུ་རྒྱུས་སུ་ ཤེང་རིང་རིན་པོ་ཆེ་ (1886-02/1947) དང་། ལྷ་བརྩུན་ནམ་མཁའ་འཇིགས་མེད་ཀྱི་རྣམ་རྒྱལ་ མདོ་མང་གཏེར་ཆེན་དོ་རྗེ་བདེ་ཆེན་སྲིད་པ། (c.1876-1928) ། ལྷོ་བས་རྗེ་བདུད་འཛོམས་ རིན་པོ་ཆེ་འཇིགས་བྲལ་ཡེ་ཤེས་རོ་རྗེ་ (1904-1987/88) ཞབས་མི་ཉག་ལས་རེ་འབྲུལ་ཞིག་ རིན་པོ་ཆེ་དབའ་བོ་རོ་རྗེ། (1897-1962) ལྷོ་རྒྱལ་དབང་ཀམ་པ་བརྩུ་རྒྱལ་རང་བྱུང་རིག་པའི་ རོ་རྗེ། (1924-1981) མཁའ་ལྗོངས་རིན་པོ་ཆེ་བདུད་འཛོམས་རོ་རྗེ་ (1920-04/07/1981) བཅས་

38. ལྷོ་རྒྱུ་རྒྱལ་བྱིམས་རྒྱ་མཚོ། ཐུས་ལུལ་འབྲས་མོ་ལྗོངས་སུ་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་སྲུ་མ་རྒྱུས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་ ཀྱིས་མཛད་པ་ལྷག་རིམ་ཇི་བརྒྱབས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཤིན་ཏུ་བརྟན་པ་བཞུགས་སོ། །ཤོག་གངས་ ༡༩༠-༡༩༡ རྣམ་ རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ༢༠༠༤

39. འབྲས་ལྗོངས་རྒྱལ་རབས། ཚོས་རྒྱལ་མཚུ་རྟོ་བས་རྣམ་རྒྱལ་དང་རྒྱལ་མོ་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མ་གཉིས་ནས་ཚོས་ རྒྱུ་མཛད། ཤོག་གངས་ ༣༩༣-༣༩༤

ལྗོངས་འདིར་ལའགས་བཅགས་མཛད་དེ་བརྟན་འགྲོར་སྤྲོན་པའི་མཛད་བཟང་བསྐྱབས་འདུག⁴⁰

ཚོས་རྒྱལ་ཡབ་སྲས་ནས་རི་ལྷར་གསོལ་འདེབས་མཛད་པ་བཞིན། ལྷོ་སོང་ས་ལྷོ་བས་
མགོན་ཆེན་པོ་སྐུ་ཕྱིན་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཚོག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་
ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཚོག་མའི་ས་འདུལ་གྱིན་འདེབས་མཛད་ཚོག་སྐྱབས་ལྷོ་བོད་
བར་མཛད་པ་དང་། ལྷོ་སོང་ས་ལྷོ་བས་མགོན་ཆེན་པོ་མཚོག་ནས་སྐུ་གསུང་ཐུགས་རྟེན་
གསོལ་བསྐྱེད་མཛད་འདུག⁴¹

40. རྩོམ་པར་ཤེས་ཚེ་རིང་། རྩོན་སྲིད་། ལའབའ་རྒྱུད་འབྲས་མོ་རྒྱུད་ཀྱི་གནས་ཡིག་ཚུགས་བསྐྱེད་བསྐྱབས་བཞུགས།
ཤོག་གྲངས་ ༩༩-༩༩

རྩོམ་པར་ཤེས་ཚེ་རིང་། མདོ་རྒྱུད་རྒྱལ་པོར་གཏེར་རྟོན་འགྲོ་འདུལ་རྩོམ་ཚེ་མཚོག་དང་། མདོ་ཁམས་ཉེ་ཏྲ་
ཡག་མགོ་མདོ་མང་གཏེར་རྟོན་བདེ་ཆེན་རྩོམ་པ་རྣམ་གཉིས་སྲས་ལུལ་འབྲས་མོ་རྒྱུད་སྐུ་ལའགས་ཀྱིས་
བཅགས་ཚུལ་རྣམ་རྟེན་ཅམ་སྲིད་བ། ། ཤོག་གྲངས་ ༡༩༩-༡༩༩

ལྷོ་རྩེ་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ། སྲས་ལུལ་འབྲས་མོ་རྒྱུད་སྐུ་དེར་རབས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་
ཀྱིས་མཛད་པ་ཐུག་རིས་རི་བསྐྱབས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཤིན་ཏུ་བསུས་པ་བཞུགས་པ། ཤོག་གྲངས་ ༩༩

ལྷོ་རྩེ་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ། སྲས་ལུལ་འབྲས་མོ་རྒྱུད་སྐུ་དེར་རབས་རིས་མེད་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་
ཀྱིས་མཛད་པ་ཐུག་རིས་རི་བསྐྱབས་ཀྱི་རྣམ་ཐར་ཤིན་ཏུ་བསུས་པ་བསྐྱོ་འཇུག་པའི་ཉེ་མེར་ཅམ་བྱ་བ་བཞུགས་
པ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་དང་། ཤོག་གྲངས་ ༡༩༦-༡༩༦ ༢༠༡༢

མོ་བཟང་ལྷ་སྐྱེ། ལྷོ་བས་བ་ཐམས་ཅད་མཁུན་པ་སྐུ་ཕྱིན་རིམ་ཕྱོན་དང་སྲས་ལུལ་ཀུན་གྱི་རྒྱལ་པོ་ལའབའ་རྒྱུད་
འབྲས་མོ་རྒྱུད་ས། ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་དང་། རྒྱལ་རབས། རིག་གཞུང་གི་ཞིབ་འཇུག་དེབ་
ཕྱིར་གསུམ་པ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། སྐར་རྟོག་༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་ ༩༩

འབྲས་རྒྱུད་བྱ་མ་རྟ། འབྲས་གཞུང་གསར་གནས་འགྲེམ་སྤེལ་ལས་ཁུངས། ལོ་ ༡༩ ཡང་ ༢༩ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལྷ་ ༩
ཚོས་ ༢༦ སྐར་རྟོག

41. ཉི་མ་ལ་ཡའི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་དང་། རྒྱལ་རབས། རིག་གཞུང་གི་ཞིབ་འཇུག་དེབ་ཕྱིར་གསུམ་
པ། བོད་ཡིག་ནང་སྤེལ་བའི་དབྱེད་ཚོམ་ཁག་ལྷ་སྐྱེག་པ། རྩོམ་པར་ཤེས་ཚེ་རིང་། ལྷ་སྐྱེག་ལས་རོགས། ཚབ་
རོམས་བརྟན་པ་ཉི་མ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། སྐར་རྟོག་ ༢༠༡༡ ཤོག་གྲངས་ ༢༡༦-༢༢༩

སྐྱེ་བའི་ལོ་ ༡༩༥༧ ལོར་བོད་མ་ཡོངས་རྫོགས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཅོམ་བཟུང་བྱས་ཆེས་ལོང་ས་ལྷོ་བས་མགོན་ཆེན་པོའི་དབུས་བོད་ཀྱི་རིས་མེད་སློམ་སྐྱེས་ཆེན་པོ་བཟུང་བཞུགས་པ་བཟུང་བའི་མཛེས་པ་སློམ་ནས་སྐྱོངས་འདིར་ཚོས་བཤད་དབང་བསྐྱུར་གྱིས་བསྐྱུར་འགྲོའི་ཕན་པའི་མཛེས་པ་སློམ་མེད་བསྐྱུངས་པ་ལས། ལྷོ་བོད་དབང་བཅུ་དྲུག་པ་ཀམ་པ་རང་བྱུང་རིག་པའི་རྩོད་ཆེ། (1924-1981) ཀུན་གཟིགས་ལྷ་དམར་སྐྱེས་བཅུ་གཉིས་པ་མི་ཕམ་ཚོས་ཀྱི་སློབ་ཤོས། (1952-2014) ཀུན་ཉིང་རྒྱུ་མི་བྱ་སྐྱེས་བཅུ་གཉིས་པ་བཟོ་དོན་ཡོད་གྲུབ་པ། (b.1954) མཚུར་ཕུ་ལོ་སྤྱི་རྒྱལ་ཚབ་སྐྱེས་བཅུ་གཉིས་པ་གྲགས་པ་མི་འགྲུར་གོ་ཆ། (b.1954) རྫོང་སར་འཇམ་དབྱངས་མཁུན་བཟེ་ཚོས་ཀྱི་སློབ་ཤོས། (1893-1959) ལྷུང་པོ་རྒྱལ་སྟོན་ཨོ་རྒྱལ་འཛིགས་མེད་ཚོས་ཀྱི་སེངྒེ། (1908-1970) ལྷག་ལྷུང་ཞབས་དུང་ཚོས་ཀྱི་ཉི་མ། (1915-1994) ལྷོ་བས་རྩོད་ཀྱི་ཚེན་སྐྱེས་བཅུ་བཞི་པ་ལྷུང་བསྐྱུར་འཕྲིན་ལས་དཔལ་བཟང་པོ། (1927-2022) ལོ་སྐྱེས་གཏུང་འཛིན་བཅུ་གཅིག་པ་དཔལ་འགྲོའི་སྐྱེན་གྲུབ་རྩོད་ཆེ། (1917-1980) རྩོད་བཀ་རྒྱ་བཟང་སྐྱེས་བཅུ་དེ་སྐྱེས་པ་བཟང་བསྐྱུར་འཛིན་རྩོད་ཆེ། (1933-2009) མདོ་མང་གཉེར་ཆེན་ཡང་སྐྱེས་གཡང་མང་རིན་པོ་ཆེ། (1929-2016) ཉུང་སྟོད་རྒྱིད་སྐྱེས་བྱམས་པ་དག་དབང་རིན་པོ་ཆེ། (1924-2011) རས་རྒྱུང་འཇམ་དཔལ་གྲུབ་བཟང་རིན་པོ་ཆེ། (1927-2001) གཉིང་སྐྱེས་དགོན་བྱང་སྐྱེས་བཅུ་པ་ཨོ་རྒྱལ་འཕྲིན་ལས་གྲུབ་ལ། (b.1961) ལྷུང་མང་གར་དབང་སྐྱེས་བཅུ་གཉིས་པ་བསྐྱུར་པ་རྣམ་རྒྱལ་འཕྲིན་ལས། (b.1965) ལ་རྒྱུང་མཚོད་ཉི་གཏུང་འཛིན་དགུ་པ་འཛིགས་མེད་རྣམ་རྒྱལ། (b.1951) ལོ་སྐྱེས་གཏུང་འཛིན་བཅུ་གཉིས་པ་དག་དབང་སློབ་ཤོས་ཚོས་འཕེལ། (b.1956) ལྷིང་ཚང་མཁུན་པོ་སློམ་མིན་ཆེན། (1931-1971) རྫོགས་ཆེན་མཁུན་པོ་སློབ་པའི་འོད་ཟེར། (1922-1990) རྫོགས་ཆེན་མཁུན་པོ་ལྷུང་བསྐྱུར་བཟོན་འགྲུས་ལུན་ཚོགས། (1920-1979) ལ་སྐྱེས་མཁུན་པོ་སློབ་ཤོས་བཟང་པོ། (1923-1986) ལྷིང་ཚང་རི་མཁུན་སྐྱེས་སྐྱེ་ཀམ་ཚུལ་བྱིམས་འགྲུར་མེད་འཕྲིན་ལས། (b.1952) ལ་རི་བཟུང་འཛིན་སློམ་མི་སློང་གསལ། (1946-1999) མཁུན་རིན་པོ་ཆེ་རིག་འཛིན་རྩོད་ཆེ། (b.1955) གཉིང་སྐྱེས་དགོན་བྱང་མཁུན་རིན་པོ་ཆེ་ཚོས་དབང་ (1955-2022) ལོགས་མཁུན་གྲུབ་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་དེ་

དག་ནི་སྐྱེས་ལུལ་འབྲས་མོ་སྡོངས་སུ་གཏོན་བཞུགས་ཀྱིས་ལུལ་འདིའི་རྒྱལ་སྡོན་གྱིས་སོགས་
དངས་གཏུལ་བྱ་མེད་སྐྱུ་མོ་མོ་ཡོངས་ལ་ཁམས་དབང་བསམ་པ་དང་མཐུན་པར་མདོ་སྐྱེས་
རིག་གནས་དང་བཅས་པའི་ཚོས་ཚུལ་ཟབ་མོ་སྟེ། མདོ་སྐྱེས་ཀའི་གསུམ་གྱི་ཕྱག་ལེན་དང་
སྐྱེས་སྐྱེས་དབང་ཁྱིད་མན་ངག་གི་རྒྱན་མཐུན་པར་བཀའ་དྲིན་ཆེ་བའི་སྐོ་ནས་གཏུལ་བྱ་
ནམས་གྱི་རྒྱུད་སྟོན་པར་མཛད་འདུག⁴²

མཐུག་བརྗེའི་བརྗོད་མས་ཚིག

སྐྱེས་ལུལ་འབྲས་མོ་སྡོངས་འདི་གནའ་རབས་གྱི་རུས་སུ་ཤོད་ལུལ་སྐྱིད་དང་མཚུངས་
པར་འབགས་པ་སྐྱེན་རས་གཟིགས་གྱི་སྐྱེས་བཞེས་བྱིན་ཅན་ཏུ་མཛད་པ་ནས་བརྒྱུད་།
སྡོངས་འདིར་བསྟན་པ་སྐྱེད་དར་དང་། བར་དར། སྐྱིད་དར་མོ་མོར་གཙོ་བོ་སངས་རྒྱས་གཉིས་པ་
ཨོ་རྒྱན་སུ་ཏུ་པུ་འབྱུང་གནས་དང་། གཏེར་སྟོན་ཆེན་མོ་རིག་འཛིན་ཚོད་གྱི་ལྷེས་འཕྲུ་ཅན།
སྐྱེད་འབྱུང་རྟེན་མའི་བླ་མ་གསུམ་སྟེ་ཡོངས་གྲགས་སུ་རྣལ་འབྱོར་མཛད་གསུམ། ལྷན་པར་སྐྱི་
ནོར་ལོ་གོང་ས་ལོ་སྐྱབས་མཐོན་ཆེན་པོ་མཚོག་སྐྱེད་ལྷེད་སྐྱེ་གཉིས་གྱི་དཔུས་བོད་གྱི་རིས་
མེད་བླ་མ་སྐྱེས་ཆེན་ནམས་ཞབས་བཅགས་ཀྱིས་རྒྱལ་བསྟན་ལ་སྐྱེན་པའི་མཛད་པ་བརྒྱུད་
འདུག་པ་ལགས་སོ།།

42. ལྷ་རྩུ་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ། སྐྱེས་ལུལ་འབྲས་མོ་སྡོངས་སུ་དེད་རབས་བོད་གྱི་བླ་མ་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་
གྱིས་མཛད་པ་ཕྱག་རིས་འི་བརྒྱུད་སུ་རྣམ་ཐར་ཤིན་ཏུ་བསྐྱེས་པ་བཞུགས་སོ། །དེབ་ཤེད་དང་བོ་དང་གཉིས་
པ། རྣམ་རྒྱལ་བོད་གྱི་ཤེས་རིག་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ༢༠༠༥ ༢༠༡༢

སྒྲིབ་མཚམས།

རི་བོང་ཅན་མིན་རི་དྲུགས་མིག་གིས་མཚོན།།
 རྩུ་ལས་སྐྱེས་མིན་རྩུ་སྐྱེས་མཛེས་པ་འཕྲོག།
 སྐྱོན་ངག་པ་ཡི་དགའ་མ་དབྱངས་ལྟ་མོ།།
 བདག་གིས་བྱིད་ཀྱི་མཚར་སྐྱུག་མིག་གིས་བཏུང་།།

དབྱུགས་པ་ཅན་དང་ནག་མོའི་ཁོལ།།
 ལུ་སྐྱེགས་ཀྱང་པོའི་སྐྱེ་བོ་ཏུ།།
 མ་བཞུགས་མཛེའ་མོ་དབྱངས་ཅན་མ།།
 གཞོན་ཅུ་བདག་གི་སྐྱིད་ལ་རོལ།།

སུ་བརྩུ་གཅིག་ཀྱི་ལི་དུ་སས་གཉིས།།
 ཏ་རི་ཅོ་རྩུ་རྩུ་ར་རྩུ་ལྷས་གསུམ།།
 ལྷ་བ་རྩུ་ཉི་ཤོག་མཁར་རྒྱས་པ་ཡི།།
 སྐྱེ་བོར་ཞབས་མཛེས་དཔལ་བོས་དེ་རིང་སྐྱོད་ས།།

1. སུ་བརྩུ་(སུམ་ལྷ) བེ་འཕགས་ལུ་ཏུ་རྒྱས་རབས་དབྱག་པར་བྱོན་པའི་ཚེ་གཞུག་སྐྱོན་ངག་འབྲི་ལ་གཞན་འདྲིང་མི་འཛོག་པའི་སྐྱོན་དང་གསུ་པ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན། དེང་ཁོང་གིས་མཛེན་པའི་«སུ་ས་བ་དེལ།»ཞེས་པའི་ཚེ་གཞུག་གི་སྐྱོན་ངག་གཅིག་རང་མཛེས་རྩུ་ཡོད་པ་དེ་ནི་རྩུ་གར་གྱི་ཚེ་གཞུག་སྐྱོན་ངག་ཀྱི་གཞུག་རྩུ་ལྷ་ཏུ་གཞོན་ཅུ་བདག་གི་སྐྱིད་ལ་རོལ་གཞི་མཚམས་ཆེ་བར་འཛིན་ཞིང་། ཁོང་གི་སྐྱོན་ངག་དཔེ་གཞུགས་དང་རབ་བཏགས་སོགས་ཚེ་གཞུག་སྐྱོན་ལུ་ལྷ་སྐྱོན་སོགས་པས་བརྒྱན་པ་གང་ཞིག་ཞུད་པར་སྐྱུར་བའི་རྒྱན་གྱི་སྐྱོར་བ་འབྲི་བར་མཚོག་ཏུ་འབྱུང་བར་གྲགས་སོ། ། ཀྱི་ལི་དུ་སས་འཕམ་(ཀའིའཕམ) ཅན་མོའི་ཁོལ་ནི་«སྐྱོན་གྱི་སོ་ཉ།»སོགས་མཛེན་པོ་རང་རེར་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་མངའ་ཆེ་བའི་རྩུ་གར་གྱི་སྐྱོན་ངག་པ་གྲགས་ཅན་དེ་ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ནི་དཔེ་རྒྱན་གྱི་སྐྱོར་ཚུལ་ལ་ཤིན་ཏུ་མཁས་པར་

ངག་ནས་བརྗོད་མིན་ན་བས་ཐོས་མིན་པ། །

སྐྱེན་ཅིག་སེམས་ཀྱིས་ཐུངས་པའི་རོ་མཚོག་འདི། །

སྐྱུག་པས་སུ་རམ་བཟས་པའི་ངང་ཚུལ་བཞིན། །

ཉམས་སུ་སྐྱོང་བའི་རོ་མཚོག་འཆད་པར་བྱ། །

༄༅།འདིར་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་མཉམ་མེད་ཐུབ་པའི་དབང་པོ་སངས་རྒྱས་བཙུན་ལྡན་འདས་ཀྱིས། སྟོན་སྟོབ་པ་ལམ་གྱི་གནས་སྐབས་སུ་པ་རོལ་དུ་སྦྱོན་པ་དུག་དང་། བསྟུག་

བརྗོད་པ་ལྟར། འོན་ལའང་དེ་ལྟར་ཡིན་པ་ནི་དེ་པས་བྱས་པའི་《གཞོན་ནུ་ཡངས་དག་པའི་འཇུག་པ།》སོགས་སྟོན་དངགས་ཆེན་པོ་རྣམས་བཟུགས་པ་ཙམ་གྱི་ཤེས་ལུས་སོ། ། ཉ་རི་ཙན་(མིའཇེ) བྱི་དུས་རབས་བར་ལ་གཅིག་པར་ཐེབས་པའི་གཅེར་སྤྱི་སྟོན་ངག་པ་གྲགས་ཅན་ཞིག་དང་། ཞོང་གིས་《རྒྱ་མ་གྲོ་རྒྱ་རྒྱ་ད་ཡ།》ཞེས་པ་སྐྱེས་ལུས་ལུ་མོ་གཅིག་མཆིས་པའི་སྟོན་དངགས་ཆེན་པོ་ཞིག་མཛད་པ་གྲགས་ཤིག་ཏུ་ཆེ། ལྷ་ར་བེ་(མཱའམི) དུས་རབས་དུག་པའི་རྒྱ་གར་གི་སྟོན་ངག་པ་གྲགས་པ་ལྟག་ཏུ་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན། དེས་པས་མཁུ་ལྷ་ར་ཉའི་གཏམ་རྒྱུད་ཆེན་མོ་ལས་འདྲེན་པ་སྤྱི་སྟོན་དང་ལྷ་ཆེན་དབང་ལྷུག་གི་མཚོག་སྦྱོན་པའི་ལེའུ་བརྗོད་བྱར་བྱས་ཏེ་《ཀི་རྩ་ཉ་དང་མིང་རྒྱལ།》ཞེས་པ་སྐྱེས་བཙུན་གྱི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་སྟོན་དངགས་ཆེན་པོ་ཞིག་མཛད་པ་མཛལ་དུ་ཡོད། སྟོན་ངག་པ་ཞོང་ནི་ཆོག་དོན་རབ་དུ་བརྗོད་པའི་རང་བཞིན་ཅན་གྱི་སྟོན་ངག་པ་འབྲི་བར་འགྲན་པའི་ལྷ་མེད་པར་གྲགས་སོ། ། ལྷ་རྩ་(མཱལ) དུས་རབས་བདུན་པར་ཐེབས་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་སྟོན་ངག་པ་སྟོན་གྲགས་ཏེ་ཅར་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན། ཞོང་གིས་《ཤི་ཤུ་ལ་ཆར་བཅད་པ།》ཞེས་པ་སྐྱེས་ཏེ་ཤུ་ལ་སྟོན་ཀྱང་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་སྟོན་དངགས་ཆེན་པོ་ཞིག་མཛད། འཕགས་ཡུལ་དུ་སྟོན་ངག་མཁུ་དེ་པའི་མཚན་སྟོན་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བས་མཁུ་ལས་རྣམས་ཀྱི་ངག་འཁོས་སུ་འདི་ལྟར་བྱུང་སྟེ། དཔེ་རྩ་སྟོན་ལ་ནག་མོའི་ཞོལ། །བརྗོད་པའི་དོན་ལ་ལྷ་ར་བེ། །རོལ་པའི་ཆོག་ལ་དབྱུག་པ་ཅན། །ལྷ་རྩ་ཡོན་ཏན་གསུམ་པོ་མངའ། །ཞེས་ཀྱང་གྲགས་སོ། ། རྣོས་གར་ཚོམ་པོ་རྒྱ་བ་རྒྱ་ཉི་(མཁུལྱི) བྱི་ལེགས་རྒྱུར་ཚོམ་རིག་ཐོག་རྣོས་གར་གྱི་འབྲལ་གཞུང་ཚོམ་པ་པོ་སུལ་དུ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། དུས་རབས་བརྒྱད་པར་བྱོན་པའི་སྟོན་ངག་པ་ཞོང་གིས་བརྗོད་པའི་《དགའ་བྱེད་ཀྱི་སྟོན་པ་ལྷུ་མ།》དང་《དབལ་པོ་ཆེན་པོའི་སྟོན་པ།》དེ་བཞིན་《སྐྱེད་ཚེའི་སུ་དང་མཛོས་མ་ལྷ་ལ་ཉི།》བཅས་ནི་གནའ་པོའི་རྒྱ་གར་གྱི་རྣོས་གར་ཚོམ་རིག་ཞོང་གྱི་དོན་སུ་རྣམ་གསུམ་ལྷ་སུར་བརྗོད་པ་ཡིན་ནོ། །དང་སྟོང་གྲག་མཁུ་(འལྱིཀ) བྱི་《རྩ་མ་ལ་ཏ།》ཞེས་པའི་སྟོན་དངགས་ཆེན་པོའི་གཏམ་རྒྱུད་མཛད་པ་པོ་དང་། དང་སྟོང་རྒྱས་པ་(འལྱིཀ) བྱི་《མཁུ་ལྷ་ར་ཉ།》ཞེས་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ཆེན་མོ་མཛད་མཁུ་དེ་ཡིན་ནོ། །

བའི་དངོས་པོ་བཞི་སོགས་རྒྱལ་སྐྱེས་ཀྱི་སྦྱོང་པ་རྒྱབས་པོ་ཆེ་མང་ཏུ་བྱུང་བའི་དཀའ་ལུགས་ལ་
 ཇི་ལྟར་གཞིལ་བའི་མཛད་པ་རོ་མཚར་བ་རྣམས་ལས་དྲངས་ཏེ། རྟོན་པ་གང་ཉིད་སྐྱེ་དངོས་
 བས་ཚོས་སྐྱབ་ཀྱི་བར་སྐབས་སུ། གཏུལ་བྱ་རྣམས་ལ་བྱང་ཚུབ་མཚོག་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་ནས་
 རྒྱལ་སྐྱེས་ཀྱི་སྦྱོང་པ་ལ་སློབ་པ་འདི་ནི། རུས་གསུམ་གྱི་བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་
 བསྐོད་པ་གཅིག་པའི་ལམ་ཡིན་པས་ན། དེར་ཇི་ལྟར་སློབ་པའི་རྒྱལ་ཟུང་བ་དང་རྒྱ་ཆེ་བའི་
 ཚོས་ཀྱི་གཏམ་ཤིག་ཏུ་རྟོགས་དཀའ་བ་རྣམས། ཚོགས་ཆེན་པོར་བསྟན་མི་དགོས་པར་རབ་
 ཏུ་རྟོགས་སྐྱེ་བ་དཔེ་དོན་དང་སྐྱུར་ཞིང་། གཏུལ་བྱ་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་ཀྱི་བརྟན་པ་དབང་མེད་
 ཏུ་འཕྲོག་པའི་གཏམ་རྒྱུད་ལ་འདྲིས་ནས་གསོན་ཉམས་ལྡན་པར་བསྟན་པས། སངས་རྒྱུས་ཀྱི་
 ཚོས་རྣམས་གཏུལ་བྱའི་རྒྱུད་ལ་རྣམ་པར་འཕེལ་བ་དང་། ཡོངས་སུ་མི་ཉམས་པ་དང་། ལྷན་
 ཏུ་སྐྱུང་ཞིང་སྐྱེ་བ་དང་། རྒྱུད་མི་མོས་བར་བྱ་བའི་སྤྱིར།² སངས་རྒྱུས་རང་གི་སྐྱེ་ཚོན་མོའི་
 རྒྱུས་པའི་རབས་ཀྱི་གཏམ་རྣམས་ཚོགས་པ་རྣམས་གསུངས་སོ། །

སྐབ་པ་ཆེན་པོའི་རྒྱུས་པའི་རབས་དེ་རྣམས་ཀྱང་རྫོང་བྱེད་པུ་ལིའི་སྐད་ཏུ་བཞུགས་
 པའི་སངས་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱུས་པའི་རབས་གཅིག་དང་། དེ་ཉིད་གཞི་ཅུར་བྱས་པའི་ལེགས་སྐྱུར་
 ཀྱི་སྐད་ཐོག་བཞུགས་པའི་རྒྱུས་རབས་གཅིག་བཅས་ལྷེ་ཚོན་གཉིས་སུ་མཚིས་པ་ལས། བར་
 པ་སངས་རྒྱུས་པའི་སྟན་དངགས་པ་ཆེན་པོ་མཁས་མཚོག་དཔལ་པོས་ཉམས་འགྱུར་རོ་
 མཚོག་སུན་སུམ་ཚོགས་པའི་རྟེན་ཡོན་ཏན་གྱི་མངོས་པ་དང་། ཉམས་དེ་ཉིད་སུལ་ཏུ་བྱུང་
 བར་འདྲེན་པ་ལ་དབང་འཕྲོར་བའི་རྒྱན་གྱི་བྱེ་བྲག་རྣམ་པར་བཀྲ་བས་བྱས་པའི་《རྒྱུས་པའི་
 རབས་ཀྱི་རྒྱུད་དམ་རྒྱུས་རབས་སོ་བཞི་པ་》ཞེས་སྟན་པར་བྲགས་པའི་སྟན་དངགས་མང་ཏུ་
 བྱུང་བ་དེ་ཉིད། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྱི་ལྷོ་སྲོང་བཙན་(༧༩༥-༧༧༥)ཀྱི་སྐྱེ་རིང་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་མཁའ་
 པོ་པིལུ་ཀ་ར་སིཏྲ་དང་། ལུ་ཆེན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་མཚུ་ལྷོ་ལྷུ་ལྷོ་འཇམ་དཔལ་པོ་ཆ་གཉིས་ཀྱིས་

2. འཕགས་པ་རྣམས་ལ་རྒྱུད་རྗེ་ཆེན་པོའི་པར་དཀར་པོ་ཞེས་བྱ་བ་ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་མདོ། བཀའ་འགྱུར་དཔེ་བསྐྱར་མ།
 མདོ་སྐོ། བོད་པོ་དེབ་གཟུགས། བོག ༡༠།

3. ལོ་ཚོགས་འདི་པ་ནང་བསྟན་དཔེ་ཚོགས་ལྷེ་གནས་ཀྱི་དྲ་བར་བཀོད་པར་ཁྱུངས་བྱས།

ལེགས་སྐྱར་གྱི་སྐད་ནས་པོད་སྐད་ཏུ་བསྐྱར་དེ་ཅིང་ལུས་ཏེ་གཏན་ལ་མཐོང་བ་ནས།⁴ འཕགས་
ཡུལ་གྱི་སྐབ་དངགས་ཤོད་ཏུ་སྐབ་པར་བྲགས་ཤིང་གཞུང་ཚད་སྐོ་ཀ་སྐུམ་སྟོང་སྟེང་དང་
བཞིའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་བདག་ཅན་སྐོབ་པའི་སྐྱེ་ཚེ་མ་གང་ཏུ་སྐྱེས་པའི་རབས་བརྗོད་
བྱུང་བྱས་པའི་སྐབ་དངགས་ཉམས་འཕྱུར་བྲུ་ན་མཚོ་བཞིག་པོད་སྐད་ཏུ་ཐོག་མར་བྱུང་ངོ་།།

དེ་རྗེས་སྐྱེ་ལོའི་དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་པའི་འགོ་སྟོད་ལ་རྒྱ་གར་གྱི་པརྟེ་ཏ་ཇོ་ན་ར་རྟེ་
ན་དང་། ལུ་ཚེན་གྱི་ལོ་རྒྱུ་བ་ཨི་སུ་དགེ་སྟོང་ཤུ་ལྔ་ལྔ་ལྔ་གཉིས་ཀྱིས་《སྐྱེས་པའི་རབས་ཀྱི་རྒྱ་
ཚེར་བཤད་པ་》ཞེས་རིག་པ་སྐྱེ་བའི་ལུ་མཚོག་དཔལ་ལྷན་ཚོས་བྲགས་ཀྱིས་མཛད་པའི་སྐྱེས་
རབས་ཀྱི་བཤད་པ་དེ་ཉིད།⁵ རང་རེའི་པོད་སྐད་ཏུ་ལེགས་པར་བསྐྱར་བ་ནས་སྐྱེས་རབས་
སོ་བཞིའི་གཞུང་འགྲེལ་ཆ་ལག་ཚང་བ་པོད་ཏུ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་པོད་ཀྱི་མཁས་པ་རིམ་
བྱོན་གྱིས་སྐྱེས་རབས་ཀྱི་འགྲེལ་པ་རྒྱས་འབྲིང་བསྐྱུས་གསུམ་སྐྱ་ཚོགས་ཤིག་མཛད་པ་ལས།
རྒྱལ་བའི་ཡོངས་འཛིན་ཆེན་མོ་དཀའ་ཆེན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་(༡༧༡༣-༡༧༧༩)ཀྱིས་《སྐྱེས་
རབས་སོ་བཞི་པའི་རྣམ་བཤད་ཐེག་ཆེན་གསལ་བའི་སྐོབ་མེ་》ཞེས་སྐྱེས་པའི་གསུམ་གྱི་
བདག་ཉིད་ཏུ་བཞུགས་པའི་རྣམ་བཤད་ཆེན་མོ་དེ་ཉིད། འགྲེལ་པ་ཀུན་ལས་སྐྱོ་དོན་གཉིས་
ཀའི་སྟེང་ནས་རྒྱ་ཚེར་འགྲེལ་བའི་བཤད་པ་གཅིག་སུ་དེ་ཡིན་ལ། དེ་ཉིད་གཞིར་བྱས་ཏེ་སྐྱེས་
རབས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་འབྲིང་པོ་ཡོངས་འཛིན་གྲོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་གྱིས་《སྐྱེས་རབས་སོ་
བཞི་པའི་འགྲེལ་བཤད་དང་པའི་རིན་ཆེན་འདྲེན་པའི་ཤིང་རྟ་》ཞེས་བྲུ་བ་ཞིག་ཀྱང་མཛད་
པའི་ནང་ཏུ། ལྷུ་བདག་རྟོ་རྗེ་སེམས་དཔའི་རོ་བོ་ཡོངས་འཛིན་པརྟེ་ཆེན་པོས་མཛོས་
པའི་ཚོག་འགྲེལ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཞིག་འདུག་ཀྱང་། བརྗོད་བྱ་ཏེ་ཅང་རྒྱ་ཆེ་བས་སུ་སྟེ་ཀ་ཡང་

4. ལྟོབ་དཔོན་དཔལ་འགོ་སྐྱེས་པའི་རབས་ཀྱི་རྒྱུད། བསྐྱར་འཕྱུར་དཔེ་བསྐྱར་མ། ལྷ་ཚོགས། པོད་ཏུ་པ། དེ་བ་
གཞུགས། ཤོག་1༤-33༥།
5. ཤོང་གསལ་བསྐྱར་འཕྱུར་དཔེ་བསྐྱར་མའི་པོད་ཏུ་པར་བཞུགས་སོ།།
6. ཡོངས་འཛིན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན། གསུང་འབྲུམ། པོད་༡-༩། དཔལ་བརྟེགས་པོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་
ཁང་། རྫོང་ལོ་༢༠༡༡།

གསུམ་ཙམ་ཡོད་པར་བརྟེན། དེར་རྒྱུས་ཀྱི་གསུལ་བྱ་སློབ་སྲོལ་དམན་པ་དག་གིས་སོག་མཐའ་
བར་གསུམ་ལ་སློབ་བསམ་ཙམ་ཡང་བྱ་དགའ་བ་དང་། རྒྱུས་བསྐྱེས་འཚམས་པའི་འགྲེལ་པ་
གཞན་ཡང་མ་མཐོང་བས་ཞེས་སོགས་གསུངས་ཏེ།⁷ འགྲེལ་བཤད་རྒྱུས་བསྐྱེས་རན་པ་ཞིག་
ཚུམ་པར་མཛོད་པ་དང་། དེ་བཞིན་《སྐྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་བསྐྱེས་དོན་རོ་མཚར་དགའ་བའི་
གཏམ་》ཞེས་པ་རང་འདྲ་བའི་ཉོན་མོངས་ལེ་ལོའི་དབང་རྒྱ་སོར་བ་རྣམས་ཀྱི་འདོད་བསྐྱེན་
ནས་གྲིས་པ་ཡིན་གྱི། རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་བཀའ་ཆེན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛོད་པ་སོགས་
ལ་བརྟེན་ཞེས་གསུངས་ཏེ།⁸ རྒྱེས་རབས་ཀྱི་བཤད་པ་ཅུང་ཟད་བསྐྱེས་པར་བརྩམས་པ་
སོགས་མང་རྒྱ་མཚོས།

དེ་ལྟར་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་ལྷ་སྤྱི་མང་པོས་ཁ་སྐོར་དང་། འགྲེལ་བཤད་དང་། ས་
བཅད་དང་། བསྐྱེས་དོན་སོགས་རྒྱེས་རབས་དང་འགྲེལ་བའི་ཚུམ་གྲིན་ལང་བ་ཙམ་རྒྱ་མ་
ཟད། རྒྱེས་ཆེན་རྣམས་ཀྱི་ཞལ་སྐྱ་ནས་གསུང་ཚོས་སོགས་འཆད་ཉན་ཀྱང་ཅི་རིགས་མཛོད་
པའི་སློབ་ཁ་བྱུང་བས། རྒྱེས་རབས་ཀྱི་སྐྱོན་དངགས་དེ་པའི་འཕྲིན་ལས་བོད་རྒྱ་ཆེས་ཆེར་
རྒྱས་པར་མཛོད་མོད་ཀྱང་། གཙོ་བོ་ཡོངས་འཛིན་ཆེན་པོའི་རྒྱེས་རབས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་
རྒྱ། སློན་བྱོན་མཁས་པ་དེ་དང་དེ་དག་གིས། །དགོངས་འགྲེལ་བསྐྱེན་བཅོས་རི་སྟེད་མཛོད་
མོད་ཀྱང་། །ཅེས། རྒྱེས་རབས་ཀྱི་འགྲེལ་པ་མཛོད་པའི་དགོས་པའི་ཡང་སྟེང་ནི་ཚུམ་དེའི་
དགོངས་པའི་ནང་དོན་འགྲེལ་བ་གཅིགས་སུ་འཛིན་ཏེ། གཙོ་བོ་སར་སྐྱོན་རྒྱུག་སོགས་ཀྱི་རྣམ་
གཞག་ལ་སྐྱར་ནས། ནང་པའི་ཚོས་ཀྱི་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བའི་དགོངས་འགྲེལ་རྒྱ་ཆེར་ཚུམ་

7. ལྷོ་བཟང་བསྐྱེན་འཛིན་རྒྱ་མཚོ། རྒྱེས་རབས་སོ་བཞི་པའི་འགྲེལ་བཤད་དང་པའི་རིན་ཆེན་འདྲན་པའི་གྲིང་
ཏ། གསུང་འབྲུམ། བོད་ཀྱི་དཔེ་རིང་ལག་གྲིས་མ། འོག་ ༡༥༡
8. ལྷོ་བཟང་། རྒྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་བསྐྱེས་དོན་རོ་མཚར་དགའ་བའི་གཏམ། གསུང་འབྲུམ། བོད་ཀྱི་དཔེ་རིང་མ།
དཔེ་རིང་། འོག་ ༤༣།
9. ཡོངས་འཛིན་ཡེ་ཤེས་རྒྱལ་མཚན། རྒྱེས་རབས་སོ་བཞི་པའི་རྣམ་བཤད་ཐེག་ཆེན་གསལ་བའི་སློན་ལེ།
གསུང་འབྲུམ། བོད་ཟམ་དཔལ་བཅེགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡། འོག་ ༢༤༧།

པ་དང་། དགོངས་དོན་འཆད་ཉན་ཆེས་ཆེར་སྐྱེལ་བ་སོགས་མཛད་པ་ཅོམ་ལས། དེ་ལས་
རྫོས་པའི་སྤུལ་རུ་བྱུང་བའི་རྣམ་དངགས་དེའི་ཡོན་ཏན་གྱི་མཛེས་པ་དང་། རྒྱན་གྱི་དོ་མཚར།
ཉམས་གྱི་རོ་མཚོག་སོགས་རྫོད་བྱེད་རྒྱ་ཚལ་གྱི་རྫོར་བའི་རོལ་རྫོང་ཡིད་གྱི་གསོས་སུ་འགྱུར་
བ་དག་ལ་བཤད་པ་བྱས་པ་ཉ་ཅང་ཉུང་རོ།¹⁰

དེ་ལྟར་ན་ཡང་འཕགས་པ་དཔལ་པོའི་རླུས་རབས་གྱི་རྣམ་དོན་གཉེས་གྱི་ཚིག་གི་རྫོར་
བ་ནི་ཆེས་སྤུལ་རུ་བྱུང་བ་ལ། རྣམ་པར་དག་པ་རྟོག་དཔྱད་གྱི་རིན་ཐང་ལྟ་ན་མཚོ་བ་ཞིག་
ཡིན་པ་ནི། “རྒྱལ་བ་ཀམ་པ་རང་བྱུང་རྩི་རྩེའི་《རླུས་རབས་བརྒྱ་བ་》ལས་འདི་ལྟར་བྱུང་ཏེ།
དེ་ནས་མཛད་པ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་གཏམ། །དཔྱད་ལྡན་སྤིང་ལ་སྡོན་མེད་དགའ་རྟོན་
གྱི། །ལེགས་བཤད་རིན་ཆེན་གསར་པ་འདི་སྤུལ་བས། །རྣམ་དག་གཞན་ལ་བྱས་པ་སྟོད་པར་
བྱས། །”ཞེས། རི་ལྟར་སྟོབ་དཔོན་དཔལ་པོའི་རླུས་རབས་གྱི་རྣམ་པའི་ཚིག་རྫོར་ལྷ་མེད་པ་ལ་
ཆེ་བ་སྟོད་གོང་བཀུར་རྒྱ་ཆེར་མཛད་པ་བཞིན། འདིར་ཡང་ཁོ་པོས་རྫོགས་གར་དང་རྣམ་དག་
གི་བརྟན་བཅོས་སུ་བཤད་པའི་ཉམས་འགྱུར་གྱི་གྲུབ་མཐའི་དགོངས་པ་ལྟར། རླུས་རབས་སུ་
གསལ་བའི་བཅད་རྣམས་གི་རྣམ་དག་རྫོར་ཞིག་གི་ཉམས་འགྱུར་གྱི་མཛེས་པ་དང་། རྒྱ་ཚལ་

10. རྣམ་དག་མེ་ལོང་མའི་པོད་འགྲེལ་ཁ་ཅིག་རུ་སྟོབ་དཔོན་དཔལ་པོའི་རླུས་རབས་སོ་བཞིའི་ཚིགས་བཅད་
རྒྱར་བཀོལ་གྱིས། རྒྱན་གྱི་མཚར་ཉིད་དང་རྒྱར་ནས་འགྲེལ་བཤད་བྱས་པའང་ཡོད་དེ། དཔེར་ན་ཁ་ཁམས་སྤུལ་
བརྟན་འཛིན་ཚོས་གྱི་ཉི་མའི་ཁམས་འགྲེལ་རུ་རབ་རྟོག་གྱི་རྒྱན་འཆད་པའི་རྣམས་འདི་ལྟར་བྱུང་བ་ཡང་།
གཞན་ཡང་རབ་རྟོག་གི་མཚར་ཉིད་ལྟར་པ་ཉིན་རུ་མང་སྟེ། རླུས་རབས་སོ་བཞི་པར། ཕྱིའི་རྒྱ་མཚོ་མཐའ་མེད་
པར་སོ་བ་དངོས་པོའི་གནས་ཚུལ་གྱི་རྣམ་པ་ལ་གཞན་རུ་སྟོབ་དཔྱད་གསལ་ནས། དེ་ནས་ཨ་རྒྱ་རྗེའི་མཛོད་ལྟར་
སོ། །ཉི་མའི་འོད་གྱིས་གནམ་སྟོན་བཞུ་བ་བཞིན། །ཁོ་ར་ཁོར་ཡུག་མཚོ་འགམ་ལྟར་མི་མཛོད། །གཏིང་དཔག་
དཀའ་བའི་མཚོ་འཇིངས་ནང་རུ་ཞུགས། །ཞེས་འབྱུང་བ་ལྟ་བུ་སྟེ། ཚིག་རྫོར་འདི་ལ་སྤུ་རྟེགས་རྩྭ་རྩྭ་རྩྭ་
སར་གི་བར་རུ་བསྐྱགས་པ་བྱེད་དོ་ཞེས་རྒྱ་གར་མཁས་པ་ཚད་མའི་གསུང་རྫོགས་ལས་འབྱུང། གཞན་ཡང་ ཟེའུ་
འགྲུ་དཀར་པོ་སོ་ཡི་ཐུང་བ་དག །བུད་ལ་འཕྱུ་བ་བཞིན་རུ་དགོད་པར་བྱུར། །ཅེས་བྱུང་ཞེས་གསལ། ཁམས་
སྤུལ་བརྟན་འཛིན་ཚོས་གྱི་ཉི་མ། དབྱངས་ཅན་དག་གི་རོལ་མཚོ། (ཁམས་འགྲེལ) པར་མ། བོག ༡༩༩།

11. ཀམ་པ་རང་བྱུང་རྩི་རྩེའི་རླུས་རབས་བརྒྱ་བ། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་སྟོབ་སྤྲ་ཆེན་མོ། ཕྱི་ལོ་༡༩༥༧། བོག ༥༠༥།

མཚོན་ཐབས་སོགས་ལ་འགྲེལ་བཤེད་དང་འབྲེལ་ཉམས་འགྲུར་བསྐྱེད་ཚོགས་ཀྱི་རིམ་པ་
སོགས་བཤེད་པར་སྐྱེ་བའི་འབབ་སྐྱེགས་ཚུང་ཟང་གཡོ་བར་བྱའོ།།

གཅིག་ཉམས་ཀྱི་རང་བཞིན་བཤད་པ།

སྐྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་ཉམས་ཀྱི་སྐོར་ལ་དབྱུང་པ་མ་ཞུགས་པའི་གོང་དུ། ལྷན་ངག་གི་
བསྟན་བཅོས་ཁག་ལས་བྱུང་བའི་ཉམས་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱི་སྐོར་ལ་མིག་གཤེར་ཚུང་ཟང་ཅིག་མ་
བྱས་ཆོ། མགོ་མ་སྐྱོས་པར་མཇུག་བཤད་པའི་ཚུལ་དུ་འགོ་བསལ་འདིར་ཉམས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་སོགས་
དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་འགའ་ཞིག་རྒྱག་བསྐྱེས་ཀྱིས་བཤད་ན། དེ་ཡང་ལྷན་ངག་བསྟན་
བཅོས་ཆེན་མོ་《དབྱངས་ཅན་མཁུལ་རྒྱན་》ལས། འཁྲོག་པོར་བཤེད་དང་རང་བཞིན་བཤེད།
།ཉམས་ལྡན་བཤེད་པ་ངག་རང་བཞིན། །རྣམས་ལས་ཉམས་ཀྱི་བཤེད་པ་ནི། །ཀྱུན་གྱི་འཛིན་པ་
པོ་དུ་བཞེད། །¹² ཅེས། ངག་གི་བཤེད་པ་ཐམས་ཅད་བཤེད་ཚུལ་གྱི་སྐོར་ནས་རྣམ་པ་གསུམ་དུ་ངེས་
པ་དག་ལས། ཉམས་འགྲུར་སྐྱེན་སྐྱེས་ཚོགས་པའི་སྐོར་ནས་བཤེད་པ་ནི། བཤེད་པ་ཐམས་ཅད་ལས་
རབ་དང་སྐུལ་དུ་ཡིན་པས་དེས་སྐྱེ་འགོ་ཀྱུན་གྱི་ཡིད་ཀྱི་བརྟན་པ་དབང་མེད་དུ་འཛིན་པར་བྱེད་
ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར། གནའ་དེང་གྱི་ནང་མཁུལ་པ་པལ་མོ་ཆེས་ཡོངས་གྲགས་སུ་ཉམས་ནི་ལྷན་
ངག་གི་སྐོག་དུ་འདོད་ཅིང་། དེ་ཉིད་ཀྱི་སྐྱོར་བ་དང་བྲལ་ཆེ་ཡོན་ཏན་དང་རྒྱན་སོགས་སྐྱེ་དོན་
མཛེས་པར་བྱེད་པའི་ཚོས་གང་གིས་ཀྱང་། ངག་གི་སྐྱོར་བ་ལ་རོ་མཚོག་ངེ་བཞིན་སྐྱེར་བར་མི་རུས་
པས་ན། རྒྱ་གར་གྱི་གནའ་བོའི་ལྷན་གཞུང་བྱེད་པོ་ལྷན་གྲགས་ཅན་མང་པོས་ལྷན་ངག་གི་མཚོན་
ཉིད་འཛོག་པའི་སྐབས་སུ་ཉམས་ཀྱིས་ཡོངས་སུ་གསོན་པོར་བྱེད་པ་ནི་ལྷན་ངག་གོ། ¹³ ཞེས་དང་
‘འདི་ནི་ཉམས་ཀྱི་སྐྱེ་བུ་ལེན།¹⁴ ཞེས་དང་སྐྱེ་དོན་གྱི་ལུས་སུ་བྱུང་བ་ཅིང་ཉམས་ཀྱི་བདག་དང་ལྷན་

12. वक्रोक्तिश्च रसोक्तिश्च स्वभावोक्तिश्च वाङ्मयम् । सर्वासु ग्राहिणीं तासु रसोक्तिं प्रतिजानते ॥ सरस्वतीकण्ठाभरणम्५.८॥
13. अभिनवगुप्त, रसनैन सर्वजीवित काव्यम् ।
14. मम्मट, ये रसस्यां गिनः ।

པ་ནི་སྐྱོན་ངག་གོ།¹⁵ ཞེས་དང་། དེ་བཞིན་གོང་ཏུ་བརྗོད་པ་ལྟར་སློབ་པ་འདིག་རྟེན་མགོན་པོས་
བརྗོད་པ་གང་ཞིག་ཉམས་གྱི་བདག་ཉིད་ཅན་ནི་སྐྱོན་ངག་གོ། །ཞེས། སྐྱོན་ངག་མཁའ་པོ་ཀུན་
ཞལ་གཅིག་གསལ་སྤྱོད་པ་ལ་ཉམས་གྱི་འཇུག་པ་ཤིན་ཏུ་གནད་ཆེ་བར་ནན་གྱིས་གསུངས་
པས། འདིར་སྐྱོན་ངག་ཏུ་ཉམས་གྱི་རང་བཞིན་དང་སྦྱེ་བ་དང་རྗོད་པའི་རིམ་པ་སོགས་ཉམས་
དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་འགའ་ཞིག་བཤད་པར་གྱུ་ལོ། །

དེ་ཡང་དྲང་སྲོང་རྩ་ར་ཏ་སྤུ་ནི་ལ་རྫོམ་གར་ཏུ་ཉམས་འགྱུར་གྱི་རིམ་པ་རྗོད་པའི་
ཚུལ་རི་ལྟར་ལགས་ཞེས་དྲིས་པའི་ལན་ཏུ། རྫོམ་གར་གྱི་མདོ་ལས་འདིར་རྣམ་པར་འགྱུར་
བ་དང་རྗོད་སྤྱོད་འགྱུར་བ། རྣམ་པར་གཡོ་བའི་འགྱུར་བ་རྣམས་ཡང་དག་པར་སྦྱར་བ་ལས་
ཉམས་རྗོད་པར་འགྱུར་ཏོ། །¹⁶ ཞེས་གསུངས་པས། སྤྱིས་ཀྱི་མཁས་པ་ཀུན་གྱིས་མདོ་ཚིག་
འདིར་ཉམས་རི་ལྟར་རྗོད་པའི་རིམ་པ་དངོས་སུ་བསྟན་པའི་ཤུགས་ལ། ཉམས་གྱི་མཚན་
ཉིད་དང་རང་བཞིན། དེ་འབྲེལ་བྱེད་ལས་སོགས་ཀྱང་བསྟན་པར་བཞེད་ཅིང་། དེ་ལྟར་རྫོམ་
གར་གྱི་རྫོད་དང་ལྟངས་མོ་བ་སོགས་ལ་ཉམས་རྗོད་པའི་ཚུལ་ནི། རྣམ་པར་འགྱུར་བ་(བེམ་པེ)
དང་། རྗོད་སྤྱོད་འགྱུར་བ།(འལུ་མེམ་པེ) རྣམ་པར་གཡོ་བའི་འགྱུར་བ་(ལེམ་པེའི་མེམ་པེ) བཅས་། སྤྱི་
ནང་གི་འགྱུར་བའི་རྣམ་གྲངས་ཐ་དད་པ་ཏུ་མ་ཞིག་ལྟན་ཅིག་ཏུ་འདུས་པ་ལས། ཡིད་ལ་
ཡུན་རིང་མངོན་པ་མི་གསལ་བར་གནས་པའི་དགའ་བ་ལ་སོགས་པའི་གནས་པའི་འགྱུར་བ་
རྣམས་བསྐྱེད་རྗོད་ཀྱི་འགྱུར་བ་འདོད་དོ། །

དེ་ལྟར་གོང་གསལ་འགྱུར་བ་དག་ལས་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་ལ་ཉམས་གང་ལས་སྦྱེ་བའི་
ཡུལ་དམིགས་པའི་འགྱུར་བ་(འལུམ་བེམ་པེ) དང་། དེ་མ་ཐག་རྒྱུན་གྱི་ཚུལ་ཏུ་ཉམས་རྣམ་པར་
གསལ་བར་བྱེད་པའི་གསལ་བྱེད་ཀྱི་འགྱུར་བ་(འལུམ་བེམ་པེ) བཅས་དབྱེ་བ་གཉིས་དང་། དེ་
བཞིན་རྗོད་སྤྱོད་འགྱུར་བ་ལ་ལུས་ངག་གི་རྣམ་པ་རིག་བྱེད་ཏུ་ཐོན་པའི་སྤྱི་གསལ་ཉམས་དང་

15. आचार्य राजशेखर, शब्दार्थो ते शरीरं रस आत्मा ।
16. विभावानुभावव्यभिचारिसंयोगाद् रसन्यतिः । ना.शा, ६। पृ. २२२।

འགྲུབ་པའི་བྱེ་བྲག་རྣམས་པ་སྣ་ཚོགས་པ་ཡང་དག་པར་སྐྱར་ཞིང་། དེ་ཡང་འདྲེན་པ་སོགས་
སྔོན་གཙོ་འབྲིང་ཐ་གསུམ་གྱི་དབྱེ་བ་རྣམས་ལས་བྱུང་བའི་མངོན་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་བསྐྱེད་པ་
ལས། ཡིད་བཟང་པོ་དང་ལྡན་པ་འཕམ་སློབ་སློབ་དང་ལྡན་པའི་སྐྱེས་བུ་རི་ལྟར་ཉམས་ཀྱི་སྦྱོར་བ་
ཉམས་སུ་སྦྱོང་བྱུང་བ་རྣམས་²¹ གྱི་སྦྱིང་ལ་འཛོད་མཐའ་མེད་པའི་རོ་མཚོག་རྫོགས་པར་བྱེད།²²
ཅེས། བྱང་སྟོང་གླེང་ཉེའི་འདོད་ཚུལ་ལྟར་ན་ཉམས་ནི་རོ་མཚོག་སྦྱང་བའི་བདག་ཉིད་དང་།
ཉམས་རྫོགས་པའི་ཚང་ལོ་ལྟར་མོ་བའི་སྐོ་གསུམ་གྱིས་ཉམས་སྦྱོང་བའི་ཚུལ་དེ་ཡིན་ནོ། །

འོན་ཀྱང་མོང་གསལ་མདོ་ཚོག་ཏུ་གསལ་བའི་ལེགས་སྐྱར་གྱི་སྐྱད་བུ་ནི་ཕྱ་རྒྱུ་(འཇམ་མཉམ་
ཞེས་པ་སྟེ། བོད་སྐད་ཏུ་རྫོགས་པ་ཞེས་སུ་བསྐྱར་བའི་ཐ་སྟངས་འདིའི་བསྟན་དོན་ལ་བྱིས་གྱི་
རྫོས་གར་གྱི་འགྲེལ་མཛད་སྟོབ་དཔོན་གླ་ལོ་སླ་ཏེ་དང་། ཤོ་ཀྱ་ཀའམ་གླ་ལོ་ལ་ཀ་ལ་ལ་ལ་
ན་བ་གུལ་འཕམ་མངོན་གསལ་སྐྱེས་པ་བཅས་གྱི་དབར་བཞེད་པ་མི་མཐུན་པའི་འགྲེལ་ཚུལ་
བྱུང་བ་དང་། དེ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་སྦྱོར་ལ་གངས་ཅན་པ་དང་། དཔྱོད་པ་བ། རིག་བྱེད་གསང་
བ་པའི་ནང་ཚན་ཞི་བ་གཉིས་སུ་མེད་པར་འདོད་པའི་ལྟ་བུ་སོགས་རང་གི་ཁས་ལེན་བུ་
འགྲུབ་པའི་བྱུང་མཐའ་གང་ཞིག་རང་ལུགས་ཀྱི་རྒྱུ་རྟེན་བུ་བྱས་ཏེ། ཉམས་བསྐྱེད་བ་དང་

21. རྫོས་གར་དང་སྟན་ངག་གི་ཉམས་རྫོགས་པར་སྦྱོང་བར་རང་བཞིན་གྱི་བྱུང་བའི་སྦོབས་པ་འཕམ་སྐྱེ་བ་སྔོན་
མའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་བག་ཆགས་མཐུ་ཆེན་ཞིག་དགོས་པ་འཕགས་ལུལ་གྱི་སྟན་ངག་མཐུན་པོ་ཀུན་ཞལ་
གཅིག་གཉགས་སུ་འདོད་ཅིང་། དེ་ལྟ་བུའི་རྒྱ་སྟོན་སྐྱེས་སྣ་ཚོགས་པོ་རྒྱུད་ལ་མངའ་བའི་སྐྱེས་བུ་དག་ལ་ཡིད་བཟང་
ཞེས་འཛོད། དེ་འགྲེལ་སྟན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་དབྱངས་ཅན་མགུལ་རྒྱན་གྱི་རབ་བྱེད་ལྟ་བུ་ཉམས་
རྣམས་པར་དཔྱོད་པར་ཡང་འདི་ལྟར་བྱུང་སྟེ། བེ་ཅན་ལྟུང་ལ་འཇམ་མཉམ་འཇམ་མཉམ་འཇམ་མཉམ་འཇམ་མཉམ་འཇམ་མཉམ་
༥༥.༢ ། རྒྱ་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ནང་བདག་ཏུ། བྱང་འཕགས་མི་སྣང་ལས་འདི་སྐྱེས། བདག་གི་ཡོན་ཏན་ཡང་དག་
པར། འབྲུང་བའི་རྒྱ་གཅིག་རབ་ཏུ་གསལ། །༥.༥། དེ་འགྲེལ་སྟོབ་དཔོན་དབྱེག་པ་ཅན་གྱིས་ཀྱང་སྦྱང་རྩི་སྦྱོང་
པ་སྦྱང་རྩི་བཞིན། གང་གིས་སྟོན་ལྡན་དགའ་བྱེད་པའོ། ཞེས་ཉམས་སྦྱོང་པོ་ནི་སྟོན་དང་ལྡན་པ་འཕམ་ཡིད་
བཟང་པོ་སྦྱང་སྟོབས་དང་ལྡན་པ་ཞིག་དགོས་པར་གསུངས་སོ། །

22. भावाभिनयसम्बद्धान्भावयति रसनिमान् । यस्मात्तस्मादमी भावा विज्ञेया नाट्ययोकृभिः ॥ ६।३४ ॥
नानाभिनयसम्बद्धान्भावयति रसनिमान् । यस्मात्तस्मादमी भावा विज्ञेया नाट्ययोकृभिः ॥ ६।३४ ॥

ཚོགས་པའི་ཚད་འཛོག་སྤངས་ཀྱི་བཞེད་པ་མི་མཐུན་པ་ཅི་རིགས་སུ་བྱུང་། དཔེར་ན་མཁའ་སྤྲོད་ཀྱི་ཉམས་ནི་རྗེས་སུ་མཚོན་བྱ་ཅམ་ལས་མཚོན་བ་མིན་པར་འདོད་པ་དང་། དགའ་བ་ལ་སོགས་པ་གནས་པའི་འགྲུར་བ་བརྒྱུད་པོ་ནི་ཉམས་ཀྱི་རྟེན་ཅམ་ལས་ཉམས་དངོས་མིན་པར་བརྗོད་པ་དང་། གནས་པའི་འགྲུར་བ་དེ་ཡང་གཙོ་བོ་འདྲེན་པ་ལ་སོགས་པ་སྒྲོས་གར་གྱི་སྒྲིབ་ཀྱི་རྒྱུད་ལ་མངའ་བའི་འགྲུར་བ་དེ་ཡིན་པ་ལས། རྒྱུ་གར་ཚོམ་པ་པོ་དང་ཉམས་མོ་བའི་རྒྱུད་ལ་ཡོད་པའི་གནས་པའི་འགྲུར་བ་དེར་མི་འདོད་པ་དང་། ཉམས་ནི་རྒྱུ་རྩལ་གྱི་མཚོན་བ་ཅམ་མིན་པར། ཉམས་རང་ཉིད་རྒྱུ་རྩལ་གྱི་བདག་ཉིད་རྒྱུ་བའི་འདོད་པ་སོགས་བཞེད་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་ཤིག་མཚིས་སོ། །

དེ་ལས་ཞིབ་གཉིས་མེད་སྐྱོད་པའི་གྲུབ་མཐའ་འཛིན་པ་སྟན་རྒྱུ་ལ་ཨ་མེ་ལྷོ་ལྷོ་བ་གྲུབ་འམམ་འོན་གསལ་སྐྱེས་པས་(༡༧༥-༡༨༥) རྒྱུ་མཚོན་གྱི་རྒྱུ་ལ་ཉམས་ཀྱི་བརྒྱུ་བཙོས་སུ་བསྟན་པའི་ཉམས་ཀྱི་དབྱེ་བའི་གྲངས་བརྒྱུད་ཀྱི་སྟེང་དུ། རང་དོས་ནས་ཞིབ་སེད་པ་ཞིབའི་ཉམས་ཞེས་པ་གསར་རྒྱུ་བསྟན་པ་མ་ཟད། ཉམས་ཚོགས་པའི་ཚད་ཀྱང་མུང་བྱ་ཡུལ་གྱི་སྟེང་ན་མེད་པར། མཚོན་བ་ཡུལ་ཅན་གྱི་སྟེང་དུ་ཐོག་མ་ཉིད་ནས་འདུ་བྱེད་དམ་ཅུས་པའི་ཚུལ་རྒྱུ་ཡུལ་རིང་མངོན་པར་མི་གསལ་བར་ཡོད་པའི་གནས་པའི་འགྲུར་བ་དགའ་བ་ལ་སོགས་པ་རྣམས། རྣམ་པར་འགྲུར་བ་ལ་སོགས་པའི་རྟེན་གྱིས་མངོན་པར་སེད་དེ་སྐྱོག་སོགས་ཉམས་ཀྱི་དོ་བོར་ཚོགས་པར་བཞད་ཅིང་། ཞོང་གི་བཞེད་པ་ལྟར་ན་ཉམས་ཀྱི་དོན་ནི་ཀུན་དགའ་བའམ་བདག་གི་མཚོན་བའི་དོ་བོར་གྲུབ་པས་ཡུལ་ཅན་གྱི་མཚོན་བ་ལ་འཛོག་དགོས་པ་ལས་ཡུལ་མུང་བྱའི་དངོས་པོ་ལ་འཛོག་མི་རུང་ཉེ། དེ་ནི་སྐབས་ཐོབ་ཀྱི་ཉམས་སེད་པའི་རྟེན་ཅམ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་ཉམས་དངོས་མིན་པར་འདོད།²³ དེས་ན་དགའ་བ་ལ་སོགས་པ་གནས་པའི་འགྲུར་བ་རྣམས་ནི། མཚོན་ཚུད་ནས་ཡུལ་ཅན་ཡིད་ཀྱི་སྟེང་དུ་མངོན་པར་མི་གསལ་བའི་ཚུལ་རྒྱུ་ཡུལ་རིང་རྒྱུ་ཆགས་སུ་གནས་པའི་འགྲུར་བ་ཡིན་པ་ལས། ཡུལ་མུང་བྱ་ལ་བརྟེན་ནས་གསར་རྒྱུ་སྐྱེས་པའི་ཚོས་ཤིག་

23. སྐོབ་དཔོན་འདི་པའི་ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་གྱི་མཚོན་བ་གྲུབ་ཚུལ་གྱི་འདོད་པ་ནི། རང་རེ་ནང་པའི་གྲུབ་མཐའ་ལས་སེམས་ཅམ་པའི་བཞེད་པའི་གཟུང་འཛིན་གཉིས་སྟོང་གྱི་འདོད་པ་དང་ཅུང་ཟད་ཐག་ཉེ་བར་མཐོང་ངོ་། །

མིན་པར་སོང་། གྲང་སྲོང་ལྷ་ར་ཏ་ཡིས་ཀྱང་དགའ་བ་ལ་སོགས་པའི་འགྲུར་བ་དེ་རྣམས་ལ་
 གནས་པའི་འགྲུར་བ་ཞེས་མིང་དུ་འདོགས་པར་མཛད་པའང་རྒྱ་མཚན་དེ་ལ་དགོངས་པ་ཡིན་
 ཞེས་ཟེར། དེ་ལྟར་ཉམས་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་བྱེད་པ་ལ་རྣམ་པར་འགྲུར་བ་ནི་རྒྱ་དང་། རྣམ་
 པར་གཤོ་བའི་འགྲུར་བ་ནི་ལྷན་ཅིག་བྱེད་པའི་རྒྱུ་ལྟེན། རྗེས་སུ་འགྲུར་བ་རྣམས་ནི་འབྲས་བུའི་རྒྱུ་ལ་
 ཏུ་འདོད་པའི་རྣམ་གཞག་སློབ་དཔོན་མངོན་གསལ་སྤྲུལ་པས་གསར་དུ་གཏོང་བ་ནས། བརྟེན་
 འཇིག་རྟེན་མགོན་པར་གྱི་སྟོན་ངག་པ་རིམ་བྱོན་ཀྱང་ཀྱང་ཉམས་བསྐྱེད་རྫོགས་ཀྱི་རིམ་པ་དེ་
 ཉིད་རང་ལུགས་སུ་བྱེད། དེ་ལྟར་སོང་ཀྱང་འདོད་རྒྱུ་འདི་ལའང་དགག་སྐྱབ་ཀྱི་བྱེད་པོ་གནའ་
 དེང་གི་མཁས་པ་སློར་ཞིག་ཡོད་མོད། དེ་རྣམས་ཀྱི་འདོད་པ་ཀུན་ཞིབ་པ་སློབ་ན་འདིར་ཡི་གའི་
 ལས་སུ་ཆེ་ཞིང་། སྐབས་དོན་སྟོར་བར་འཇིགས་ནས་འདི་ཚམ་གྱིས་ཚོག་པར་བྱས་སོ། །

གཞན་ཡང་རྟེན་རྒྱུ་ཉམས་ཀྱི་གཞུང་ལུགས་དེ་པ་གཞིར་བྱས་ཏེ། མཉན་བུའི་སྟོན་
 ངག་ལ་ཉམས་རི་ལྟར་རྫོགས་པའི་རིམ་པ་སློབ་དཔོན་དབྱུགས་པ་ཅན་གྱི་མེ་ལོང་མར་ཡང་
 ཅུང་ཟད་བརྟན་ཡོད་དེ། དེ་ཡང་དོན་རྒྱུན་སོ་སྟེན་བཅོ་བརྒྱད་པ་ཉམས་ལྡན་གྱི་རྒྱུ་བཤད་
 པ་ལས་སྐྱེག་པའི་ཉམས་ཀྱི་བཤད་པའི་སྐབས་སུ་འདི་ལྟར་བྱུང་ཏེ། དགའ་བ་ཉིད་དུ་སྤར་
 བསྟན་འདིར། །དགའ་བ་སྐྱེག་པ་ཉིད་ལྟར་པའི། །རང་བཞིན་རྒྱས་དང་ལྡན་པས་ན། །འདི་ནི་
 ཉམས་དང་ལྡན་པའི་ཚོག་²⁴ ཅེས་རྣམ་པར་འགྲུར་བ་ལ་སོགས་སྤྱི་ནང་གི་འགྲུར་བས་རྒྱས་
 པར་མ་བྱས་པའི་གནས་སྐབས་ལ་ནི་དགའ་བ་ཞེས་བརྗོད་ལ། གནས་པའི་འགྲུར་བ་དགའ་
 དེ་ཉིད་རྣམ་པར་འགྲུར་བ་ལ་སོགས་པས་ཡོངས་སུ་རང་བཞིན་རྒྱས་པར་བྱས་པའི་གནས་
 སྐབས་སུ། དགའ་བ་སྐྱེག་པའི་རོ་བོར་གྱུར་བ་ནི་ཉམས་དང་ལྡན་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ཞེས་པའི་ཚ་
 ཚོག་ལས། ལྟན་ངག་དུ་ཉམས་བསྐྱེད་ཅིང་རྫོགས་པའི་རིམ་པ་བསྟན་པར་བདག་འདོད་དོ། །

དེ་མཚུངས་དུས་རབས་བཅུ་གཅིག་ཡས་མས་སུ་ཕེབས་པའི་སློབ་དཔོན་མཐུའ་
 མཚོག་གི་«སྟོན་ངག་རབ་གསལ་»ཞེས་པའི་ལེའུ་བཞི་པའི་སྟོག་ཉེར་བདུན་པར། རྣམ་པར་

24. प्राक्रीतिर्दर्शिता सेयं रतिः शृङ्गारतां गता ।रूपबाहुल्ययोगेन तदिदं रसवद्ब्रुचः ॥ २.२८१ ॥

འགྱུར་བ་རྗེས་སུ་འགྱུར། །རྣམ་པར་གཡོ་བ་ཞེས་བྱ་བ་སྟེ། །གནས་པའི་འགྱུར་བ་མངོན་གསལ་
བྱེད། །རྣམ་འགྱུར་དེ་ལ་ཉམས་སུ་བྲན། །²⁵ ཞེས། སེམས་ཡུལ་ལ་འཇུག་ཅིང་སྤྱོད་བའི་རིམ་པར་
རྒྱ་དང་རྒྱུན། ཉེ་བའི་རྒྱུན་ནམ། ཡང་ན་བདག་རྒྱུན། དམིགས་རྒྱུན། དེ་མ་ཐག་རྒྱུན་སོགས་རྒྱ་
རྒྱུན་གྱི་བྱུང་པར་མི་འུང་བ་ཞིག་ཚོགས་དགོས་པ་ལྟར། རྗེས་གར་དང་སྟོན་ངག་ཏུ་ཉམས་
རྒྱས་ཤིང་རྗེས་པར་ཡང་དེ་བསྟན་གྱི་རྒྱ་རྒྱུན་སྣ་ཚོགས་འོས་ཤིང་རིགས་པར་ཚང་དགོས་པ་
སོགས་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་དེས། མཉམ་བུའི་སྟོན་ངག་ལ་ཉམས་གྱི་འགྲེལ་ཚུལ་རང་རྒྱ་རྒྱབ་
པ་ཞིག་བྱུང་ངམ་སྟུམ་མོ། །

དེ་བཞིན་དུ་སྟོན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་དབྱངས་ཅན་མགྲུལ་རྒྱན་ལས་ཀྱང་ཉམས་
རྗེས་པའི་ཚུལ་འདི་ལྟར་གསུངས་ཏེ། འདུ་བྱེད་གསལ་བ་ལ་སོགས་པས། །རང་གི་རྟེན་
དུ་རྗེས་འགྱུར་དང་། །རྣམ་གཡོ་དང་ཞི་སྟོང་སྟོབས་དག། །བསྐྱེད་ཅིང་དེ་ཉིད་སྐྱེ་བར་
འགྱུར། །²⁶ ཞེས། བོང་གསལ་སྟོབ་དཔོན་མངོན་གསར་སྐྱས་པའི་བཞེད་པ་དང་ཅུང་ཚུག་
མཚུངས་པ་ཉིད་དེ། དེ་ཡང་ཡིད་ལ་མངོན་པ་མི་གསལ་བའི་ཚུལ་གྱི་གནས་པའི་འགྱུར་
བ་རྣམས། རང་གི་རྟེན་དུ་འགྱུར་བའི་རྗེས་སུ་འགྱུར་བ་དང་རྣམ་པར་གཡོ་བའི་འགྱུར་བ་
རྣམས་དང་ཡོངས་སུ་འདྲེས་པའི་ཚོ། ཡིད་ལ་རྒྱན་ཆགས་སུ་གནས་པའི་དགའ་བ་ལ་སོགས་
པ་གནས་པའི་འགྱུར་བ་རྣམས་སྟིང་སྟོབས་གྱི་འགྱུར་བ་བརྒྱུད་པོའི་ངོ་བོར་བསྐྱེད་ཅིང་། དེ་
ཉིད་སྐྱེག་པ་ལ་སོགས་པ་ཉམས་གྱི་ངོ་བོར་སྐྱེ་བར་འགྱུར་བར་དང་། གནས་པའི་འགྱུར་བ་
ཉམས་སུ་སྐྱེ་མ་ཐག་པའི་རྗེས་ཐོག་ཏུ། གསལ་བྱེད་ཀྱིས་འགྱུར་བས་ཉམས་སུལ་བྱུང་དུ་སང་
པའི་ཕྱོགས་བྱེད་ཅིང་། དེ་ནས་རྗེས་སུ་འགྱུར་བ་ལུས་ངག་གི་མངོན་ཚུལ་སོགས་དང་ལྟན་
ཅིག་ཏུ་འགྲེལ་བ་བཅས་²⁷ དེ་ལྟར་ཉམས་སྐྱེ་བའི་ཡུལ་དམིགས་པ་དང་གསལ་བྱེད་ཀྱི་རྣམ་
པར་འགྱུར་བ་དང་། སྐྱེ་བའི་འབྲས་བུ་རྗེས་སུ་འགྱུར་བ་ལུས་ངག་གི་མངོན་ཚུལ་དང་། ཡིད་

25. विभाव अनुभावास्तकथन्ते व्यभिचारिणः । व्यक्तः स तैर्विभावद्धैः स्यायिभावो रसः स्मृतः । ॥ ४ ॥ २७ ॥
26. संस्कारपाटवादिभ्योऽनुभावं वा निजाश्रये । सञ्चारिणं वा जनयन् सात्त्विकं वा स जायते ॥ ५.२४ ॥
27. उद्दीपनविभावेभ्यः स्मृतिहेतौ पटीयसि । अनुबन्धोऽनुभावादेरनुबन्धोऽस्य कथ्यते ॥ ५.२५ ॥ सरस्वतीकण्ठाभरणम् ॥

གྱི་རིག་པས་སྣོད་། །ཚངས་པ་རོ་སྣོད་དང་མཚུངས་པ་འོ། །འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་ངོ་མཚར་
བྱེད། །ཕྱོག་སྟེ་ཉམས་འདི་དབྱེར་མེད་པར། །རང་གི་རྣམ་པ་བཞིན་དུ་ནི། །འཇལ་པོ་དགའ་
ཡིས་རོ་སྣོད་བྱེད། །²⁹ ཞེས་སོགས་རྒྱ་གར་གྱི་ཚཱ་རིག་གི་བསྟན་བཅོས་སུ་ཉམས་དང་འབྲེལ་
བའི་གྲུབ་མཐའི་རྣམ་གཞག་ཤིན་རྒྱས་པར་བསྟན་མོད་ཀྱང་། །འདིར་སློབ་པ་ཆེ་བའི་སློབ་དུ་
མཐོང་བས་རེ་ཞིག་འདི་ཙམ་དུ་ངལ་གསོ་བར་བྱའོ། །

གཉིས་སྟེང་བས་གྱི་ཉམས་འབྲུང་སྟེང་བ།

གཅིག་ཡོན་ཏན་དང་རྒྱན།

འབགས་པ་དཔའ་བོས་སྟེང་རབས་ཚཱ་པའི་དགོས་པ་ནི་བསྟན་བཅོས་དེ་ཉིད་གྱི་
ཚཱ་པ་དམ་བཅའ་བར། དཔལ་ལྷན་ཡོན་ཏན་དམ་པས་ཡོངས་བརྒྱབ་བཀྲ་ཤིས་པ། །གཤམ་
པའི་གཞིར་གྱུར་མ་སྤྲད་ཤིན་དུ་ཡིད་དུ་འོང། །ཐུབ་པའི་སྐྱ་ཚེ་སྤྲ་མའི་སྣོད་པ་མཛད་བྱུང་
རྣམས། །བདག་གི་སྟན་དངགས་མེ་རྟོག་སྟེང་པས་གུས་པས་མཚོད། །གཤམ་པའི་མཚན་མར་
གྱུར་པ་བཟང་པོ་འདི་རྣམས་ཀྱིས། །བདེ་བར་གཤེགས་འགྱུར་ལམ་རྣམས་གང་ཡིན་བསྟན་པར་
འགྱུར། །ཡིད་ལ་དད་པ་མེད་པ་རྣམས་ཀྱང་དད་པར་འགྱུར། །ཚོས་དང་ལྷན་པའི་གཏམ་གྱིས་
རབ་དུ་དགའ་བར་འགྱུར། །འཇིག་རྟེན་མཚོག་གི་སྣོད་པ་དམ་པ་ཕྱོགས་ཙམ་གྱིས། །བདག་གི་
སྟན་དངགས་མཉན་དུ་བྱུང་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར། །ལུང་དང་གཙུག་ལག་རིག་པར་མི་འགལ་ལམ་
བདག་གིས། །དེ་ལྟར་འཇིག་རྟེན་དོན་གྱུར་སྟེང་ནས་འདི་བརྩམས་སོ། །³⁰ ཞེས་ཇི་ལྟར་བྱུང་བ་

29. सत्त्वोद्रेकादखण्डः स्वप्रकाशानन्दः चिन्मयः । वेदान्तरस्यर्शशून्यो ब्रह्मास्वादसहोदरः ॥३॥२॥ लोकोत्तरचमत्कारप्राणः कैश्चित् प्रमातृभिः । स्वाकारवदभित्रत्वेनायमास्वाद्यते रसः ॥३॥३॥ साहित्यदर्पणः

30. श्रीमान्ति सद्गुणपरिग्रहमङ्गलानि कीर्त्यास्यदान्यनवगीतमनोहराणि । पूर्वप्रजन्मसु मुनेश्चरिताद्भु तानि भक्त्या स्वकाव्यकुसुमाञ्जलिनार्चयिष्ये ॥ जा.मा.१.१ ॥ श्लाघ्यैरमीभिरभिलक्षितचिन्हभूतैरादेशितो भवति यत्सुगतत्वमार्गः । स्यादेव रूक्षमनसामपि च प्रसादो धर्म्याः कथाश्च रमणीयतरत्वमीयुः ॥ जा.मा.१.२ ॥ लोकार्थमित्यभिसमीक्ष्य करिष्यतेऽयं श्रुत्यार्षयुक्तघविगुणेन पथा प्रयत्नः । लोकोक्तमस्य चरितातिशयप्रदेशैः स्वं प्रातिभं गमयितुं श्रुतिवल्लभत्वम् ॥ जा.मा.१.३ ॥

བཞིན། སློབ་དཔོན་གྱིས་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པའི་སྐྱ་ཚོ་སྤྱ་མའི་ལེགས་བྱས་ཀྱི་སྦྱོང་པ་དོ་མཚར་
 མད་དུ་བྱང་བའི་ཚོས་དང་ལྡན་པའི་གཏམ་རྣམས། རྗེས་སུ་ཚོག་གི་སྦྱོར་བ་རྣམ་པར་བཀའ་
 ལུན་སྤུལ་ཚོགས་པས་མངོས་པར་བརྒྱན་ཅིང་། ཚོག་དོན་ཉམས་དང་འགྱུར་བའི་ཚུང་རོལ་མེ་
 ཏོག་གི་སྤྱི་མ་པ་སྤང་ཅིའི་རོ་བཅུད་ཀྱིས་ལྷུག་པར་བྱས་པས། སྤྱ་སོར་ལུབ་པའི་བརྟན་པ་ལ་དད་
 པ་མེད་པའི་སྤྱིས་བྱ་པལ་པ་ཐ་མལ་པ་རྣམས་ཀྱང་། སྟོན་པའི་མཚན་པ་ལ་རབ་ཏུ་དད་པར་
 འགྱུར་ཏེ། དེས་བརྟན་པའི་ལུང་རྟོགས་ཀྱི་བརྟན་པ་ཡང་དག་པའི་རྗེས་སུ་མདོན་པར་འཇུག་
 པའི་ཆེད་དུ་བརྩམས་པ་ཡང་། དཔལ་ལྡན་ཚོས་གྲགས་ཀྱི་སྤྱིས་རབས་རྩ་འགྲེལ་ལས་ཐ་མལ་
 པའི་དབང་དུ་བྱས་པ་ནི་ཚོས་དང་ལྡན་པའི་གཏམ་གྱིས་རབ་ཏུ་དགའ་བར་འགྱུར་ཞེས་བྱ་
 ཡིན་ནོ།³¹ ཞེས་སྤྱིས་རབས་ཀྱི་ཆེད་དུ་བྱ་བའི་གདུལ་བྱ་གཙོ་བོ་ནི། སྤྱི་བོ་ཐ་མལ་པ་ལུབ་པའི་
 བརྟན་པ་ལས་ཕྱི་རོལ་དུ་འགྱུར་བའི་ལུ་སྤྱིགས་པའི་གང་ཟག་རྣམས་ཡིན་ལ། དེ་རྣམས་ཀྱི་ཡིད་
 དབང་འཕྲོག་པའི་སྤྱང་དུ་སྟན་ངག་གི་ཚོག་སྦྱོར་རྒྱན་དང་ཡོན་ཏན་གྱིས་མངོས་པར་སྤྱས་པའི་
 མཉམ་འོས་མཉམ་དུ་རུང་ལ།³² ཉམས་འགྱུར་དོ་མཚར་མད་དུ་བྱང་བའི་ལུབ་པའི་སྤྱིས་རབས་
 འདི་ཉིད་མཚན་ཅིང་། སྟན་དངགས་འདིས་ཐ་མལ་ལུ་སྤྱིགས་པའི་རྒྱུད་ལའང་ལུབ་པ་སངས་
 རྒྱས་ཀྱི་ཚོས་ཀྱི་ལུགས་རྒྱན་དང་བག་ཆགས་ཟབ་མོ་བཞག་ཡོད།

དེ་ལྟར་བྱང་རྒྱུ་སེམས་པའི་རྟོགས་པ་བརྗོད་པའི་སྤྱིས་རབས་ཀྱི་ཕྱིང་བ་འདིས་
 སངས་རྒྱས་པའི་ཚོས་ཁས་མི་ལེན་མཁན་གྱི་ལུ་སྤྱིགས་པ་སོགས།³³ གཞི་རིམ་མང་ཚོགས་ཀྱི་

स्वार्थोद्यतैरपि परार्थचरस्य यस्य नैवान्वगम्यत गुणप्रतिपत्तिशोभा । सर्वज्ञ इत्यवितथाक्षरदीपकीर्ति मूर्धा नमे तमसमं सहधर्मसंघम्
 ॥ जा.मा.१.४ ॥

31. སློབ་དཔོན་ཚོས་ཀྱི་གྲགས་པ། སྤྱིས་རབས་སོ་བཞི་པའི་རྩ་འགྲེལ་མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟུང་ཁང་། ཕྱི་ལོ་
 ༡༩༩༧ འོག་༡༥༤
 32. དོན་གསལ་གྲོང་མིན་ལེགས་པའི་དག། སྦྱོར་བ་མཉམ་འོས་སྤྱ་གདངས་གསལ། །འཇིག་རྟེན་འདས་པའི་
 དོན་ལྡན་པས། །ཉམས་ནི་འདྲིན་པར་བྱེད་ལ་དབང་། །༥.༧། །དབྱངས་ཅན་མཉམ་ལ་རྒྱན།
 33. ལུ་སྤྱིགས་པས་སྤྱིས་རབས་ལ་རྒྱལ་བོ་དགའ་བྱེད་ཀྱི་རབས་ལ་དཔེ་བྱས་ཏེ་རྒྱ་མ་ཡ་ཆའི་རྟོགས་བརྗོད་ཅེས་
 པའི་སྟན་ངག་ཆེན་པོ་དེ་ཉིད་བརྩམས་པར་ཡང་བཤད།

ཁོད་ཏུ་བག་ཆགས་དང་ཤུགས་སྐྱེན་ཟབ་མོ་འཛོག་སྐབ་པའི་སྐྱེན་ཡང་། རྒྱལ་རབས་སུ་པར་
 སྐྱེན་དུག་སོགས་བརྗོད་བྱ་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བ་ལྡན་པའི་སྤྱོད་ཀས་ནས་མིན་པར། བརྗོད་བྱེད་
 ཀྱི་སྐྱེན་དག་ལ་ཉམས་འགྲུར་གྱི་སྐྱེ་ཅལ་སྲ་ན་མེད་པ་ལྡན་པས་ཡིན། དེ་ཡང་སྐྱེན་དག་ཏུ་
 ཉམས་འགྲུར་སྐྱུ་ཏུ་བྱུང་བ་ཞིག་རབ་ཏུ་འདྲན་པར་བྱེད་པ་ལ། དེའི་སྐྱ་དོན་གཉིས་ཀྱི་ཚོག་
 གི་སྐྱོར་བ་ལ་རྒྱན་དང་ཡོན་ཏན་གྱི་འོས་སྐྱོར་མཉམ་པར་འོས་པ་ཞིག་ཚང་དགོས་པས། སྐོབ་
 དཔོན་གྱིས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་སྐྱ་དོན་གཉིས་ཚོག་སྐྱོར་ལ་ཡོན་ཏན་དང་རྒྱན་གྱི་རྣམ་གྲངས་རྣ་
 ཚོགས་པས་མངོས་པར་བཅིངས་པ་མ་ཟད། ལྷག་པར་རྒྱལ་རབས་སུ་ཉམས་ཀྱི་རྟེན་བྱེད་པོ་
 ཡོན་ཏན་གྱི་རང་བཞིན་ལ་རབ་དྲངས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་དང་། ལྷན་པའི་ཡོན་ཏན། འཇམ་པའི་
 ཡོན་ཏན་བཅས་གཙོ་བོར་ལྡན། དེ་ཡང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལེགས་སྐྱར་གྱི་མ་དཔའི་ཚོམ་གཤིས་
 སུ་ཡི་གེ་ཡང་བ་དང་འཇམ་པ་མང་ཞིང་། ཚོག་སྐྱེད་དང་མཚམས་སྐྱོར་མཉམ་པར་དམ་པོའི་
 རྟོག་པ་དང་བལ་བས། རྒྱ་སྐོག་བདེ་ལ་དོན་གྱི་གོ་བ་འབྲལ་མར་ལེན་སྐབ་པ་སོགས་སྐྱེན་
 པའི་ཡོན་ཏན་གྱི་ཁྱད་ཚོས་ཡོངས་སུ་ཚང་བ་དང་། དེ་མཚུངས་བོད་སྐད་ཀྱི་རྒྱ་བསྐྱར་ལའང་
 ལོ་རྒྱུ་བས་མ་དཔའི་མངོས་ཚོས་ཀྱི་ཁྱད་འབགས་ཇི་བཞིན་ཐོན་པས། རྒྱལ་རབས་བོད་འགྲུར་
 མའི་འཕྲིན་ལས་ནི། སྐོབ་དཔོན་གྱིས་མཚན་པའི་སྐྱེན་དངགས་ཀྱི་བསྐྱེན་བཅོས་གཞན་དག་
 ལ་ལྟོས་ན། དགའ་མོས་དར་ཁྱབ་ཆེས་ཆེར་བྱུང་བ་ཡང་མ་དཔའི་སྐྱེན་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་
 བོད་འགྲུར་ཏུ་ཇི་བཞིན་གསོན་ཉམས་ལྡན་པར་ཐོན་པས་ཡིན་ནོ།³⁴

དེ་ཡང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱུད་ལས་བམ་པོ་གཉིས་པ་ཚོང་དཔོན་གྱི་རྒྱལ་རབས་
 ལས་བྱང་རྒྱབ་སེམས་དཔའ་ཚོང་དཔོན་སྐྱུག་བདག་ཅིག་ཏུ་འཁྲུངས་སྐབས། བྱང་རྒྱབ་སེམས་

34. སྐོབ་དཔོན་གྱིས་མཚན་པའི་སྐྱེན་དངགས་ཚེན་པོ་རྣམས་ལས་འཇམ་སྲིད་ཏུ་སྐྱེན་གྲགས་དང་དར་ཁྱབ་ཆེ་
 ཤོས་ནི་སངས་ཀྱི་སྐྱོད་པ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཉིད་འཇམ་སྲིད་གི་སྐད་ཡིག་འདྲ་མིན་ཏུ་བསྐྱར་བ་ཅམ་མ་ཟད། ཞིབ་
 འཇུག་དང་གདེང་འཛོག་ཚད་མཐོ་བོར་བྱེད་མོད་ཀྱང་། བོད་འགྲུར་མ་ནི་འགྲུར་སྐྱ་དོན་ཤིན་ཏུ་བཅུན་པར་
 བསྐྱར་བས་མ་དཔའི་སྐྱེན་དག་གི་རྒྱད་ཏུ་བྱུང་བའི་མངོས་པ་ཇི་བཞིན་ཏུ་དཔའི་མ་ཐོན་པས་འཕྲིན་ལས་ཀྱང་
 དེ་ཅམ་མ་བྱུང་བར་གྲགས།

དཔའི་གཏོང་མོད་ཀྱི་ཡོན་ཏན་བརྗོད་པའི་ཚིགས་སུ་བཅད་པ་འདི་ལྟར་བྱུང་བ་ལྟེ། དེ་ནས་
 དེ་ཡི་བསོད་ནམས་མཐུ་ཡིས་དེར། །འདམ་ཇ་བ་མེད་པར་འདམ་ལས་སྐྱེས་པ་བྱུང། །ཟུ་
 འཕྱ་དཀར་པོ་སོ་ཡི་སྤང་བ་དག །བདུད་ལ་འཕྱ་བ་བཞིན་ཏུ་དགོད་པར་གྱུར། །³⁵ ཞེས། བྱང་
 རྒྱལ་སེམས་པའི་སྐྱེ་བ་སྲ་མའི་བསོད་ནམས་ཀྱི་མཐུ་སྟོབས་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོས་བདུད་སྲིག་ཅན་
 ཀྱིས་བར་ཆད་ཇི་ལྟར་ཚོམ་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར། ཞལ་རས་ལ་སྐྱོ་བ་དང་ཡིད་ལྷུང་གི་འདམ་
 དང་རྒྱལ་གྱི་དྲི་མས་མ་གོས་པའི་མེ་ཏོག་སྤྲེལ་ལྟར་མཛེས་པར་བཞད་ཅིང་། ཚེས་ཀྱི་ཟུ་
 འཕྱ་དཀར་པོའི་སྤང་བ་དག་ལྷག་ལྷག་ཏུ་གོལ་བ་ནི། བདུད་སྲིག་ཅན་གྱི་བར་ཏུ་གཙོད་པའི་
 ལས་རབ་ལ་འཕྱ་སྟོད་དང་བྱང་གསོད་བྱེད་པ་བཞིན་ཏུ་དགོད་པར་གྱུར་རོ། །ཞེས། ཚིག་
 གི་སྐྱོར་བ་ཤིན་ཏུ་གཞོན་ལ་འཇམ་པ་ཞིང་རབ་དྲངས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ལྡན་པས་རྣ་ལ་སྟན་
 ཞིང་། ཡིད་ལ་སེམས་པའི་བདེ་བ་མཚོག་ཏུ་སྐྱིན་པར་བྱེད་པ་མ་ཟད། སྤྲེལ་འདབ་མ་གྟོད་
 པས་བདུད་སྲིག་ཅན་ལ་འཕྱ་སྟོད་ཀྱིས་དགོད་པ་བཞིན་ནོ་ཞེས། སེམས་མེད་རབ་ཏོག་གི་
 རྒྱལ་གྱིས་རོ་མཚར་བྱང་འཕགས་སུ་འཕེལ་བ་མང་བྱུང་གི་ཉམས་སུལ་ཏུ་བྱུང་བ་དྲངས་པས་
 རྟོག་པ་པོའི་ཡིད་ཀྱན་ཏུ་དགའ་བར་བྱས་སོ། །

སྐོབ་དཔོན་གྱི་སྐྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་བཅད་ལྷག་གཉིས་ཀར་ཡང་ཡོན་ཏན་ཐམས་
 ཅད་ཀྱི་མཚོག་རབ་དྲངས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་བྱུགས་ཆེར་ལྡན་ལ། གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་བྱུང་རིམ་འཆད་
 ལྟངས་ལའང་སྟན་རག་གི་བརྟན་བཅོས་རྣམས་སུ་གཏམ་དང་བརྗོད་པ་ཞེས་རྣམ་པ་གཉིས་
 སུ་དབྱེ་ནས་འཆད་པའི་སྟོལ་ཡོད་པ་ལས། སྐྱེས་རབས་ཀྱི་བྱུང་བའི་རིམ་པ་སྐྱེ་བའི་རྣམ་པ་
 བེ་བརྗོད་པའི་ཚུལ་གྱིས་ཡིན་ལྟེ། དེ་ཡང་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་བྱུང་བའི་ཁྲོད་ཏུ་ཡོད་པའི་སྟོད་
 དམ་མི་སྟན་རང་ཉིད་ཀྱི་རག་སྐོ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་རིམ་འཆད་པའི་ལྷགས་སུ་བྱས་ཡོད།
 དཔེར་ན་སྐྱེས་པའི་རབས་དཔྱུ་པ་རྒྱལ་སྲས་ཐམས་ཅད་སྟོལ་གྱི་རབས་ལས། གཞོན་ཏུ་མ་
 ཀྱི་ལྷས་རང་གི་སྐྱུག་བཟུལ་པ་ལ་སྐྱས་པ་ཚིགས་སུ་བཅད་པའི་ལམ་ནས་རབ་ཏུ་དྲངས་ཤིང་

35. पुण्यानुभावादथ तस्य तस्मिन्नपङ्कजे पङ्कजमुद्रभूव । अवज्ञयेवावजहास मारं यच्छुक्लया केशरदन्तपङ्कत्या ॥ जा.मा.४.१९ ॥

སྟོན་ལ་ཤིན་ཏུ་གཞོན་པའི་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པར། ལྷ་དཔལ་འཕེལ་བ་སྦྱིང་རྗེས་ཀྱི་
 མོ་ནས་བརྗོད་པ་ནི་འདི་ལྟར་ཉ། ས་གཅིག་བདག་ལ་བམ་ཟེ་འདིས། །བཙེ་བ་མེད་པར་ལྷག་
 མས་བཀྱིགས། །བམ་ཟེ་ཚོས་དང་ལྡན་ཞེས་གདའ། །འདི་ནི་བམ་ཟེ་མ་ལགས་དེས། །གཞོན་
 རྒྱུན་བམ་ཟེར་བསྐྱར་ནས་ནི། །དེས་པར་ཟ་བའི་སྲིད་བྲིད་དོ། །ཤ་བམ་བདག་ཅག་བྲིད་ལྷུར་
 བ། །ཡབ་ཀྱིས་ཅི་སྲིད་ཡལ་བར་བོར། །བམ་ཟེས་བདག་ལ་བརྟེན་པ་ཡི། །དེ་ཙམ་སྲུག་བསྐྱེད་
 མི་ཆེ་ཡི། །དེ་རིང་ཡུམ་དང་མ་འཇལ་བ། །དེ་ཡིས་བདག་སྦྱིང་གས་པ་བཞིན། །དཀའ་སྲུབ་
 བགས་ཚལ་སྟོང་པ་ན། །ཡུམ་ནི་ཡུན་རིང་དེས་པར་བཤུམ། །ཞོན་མོངས་སུ་ཡི་སྲུག་བསྐྱེད་
 ཀྱིས། །བྱིའུ་སྲུག་བསད་པའི་མ་མ་བཞིན། །³⁶ ཞེས། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དཔའ་ཡུལ་གི་བི་པའི་རྒྱལ་
 བོ་ཀུན་ཏུ་རྒྱལ་བའི་ཡིད་ལ་གནས་པའི་འགྲོད་པ་དང་ལྷ་དཔལ་སྦྱིང་རྗེ་དང་བཙེ་བ་སོགས་ཀྱི་
 འགྲུར་བ་རྣམས་འགྲེལ་བཤད་ལྷག་པོ་གང་ཡང་མི་དགོས་པར་ཁ་གསལ་ཞིང་། མོ་བདེ་བ་
 ཐེངས་གཅིག་བསྐྱེད་པ་ཙམ་གྱིས་ཡིད་ལ་དེ་སྲུང་ཚོགས་མེད་ཏུ་འཇུག་པར་བྱིས་ཡོད་དོ། །

སྲིད་སྦྱིས་རབས་ཀྱི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་ཡོངས་རྫོགས་སྟེ་བསྐྱོར་མི་འདྲ་བ་གྲངས་
 ༥༧ཙམ་གྱིས་ལེགས་པར་བཅིངས་ཤིང་། ལྷན་པར་སློབ་དཔོན་གྱིས་རབ་ཏུ་དྲུངས་བ་དང་
 ལྟན་པའི་ཡོན་ཏན་མངོན་པར་གསལ་བའི་ཆེད། ལེགས་སྐྱར་གྱི་ཡི་གེ་བརྒྱད་མ་རྗེས་སུ་
 བསྐྱེད་པའི་སྟེང་སྐྱོར་དང་། ཡི་གེ་བརྒྱ་གཅིག་མ་ཉེར་སྦྱིས་དང་དབང་པོ་རྟོ་རྗེ། ཡི་གེའི་
 གྲངས་བརྒྱ་བཞི་ཅན་དབྱིད་ཀྱི་ཐིག་ལེ་སོགས་སྟེང་སྐྱོར་ཤིན་ཏུ་སྤོ་བའི་ལུགས་སུ་བྲིས་ཡོད་།
 དེ་རྣམས་ཀྱང་བོད་འགྲུར་ཏུ་ཚོག་བར་བཅུན་མ་དང་། དགུ་ལ། བརྒྱ་གཅིག་བཅས་སུ་བསྐྱར་
 ཡོད། དེ་ལྟར་སྦྱིས་རབས་ཀྱི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་༥༧སྟེན་ཙམ་ཡི་གེ་བརྒྱད་མ་རྗེས་སྐྱེད་ཀྱི་
 སྟེང་སྐྱོར་ཁོ་ན་སྐྱོད་དེ་བརྒྱུས་ཡོད། དཔེར་ན་རྗེས་སུ་སྐྱེད་པའི་སྟེང་སྐྱོར་ཅན་གྱི་ཚོགས་

36. अयं मां ब्राह्मणस्तात लतया हन्ति निर्दयः । न चायं ब्राह्मणो व्यक्तं धार्मिका ब्राह्मणाः किल ॥ जा.मा.९.६५ ॥ यक्षोऽयं
 ब्राह्मणच्छद्भा नूनं हरति खादितुम् । नीयमानौ पिशाचेन तात किं नावुपेक्षसे ॥ जा.मा.९.६६ ॥ नैवेदं मे तथा दुःखं यदयं हन्ति मां
 द्विजः । नापश्यमम्बां यत्त्वद्य तद्विदारयतीव माम् ॥ जा.मा.९.६७ ॥रोदिष्यति चिरं नूनमम्बा शून्ये तपोवने । पुत्रशोकेन कृपणा
 हतशावेव चातकी ॥ जा.मा.९.६८ ॥

ལྷ་བཅད་པ། ལྷག་མོར་སྐྱེས་པའི་རབས་ལས་མང་བྱུང་གི་ཉམས་དང་ལྡན་པའི་སློག་ཡང་།
བདག་གི་རྣམ་བཤམ་ཆེན་པོས་ཀྱང་། ལྷོང་རྗེའི་བདག་ཉིད་བཟན་པ་གསལ། །གཞན་གྱི་རྣམ་
བཤམ་རྒྱུ་དུས་ཀྱང་། །འདར་བར་གྱུར་པ་དེ་མང་དོ།³⁷ ཞེས་སྟན་པར་རྒྱུར་ཡོད་དོ།

གཞན་ཡང་སྤེལ་སྒྲུར་དབང་པོ་རྣམས་ཀྱི་ཐོག་བཟམས་པ་ནི་དཔེར་ན། ལྷོས་པའི་
རབས་གཉིས་པ་བྱང་ཆུབ་ལོ་མས་དཔེར་ཡུལ་གྱི་པི་པའི་རྒྱལ་པོར་སྐྱེས་པའི་སྐབས་སུ་སྐྱིན་
པ་ལ་མཚོག་ཏུ་དཔེར་བའི་ཉམས་མཚོན་པ་དཔེར་ན། ལྷོན་པ་ལས་བྱུང་དེ་ཡི་གྲགས་པའི་
དྲི། །མོངས་པའི་ཚོག་གི་རྒྱུར་གིས་བཟླགས་པ་དག །རྒྱལ་པོ་གཞན་གྱི་དྲིགས་པ་མེད་བྱས་
པས། །སྤོས་གྱི་སྲུང་པོས་སྲུང་པོ་གཞན་གྱི་བཞིན།³⁸ ཞེས་ཚོག་རྒྱན་ཉམས་འགྱུར་རོ་མཚོག་
སྟན་པར་བྱས་པ་ལྟ་བུ་མང་ཞིང་། རྒྱེབས་རབས་ཡོངས་སུ་དེ་ལྟའི་ཚོག་བར་དགུ་མའི་སྤེབ་
སྒྲུར་ཅན་སློག་པའམ་མངའ་བུ་མཚེས། དེ་མཚུངས་བྱང་ཆུབ་ལོ་མས་དཔེར་བའི་པི་པའི་
ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོར་འཁྲུངས་པའི་སྐབས་ལས་སྐྱིན་པ་ལ་དཔེར་བའི་ཉམས་དང་ལྡན་པ། སྤེབ་
སྒྲུར་ཉེར་སྐྱེས་ཐོག་གིས་པའི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་འདི་ལྟར་བྱུང་སྟེ། ཡིད་ལ་རེ་བ་གང་གིས་
འདིར་འོངས་པའི། །བམ་བེ་ཁྱོད་ཀྱི་རེ་བ་དེ་ངས་བསྐྱེད། །ང་ཡི་མིག་ནི་ཡ་གཅིག་འདོད་པ་
ལས། །ཁྱོད་ལ་མིག་ནི་གཉིས་ཀ་ངས་སྐྱིན་གྱིས།³⁹ ཞེས་སྒྲོ་བའི་འགྱུར་བས་རོ་སྒྲུང་མཚོག་
ཏུ་མངོས་པར་བྱས་ཤིང་། སྤོབ་དཔོན་གྱི་སྐྱེས་རབས་སུ་སྤེབ་སྒྲུར་འདི་ཉིད་ཅན་གྱི་སྟན་ངག་
སློག་གངས་ཀྱི་མཚེས་ལྟ་བུ་ཡོད་དོ།

དེ་མཚུངས་སྤེལ་སྒྲུར་དབྱིད་ཀྱི་ཐོག་ལེ་ཅན་མ་ཡང་བརྒྱ་གཅིག་པ་བརྒྱ་གྲིན་གྱི་སྐྱེས་
པའི་རབས་སུ་འདི་ལྟར་བྱུང་སྟེ། ངན་པ་རྣམས་ནི་སྤྱིང་རྗེ་མེད་པར་སྤིག་པ་སྤོད། །ཁྱོ་འབྲིང་
རྣམས་ནི་མོངས་ན་སྤྱིང་རྗེས་བཅས་ཤིང་སྤོད། །སྐྱེ་བོ་དག་བ་རྣམས་ནི་སྤོག་དང་བྲལ་གྱུར་

37. महत्त्वपि स्वदुःखेषु व्यक्तधैर्याः कृपालकाः । मृदुनाप्यन्यदुःखेन कम्पन्ते यत्तदद्भुतम् ॥ जा.मा.१.१७ ॥
38. दानोद्भवः कीर्तिमयः सुगन्धस्तस्यार्थिनां वागनिलप्रकीर्णः । मर्दं जहारान्यनराधिपानां गन्धद्विपस्येव परद्विपानाम् ॥ जा.मा.२.६ ॥
39. येनाभ्युपेतोऽसि मनोरथेन तमेष ते ब्राह्मण पूरयामि । आकाङ्क्षमाणाय मदेकमक्षि ददामि चक्षुर्द्वयमप्यहं ते ॥ जा.मा.२.१३ ॥

ཀྱང། །ཀྱ་མཚོའི་རྒྱལ་བཞུག་རང་གི་ཚུལ་དང་འགལ་མི་བྱེད། །⁴⁰ ཅེས་ཚོས་ལ་དཔལ་བའི་
ཉམས་གཟི་བྱིན་དང་ལྡན་པར་སྦྱར་ཡོད་ལ། །སྦྱིས་རབས་ཚོན་ཡོངས་སུ་ཚོག་བར་འདི་ཅན་
གྱི་སློལ་ཀྱང་ཅམ་མཇལ་རྒྱ་མཚོས། དེ་མིན་སློབ་དཔོན་གྱིས་སྦྱོར་གཞན་དང་གཞན་དག་
ནི་སྦྱིས་རབས་སུ་མང་མཐར་སློལ་བཅུ་ཅམ་ལས་ཁྱིམ་ཇལ་རྒྱ་མེད།

དེས་ན་སྦྱི་ནང་གི་མཁས་པ་ཀྱང་གྱིས་འཕགས་པ་དཔལ་བོའི་སྦྱན་རག་གི་ཚོག་སྦྱོར་
ནི། །ཀྱ་གར་རྒྱ་ཚོག་ལྷག་གི་སྦྱན་རག་འབྲི་ལ་འགྲན་པའི་ལྷ་མེད་པའི་སྦྱན་རག་པ་འགས་ཅན་
སུ་བརྒྱ་དང་། །ལྷ་ཅ་ལྷ་རྩ་ལྷ་བུ་ཡི་གའི་སྦྱོར་བ་རབ་རྒྱ་ལྷ་བུ་པ་སྦྱར་བའི་ཡོན་ཏན་དང་། །སྦྱ་
དོན་གྱི་འཇུག་པ་ཤིན་ཏུ་མང་བ་སྦྱར་བའི་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་པ་ལྷ་བུ་མིན་པར། །སློབ་དཔོན་
གྱི་ཚོམ་གཤིས་ནི་མ་ཉེན་ལ་རབ་རྒྱ་རྒྱུངས་པའི་ཡོན་ཏན་གྱིས་མཛོས་པར་སྦྱང་བས། ཉམས་
འགྱུར་བདེ་བ་ལུལ་རྒྱ་བྱུང་བར་འབྲེན་པ་ལ་དབང་འཕྱོར་ཞིང་། ཚོམ་པའི་འགོས་ཀྱང་སློ་
ཚོགས་པའི་དུལ་ལམ་གྱི་ལྷུང་འཕགས་ལྡན་པར་སོང་། །སློབ་དཔོན་དཔལ་བོའི་སྦྱན་རག་གི་
ཚོག་སྦྱོར་ནི་རབ་རྒྱ་རྣམ་པར་དག་པ་གཞན་འདྲིང་མི་འཛོག་པ་ཞིག་རྒྱ་འགྱུར་བ་ཡིན་ཞེས་
པ་ནི། ⁴¹ དོན་ལ་རབ་རྒྱ་འཕྱོར་བའི་མང་རྒྱ་བྱུང་བའི་སྦྱོར་ཚོག་ཅིག་ཡིན་ནོ། །

མདོར་ན་སློབ་དཔོན་དཔལ་བོའི་ཚོམ་འགོས་ནི་ཚོག་སྦྱང་དང་མཚམས་སྦྱོར་གྱི་སློབ་པ་
ཏ་ཅང་ལྱང་ལ། །གང་རྒྱ་ཚོག་སྦྱང་བྱས་པ་དག་ཀྱང་སློག་ཟིང་མེད་པ་དོན་སྲིན་བྲལ་སྟོན་གྱི་ལྷ་
བ་དང་། །ལྷ་རྒྱུངས་ཉ་མོ་ལྷ་བུར་ཡིད་ལ་རང་གིས་ངང་གིས་འཇུག་པར་བྱེད། །གཞན་ཡང་སློབ་
དཔོན་གྱི་ཚོགས་སུ་བཅད་རྣམས་རི་ཅམ་སྦྱན་འཛེབས་ཉམས་འགྱུར་གྱི་རོ་དངར་དང་ལྡན་
པ་བཞིན། ཚོག་ལྷག་གི་སྦྱོར་བ་དག་ཀྱང་བརྗིད་ལ་བརྗིད་པ་དང་། མཛོས་ལ་རོ་མཚོག་གིས་
ཡོངས་སུ་གཏམས་ནས་ཡོད། །སློབ་དཔོན་དཔལ་བོ་ནི་རང་བཞིན་གྱི་མཛོས་པའི་ཚོག་སྦྱོར་
ཉེ་བར་སྦྱོང་བ་ལ་ཤིན་ཏུ་དགའ་བའི་སྦྱན་རག་མཁས་ཞིག་ཡིན་པས། །བཅད་ལྷག་སྦྱེལ་མའི་

40. पापं समाचरति वीतघृणो जघन्यः प्राप्यापदं सघृण एव तु मध्यबुद्धिः । प्राणालयेऽपि तु न साधुजनः स्ववृत्तिं वेलां समुद्र इव लङ्घयितुं समर्थः ॥ जा.मा.११.१८ ॥

41. डॉ० कमलकान्त मिश्र, जातकमाला-एक अध्ययन, गङ्गानाथ झा केन्द्रीय संस्कृत विद्यापीठ, १९७७, पृ. १५५

རྒྱལ་པོ་ལྷན་ཁྲིམས་ཀྱི་བརྒྱུ་ལེན་གྱི་ཆེས་དུམ་མ་རྟོགས་སྒྲིབ་པའི་ཁྱད་ཚུལ་དང་ལྡན་ཅུང་། ཚིག་གི་
སྒྲིབ་པའི་འགྲོམ་ཅི་མཛེས་པ་རོ་མཚར་པའི་དགའ་བའི་རོ་དང་ལྡན་པས་འགྲོ་བའི་ཡིད་ཀྱན་
ཏུ་དགའ་བའི་དཔལ་ལ་སྒྲིབ་པ་བྱེད་ཅུས་པས། འཕགས་ལུལ་གྱི་སྐྱོན་རྒྱ་ལག་མཁས་པ་ཀུན་གྱིས་
ཞལ་གཅིག་གྲགས་རང་བཟླགས་འོས་བཟླགས་པའི་ལུལ་ཏུ་འགྱུར་ཡོད་དོ།⁴²

མདོར་ན་འཕགས་པ་དཔལ་བོ་གི་རང་བཞིན་གྱི་མཛེས་པའི་ཚིག་སྒྲིབ་ཉེ་བར་སྒྲིབ་
པ་ལ་ཤིན་ཏུ་དགའ་བའི་སྐྱོན་རྒྱ་ལག་མཁས་ཞིག་ཡིན་པས། གང་གི་ཚོམ་འགྲོམ་གྱི་ཚིག་སྒྲིབ་
དང་མཚམས་སྒྲིབ་གྱི་སྒྲིབ་པ་ཏུ་ཅང་ཉུང་ལ། གང་ཏུ་ཚིག་སྒྲིབ་བྱས་པ་དག་ཀྱང་སྒྲིབ་ཟིང་
མེད་པ་བརྒྱུད་དོན་རྣམས་པར་གསལ་བ་སྒྲིབ་བྱས་སྒྲིབ་ཀྱི་ལྷན་པ་དང་། ཚུ་དྲུངས་ཉེ་མོ་ལྷ་ལུང་
ཡིད་ལ་རང་གིས་རང་གིས་འཇུག་པ་དང་། ཇི་ཅེས་སྐྱེས་རབས་ཀྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་རྣམས་
སྐྱོན་འཇེབས་ཉམས་འགྱུར་གྱི་རོ་དང་རང་དང་ལྡན་པ་བཞིན། ཚིག་སྐྱོན་གྱི་སྒྲིབ་པ་དག་ཀྱང་
བརྒྱུད་ལ་བརྒྱུད་པ་དང་། མཛེས་ལ་རོ་མཚོག་གིས་ཡོངས་སུ་གྲགས་ནས་ཡོད་ལ། བཅད་
ལྷག་སྐྱེལ་མ་གང་ཞིག་ཡིན་ཅུང་བརྒྱུད་ཚིག་མ་སྒྲིབ་ཆེས་ཤིན་ཏུ་དུམ་མ་རྟོགས་སྒྲིབ་པའི་
ཁྱད་ཚུལ་དང་ལྡན་ཅུང་། ཚིག་གི་སྒྲིབ་པའི་འགྲོམ་རྣམས་རབ་ཏུ་མཛེས་པ་རོ་མཚར་མེད་ཏུ་
བྱུང་བའི་མཚོན་ཐབས་སུ་སྒྲིབ་པས། འགྲོ་བའི་ཡིད་ཀྱི་ཉེན་པ་དབང་མེད་ཏུ་འགྲོག་ཅིང་ཀུན་
ཏུ་དགའ་བའི་དཔལ་ལ་སྒྲིབ་པ་བྱེད་ཅུས་པས། སྒྲིབ་དཔོན་འདི་པའི་སྐྱོན་རྒྱ་ལག་གི་འཕགས་
ལུལ་གྱི་སྐྱོན་རྒྱ་ལག་མཁས་པ་ཀུན་གྱིས་ཞལ་གཅིག་གྲགས་སུ་བཟླགས་འོས་བཟླགས་པའི་ལུལ་
ཏུ་འགྱུར་ཡོད་དོ།

གཉིས། ཉམས་དང་འགྱུར་བ།

འཕགས་ལུལ་གྱི་སྐྱོན་རྒྱ་ལག་གི་བསྐྱོན་བཅོས་རྣམས་སུ་སྐྱེས་བཅོངས་པའི་སྐྱོན་
དངགས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་ཚེ། དེའི་བརྒྱུད་བྱེད་ཤོད་འོག་ཀུན་ལ་བྱབ་ཅུས་པའི་ཉམས་གཙོ་
པོ་ཞིག་ངེས་པར་ཏུ་ཚང་དགོས་པ་དང་། ཉམས་གཙོ་པོ་དེའི་རྗེས་སུ་འབྲེལ་བའི་ཉམས་པལ་

42. डॉ० कमलकान्त मिश्र, जातकमाला-एक अध्ययन, गङ्गानाथ झा केन्द्रीय संस्कृत विद्यापीठ, १९७७, पृ. १७५

པ་གང་ལ་གང་འོས་ཀྱི་གནས་སྐབས་སོ་སོར་འོས་འཚམ་དུ་སྐྱོར་དགོས་པར་འདོད།⁴³ དེ་
ལས་ཀྱང་སློབ་དཔོན་འཇིག་རྟེན་མགོན་པོ་སོགས་ཉམས་སྒྲིབ་བ་རྣམས་ཀྱིས་ནི། ལྷན་དངགས་
ཆེན་པོར་སྐྱེག་པའི་ཉམས་དང་། དཔལ་བའི་ཉམས། ཞི་བའི་ཉམས་གསུམ་ལས་གང་རུང་ཞིག་
ངེས་པར་དུ་ཉམས་གཙོ་པོར་སྐྱོར་དགོས་པ་དང་། དེ་བྱིངས་ཀྱི་ཉམས་གཞན་དག་རྣམས་
ཉམས་གཙོ་པོར་ཕན་འདོགས་པའི་ཆེད་པལ་པའི་ཚུལ་དུ་སྐྱོར་དགོས་པར་བཤད་དོ།⁴⁴

དེ་ལས་སྐབས་འདིར་མཁས་པ་འགའ་རེས་སྐྱེས་པའི་རབས་ཀྱི་ཉམས་གཙོ་པོ་ནི་ཞི་
བའི་ཉམས་སུ་འདོད་པ་དང་། ལ་ལས་སྐྱེབས་རབས་སུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ཡི་སྦྱིན་པ་
སོགས་པའི་སྦྱིན་དུག་གི་དཀའ་ཐུབ་ལ་གཞོལ་བའི་མཛད་པ་གཙོ་པོར་བྱས་པས་ན། ལྷན་
དངགས་དེའི་ཉམས་གཙོ་པོ་ནི་དཔལ་བའི་ཉམས་དང་། དེ་རྣམས་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་གཏམ་
རྒྱུད་ཀྱི་བྱང་བའི་འཕེལ་རིམ་དང་འབྲེལ་ནས། བྱང་ཆུབ་སེམས་པའི་མཛད་པ་སྣ་ཚོགས་
པ་རྣམས་ལགས་པར་མཚོན་སྲིད། སྐབས་དང་རུས་ཀྱི་དགོས་པ་འོས་འཚམས་སུ་སྐྱེག་པའི་
ཉམས་དང་། འཇིགས་རུང་གི་ཉམས། བཞན་གང་གི་ཉམས་སོགས་ཉམས་གཞན་དག་གྱང་དེ་
ལ་དེ་འོས་ཀྱིས་གསོན་ཉམས་ལྡན་པར་སྐྱུར་བར་བཤད། ཁ་ཤས་ཀྱིས་ནི་སྐྱེས་རབས་ཀྱི་གཏམ་
རྒྱུད་རི་ཅམ་ཡོད་པ་རྣམས་ལས་ཁ་ཤས་སྐྱེག་པའི་ཉམས་དང་། ལ་ལ་སྦྱིན་པ་ལ་དཔལ་བའི་
ཉམས། འགའ་རེ་འཇིགས་རུང་གི་ཉམས་བཅས་སུ་བསྐྱུ་བྱུབ་མོད་ཀྱང་། ཉམས་དེ་དག་ཐམས་
ཅད་ཀྱང་ལྷན་དག་པས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ལྷན་པར་དུ་བྱས་པར་རྣམ་པར་གནས་པས།
དེ་རྣམས་ཉམས་སུ་མི་བརྗེ་བར་ཁཏུ་ར་ས་སྟེ་ཆ་མ་ཚང་བའི་ཉམས་ཡིན་ཞེས་ཀྱང་ཟེར།⁴⁵

དེ་ལས་དཔལ་བའི་ཉམས་རྫོགས་པའི་ཚུལ་ཡང་ཉམས་རྣམ་པར་དཔུང་བའི་བསྟན་
བཅོས་རྣམས་སུ། ཉམས་དེ་ཡི་གནས་པའི་འགྱུར་བ་ནི་སློབ་བ་ཅེ་མོར་མཚོག་ཏུ་འཕེལ་བའི་
འགྱུར་བ་ལས་བྱང་ལ། དམིགས་པའི་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་ནི་གཏམ་རྒྱུད་ཀྱི་སློབ་ཀྱི་གཙོ་པོ་

43. ཐུབ་པ་- ༣ ། ༡༧-༡༩
44. शृङ्गारवीरशान्तानामेकोऽङ्गी रस इष्यते । अङ्गानि सर्वाऽपि रसाः सर्वे नाटकसन्ध्यः ॥ ६ ॥ ३१७ ॥ साहित्यदर्पणः
लक्ष्मण्डू डॉ० कमलकान्त मिश्र, जातकमाला-एक अध्ययन, गङ्गानाथ झा केन्द्रीय संस्कृत विध्यापीठ, १९७७, पृ. १७०

འདྲིན་པ་གང་ཉིད་དག་ལྷན་སྒྲིག་སྐོར་ལས་རྣམས་པར་རྒྱལ་བའི་སྡོད་ཚུལ་དང་། གསལ་བྱེད་ཀྱི་
 འགྱུར་བ་ནི་གཡུལ་སར་རྩོམ་མེད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུད་བའམ། རྒྱུན་པའི་བྱ་བ་འཇུག་པའི་གནས་
 སྐབས་སུ་རྒྱུན་པའི་ཕན་ཡོན་གྱི་གཏམ་གོ་བའི་ཚུལ་བའ་ལ་སོགས་པ་དང་། རྗེས་སུ་འགྱུར་བ་
 བྱི་སློབས་པས་མགོ་བོ་གྲུང་ལ་འདེགས་པ་དང་། ལུས་སློག་ལོངས་སློང་སོགས་པའམ་པ་མེད་
 པར་རྒྱུན་པའི་བྱ་བ་ལ་ངང་གིས་གཞོལ་བ་སོགས་ཡིན། དེ་བཞིན་རྣམས་པར་གཡོ་བའི་འགྱུར་
 བ་ནི་དགའ་བ་དང་། ང་རྒྱལ། བརྟན་པ། དྲག་ལྷུལ། རྩོ་གྲོས། རྟོག་དཔྱད། སློབས་པ་སོགས་
 ཡིན་པར་གསལ། གཞན་ཡང་སྤྱི་རྒྱུ་རྩལ་སྤྱོད་སྤྱོད་ལས་ལྷན་སྐྱེས་པ་ཚོས་ཉམས་ལེན་དེ་དེ་མཚོན་བྱེད་ཀྱི་
 ལྟ་རེ་དང་། ལ་དོག་རེ་འདོད་པ་ལྟར། དཔལ་བའི་ཉམས་ལེན་གྱི་ལྟ་ནི་ལྟ་ཆེན་པོ་དབང་ལྷུག་ཡིན་
 བེད། ལ་དོག་ནི་གསེར་གྱི་མདོག་ཅན་ལ་འོད་ཟེར་རྣམས་པར་འབར་བའི་གཟུགས་དང་། དེ་
 ཉིད་གནས་ལུལ་ནི་སྤྱིས་སུ་མཚོག་ཁོ་ནའི་རྒྱུད་ལ་གནས་པར་འདོད་པ་ཡིན་ནོ།⁴⁶

དེ་འབྲེལ་དུས་རབས་བརྒྱུ་པར་ཕེབས་པའི་སློབ་དཔོན་ལོ་རྒྱུས་ཀྱིས་《གཟུགས་ཅན་
 བརྒྱུ་ཞེས་པའི་རྒྱུས་གར་གྱི་བརྟན་བཅོས་སུ་དཔལ་བའི་ཉམས་ལེན་གནས་པའི་འགྱུར་བ་སློབ་
 བ་ནི། དཀའ་ལྷོད་དང་རྣམས་པར་གྲུས་པ། བཅོལ་འགྲུས། སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ། འདྲིན་པ། རོ་
 མཚར། རྣམ་གཞོན་སོགས་ཀྱི་རྣམས་པར་འགྱུར་བ་ལས་རྒྱས་ཤིང་ཉམས་ལེན་སྤྱོད་སྤྱོད་ལས་པར་བཤད་
 ཅིང་།⁴⁷ དཔལ་བའི་ཉམས་ལེན་རྣམས་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་སློབ་ལོ་དེའི་ལོ་རྒྱུས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ལས་
 རྣམས་སུ་གཏམ་པ་མེད་པའི་མཚོན་རྒྱུན་ལྟ་བུ་རྒྱུན་པ་ལ་དཔའ་བ་དང་། ཚུལ་བྱིས་སུ་
 བ་དང་དཀའ་ལྷོད་སློབ་པ་སོགས་ཚོས་ལ་དཔའ་བ་དང་། གཡུལ་རྩོད་དག་དང་གཞན་ཡང་
 གཅན་ཟན་དང་གཞོན་རྒྱུན་སོགས་ལ་འཇིགས་པ་མེད་པ་ནི། གཡུལ་ལ་དཔའ་བའམ་འཇིག་
 རྟེན་གྱི་དཔའ་བ་ཞེས་རྣམས་པ་གསུམ་དང་། སྤྱི་རྩལ་དང་རྩལ་སྤྱོད་ལ་རྣམས་པར་གཞོན་པའི་
 དཔལ་བ་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ་སོགས། མདོར་བཤད་དཔའ་བའི་ཉམས་ལེན་ཚོས་ལ་དཔའ་བ། རྒྱུན་

46. साहित्यदर्पणः ३।२३२-२३४

47. वीरः प्रतापविनयाध्यवसायसत्तव, मोहाविषादनयविस्मयविक्रमाद्वैः । उत्साहभूः स च दयारदानयोगात्, त्रेधा किलात्र
 मतिगर्वधृतिप्रहर्षाः । १४।७२।। धनञ्जय, दशरूपकम्,

པ་ལ་དཔལ་བ། ལྷིང་རྗེ་ལ་དཔལ་བ། གཡུལ་ལ་དཔལ་བ་བཅས་རྣམ་པ་བཞི་ཅུ་འདོད།⁴⁸
དེ་ལས་སྐབས་བབ་སྐྱེས་པའི་རབས་ཀྱི་སྟོན་རྒྱུ་ལག་འདྲིར་དཔལ་བའི་ཉམས་ཀྱི་ཡན་ལག་
ལས། གཙོ་བོ་ཚོས་ལ་དཔལ་བའི་ཉམས་སྟེ། དཀའ་སྲུབ་དང་། གཏོང་བ། བདེན་པ། བརྟན་
པ། བཟོད་པ། ཚུལ་ཁྲིམས། མཛངས་པ། སྲིད་ལྷུ། རིམ་གྲོ། དད་པ། ལྷིང་རྗེ། བྱམས་པ། བཙེ་བ།
སྐྱེན་པ་སོགས་སྐྱེས་བྱ་མཚོག་གི་སྲུལ་རྒྱུང་བའི་སྦྱོང་པ་རྣམས་ཀྱིས། ལྟན་རྒྱུ་པའི་ཡིད་ལ་
དཔལ་བའི་ཉམས་མཚོག་རྒྱ་རྒྱས་ཤིང་། དེ་ཉིད་སྐྱོད་ཀྱི་རྒྱུ་དང་ཡོན་ཏན་གྱི་རྒྱ་ལུག་
སྲུབ་སྲུམ་ཚོགས་པའི་ཚོག་གི་ཕྱིང་བར་གསོན་ཉམས་ལྡན་པར་བསྟར་ཡོད་དོ། །

སྐྱེས་རབས་སུ་རོ་མཚར་འཕེལ་བ་ཚད་བྱུང་གི་ཉམས་སྲུལ་རྒྱུང་བ་དང་ལྟན་པའི་
ཚོགས་སུ་བཅད་པའང་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད་པ་ལས་དཔེར་ན། རྒྱལ་སྲས་ཐམས་ཅད་སྐྱོལ་
གྱི་རྒྱུང་མ་བྱིས་བཞག་ནས་ནགས་འདབས་སུ་བསྐྱོད་པའི་སྐབས་སུ་དཀའ་སྲུབ་གྱི་ནགས་གྱི་
ཁོར་ར་ཁོར་ཡུག་གི་བཀོད་པ་འདི་ལྟར་རབ་རྒྱུ་དངས་བའི་ཡོན་ཏན་གྱི་རྟེན་བྱས་པའི་མང་
བྱུང་གི་ཉམས་སྲུལ་རྒྱུང་བ་རྣམས་པར་བྱས་པ་འདི་ལྟར་ཉ། མི་སྲུབ་མི་མེད་ཤིང་དང་རྒྱ་
མང་བསྐྱེད། །བྱ་རྣམས་སྐྱ་ཚོགས་སྐྱ་འབྲིན་རི་དྲགས་མང། །ཞེ་ལུ་གསེང་སྟོན་པོ་ཡིད་འོང་བེ་རྩ་
ར་འདྲ། །སྐྱེད་མོས་ཚལ་བས་དཀའ་སྲུབ་ནགས་ཚལ་དབྱེས། །དགའ་བས་སྦྱོས་པའི་བྱ་རྣམས་
ནི། །སྐྱ་ཚོགས་སྐྱ་འབྲིན་སིལ་སྟོན་བཞིན། །འདོད་ཆགས་བདེ་བའི་སྐོབ་དཔོན་གྱིས། །བསྟན་
པའི་རྒྱ་བྱ་གར་ཡང་བཞིད། །བྱང་བ་ན་རྒྱང་སྐྱ་ལེན་པ། །རབ་རྒྱ་སྟོན་ཅིང་མ་སྦྱང་པ། །ནགས་
ཚལ་དག་ན་སྐྱ་གར་གྱིས། །ཁྱོད་ཀྱི་སྲུགས་ནི་དབྱེས་པར་བཞིད། །ནགས་ཚལ་དག་ན་མཚན་
མོ་རྒྱ་འོད་ནི། །རས་དཀའ་བཟང་པོས་གཡོགས་པའི་རྗེ་ལེབ་དང། །མེ་རྟོག་ཤིང་གི་རྒྱ་
བསྐྱོས་པ་ཡི། །ནགས་ཚལ་སེར་སུའི་བསིལ་ཡབ་གཡོབ་པར་བཞིད། །འབབ་རྒྱའི་ན་རྒྱང་
ཤོར་མས་བསྐྱོད་པ་ཡི། །ཆབ་སྐྱ་སྟོན་པ་ལྷང་ལྷང་སྐྱ་སྐྱོགས་པ། །རྒྱུ་གྱི་སྐྱ་རྣམས་སིལ་ཁྱོལ་
མཚིས་པ་བཞིན། །ཁྱོད་ཀྱི་སྲུགས་ནི་རབ་རྒྱུ་དབྱེས་པར་བཞིད། །མཚོ་ཡི་ནང་ན་སྐར་མའི་

48. स च दानधर्मयुद्धैर्दयया च समन्वितशचतुर्था । ३ । २३४ । साहित्यदर्पणः

གཞུགས་བརྟན་ཅན་མས། །ཀྱུ་ལྷུང་རྒྱས་པ་སྣག་པར་མངོས་ལྷུང་པ། །ཟླ་བའི་འོད་ཟེར་ལྷུང་
 མོ་ལྟ་བུ་བཞེན། །འདིར་མཚེས་པ་རྣམས་རྒྱུར་ལྷུང་ལགས་པ་སྣམ། །སློབ་པའི་ཤིང་རྣམས་
 འབྲས་བུ་བཟང་པོ་ཡི། །ཚེ་མོ་བརྟུང་ནས་མགོན་ཏུ་གཉེར་བ་བཞེན། །བསོད་ནམས་མཐུ་
 ཡིས་མངོན་ཏུ་ལྷ་བྱེད་ཅིང། །སློབ་མ་རུལ་བ་ཕྱག་ཀྱང་འཚལ་བ་འདྲ། །ཀར་ཏུ་ཚུ་འདོད་ལྷུང་
 པ་དེ་དག་ཏུ། །ངང་པའི་དཔུང་མགོས་པ་བླ་བསྟོན་པ་ཡི། །ཟེ་བ་སྣགས་པས་མེར་པོ་གསལ་
 ལྷུང་པའི། །མཚོ་རྣམས་དེ་ལ་རབ་ཏུ་བྱུང་བར་ལྷུང། །སློབ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་ཟླ་རེ་བཟང་པོ་
 གེས། །མེར་བུ་བདེ་བའི་དྲི་ཞེས་ངད་ཀྱང་ལྷུང། །ངལ་བའི་རླུག་བསྐལ་ལྷོང་བ་མི་བཟོད་
 པས། །གཞོན་སློབ་རྣམས་ཀྱིས་དེ་ཡི་ལམ་ཡང་བསྟུངས། །ཞེས་ཚོགས་སུ་བཅད་པའི་ཤིང་བ་
 འདིར། །རྟན་ངག་གི་ཡོན་ཏན་ལས་ཤིན་ཏུ་གཞོན་ཤ་ཆགས་པ་རབ་དྲུངས་ཀྱི་ཚོག་གི་སྦྱར་
 བས་དཀའ་ཐུབ་ཀྱི་ནགས་ཚལ་གྱི་སྤྱི་ནང་གི་མངོས་པའི་སྣང་བརྟན་རིས་སུ་ཐབ་པས། །སློབ་
 པ་པོའི་རྒྱུད་ཀྱི་གནས་པའི་འལྷུང་བ་རོ་མཚར་བ་དེ་ཉིད་ཚེ་མོར་རྒྱས་ཏེ། །མད་ཏུ་བྱུང་བའི་རོ་
 ཉམས་ཀྱི་སྦྱོང་བ་ལུན་སུམ་ཚོགས་པ་རྫོགས་པར་བྱས་སོ། །

གཞན་ཡང་སྐྱེས་རབས་སུ་ཉམས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཙོ་བོར་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་སྐྱེག་
 པའི་ཉམས་ཀྱིས་ལྷུག་པའི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་ཉུང་ཏུ་ལས་མེད་པ་དག་ལས་འགའ་ཤས་ཤིག་
 དཔེར་བཞོན་ན། དེ་ཡང་ཉམས་ཀྱི་གཞུང་ལས་སྐྱེག་པ་ལ་འདྲེན་པ་འདྲེན་མ་གཉིས་ཐན་
 ཚུན་སོ་སོར་བྱེས་པའི་གནས་སྐབས་ལ་བསྟུ་བའི་སྐྱེག་པ་དང་། །འདུས་པའི་གནས་སྐབས་ལ་
 རྫོགས་པར་ཡོངས་སྦྱོང་བའི་སྐྱེག་པ་ཞེས་གཉིས་སུ་དབྱེ་བ་ལས་བསྟུ་བའི་སྐྱེག་པ་ནི་དཔེར་
 བ། །སྐྱེས་པའི་རབས་དགུ་པ་ཐམས་ཅད་སྦོལ་གྱི་རབས་སུ་བརྒྱ་བྱིན་གྱིས་བམ་ཟེའི་གཞུགས་སུ་
 བརྒྱར་ནས་སྦོང་མོ་བའི་སྦྱོང་བ་འདྲ་བར་བྱས་ཏེ། །བྱང་ཚུབ་སེམས་དཔའ་ཐམས་ཅད་སྦོལ་ལ་
 དེ་ཡི་རྒྱུང་མ་བསྐངས་པས། དེས་ཀྱང་བམ་ཟེའི་གཞུགས་སུ་སྦྱལ་བའི་བརྒྱ་བྱིན་གྱི་འདོད་པ་
 ལྟར་རང་གི་རྒྱུང་མ་བརྒྱ་བྱིན་ལ་ཡོངས་སུ་སྦྱིན་པར་བྱས་མོད། །རྒྱུང་མ་དང་ཐན་ཚུན་སོ་སོར་
 བལ་མི་བཟོད་པའི་གནས་སྐབས་འདི་ལྟར་བྱུང་བ་ནི། དེ་ཡི་རང་བཞིན་ཐན་སེམས་ཤེས་
 བས་ནི། །སེམས་ཀྱང་མ་འཇུག་ཏུས་ཀྱང་མ་རུས་ཏེ། །སློབ་མེད་རླུག་བསྐལ་ལྷུང་གིས་ནོན་

ལྷུང་ནས། །དེ་ལ་མིག་ཚུགས་བལྟས་སྟེ་བྲིས་བཞིན་འདུག །⁴⁹ ཅེས། སྐབས་འདིར་དམིགས་
པའི་འཇུག་བ་རང་གི་རྒྱུང་མ་དམིགས་ཤིང་། གསལ་བྱེད་ཀྱི་འཇུག་བ་གཏན་རྒྱལ་བའི་
རླུག་བསྐལ་དྲན་པ་དང་། རྣམ་པར་གཡོ་བའི་འཇུག་བ་པན་ཚུན་བཅེ་བ་དང་གུས་པ་སོགས་
ཅི་རིགས་སུ་སྦྲེ་ཞིང་། གནས་པའི་འཇུག་བ་དགའ་བ་རྣམ་པར་རྒྱས་པ་སྐྱེག་པའི་ཉམས་ཀྱི་
རྒྱལ་རྒྱ་ལྡང་བས། རྗེས་འཇུག་བ་ཡིད་ལ་སྟོན་མེད་པའི་རླུག་བསྐལ་གྱི་གཟིར་བ་དང་། ངག་
ནས་མགིན་པ་བརྒྱུད་པའི་སྟེང་གཏན་སྤྱད་བ་དང་། ལུས་ཀྱི་མངོན་རྒྱལ་རྒྱ་མིག་ནས་མཆི་
མ་འཛོགས་པ་སོགས་བསྐྱེད་པའི་སྐྱེག་པའི་ཉམས་ཅི་ཡང་བྱུང་བ་ཡིན་ནོ། །

ཀྱལ་བཅུན་གཉིས་སོ་སོར་གྲུས་པའི་ཡ་ང་བའི་གནས་སྤངས་དེ་ལྟ་བུ་ལྟ་ཡི་དབང་པོ་
བརྒྱ་བྱིན་གྱིས་གཟིགས་པས་རང་གི་གཟུགས་དངོས་སུ་བསྟན་ནས། བཅུན་མོ་དེ་ཉིད་རྒྱལ་པོ་
ཐམས་ཅད་སྟོལ་གྱི་ཕྱག་རྒྱ་སྤར་བཞིན་སྤུལ་བས། ཀྱལ་པོ་དང་བཅུན་མོ་གཉིས་སྤར་ལྷན་རྒྱ་
འཛོམས་པའི་སྐལ་བ་དང་ལྷན་པ་འཇུག་བའི་གནས་སྐབས་སུ་རྫོགས་པར་ལོངས་སྟོན་པའི་
སྐྱེག་པ་ཉམས་སུ་བྱས་པའི་སྟོག་འདི་ལྟར་བྱུང་སྟེ། ཟླ་བ་བཏང་སྟེ་ཟླ་འོད་རྣམས། །གཞན་རྒྱ་
འགོ་བར་མི་རིགས་ཀྱི། །ཚོད་ཀྱི་བཅུན་མོ་མ་དྲི་འདི། །ཚོད་བདག་ཉིད་ལ་བདག་འབྲུལ་ལོ།⁵⁰
ཞེས། ཇི་ལྟར་ཟླ་བའི་འོད་ཀྱིས་རང་གང་ལས་བྱུང་བའི་ཟླ་བ་བཏང་སྟེ་སྟོགས་གཞན་རྒྱ་འགོ་
བར་མི་རིགས་པ་བཞིན་དུ། ཀྱལ་པོ་ཐམས་ཅད་སྟོལ་ཚོད་ཀྱི་བཅུན་མོ་མ་དྲི་འདི་ཡང་། མི་
བདག་པོ་ཚོད་དང་ཁ་བྲལ་ནས་གཞན་རྒྱ་ནམ་ཡང་འགོ་བར་འོས་པ་མིན་པས། བདག་གིས་
ཚོད་ཀྱི་བཅུན་མོ་འདི་ཉིད་ཚོད་ཁོ་ལའི་ཕྱག་རྒྱ་སྤར་ཡང་འབྲུལ་ལོ་ཞེས། དཔེ་རྒྱུ་གྱི་སྦྱོར་བ་
ཤིན་རྒྱ་སྟེ་པའི་ངག་གི་མཚོན་པར་བྱས་ཤིང་། ཀྱལ་པོ་དང་བཅུན་མོ་གཉིས་གསོན་བལ་གྱི་
རླུག་བསྐལ་སྟོང་དགོས་མ་བྱུང་བར་ལྷན་རྒྱ་རྒྱ་འཛོམས་པའི་དགའ་བ་བྱུང་རྒྱ་འཕགས་པ་སོར་
པས། རྫོགས་པར་ལོངས་སྟོན་པའི་སྐྱེག་པའི་ཉམས་ཀྱང་ཅི་དགར་བྱུང་བ་ཡིན། ལོང་གསལ་

49. चुकोप मन्त्री न तु नो रुरोद विवेद सा तस्य हि तं स्वभावम् ।अपूर्वदुःखातिभरातुरा तु तं प्रेक्षमाण्णा लिखितेव तस्थौ ॥
जा.मा.९.९४ ॥

50. तुभ्यमेव प्रयच्छामि मन्त्री भार्यामिमामहम् ।व्यतीत्य न हि शीतांशुं चन्द्रिका स्थातुमर्हति ॥ जा.मा.९.९९ ॥

ཚོག་གི་སྐྱོར་བ་འདི་དང་ཅུང་ཟད་འདྲ་ལ་རྒྱུ་གས་པར་ལོངས་སྐྱོད་པའི་སྐྱེག་ཉམས་དང་
 ལྷན་པའི་དཔེར་བརྗོད་ཞིག་སློབ་དཔོན་དབྱུག་པ་ཅན་གྱི་སྐྱེན་ངག་མི་ལོང་མར་ཡང་བྱང་
 བ་འདི་ལྟར་ཉེ། ཤི་བ་ཞེས་བྱ་བ་རོལ་ཏུ། །ཤང་དང་འགྲོགས་སྤྱིར་བདག་འཛི་འདོད། །ཨ་མཚོ་
 དེ་བདག་གིས་ནི། སྐྱེ་འདི་ཉིད་ལ་ཇི་ལྟར་ཐོབ། །⁵¹ ཞེས་པ་འདི་ཡང་སྐོག་གཅིག་གི་ནང་དུ་
 བསྐྱེད་བ་དང་རྒྱུ་གས་པར་ལོངས་སྐྱོད་པའི་སྐྱེག་པའི་ཉམས་གཉིས་ཀ་ཚང་བའི་སྐྱེན་ངག་ཅིག་
 ཡིན། འདི་ལྟར་སློབ་དཔོན་གྱིས་སྐྱེས་རབས་ལ་ཉམས་གཞན་དང་གཞན་དག་གྱང་སལ་བའི་
 རྒྱལ་གྱིས་ཅི་རིགས་སུ་སྐྱུར་ཡོད་པ་ཐམས་ཅད་འདིར་ཞིབ་མོ་རྣམ་འབྲུག་གིས་ལྷ་མི་སློབས་
 པས་འདི་ཅན་གྱིས་རེ་ཞིག་འབྲུག་པ་བྱས་སོ། །

གཞན་ཡང་ཁོ་པོའི་བསམ་སློབ་ལྟར་བྱས་ན་འཕགས་པ་དཔལ་པོའི་སྐྱེས་རབས་གྱི་ཉམས་
 འགྱུར་གཙོ་བོ་ནི། ཤོང་གསལ་མཁས་པ་ཁག་གིས་ཞི་བ་དང་དཔལ་བའི་ཉམས་གཉིས་སུ་ཁ་
 ཚོན་བཅད་པ་དང་ཅུང་མི་འདྲ་བར། ལྷན་ངག་པ་དང་སྐོག་པ་པོའི་སྣང་ན་གནས་པའི་སངས་
 རྒྱས་ཀྱི་རྣམ་པར་ཐར་པའི་མཛད་པ་ལ། དགའ་བ་དང་དད་པ་སུལ་དུ་བྱང་བའི་དད་པའི་
 ཉམས་བཅོས་མ་ཐོབ་པ་དེ་ཡིན་པར་འདོད། དེ་ཡང་དཔེར་ན་བསྐྱེད་བཅོས་དེའི་མཚན་པ་
 བརྗོད་པའི་ཚོགས་སུ་བཅད་པར་འདི་ལྟར་བྱང་སྟེ། རང་དོན་བཅོལ་པས་གཞན་དོན་བཅོལ་
 པ་གང་ཡིན་པ། །ཡོན་ཏན་བསྐྱབ་པ་བཟང་པོའི་རྗེས་སུ་མཐུན་མ་གྱུར། །ཐམས་ཅད་མཁྱེན་
 ཅེས་བརྗོད་པ་མ་ཞོར་གསལ་བར་གྲགས། །མཉམ་མེད་དེ་དང་ཚོས་དང་དགེ་འདུན་གྱི་བོས་
 འདུད། །⁵² ཅེས་དང་། འདོད་པ་རྒྱུང་ལ་ངན་གཡོ་མི་ཤེས་ཤིང་། རྟེན་དང་གྲགས་དང་བདེ་ལ་
 མ་ཚགས་པས། །དེ་ལ་ལྟ་རྣམས་ཡིད་གྱང་མཁུ་གྱུར་ནས། །དང་ཞིང་གུས་ལ་རབ་ཏུ་གཞོལ་བར་
 བྱེད། །⁵³ ཞེས་པའི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་གཉིས་ལས་སྐོག་དང་པོའི་སངས་རྒྱས་དང་། ཚོས་དང་།

51. मृतेऽपि प्रेत्य संगन्तुं यया मे मरणं मतम् । सैवावन्ती मया लब्धा कथं अत्रैव जन्मनि ॥ २.२८० ॥
 52. स्वार्थोद्यतैरपि परार्थचरस्य यस्य नैवान्गम्यत गुणप्रतिपत्तिशोभा । सर्वज्ञ इत्यवितथाक्षरदीप्तकीर्ति मूर्ध्ना नमे तमसमं सहधर्मसंगम
 ॥ जा.मा.१.४ ॥
 53. अल्पेच्छभावात्कुहनानभिज्ञस्यक्तस्पृहो लाभयशःसुखेषु । स देवतानामपि मानसानि प्रसादभक्तिप्रवणानि चक्रे ॥ जा.मा.१.१० ॥

དགོ་འདུན་གསུམ་ནི་དད་པའི་ཉམས་སྐྱེ་བའི་དམིགས་པའི་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་ཡིན་ལ། འདོད་པ་ཚུང་བ་དང་རན་གཡོ་མི་ཤེས་པ། རྟེན་པ་དང་གྲགས་པའི་རྗེས་སུ་མི་བསྐྱེགས་པ། གནས་སྐབས་ཀྱི་བདེ་ལ་མ་ཆགས་པ་སོགས་དགོན་གསུམ་གྱི་ཡོན་ཏན་ལ་ཚངས་པ་ལ་སོགས་པ་འཇིག་རྟེན་པའི་ལྷ་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་སྤྱི་པོར་བཀྱུར་བ་སོགས་དགོན་མཚོག་གི་ཡོན་ཏན་རྗེས་སུ་བྲན་པས་ནི། དད་པའི་ཉམས་གསལ་བར་བྱེད་པའི་རྣམ་པར་འགྱུར་བ་ཡིན་ཞིང་། གནས་སྐབས་དེར་ཡིད་འདོད་པ་དང་། བརྟེན་བ་དང་། བརྟན་པ་དང་། ཡིད་འབྱུང་སོགས་ཅི་རིགས་སུ་ཡིད་ལ་བྱུང་བ་ནི་རྣམ་པར་གཡོ་བའི་འགྱུར་བ་དང་། དེས་སྐྱེན་པས་ཡིད་ལ་རྒྱལ་ལུན་གཉིས་ཀྱིས་མ་རེག་པའི་སྤྲིང་སྟོབས་ལྷག་པར་འཕེལ་བས་རྗེས་སུ་འགྱུར་བ་རེངས་པ་དང་། མཚི་མ་འཚོར་བ་དང་། མགྲིན་པ་བརྒྱུད་པ་སོགས་བྱུང་ཚེ། ཡིད་ལ་རྒྱུན་ཆགས་སུ་མངོན་པ་མི་གསལ་བའི་རྩྭ་ལྱིས་གནས་པའི་དགའ་བའི་འགྱུར་བ་དེ་ཉིད་དད་པའི་ཉམས་སུ་ལྷང་བའམ་རྫོགས་པར་འགྱུར་བ་ཡིན་པས། གོང་དུ་བཤད་པ་ལྟར་གཙོ་བོ་སྐྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་ཉམས་ནི་སྐྱེ་བོ་ཐལ་མ་པ་བྱུབ་པའི་ཚོས་ལ་དད་པ་མེད་པ་རྣམས་དད་པ་དང་ལྡན་པར་བྱ་བའི་སྤྱིར་ལགས་པས། ལྟན་དངགས་ཀྱི་སྦྱོར་བ་འདི་ཉིད་ཀྱི་ཉམས་གཙོ་བོ་ནི་དད་པའི་ཉམས་དང་། དེ་བྱིངས་དཔལ་བ་སོགས་གནས་སྐབས་ཉམས་པལ་པའི་རྩྭ་ལྱུང་བ་ཡིན་ལོ་ཞེས་སྐྱེས་བར་འདོད་པས། དཔྱོད་ལྡན་ལྷོ་སྐོས་དང་ལྡན་པ་རྣམས་ཀྱིས་དབྱེད་པའི་དགོངས་གཞིར་སྤུལ་བ་ཡིན་ལོ།

གསུམ། མཚུག་བརྒྱུ་བའི་གཏམ།

མགྲུལ་རྒྱན་ལས། མཁས་པས་སྦྱོར་བ་དག་དུ་ནི། །མི་འོས་པ་དག་རབ་སྲུངས་
 བས། །ཉམས་དང་རྒྱན་རྣམས་འདྲེས་པ་དག །ངག་བཞིན་རབ་དུ་བཀོད་པར་བྱེད། །⁵⁴ ཅས་
 ཉམས་ནི་རྩོམ་རིག་གི་སྐྱེ་རྩལ་གྱི་ཐབས་ལམ་ཁྱད་དུ་འཕགས་པ་སྟེ། སྐྱེ་རྩལ་གྱི་གཞུང་ཤིང་
 ངམ་ཉིང་བརྟུན་ལྟ་བུ་ཡིན་པར་ཞལ་བཞེས་པ་ལྟར། འདིར་ཡང་ཁོ་ལོས་འཕགས་པའི་ཡུལ་
 དུ་རིམ་པར་དར་རྒྱས་བྱུང་བའི་ཉམས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའི་སྤྱི་རྣམ་རགས་རིམ་དང་། ཉམས་ཀྱི་

54. वाक्यवच्च प्रबन्धेषु रसालङ्कारसङ्करान् । निवेशयन्त्यनीचित्यपरीहारेण सूरयः ।। ५.१२६ ।।

རང་བཞིན་དང་བསྐྱེད་ཚོགས་ཀྱི་རྣམ་གཞག་མདོར་བསྐྱེད་བཤད་པར་མང་གདན་ཏུ་བྱས་
 ཏེ། འཕགས་པ་དཔལ་པོས་མཛད་པའི་སྐྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་བཅད་ལྷག་སྤེལ་མའི་སྟོན་ངག་
 རྣམས་ཀྱི་སློབ་ཉམས་འགྲུར་གྱི་སློབ་པ་ལ་ཉོག་དཔྱད་ཀྱི་ངལ་བ་ཅུང་བསྐྱེད་པ་ཡིན། གཞན་
 ཡང་སྐྱེས་རབས་ཀྱི་ཚོགས་སུ་བཅད་པ་རྣམས་ལ་ཉམས་འགྲུར་སྐྱེ་བ་དང་། རྗེས་སུ་འབྲེལ་བ།
 རྗེགས་པ། རྒྱས་པ། འདྲེས་པ། འཕྱི་བ་པ། ལྟར་སྤང་། ཞི་བ། ལྷག་མར་ལུས་པ་སོགས་དང་།⁵⁵ སྐྱེས་
 རབས་སུ་ཡོད་པའི་མི་སྤྱིའི་གཤིས་སྤོང་གི་ཉམས་འགྲུར་སོགས་ཉམས་ཀྱི་ཡུབ་མཐའི་རྣམ་
 གཞག་དང་འབྲེལ་ནས་མང་ཏུ་དབྱད་པར་བྱ་བ་ཡོད་མེད་བཟོད་བྱའི་སློབ་པ་ཤིག་ཏུ་རྒྱས་
 པར་འགྲུར་བར་དོགས་ཏེ་གནས་སྐབས་དེ་ཅུ་ཏུ་ངལ་གསོ་བར་བྱ།

གཞན་ཡང་ཚོམ་འདི་ཐོག་མར་འབྲི་བའི་གནས་སྐབས་སུ་རྒྱ་གར་ཏུ་ཉམས་ཀྱི་ཡུབ་
 མཐའི་འབྲེལ་རིམ་གྱི་སྤྱི་རྣམ་དང་། ཡུབ་མཐའ་སྐྱེ་བ་དག་གི་འདོད་ཚུལ་ཁག་ལ་ཉོག་དཔྱད།
 དེ་བཞིན་སློབ་དཔོན་དཔལ་པོའི་སྐུ་ཚོའི་རྣམ་ཐར་ལ་དབྱད་པ་དང་། ལེགས་སྦྱར་གྱི་སྐད་ཏུ་
 བཞུགས་པའི་སྐྱེས་རབས་ཀྱི་སྤེལ་སྐྱེས་རབས་སོ་བཞི་དང་། འཕགས་པ་གནས་བརྟན་སྤེ་
 པའི་གསུང་རབ་ཕྱ་ལའི་སྐད་ཏུ་བཞུགས་པའི་སྐྱེས་པའི་རབས་ཀྱི་སྤེལ་སྐྱེད་བཟོད་བྱའི་ཚོགས་
 སུ་བཅད་པའི་གྲངས་མང་ཉུང་ལས་བསྐྱེད་པ་ཉི་ཤུ་ཙུ་གཉིས་ལ། ད་པན་སྐྱེས་རབས་ཀྱི་
 གྲངས་འཕོར་ཚོན་བཅོམས་ ༥༤ ལྷག་མངལ་རྒྱ་ཡོད་པ་རྣམས་ཕྱ་ལའི་སྐད་ནས་བོད་བསྐྱར་
 གྱིས་པན་ཚུན་གཤིབ་བསྐྱར་དབྱུང་དཔྱད་ཞིབ་དང་། དེ་འབྲེལ་ཞར་བྱུང་ཏུ་སྐྱེས་རབས་སོ་བཞིའི་
 བོད་ཀྱི་ཚོམ་རིག་ལ་ཐེབས་པའི་འཕགས་ཀྱི་སྐད་སྐོར་ཞིབ་མོ་རྣམ་འཐག་གི་ཚུལ་ཏུ་ཞིབ་འཇུག་
 དབྱད་ཚོམ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པ་ཞིག་གིས་ཀྱང་། ཚོམ་སྐྱིག་པའི་བཀའ་བཀོད་ལྟར་དངོས་སུ་དཔེ་
 དེབ་ཐོག་ཡིག་འབྲུའི་བཀག་རྒྱའི་དབང་གིས་ཚོམ་ཡིག་བཟོད་བྱའི་ཚོགས་སྤོང་ལྷུ་བསྐྱེད་དང་།
 ས་བཅད་ཉུང་འཕྲི་སོགས་ལས་ཚོམ་ཡིག་ཆ་ཚང་བ་ཇི་བཞིན་འགོད་སྐལ་མ་བྱུང་བས། རྗེས་
 སོར་གནས་སྐབས་གཞན་དང་གཞན་ཏུ་ཆེད་དམིགས་སུ་སྤེལ་བར་བྱའོ། །

55. སྟོན་དངགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཆེན་མོ་དབྱངས་ཅན་མགུལ་རྒྱ་གྱི་རབ་བྱེད་ལྷ་པའི་རྒྱུག་ ༤༤ བས་ ༣༥ བར་
 ཞིབ་པར་གསལ།

དགའ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོས་ཀྱི་དྲུག་ལྔ་ལྟོག་པོ་དུས་རྒྱུ་ཚུལ་ཀྱི་ཚོད་ རྒྱུ་ཚོད་ལྟོག་པོ།

རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱ་རྒྱ་

རྒྱ་རྒྱུ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱ་

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། དེ་ཡང་བོད་གངས་ཅན་གྱི་སྐོང་ས་ནི་ཚོས་རྒྱལ་སྐོང་བཅོན་སྐོང་བོའི་
སྐབས་ནས། རྒྱ་རབས་དགུ་བའི་དུལ་ཚམ་བར་བོད་ཁམས་ཡོངས་རྒྱལ་འཛིན་སྐྱོང་གཅིག་གི་འོག་
གནས་པ་དང་། དེ་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོར་འགོ་མཐོན་ཚོས་རྒྱལ་འཕགས་པའི་སྐབས་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩
ལོར་དགའ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུ་མཐོན་པོ་ལྟུང་། མདོར་ན་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་ལ་བཅོན་དབང་མ་བརླུང་པར། བོད་ནི་
རང་བཅོན་གྱི་ཡུལ་གྱུ་ཞིག་ཏུ་གནས་ཡོད་པ་བོད་མི་ཚམ་པ་ཟད། རྒྱ་གཞི་དམར་ཤོག་གི་གཙོ་འཛིན་
མཐོ་དང་། དེ་མིན་རྒྱ་གར། ལུ་ལྷོགས་ཡུལ་གྱུ་སོགས་ནས་ངོས་འཛིན་ཡོད་སྐོར་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།

བར་ཆད་གཙོ་བོ། བདག་དབང་། དགའ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོས་ཀྱི་དྲུག་ལྔ་ལྟོག་པོ་བོད་རང་བཅོན།

སྐྱེ་སྐྱོད་།

༡༡། ཚོ་ནི་རང་དབང་ཡོངས་སུ་ཤོར་པའི་མི་རབས་ཤིག་ཆགས་ཡོད་པ་དང་། ད་
ལྟོ་སོ་སོའི་སྐྱེ་བའི་གནས་བབ་བཟང་ལྡན་རི་ལྟུ་ཞིག་ཡིན་ནའང་། བོད་མི་རིགས་འདི་གི་དྲི་
ལྷིང་ས་སྐྱེ་འདིར་རང་གི་མི་རིགས་རིག་གཞུང་དང་བཅས་པ་འཚོ་གནས་དང་། ལྷག་དོན་

མ་འོངས་པོད་ཀྱི་མི་རབས་རྗེས་མ་ཚོའི་མདུན་ལམ་དང་རང་དབང་གི་སྲིད་ཏུ། ང་ཚོ་མི་རི་
 རོ་རིམ་བདེན་པའི་འཐབ་ཚིང་བྱས་ཏེ་སློགས་ཟིན་པའི་རང་དབང་དེ། བརྒྱུ་ལེན་བྱ་རྒྱུའི་
 འགན་ཁུར་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡང་ང་ཚོས་གནས་ལུགས་དང་། རྒྱ་མཚན་ཡང་དག་དང་འབྲེལ་
 བའི་ཐོག་བདེན་དོན་འཚོལ་དགོས། དེས་ན་འདིར་ཤོད་འདོད་པ་གཙོ་བོ་ནི། ད་ལྟ་རྒྱ་དམར་
 གྱིས་ཡོངས་སུ་བཅན་འཇུག་དང་དབང་བརྒྱུར་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་ས་ཁྱོན་ནིལ་པོའམ། གངས་
 ཅན་རྫོངས་སུ་གནས་པའི་བོད་ཚོལ་ཁ་གསུམ་དེ། རང་བཅན་གཙང་མའམ། དབུ་མའི་ལམ་གྱི་
 ཆབ་སྲིད་ལངས་སློགས་གང་ཞིག་ཏུ་བསྐྱོད་ཀྱང་། ཐོག་མར་རང་ཉིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཤེས་དགོས་
 ཤིང་། དེ་ཡང་“ལོ་རྒྱུས་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་མ་ཚུ་ཡིན་” །ཞེས་གསུང་སློལ་ཡོད་པ་ལྟར། རང་ཉིད་
 ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཉོགས་ཚེ། ད་གཙོད་ང་ཚོས་སྲིད་བྱས་དེ་གཉིས་ཀྱི་གང་ཞིག་བཟུང་ཡང་། དེའི་
 བདག་དབང་དང་ཐོབ་ཐང་དེ་བོད་ཆ་ཁ་གསུམ་གྱི་བོད་མི་ཚང་མར་གཅིག་གྱུར་གྱིས་ཡོད་པ་
 དེ་མཁུན་ཉོགས་ཐུབ་པ་ཡིན། དེ་ཡང་འདས་པའི་ལོ་ཤས་ཕྱི་ལོ་གོང་ས་མཚོག་གིས་ང་ཚོའི་
 འཐབ་ཚིང་དེ་རྒྱང་པོའི་ལྟོ་སྐྱོད་བ་ལྟ་བུ་ཆགས་ན་མི་འགྲིག་ཚུལ་གསུངས་¹པའང་། མདོ་དོན་
 ལོ་རྒྱུས་གནས་བབ་དེ་མི་འདོར་ཞིང་སྲིད་དགོས་པ་བརྟན་ཡོད།

དེས་ན་རྒྱུས་བཤད་མི་དགོས་ཤིང་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་ཁག་ཏུ་གསལ་བ་ལྟར། ཏུས་
 རབས་བརྟན་པ་ལྟེ་བོད་ཀྱི་ཚོས་རྒྱལ་སྲོང་བཅན་སྐམ་པོ་སྐབས་ནས། ཏུས་རབས་དགུ་བའི་
 དཀྱིལ་ཅམ་བར་བོད་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་འཛིན་རྒྱུང་གཅིག་གི་འོག་གནས་ཡོད། དེ་རྗེས་ཕྱི་
 ལོ་ ༡༩༤༠ ལོར་འགྲོ་མགོན་ཚོས་རྒྱལ་འབགས་པས་སྐར་ཡང་བོད་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་འཛིན་
 རྒྱུང་གཅིག་གི་འོག་ཆིག་བརྒྱུལ་མཛད་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གིས་
 ཏུས་སུ་ཡང་བོད་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་²རྒྱ་ཡོས་ཏུས་འཇུག་གི་བར་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཐད་ནས་

1. 龔自珍：《尊史》，年代：晚清，體裁：散文，「欲知大道，必先為史」
 2. ཕྱི་ལོ་༡༩༤༠ལོར་འགྲོ་མགོན་ཚོས་རྒྱལ་འབགས་པས་སྐར་ཡང་བོད་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་འཛིན་
 རྒྱུང་གཅིག་གི་འོག་ཆིག་བརྒྱུལ་མཛད་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གིས་
 ཏུས་སུ་ཡང་བོད་ཁམས་ཡོངས་རྫོགས་³རྒྱ་ཡོས་ཏུས་འཇུག་གི་བར་ཚོས་སྲིད་གཉིས་ཐད་ནས་

འཛིན་སྐྱོད་གཅིག་གི་བར་དུ་གནས་ཐབས་པ་བྱུང་ཡོད། སྤྱིར་བཏགས་པོད་ལ་མ་བསྐྱེབས་པར་
དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་གི་ཆབ་སྲིད་ལྷགས་སྐྱེན་དེར་གི་བོད་རྫོང་ས་ཞེས་འབོད་པའི་དབྱུང་གཙང་
གི་ཞིང་ལ་བྱུང་ཡོད་པ་བརྗོད་མི་དགོས་པ་སྟེ་ཀུན་གྱིས་མཁྱེན་གསལ་ཡིན་ཡང་། ཚུ་ཡོས་དུས་
འབྲུག་ཆེན་མོའི་རྗེས་ནས་ཀྱང་བོད་མངོན་ཁམས་གཉིས་སྤྱི་འདུན་དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་གི་ཆབ་སྲིད་
ལྷགས་སྐྱེན་སྐྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན།

གཅིག་བོད་མངོན་ཁམས་དུ་དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་གི་ཆོས་སྲིད་ལྷགས་སྐྱེན།

དེ་ཡང་ལོ་རྒྱུས་ནས་ཤེས་ཐབས་པ་ནི། ཀློ་སྤྱི་བརྟན་འཛིན་ཚོས་རྒྱལ་གྱིས་ཚུ་མོ་ན་ལོ་སྟེ་
སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤༩ ལོར་མོ་བྱང་བསམ་འབྲུག་ཆེད། བོད་ཚོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ས་མོབ་དབང་རིས་དང་
བཅས་པ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱལ་པོ་རང་ཉིད་ཀྱི་རིགས་རྒྱུད་ཅ་ལག་དང་བཅས་པ་མཐའ་དག་
གོང་ས་རྒྱལ་དབང་ལྷ་པ་ཆེན་པོར་གཏན་པ་མེད་པའི་ཚོས་སྐྱེན་དུ་སྦྱོར་འཇགས་མཛད་རྗེས།

བོད་ཁུལ་གྱི་ལིང་དུ་སློབ་པའི་རྒྱ་གོང་ནམས་ལ་ལ་ལོ་ལྷན་རྒྱུ་ཞེས། ཚིང་གོང་མས་དམག་བཏང་ནས་མངོ་
སྐད་བྱང་རྒྱུད་གཙོ་བོར་བྱུང་པའི་མངོན་སྐྱེད་ཀྱི་དགོན་ལྷེ་མང་པོ་གཏོར་བ་དང་མེར་བསྐྱེད་གས་དང་། ལྷ་སྐྱེད་
དང་བོད་མོག་གི་མི་མང་པོ་སྐྱེ་བཅད་པ་དང་མེ་ལ་བསྐྱེད་ཉེ་དུས་གཟིར་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དེ་ལ་བྱེད།

4. ལུ་ཤྱིར་ལྷང་གིས་ལེ་རི་དང་། ལྷེ་སྤྱིད་གཙང་པ་འཆམ་ལ་ལབ་སྟེ་བོད་རྫོང་ས་ཚོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ས་ལྷེ་མི་
གསུམ་རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་རིན་པོ་ཆེར་འབྲུལ་སྦྱོར་ཞུས་པ་ཆབས་ཅིག་རྒྱལ་པོ་རང་ཉིད་མི་རྒྱུད་དང་བཅས་པ་ཡང་
རྒྱ་ལའི་ལྷ་མ་ལའི་ཞབས་འབྲིང་དུ་དང་འབྲུལ་ཞུས་པ་ནས་བརྒྱུད་རྒྱལ་པོའི་མཚན་བཞེས་པ་ལས་བཞུགས་ཀྱི་
ཡང་སྟེ་སྤྱིད་དང་མཚོ་དམའ་འདྲེ་མཉམ་དང་། ལྷེ་སྤྱིད་ནས་སྐབས་ལེར་མཐུན་ལས་ཀྱི་ཚུལ་དུ་གོ་བརྒྱུར་འདྲ་
གནད་ན་ལས། རྣམ་པ་ཀུན་དུ་ཆབ་སྲིད་ལ་བྱུས་འབྲི་ནས་ཡང་མི་མཛད་ཅེས་ལྷ་སྐྱེད་པའི་སྤྱིད་དོན་རྒྱལ་
རབས་ཤོག་གངས་ ༤༤༡ མོག་གསལ།

5. དབྱུང་གཙང་དུས་འབྲུག་སྐབས་གཙང་བ་རྒྱལ་པོས་མངོན་སྐྱེད་ནས་ཚོགས་བྱེད་པོན་དང་། མངོན་སྐྱེད་ནས་
ལེ་རི་རྒྱལ་པོ་གཉིས་དབྱུང་རོགས་སུ་འཐེན། དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་ལ་ཨོ་རྩོད་ཚོ་བཞེས་(ཁལ་ཁ་ཨོ་རྩོད་བྱེར་
བའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་རྩོ་བོད་དང་། རུན་གས། ཨོལ་ལེད། ལྷ་མེད་བཅས་ཚོ་པ་བཞེས་པོ།) དབྱུང་རོགས་
མཛད་ནས་མཚོ་སྐོན་པོའི་རྒྱུད་དུ་ཚོགས་བྱུས་སྟེ་བྲིད་པའི་བོད་སོག་དམག་དབྱུང་ལས་ལས་བྱས། དེ་ནས་མངོ་
སྐྱེད་ཚོགས་སུ་དམག་རྩེ་དངས་ནས་ལེ་རི་རྒྱལ་པོ་དང་། དེ་ནས་དབྱུང་གཙང་ཚོགས་སུ་དམག་རྩེ་དངས་ནས་

མདོ་ཁམས་སྲོད་སྲུང་གཉེས་སུ་བོད་མོག་དཔོན་རིགས་མང་པོ་ཞིག་སོར་འཛོག་བྱས་པའི་
མོག་པོ་ལ་གཞུང་མོག་ཅེས་དགའ་ལྡན་སོ་བྱང་གི་འབངས་མིར་བརྒྱུར་ཡོད་པའི་ཁར། བོད་
མོག་གཉེས་ཀ་ཚོས་ཟླ་དང་དཔོན་ཟླ་གཉེས་སུ་དབྱེ་ནས་ཚོས་ཟླ་ནི་དཔོན་པ་ཁག་གི་མཚོད་
གཞིས་དང་། དཔོན་ཟླ་ནི་དགའ་ལྡན་སོ་བྱང་དང་ས་གནས་དཔོན་རིགས་ལ་ཁྲལ་རྒྱག་མཁན་
ཡིན་ཞིང་། ཀར་འགན་ནི་སྐབས་དེར་གཞུང་མོག་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་ཁྲུང་བཞིན་ཡོད། ཐམས་
ཅད་མཁུན་པ་ལོ་གོང་ས་ལྟ་པ་ཆེན་པོས་གངས་ལྗོངས་ལུགས་གཉེས་ཀྱི་ཚོས་སྲིད་བྱུགས་འགན་
བསྐྱེད་པ་ནས་བཟུང་། མོག་པོ་མི་རིགས་རྣམས་ཀྱི་ཁྲལ་མོགས་དམིགས་བསལ་མཛད་དེ་ཁོང་
ཚོའི་ཁྲལ་རིགས་མཚོ་སྲོན་དཔོན་ཁག་ལ་འབྲུལ་དཔོས་པ་དང་། བོད་ཁོངས་རྣམས་ཀྱི་དཔུ་
ཁྲལ་དང་། དམག་ཁྲལ་རྣམས་དགའ་ལྡན་སོ་བྱང་རང་རྒྱུ་འབྲུལ་ལམ་ཁྱེད་དཔོས།

དེ་ལྟར་ལོ་གོང་ས་ལྟ་པ་ཆེན་པོས་རིམ་བཞིན་མདོ་སྲུང་མཚོ་སྲོན་ཚུགས་ཁག་གི་
དཔོན་རིགས་གཙོ་བོ་འཛིན་དར་ཡན་དང་། འཛིན་དུ་ལའི་ཁང་གཉེས་ལ། ལས་གཤིན་གྱི་
རྗེས་གནང་གི་སྐོ་ནས་དམ་ཚིག་སླེལ་བ་དང་ཆབས་གཅིག་མཚོ་ཁར་དོན་གཙོད་པ་བསོད་
ནམས་རྒྱ་མཚོ་ཆེད་གཏོང་གིས་དཔོན་ཁག་པན་རྩོན་ནང་འགལ་མི་བྱེད་པར་ཚང་མ་འགོང་།

གཙང་ཟླ་སྲིད་དབང་རྒྱ་མོ་ ༡༦༤༩ ལོར་གཙང་གི་སོ་བྱང་བསམ་བློ་བ་ཆེར་དགའ་ལྡན་སོ་བྱང་སྲིད་
གཞུང་དབུ་བཞེས་པ་དང་རྒྱལ་དབང་ལྟ་པ་ཆེན་པོ་ཚོས་སྲིད་གཉེས་ཀྱི་བདག་པོར་མངའ་གསོལ་དང་རྒྱལ་
སྲོན་གནང་།

6. ལྷ་ཤིར་ཁྲུང་སྲས་རྒྱུད་བཅས་པར་གཞུང་མོག་རྒྱལ་པོ་ཡབ་སྲས་ཞེས་མཚན་ཚགས་པ་དང་། དེའི་ཁོངས་སུ་
གཏོགས་པའི་དབུས་གཙང་། མཚོ་ཁ་མོགས་ལ་ཡོད་པའི་མོག་པོ་རྣམས་ལའང་གཞུང་མོག་ཅེས་མིང་ཆགས་པ་
རེད་ཅེས་ལྷ་སྐབ་པའི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ཤོག་གངས་ ༤༤༡ མོག་གསལ།

7. ལྷ་སྐབ་པའི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ཤོག་གངས་མོག་ ༥༠༢ མོག་གསལ།

8. དེང་སང་ལྷ་མེར་འཆང་བའི་བསྟན་པ་འདི་བྱང་ཚུགས་རྒྱུན་བདག་རྣམས་དང་ཁང་ཉེ་བར་མཚོ་སྲོན་
མོགས་ཀྱི་རྒྱལ་བདེ་དོགས་ལ་རག་ལས་གསུངས་ཏེ། དུ་ཡན་རྒྱལ་པོ་སྐྱ་མཚན་རྣམས་ལས་གཤིན་གྱི་རྗེས་
གནང་སྐོ་ནས་དམ་ཚིག་སླེལ། ཅེས་མདོ་སྲུང་ཚོས་འབྱུང་ཤོག་གངས་ ༧༥ མོག་གསལ།

ས་ལུ་པ་ཆེན་པོའི་བཀའ་གསུང་གྱི་པོར་ལེན་རྒྱ་དམ་བཞག་བྱེད་ཏུ་⁹བཅུག་དེ་མཚུངས་མདོ་
 རྟོན་སྤང་གྱི་ལྷ་མེ་དང་མི་ལྡེ་སོ་སོར་ཚོས་བྲིམས་བཅའ་ཡིག་དང་བསྐྲབ་བྱ་སོགས་མང་ཏུ་
 མཛད། སྤྱིས་ནང་འབྲུག་བྱུང་བར་¹⁰གོང་ས་ལུ་པ་ཆེན་པོས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་འབྲས་སྤངས་
 མཁའ་པོ་དག་དབང་འཕྱིན་ལས་ལྷན་གྲུབ་¹⁰མཚོ་རྩོན་ལ་མངགས་ནས་ཐའེ་རིའི་¹¹ཚོགས་
 འདུ་སྐོང་འཚོགས་གྱིས་མཚོ་རྩོན་པོ་དཀྱིལ་སྟེང་ཏུ་བཟུང་ནས་གཡམས་ཏུ་¹²དང་གཡོན་
 ཏུ་¹³ཁག་གཉིས་སྤྱུ་སྤྱེས་ཤིང་། གཡམས་ཏུ་ཁོངས་སྤྱུ་དེང་གི་མཚོ་རྩོད། མགོ་ལོགཡུལ་གྲུལ།

9.མཚོ་ཁབ་ཡོད་པའི་སོག་པོ་རྣམས་གཅིག་འོག་གཅིག་ཏུ་མ་འདུས་པ་ལྟ་སུའི་མཐུན་འབྲེལ་མ་བྱུང་བས། ས་
 ལྡེར་སུགས་གནོད་ཡོང་རྒྱར་སྒྲོས་མེད་ཐོག་འབྲེལ་རྒྱང་སོག་དམངས་བྱིངས་ལའང་ཟུག་གོད་གནོད་སྦྱོན་ཆེ་
 བས་ཏུ་ལའི་བྲ་མ་རིན་པོ་ཆེ་ནས་སྤྱུ་རྩེད་མི་རྣམས་ཆེད་གཏོང་མཛད་དེ། སོག་པོའི་དཔོན་ཁག་པན་རྩོན་རྩོན་ཆང་
 འཁོར་འཛིན་ལ་དག་སེལ་དང་། ལྱིན་ཆང་མི་བྱེད་པའི་བརྟུན་དོན་རྟོག་ཙུ་ཆ་ཆིག་སྒྲིལ་བྱེད་རྒྱའི་ཚོས་དམ་ཚིག་
 ལ་བཀར་བས་མཁའ་དམ་བཅོན་པོ་བཞེས་ཞེས་ལྷ་སྐྱབ་པའི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ཤོག་གྲངས་༤༥ཐོག་གསལ།

10.ནང་འབྲུག་བྱུང་བར་སྐོ་མང་དཔོན་རྩོད་འཕྱིན་ལས་ལྷན་གྲུབ་མཚོ་ཁབ་མངགས། འདུ་ལག་རྟོན་གྱི་གྲུག་
 ཤ་པད་རྩོད་གི་རྒྱའི་འདུས་མདོ་རྟུག་རྣམས་དགོན་དང་ཉེ་བར་དཔོན་པོ་ཐམས་ཅད་བསྐྱེད་ཏེ་མཚོར་ས་བགོས།
 གཡམས་ཏུ་དང་གཡོན་ཏུ་སྤྱེ་སྤྱེ་བའི་འཚོགས་མཛད། ཅེས་བྲག་སྐོམ་པའི་མདོ་སྤྱད་ཚོས་འབྲུང་ཤོག་གྲངས་
 ༧༥ཐོག་གསལ།

11.ཐེ་རིའི་པོད་གཞུང་དགའ་ལྷན་པོ་བྲང་གི་དཔོན་རིགས་ལས་ཚོད་གྱི་གོ་རིམ་ནང་། གནས་རིམ་པ་གསུམ་
 པ་ཡིན་སྐོར་ལྷ་སྐྱབ་པའི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ཤོག་གྲངས་༡༤༥ཐོག་གསལ།

12. གོང་ས་སྤྱི་བྱེད་བཏུན་པ་མཚོ་རྩོན་གྱི་དེང་གི་མཚོ་རྩོད་ཆབ་ཆ་རྒྱུང་དམ་གསེར་ཆེན་རྒྱུང་གི་ཁོངས་སྤྱུ་ཡོད་
 པའི་ཐང་རྒྱར་མའི་ཀུན་དགའ་ལོར་ཏུ་བཞུགས་སྐབས། མཚོ་གཡམས་ཏུ་ནས་དགའ་ལྷན་ཨར་ཉི་ནི་འདུ་ནང་
 གིས་གཙོས་དཔོན་ཁག་རྣམས་འབྲོར་ཡོད་པ་¹⁰རྒྱལ་མཚོག་བསྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་ཏུ་གསལ།

13. གོང་ས་སྤྱི་བྱེད་བཏུན་པ་མཚོ་རྩོན་གྱི་དེང་གི་མཚོ་རྩོད་ཆབ་ཆ་རྒྱུང་དམ་གསེར་ཆེན་རྒྱུང་གི་ཁོངས་སྤྱུ་ཡོད་
 པའི་ཐང་རྒྱར་མའི་ཀུན་དགའ་ལོར་ཏུ་བཞུགས་སྐབས། མཚོ་གཡོན་ཏུ་ཨར་ཉི་ནི་ཨར་ཁེ་སོགས་དཔོན་རིགས་
 ཐམས་ཅད་བཞུགས་ཡོད་པ་དང་། ¹⁰རྒྱལ་དབང་མཚོག་སྤྱུ་འདུམ་ཏུ་མེབས་མིན་ཐང་མཚོ་གཡམས་ཏུ་དང་
 གཡོན་ཏུ་དཔོན་པོ་རྣམས་ཚོགས་འདུ་རྒྱས་འཛོམས་གྱིས་ཐག་གཅོད་བྱས་པའི་རྒྱལ་¹⁰རྒྱལ་མཚོག་བསྐལ་
 བཟང་རྒྱ་མཚོའི་རྣམ་ཐར་ཏུ་གསལ།

དཀར་མཛེས།¹⁴ བདེ་ཆེན། ཚེ་འདམ་གཤོངས་ཀྱི་རྒྱལ་བྱང་སོགས་འདུ་བ་དང་། གཡོན་རུ་འཁོར་སྲུ་དེང་གི་མཚོ་བྱང་། ཀན་སུ་འཁོར་རུ་བོ་རྒྱལ་རྩ་བ། ཚེ་འདམ་གཤོངས་ཀྱི་ཤར་སྟོང་བཅས་འདུ་བར་བཤད། སྐབས་དེར་མདོ་སྟོང་སྐྱོད་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་མཚོ་གཡས་རུ་དང་གཡོན་རུ་གཉིས་སུ་སྐྱེས་པའི་¹⁵ ཉེ་དབང་རྒྱུར་བཞིན་པ་དང་། དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་གི་ལྷང་ལེན་པའི་རྒྱུར་མཚོ་གཡས་རུ་གཡོན་རུར་དཔོན་ཆེ་བ་སོ་གསུམ་དང་། མདའ་བ་བརྒྱ་དང་གཅིག་ཡོད་¹⁶ སྐད།

ཆུ་འབྲུག་ལོར་མན་རྒྱུ་མོང་མ་རྒྱལ་གྱིས་རྒྱ་ནག་ཏུ་རང་གི་རྒྱལ་ས་ཅིན་ཁྲིན་ཏུ་གོང་ས་ལུ་བ་ཆེན་པོ་གདན་ཞུས་སྐབས། མདོ་སྟོང་བྱང་རྒྱུད་ཀྱི་ཨ་རྒྱ་ནང་སོས་གཙོས་དཔལ་ལྷན་བྱ་ལྷུང་དཔོན་གྱི་ཁྲི་གདན་བྱུར་བཅས་ཏེ་བ་བརྒྱ་སྟོར་མཚོ་སྟོན་པོའི་མཚོ་མཁུག་རིག་སྟོན་གཞུང་ཏུ་¹⁷ གོང་ས་ལུ་བ་ཆེན་པོར་སེབས་བསྐྱར་བཅས། རྒྱ་ནག་ནས་སྤྱིར་བོད་ཏུ་འཁོར་སྐབས་མཚོ་སྟོན་པོའི་དཔོན་ཁག་གིས་གཙོས་སྤྱི་ལོར་སྟོང་ལྷག་བརྒྱུ་ཅམ་གྱིས་བསྐྱེད་ཞིང་དེ་ནས་སུ་གང་ལ་གང་འདོད་ཀྱི་ཚོས་སྤྱིན་སྦྲུལ།

དེ་རྗེས་ས་པོ་བྱི་བའི་ལོ་སྟེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༠༥ ལོར་མཚོ་སྟོན་ཨ་ཁུ་བཟ་ཤིས་ལྷ་མུར་¹⁸ གོང་ས་ལུ་བ་ཆེན་པོས་མཚོ་སྟོན་གྱི་རྒྱུ་དཔོན་ནམ་མཚོ་སྟོན་ཁྲི་དཔོན་རུ་བསྐྱོས། མཚོ་སྟོན་གྱི་དཔོན་འདི་ཉིད་ཀྱི་སྤྱི་བསྟན་འཛིན་ཚོས་རྒྱལ་ལ་གྲས་བཅུ་ཡོད་པའི་རྒྱུང་བ་དེ་ཡིན། འདིས་

14. དེའི་རྒྱུ་བར་ཁམས་ཀྱི་ས་ཆ་མམས་ཅད་མཚོ་སྟོན་དཔོན་ཁག་གིས་འཛིན་བཞིན་པ་དང་། ཞེས་མཁས་ལྷུ་འབྲུག་ལྟེ་ལོ་མཚོ་མདོ་སྟོང་གསུམ་དགའ་ལྡན་བཤད་རྒྱུ་བཟ་ཤིས་འབྱིལ་གྱི་སྟོར་བཞེད་གཞུང་དལ་འབབ་མཛོད་ཡངས་ལས་ཉེ་བར་རྒྱབ་པ་སྟོན་མེད་ལེགས་བཤད་དོ་མཚར་བཟ་ཤིས་ཚོས་རུང་བཞད་པའི་རྒྱ་དབྱངས་ཤོག་གངས་ ༥༥ ཚོག་གསལ།

15. འདི་སྟོར་ཞིབ་ཏུ་ཤིས་འདོད་ཚེ་རིན་ཆེན་ཞོར་སུའི་དབྱང་ཚོས་མདོ་སྟོང་མཚོ་ཁྲི་ཤོར་རྒྱལ་མོའི་མཁའ་འཁོར་གྱི་བོད་སོག་གི་འབྱུང་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བའི་སྟོར་ལོ་ཅམ་སྤེང་བ་ཞེས་པ་དང་། མཚོ་སྟོན་པོའི་མཁའ་འཁོར་གྱི་བོད་སོག་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་རིག་གནས་འབྲེལ་བ་དང་རྒྱུ་ཚོགས་འཆམ་མཐུན་འཕེལ་རྒྱས་སྟོར་གྱི་ཞིབ་འཇུག་ཅེས་པ་དང་། དགེ་ལུགས་པའི་བྱབ་མཁའ་མཚོ་སྟོན་སོག་པོ་ས་ཁུལ་རུ་ལྷུང་སྟེལ་བཏང་བའི་ལོ་རྒྱུས་དང་ད་ལྟའི་གནས་ཚུལ་ཞིབ་འཇུག་ཅེས་པར་གཟིགས་འཚལ།

16. བཟ་སྟོན་པའི་མདོ་སྟོང་ཚོས་འབྱུང་ཤོག་གངས་ ༡༡༥ ཚོག་གསལ།

རྒྱུན་བདག་བྱས་ཏེ་སྤྱི་འབྲུམ་གྱི་རྗེས་གསེར་སྡོད་ཆེན་མོའི་ལྷ་ཁང་རྒྱ་བརྒྱུད་བྱས་པ་དང་།
 གུན་མཁུན་འཇམ་དབྱེད་པ་ལྟར་པའི་སྤྱི་བྱང་བྲག་ཤིས་འབྲིལ་ལྷག་འདེབས་སྐབས། ས་ཆའི་
 འོན་མཆོ་སྡོན་གྱི་དཔོན་ཨ་ཁུ་ལྷ་མར་མའི་རི་ལ་རི་ལྷ་རྒྱལ་པ་ལྷ་ར། གྲི་དཔོན་འདིས་དགའ་
 ལུན་པོ་བྱང་གི་ལྷ་ལྷ་གི་འོག་དཔོན་པའི་ས་ཆའི་དོན་རྒྱ་བྲག་ཤོག་སྤྲུལ་གནང་¹⁷མཛད། འདི་
 སྐོར་ལྷ་སྐབ་པའི་སྤྱི་དོན་རྒྱལ་རབས་ལྷ། གུན་མཁུན་འཇམ་དབྱེད་པ་ལྟར་པས་མདོ་སྐྱང་
 བྲག་ཤིས་འབྲིལ་རྒྱ། ཤིང་གི་ ༡༧༡༥ ལོར་བྲག་ཤིས་སྐོར་མང་གི་ཚོས་སྡེ་ཆེན་པོ་ལྷག་འདེབས་
 པའི་ཚེ་ཁང་བཟོའི་རྗེས་དང་། རྟེན་བཞེངས་ཀྱི་བཟོ་བོ་མཁས་པ་རྣམས་དབུས་གཞུང་ལ་
 རྒྱབས་ཞུས་གྱིས་གཏོང་གནང་མཛད་¹⁸སྐོར་གསལ་ཡོད།

དེ་བཞིན་སྡོད་སྐོར་འཇམ་དབྱེད་རྒྱ་མཆོ་དབུས་ཕེབས་སྐབས་¹⁹གོང་ས་ལུ་པ་ཆེན་
 པོ་དང་། ལྷ་སྤྱི་དབྱེད་བཟོད་ནམས་ཚོས་འཕེལ། ཀྱོ་སྤྱི་བརྟན་འཛིན་ཚོས་རྒྱལ་བཅས་ལ་མཇལ།
 གཞུང་ས་ནས་དེ་སྡེ་བོད་ཁམས་དེ་བཞིན་དཔོན་ལྷེ་དང་ཚོས་སྡེ་གཉིས་སུ་དབྱེ་སྟེ། མདོ་
 ཁམས་སྡོད་སྐྱང་གི་མགོ་འདོན་རྒྱ་དམིགས་བསལ་གཞུང་མོག་དཔོན་རིགས་བསྐོ་འཛོག་བྱས་
 པ་བཞིན། སྡོད་སྐོར་འཇམ་དབྱེད་རྒྱ་མཆོ་དབུས་ཕེབས་སྐབས། གཞུང་སའི་ཞབས་འབྲིང་གི་
 སྤྱི་བརྟན་འཛིན་ཚོས་རྒྱལ་ལ་བྱི་ཡིང་གི་ཉེ་འགམ་མདོ་མཁས་རྒྱ་དཔོན་པ་ཞིག་འདེབས་ཚོག་

17. གུན་མཁུན་འཇམ་དབྱེད་པ་ལྟར་པས་མེ་ལྷག་ལོར་སྤྱི་བྲག་ཤིས་འབྲིལ་རྒྱ་བྲམས་ཆེན་བཞེངས་རྒྱུའི་
 ཟངས་བཟོ་བ་དང་། རྗེས་བཟོ་གིང་བཟོ་ཕྱགས་བོད་གཞུང་ནས་གཏོང་རྒྱུར་གཞུང་ས་ལ་ལུ་སྤྲུལ་དང་། ¹⁹རྒྱལ་བ་
 ཡབ་སྐུས་ལ་འཚམས་ཞུར་མཁུན་གཉེར་དཀོན་མཆོག་རྒྱ་གཡོག་དང་། གཞུང་གི་སྤྱི་དྲག་ཚོ་སོ་སོར་འབྲུལ་རྒྱུའི་
 རྟེན་ཆེན་བདུན་ལྷ་སྐོར་བཅས་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་ཆེད་གཏོང་མཛད། ས་སྤེལ་ལོའི་ལྷ་བརྒྱུད་པའི་ཚོས་ཉེར་གཉིས་
 ཉིན་ལ་བྱམས་ཆེན་བཞེངས་པའི་བཟོ་བོ་བོད་དང་། བལ་བོའི་བཟོ་མཁས་པ་རྒྱ་གཞུང་ནས་བཏང་བ་འབྲོར་
 བས་དགའ་སྡོད་དང་གནང་རྒྱུན་ལེགས་པར་བརྒྱལ་ཅེས་མདོ་སྐྱང་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཆོས་མཛད་པའི་མཁས་
 ལྷལ་འབྲུམ་སྡེའི་རོལ་མཆོ་མདོ་སྐྱགས་བརྟན་པའི་འབྲུང་གནས་དགའ་ལུན་བཤད་སྐྱབ་བྲག་ཤིས་འབྲིལ་གྱི་
 སྐོར་བཞེད་གཞུང་དལ་འབབ་མཛོད་ཡངས་ལས་ཉེ་བར་རྒྱབ་པ་སྡོན་མེད་ལེགས་བཤད་རོ་མཚར་བྲག་ཤིས་
 ཚོས་རྒྱུད་བཞེད་པའི་སྤྱི་དབྱེད་ཤོག་གསལ།

18. ལྷ་སྐབ་པའི་སྤྱི་དོན་རྒྱལ་རབས་ཤོག་གསལ། ༡༡༥ མོག་གསལ།

པའི་ས་ཆ་བསྐྱབས་པ་དང་། གཞུང་ས་ནས་ཀྱང་དེ་བཞིན་རྗེ་འདི་ཉིད་ལ་ས་ཆ་དང་བཀའ་
 འོག་བསྐྱུལ། སྐར་མཚོ་ཁ་བརྒྱད་མདོ་སྐྱོད་ཟླ་ལིང་གི་མདོ་མཁར་རུ་མེདས་ནས། དེང་སྐབས་
 ཟླ་ལིང་སྐོར་འཁོར་དཔོན་ནམ་དགའ་ལྡན་ཚོས་སྤིང་ཞེས་པའི་དཔོན་པ་དེ་ཕྱག་བཏབ།
 དཔོན་པའི་མཚོན་གཞིས་ལ་གཞུང་ས་དགའ་ལྡན་མོ་བྱང་ནས་ཟླ་ལིང་མདོ་མཁར། རྩོད་ཁྲི་
 རྩོད་ལྷག་གཡག་རྩོད་ཉི་ཟླ། ཁྲུ་ཁྲུ་ཁྲུ་ལ། བ་ར་ཁྲུ་ཁྲུ་ལ། ཐར་ཚོན་ཁྲུ་ཁྲུ་ལ། ལས་ར་ག་ཅི་ཡན་གྱི་
 དབང་རིས་ལྷལ། རྩོད་སྐོར་འཇམ་དབྱེད་སྐྱེ་མཚོའི་སྐྱུལ་སྐྱེ་རྩོད་སྐོར་སྐྱེ་སྤྱིང་ལྷ་པ་བམོད་
 བམས་སྐྱེ་མཚོས་མཚོ་སྐོན་རུ་ས་འབྲུགས་སྐབས། མདོ་མཁར་དཔོན་འཇིགས་པ་སྐར་ཡང་བོད་
 རབ་བྱུང་བཅུ་གཉིས་པའི་མེ་འབྲུག་ལོར། རྩོད་འཁོར་དཔོན་ལྷོ་བཏུན་བཏུན་བཏུན་སྤྱིང་
 བཏབ། རྩོད་འཁོར་སྐྱེ་སྤྱིང་དགུ་པ་ལྷོ་བཏུན་འཇིགས་མེད་སྐྱེ་མཚོས་སྐར་མཚོ་སྐོན་གྱི་
 གཞི་མ་རྣམས་སྤིང་བྱས།¹⁹ དེ་ལྟར་མདོ་སྐྱོད་ཀྱི་དཔོན་སྤེ་གཙོ་གས་ལས་མོ་ཆེ་དགའ་ལྡན་
 མོ་བྱང་གིས་ཚོས་སྤེ་ཁོངས་སུ་བཞེས་ཏེ། ཀྱང་འགོ་ལག་འབྲུལ་གྱི་ཁལ་རིགས་རྣམས་ཚོས་
 སྤེ་ཁོངས་མོ་མོར་སྐོར་འཇམས་བྱས་ཡོད། མདོར་ན་མོ་གོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོས་བོད་ཁམས་སྤྱི་
 ལ་དབང་བརྒྱུར་པ་ནས་བཟང་སྐྱེ་ལྷལ་དང་། བོད་བོད་ལྷལ་ན་སྤྱིད་པའི་དཔེ་བཞིན་སྐྱེ་
 བོད་བའི་འཇམས་དང་། ལྷལ་ཐང་དང་འབའ་ཐང་། ལེ་ཐང་སོགས་ཁམས་སྤྱོད་ལས་དང་། མཚོ་
 སྐོན་དང་། ལྷལ་རོང་སོགས་མདོ་སྐྱོད་ཀྱི་ལྷལ་ཁམས་སོགས་ཀྱི་བོད་ལྷལ་མཐའ་དག་ལ་ཞིབ་
 དཔྱད་ཐོག་ལོ་རེ་དཔྱད་ཁལ་འབབ་བཞོ་གཏན་འབབས་སོགས་ཀྱི་སྐོར། སྐྱག་ཐམ་སྐྱར་མའི་
 དེབ་ཁག་ལྷ་བཏུ་ར་རུ་ག་ཚེས་ཁང་ལུན་ཚོགས་བཀོད་པའི་ཕྱག་དེབ་ལས་གསལ་²⁰བ་དང་།
 ལྷལ་མཚོག་བསྐལ་བཟང་སྐྱེ་མཚོའི་རུ་ས་མདོ་སྐྱོད་ཨ་མདོ་སྐྱོགས་ཀྱི་ཚོང་བ་རྣམས་སྐར་ལམ་
 གཞུང་སར། སྤྱི་འགྲའི་ཚོང་ཁལ་འབབ་སྤྱི་འབྲུལ་ལམ་ལྷ་དཔོན་པ་དེ་གདན་ས་སྐྱེ་འབྲུལ་འདི་

19. རྩོད་འཁོར་སྐྱེ་སྤྱིང་དགུ་པ་ལྷོ་བཏུན་འཇིགས་མེད་སྐྱེ་མཚོས་སྐར་མཚོ་སྐོན་གྱི་གཞི་མ་རྣམས་བྱངས་པ་
 བསྐྱུལ་བྱེ་ལིང་རྩོད་སྐོར་རུ་གཤམ་ཞེས་མདོ་སྐྱོད་ཚོས་འབྲུང་འོག་གྲངས་༤༤འོག་གསལ།

20. མདོ་སྐྱོད་ལོན་ཏན་སྐྱེ་མཚོས་མཚོན་པའི་བོད་ཀྱི་ལྷལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་དོན་བརྒྱུས་ཞེས་པའི་འོག་གྲངས་༤༠-
 ༤༡ བར་གསལ།

ཕན་བདེ་ཚུ་བ་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཞིང་མཚོག་ལྷ་ན་མེད་པའི་བཀའ་འོས་ཀྱི་གནས་སུ་གྱུར་
པས་མཚོན་ཐེབས་སུ་རི་སྲིད་བར་ཚ་ཆག་གི་ཤེ་བམ་གནང་། མདོར་ན་གནམ་སའི་དབང་
ལྷག་²¹ རོང་ས་ལྷ་པ་ཆེན་པོས་དབུས་གཙང་མདོ་རྫོང་རྫོང་བཅས་བོད་ཡོངས་ལ་དབང་བསྐྱར་
པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་མངའ་ཐང་ནི། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་གཡུལ་འབྲེད་ཀྱི་བྱ་བ་མ་གཏོགས་པ་
གཞན་སྲོན་ཀྱི་ལྷ་བཙན་པོ་རིམ་བྱོན་སྐབས་དང་མཚུངས་པ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་
ལོ་རྒྱུས་དོན་བསྐྱེས་སུ་འཁོད་པ་དོན་ལ་གནས་སོ། །

ལྷིང་རྒྱལ་རབས་བཙོ་བརྒྱད་པར་ཕྱེ་བ་གཞུང་ལ་ནང་འཁྲུག་བྱུང་ནས་ཕྱི་སྲིད་སངས་
རྒྱལ་རྒྱ་མཚོ་བཤོངས་པ་དང་། རྒྱལ་པོ་ལྷ་བཟང་ཉལ་ཡང་བཤོངས། མདོ་རྫོང་ཚུགས་ནས་ལོ་
བཟང་བསྟན་འཛིན་གྱིས་སྡེ་ཁྲིད་པའི་བོད་སོག་མཉམ་འབྲེལ་དཔུང་འབྲུགས་ཀྱིས། མན་རྒྱལ་
བོད་ཁོངས་སུ་མམ་འཕུལ་བྱེད་ཀྱིན་པ་མཐར་བསྐྱོད་ཀྱི་དམག་འཐབ་ལ་ཕམ་ཁ་བྱུང་། དེར་
བརྟེན་རིམ་བཞིན་གཞུང་ས་ནས་མདོ་རྫོང་ལ་ལྷ་མཚུང་ཐང་ཀར་འཛིན་རྫོང་བྱ་རྒྱུར་ཕན་
བྱ་སྟབས་བདེ་མེད་པར་གྱུར་ཡོད་²² ། ལྷ་ལོ་༡༧༥༠ལོར་མདོ་རྫོང་ཀྱི་ཁལ་རིགས་རྗེ་སྐུ་
འབུམ་ལ་འབུལ་འབུས་ཀྱི་བཀའ་ཡིག་བསྐྱེལ་²³ ཉེ། ཚོས་ལྷགས་ཐང་ནས་སྐར་ལས་སྲ་བཞུན་
རྒྱ་བཏང་བ་མ་ཟད། རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་ལ་བཙོས་བསྐྱར་མ་བྱས་པར་རྒྱ་མདོ་རྫོང་རྫོང་
གཉིས་ལ་དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་གི་ཚོས་སྲིད་འབྲུགས་རྒྱུན་དེ་བཞིན་²⁴ རྒྱལ་མཚོག་ལྷ་པ་ཆེན་པོ་
ནས། ²⁵ རྒྱལ་མཚོག་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་གསར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་དང་། བོད་གངས་ཅན་ལྗོངས་
ཀྱི་ཚོས་སྲིད་འབྲུགས་འགན་བཞེས་པའི་བར་ལྷ་མཚུང་གནས་ཡོད། དེའི་རྒྱལ་ཡང་སྐུ་འབུམ་
མཐའ་པོ་སྟག་འཚོར་རིན་པོ་ཆེར། མདོ་རྫོང་རྫོང་ཁྲི་ཁྲི་ལྟེ་མདོ་རྫོང་ལྷ་སྐུ་བས་བཏང་གནང་བའི་
ལྷག་གིས་འཕྲོར་གསལ་བྱ། ད་ལྟ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་འབྲུགས་ཆེར་རྫོང་པས་རྒྱ་ནག་གཞུང་

21. མདོ་རྫོང་དང་མདོ་རྫོང་ཀྱི་ཡུལ་ལྷང་ཁག་ཅིག་དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་གིས་ཐང་ཀར་འཛིན་རྫོང་ལ་དཀའ་
ངལ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བདག་དབང་ལྷ་མཚུང་རྒྱ་གནས་ཐུབ་ཡོད།

22. ལྷ་ལོ་རྒྱུ་ཆེ་རིང་དོན་འབྲུབ་ཀྱིས་མཚོན་པའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་བཟང་ཤིས་གཏེར་བུམ་ཆེན་མོ་ལས་གསལ་སྟོར་
རིག་པ་སྐུ་བ་ལྷ་ལྷེ་གནམ་ལོ་ཡག་གིས་བདག་ལ་དངོས་སུ་འབྲེལ་བཞེད་གནང་བྱུང་།

ཤོར་འགོ་བ་འདྲ། དེ་ཤོར་ཚོ་ཟི་ལིང་ཁུལ་དེ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་གནད་ཆེ་བ་ཞིག་ཡིན་པས་དག་
དམག་བཀག་ནས་རང་ས་རང་གིས་འཛིན་ཐུབ་པའི་ཐབས་བྱས་གནད་དགོས་²³ཞེས་པ་
ཡོད། དེ་བཞིན་འབའ་བ་ལུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་རྒྱུ་ཅིན་ཐའོ་
ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེ་ལས།²⁴ “སྤྱི་ལོ་༡༩༥༩ལོའི་བར་བོད་སྲིད་གཞུང་གིས་བཅུགས་པའི་ཆབ་
མདོའི་བཀའ་ཤག་གྱི་བྱུང་ལས་ཁྲུང་ས་ཏེ། མདོ་སྐད་གྱི་བྱུང་ལས་ཁྲུང་ས་ནི། ཡ་མདོ་དང་
ཁམས་ཁུལ་གྱི་གྱི་བྱུང་ལས་ཁྲུང་ས་ཞེས་པའི་དོན་ཡིན་ཞེས་དོ་སྲོད་བྱས་ཡོད། དེས་དགའ་
ལྡན་པོ་བྲང་གིས་མདོ་སྐད་སྐད་གཉིས་ལ་ཤུགས་རྒྱུན་རྒྱ་དམར་གྱིས་བོད་ལ་བཅོན་འཇུག་
མ་བྱས་པར་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ། ལོ་རྒྱུས་སྤིང་དོན་དངོས་བོད་དེ་ནམ་ཡང་ཞར་ཡང་རྒྱ་ནག་
གི་ཆ་ཤས་ཤིག་མིན་པ་མ་ཟད། ལོ་རྒྱུས་གྱིས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་དེ་བོད་མི་རང་ཉིད་ལ་
ཡོད་པ་གསལ་འདོན་བྱས་ཡོད།

མདོར་བསྡུས་ན་རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོའི་ཁྲུང་ཆིང་གིས་རྒྱ་ནག་གི་ཐང་རྒྱལ་ས་
རབས་ནས་བཟུང་སྤྱིང་གོའི་²⁵སྐབས་བར། བོད་དེ་ནམ་ཞར་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་ཁོངས་ཆ་

23. “ལོང་ས་སྤྱི་མཉམ་བཅུ་བཅུ་བཞི་ཚེན་པོའི་སྤྱི་ལོ་གཅིག་པོ་སྤྱི་འབྲུམ་ཁྲི་ལྷུང་རྟུག་འཚོར་མཚོག་སྤུལ་ཐུབ་བརྟན་
འཛིགས་མེད་ནོར་བུའི་ཐུན་མོང་བའི་མཚན་རིམ་བསྡུས་དོན་དཔྱད་ལྡན་ཡོངས་ལ་གཏམ་བུ་བྱ་བ་རྩོན་མེད་
ལེགས་བཤད་དེས་དོན་རྫིན་གྱི་ཕོ་ཉ་ཞེས་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༧༩ ཐོག་གསལ།

24..འབའ་བ་ལུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱི་སྲིད་དོན་མི་ཚོ་དང་རྒྱལ་སྐབས་ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཤོག་གྲངས་
༥༩༥ཐོག་གསལ།

25.རྒྱ་ནག་གོང་ཏུང་གྲུང་ཅུན་ནས་ཡིན་པའི་ཏུང་གྲུང་ཅུན་གསར་བཞེདི་ལས་ལ་ཞུགས། གྲུང་གོ་མནའ་འབྲེལ་
ཚོགས་པའི་ཚོགས་གཙོའི་འགན་ཡང་ཁྲུང་། རིམ་བཞིན་གསར་བཞེདི་རུས་སྟོབས་སྤེལ་ཏེ་སློབ་ཡུལ་ཚོགས་པ་
དང་། གཞོན་སྡེས་ལས་མི། དམག་ཞབས་མི་སྣ་སོགས་གསར་བཞེདི་ལས་འབྲུམ་ནང་ཞུགས། ཏེ་རྒྱ་ནག་ནང་
གསར་བཞེདི་མེ་མེ་སྤྱད། ལྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོའི་ཟླ་བ་ ༡༠ པའི་ཚེས་ ༡༠ ཉིན་ལྷུང་ཉུང་བུ་དམག་གྲུན་ལངས་
གསར་བཞེདི་ལྷུང་ཁྲུང་གྲུང་གྲུང་ལངས་དེ་བྱུང་། མན་ུ་གོང་མ་སྟེ་ཆིང་སྲིད་གཞུང་མགོ་ཉིང་སློབ་སྟེ་མི་སེར་
རྒྱལ་ཁབ་དབུ་བརྟེས། ༡༩༡༢ ལོའི་ཟླ་བ་གསུམ་པའི་ཚེས་ ༡༢ ཉིན་ནན་ཅིན་ཏུ་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འཕམ་སེལ་
སྲིད་གཞུང་བཅུགས། ལུགས་སུ་གསར་བཞེདི་ཞེས་སུ་རིམ་བཞིན་མནའ་འབྲེལ་ཚོགས་པའི་མིང་བཞེ་བསྐྱར་
གྱིས་གོ་མིན་ཏང་ (1012-1949) ཏུ་བཏགས་པ་དེ་ལ་ཟེད།

ཤས་ཤིག་མིན་པ་གསལ་འདོན་བྱས་མཐར་མཇུག་བསྡོམས་འདི་ལྟར་རྒྱབ་ཡོད། འོན་ཏེ་དོན་
ཚོག་༡༩༡༡ལོར་ཆིང་དམག་བོད་ནས་ཕྱིར་འབྱུང་བྱས་པ་ནས་༡༩༥༡ལོར་རྒྱ་ནག་གུང་ཁབ་
ཀྱི་དམག་དབུང་གིས་ལྷ་ས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པའི་ལོ་བཞི་བརྒྱུད་ཉེ་བའི་རིང་། བོད་ནི་རང་
བཙན་གཙང་མར་གནས་ཡོད་²⁶ཅེས་པ་དོན་ལ་གནས་པའི་གཏམ་མོ།

གཉིས། བོད་ཀྱི་བདག་དབང་ཐང་དེ་ལྟེན་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་དཔོན་རིགས་དང་ལོ་རྒྱུས་
རྒྱ་བ་རྒྱའི་རྣམ་ཐང་།

གོང་སློབ་ལྟར་བོད་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་ནི་སྤྱི་ལོ་ནས་རང་བྱུང་གི་ས་བབ་དང་། མི་
རིགས། རྐང་ཡིག་རིག་གཞུང་སོགས་སྐོར་ཀྱང་ནས་མི་རིགས་གཞན་དང་ཐ་དང་རྒྱ་གནས་པའི་ཡུལ་
ཁམས་ཤིག་ཏུ་གནས་ཤིང་། བོད་བཙན་པོའི་སྐབས་དང་འགྲོ་མགོན་ཚོས་རྒྱལ་སྐབས་སོ་སོར་
བོད་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་དེ་གཅིག་གྱུར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན། རྣམ་རབས་བཙན་བཟུང་པའི་
རྗེས་མདོ་སྐོད་སྐྱོད་གཉིས་ལ་རྩ་བས་ཚོས་སྲིད་གང་ཐང་ནས་དགའ་ལྡན་པོ་བྱང་གི་ཤུགས་རྒྱུན་
ཡོད་ཀྱང་། དེའི་འཛིན་སྐྱོང་གི་རུས་པ་བོད་མདོ་ཁམས་གཉིས་ནས་ཅུང་ཟད་སྐོད་གཡེང་སྐབས།
ཡུལ་ཡུང་སོ་སོ་ནས་ཡུལ་དཔོན་ཚོས་རང་ས་རང་སྲུང་བྱས་ཏེ་བྲིམས་འགོ་རང་བཙན་པར་ཡོད།
སྐབས་འགར་མན་རྒྱ་དང་། མིན་གོ་དམག་གིས་སུན་པོ་བཟོས་པའི་རུས་སྐབས་བྱུང་ཡོད་མོད། དེ་
ནི་མང་སྡེ་ལྷུང་གིས་མ་བརྟན་པར། མི་རིགས་ཉམ་རྒྱུང་ཞིག་ལ་མི་རིགས་གཞན་ཞིག་གིས་བཙན་
འཇུག་བྱས་པ་ལས། དེས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་གི་རུས་པ་རྒྱ་ནག་ལ་ཡོད་པ་གཏན་ནས་མཚོན་མི་

26. འོན་གནད་འདིའི་ཐང་ “ ལེའོའི་གོང་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་འབྲེལ་བ་ནི་དམག་དོན་བཙན་བཟུང་དང་
འཛིན་སྐྱོང་དབང་བསྐྱར་མེད། ཐམས་ཅད་རང་བདག་གི་རེ་བ་དང་། མི་རིགས་རང་ཐག་རང་གཙོད་ཀྱི་རྐང་
གཞིར་བརྟན་ཡོད། “ཅེས་རྒྱ་རིགས་དམངས་གཙོ་དོན་གཞེར་བ་ལེ་ཅིང་ཕྱི་གྱིས་བཙན་ཁང་ནས་བོད་ཀྱི་
གནད་དོན་སྐོར་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཉིང་ཞའོ་ཕིང་ལ་བསྐྱར་པའི་ཡི་གེ་བདེ་སྲུང་བོད་གནས་ཉམས་ཞིབ་
ཁང་གི་དེབ་མེད་བཞི་པའི་ཤོག་གྲངས་ ༥༥ཐོག་གསལ།

ལུགས། དེར་བརྟེན་མན་རྩ་མི་རིགས་ཡུས་ཉམས་ཤོར་བྱེད་གིས་²⁷ “ལྷགས་པག་གསར་བརྗེ་རྗེས་སུ་བོད་
 སྲིད་གཞུང་གིས་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་མན་རྩ་ཆེད་གི་དཔོན་རིགས་ཡོད་ཚད་སྲིར་འབྱུང་བྱས་པ་དང་
 རྒྱགས། གྲུང་རྩ་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་རྩ་དོན་གཅོད་ཁང་ཞིག་འཇུགས་རྒྱར་ཁས་ལེན་མ་བྱས་
 པ་དང་། སྲུང་གྲུང་བྱས་རྒྱ་དང་། མན་རྩ། སོག་པོ། ཉོས་རིགས། བོད་རིགས་བཅས་མི་རིགས་
 ལྷ་མཉམ་མཐུན་བྱ་རྒྱར་བྱུང་བསྐྱགས་བྱས་པ་ནི་ཕྱོགས་གཅིག་ཁོ་ནས་འདོད་པ་ལས། དེའི་ཐོག་
 བོད་མི་དམངས་ཀྱིས་ཁས་ལེན་བྱུང་མེད་པ་རེད།”ཅེས་པ་འདིས་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་
 གིས་ལོ་རབས་བཞི་བཅུའི་མཇུག་ཏུ་བོད་མདོ་ཁམས་གཉིས་ལ་ཐོག་མར་བཅོན་འཇུག་དང་འབྲེལ་
 བཅོས་བརྒྱར་མ་བྱས་བར་བོད་ཀྱི་གནས་བབ་ཤེས་ཐུབ་པ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་འཛིན་
 མའོ་ཡིས་བོད་འདི་ཕྱི་རྒྱལ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། དེ་ཡང་ལོ་རྒྱུས་སྤེང་བོད་ལ་རྒྱ་ནག་གིས་
 བདག་དབང་མེད་པ་དེ་གསལ་བོར་ཤེས་པས་ཡིན། དེའི་རྒྱུ་ནི་ཨ་རིའི་གསར་འགོད་པ་སོ་ལོ་
 ཡིས་རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་འཛིན་མའོ་ལ་བཅར་འདྲི་སྐབས། མའོ་ཡིས་སེམས་འགྲུལ་ཐེབས་པའི་ངང་
 འདི་ལྟར་བཤད་ཡོད།²⁸ “དམར་དམག་རྒྱང་བརྒྱུད་སྐབས་བོད་མིས་བཟའ་ཆས་དང་ཁོ་ཚོར་གནས་
 ཚང་གཡུར་ཡོད། འདི་ནི་ང་ཚོས་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཆད་པའི་བྱ་ལོན་གཅིག་ལུ་དེ་རེད་”ཅེས་བརྗོད་ཡོད།
 དེས་ན་དམར་དམག་རྒྱང་བརྒྱུད་ནི་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༥མཇུག་དང་། ༡༩༥༥དཀྱིལ་བར་ཡིན་ཞིང་། དམར་
 དམག་རྒྱང་བརྒྱུད་བྱ་ལུ་དེ་ཡང་བོད་དབུས་གཙང་གི་ས་ཆ་མིན་པར། མདོ་སྟོད་སྤེལ་གཉིས་ཀྱི་
 ས་ཆ་སྟེ་དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གིས་བཅད་བཤོས་བྱས་པའི་བོད་མཚོ་སྟོན་ཁོངས་ཀྱི་མགོ་ལོག་དང་
 སི་ཁྲོན་ཁོངས་ཀྱི་དཀར་མཛེས་ཁུལ། དེ་མིན་ཀན་སུའུ་དང་ཡུན་ནན་གི་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་བརྒྱད་
 བས་བརྒྱུད་ཅིང་། རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་འཛིན་མའོ་སེམས་འགྲུལ་ཐེབས་ནས་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཆད་པའི་བྱ་ལོན་

27.མན་རྩའི་མི་རིགས་ཡུས་ཉམས་ཤོར་བྱེད་གི་བཅོན་སྲིལ་མ་ཡིན་ལ་རང་བཅོན་ཡང་མིན་པ་སྟེ་མན་འཇུག་འབྲེལ་ལམ་
 ལྷགས་ནི་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་ལམ་སུ་བཟང་ཤོས་ཤིག་ཡིན་ཞེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་བདེ་སྲུང་
 བོད་གནས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དེབ་ཐེང་བཞི་པའི་ཤོག་གངས་༤༢ ཐོག་གསལ།

28.རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཆའོ་ཁང་ཆེད་གི་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གི་དོན་དངོས་དང་འབྲེལ་ཞེན་གི་ལྟ་བུ་ཞེས་
 པའི་ཚོམ་ཡིག་བདེ་སྲུང་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དེབ་ཐེང་བཞི་པའི་ཤོག་གངས་༤༢ཐོག་གསལ།

ཞེས་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་དེ། གང་སྟོན་མདོ་སྟོང་སྤྲུང་གི་བོད་ས་ལ་ཟེར་ཞིང་། ལྷག་པོར་དེར་མདོ་སྟོང་སྤྲུང་གི་
 བོད་མི་ཚོས་ཁོང་ཚོར་སྟོང་གནས་དང་། ཟས་གོས། ལམ་རྒྱས་སོགས་བྱས་ཡོད་ལྟ་བུས། འུ་ལོན་ཡང་
 ཁོང་ཚོར་ཆད་ཡོད་པ་རེད། དེའི་རྗེས་མའོ་ཙེ་རྒྱུ་གིས་བོད་མིར་འདི་ལྟར།²⁹ “བོད་དར་རྒྱས་ཕྱིན་
 རྗེས་ང་ཚོ་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་པ་ཚོ་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་རྒྱ་ཡིན། བོད་ལྷུ་འུ་བྱིད་རང་ཚོའི་རེད།”ཅེས་
 བཤད་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཉོ་ལུང་གིས་³⁰ “བྱིད་ཚོ་བོད་མི་དམར་དམག་དང་གྲུང་ཁྲུན་ཉང་ལ་བཀའ་
 དྲིན་ཆེན་པོ་ཡིན། དམར་དམག་རྒྱུང་སྟོང་ལ་དཀའ་ཚགས་ཆེན་པོ་འཕྲད་པའི་སྐབས། བོད་མི་ཚོས་
 ང་ཚོ་ལ་རོགས་སྐྱབ་བྱས་པ་རེད། དེར་བརྟེན་གྲུང་ཁྲུན་ཉང་དང་བཅིངས་འགོལ་དམག་གིས་བོད་
 ལ་འུ་ལོན་ཞིག་འཇུག་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། ད་ལྟ་ང་ཚོ་འུ་ལོན་འཇུག་ཏུ་ཡོང་བ་ཡིན། བོད་མི་
 ཚོས་སློ་སེམས་བདེ་བོ་བྱས་ཚོགས། གྲུང་ཁྲུན་ཉང་དང་བཅིངས་འགོལ་དམག་གི་བྱིད་ཚོ་སྤྲུང་སྐྱབ་
 བྱེད་ཏུ་ཡོང་བ་ཡིན་པ་དང་། བོད་མི་ལ་ཕན་བདེ་སྐྱབ་པར་ཡོང་བ་ཡིན།”ཞེས་བཤད་ཡོད། རྒྱ་
 མཚན་དེར་བརྟེན་རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོའི་ཁྲུང་ཆིང་གིས་³¹ “སྐབས་དེའི་དུས་མའོ་ཙེ་རྒྱུ་གིས་
 གྲུང་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཞིག་ཏུ་ངོས་བཟུང་མེད་པ་རེད་”ཅེས་གསུངས་ཡོད།

29. འདིའི་དོན་གསལ་པོ་ ༡༩༩༤ལོའི་ཟླ་ ༡༠ཚེས་ ༡༩ཉིན་གྱི་གསར་འགྱུར་རང་དབང་ཚགས་པར་འདོན་ཐིངས་
 ༡༡༥ནང་། བོད་མི་གཉིས་ཀྱི་གཏམ་རྒྱུད་ཅེས་པར་བཀོད་ཡོད་ཚུལ་རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ལའི་མིན་གྱི་
 ཚོམ་ཡིག་འཁོན་འཛིན་སངས་ནས་འབྲེལ་བ་སྐྱར་གསོ་བྱ་རྒྱ་དེ་ལས་སྤྱོ་བོ་ཞིག་མ་རེད་ཅེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་
 བདེ་སྤྲུང་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དེབ་ཕྱིང་བཞི་པའི་ཤོག་གངས་ ༡༡༥ཤོག་གསལ།

30.. རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ལའི་མིན་གྱི་ཚོམ་ཡིག་འཁོན་འཛིན་སངས་ནས་འབྲེལ་བ་སྐྱར་གསོ་བྱ་རྒྱ་དེ་
 ལས་སྤྱོ་བོ་ཞིག་མ་རེད་ཅེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་བདེ་སྤྲུང་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དེབ་ཕྱིང་བཞི་པའི་ཤོག་གངས་ ༡༡༥
 - ༡༡༦བར་གསལ།

31. རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་ཚོའི་ཁྲུང་ཆིང་གིས་“བེ་ཅིང་དུ་དཔར་བརྒྱན་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་འཕོ་འགྱུར་གྱི་
 གནས་ཚུལ་གླེང་བ་ཞེས་པའི་དེབ་ཀྱི་ནང་དུ་འདེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱིས་དོན་དངོས་རང་བཅོན་
 ཞིག་འོངས་སུ་སྤྲུང་ཡོད་པ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚོགས་ཀྱང་ངོས་ལེན་བྱུང་ཡོད་ཅེས་ཁས་ལེན་ཡོད་པ་དང་།
 མའོ་ཙེ་རྒྱུ་གིས་གྲུང་སྐབས་དེའི་དུས་བོད་འདི་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཞིག་ཏུ་ངོས་བཟུང་མེད་པ་རེད་” ཅེས་
 ཁོང་གི་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གྱི་དོན་དངོས་དང་འབྲེལ་ཞེན་གྱི་ལྟ་བུ་ཞེས་པའི་ཚོམ་ཡིག་བདེ་སྤྲུང་ཉམས་ཞིབ་
 ཁང་གི་དེབ་ཕྱིང་བཞི་པའི་ཤོག་གངས་ ༤༥ཤོག་གསལ།

ལོ་རབས་དགུ་བརྒྱའི་ནང་ཉིང་ལའོ་མིང་གིས་དབང་འཛིན་སྐབས། བོད་སློར་ལ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་སྲིད་རྒྱུ་ཁྲུབ་ཁང་ནས་དམིགས་བསལ་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་དེབ་བཏོན་ཏེ། བོད་ནི་སྤེལ་མོ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་པའི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱན་བཟོ་བྱས་ཏེ། བོད་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་ལ་ཡོད་པར་ཤོད་མགོ་བཅུགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་བདེན་དོན་ནི་རྒྱ་ནག་བཟོ་བྱས་ནས་བསྐྱབ་བྱབ་པ་ཞིག་མིན་པས། རྒྱ་རིགས་སློབ་དཔོན་ཆེན་མོ་སྤུ་ཞབས་ལིག་ཉལ་ཁིན་ལགས་ཀྱིས་ལོ་མང་རིང་ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཡོངས་སུ་ཁས་ལེན་པའི་རྒྱ་ཡི་ཡིག་ཚང་ཉིང་པ་ཚད་ལྡན་ཁག་ལ་ཁུངས་གཏུགས་ཏེ། མྱིང་དང་། ཆིང་སོགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཚད་ལྡན་ཁག་དང་ས་ཁའི་ནང་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་མངའ་ཁོངས་ཆ་ཤས་ཤིག་མིན་པ་གསལ་བོར་བསྐྱབས་ཡོད་དང་། དེས་རྒྱ་དམར་གཞུང་དང་ཁོང་ཚོའི་དགོས་འདུན་བཞིན་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཡོག་འགྲེལ་དང་། རྒྱ་ནག་བཟོ་བྱས་པ་དག་ཡོངས་སུ་ཐེར་འདོན་བྱས་ཏེ་བོད་ནི་གནའ་སྤེལ་མོ་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་མིན་ཞེས་ཞིབ་འཇུག་གི་དཔེ་དེབ་བྲིས་ཡོད། དེ་བཞིན་ལུབ་ཚུགས་ཀྱི་བོད་རིག་པའི་མཁས་དབང་འདུམ་རམས་པ་ལྷོ་ཁོལ་(Dr. Michael C. van Walt van Praag) ལགས་ནི། རྒྱུར་བོད་ཀྱི་སློར་ལ་མཁས་དབང་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ཁོང་གིས་བོད་ཀྱི་གནས་བབ་(The Status of Tibet)ཅེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཅིག་དེ་སྣོན་བརྗེས་སྐབས་ཡོད་པ་དང་། དེ་རྗེས་སྐར་ཡང་མི་ལོ་བརྒྱད་ལྷག་གི་རིང་ཞིབ་འཇུག་མཐིལ་སྤྱིན་གནང་སྟེ་བོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་མདོར་བསྐྱུས་(Tibet Brief 20/20) ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ཅིག་བརྗེས་སྐབས་ཡོད། ཁོང་གིས་དཔེ་དེབ་དེ་ཚོམ་སྐབས་རྒྱུར་ཨེ་ཤ་ཡའི་ལོ་རྒྱུས་མཁས་དབང་མང་པོའི་མཉམ་བཤོ་སྦྲིང་དང་གོ་བསྐྱུར་ལྷག་པོ་གནང་ཡོད་པ་རེད།

མདོ་དོན་ཁོང་གིས་ཞིབ་འཇུག་གི་དཔེ་དེབ་དེ་ནང་བོད་ནི་རྒྱ་ནག་གི་སློབ་བཞིན་པའི་ཡོན་དང་། མྱིང་། ཆིང་། དེ་བཞིན་དེང་སྐབས་རྒྱལ་སྲིད་ཁྲིམས་ཀྱི་གནས་བབ་གང་གི་ཐད་ནས་བལྟས་ཀྱང་། བོད་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་སུ་བཅིས་མི་འདུག་ཅེས་ཚིག་ཐག་ཚད་པས་གསུངས་ཡོད། ལོ་མང་རིང་བོད་ཀྱི་སློར་ལ་ཞིབ་འཇུག་ནན་ཏུར་བརྒྱུད་དཔེ་དེབ་འབྲི་མཁན་འདི་གཉེས་ཀྱི་གཅིག་ནི་རྒྱ་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། གཅིག་ནི་ལུབ་ཚུགས་པ་ཞིག་

ཡིན་པ་ཟད། ཁོང་གཉིས་ཀྱི་གཅིག་གིས་ད་ལྟ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གཞུང་དང་དེ་ལྗང་རྒྱ་ནག་གི་སྤྲིང་དང་ཚིང་སྲིད་གཞུང་གིས་ཡོངས་སུ་ཁས་ལེན་པའི་རྒྱ་ནག་རང་གི་ཡིག་ཆ་སྤྲིང་བ་ཚོད་ལྡན་དག་ལ་གཞི་བཙུག་ནས་བྲིས་པ་དང་། གཅིག་གིས་སྤྲིང་ཨེ་ཤ་ལ་དང་འཛམ་སྐྱིང་གི་ལོ་རྒྱུས་མཁས་པ་མང་པོའི་མཉམ་བུ་བོད་སྐོར་ལ་ཕྱོས་སྤར་དང་བཏོ་སྤྲིང་ལྷག་པོ་རིམ་པ་བརྒྱུད་ནས་བྲིས་ཡོད། གཉིས་ཀས་བོད་ནི་དུས་ནམ་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ཤིག་མིན་པར་བརྟུན་ཡོད་པ་དེས། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གནས་བབ་དང་བདག་དབང་འཛམ་སྐྱིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་སུ་ཞིག་ལ་མེད་པར་བོད་པ་རང་ཉིད་ལ་ཡོད་པ་གསལ་འདོན་བྱས་ཡོད།

གསུམ། བོད་ནི་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པར་གྱི་རྒྱལ་གྱིས་རྩོམ་འཛིན།

དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་༡༩༡༡ལོར་བུ་བོ་ཕུག་ཨ་རི་འཛམ་སྐྱིང་གི་རྒྱལ་སྤྲིང་ས་ཁྲ་དང་། དེ་མིན་སྐབས་དེ་ཤེད་དུ་ལོག་པོར་བཙོས་པའི་རྒྱལ་སྤྲིང་ས་ཁྲའི་ནང་བོད་ཚོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ས་ཁྲོན་དེ་རྒྱ་ནག་དང་ཐ་ཐང་དུ་ལོགས་སུ་བཞག་ཡོད། གཞན་ཡང་དེ་སྐབས་རྒྱ་ནག་སུ་བོད་མི་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་སྤྲོད་བྱེད་ལག་ཁྲིང་ཡང་བོད་གཞུང་གི་ཕྱི་སྤྲོད་ལམ་ཡིག་ཤེད་སྤྲོད་བྱས་ཡོད། དེ་མཚུངས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ལ་གཏོང་ཡིག་ཀྱང་བོད་རང་གི་སྐྱབས་ཁང་དང་སྐྱབས་ཡིག་ཤེད་སྤྲོད་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་ཡུལ་མི་བོད་ཀྱི་ས་མཚན་ས་བརྒྱལ་དཔོན་པ་དང་། བོད་ཀྱི་གངས་ལི་འཛེགས་དཔོན་ཚོ། བོད་གཞུང་ལ་ཚོག་མཆན་ལུས་ནས་ཚོག་མཆན་ཐོབ་དཔོན་པས་མཚོན། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དུ་ཚིངས་ཡིག་ལོགས་ཀྱང་བོད་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རོབ་འཛེགས་ལོགས་ཡོད། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་གངས་ལིང་རྟོགས་ཅན་གྱི་རྒྱལ་དར་ནི། རྒྱ་ནག་གི་སྐར་ལྗང་རྒྱལ་དར་མ་བྱུང་གོང་དུ་རྒྱལ་སྤྲིང་རྒྱལ་དར་ནང་བཞག་³²ཡོད། ཕྱི་ལོ་༡༩༣༤ ལོའི་

32. ཕྱི་ལོ་༡༩༣༤ ལོའི་ཞེལ་ཤོན་ནལ་འཛེང་གི་རྒྱ་ལིག་(National Geographic) དུས་དེབ་ཀྱི་ “འཛམ་སྐྱིང་གི་རྒྱལ་དར་ཁག་ཅེས་པའི་འདོན་ཟེངས་སྟེང་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་དར་འཁོད་ཡོད་པ་དང་། དེའི་ནང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་གི་སྐར་ལྗང་རྒྱལ་དར་འཁོད་མེད། དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཅེས་པ་ཞིག་བྱུང་མེད་པར་བརྟེན། དེང་གི་རྒྱ་ནག་གི་སྐར་ལྗང་དར་དམར་དེ་གོང་གསལ་དཔེ་དེབ་ཁག་

ཞེས་ཤོན་ནལ་འཛིན་གྱི་རྒྱ་མིག་(National Geographic) རྒྱུ་དེབ་ཀྱི་ “འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་
 དར་ཁག” ཅེས་པའི་འདོན་ཐེངས་སྟེང་ལ་ཡང་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་དར་བཀོད་ཡོད་པ་
 མ་ཟད། དབྱིན་ལེན་རྒྱ་ ༡༧༩༠-༩༡ འདོན་སྟེན་བྱས་པའི་བརྒྱན་རེའི་རྒྱུ་དེབ་(The Skipper
 Book of Flags)ཞེས་པ་རྒྱ་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༠ ལོར་འཛམ་གླིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་རྒྱལ་དར་བཀོད་
 པའི་ཁྲོད་ཀྱང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་བཀོད་ཡོད། དབྱིན་ཇིས་རྒྱ་གར་དབང་རྒྱུར་པའི་སྐབས་
 དང་། ལྷག་པར་རྒྱ་མིམ་ལའི་ཆེངས་ཡིག་སྐབས་བཅས་སྟེ་བོད་ལ་དངོས་སྟེ་རང་བཅོན་གྱི་
 རྒྱལ་སྟེགས་བཞག་ཡོད། དེར་བཞེན་སྟེན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱིས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་རྒྱུ་
 ཅིན་ཐོའི་ལ་བཏང་བའི་འཛིན་ཡིག་ལས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་འདས་དོན་འདི་ལྟར་བྲིས་ཡོད།³³ “ལོ་
 རོ་སྟམ་བརྒྱ་ལྷག་ཅན་རྒྱན་མཐུད་བྱས་པའི་ཚོས་སྲིད་བྱུང་འབྲེལ་གྱི་བོད་བཀའ་ཤག་སྲིད་
 གཞུང་ལ། རང་ཉིད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས། དམག་དོན། སྤྱི་འབྲེལ་
 སོགས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱུབ་གཞི་དང་། དེ་བཞིན་ཙུ་འཕྲུགས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ད་རུང་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་
 ཆགས་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་འཇམ་བྱེད་དང་། རྒྱག་ཁང་། ལྷག་པར་རྒྱ་ཡུལ་རིང་འགོ་རྒྱག་
 བྱས་པའི་བོད་སྲིད་གཞུང་གི་གསེར་ཏམ་དང་། དདུལ་ཏམ། ཟངས་ཏམ། དེ་བཞིན་རྗེས་གྱི་
 ཤོག་ལོར་སོགས་ཡོད་པ་རེད།”ཅེས་གསལ་སྟོན་གནང་ཡོད། ལོ་རབས་བཞི་བརྒྱའི་ནང་རྒྱ་
 གར་རང་བཅོན་རག་མ་ཐག་རྒྱ་རྒྱ་གར་གྱི་འཛམ་གླིང་ལས་དོན་ལྷན་ཁབ་གིས་བཀོད་སྤྱི་
 ལྟར། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༧ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༩ རྒྱ་སྤྱི་ལོ་ ༩ ཚེས་ ༢ བར། རྒྱ་གར་གྱི་རྒྱལ་ས་ལྷི་ལི་གསར་
 བར་ཨེ་ཤེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་བར་རིག་གཞུང་བརྗེ་ལེན་གྱི་ལྷན་ཚོགས་ཤིག་བསྐྱབས་
 པ་དང་། ཨེ་ཤེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ལྷན་ཚོགས་དེ་རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་འཛིན་རྒྱ་ཏར་ལྷལ་
 ལྷོ་ཏ་རྒྱུས་གཙོ་རྒྱུབ་བྱས་ཤིང་། བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་སྟེན་ལྷོ་མཚོག་གིས་ཀྱང་ལྷན་ཚོགས་

གི་རྒྱལ་དར་ཁྲོད་བཀོད་རྒྱ་བྱུང་ཐེད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་འོ་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༩༧ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ ཉིན་
 གཞི་ནས་དབུ་བརྗེས་པ་ཞིག་རེད།

33. འབའ་བ་སྟེན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱི་སྲིད་དོན་ཚོ་དང་རྒྱུས་སྐབས་ཞེས་པའི་དེབ་ཤོག་གྲངས་ ༥༤༩
 ཐོག་གསལ།

དེའི་ཐོག་ཏུ་གཏམ་བཤད་གནང་ཡོད། ལྷན་ཚོགས་དེའི་ནང་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་ཀྱང་
 མཐོན་འབོད་དང་ཚོགས་ཞུགས་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་མེ་ཅིན་ཅིན་
 གྱིས་³⁴ “༡༩༥༧ལོའི་ཚོན་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་བཅན་གཞོན་བྱས་ཚུང་མེད་པ་དང་། མངའ་འོག་
 ཏུ་འཇུག་དགོས་པར་སྐྱལ་མ་ཡང་བྱས་མེད།” ཅེས་གསུངས་པ་ནི་དོན་ལ་གནས་ཤིང་། བོད་
 བོད་རྒྱ་དམར་མ་བསྐྱབས་པར་རང་དབང་རང་བཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པར། སྐབས་དེར་
 ཕྱི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོས་ངོས་ལེན་གཙང་མ་བྱས་ཡོད།

34. རྒྱ་རིགས་དམངས་གཙོ་དོན་གཉེར་བ་མེ་ཅིན་ཅིན་གྱིས་བཙོན་ཁང་ནས་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སློབ་རྒྱ་ནག་གི་
 གྲིད་འཇུག་ཉིང་ཞའོ་མིང་ལ་བསྐྱར་བའི་ཡི་གེ་བདེ་སྲུང་བོད་གནས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་དེབ་མེད་བཞི་པའི་
 ཞོག་གྲངས་ ༩༠ ཐོག་གསལ།

རྗེ་བཙུན་ཀྲུན་དགའ་ལྷོ་ལ་མཚོ་གཞི་གི་ལྷན་ཁང་གི་འཕུལ་བུ་བུ་བུ་

རིག་འཛིན་ཚོས་འཛོམས།

བཙུན་དགོན་ལེགས་བཤད་ཚོས་སྒྲིང་གི་ལམ་ལོ།

ནང་དོན་གནད་བཙུས། རྗེ་བཙུན་ཀྲུན་དགའ་ལྷོ་ལ་མཚོ་གཞི། (༡༥༠༧ནས། ༡༥༥༩) རྗེ་བོད་ཡུལ་
 མངའ་སྲིད་ལྷན་གྱི་ཁོངས་བཙུན་ལྷོ་ལོ་ཚོས་ལྷན་ཞེས་ངམ། དེར་བལ་ཡུལ་ཁོངས་བཙུན་ལྷོ་ལོ་ལྷན་ལུངས་
 ཞིང་། ས་རྒྱ་དང་རྗེ་ནང་རྗེ་དང་བཅས་པའི་ཚོས་ཀྱི་བདག་པོར་བཞེངས་པའི་གནའ་པོའི་པོད་ཀྱི་
 ལམས་ལྷན་གྲགས་ཅན་ཞིག་ཡིན་པས། རྗེ་བཙུན་ལྷོ་ལ་འདི་ཉིད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོ་དང་གསུང་ཚོམ་སོགས་གི་
 དབྱེད་ཚོམ་འདི་ཉིད་བརྒྱུད་རིམ་དང་རྗེ་ལྷོ་ལ་མཚོ་གཞི་ལྷན་དང་བཅས་པས་ཐོག་མར་སྒྲིང་ནས། རྗེ་
 དེ་ཉིད་ཀྱི་རྣམ་ཐར་དངོས་ལ་རྗེ་བཙུན་ལ་མཚོ་གཞི་ལྷན་གྲངས་དང་མཚན་རི་ལྷན་སོགས་ཚུལ་ནས་
 དྲངས་ཏེ། རྗེ་བཙུན་ལྷོ་ལ་འདི་སྤྱི་ཚོ་ཚོ་སྤོད་སྤྲོད་ཀྱི་མཛད་པ་སྒྲིང་བ་ན། རྗེ་བཙུན་ལྷོ་ལ་འདི་ཉིད་
 གང་དུ་རི་ལྷན་ལུངས་པ་དང་། དགེ་བའི་བཤེས་གཞུང་རྣམས་ལས་གསལ་བསམ་རི་ལྷན་མཛད་པ་
 དང་། བཙུན་ལྷོ་ལོ་དོན་ཚོས་སྤོགས་གི་མཛད་སྤྱི་རི་ལྷན་བརྒྱུད་པ། ཚོས་བསྐྱོར་རི་ཅམ་གྱི་བདག་
 པོར་བཞེངས་པ་སོགས་ཀྱི་རྗེ་བོད་ལམས་པ་ལོང་མས་མཛད་པའི་རྣམ་ཐར་དང་། ད་ཡོད་མཛད་
 སྤོག་བརྒྱུད་སའི་གདན་ས་དང་དབུག་གནས་སོགས་སུ་རྣམ་ཐར་རི་ལྷན་བརྒྱུད་པ་རྣམས་ཡིག་རྒྱུ་
 རྣམས་ལ་གཞི་བཅོལ་ཏེ་དབྱེད་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

བར་ཚད་གཙོ་བོ། རྣམ་ཐར། རྗེ་བོ། མཛད་འཕྲིན། གསུང་འབྲུམ།

༄།གང་གྲིང་བར་བྱ་བའི་བརྗོད་བྱ་ལ་མཚོན་བརྗོད་དང་བཤད་པར་དམ་བཅའ་
བ། སྐབས་བབ་ཀྱི་བརྗོད་བྱ་དངོས། བསྟོན་བའི་སྟོན་ནས་མཚུགས་བསྟུ་བ་བཅས་གསུམ་ཡོད་པ་
ལས། དང་པོ་ནི། ལྷ་མ་དང་ལྷག་པའི་ལྷ་རྟེན་པས་སྐྱུག་འཚེལ་ཞིང་སྐྱབས་སུ་མཚེལ། སྐྱིར་
སྟོན་བྱོན་མཁས་པའི་སྐྱ་ཚེའི་མཚོན་རྣམ་འབྱི་སྟངས་ལ་ཚུལ་ཤིན་ཏུ་མང་ན་ཡང་ད་ལས་
རང་ཉིད་ཀྱིས་དུས་ཚོད་ཀྱི་གནས་སྟངས་དང་སྐབས་བབ་དགོས་མཁོ་ལ་བསྟུན་ཏེ་ཤིན་ཏུ་
རྒྱས་པར་མི་སྲིད་བར་བརྗོད་བྱའི་གཙོ་བོ་ནི་རིས་མེད་བསྟན་པའི་མངའ་བདག་ཚེན་པོ་
འཕེལ་བའི་དཔལ་བོ་རྗེ་བཙུན་ཀུན་དགའ་ཤོལ་མཚོག་གི་རྣམ་ཐར་སྟེང་བསྟུས་ཤིག་རང་
གི་སྐྱུག་སྟེང་དུ་བབས་པའི་མི་རབས་ཀྱི་ལས་འགན་ལ་འགན་ཁུར་དང་། སྤྱི་བྱོན་མི་རབས་
གསར་པ་ལྷ་མའི་རྣམ་ཐར་ལ་དོ་སྣང་ཡོད་མཁན་འདྲ་འབྱུང་ཚེ་ཕན་ཚོགས་སྲིད་པར་རེ་
ཞིང་སྟོན་བྱོན་ལྷ་མ་དམ་པ་རྣམས་ཀྱིས་བསྟན་པ་ལ་སུ་པའི་སྤྱི་ལས་ཀྱི་བཀའ་དྲིན་
རྣམས་རྗེས་སུ་དྲན་པའི་ཀུན་ནས་སྲུངས་ཏེ་མདོར་བསྟུས་ཤིག་འབྲི་བར་སྟོ། ཞེས་མཚོན་
བརྗོད་དང་བཤད་པར་དམ་བཅའ་སྟོན་ཏུ་བཏང་ནས། གཉིས་པ་རྣམ་ཐར་དངོས་ལ་སྐྱ་ཚོ་
སྟོན་སྟངས་ཀྱི་མཚོན་པ་སྐྱིར་གྲིང་བ་དང་། བྱེ་བུ་དེང་དུས་མངལ་དུ་ཡོད་པའི་གསུང་
འབྲུམ་དང་རྣམ་ཐར་སྟོན་གྲིང་བ་གཉིས་ལས། དང་པོ་ནི། དེ་ཡང་ས་དགེ་བཀའ་ཉིད་ཡོངས་
ཀྱི་རིས་སུ་མ་མཚེས་པའི་སྤྱབ་མཐའ་ལ་མཁས་པར་གྱུར་བའི་རིས་མེད་ཀྱི་བསྟན་བདག་

1. ལྷ་ཚེའི་ན་ཚོད་སྟོན་པའི་དུས་སུ་སྐྱུར་སྟེང་མ་དང་ས་སྐྱ་རྩོད་ནང་བཀའ་བརྒྱུད་དགེ་ལུགས་སོགས་བོད་ཀྱི་
ཚོས་རྒྱུད་རིས་མེད་ཀྱི་ལྷ་ཚེན་དུག་ཅུ་ཚ་གཅིག་ལྷག་བསྟེན་ནས་མདོ་སྐྱུགས་ཀྱི་ཚོས་ཚེས་མང་བོ་གསན་ཞིང་
ཤོང་གི་རིས་མེད་གནང་སྟངས་སྟོན་རང་རྣམ་《རྗེ་བཙུན་ཀུན་དགའ་ཤོལ་མཚོག་གི་སྤྱི་ནང་གསར་དུ་མ་ཀྱི་
རྣམ་ཐར་》ཤོག་གངས་ཀྱི་བ་ལས། ད་ལྟ་འདི་ན་ཀུན་ཁུབ་ཏུ་སྐྱུག་རྒྱ་ཚེན་པོ་རྗེ་གས་པ་ཚེན་པོ་དབུ་མ་ཚེན་པོ་
ཉེ། ཚེན་པོ་གསུམ་གྱིས་མ་རེག་པའི་ལྷ་བ་ཞེས་སྟོན་བཏགས་པའི་དོན་ཞིག་ལ་རང་མཚན་མར་ཞེན་ནས། མདོ་
བརྒྱུད་རྣམས་དང་རྒྱ་བོད་ཀྱི་པུ་ལུ་བ་མཐའ་དག་གི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་ཚོགས་སྐོར་དང་བསྟུན་ཏེ། བྱིས་པའི་
རྒྱ་བོ་དག་སྐྱ་བསྟུར་བ་བཞིན་དུ་ལྷོད་ཀྱི་འདི་དང་རའི་འདི་ཞེས་སོ་སོར་འཛིན་སྟངས་སྤྱི་ཉེ་རྟེང་མ་བ་དང་།
བཀའ་གདམས་པ། ཞི་བྱེད་པ། ས་སྐྱ་པ། བྱ་སྟོན་རྩོད་པ། དགེ་སྟོན་པ། བོ་དོར་པ་ཞེས་ཐ་དད་ཀྱི་ཞལ་བཞིན་
དང་། བཤགས་འདེབས་རང་རང་གི་མོས་སྟོ་སྟོགས་རིས་སུ་བཅད་ནས་ཀོ་ཅག་འདི་དང་འདི་མཐུན་འདི་དང་

ཚེ་པོ་རྗེ་བཙུན་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཚོ་ག་ནི་རབ་བྱུང་དགུ་པ་རུས་རབས་བཅུ་དྲུག་པའི་མེ་
ཡོས་མི་ལོ་ ༡༥༠༦ ཉེས་ལྷོ་ ༡༠ ཚེས་༥༥༧༣༠ ལྷག་པར་མངའ་རིས་སྤངས་ཀྱི་སྲོལ་སྲུང་གཏོགས་
པའི་སློབ་སློན་ཐང་རུ་ཡབ་དཔོན་རྒྱུང་བཀའ་སློན་ཚོ་དབང་བཟང་པོ་དང་། དུམ་སྒོལ་མ་
འཛོལ་སྟེ་རྒྱ་ར་ག་ལྷ་གཉིས་ཀྱི་སྲས་སྲུ་ཡ་མཚན་ཅན་གྱི་རྟགས་རུ་མ་དང་བཅས་པར་སྐུ་
འཁྲུངས། བཅས་མ་ཐག་རྒྱ་སྲས་ཀྱི་མཚན་ལ་རྩ་སྟོན་ཚོས་རྗེ་ཡིས་སྒོལ་མ་འབྲུམ་ཞེས་མཚན་

ལྱེད་མཐུན་འདི་དང་གཏན་མི་མཐུན་ཞེས་མང་རུ་སྐྱེད་བ་དག་མཚོང་མོད། བདག་ནི་ལྷ་བ་མཐའ་སྐྱ་བ་མཐའ་
དག་དང་ལྱིན་ཅི་ལོག་འབའ་ཞིག་རྒྱ་འཛར་བའི་སློབ་རིག་འདི་ལྟ་བུར་སྤངས་སྟེ། ཞེས་སོགས་རྣམ་ཐར་རུ་གསལ།
ལོ་རྒྱུས་ལྟར་ན་རིས་མེད་ཡིན་དཀོས་པར་སྤངས་ཡང་མཁས་པའི་བཞེས་སྒོལ་རུ་སྐུ་པའི་བ་ཡིན་ཞིང་དེ་ཡང་རྗོ་
ནང་པ་ཡིན་པར་བཞས་མཁན་མང་བས་དཔྱད་པར་མཚོས།

2. རྗེ་བཙུན་གྱི་མཚན་གྱི་རྣམ་གྲངས་རྣམས། དེ་ཡང་རྗེ་བཙུན་ཡབ་དུམ་སྒོལ་གམ་རུ་གནས་པའི་ཚོ། མཚན་ལ་
སྒོལ་མ་འབྲུམ་ཞེས་ཞུ། ལྱིམ་པའི་རྟགས་འདོར་ནས་རབ་རྒྱུང་བའི་ཚོ་མཚན་ལ་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཚོ་ག་ཅེས་
གསོལ། དཀོན་གནས་ཀྱི་འཛོལ་པ་བཏང་རྒྱལ་ཁམས་འགྲིམ་པའི་ཚོ་མཚན་ལ་ཡན་པ་སློབ་སྟོན་ཞེས་འདོད། དེ་
ནས་རྣམ་འབྱོར་གྱི་རང་ས་འཛོལ་པའི་རུས་མཚན་སེམས་ཀྱི་མཁུན་གྲོལ་ཞེས་སོགས། སྐར་ཡང་སྤྱད་ལུང་པའི་
སྐུ་གམ་ནས་གདམས་དག་ཞུས་པའི་རུས་སྲུ་མཚན་ལ་དཔལ་ལྷན་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཚོ་ག་སྲུ་གསལ་རྒྱ་མཚོ་
ཞེས་ཡོངས་སྲུ་གསལ། ལྷ་དང་མཁའ་འགྲོལ་སྐྱིན་པའི་མཚན་ནི་འཇམ་མགོན་གྲུབ་པའི་དཔའ་བོ་ཞེས་བརྗོད།
རྒྱུང་པ་ཚོས་རྗེ་ལས་གཤེད་དམར་ལྷ་ལྷའི་དབང་ཞུས་པ་དང་གསང་མཚན་རུ་ཞེ་སྤང་རྣམ་པར་དག་པའི་རྗོ་
རྗེ་ཞེས་སྐྱིན་པའི་རྒྱལ་རྣམས་རང་རྣམ་རུ་གསལ་ལོ།

3. ཡབ་ནི་བཟང་པོ་རྣམས་གསུམ་གྱི་ནང་གསེས་བཀའ་སློན་ཚོ་དབང་བཟང་པོ་དེ་ཡིན་ཞིང་གཉམ་སྟོན་གྲུ་
ཀྱུ་ཞེད་རིགས་བརྒྱུད་འཛོལ་པ་ཡིན་པར་རྣམ་ཐར་ལས་གསལ། རྗེ་བཙུན་འཁྲུངས་རུས་ཡབ་དགུང་ལོ་ལྷ་
བརྒྱུད་དང་དུམ་དགུང་ལོ་ཉེར་གཉིས་སྲུ་བཞེས་རུས་ལྷམ་སྲུ་ལྷགས་པར་གསུངས།

4. རང་རྣམ་རུ་རུས་དེར་སྐྱེད་མོས་ཚལ་ལུམ་ར་ན་མེ་ཏོག་རྒྱ་མན་སུམ་ཐོག་ཐོག་འེ་འེ་ཡང་ཁ་དོག་མི་གཅིག་
པ། ཐོག་སྤྱང་མ་དེད་མི་ལྷུ་འཁྲུའི་དབུས་ན་འདབ་ལྗང་སེར་རྒྱངས་ཀྱི་འཛོལ་པ་ཞིག་འཁྲུངས་པ། གསེར་ཁང་
གི་རྟེན་རྣམས་ཀྱི་རྒྱུང་རུ་འཁྲུའི་བས་ལྷ་བ་ལྟར་ཅོམ་གྱི་བར་རུ་མ་རྟིངས་པར་ཐུབ་པ་དེ་རུས་ཀྱི་སྐྱེ་བོ་ཀུན་ལ་
མངོན་སུམ་རུ་ལྱུར་ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་ལོ།

5. སློབ་པོ་མཁན་ཚེན་གྱི་དགོ་ཀན་ཡིན།

6. རྗེ་བཙུན་གྱི་རྣམ་ཐར་སྐལ་བཟང་དང་པའི་ཤིང་རྟ་འབྲིན་བྱེད་ལས། རྩ་སྟོན་ཚོས་རྗེའི་རྒྱུང་རུ་མིང་ཞུས་

གསོལ་ཞིང་རྗེ་བཙུན་རང་ཉིད་རྒྱུད་རྒྱུ་ནས་བཙུན་པའི་བག་ཆགས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ཞིང་ཚོས་
སྐོར་བཙུག་ན་ལེགས་རྒྱུ་ལ་སོགས་ཀྱང་ལྷན་བསྟན་གྱི་རྒྱུ་ལ་ཏུ་གནང་། མ་ཟང་མ་ཡི་མངའ་ལ་ཏུ་
བཞུགས་པའི་སྐབས་རང་ནས་རྩ་སྟོན་ཚོས་རྗེ་ཡི་སྐུ་མཁུན་ནས་ཚོས་ལུས་ཡོད། རང་ཉིད་
དགྲུང་གྲངས་བཞིར་སོན་རྒྱུ་རང་གི་ཁྱུ་པོ་ལྷ་མ་ཏུ་བུ་པ་ཚོས་རྗེ་ལས་སྐྱབས་སྟོན་དང་དགོ་
བསྟོན་སྟོན་པ་རིམ་བཞིན་ལུས་པས་རང་ཉིད་རྒྱུད་རྒྱུ་སྲུ་ནད་ཀྱིས་ཤིན་ཏུ་མཁར་དགོས་
པ་ཞིག་ཡོད་པ་ཡང་ག་ལེར་དག་པར་གྱུར། སྐབས་དེར་མདོ་སྡེ་དང་སྐྱེས་རབས་སོགས་
སྟོག་པས་དགའ་ཚོགས་མེད་པར་པལ་ཆེར་བྱུགས་སྲུ་རྒྱུ། རང་ལོ་ལྷ་པར་(སྤྱི་ལོ་༡༧༡༡)ལུ་
ཕག་བསམ་གཏན་སྲིད་དགོན་པར་བཞུགས། དགྲུང་གྲངས་བཙུན་པར་ཏུ་བུ་པ་ཚོས་རྗེ་ལས་

བལ་ཕྱིན་པས་བྱིས་པ་འདི་རྒྱལ་མ་འབྲུག་མེར་བཙུགས་པའི་རྗེས་རང་ལ་སྐྱེས་ལྷན་བསྟན་མིང་སྟོན་མ་འབྲུག་
སོགས། ཞེས་དང་། བཙུན་པའི་བག་ཆགས་བཟང་བས་བཟང་པོ་འབྲུག་པས་ཚོས་སྐོར་རྒྱུ་ཅེས་ལྷན་བསྟན་
གནང་ངོ་།།

7. གསུང་རྒྱུ་པོད་བཙུན་པར་ཐོབ་ཡིག་གི་ཚོས་ཚན་ནང་ཏུ་འདི་ལྟར་ཉི། དང་པོ་དྲིན་ཅན་གྱི་མའི་ལྟོར་ཆགས་
པའི་སྐབས་ཅམ་ཉིད་ནས། ཐོག་མའི་ལས་འབྲེན་རྩ་སྟོན་ཡོན་ཏན་དཔལ་བཟང་པོ་ལས། རྒྱལ་བ་འཆི་མེད་
དབང་པོའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཏུ་བྱུ་བ་པའི་སྟོན་དཔོན་ཆེ་ལྷ་ཡི་དགྲ་ལས་རྣམ་རྒྱལ་གྱི་བཀའ་སྟོན་ལྟར་ཚོས་རྗེ་ས་སྐུ་
པ་རྣམས་གྱི་བྱུག་བཞེས་ལས་འབྲུང་བ་བཞིན་དབང་བསྐྱར་བ་ལན་གྲངས་ཏུ་མར་ནོས་ཤིང་། ཞེས་སོགས་གསལ།

8. ལོ་ངོ་གསུམ་ཏུ་ལྷ་ན་སྐྱབས་གསུམ་འཇིན་པའི་དགོ་བསྟོན་དང་། ལོ་ངོ་བཞི་ལྷ་བ་ན་ཡོངས་རྒྱུགས་དགོ་
བསྟོན་གྱི་བསྐྱབ་པ་ལུས། དེ་དང་འབྲེལ་བར་དགོ་བསྟོན་གྱི་སྟོན་བརྒྱུད་ཆ་འབྲེལ་གྱི་ལྷན་ཡང་ཚོས་ཤིང་། ཞེས་
སོགས་ཐོབ་ཡིག་ལས་མཇུག་ཏུ་ཡོད་ངོ་།།

9. ཏུང་པ་ཚོས་རྗེ་ལོ་པོ་རྒྱལ་པོ་ཨ་མེར་རྟོ་ཆེ་གདན་པའི་རྒྱལ་ཏུ་གྱི་ལྷ་མ་ཞིག་ཡིན། རྒྱུད་རྒྱུ་སྲུ་དམག་
དཔོན་དང་དཔོན་པོ་སོགས་གང་བཅོམ་གནང་ཡོད་ཏུང་སྤྱིས་སྲུ་པོད་ལ་ཚོས་སྲུ་སྟོན་ནས་པོར་དགོན་ཏུ་རྒྱལ་
ཚོབ་དམ་པ་ཀུན་དགའ་དབང་བྱུག་ལས་དགོ་རྒྱལ་དང་ཀུན་མཁུན་གོ་རམ་པའི་སྐུ་མཁུན་ནས་དགོ་སྟོན་སྟོན་
པ་བཞེས་སོ།།གཞན་ཡང་ཕྱིས་སྲུ་པོད་གསེར་མདོག་ཅན་ཏུ་ཕྱིན་ནས་མདོ་སྡེ་གསུམ་གྱི་ཚོས་མང་པོ་གསན་པ་
ཞིག་ཟེད། དེ་ནི་རྗེ་ཀུན་དགའ་སྟོན་མཚོག་རང་ལོ་བཙུན་གསུམ་པར་བོད་ལ་མ་ལེབས་བར་བདག་སྐྱོང་གནང་
མཁན་དང་ཚོས་ལུ་ལུ་གྱི་ལྷ་མ་ཡིན་པ་མ་ཟང་གྱི་སྲུ་སྐྱ་ཚོ་བར་ཏུ་ཡང་ཁོར་ལས་ཚོས་མང་པོ་གསན་ཡོད། ལྷ་
མ་དེ་ནི་སྲུ་ཕག་དགོན་པ་དང་པོ་དེ་བྱུག་འདེབས་པ་པོ་ཡིན་མིན་དཔྱད་དགོས་པར་སྣང།

གཤེད་དམར་ལྷ་ལཱི་དབང་ལྷན་པ་དང་གསང་མཚན་རྩ་ཞེ་སྤང་ནམ་པར་དག་པའི་རྗེ་རྗེ་
 ཞེས་གསོལ། ལོ་དེ་ག་རང་ལ་ཞུ་བ་བཞི་བུལ་གྱི་ཁྲིད་གསན་པ་འདི་སྐྱ་ཚེ་འདིའི་ཁྲིད་གསན་
 པའི་ཚོག་མ་ཡིན་པས། རྗེས་སུ་ཁྲིད་བརྒྱ་བཅམས་རྩལ་ཚོག་མར་ཞུ་བ་བཞི་བུལ་དེ་ཀྱན་གྱི་
 དབུ་ལ་བཞག་གནང་མཛད་པ་ཡིན། ལྷགས་ལ་ཉམས་རྟོགས་བྱུང་པར་ཅན་འབྲུངས། མེས་
 བོའི་གཏམ་དབེར་འབྲས་བུ་བཟང་བའི་ཚི་ཤིང་རྩུང་རྩལ་ནས་ལོ་མ་འཇམ་ཞེས་གསུངས་པ་
 ལྟར་དགྲང་ན་ལྷ་བོ་ཡིན་ཅུང་རྗེ་རྩུང་བཅུན་པ་ལས་བསྐྱུས་གྲུ་དང་གཞུང་ཚེན་ནམས་ཚོས་
 བསམ་མཐེལ་ལྱིན་པ་མཛད་ནས་རྒྱགས་འབུལ་གནང་། བྱམས་ཚོས་ལྡེ་ལྷ་དང་། གཞུང་ཚེན་
 བཀའ་བོད་ལྷ་སོགས་ལྷགས་སུ་རྩུང་ནས་རང་ལོ་བཅུ་པར་(༡༥༡༧)རྩུང་པ་ཚོས་རྗེ་ལས་རབ་
 ཏུ་བྱུང་ཞིང་མཚན་ལ་ཀྱན་དགའ་ལོལ་མཚོག་ཞེས་གསོལ།

རྗེ་བཅུན་རང་ཉིད་ལོ་བཅུ་གསུམ་པར་སྤི་ལོ་(༡༥༡༩)བོད་གསེར་མདོག་ཅན་རྩ་ཕེབས་
 བས་དཔྱིད་ཚོས་ལ་སློབ་གཉེར་མགོ་བཅུགས་ནས་སློ་རིགས་དང་། ཉགས་རིགས། ཚད་མ་
 སོགས་སྐྱུངས་ཞིང་ལོ་ལྷ་རིང་བོད་རང་རྩ་བཞུགས་པ་དང་སྐྱ་ཚེ་འདིའི་རིགས་ལམ་གྱི་མང་
 གཞི་དེ་ནས་འགོ་བཅུམས་པའི་རྗེ་ལ་གནང་། སྐབས་དེར་གསེར་མདོག་ཅན་རྩ་སློབ་གཉེར་
 གནང་པ་མ་ཟད་གཞན་དབལ་ཨེ་མི་ཚོས་ལྷན་ལ་ཕེབས་ནས་རྩོ་བོ་ག་ལ་རྩ་རའི་རྒྱབ་སྐྱོད་
 སོགས་གནས་མཇལ་གནང། སྐབས་འདིར་གསེར་མདོག་ཅན་རྩ་གཙོ་བོ་མདོ་སྤོགས་གྱི་སློབ་
 གཉེར་མཛད་ཞོར་ལ་ཤངས་པ་བཀའ་བརྒྱུད་གྱི་ལོ་སྤྱ་ཚོས་རྩལ་ཅ་བའི་སྤྲ་མ་པའ་ཚེན་དོན་
 ལོད་བྱུབ་པ་ལས་ལྷ་བ་གཅིག་རིང་ལྷས།

དགྲང་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་པར་སྤི་ལོ་(༡༥༢༤)བོད་ནས་རྗེ་བཅུན་རང་གི་སྤྲ་མ་རྩུང་པ་ཚོས་
 རྗེའི་བཀའ་འཕྲིན་འཕྲོར་བ་དང་ལྷན་སྐྱེ་གཞུགས་མ་བདེ་བ་སོགས་གྱི་རྒྱུན་པས། འབྲུངས་
 ལུལ་སློ་བོར་ལོག་ཕེབས། ལམ་བར་རྩ་རམ་རིང་ཞེས་པའི་ལུལ་སྤོངས་ཏའི་སི་རྩ་རིགས་
 ལྷན་ཚོས་གྱི་རྒྱལ་བོས་ཉེ་བར་བསྐྱུངས་པའི་མངའ་འོག་རྩ་འཕྲོར་སྐབས་སློན་ལམ་དག་པའི་

སྟོབས་ཀྱིས་¹⁰ཙུ་བའི་སླ་མ་རིན་ཆེན་རྣམ་བཞིའི་ཡ་གྲུལ་དུ་གྱུར་བ་སངས་རྒྱས་རིན་ཆེན་དང་
འཇམ་ལ་འཕྲད་བྱུང་ཞིང་སླ་མའི་སྐྱེ་དངོས་མཚོང་བ་ཅམ་ནས་རྗེ་བཙུན་རང་ཉིད་ལ་ཐ་མལ་
བའི་སྣང་བ་འགག་ཅིང་། སྐྱ་སྐྱེ་སླ་མའི་དགོ་བའི་བཤེས་གཉེན་ཡིན་པའི་ངེས་ཤེས་སྐྱེས། ཚོས་
འབྲེལ་གྱི་ཚོག་མར་སླ་མའི་རྣལ་འབྱོར་ཞུས། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་དཔལ་རྣམ་རྟེན་པའི་སྟོབ་
བཤད་འཁོར་ལོ་སྟོམ་པའི་མན་དག་ཡོངས་རྫོགས་ཞུས་ཚུལ་རྣམས་སྐྱེན་མོང་སྟོའི་རྣམ་ཐར་
དེ་ལྟེ་སྐྱར་མ་ཤོག་གངས་(ལ་ལ)དུ་གསལ།

རོར་ཆེན་ཡབ་སྲས་ཀྱི་ལས་སྟོབ། རྒྱུང་བ་ཚོས་རྗེས་གསང་སྟོན་པ། གྱིབ་ཚོང་ཁ་སྟོང་
དགོ་འདུན་བཙུན་གྱི་དཔུས་སུ་ཚངས་པར་སྟོན་པའི་སྟོམ་པ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ཚོབ་
ཅེས་དོན་གྱི་ན་དགོ་སྟོང་སྟོམ་པ་ཚོབ་ཚུལ་དང་། རྣམས་དེར་རྒྱུང་བ་ཚོས་རྗེས་རང་ཉིད་ཀྱི་
གདན་སའི་བྱི་པར་མངའ་གསོལ་ནས་རྗེ་བཙུན་ལ་རང་གི་ན་གཟུང་དང་། སྐྱུ་དེའི་གནང་
ཚུལ་རྣམས་རྣམ་ཐར་སྐལ་བཟང་དང་པའི་ཤིང་ན་འདྲེན་བྱེད་ལས་གསལ། ཡང་སྐྱེན་མོང་སྟོ་
ཡི་རྣམ་ཐར་ལྟར་ན། དགྲུང་གངས་ཉི་ཤུ་ལ་སྟོ་བོ་སྟོན་ཐང་སྐྱེན་ཆེན་དཀོན་རུ་སྟོ་བོ་མཁན་
ཆེན་བསོད་ནམས་རྒྱན་གྲུབ་ཀྱིས་མཁན་པོ་དང་།¹¹ རོར་ཆེན་ལྷ་མཚོག་མེང་གོ་ཡིས་ལས་ཀྱི་
སྟོབ་དཔོན་མོགས་མཚོང་དེ་བཞེན་རྫོགས་སྟོམ་པ་བཞེས་པར་གསུངས་པས་རང་རྣམ་ཡིན་
ཏུང་མི་འདྲ་བ་སྐྱེན་བྱ་རེ་སྣང་བ་ནི་དགྲུང་གངས་བཞེས་ཚུལ་ལ་མངའ་ལོ་བཟུང་བ་དང་
སྐྱེས་ལོ་བཟུང་བའི་བྱུང་བར་ཅམ་དུ་སྣང་།

10. རིན་ཆེན་ཙུ་བའི་སླ་མ་བཞི་ནི། ཨེ་ཧྲི་པ་ལྷ་མཚོག་མེང་གོ་དང་། རྗེ་རྒྱུང་བ་ཚོས་རྗེ། རྗེ་རིང་ཀུན་སངས་པ་
ཆེན་པོ། རྒྱས་ཆེན་སངས་རྒྱས་རིན་ཆེན་བཅས་ཡིན།

11. ཀུན་མཁྱེན་གོ་བོ་རམས་པ་ལས་རབ་དུ་བྱུང་བའི་རོར་ཆེན་ལྷ་མཚོག་མེང་གོ་ནི། ལྷུ་མོ་(༡༤༤༥/༡༥༩༥)སྟོ་བོ་
མཁན་ཆེན་དགྲུང་པོ་ཤིན་ཏུ་འགྲས་པའི་རྣམས་སུ་མོད་ནས་སྟོ་བོར་འདན་གངས་པའི་བོད་ཀྱི་སླ་མ་ཞིག་ཡིན།
རྣམས་དེར་རྗེ་བཙུན་ཀུན་དགའ་སྟོམ་མཚོག་སྐྱེན་སྟོ་བོ་ཡིན། ལྷ་མོ་དེས་སྟོ་བོ་སྟོན་ཐང་དུ་ལས་འབྲས་བུ་ཚུལ་
ཡོད། རྣམས་དེ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་སྟོ་བོ་མཁན་ཆེན་གྱིས་ཙུ་བ་བཙུན་བརྟག་གཉིས་མོགས་ཀྱི་རྒྱུད་བཤད་
གནང་ནས་རྒྱུད་དང་མན་དག་གཉིས་ཀའི་ཚོས་རྒྱན་བྱུགས་ཆེན་པོར་གནང་བའི་བསྐྱར་བཟང་གི་ཉི་མ་ཤར་
པའང་བྱུང་རོ།།རྗེ་རོར་པ་ཆེན་པོ་དེ་ཉིད་ནི་ལམ་འབྲས་སྟོབ་བཤད་ཀྱི་སླ་བཙུན་ཡང་ཡིན་པར་གསུངས།

དགུང་ལོ་ཉི་ཤུ་ཅམ་ལ་ཕེབས་རུས་རང་གི་བླ་མ་རྒྱུང་པ་ཚོས་རྗེ་ཞིང་ལ་གཤེགས་ནས་
 རྟུགས་ཤིན་ཏུ་སྐྱོ་བའི་སྟོབས་ཀྱིས་རང་དགོན་ལུ་ཕག་ཏུ་དབྱར་གནས་ཀྱང་གནང་མ་འདོད་
 པར་འཕྲིད་མཁའ་རུ་རྟུབ་པ་དགོངས་གསལ་ཀྱང་པ་གསུངས་ནས་བཞུགས། དེ་ནས་རང་
 གི་བཤེས་གཉེན་བྱམས་པ་སྤིང་བའི་ལམ་སྟོན་འོག་ལུ་ཕག་ཏུ་སྟོན་གསུམ་ལ་འགྲན་རུ་མེད་
 པའི་བཤད་པ་གནང་བར་སྐོ་བོ་མཁའ་ཆེན་དང་པའ་ཆེན་བྱམས་པ་སྤིང་པ་གཉིས་ཀས་
 བསྟོད་བསྐྱེད་ཚད་མེད་གནང་། དེ་ནས་རིམ་བཞིན་པའ་ཆེན་བྱམས་པ་སྤིང་བའང་ཞིང་
 ལ་གཤེགས་པས་བླ་མའི་རྒྱུ་ལན་གསལ་བའི་སྤྱིར་དགུང་གངས་ཉེར་གཉིས་ནས་(༡༥༥༥)
 པའ་ཆེན་བྱམས་པ་སྤིང་བའི་གདན་ས་བྱམས་པ་བཤད་སྐྱབ་ཀྱི་ཁྱི་ལ་ཕེབས་ཏེ་ལོ་གསུམ་
 རིང་གདན་ས་བསྐྱངས།

དགུང་ལོ་ཉེར་བརྒྱན་པར་སྤི་ལོ་(༡༥༥༥)ལྷུར་ཡང་དབུས་ལུ་ཕེབས་ནས་མཚུར་ལུར་
 བཀའ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཚོས་སྐོར་ཡོངས་ལུ་རྒྱུགས་པར་ཞུས། པའ་ཆེན་དགེ་འདུན་རྒྱ་མཚོ་ལས་སྐྱབ་
 བརྒྱུད་ཤིང་རྟ་ཆེ་བརྒྱུད་ཀྱི་ནང་ནས་ཞི་བྱེད་ཀྱི་ཚོས་སྐོར། པ་ཚོས་ཉི་ཤུ་ཙ་རྟུག་དང་། ལུ་ཚོས་
 ཉི་ཤུ་ལུ་ཚོས་གཉིས། མ་ཚང་ཁ་སྐོར་གི་ལེའུ་སོགས་ཞུས། རང་ལོ་ཉེར་བརྒྱུད་ལ་རྒྱུང་ཤེར་
 ཕྱིན་མ་ལས། ཕག་མོ་སྤར་ལུགས་དང་། བྱ་བཏང་ཚོས་གྲགས་དབང་པོ་ལས་ལྷན་དགོངས་
 གཅིག་ཙ་ལུང་སོགས་ཞུས། བྱུང་པར་ལྷ་སའི་ཚོ་བོའི་མཁའ་རུ་ལུང་བསྟན་ཞུས་པས་ལོ་ཆེན་
 རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ལ་བབས་པ་བཞིན་རུ་¹²ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ལས་ནས་མཁའ་
 དཔལ་བཟང་ནས་བརྒྱུད་པའི་རུས་འཁོར་གྱི་ཚོས་སྐོར་ཡོངས་རྒྱུགས་གསལ། བརྒྱུད་པ་འདིའི་
 དབང་ད་ལྟའང་ཡོད།

12. བླ་མ་འདི་ནི་རྗེ་བཙུན་བོད་ལུ་ཚར་དང་པོ་ཕེབས་པ་འདོད་པའི་མཁའ་རྒྱུན་རྒྱུང་ཏེ། ལུན་མོང་
 སྐོར་རྒྱལ་ཐར་ལས་ཁྱུང་པར་ལོ་རྒྱུ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྒྱལ་ཐར་ཅིག་ཐོབ་པས། དེའི་ནང་ནས་ལོ་རྒྱུ་བ་སྐྱེ་
 གཞིན་པའི་རུས་ལུ་ལོ་སོགས་པས་ནས་རང་དབང་མེད་པར་རྟུགས་གཡོས་ཏེ་སྐྱེ་ཕྱོག་ལ་མ་སྟོད་པར་རྒྱ་གར་
 ལ་ཕྱོན་ཟེར་བའི་རྒྱལ་ཐར་དེ་ཐོས་པ་ཅམ་གྱིས་དབུས་གཙང་ལ་འགོ་འདོད་ཀྱི་སྐོ་བཅོས་མ་མ་ཡིན་པ་ཞིག་
 རྒྱུས་ཅེས་གསུངས་འདུག

ཡང་རྗེ་བཙུན་ཉིད་ལ་སྐབས་ཤིག་ལ་མི་ལས་བཟུང་ནས་རྒྱུ་མེད་པོ་སོ་སོ་སྲིད་
 རྒྱུ་ཡི་ཤེས་ཀྱི་མཁའ་འགོ་ནི་གྲུ་མས་དངོས་སུ་ཞལ་གཟིགས་ཚུལ་གྱི་ནི་གྲུ་ཚོས་རྒྱལ་ཞུས། མ་
 ཟད་ཚུང་རྒྱལ་ལྷ་མ་དོན་ཡོན་རྒྱུ་པ་ལས་ཐོབ་ཀྱང་། ཕྱིས་སུ་དགུང་ལོ་ཉེར་བརྒྱད་ལ་གསོན་
 རྒྱུ་པོད་རང་རྒྱུ་ལོ་(༡༥༩༤)པར་རྒྱལ་སྐོམ་ལེགས་པ་རྒྱལ་མཚན་དང་མཇལ་ནས་ནི་གྲུ་
 ཚོས་རྒྱལ་སྐོམ་ཡང་ལྷ་རྒྱལ་ཞིང་ལ་སངས་རྒྱལ་ནི་གྲུ་མ་དངོས་ནས་ནི་གྲུ་ཚོས་རྒྱལ་ཐོབ་ཀྱང་
 ཡིད་མ་ཚོམས་པར་ང་ལ་ཚོས་གནང་རོགས་ལྷ་བ་འདི་ཤིན་རྒྱུ་འཇིགས་འཇིགས་རང་འདུག་
 ཀྱང་། ཚོས་རྒྱུང་སྲུང་མས་ཚོས་རྣམས་ཚར་དགོས་ཞེས་དངོས་སུ་བསྐྱེད་མ་བྱས་བྱུང་བས་
 གནང་དགོས་གསུངས་ནས། མཁའ་གྲུབ་ལྷུང་པོ་རྣལ་འབྱོར་ལས་བརྒྱད་པའི་ནི་གྲུ་ཚོས་རྒྱལ་
 གཙོས་པའི་ཤངས་པ་བཀའ་བརྒྱད་པའི་ཚོས་གངས་ལས་འདས་པ་གནང་། རྣམས་དེར་ཤིན་
 རྒྱུ་བརྒྱུང་བ་དང་བྱ་བཏང་བ་སྐོང་མོ་བའི་ཚུལ་རྒྱུ་བཞུགས་པའི་སྐབས་ཡིན་རྒྱུས་ཕྱག་ཕྱུལ་
 བ་སོགས་ཀྱང་མི་རྣམས་པའི་ཚོད་རྒྱུ་ཡོད་ཀྱང་གང་ཕྱབ་ལྷས་པ་ལ་ལྷ་མཁའ་ཤིན་རྒྱུ་མཉེས་
 ཤིང་། འབྲུལ་བ་གསེར་ལྷ་སུ་འབྲུལ་རྒྱ་མེད་པར་བརྟེན་ནི་གྲུ་ཚོས་རྒྱལ་བརྒྱ་ཚ་བརྒྱད་འཆད་
 པའི་དམ་བཅའ་མཛད། རྗེ་བཙུན་ལ་སྐྱེ་ཚེ་འདིར་ལྷ་མ་མང་པོ་ཡོད་རུང་རྟོགས་པ་མཐོ་ཤོས་
 ནི་རྒྱ་སྐོམ་ཉིད་ཡིན་པར་བཞེས་སོ། །བརྒྱད་པ་འདིའི་དབང་ལུང་བྲིད་རྣམས་དེང་སང་ཡང་
 ཡོད་པ་དང་། ཤངས་པ་བཀའ་བརྒྱད་ཀྱི་ཚོས་རྣམས་རྗེ་བཙུན་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཚོག་གིས་ནི་
 གྲུ་མ་ལས་ཞུས་པ་རྣམས་ལ་ཤིན་རྒྱུ་ཉེ་བརྒྱད་ཀྱི་ཚོས་སྐོར་ཞེས་གསུངས་ཤིང་ཡི་ཤེས་ཀྱི་མཁའ་
 འགོ་ནི་གྲུ་མ་ལས་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཚོག་གིས་དངོས་སུ་ཐོབ་པས་བརྒྱད་པ་རིང་པོ་མི་དགོས་
 ཞེས་གསུངས། རྗེ་བཙུན་གྱིས་རྒྱལ་བ་དགེ་བདུན་རྒྱ་མཚོ་ལན་གཉིས་མཇལ་ནས་ཚོས་འབྲེལ་
 རྒྱུ་བཀའ་གང་མས་ཞོར་མེད་གི་ཚ་བའི་ལུང་ཞེས་ཞོར་རྒྱུ་འབེལ་གཏམ་ཡང་མང་པོ་གནང་།

རང་ལོ་སོ་གསུམ་ལ་བྱམས་པ་དཀོན་མཚོག་དཔལ་བཟང་ལས་ཚེ་རྟ་རྒྱལ་མའི་
 དབང་མཐོས། ཡང་ལོ་དེ་ག་རང་རྒྱ་ཚེ་གདོང་ན་ས་རྒྱའི་གདུང་བརྒྱད་བདག་ཚེན་རག་གི་
 དབང་ཕྱག་གསུངས་པ་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོ་ལས་ས་པཏ་བསྟོད་པ་ཚོས་རྒྱལ་མའི་ལུང་
 དང་། ཚོ་དཔག་མེད་དཀར་པོ་ལྷ་གཅིག་སུམ་གཅིག་གི་ཚོ་རྒྱུ་སོགས་ལུང་ཞུས། དགུང་ལོ་སོ་

བཞིན་མོན་སྐབས་སྔོན་རང་ཉིད་ལོ་བཅུ་གཉིས་ལྷན་སྐྱེས་མཉམ་མཇུག་ལའི་བླ་མ་བཅུན་པ་སློ་
 བཟང་རབ་བཞུན་སྐྱེས་ཡང་མངའ་རིས་སློ་བོར་མཇུག་ནས་བཀའ་གདམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་།
 མི་འཆི་བ་གདམས་པའི་ཁོང་གཞིར། དཀའ་པོ་བརྒྱད་ཅུ་སློལ་མ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་བཀའ་གཏད་
 མོགས་ལྷན་པ་ཚོ་བུ་ལྷན་པ་ལ། རང་ལོ་སོ་དུག་ལ་བྲག་རྒྱུ་སྐྱེས་མངའ་བའོད་ནམས་
 འོད་ཟེར་ལས་སྡེ་བྱེད་པའི་ལམ་རིམ་ཚ་རྒྱུད་ལྷན། རང་ལོ་¹³སོ་བཅུན་ངོར་གར་ཅམ་ལ་རྟོག་
 རྒྱུ་ལྷོས་དཔལ་བཟང་ལས། རྟོག་ཚོས་རྣམས་ཚོ་བུ་པའི་ཚོགས་མར་གྱི་དོར་ལྷ་དགྲ། བདག་མེད་
 ལྷ་མོ་བཅོ་ལྷའི་དཀྱིལ་འཁོར་ནས་དབང་མཐོན། རང་ལོ་བཞི་བཅུ་ཐོག་གྲུབ་ཆེན་སངས་རྒྱས་
 དཔལ་མོ་ལས་མཁའ་འགྲོ་བཟའི་དབང་བྱུང་པར་ཅན་ལྷན་ཉེ་ཆེ་འདིའི་ཚོས་ལྷ་བའི་སློས་པ་
 ཡང་དེས་ཚིམ་པར་བྱས་སོ། །ཞེས་རྗེ་དེ་ཉིད་ཀྱི་ཐོབ་ཡིག་ན་གསལ་ཡོ། །

དེ་ནས་སྤྱི་ཚེ་སྤྱད་ཏུ་དཔལ་འཁོར་ལོ་བདེ་ཆེན། ཚེ་ཆེན། དམ་རིམ་མོགས་དཔོན་
 པ་མང་པོའི་ཚོས་ཁྲིར་འཁོད། མ་ཟད་རྣམ་ཐར་སྡེལ་རྒྱན་ལས་གསལ་བ་ལྟར་ན་སྤྱི་ཚེའི་
 མཚུགས་ཚོས་ལྷན་བྱུང་ཆེད་ཀའི་ཡོད་བཅུན་མ་རྣམས་གནས་སློས་གིང་ཚོས་ལྷན་བྱུང་
 ཆེ་ཞེས་པའི་རྒྱུ་ལྷོས་གསར་ཏུ་བྱས་བཏབ་ནས་རྒྱུ་བུ་གཙོ་བོར་མཇུག། དེ་ནས་སྔོན་གྱི་
 རྒྱུས་རབས་རྣམས་དང་རྗེས་ཀྱི་ཡང་སྤྱིད་ངོས་འཛིན་མོགས་ཀྱི་¹⁴ལྷན་བཞུན་གསལ་བར་

13. དགྲུང་ལོ་སོ་བཅུན་མན་ཏུ་སློ་བོ་ཚོགས་ལྷན་བཞུགས་པར་མི་སྤྱད། རྒྱ་མཚོན་ཞི་སྐབས་དེར་བོད་ཏུ་བཀའ་
 བརྒྱུད་དང་དགེ་ལུགས་པར་ཏུ་ཉེར་དམག་གི་གནས་སྤྱངས་ལུགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་སྐབས་ཡིན་ཞིང་བོད་
 རང་ཏུ་བཞུགས་ན་འགྲོ་དོན་ཆེ་བར་དགོངས་ཡོད། སེམས་ཅན་རང་གི་དོན་ཏུ་བོད་ལ་བཞུགས་པ་མ་ཟད་
 སྐབས་དེར་བཀའ་བརྒྱུད་དང་དགེ་ལུགས་ཀྱི་གདན་སའི་བདག་པོ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་རྣམ་སྤྲུལ་ཏུ་ངོས་
 འཛིན་ཡོད་མཁན་རྣམས་ལ་རང་ཉིད་དཔལ་མཐོན་ཞལ་བཞི་པའི་རྣམ་པར་སྤྲུལ་ནས་སེར་དམག་གནང་
 མི་ཏུང་བའི་བཀའ་ཡིག་ཐེམ་ག་དང་བཅས་པར་རྒྱུངས་ཚུང་བ་མོགས་རྣམ་ཐར་ལས་གསལ། སྐབས་དེར་རྗེ་
 བཅུན་བོད་པ་ཚོང་ལ་བཀའ་རྒྱུ་ཆེ་རྒྱལ་དེ་རྗེས་མ་རྗེ་བཅུན་མཚོགས་ལྷན་དེར་ཉེབས་ཏུས་གནས་སྤྱིད་དཔོན་
 ཆེན་གྱི་རྒྱལ་ལུ་ཆེ་མོའི་ཞལ་ནས་རྗེ་བཅུན་ལ་ལྷན་པའི་རྒྱལ་མོགས་རྣམ་ཐར་ཏུ་གསལ། མ་ཟད་འཇུག་དང་
 གྱི་དམག་སྤྲུག་ཀྱང་མང་པོ་བཀག་འཁོག་གནང་ཡོད་པའི་སློར་ཡོད།

14. སྤྱི་ཚེའི་ལོ་སོ་བཅུན་རྒྱ་རྒྱ་ཐའི་སྤྱི་ཚེའི་ལོ་སོ་བཅུན་ལོ་སོ་བཅུན་ཐར་ཏུ་གསལ་ཡོ། །

མཛད་དེ་རང་ཉིད་དགུང་གངས་རྒྱལ་བཅུ་མེ་སྟག་ལོའི་བོད་ལྗེ་དང་པོའི་ཚོས་པ་བརྒྱད་
 སྐྱེ་ལོ(༡༥༥༥)ལོར་བསྟན་འཕྲོའི་དོན་རེ་ཞིག་རྫོགས་པའི་ཚུལ་བསྟན་ནོ། །རྗེ་བཙུན་གྱི་སྐྱེ་ཚེ་
 གཅིག་རང་ལ་ཡང་དངོས་ཀྱི་ལྷ་སྐྱོད་གངས་ཚོད་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་ཏུང་ལྷ་མ་གཤམ་
 ཚེ་བ་རྣམས་ནི། དེ་ཡང་རང་རྣམས་ལུན་མོང་སྐོའི་རྣམ་ཐར་དུ་འདི་ལྟར་ཉེ་གཙུག་གྱུར་ནོར་
 རུས་ལུང་བསྟན་དབྱགས་དབྱུང་མཛད། །རིན་ཆེན་རྣམས་བཞིས་གདམས་པའི་གནད་རྣམས་
 གནད་། །པཎ་ཆེན་གཉིས་ཀྱི་རྟོགས་པའི་བོགས་འདོན་མཛད། །དག་གི་དབང་པོས་མ་སྟེད་སྐོ་
 བ་བརྒྱེད། །ཅེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཡིན། དེ་ཡང་ལུང་བསྟན་གནད་མཁན་གཙུག་ནོར་ནི་སྐོ་བོ་
 མཁན་ཆེན་བསོད་ནམས་ལྷན་གྲུབ་ཡིན། །ལོང་གིས་གྲུབ་ཆེན་ནག་པོ་པའི་རྣམ་འཕྲུལ་ཡིན་
 པར་ཐག་བཅད། བྱ་བཏང་རྣམས་གཉིས་ནི། སུ་ཡིན་ཏག་ཏག་ལྷ་ཤེས་མ་སོང་། །རིན་ཆེན་
 རྣམས་བཞི་ཞེས་པ་ནི་སྲར་གོང་དུ་བཤད་ཟེན་པའི་རྩ་བའི་ལྷ་མ་བཞི་དང་། པཎ་ཆེན་རྣམས་
 གཉིས་ཞེས་པ་ནི་དོན་ཡོད་གྲུབ་པ་དང་བྱམས་པ་སྲིད་པ་རྣམས་གཉིས་ཡིན། དག་གི་དབང་
 པོ་ཞེས་པ་ནི་རྗེ་དབེན་ཤུག་རྒྱལ་མཚན་ཡིན། སྐོའི་མའི་གཙོ་བོ་ནི། བ་ལུང་སྟེང་རྗེ་ཆེན་པོ།
 ཚོས་སྐྱེ་ལྟ་དབང་གཤམ་པ། མཁན་དབང་བྱམས་པ་ལྷན་སྐྱབ། མཁན་ལུང་རིགས་རྒྱ་མཚོ། རྗེ་
 བཙུན་ཀུན་དགའ་དཔལ་བཟང་རྣམས་ཡིན་ནོ། །རྟོག་ལུང་སྐྱེ་མཚེད་རྣམས་གཉིས། མང་མོས་
 ལྷ་སྐྱབ་རྒྱ་མཚོ། བསྟན་འཛིན་ཉེ་ལྷ་བཟང་པོ་སོགས་སོ། །

གཉིས་པ་ལ་གསུམ་ལས། དང་པོ་དེར་རུས་འཇལ་དུ་ཡོད་པའི་རྗེ་བཙུན་གྱི་གསུང་
 འབྲམ་མ་དཔེ་རྣམས་ལུངས་གང་ལས་གཏུག་ཚུལ་སྐྱེད་བ་ནི། དེ་ཡང་རྗེ་འདི་ཉིད་རིན་
 སུངས་པ་དང་། དམ་རིངས་པ། རྒྱལ་ཚེ་བ། གནས་རྟིང་པ། གཏིང་སྐྱེས་པ། ལྷ་ས་བ། མངའ་
 རིས་རྟོད། མངའ་རིས་སྤྱད་ཀྱི་ཆ་སྐོ་བོ་དང་དོལ་པོ་བ་སོགས་ཡོངས་ཀྱིས་གཙུག་ཏུ་བཀུར་
 བའི་ལྷ་མ་མཁན་གྲུབ་གཉིས་ལྷན་ཞིག་ཡིན་པས་གསུང་རྣམས་ཀྱང་སྟོགས་བཅུར་ཁ་འཐོར་
 བ་ལྟ་བུར་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། དམ་རིངས་ནས་གསུང་འབྲམ་ཡོངས་རྫོགས་པར་དུ་བརྟོགས་པ་
 དང་། དེ་ཉིད་ལྷ་ལྷ་སྐོ་གསལ་བསྟན་སྐྱོད་གི་སྐྱེ་རུས་ལྷ་རྟོག་བཅུན་དུ་གདན་དྲངས་ཉེ་བདག་
 སྐྱོད་མཛད། རྒྱལ་ཚེའི་ཤིང་པར་ནས་བྱུང་བའི་རང་རྣམས་སྐོར་སོགས་གསུང་ཚུལ་འབོར་ཆེན་

ཚུགས་གཅིག་ཏུ་བསྐྱིགས་པ་བྱུང་འདུག་ནའང་།¹⁵ ཏུས་ཀྱིས་འཕོ་འགྱུར་གྱིས་སྐྱོན་ལྡོག་ཚོགས་
 ལ་བརྟེན། ད་ཆ་ཡོད་ཚད་སྐབས་གཅིག་ཏུ་མཇུག་རྒྱ་དཀོན་ཅུང་། གསུང་འབྲུམ་པོད་བརྩེ་
 རྩེ་པ་ཅན་ཞིག་ནི་དེར་ཏུས་ཀྱང་མཇུག་ཏུ་ཡོད་པ་ཡང་རྗེ་བརྩུན་ཀྱན་སྐོལ་རང་ཉིད་དང་
 འབྲུངས་ཡུལ་གཅིག་པ་སློ་བོ་ལུ་པག་བྱི་ལུང་བསྐྱན་པ་བཟང་པོས་ལོ་མང་པོའི་རིང་ལ་སྐྱུ་
 ལས་བསྐྱོན་ནས་ད་ཆ་མི་ཡུལ་འདྲིར་ང་ཚོའི་མིག་ངར་བསྐྱན་ལུབ་པ་བྱུང་ཡོད། གསུང་
 འབྲུམ་ནང་ཚོས་ཚན་རེ་རྒྱང་ལ་མ་དཔེ་ལས་པའ་ཏུས་གཞན་དང་མི་འདྲ་བའི་རྟགས་དང་
 མཚན་བརྒྱགས་ཡོད་ཅིང་། ཡང་ཚོས་ཚན་ཀྱན་གྱི་ནང་ནས་རྣམ་ཐར་དང་རྩོ་ནང་བྲིད་བརྒྱ་
 གཉིས་པོ་ཚོས་ཚན་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པ་དང་། འདི་གཉིས་ལ་དམིགས་བསལ་གྱིས་ཞིབ་འཇུག་
 དང་དཔེ་བསྟར་སོགས་ཀྱིས་ཞུས་དག་བྱིན་ཐོ་གཉིས་ཀའི་མཇུག་ན་བཞག་ཡོད་བཅས་རྗེ་
 ཉིད་ཀྱི་གསུང་འབྲུམ་པོད་བརྩེ་པའི་འཇུག་ཏུ་གསལ་བཤད་གནང་འདུག ཡང་ནང་གསེས་
 ཀྱི་ཚོས་ཚན་རེ་རྒྱང་ནི་མགོ་ཙམ་ལས་མཇུག་མ་རྟེན་པ་དང་མཇུག་ཙམ་ལས་གཞུང་དངོས་
 མ་ཚང་བ་ཡང་མང་པོ་ཡོད་ཅུང་གསུང་འབྲུམ་པོད་བརྩེ་པ་ཅན་དེར་བཀོད་མེད་པར་
 གསུངས། གསུང་འབྲུམ་གྱི་མ་དཔེ་ལུངས་མ་ནི་བོད་རྟག་བརྟན་དཀོན་གྱི་པར་མ་ཡིན་པས་
 མ་དཔེ་དེ་ལས་བཤུས་པ་རྣམས་ཀྱི་མཇུག་ཏུ་རྟག་བརྟན་པར་མ་ལ་གཞི་བྲངས་ཞེས་བཀོད་
 ཡོད། རོ་ཐང་ལག་བྲིས་མ། གཞན་ཡང་པར་མ་དང་བྲིས་མ་སྐྱོ་ཚོགས་པ་ལས་བཤུས་པའང་
 མང་ཏུ་ཡོད། རྩོན་ཚད་བོད་བརྩེ་བརྩུན་གྱི་ཚད་ཏུ་གསུང་འབྲུམ་པར་ཏུ་བསྐྱབས་པར་འདུག་
 ཀྱང་། དེར་ཏུས་དངོས་ལུ་བོད་བརྩེ་ལས་མཇུག་ཏུ་མེད། གསུང་འབྲུམ་དཔེ་རྟེན་གི་མ་དཔེ་
 རྣམས་འཕྱོར་ས་ཡུལ་ལུང་སྐྱོ་ཚོགས་པ་ནས་ཡོད་དེ། མང་པོ་ཞིག་བོད་ཨ་མདོ་ཚུགས་ནས་
 འཕྱོར་ཞིང་། ལ་ལ་ནི་བོད་རྫོང་སར་དང་ཚོས་ཚན་འགའ་ཞིག་ནི་ཨ་མེས་ཞབས་དང་ཚར་
 ཆེན་སློ་གསལ་བརྒྱ་ཚོའི་གསུམ་འབྲུམ་ནང་ནས་ཀྱང་འཕྱོར་ཡོད་པ་ཚོས་ཚན་སོ་སོའི་མཇུག་
 ཀྱི་མཚན་ལས་གསལ། ད་ཡོད་ལག་ཏུ་བྱུང་བ་རྣམས་བཀོད་དེ་གསུང་འབྲུམ་པོད་བརྩུར་

15. སྐབས་དེར་བོད་ལ་ལེར་དམག་གི་བྱིང་ཆ་ཆེ་བྱིང་དགེ་ལུགས་པས་བོད་ཀྱི་ཚོས་བརྒྱད་མང་པོར་དབང་
 རྒྱར་བའི་སྐབས་ཡིན་པ་འདྲ་འདུག།

བརྗོད་བྱ་དང་ཚོས་ཚོན་ཆེ་ཚུང་གིས་སྡེ་ཚོན་ལྟ་བུར་བཤོས་ཏེ་བཞུགས་པར་བྱས་ཡོད། རྗེ་
བཅུན་གྱི་གསུང་གི་ཚོས་ཚོན་དེ་དག་པོད་སྡེ་སྲིད་ནང་དུ་ནང་གསེས་གྱི་ཤོ་རིམ་དེ་ནི་རིགས་
གཅིག་པ་རྣམས་སྡེ་ཚོན་དུ་བྱས་པར་སྣང་བ་ལས། བཅུན་པའི་སྡེ་སྲིད་འདི་ལྟར་འདུག་
བསམ་པ་ཞིག་ཏུ་ཏུག་བྱ་ཚོད་ཐུག་མ་སོང་། དེ་ལྟར་རྒྱ་མཚོན་ཡང་རྣམ་ཐར་ནང་དུ་ཚོས་
ཚོན་མང་པོ་ཞིག་ག་རུས་དང་གང་དུ་བཅུན་པའི་རུས་ཚོགས་དང་གནས་ལུལ་གསལ་པོར་
མི་སྣང་བས་ཡིན་ལོ།།

གཉིས་ལ། དེང་རུས་མཇལ་དུ་ཡོད་པའི་རྗེ་བཅུན་གྱི་རང་རྣམ་སྐོར་མདོར་ཚམ་སྐོར་བ།

རྗེ་བཅུན་ཆེན་པོ་ནི་ཞི་བར་གཤེགས་ཏེ་ད་ཆ་མི་ལོ་རྒྱལ་པོར་ ༥༥༧ འཁོར་ཡོད་རུང་
གང་གི་སྲི་ནང་གསང་གསུམ་གྱི་རྣམ་ཐར་ནི་ལུལ་འདིར་ད་རུང་ཡང་གསོན་པོར་གནས་ཡོད།
འོན་ཀྱང་སྡེ་སྲིད་རུས་འགྲུར་དབང་གིས་ས་སྟོགས་གང་སར་འཕོ་འགྲུར་སྲིན་པ་བཞིན་རྗེ་
བཅུན་གྱི་རང་རྣམ་ཡང་དེ་ལྟར་དུ་སྣང་། དེ་ཡང་སྲུས་ལུལ་གྲུ་མ་སྲུ་སྲུབ་གྱིས་བྲིས་པའི་རང་
རྣམ་གྱི་དཀར་ཆག་དུ་གསལ་བ་ལྟར་ན་རྣམ་ཐར་རིང་ཐུང་ཚོན་པ་མང་པོ་ཡོད་དགོས་པར་
སྣང་སྟེ། ༡ རྣམ་ཐར་དང་པའི་ཤིང་རྟ་འདུན་བྱེད་དང་། ༢ རྣམ་ཐར་ལུར་འདེབས་མཛེས་རྒྱན།
༣ རྣམ་ཐར་ཡང་རྒྱན་ལོར་བུའི་ཤིང་བ། ༤ རྣམ་ཐར་སྡེལ་རྒྱན་ལོར་བུའི་དོ་ཤལ། ༥ རྣམ་ཐར་
མཚར་རྒྱན། ༦ ཐུན་མོང་སྟོ་ཡི་རྣམ་ཐར། ༧ ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རྣམ་ཐར་ལྷོང་རྒྱན། ༨ རྒྱེས་
རབས་གྱི་རྣམ་ཐར་སོགས་ཤིན་ཏུ་མང་ན་ཡང་དེང་སང་དཔེ་རྟེན་སྟོགས་བམ་གཅིག་རང་དུ་
ཚང་མ་མཇལ་རྒྱ་ཡོད་པ་ནི་ཤིན་ཏུ་དགོན་ཞིང་རེ་ལུང་དར་བྱབ་ཆེ་ཤོས་དེ་སྟོན་སྲི་ལོ་ ༢༠༠༥
ལོ་མི་རིགས་དཔེ་སྐྱབ་ཁང་ནས་རྗེ་བཅུན་གྱུན་དགའ་གོལ་མཚོག་གི་སྲི་ནང་གསང་གསུམ་
གྱི་རྣམ་ཐར་ཞེས་པ་ཞིག་པོད་སྲི་ནང་གུན་ལ་བྱབ་པར་བྱས་ཡོད། རྣམ་ཐར་དེའི་མ་དཔེ་ནི་
པོད་རང་ནས་འབྱོར་བའི་ལག་བྲིས་མ་ཞིག་ལ་བྱས་འདུག དེ་ནི་དེང་སང་ལོ་རྒྱུས་པ་མང་
པོས་གཞི་བཙལ་སར་བྱེད་གྱིན་ཡོད་རུང་རྣམ་ཐར་དེ་ཉིད་ལ་ཚོག་ལོར་བ་དང་། རྒྱེས་རབས་
གྱི་ལོ་རྒྱུས་རིམ་པ་ཏུག་ཏུག་མ་བཟུང་པ་དང་། མ་དཔེ་དང་བསྐྱར་ན་ཤོག་གངས་ཆང་པ་

མོགས་ཤིན་ཏུ་མང་བར་སྒྲུང་། ཡང་སློབ་པོ་རང་ཏུ་འང་རྗེ་བཙུན་གྱི་རྣམ་ཐར་དཔེ་རྙིང་གིས་མ་
 དབུ་ཅན་དང་ནག་ཡིག་ཏུ་གྲིས་པ་འགའ་ཞིག་དེང་སང་ཡང་མཇལ་ཏུ་ཡོད་པ་ནི་སློབ་པོ་རྣམ་
 རྒྱལ་དགོན་པར་རང་རྣམ་ཆ་ཚང་དཀར་ཆག་དང་བཅས་པ་ཞིག་དང་། སློབ་པོ་སློབ་ཐར་ཏུ་རྗེ་
 བཙུན་དགུང་ལོ་ཉི་ཤུ་མན་གྱི་རྣམ་ཐར་སྐྱུ་མོང་སྐྱུ་མིན་རྣམ་ཐར་གཉིས་གཅིག་ཏུ་བྲས་
 པ་ཞིག་དང་། སློབ་པོ་སྦྱིད་མ་སྦྱིང་ཏུ་རྣམ་ཐར་མཚར་རྒྱན་ཞེས་པ་ནག་ཡིག་ཏུ་གྲིས་པ་མོགས་
 ཡོད་ཏུང་། བོད་སྤྱི་ནང་ཀུན་གྱི་ནང་ཡོད་པའི་རྗེ་བཙུན་གྱི་རྣམ་ཐར་གཞི་བཙུན་ས་དཔར་མ་
 དང་གིས་མ་མང་པོ་ཡོད་པ་ལས་ད་ལྟ་བར་ཏུ་ལག་གསོན་བྱུང་བ་ཀུན་ལས་སྤྲོས་དག་ཅིང་
 རྒྱས་མོས་དང་ཁྲུང་ལ་འཁྲུལ་པོ་འདྲ་དེ་སློབ་པོ་རྣམ་རྒྱལ་དགོན་པར་དཔེ་རྙིང་ཙུ་ཚེའི་གསལ་སྤྱི་
 ཡོད་པ་རྣམ་ཐར་བསྐྱལ་བཟང་དད་པའི་ཤིང་རྟ་འདྲེན་བྱེད་ཅེས་པ་དེ་ཡིན། རྣམ་ཐར་དེ་
 བོད་ཉིན་ཐོ་དང་འདྲ་བར་སྒྲུང་། ཡིན་ནའང་སྐྱ་ཚེའི་སྤྱི་ཏུ་མཛད་པ་འདྲ་ཞེས་རྗེ་བཙུན་གྱི་
 རྣམ་ཐར་ལ་ལོ་མང་པོར་ཞིབ་འཇུག་གནང་ཡོད་པའི་ཞིབ་འཇུག་པ་ཚོས་ངོས་འཛིན་གནང་
 འདུག་པས་དེ་དག་གི་སློབ་ཞིབ་ཚགས་སྤྱི་མཁུན་འདོད་ན། རྗེ་བཙུན་གྱི་གསུང་འབྲུམ་པོད་
 བཅུ་ཏུ་སློབ་པ་བསྐྱིགས་བྱས་ཡོད་པའི་པོད་དང་པོའི་མཇུག་ཏུ་གཟིགས་པར་ལྟོལ།།

གསུམ་ལ། རྟོག་ཏུ་རྗེ་བཙུན་གྱི་བཙུན་ཐར་རྒྱུད་ཅེས་སྟེང་བ།

རྗེ་ནང་བྲིད་བརྒྱ་འཕེལ་ཟབ་བྲིད་བརྒྱ་དང་བརྒྱད་གྲིས་མཚན་ནས་ཀྱང་འཕོད་སློལ་
 ཡོད་པ་འདི་ནི། རྗེ་བཙུན་གྱིས་སྐྱ་ཚེ་གཅིག་ལ་སྐྱ་ལས་བསྐྱེན་པའི་རྙིང་པོ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཀྱང་
 ཡིན། རྗེ་བཙུན་མཚན་དཔང་ལུང་མང་པོའི་བླ་བརྒྱུད་ཏུ་བཞུགས་པ་དང་། གསུང་མང་པོ་
 ཞིག་དེང་ཏུས་ཀྱང་མང་པོ་མཇལ་རྒྱ་ཡོད་པ་ནི་བྲིད་བརྒྱ་མའི་ཐུགས་རྗེ་ལས་ཡིན་པར་

16. རང་ཉིད་ལ་རང་རྣམ་དེ་མཇལ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བྱུང་བས་ད་ལས་ངས་རྣམ་ཐར་གཞི་བཙུན་ས་ཡིག་ཆ་
 གཅིག་རྣམ་དགོན་ཏུ་བཞུགས་པའི་དཔེ་རྙིང་མ་དང་། རང་རྣམ་དཔེ་བསྐྱུར་མ་རྗེ་ལའི་སྤྱི་མ་བཅིས་ཡིན།
 མཚན་གོང་ཏུ་ལྷོས་པ་ལྟར་རང་རྣམ་ལ་ནང་གསེས་མང་པོ་འདུག གཞན་ཡང་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་། ཚར་
 ཚེན་གྱི་རྣམ་ཐར། རྗེ་བཙུན་ཏུ་ར་རྟེན་མའི་རྣམ་ཐར་མོགས་ཡིན་ནོ།།

སྣང་། འོན་ཀྱང་དེང་སང་རྩོམ་གྱི་བརྒྱུ་མཉམ་ལུང་གི་ཡོད་མཁན་ནི་བོད་མི་ནང་གཉིས་
ལྷན་ཞིན་ཏུ་དཀོན་པོར་གྱུར་ཟེན། བོད་རང་ཏུ་སླ་མཁན་དགུང་ལོ་ཞིན་ཏུ་བསྐྱེས་པ་རེ་བྱུང་
ལ་ཡོད་པར་གྲགས་ཤིང་། རྒྱ་གར་ནང་ཏུ་ཚོས་བརྒྱུད་ཁག་གི་སླ་ཆེན་ལུང་སེ་གཅིག་ལ་མ་
གཏོགས་མེད་ཚོད་ཏུ་སྣང་། རྗེ་བཙུན་རང་གི་གསུང་འབྲུམ་ཏུ་གསལ་བའི་བྲིད་བརྒྱ་དེ་དང་
དེང་སང་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་རྩོམ་གྱི་བརྒྱུ་གཉིས་སྣང་གཞི་གཅིག་རང་ལ་འཇམ་མགོན་
ཀོང་སྐུལ་རིན་པོ་ཆེས་སླ་བརྒྱུད་ལ་བྱུང་བར་སྤོང་བྱུང་གནང་ཡོད་དོ།

གསུམ་པ་བསོད་བའི་སྐོར་ནས་འཇུག་བསྐྱེད་བ་ནི། གངས་ཅན་སྣངས་ན་ཐུབ་པའི་བསྐྱེད་
པ་ཀྱུན། རྩོགས་རིས་མེད་པའི་སྐྱེན་གྱི་ཉེར་སྐྱོད་བ། །དཔལ་ལྷན་ཀྱན་དགའ་རང་གོལ་མཚོག་
གི་རྗེ། །གསོལ་བ་འདེབས་སོ་བྱིན་གྱི་ལྷབས་ཏུ་གསོལ། །ཟབ་ཅིང་ཡངས་པའི་ནམ་ཐར་རྒྱ་
མཚོ་ནས། །རྒྱ་ཐིགས་ཅམ་ཞིག་སྐྱངས་པའི་རྣམ་མཐུ་ལས། །ཚོས་དང་མཐུན་པའི་དགེ་རྩ་གང་
མཆིས་ནམས། །རང་གཞན་ཐར་པའི་རྒྱ་ཏུ་ཡོངས་བསྐྱོལ། །ཞེས་སྐོར་ཚོག་དང་བཅས་པའི་སྐོར་
ནས། །སྐོབ་དཔོན་མ་རིག་འཛིན་ཚོས་འཛོམས་ཀྱིས། །བོད་རྒྱལ་ལོ་ ༢༡༥༠ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༤ ལྷོ་ལོ་
༢༠༢༣ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༡ དང་རེས་གཟའ་པ་སངས་ཉིན་ཏེ། །སྐོར་བ་བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་ཚོས་
འཁོར་བསྐྱོར་བའི་དུས་ཆེན་བྱུང་བར་ཅན་གྱི་ཉིན་མོར་མཇུག་བསྐྱེད་པ་ལགས་སོ། །།དགོ་
བར་གྱུར་ཅིག། །

སང་མདུན་ལོ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ནས་ ༡༩༧༩ བར་གྱི་བོད་དམག་གི་འགྲུར་བ་དང་དམག་གི་བཞོ་འགྲེམས་བྱེད་སྒྲུབ་ལ་ཚུད་ཟུང་དབྱེད་ལ།

ཚོ་དབང་དཔལ་ལྷན།

མ་སུ་རི་སམ་རྩོད་གཏན་སློབ་ཀྱི་བོད་ཡིག་དགེ་ཞན།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས་》
དང་བོད་ས་མ་ཤོར་ཤོང་ལ་བོད་དམག་གི་ལས་སུ་བཞུགས་ཚུངས་མཁན་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་སྐོར་དག་རྒྱུན་
ལོ་རྒྱུས་ནང་འཁོད་པ་དག་རྒྱ་ཆ་གཙོ་བོར་བྱས་ཏེ་ཁོང་རྣམ་པའི་སྐྱེ་ཆའི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་ནས་བོད་དམག་
གི་གནས་ཚུལ་དང་གནས་བབས་ལ་དབྱེད་ཞིབ་ཀྱི་སློབ་ཤིང་འཛོལ་སྟེགས་བྱས་ཏེ་སྤར་བོད་དམག་གི་
གནས་སྒྲུབ་ནས་འཕྲོས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་ོ་རྒྱལ་དབང་སྐྱེད་མེད་བཅུ་གསུམ་པའི་ཐུགས་རྒྱུ་ལམ་
སྟོན་འོག་བོད་དམག་ཐང་ལ་སྤར་དང་མི་འདྲ་བའི་དམིགས་བསལ་གྱི་འགྲུར་བ་གང་བྱུང་བའི་སྐོར་
དང་། དེ་བཞིན་སྐབས་དེ་དུས་བོད་དམག་གི་ཁྱབ་ཆ། ལྷག་པར་དམག་འཁྲུག་སྐབས་སུ་དམག་གི་བཞོ་
འགྲེམས་བྱེད་སྒྲུབ་ལ། མཐར་བོད་དམག་ཁག་གསུམ་ཏུ་བཞོ་འགྲེམས་བྱེད་སྐོར་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་ལྔ་དང་ས་
རྒྱལ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ར་རྫོང་བྱས་ཡོད།

བར་ཆད་གཙོ་བོ། བོད་དམག་འགྲུར་བ། བཞོ་འགྲེམས།

༡༡། ཚོས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཕྱིར་མིག་ཞིག་བཏུས་ན། སྤར་བོད་དེ་རྗེས་ལྷན་དང་
ཁེར་རྒྱུད་གི་རྣམ་པ་ཞིག་ཏུ་གནས་ནས་ཡོད་ན་ཡང་ོ་རྒྱལ་དབང་སྐྱེད་མེད་བཅུ་གསུམ་པའི་

སྐྱེ་རྒྱུ་སྤྱོད་གིས་འདས་པའི་ཉམས་ཚུངས་ལས་ཁེར་རྒྱུ་དང་རྗེས་ལུས་ཀྱི་རྣམ་པ་
 ལས་ལོ་ལ་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་བསྐྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། ལྷག་པར་ཁོང་
 གི་སྐྱེ་རྒྱུ་སྤྱོད་ཡར་རྒྱས་བྱུང་བའི་དམག་དོན་ལ་ཆ་མཚོན་ན། ཡར་ཐོན་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་དག་
 ལ་དཔེ་རྒྱུ་ཉེ་སྲིད་ལས་སྡོག་པའི་ཡར་རྒྱས་བྱུང་ཡོད། དེ་ལྟར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་
 པའི་རྒྱ་རྒྱུ་སྐོར་གཏོགས་ཅི་ལ་འཕྲོས་ན། སྤྱིར་བཏང་འཛིན་སྲིད་གི་འགྲུལ་བཤོལ་ཁོང་
 རབས་བཅུ་དགུ་པའི་མཇུག་དང་ཉེ་གྲུའི་འགོ་སྟོན་དུ་བོད་དེ་ཅུ་སྤྱི་དང། དབྱིན་ཇི། མན་ཏུ་
 བཅས་ཨེ་ཤི་ཡའི་རྒྱལ་ཁབས་ཆེ་བ་གསུམ་ནང་ཁྲུལ་འདོད་མོས་མེད་བཞིན་དུ་ཚོད་དགོས་
 པའི་རྟོག་གཞིའི་ཡུལ་ཞིག་དུ་བྱུང། ཁོང་ཚོ་དང་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་གཙོ་བོ་ཁོ་ཚོའི་
 འདོད་འདུན་དང་འཛིགས་སྤྱང་གི་རྒྱུན་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། དེས་ན་དེར་དུས་ “སྟོབས་
 ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་”ཁག་གི་འདུན་པ་བསྐྱབ་ཆེད་ཀྱི་འགྲན་བཅུར་ནང་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱུང་ཁག་རིགས་
 ལ་ལྟ་སྤངས་འཛིན་པ་དང་གཅིག་ལྷན་ཞིག་བོད་ལའང་བྱུང་འདུག་པ་ལྟར་ན། བོད་ལ་བྱིས་
 མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་སྟོབས་ཆེན་གསུམ་གྱིས་འབེན་ལ་གཟེར་བ་ལྟར་གནས་ཡོད་ལ་རྒྱལ་ཁབ་
 ཆེན་པོ་གསུམ་གྱི་ཕྱི་ལྷན་ཆེན་པོའི་ནང་དུ་བོད་དེ་ཚུངས་པས་ན་བྱིས་སྤྱོད་ལ་དབྱིན་ཇི་
 དང་མན་ཏུ་བཅས་བཅོན་འཇུག་བྱས་པའི་གནད་དོན་ལྷགས་པ་རེད།

ཅ་བའི་ཆ་ནས་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ནས་འགོ་བཅུགས་ཉེ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཤར་ཕྱོགས་སྤྱི་ལོ་
 གསོད་ཁག་སྤྱིར་གྱི་བྱ་བ་མང་པོ་བརྟམས་ཡོད་པ་རྒྱུན་མཐུན་ནས་བྱུང་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་
 “དེ་རྗེས་ཟི་ཡིང་དུ་མེད་སྐབས་ཐམ་གའི་ཚིག་རིས་བྱིངས་གོང་ལྟར་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཀའ་
 བཞིན་རྒྱུ་ཅས་པའི་ཚིག་ཚབ་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ལ་གྲུས་བཀུར་ཞུ་བ་ཞེས་བཟོ་བཅོས་གྱིས་སྤུལ་
 བ་དེ་ཡང་མ་བཞེས་པར་སྤྱིར་སྟོན་གནང་སྟབས་མན་ཏུ་“ལོང་ལྷོན་ཚོས་ད་ཆ་”ལོང་ས་
 མཚོག་ནས་མན་ཏུ་གཞུང་ལ་སྤུགས་སྟོས་མི་གཏོང་བའི་རྣམ་འགྲུལ་དུ་དོགས་ཆགས་ངོས་
 འཛིན་གྱིས་ཟི་ཁོན་ཁྲུལ་གྱི་མན་ཏུའི་དམག་དཔོན་སྤོང་ཨར་སུང་ལ་ལུའུ་ཅུན་རྒྱ་དམག་བོད་

1. མ་ཡེ་ཁྲུལ་སྤྱི་ལོ་ལྷན་མཁའ་གསལ་ལྟར་བུ་གཞི་གིས་བརྟམས། ཨ་ཕྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་ལས་ཀྱིས་བསྐྱེད། 《བོད་ཀྱི་གནས་
 བབས་》 རྒྱ་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྱེད་ཁང་ནས་དཔར་ཐེངས་དང་པོ་བཏབ། ཤོག་ངོས་༤༠

བསྐྱོད་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་འདུག་པ་ལྟར། ཟ࿳་ལོ་༡༩༠༤ལོ་གཡས་གཡོན་ལ་ཡང་རྒྱའོ་
 ཨར་སུང་གི་དམག་དཔུང་བོད་ལ་འབྱོར་ནས་སྐར་ལས་ལྷག་པའི་དགོན་པ་གཏོར་བཞིག་
 དང་མེར་སྐྱོབ་སྐྱེས་པ་དཔུང་། དེ་བཞིན་བོད་མི་མང་པོ་སྐེ་བཅད་པ་སོགས་ཀྱི་དྲག་གཙོད་
 ཚད་ལས་འདས་པ་བྱས་པ་མ་ཟད་ཟ࿳་ལོ་༡༩༠༥ལོར་རྒྱའོ་ཨར་སུང་གིས་སྡེ་དགེ་ས་སྐྱོད་
 པའི་སྲིད་དབང་འཕྲོག་པ་མ་ཟད་ཤི་ཁང་ཞིང་ཆེན་བཟོས་ལུགས་ཀྱི་དྲིལ་བསྐྱེད་ཀྱིས་ད་
 ཏུང་ཚོང་རྩ་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་ཁ་གཡས་ནས་ལུ་ཅུ་རྒྱ་དམག་བོད་ཏུ་གཏོར་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་
 བསྐྱིགས། དེ་ལྟ་བུའི་གནད་དོན་རྩ་མང་པོར་གཞིགས་ནས་“དབུས་གཙོང་ཏུ་ཡོད་པའི་
 བོད་དམག་དང་། ཁམས་སྐྱོགས་སྡེ་དགོན་མེར་སྐྱོབ་མི་དམངས་བཅས་ནས་རྒྱ་མིར་འཐབ་
 འཛོངས་བྱེད་རྒྱུའི་སེམས་ཐག་གཙོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་། བཀའ་ཤག་དང་། བོད་སྡོངས་སྐྱི་ཚོགས་
 བས་རེ་ཞིག་ཞི་བའི་ཚོགས་ལ་འགྲིགས་རང་ལྷ་རྒྱུགས་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན།
 རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མ་རིན་པོ་ཆེ་ད་ལྟ་རྒྱ་སོག་གི་ཡུལ་གྲུང་བཞུགས་ལུས་སོང་ཅང་སྐྱོ་སྐྱོག་ལ་འགལ་
 རྒྱུ་འབྱུང་དོགས་སྐྱེས་འཁྲུང་ཁོ་ན་གནང་ལུས་ཁར། རྒྱུགས་གཅིག་ནས་རྒྱ་ལའི་སྐྱ་མ་རིན་པོ་
 ཆེར་འཕུལ་ཏུ་ལྟ་སར་ཞབས་འབོད་ལུབ་པའི་གདན་ཞུའི་མི་སྣ་གཅིག་མཇུག་གཞིས་འཕུང་
 གཏོར་གནང་མཚན་གྱི་ཡོད་པ་དང་།² རྒྱ་བས་དེ་ཏུས་གནས་སྐྱབས་གང་ཅིའི་ཐད་ནས་
 རྒྱ་ལའི་ལེན་སྐྱོག་པའི་ཚད་ཏུ་སྡེབས་ན་ཡང་“རྒྱལ་བའི་སྐྱ་ལའི་ཉེན་ཁ་སོགས་ལས་རེ་ཞིག་
 ཟུར་འཐེན་བྱས་པ་རེད། མདོར་ན་དེ་ལྟ་བུའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དཀའ་ངལ་རབ་དང་རིམ་པར་
 བྱུང་བའི་ཁྲོད་ནས་བོད་མི་མང་ལ་དཀའ་ངལ་བཟོད་ཏུ་མེད་པ་བྱུང་བ་མ་ཟད། ཐ་ན་རྒྱལ་
 དབང་བཏོངས་ཏེ་སྲིད་དབང་འཕྲོག་པའི་ཉེན་ཁའི་ཚད་ཏུ་སྡེབས་སྐབས་སུ་སྐྱབས་ལེགས་
 བས་ལུགས་ཤག་ཟ࿳་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོའི་གསར་བརྗེའི་རྒྱུ་བྱང་རྒྱལ་གྱི་“བོད་ནང་ཡོད་པའི་མན་

2. དང་སྡོད་མངའ་བུར། རྒྱུ་འཕུས་རྒྱལ་ཚེ་རྣམ་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྐྱིག་ལུས། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་
 སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས།》 དེབ་ཟེང་དང་པོ། ཟ࿳་ལོ་ ༢༠༠༣ ལོར་འབྲེམས་སྡེལ་ལུས། ཤོག་ངོས་༤
 3. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་ལུག་བདེ་ལཱ་ཀྱིས་བཙུགས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》 མུང་ཆ། ཟ࿳་ལོ་ ༡༩༧༤ ལོར་
 ལྷ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། ཤོག་ངོས་ ༡༧༡

རྒྱུ་ཞི་བྱུག་གི་དཔོན་རིགས་དང་། རྒྱ་རིགས་དམག་མི་རྣམས་ལ་ལས་རན་རྒྱུ་སྲུ་སྲིན་པའི་
 སྐྱ་ལྷན་ནི། ལྷ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱ་དམག་པལ་ཆེ་བ་ཟེ་འོན་དང་ཡུ་ནན་ཞིང་ཆེན་འོངས་ནས་
 ཡོང་བ་ཤ་སྟག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཚོའི་ནང་འགའ་ཤས་སྲིར་སྐྱེས་(བཏང་)དམག་མི་རང་ཡིན་
 གྲུང་(ཡང་)འགའ་ཤས་ཀོ་ལའུ་ཉི་ཟེར་བའི་ངོ་ལོག་གསང་བ་ཚོགས་པའི་འོངས་དང་། འགའ་
 ཤས་སྲོལ་ཀོ་ཞེས་མེ་སྐྱོགས་དམག་སྐར་འོངས་དང་། འགའ་ཤས་སྲོགས་པོའི་སྲིད་སྲུག་ཚོགས་
 པ་ཟེར་བའི་འོངས་ལ་བརྟེན་རྒྱ་དང་། མན་རྒྱུ་དཔོན་དམག་ནང་ཚགས་ཆགས་སྤང་ཚུགས་
 རིས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། བོད་ནང་འོ་ཚོ་རྟོ་ཚོགས་མ་འདང་བའི་དཀའ་ངལ་ལ་བརྟེན་
 རྒྱགས་པག་ལོའི་ ༡༧༡༡ ཟླ་ ༧ པ་ནས་རྒྱ་མི་དཔོན་དམག་ནང་ཚགས་འབྲུག་འཛིང་གསོད་
 རེས་ཡང་ཡང་བྱེད་པ་དང་། ལྷག་པར་ཨམ་བན་གྱིས་ཀོ་ལའུ་ཉིའི་ས་གནས་ཀྱི་འགོ་བྲིད་
 རྒྱུ་མེད་ལྷང་ལིང་སྐྱེ་བཅད་པས་རིམ་པས་དཔོན་རིགས་ནང་ཚགས་ནང་སྐྱོན་འཇུགས་རེས་
 དང་། གསོད་རེས་ལྷག་པ་རེད། སྲིད་དོན་ལ་ཁ་མ་དན་པ་དང་། སྲི་སྐྱེར་དགུ་ཡ་མང་བས་རྒྱ་
 དཔོན་ཞེའི་ཀའུ་ལན་དང་། དཔོན་རིགས་གཞན་གསུམ་བོད་གཞུང་ལ་མགོ་བཏགས་ལྷས་
 ཉེ་མེ་ར་དགོན་པར་སྲུ་རྒྱས་བྱས་ཉེ་སྐྱབས་བཅོལ་ལྷས་ནས་བསྐྱེད་དགོས་པ་བྱུང་།”བ་ལྟར་
 ལྱི་རྒྱེ་ནས་བོད་ནང་ཡོད་པའི་རྒྱ་དམག་ཚང་མ་སྤུང་སྤུང་བའི་མཐུན་ཚུལ་འཛོམས་པ་དང་
 ལྷན་རྒྱ་གོ་སྐབས་དམ་འཛིན་བྱེད་སྤུང་བ་བྱུང་བ་རེད། ལྱིས་སྲུ་སྐར་ཡང་བོད་ལ་ཉག་སྲུ་
 བའི་གནད་དོན་དེ་འདྲ་མི་ལྷགས་པའི་ཆེད་དུ་རྒྱལ་སྤུང་ཞིག་གལ་ཆེན་དུ་མཐོང་ནས་”གོང་
 ས་སྲུ་མེད་བཅུ་གསུམ་པ་མཚོག་གིས་བོད་དམག་ལ་སྤར་དང་མི་འདྲ་བའི་ཡར་རྒྱས་བཏང་
 བ་མངོན་གསལ་རེད། གཤམ་དུ་དོན་ཚན་བཞིའི་ནང་བོད་དམག་གི་སྲིད་གནས་བབས་ནས་
 སྲུ་རྒྱེ་འཁེབ་ཉེ་”རྒྱལ་དབང་སྲུ་མེད་བཅུ་གསུམ་པའི་རྒྱས་སྐབས་སྲུ་བོད་དམག་ལ་འབྱུར་བ་
 གང་བྱུང་མིན་དང་། བོད་དམག་གི་སྲུབ་ཆ། བོད་དམག་བགོ་བཞེས་བྱེད་སྤུངས་དང་དེའི་
 སྲུབ་འབྲས་ཚོགས་གནད་དོན་འགའི་རྒྱུར་རིམ་པས་བཤད་པར་བྱའོ།།

4. ལྷ་སྲུབ་པ་དབང་སྲུག་བདེ་ལམ་གྱིས་བཙུགས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》 སྤུང་ཆ། ལྷི་ལོ་ ༡༧༧༥ ལོར་
 ལྷི་ལི་ལྷུ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། ཤོག་ངོས་ ༡༧༩

དང་མི། ༡༩༧༩ལོར་འཇུག་དབང་རྒྱ་སྤོང་བཅུ་གསུམ་པམ་པོད་དམག་ཡར་རྒྱས་བཟང་ཚུལ།

དང་ཚོག་པོད་དམག་གི་གནས་བབས་སྤྱི་ཅམ་ཞིག་སྤོང་ན། སྤྱིར་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཆབ་
སྲིད་ཀྱི་འགྲུར་འགྲོས་འོག་དམག་གི་སློབ་གཞི་ལ་ཡང་འགྲུར་བ་འགྲོ་སྲིད་པ་ནི་རང་བཞིན་
ཡིན་པ་ལྟར་བོད་དམག་ལ་ཡང་འགྲུར་བ་བྱུང་ཡོད་པ་དངོས་ཡོད་རེད། དེ་ཡང་བོད་དམག་
ཚོག་མ་ནི་རྒྱལ་པོ་སྤོང་བཅའ་གྲིས་པོད་གཅིག་གྲུར་གནང་བ་ནས་འགོ་བཅུགས་ཏེ་སྤོང་ན་
གང་ཅིའི་ཐད་ནས་ལེགས་སྐྱེལ། དེ་ཡང་བཅའ་པོའི་སྐབས་ཀྱི་དམག་ལ་མཚོན་ན། ཏུས་སྐབས་
དེ་རང་ལ་དཔག་པས་དབྱུང་ཨེ་ཤི་ཡའི་ནང་དམག་དབྱུང་གི་རྒྱ་ཚད་ཤིན་ཏུ་མཐོ་བའི་ཚད་
ཏུ་སྤོངས་ཡོད་པ་དེང་སང་མཁས་པའི་བྱབ་དོན་ཏུ་གྲུར་ཡོད་ལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང་བལྟས་
ན་དམག་གི་སློབ་གཞི་དང་ཐབས་རྒྱས། དམག་ཆས་སོགས་ལེགས་པས་རྒྱལ་སྤྱང་གི་ཐད་ནས་
དབྱུང་ཨེ་ཤི་ཡའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་བྱས་རྗེས་ཆེན་པོ་བཞག་ཡོད་པ་ལས་ར་སྤོང་བྱེད་ལྷོད། དེའི་
རྗེས་སྤར་གྱི་རྒྱལ་སྲིད་ཚོས་བཞིན་སྤོང་བའི་ཏུས་སྐབས་ལས་སྤོག་སྤེ་ནང་ཚོས་ལྷགས་ཆེན་
དར་བ་དང་ཚོས་བྱེད་མི་སྣ་ཚོར་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཆེ་མཐོང་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་ནང་བཞིན་རྒྱལ་པོའི་
པོ་བྱང་ནས་ཀྱང་ཚོས་ཀྱི་ཆེད་ཏུ་ལྷགས་ཆེར་རུས་པ་སྤྱངས་ཅང་། ཚོས་སྤོགས་ཀྱི་བྱ་བ་དེ་དར་
ཁྲབ་ཆེན་པོ་བྱུང་བའི་ཞོར་ནས་བོད་ཀྱི་དམག་གི་སྤོངས་ལྷགས་དེ་ཉམས་དམས་སུ་སྤྱིན་ཡང་
འཛམ་སྲིད་གི་ཆབ་སྲིད་ཁ་སྤོགས་དེ་ཕན་ཚུན་དབང་བསྐྱར་བྱེད་པའི་གནས་བབས་ཤིག་ཏུ་
མ་གྲུར་ཅང་རྒྱལ་སྤྱང་གི་སྤོགས་ནས་དམིགས་བསལ་དཀའ་ངལ་བྱུང་མེད།

ཕྱིས་སུ་བཅའ་པོ་དར་མས་རྒྱལ་སྤྱང་དེ་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་མཐོང་ནས་སྤར་གྱི་
ལམ་ལྷགས་ལ་འགྲུར་བ་བཟང་བ་དེ་རྒྱུན་ཏུ་གྲུར་ནས་བཅའ་པོ་བཀོངས་པ་དང་། བཅའ་
པོའི་བཅུན་མོ་ཆེན་ཆུན་གཉིས་བཅའ་པོའི་ཁྱི་འཛིན་བཀོད་སྤོགས་ལ་མི་མཐུན་པ་བྱུང་
ཅང་སྤོགས་གཉིས་སུ་གྲུས་ཏེ་བོད་འབངས་ལ་བཟོད་མི་ལྷོད་པའི་གདོད་ལྷག་བྱུང་བ་དང་
འབངས་གྲུན་ལོག་རིམ་པར་བྱུང་ནས་བོད་སིལ་བྱུར་འཐོར་ཏེ་མི་ལོ་ཕྱིལ་པོ་བཞི་བརྒྱ་ལྷག་
ཅམ་ཡུལ་གྱ་རེ་ལ་དཔོན་རྒྱུང་རེ་བྱས་ཏེ་གནས་པ་རེད། སྐབས་དེ་ཏུས་ཀྱི་བོད་དམག་ལ་

མཚོན་ན་གོང་གསལ་བོད་སིལ་བུའི་རྒྱལ་ཡུན་རིང་བོད་རྫོངས་མཐའ་དབུས་གང་སར་རྗེ་
དཔོན་ཚོན་པ་མང་པོ་ཆགས་ཏེ་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབས་ཤུགས་ཉམས་རྒྱུ་ཆེན་
པོ་བྱུང་བ་དང་ཆབས་ཅིག་ཏུ་བོད་རྒྱུའི་དམག་དཔུང་འཛོམ་ཞིག་ཏུ་བྱུང་ཏེ་རྗེ་དཔོན་ཚོན་
པ་སོ་སོས་སྐར་ཀྱི་ཁེ་དབང་ལྷན་སྦྲེལ་སྤང། དམག་དཔུང་དགོས་ངེས་རེ་འཇུགས་ཉར་ཡོད་
པ་དེ་ཚོའི་དམག་དོན་རིག་པའི་སོན་ཅ། སྤར་བོད་རྗེ་ཚོས་རྒྱལ་རིམ་པའི་སྐྱ་རྒྱུས་ཀྱི་དམག་
ཤུགས་ལམ་སྲོལ་འཁེལ་རིམ་ལས་སྐྱེས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས། དེ་མིན་ལེགས་བཅོས་གསར་
བཏོད་དང་། རྣམ་པ་མི་འདྲ་བ་གང་ཡང་མ་མཐོང་ལྟོ་ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་བོད་སིལ་བུའི་
སྐབས་ཀྱི་དམག་གི་སྐོར་མཚོན་པར་བྱས་ཡོད།

དེའི་རྗེས་ཀྱི་ས་སུག་རིན་གཙང་གི་སྐབས་ལུ་སྤྱིར་བཏང་ཆ་ནས་ལོ་རྒྱུས་ནང་གསལ་
བ་ལྟར་ཕན་ཚུན་ནང་འབྲུག་མང་པོ་བྱུང་སྟེ་གཅིག་གིས་གཅིག་བཅོམ་རེས་ཀྱིས་སྲིད་འཛིན་
ལ་འབྱུར་བ་རིམ་པར་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་དམག་གི་སྐོར་ལ་སྲིམས་ནང་གསལ་བ་ལས་དམག་གི་
ལྷན་ཆ་དང་། དམག་རྒྱུ། ལག་ཆ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ལ་རྒྱས་པ་ཞིག་མ་མཐོང་། དེ་བཞིན་སྤྱི་ལོ་
༡༩༥༩ལོར་བོད་གཞུང་དགའ་ལྷན་སོ་བྱང་དབུ་བརྟེས་པ་དང་སྤར་ཡང་བོད་དེ་གཅིག་ལྱུར་
ཀྱི་གོ་སྐབས་གིག་ཐོབ་པ་དང་ལྷན་ཏུ་བོད་དམག་ལ་འབྱུར་བ་བྱུང་བ་ནི་“⁵རྒྱལ་མཚོག་ལྷ་
པའི་སྐབས། བོད་ནང་ཁུལ་གྱི་སྟེ་པ་ཡོངས་རྫོགས་གཅིག་སྤུང་ཆགས་པ་སོགས་ཞི་དྲག་ཆབ་
སྲིད་སོག་ལེགས་བཅོས་ཡར་རྒྱས་སོང་བ་དང་། ལྷག་དོན་གནའ་རྒྱུས་བོད་རྗེ་ཚོས་རྒྱལ་རིམ་
འོན་ཀྱིས་དམག་གི་མ་རྟེན་ཡུལ་ལ་བཏགས་པ་དབུ་ཅུ་དང་། གཡོ་ཅུ། གཡས་ཅུ། ཅུ་ལག
མངའ་རིས། མདོ་ཁབས་བཅས་ནས་དམག་རྒྱུས་རྩ་དྲག་ལ་གཞིགས་པའི་དམག་འཛོམ་རྗེ་
དགོས་སྟེ་དཔོན་སོ་སོར་བཏོད་བརྗེད་དང་འབྲེལ་འདུ་འགོད་མཛད་བཞིན་ཡོད་སྟབས་བོད་
རྒྱུའི་དམག་དཔུང་གི་རྣམ་པ་མཚོན་ཤུགས་ཆེ་ཏུ་སོང་བ་དང་། རྒྱུས་བདེ་རྫོངས་འཇགས་
སྐབས་དམག་དཔུང་གཏན་ཉར་མ་དགོས་པར་རང་ཁྱེད་ས་ཡུལ་གཞིས་སོ་སོར་ནམ་ཞིག་

5. དང་སྐོབ་མངའ་བུར་སྤྱི་འབྲུས་རྒྱལ་ཅེ་རྣམ་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྲིག་ཞུས། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་
སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་སོ་རྒྱུས།》 དེབ་མེད་དང་པོ། ལྷ་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་འབྲེམས་སྟེལ་ཞུས། འོག་ངོས་༡༡

དགོས་གལ་མ་བུར་བར་སྲིར་སྲོག་མཚན་བཞིན་འདུག་པ་ལྟར་འགྲུར་བ་འགྲོ་ཡོད་ན་ཡང་
 དམག་བསྐྱོད་ཕྱིད་སྒྲངས་ནི་སྒར་ལྟར་དགོས་མཐོ་ཡོད་ཏུས་ལས་ནམ་རྒྱུན་སོ་སོའི་ཁང་
 བྱིན་ཏུ་བཞུགས་ཚོགས་པ་ལས་སྐབས་དེ་ཏུས་སྤྱིའི་འཛམ་གླིང་གི་དམག་དང་མཚོན་ཆ་སོགས་
 གྱི་ཆ་ནས་ཡར་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་མེད་ཅིང་དེར་སངས་ལྟར་དམག་དེ་ལྷུར་པོ་མེད་པ་དང་
 དམག་བྱུང་ཡང་དེར་སངས་ལྟར་གཏོར་སྐྱོན་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་ཏུས་ཚོད་སྲུང་ནང་ཡོད་མི་
 སྲུབ་པ་ཞིག་རེད། དེ་ལྟར་བརྟུན་མར་བོད་དམག་གི་སྤྱི་འཇུགས་ཆགས་ཏེ་བྱིན་མཚོས་རྒྱལ་
 ཁབ་ལ་མཚོན་ན། མོག་པོ། མན་ཇུ། ལོ་མིན་ཏང་། རྒྱ་གར་དབྱིན་གཞུང་། ལོར་ཁ། ལ་རྒྱལ་
 འབྲུག་བཅས་དང་དམག་འབྲུག་རིམ་པར་བྱུང་སྟེ་ཁ་འབྲུང་ཏུ་ལངས་ཏེ་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོ་
 ༡༩༧༢ ལོ་ལོ་འུམ་པོ་ ༢༧༠ ཙམ་ཞིག་སོང་བ་རེད།

“རྒྱལ་དབང་སྐྱེ་སྲིང་བཅུ་གསུམ་པས་བོད་དམག་ལ་འགྲུར་ཆེན་པོ་བཏང་བ་ནི་
 དམིགས་བསལ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད་དེ་ནི་བོད་དམག་གི་ལོ་རྒྱུས་དཀྱོག་མཚམས་ཤིག་
 ཏུ་ངོས་འཛིན་ན་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན། ལོར་ཏུ་སྤོང་སྲིང་ནང་བོད་དམག་ལ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་
 དགོས་པའི་རྒྱ་མཚོན་བཤད་པ་ལྟར་“རྒྱལ་དབང་མཚོག་གིས་སྒར་གྱི་གནད་དོན་མང་པོའི་
 ཉམས་སྤོང་གི་སྤོགས་སྤོམ་ལས་སྲིང་དོར་བཅུད་ལེན་བྱས་ཏེ་མ་འོངས་པར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲུང་
 ཁེ་སྲན་ཆེད་བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་བཏང་གནང་བ་རེད།

དེ་ཡང་ཡར་རྒྱས་བཏང་ཚུལ་བརྗོད་ན་ཚུ་སྲིང་ཙམ་ཚོག་ནང་“དོན་ཚན་བཞི་པ། བོད་
 འདི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་ལྟ་བུའི་སྤོབས་འགྱོར་འབྲུལ་ལས་དང་མི་ལྡན་ཏུང་། ཚོས་མཐུན་ཞི་
 བདེར་གནས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རང་དབང་དང་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས། དེར་ཏུས་ཞི་བྲག་གི་
 ལས་དོན་གང་ཅིར་དོ་དམ་ཆེ་བསྐྱེད་ཀྱིས་རང་ས་བརྟན་སྲུང་སྲུབ་པའི་བྲག་པོའི་འདྲུ་འགོས་
 རྒྱ་ཆེ་གནང་ལུས་ཡིན་ན། འབྲུལ་སྲིང་དམག་འབྲི་དང་། ཁམས་སྤོགས་ལམ་འབེལ་ཁག་ལ་

6. དང་སྲོབ་མདའ་བུར། སྤྱི་འབྲུག་རྒྱལ་ཚེ་རྣམས་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྱི་ཞུས། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་
 སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས་》 དེབ་སྲིང་དང་པོ། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ལོར་འབྲེམས་སྤེལ་ཞུས། འགྲོ་ལོ་ ༡༥

དཀའ་ཚོགས་ཕན་པུ་ཡོང་བ་གཞིར་བཅས་གཤིས། རྒྱ་ནག་ནས་མ་དག་བདག་བརྒྱུད་མྱེར་
 བྱུང་བའི་རྒྱ་མཚོན་སྟོན་བྱུང་བས་མ་ཞིབ་ཀྱིས་ཚང་མས་མ་བསྐྱལ་དང་ལྷན་སྐྱོད་པ་ས་
 རང་སྦྱོང་དང་། རང་སྡེ་རང་སྤྱང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐབས་ཚུལ་ལ་ཚང་མས་ལྷག་བསམ་འཕྱར་ལེན་
 ཆེ་བསྐྱེད་དགོས་རྒྱུ་མ་ཟད། རྟོན་སྦྱང། རྟོ་བྱང་གི་ས་མཚམས་ཁག་ལ་སོ་སྤྱད་རྟོན་མེད་ཀྱིས་
 རྒྱ་མིའི་སོ་ཉུལ་ནང་ལྷགས་མི་འབྱུང་བའི་དམ་པོས་དམ་བཅའ་ས་དང་། གལ་ཏེ་དོགས་སྐྱེད་
 ས་མོ་ཅམ་བྱུང་བྱུང་འབྲལ་འབྲལ་རྒྱུ་གཞིས་ཏེ་ཤང་བརྒྱུད་ནམ་ཉིན་ཤང་ཚོལ་གྱིས་རྒྱལ་
 ཁབ་ཏུ་སྟན་མེད་དགོས་རྒྱུ་ལས། རང་བཞིན་རྟོན་ཡངས་དང་། ཡང་དོན་མེད་རྒྱ་རྒྱུད་རྒྱུ་
 ཆེའི་དགོག་རྒྱུ་ཆེད་བཟོའི་རིགས་ནམ་ཡང་མི་ཚོགས་ཞེས་དང་“དམག་སྤྱི་ཁང་འདི་ཡང་།
 ལྷན་ལུ་རྒྱ་དམག་མཐར་སྟོན་བཏང་སྟེ། རྒྱལ་མཚོགས་སྤྱི་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་རྒྱ་གར་
 ལས་ལྷ་སར་ཐེབས་རྒྱུ་ ༡༩༧༣ ཟླ་བྲའ་ལོར་ཐུགས་སྟོན་མཚམས་སྦྱོར་དང་འབྲེལ་གསར་
 འཇུགས་མཚན་འདུག དེའི་ཤོད་བོད་སྟོངས་དམག་སྤྱི་ཁང་ཟེར་བ་བྱུང་སྟེད་མེད་ཀྱང་།
 དམག་དོན་སྟོར་སྐབས་སོ་སོར་བོད་རྗེ་རྒྱལ་སྟོན་སུ་ཡིན་ནས་བཀའ་བཀོད་འོག་དམག་
 དཔོན་སོ་སོར་འགན་དབང་སྤུལ་བ་ལྟར། ལས་དོན་འཇུར་རྒྱུ་བྱ་སྟོལ་ཡོད་པར་སྤང་།”ཞེས་
 དང་མོག་ཤོད་ས་སྤྱི་བཅུ་གསུམ་པ་མཚོགས་བོད་དཔུས་སུ་ཆེབས་བརྒྱུར་གནང་བ་དང་
 དེའི་རྗེས་བོད་མི་རྣམས་ལ་ལམ་སྟོན་གྱི་ཡིག་ཆ་རྒྱ་སྤང་ཆ་ཚོགས་གསལ་བསྐྱགས་གནང་བའི་
 དོན་ཚན་བཞི་པར་ལམ་སྟོན་གནང་བ་ལྟར་དམག་སྤྱི་ཁང་བཅུ་གསུམ་པ་བཅས་ཀྱི་ཐུགས་
 ལུ་རྒྱལ་སྤྱད་ནི་གལ་ཆེན་ནང་གི་དོན་ཆེན་ཏུ་ཆིས་པ་ཅམ་མིན་པར་བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་
 གཏོང་དགོས་པ་ནི་གཙོ་བོར་གཞིགས་ཡོད་པ་གསལ་པོར་ར་འཕྲོད་ཐུབ།

དེ་བཞིན་སྐབས་དེ་རྒྱུ་ཀྱི་བོད་དམག་གི་ལྷན་ཚུ་མཚོན་ན་“རྒྱལ་དབང་སྤྱི་

7. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་ལྷུག་བདེ་ལུན་གྱིས་བཅམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》 སྤྱད་ཆ། ལྷོ་ལོ་༡༩༧༦ལོར་
 ལྷ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དབང་། ཤོག་ཐོས་༢༢༢
 8. དང་སྟོབ་མདའ་བྱུར་སྤྱི་འབྲེལ་རྒྱལ་ཆེ་རྣམ་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྱིག་ཞུས། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་
 སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས།》 དེབ་མེད་དང་པོ། ལྷོ་ལོ་ ༢༠༠༣ ལོར་འབྲེམས་སྟེལ་ཞུས། ཤོག་ཐོས་༤༥

གོང་མ་རྗེ་ལྷོ་བོད་བརྟན་རྒྱ་མཚོས་དུས་རབས་དང་འཚོམས་པར་བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་གཏོང་གནང་གིས་དམག་རྒྱུ་ལང་རིམ་གྱི་གྲངས་གསར་བསྐྱོད་བསྐྱུངས་པ་དང་འབྲེལ་དབྱིན་རི་དང་། ཏུ་ལྷུ། ཉི་ཉོང་བཅས་ཀྱི་(ལྷགས་སློབ་ལྟར་)དམག་ཚལ་སློབ་སྦྱོང་དགོ་ཆད་བཞག་བཀའ་འགྲུགས་དང་འབྲེལ་མཐར་གང་དགོ་རིམ་གསར་ལྗོན་ལྷན་སྡེ་ནས་གཞིགས་ཞིབ་ཀྱིས་དབྱིན་ལུགས་དམག་ཚལ་ལ་སྦྱོན་མཁུ་དགོངས་མོས་ཀྱིས་ཚད་འཛིན་སྲུགས་གཏན་འཁེལ་བ་ལྟར་གཞུང་ཞབས་ཤོད་སྐོར་དང་། དམག་རྒྱུ་ཁག་གི་འགོ་བྱེད་ཁོངས་ནས་རྒྱ་གར་དུ་དམག་ཚལ་སློབ་སྦྱོང་ལ་ཆེད་གཉེར་སྦྱངས་འབྲས་ལེགས་ཐོན་བྱུང་གསར་ཤིང་ལྷོ་མིང་སློབ་ལུས་ན། ད་ལྟའི་མ་ལུ་རི་སློབ་སྦྱོང་སྤྱི་ལོ་དེར་(ཤིས་རིག་བཀའ་རྒྱུ་ར་སག་འཛིགས་མེད་སྲུང་ཆེན་དབང་པོ་)མཚོག་དང་། ཀ་དང་སྐྱུ་སྐྱུང་ཏུ་དཔོན་སྲུང་ཏུ་དོན་གྲུབ། ཆ་དང་མེ་སྐྱོད་དམག་རྒྱུ་ཏུ་དཔོན་སློབ་བཟང་ཡོན་ཏན་མོགས་མང་པོ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ཀ་དང་(སྐྱུ་སྐྱུང་དམག་རྒྱུར་)ལྷོ་དང་ག་དུས་ནས་ཡིན་པ་དང་ལྷོ་དང་ག་གཙང་ནས་ཡིན་པ་དམག་རྒྱུར་འདིས་རྒྱུན་ཏུ་ལོར་ཏུ་སྤྱིང་གར་བཅའ་སྡོད་བྱས་ནས་ལྗོན་དབང་རིན་པོ་ཆེའི་སྐྱུ་སྐྱུང་ལྷོ་ཡི་ཡོད། ཁ་དང་(ལྷ་བཞི)དམག་རྒྱུར། དབྱུག་དང་སློབ་ཁ་ནས་ཡིན་པ། ག་དང་(གཞིས་ཀ་ཆེ)དམག་རྒྱུར། གཙང་གཞིས་ཀ་ཆེ་ནས་ཡིན་པ། ང་དང་(རྒྱལ་ཆེ)དམག་རྒྱུར། ལྗོན་ཆེ་དང་གཙང་ཉེ་འཁོར་རྫོང་གཞིས་ཁག་ནས་ཡིན་པ། ཅ་དང་(དང་རི)དམག་རྒྱུར། བལ་ཡུལ་ས་མཚོམས་དང་ཉེ་བའི་དིང་རི་ནས་ཡིན་པ་ལྟར་བོད་དམག་དེ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་དམག་ལྟར་སྦྱོང་བརྗེས་སྤངས་པ་དང་དམག་རྒྱུར་དག་ལ་ག་ཁའི་མིང་བཏགས་ཉེ་དམག་རྒྱུར་ཆགས་སའི་ས་གནས་ནས་དམག་བསྐྱུ་སྦྱོང་བྱས་པ་དེ་དག་གིས་བོད་དམག་གི་སྤྱི་གཞུགས་ཆགས་ཡོད།

བོད་དམག་གི་གྲངས་འཁོར་ལ་མཚོན་ན་“མདའ་ཁག་གཅིག་ལ་ཏུ་ཤོག་གཉིས་དང་། ཏུ་ཤོག་རེར་བརྒྱ་ཤོག་གཉིས། བརྒྱ་ཤོག་རེར་ལྷིང་ཤོག་ལྷ། ལྷིང་ཤོག་རེར་བརྒྱ་ཤོག་གཉིས་དང་། ལས་རིགས་ཁོངས་མི་ལྷ་བཅས་ཡོད། ལྷིང་ཤོག་རེར་ལྷིང་དཔོན་བསྐྱུན་མི་

9. ལྷ་བཞི་བརྒྱ་དཔོན་སྐལ་བཟང་དགྲ་འདུལ་《ཞི་དག་གི་སྤྱི་ལོ་བསྐྱུབས་པའི་བརྗེད་བྱང་།》 དག་རྒྱན་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ལྷིང་། (196) བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ལྷོ་མོ་ 2007ལོར་དཔར། ཤོག་ངོས་40

གངས་ ༡༥ དང་། བརྒྱ་ཤོག་རེར་བརྒྱ་དཔོན་བསྐྱེད་མི་གངས་ ༡༩༡ ཅུ་ཤོག་རེར་ཅུ་དཔོན་
བསྐྱེད་མི་གངས་ ༡༥༩ མདའ་ལག་རེར་མདའ་དཔོན་བསྐྱེད་མི་གངས་ ༥༩༧ བཅས་ཡོད་པ་
དམག་སྐར་རེ་རྒྱང་ནང་འཕམ་ཆག་སྤུ་མ་གཏོགས་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་སྐྱོམ་གཞི་འདི་རང་
ཡིན།¹⁰ པ་ལྟར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་མའི་དབྱུས་ཀྱི་དམག་སྐར་གཙོ་བོ་མཐའ་བཞིའི་དམག་སྐར་གྱི་
སྐྱོམ་གཞི་ཚུ་བའི་ཆ་ནས་གཅིག་མཚུངས་ཡིན་པ་ཤེས་བྱུང།

གཉེས་པ། བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་བཏང་བའི་རྒྱུ་ཀྱི་དམག་འབྲུག་རྒྱུ་དང་།

སྤྱིར་ལྟར་རྒྱལ་དབང་རྒྱ་སྤེར་བཅུ་གསུམ་པའི་རྒྱལ་སྐབས་སུ་བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་
གཏོང་དགོས་པའི་གནད་དོན་གང་ལ་ལྷག་མིན་སྐོར་གོང་ཏུ་བརྒྱ་དུ་ལོ་ལྷོ་ལོ་ལྷོ་ལོ་ལོ་
དགོས་པ་དང་། བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་བཏང་བའི་རྒྱལ་ཚོང་ནི་ལྟར་རྒྱལ་དབང་མཚོག་རྒྱ་གར་
ནས་བོད་དབྱུས་སུ་ཞབས་གསོར་འབོད་པའི་རྒྱལ་སྤྱང་བ་དང་། དེའི་རྒྱལ་སྤྱང་བོད་དང་རྒྱ་
ནག་དབང་ལ་དམག་བྱུང་རྒྱུ་ནི་མདོ་སྐྱོད་ཞི་དྲག་སྤྱི་འདོམས་ཞབས་པད་སྐྱེ་མ་བྱམས་པ་
བསྟན་དར་ནས། སེམ་ལར་རྒྱ་བོད་དབྱིན་གསུམ་བཀའ་མོལ་གནད་ལུས། དེའི་བཀའ་མོལ་ལ་
འགལ་རྒྱུ་གྱུར་དོགས་ཆབ་མདོར་ཡོད་པའི་རྒྱ་མའི་དམག་སྤྱི་ཅིན་ལྷང་ལིང་དང་། འབའ་
ལྷལ་སྤོང་པ་དྲིན་ལྷང་ལིང་(རྩལ་ལྷ་ལིང་)དར་མདོར་སྤོང་པ་ཅང་ལུ་ལན་གསུམ་ཀར་རེ་ཞིག་
འཇམ་དགོས་རྒྱའི་ལྷག་བྱིས་གནད་བར། རྒྱ་དཔོན་གཞན་གྱིས་ཡིག་ལན་མེད་ཀྱང་། ཆབ་
མདོའི་དམག་སྤྱི་ཅིན་གྱིས་ཡིག་ལན་གྱི་ཚབ་ལ་ཐེངས་ཤིག་གཡག་གི་སྤྱི་བ་བསྐྱར་བ་དང་།
ཐེངས་གཅིག་རྒྱ་ཚོ་གོང་པོ་རྒྱ་མདའ་བར་ཡོད་རྒྱ་ཡིན་རྒྱལ་གསལ་བས་རྒྱ་བོད་འབྲུག་གཞིའི་
རྒྱུ་སྤོང་དང་པོ་དེ་ནས་བྱུང་བ་དང་། རྒྱུ་གཞན་དག་གཅིག་ནི། རྒྱ་མདོའི་རྒྱ་དམག་ཁོངས་
ནས། རི་པོ་ཆེར་རྒྱའི་དམག་དཔོན་ཅང་དང་། ལྷན་ཞེས་པའི་འོག་ལ་རྒྱ་དམག་ཆེག་སྤོང་དྲུག་
བརྒྱ་དང་། མེ་སྐྱོགས་གཉེས་བཅས་ཡོད་པ། མདོ་ལྷལ་ལྷལ་ཏུ་བོད་དམག་གི་རྩ་དེལ་འཚོ་མི་

10. དང་སྐོབ་མདའ་རྒྱུ་འབྲུག་རྒྱལ་ཚེ་རྩལ་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྱིག་ལུས། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་
སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས།》 དེབ་ཤིང་དང་པོ། རྩ་ལེ་༢༠༠༩ལོར་འབྲེམས་སྤེལ་ལུས། ཤོག་ངོས་ ༥༩

གཉེས་ཀྱི་དམག་ཅེ་བར་མཁུ་ནས་འཇུག་ཏེ་རི་བོ་ཆེར་བཙོན་ཏུ་བཅུག་པ། ལྷོ་རྫོང་ནས་
 མདོ་རྒྱུ་བཀའ་ལླུ་བོད་དམག་ལམ་མེད་སྤོང་བཀོལ་དགོས་སྐོར་རི་བོ་ཆེ་དང་། ཆབ་མདོའི་
 རྒྱ་དཔོན་ལ་ཕྱག་བྲིས་གནང་ཡང་། མི་དེ་གཉེས་སྤོང་རྒྱ་མཚར་བཞག་དེ་དུང་དེ་གཉེས་ཆབ་
 མདོར་གཏོང་ཚེས་ཀྱིས་རི་བོ་ཆེ་ནས་རྒྱ་དམག་ལྷ་བཅུ་དང་བཅས་ཆབ་མདོར་འབྲིད་འགོ་
 སྐབས་བོད་དམག་གིས་ལམ་བསྐྱུགས་བརྒྱབ་སྟེ་འཕྲོག་པའི་རྒྱུ་ལས་རྣོག་ཁྲ་ཆེ་ཏུ་སྦྱོར་བ་
 རེད།¹¹ ཞེས་འཁོད་པ་ལྟར་ཅེ་བའི་སྐར་རྒྱའོ་ཡར་ལུང་གི་དམག་དང་ལུ་ལུ་ཅུན་རྒྱ་དམག་
 བོད་ལ་སྤེལ་བའི་ཞེ་འཁོན་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་ཚུགས་གཞན་ཞིག་ནས་བཤད་ན་“དེ་ལོར་རྒྱ་
 བོད་ཀྱི་ས་མཚམས་རྩ་དྲག་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་མིས་བོད་ལ་བཙན་འཇུག་བྱ་རྒྱུའི་འཆར་
 གཞི་གཏོངས་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་ནང་རོ་ལོག་ཚབས་ཆེན་བྱུང་རྒྱུ་འཆར་གཞི་འདི་གནས་
 སྐབས་རིང་དོར་དགོས་བྱུང་འདུག རོ་ལོག་ཟིང་འཁྲུག་ལྷིང་འཇགས་བྱུང་མཚམས་སྐྱར་ཏུ་
 བོད་ཐོག་དམིགས་བཀར་དོ་སྣང་བྱས་ཏེ་ལུ་ལུ་ས་མཚམས་ཀྱི་དམག་དཔོན་གསར་བསྐོས་
 དམག་རྒྱུ་མེད་རི་རྩེད་གིས་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༡༤ ལ་དང་པོའི་ནང་ལྷ་སར་མཇུག་བསྐྱོད་བྱ་རྒྱུར་ཐག་
 བཅད། འཕྲལ་མེལ་དམག་འཁྲུག་མཚམས་འཛོག་གི་ཉེན་འགན་ཆེ་བའི་གོས་མཐུན་དེ་དག་
 ས་མཚམས་ཀྱི་དོན་རྒྱུ་རྒྱུང་ཏུ་ཞིག་ལ་བརྟེན་དེ་རྣོག་རོལ་ཏུ་བཏང་བ་དང་། བོད་མིས་ཞི་
 འགྲིགས་ཡོང་ཐབས་བྱས་པར་ཁས་ལེན་བྱས་མི་འདུག”¹²པ་ལས་རྒྱ་དམག་གིས་བོད་ལ་བཙན་
 འཇུག་བྱེད་རྒྱ་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་སྐོ་ནས་གོ་སྐབས་ནས་བྱུང་ལ་བོད་ལ་བརྟེན་འཛོལ་བྱེད་
 ཀྱི་ཡོད་པའི་རྒྱ་མཚན་ཡོད་པའི་ཁར་འཕྲལ་རྒྱུ་རྒྱ་དམག་གི་ཡིག་ལན་དང་བོད་དམག་ཏེ་
 རྩི་གཉེས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་ལས་ལོ་འགའི་རྗེས་སུ་སྐར་ཡང་དམག་འཁྲུག་བྱུང་བ་རེད།
 དམག་འཁྲུག་དེ་ནི་རྒྱུང་ཏུ་ཞིག་མིན་པ་དང་ཕན་ཚུན་གཉེས་ཀའི་ཉེན་ཁ་ལས་དབྱིན་རི་བར་

11. ལུ་སྐབ་པ་དབང་བྱུག་བདེ་ལུན་གྱིས་བཅུམས། 《བོད་ཀྱི་སྤིང་དོན་རྒྱལ་རབས།》 སྤྱང་ཆ། ལྷོ་ལོ་ ༡༧༡༤ ལོར་
 ལྷོ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། བོག་རོས་ ༢༥༧
 12. མ་ཡེ་ལྷལ་སྤྱི་མན་མཁུགས་མན་པ་རྒྱག་གིས་བཅུམས། ཨ་ཕྱོད་ཀམ་སྤོན་ལམ་གྱིས་བརྒྱུར། 《བོད་ཀྱི་གནས་
 བབས་》 ལྷོ་ལོ་ ༡༧༤༧ ལོར་ཤེས་རིག་དཔར་ཁང་ནས་དཔར་ཐེངས་དང་པོ་བཏབ། བོག་རོས་ ༧༩

བཞུགས་ཀྱིས་ཆིངས་ཡིག་ཀྱང་དམག་མཚམས་འཛོག་ཆེད་དང་ས་མཚམས་དབྱེ་སྲིད་ཞེས་སྲ་
སྲི་གཉིས་བཞག་དགོས་བྱུང་ཡོད། རྣམས་དེ་རྒྱུ་བོད་དམག་གི་རྒྱས་པ་ཆེན་པོ་ཚོན་པའི་སྐོར་
བོད་དམག་བཞོ་འགྲེམས་དང་དེའི་མཚུག་འབྲས་རྣམས་སུ་འཆད་རྒྱ་ཡིན།

གསུམ་པ། དམག་འབྲུག་རྣམས་བོད་དམག་བཞོ་མས་སྤངས།

ཙུ་བའི་ཆ་ནས་བོད་དམག་ལ་ཆ་མཚོན་ན་“དོར་སྲིང་ནས་བསོད་ནམས་ལེགས་ལྡན་
ལགས་ཆེད་འབོད་གནང་སྟེ་དམག་མི་སྲུང་བརྒྱ་བཅས་པར་རྒྱ་གར་དང་འདྲ་སྐོར་སྲུང་(སྲ་
ཡི་སི་)གི་ལས་(ལམ་)ལུགས་སློབ་སྦྱོང་གནང་རྒྱུ་ཤིང་གྱི་ ༡༩༥༤ ལོར་སྐོར་སྲུང་བའི་ལག་
འཛིན་རྒྱ་བསོད་ནམས་ལེགས་ལྡན་ལགས་སུ་རྗེ་སལ་གི་གོ་མིང་དང་། ལས་རྒྱུས་སུ་དེ་སྟོན་
ཨིང་ལེན་ནས་སློབ་ཚོན་སྟོན་གྲོང་མཁུན་རབ་ཀྱུན་བཟང་། ལས་བྱུར་མདོ་མཁར་སྲས་ལྷན་
ཚོགས་རབ་རྒྱས། ལྷ་སྤྲིག་སྲས། མི་དཔོན་རྒྱལ་གྲོང་ནང་སོ། ཅེ་སྲུང་མཁུན་རབ་རྒྱལ་བྱིམས།
བོད་སྲུང་གིང་རྒྱུར་བ་བཅས་ལ་བསྐོ་བཞག་གནང་སྟེ་ལྷ་ཞོལ་གྲོང་བྱིར་ནང་བྱིམས་སྲུང་(སྲ་
ཡི་སི་)གསར་འཛུགས་གནང་སྟེ་འཛོད་བསྟེན་གཙང་སླ་དང་། རྒྱན་རྒྱལ་བའི་འཇགས་བཅས་
ལ་ལྷ་རྟོག་བྱས་པས་ཕན་ཚོགས་ཡག་པོ་བྱུང་བ་རེད།”¹³ ཞེས་པ་ལྟར་བོད་དམག་ལ་ཕྱིའི་རྒྱལ་
ཁབ་ཀྱི་ལུགས་རྒྱན་ལས་འཇུར་བ་སྲན་སུ་རེ་འགོ་ཡོད་ཀྱང་དོན་དངོས་པོའི་འཇུར་བ་དེ་བོད་
རང་སྲིད་རྒྱལ་ཁབ་དབྱིན་རི་དང་རྒྱ་ནག་གི་བཙན་འཛུལ་ཡོད་ནས་མི་མང་ལ་སྲུག་སྦྱོང་
མནར་གཅོད་ཚད་མེད་པོག་པ་དེ་ལས་གོང་བཀའ་ཤག་ནས་འོག་མི་མང་བར་ཚང་མས་
རྒྱས་པ་མཉམ་སྲུང་གིས་འབད་བཙོན་བྱས་པར་རྒྱ་ནག་ནང་ཟིང་འབྲུག་ལངས་པའི་མཚུན་
རྒྱན་གྱིས་མཐར་སྐྱོད་བྱས་རྗེས་བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

དེ་ཡང་༡༩༧༤ལོའི་རྒྱ་བོད་གཉིས་དབར་བྱུང་བའི་དམག་ལ་མཚོན་ན་སྲུང་གི་འགལ་
བ་དང་སྲུང་རྒྱང་ཡོད་པའི་ཁར་འབྲལ་རྒྱན་ནི་དོན་ཚན་གཉིས་ཀྱིས་ཐོག་ནས་འགྲེལ་བརྗོད་

13. ལྷ་སྲུབ་པ་དབང་བླུག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཙམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》 སྲུང་ཆ། ལྷོ་ལོ་༡༩༧༤ལོར་
ལྷ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། ཤོག་ངོས་ ༢༡༩

གནང་གི་ཡོད་པ་དང་དངོས་སུ་དམག་བྱང་རྗེས་བོད་དམག་གིས་རྒྱ་དམག་པམ་ཉེས་བཏང་
 ཚུལ་ལ་མཚོན་ན། “མི་འབྲུག་ ༡༩༡༥ ལོར་ཆབ་མདོ། དཀར་མངོས། འབའ་སོགས་ནས་དམག་
 རྫོན་དང་། ཕོགས་རྗེས། ལོ་ལག་ཁྱོན་ཆེ་འབྱོར་རྒྱ་ཡོད་ཚུལ་མདོ་རྒྱུར་གསན་ཐོས་བྱང་བའི་
 ཁར། ཆབ་མདོ་དང་། རི་བོ་ཆེའི་རྒྱ་དམག་འབེལ་བ་བྱེད་པའི་ཡི་གེ་ཞིག་མདོ་རྒྱུའི་ཕྱག་རུ་
 སོན་པའི་ནང་ལའང་། ང་ཚོར་དམག་རྫོན་ཁྱོན་ཆེ་འབྱོར་རྒྱ་ཡོད་པས་རིང་མིན་གོང་པོ་
 རྒྱ་མདའ་བར་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་ཚུལ་གསལ་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱར་ཁམས། ལོ་འཛོལ་ས་རན། བྲག་
 གཡལ་སོགས་ཀྱི་དགོན་པ་མང་པོས་རྒྱ་མིས་བརྒྱབ་སྐྱོར་གསེགས་ཆེ་བས་བོད་གཞུང་ནས་ང་ཚོ་
 བཅིངས་བཀོལ་ཡོད་པ་ཞེས་ཡི་གེ་དང་། གསང་བའི་མི་སྣ་མང་པོ་འབྱོར་བར་བརྟེན། མདོ་
 རྒྱུས་བོད་དམག་ཚོ་ཁག་གསུམ་བྱས་ཏེ་ཁག་གཅིག་རི་བོ་ཆེ་དང་། ལྷགས་ཟམ་ཁ་བརྒྱད། ཆབ་
 མདོའི་བྱང་སྤྱོད་སྤེལ་སྤེལ་ནས་རྒྱ་མིའི་དམག་རྫོན་ཡོང་ལམ་གཅོད་ཐབས་དང་།
 བོད་དམག་ཚོ་ཁག་གཅིག་ལ་གོང་རྒྱ་མདའ་དང་། སྤམ་མདའ་བརྒྱད་ཐད་ཀར་ཆབ་མདོའི་
 རུབ་སྤྱོད་སྤེལ་བསྐྱོར་རྒྱ། བོད་དམག་ཚོ་ཁག་གཅིག་ ཆ་བ་དཔའ་ཤོད་བརྒྱད་བྲག་གཡལ།
 རྒྱར་ཁམས་ཁུལ་ཡོད་རྒྱ་དམག་མཐར་སྐྱོད་བྱས་ཏེ་འབའ་སྤྱོད་སྤེལ་ནས་དམག་རྫོན་ཡོང་ལམ་
 བཀག་སྟེ་ཤར་རྩོའི་སྤྱོད་སྤེལ་ནས་ཆབ་མདོར་བསྐྱོར་རྒྱ་བཅས་འཆར་གཞི་བྱས་ཏེ་འགོ་དམག་
 རིམ་ཐོན་བྱས།¹⁴ དོན་ལྟར་ན་སྐབས་དེ་དུས་རྒྱ་བོད་གཉིས་ཀྱི་དབར་ལ་དམག་འབྲུག་གི་ཇོ་
 ཏུག་ཆེ་ཤོས་དེ་ཆབ་མདོར་ཆགས་ཅང་དམག་གི་རྩོལ་སྤྱོད་ཆེ་བ་དེ་དུས་སུ་གསུམ་ལ་
 བསོ་འགྲེམས་བྱས་ཏེ་རྒྱ་དམག་གི་ལམ་ཁ་བཀག་པ་དང་རྒྱ་དམག་ཁ་རྫོན་མང་པོ་སྤེལ་ས་
 ཏེ་རྒྱུར་ཚོལ་གྱི་ཐབས་ཤེས་བྱས་པ་བཞིན་བོད་དམག་གིས་ཀྱང་ཕར་ཚོལ་གྱི་རྟ་གོན་ལེགས་
 པར་ཡོང་རྒྱུར་བོད་དམག་ཚོ་ཁག་གསུམ་དུ་བསོས་ནས་ཚོ་ཁག་གཅིག་གིས་ཆབ་མདོའི་བྱང་
 སྤྱོད་སྤེལ་སྤེལ་ནས་ཡོང་བའི་རྒྱ་དམག་ཡོང་ལམ་བཀག་པ་དང་། བོད་དམག་ཚོ་ཁག་
 གཅིག་གིས་སྤམ་མདའ་བརྒྱད་ཆབ་མདོའི་རུབ་སྤྱོད་སྤེལ་སྤེལ་ནས་དམག་ཐབས་བྱས་པ་

14. ལྷ་སྐབས་པ་དབང་བླུག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཅུམས། 《བོད་ཀྱི་སྤྱི་དོན་རྒྱལ་རབས།》 སྤྲད་ཆ། ལྷོ་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར་
 ལྷོ་ལོ་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། ཤོག་ངོས་ ༢༥༢

དང་། བོད་དམག་ཚོ་ཁག་གཅིག་གིས་འབའ་སྤྱོད་ནས་དམག་སྡོམ་གྱི་ཡོང་ལམ་བཀག་སྡོམ་
ཆབ་མདོར་ཡོང་རྒྱ་བྱས་པ་དང་། ཚོ་ཁག་གསུམ་པོས་དམག་སྡོམ་བཀག་འགོག་དང་ལྷན་རྒྱ
ས་གནས་ས་སོགས་ཀྱི་ཡོད་པའི་རྒྱ་དམག་རྒྱུ་ལྷན་ལྷན་བཏང་བ་རེད།

ས་གནས་བྱི་བྲག་ལ་མཚོན་ན་“རི་བོ་ཆེར་མདའ་དཔོན་ལུ་ལྷུང་བ་དང་། བྲགས་
མཚོང་བ་འལུར་མེད་རྒྱ་མཚོས་ལྷ་བ་ཁ་ཤས་ལས་མ་འགོར་བར་རྒྱ་དམག་མཐར་སྐྱོད་བྱས་
ཏེ་རྒྱའི་དམག་དཔོན་ཆེ་བ་གཉིས་དང་། དམག་དཔུས་བྲག་བརྒྱ་སྐྱོར་ཆབ་མདོར་སྐོས་ཤོར་
ལས་དེ་བྱིངས་རྒྱ་དམག་མང་པོ་བསད། མང་པོ་འལུས། ལོ་ལག་མང་པོ་ཚོབ་པའི་ཁོངས་
འཇར་མན་ནས་བཟོས་པའི་མི་སྤྱོད་གཉིས་ཀྱང་ཚོབ་པ་དང་། དེ་ནས་ལྷགས་ཟམ་ཁ་དང་།
ངོམ་རྒྱ་རྩ་རྒྱ་བརྒྱད་ཆབ་མདོར་ཉེ་འགམ་རྒྱ་འཆར་གཞི་རྒྱ་མི་སྤྱོད་ ༡༡༧༧ ལྷ་ ༤ པའི་ནང་
འབྱོར་བ་རེད། སྐབས་དེར་མཇོ་ཟམ་ཁར་སྐད་གསུངས་ཅན་གྱི་མདའ་དཔོན་ལུ་ལྷུང་བ་དག་
ཤོར་བྱུང་འདུག”¹⁵པ་དེས་རི་བོ་ཆེ་སྤྱོད་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་དམག་དག་དེད་དེ་སྤྱོད་ཟམ་ཁ་
དང་། ངོམ་རྒྱ་རྩ་རྒྱ་བར་རིམ་པས་ལྷུང་དེ་ཆབ་མདོར་བར་འབྱོར་བ་རེད།

དེ་བཞིན་ཀོང་པོ་སྤྱོད་སུ་ལ་མཚོན་ན་བོད་དམག་ཚམ་མིན་པར་མི་མང་ནས་ཀྱང་
ཚོར་བྲགས་ཆེན་པོས་“རྒྱ་མིའི་དམག་མི་དང་། ཞི་བའི་ལས་བྱེད་དུས་གཅིང་ནང་ཡོད་པ་
ཚོར་བོད་མིས་སྡེད་བསྐོ་དང་། འལུག་འཛིངས་ཡང་ཡང་ཡོང་གི་ཡོད་པས་མ་ཚད། བོད་
ཤར་སྡོམ་སྤྱོད་སུ་ལ་ཀུ་གནས་སྡེ་པས་ཡོངས་གྲགས་སོགས་རྒྱ་མིར་ངོ་ལོག་རྒྱབ་སྡོམ་སོ་
ནང་སྡོད་རྒྱ་མིའི་འབྲུ་རྒྱབ་དཔོན་དམག་ཚོང་མ་བསད་པ། ལྷ་སར་སྡོད་པའི་དམག་སྤྱི་ཅུང་
ཁོངས་ནས་ཀྱང་རྩོ་ཐལ་དམག་བཅས་སྤྱོད་ལུ་བཏང་བ་རོང་ས་ས་བཅོན་སོགས་ལམ་འཁེལ་
བཅའ་སྲིད་དོག་པས་རྒྱ་དམག་རྒྱུ་ལ་ཕམ་ཉེས་ཆེན་པོ་བྱུང་སྟེ་དོ་ཆའི་གདོང་བ་དམས་
བཞིན་ཁྱུངས་སོ་སོར་སྤྱིར་ལོག་བྱེད་དཀོས་བྱུང་བ་རེད།”¹⁶ཞེས་འཁོད་པ་ལྟར་ན་སྐབས་དེ་

15. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་བླུག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཅུམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》སྤྱད་ཆ། ལྷ་ས་ ༡༩༧༤ ལོར་
ལྷ་ས་ལྷ་སྤྱི་པར་ཁང་ནས་དཔར། ཤོག་ངོས་ ༢༥༩
16. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་བླུག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཅུམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》སྤྱད་ཆ། ལྷ་ས་ ༡༩༧༤ ལོར་

པས་འགོ་བྱུང་ཆེ་བ་མ་བྱུང་ལྟར། དབྱིན་གཞུང་ནས་ཕྱག་རྟགས་སུ་སྤུལ་བའི་འཕྲུལ་མདའི་
ཁོངས་ནས། དབྱིན་མདའ་ཁ་རིང་རོ་གྲངས་ཉིས་སྟོང་ཐམ་པ་མདའལ་བཅས་འཕྱོར་བ། དམག་
ས་གལ་ཆེ་ཆུང་གིས་ཆ་བསྐྱེས་གནང་བ་ནས་བརྒྱབ་པོད་དམག་གི་ཤྱགས་ལམ་མེད་རྒྱས་
ཉེ་ཆབ་མདོའི་རི་ཚེ་ཕན་ཚུན་ཚང་མ་དང་། མདུན་ངོས་ཟམ་པ་གཉིས་ཀའི་སློབས་ཀྱི་འགོ་
ལམ་ཚང་མ་བོད་དམག་ལ་ཐོབ་པ་རེད།¹⁸ འདུག་པར་གཞིགས་ན། རྒྱ་བོད་རྟོག་དྲ་ལྷགས་
སའི་ས་གནས་ལྟེ་བ་ཆབ་མདོའི་སློབས་བཞི་མཚམས་བརྒྱད་ལ་བོད་དམག་གིས་བྱུང་བྱུབ་
པ་བྱུང་བ་མ་ཟད་ཆབ་མདོའི་སློབས་སུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་དམག་ཚང་མ་སྤྱིར་སྤྱད་བཏང་བྱུབ་པ་
དངོས་ཡོད་རེད།

དེ་བཞིན་“ཆིངས་ཡིག་གོང་ལོག་གི་བརྗོད་ཆེད་སོགས་གནས་ཚུལ་ག་པར་བལྟས་
ཀྱང་བོད་པའི་དྲག་བོའི་སྟོབས་ཤྱགས་ལ་སྤྲོད་རྒྱུ་བྱེད་ས་མེད་ས་གསལ་བོ་ཡོད་པ་མ་ཟད།
རྒྱ་བོད་དབྱིན་གསུམ་འདྲ་མཉམ་གྱི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་པ་དེས་བོད་རང་དབང་རང་བཙན་
ཀྱི་གནས་སྟངས་ར་རྫོང་ཕིན་ཏུ་གསལ་བོ་བལྟན་གྱི་ཡོད་པ་རེད། ¹⁹ཟེར་བ་ལས་བོད་ཀྱི་
དངོས་ཡོད་ཀྱི་དམག་གི་སྟོབས་ཤྱགས་དང་དམག་བགོ་འགྲེམས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ཀྱང་མཚོན་
པར་བྱས་ཡོད། དེ་ལྟར་བོད་དམག་གིས་རྒྱ་དམག་ཕམ་ཉེས་བཏང་སྟེ་བོད་དམག་རྣམས་རེ་
ཞིག་ཞི་བདེ་སྤྱིངས་འཇགས་རང་གནས་ཚུལ་ནི་“གཞིས་ཚེ་དང་། དིང་རི། རྒྱལ་ཚེ། བྱ་བཞི་
ལྟ་བུའི་གནས་སྤྱར་ཏུ་རྒྱུན་ལས་འགོ་དམག་དགོས་ངེས་མ་གཏོགས་བྱིངས་རྣམས་སྤྱར་ནམ་
བཅར་བཀའ་བརྟེན་མ་ལེབས་བར་རང་བྱིམ་ཏུ་སྟོག་གོ་རྣམས་དང་། ལྷི་རྣམས་ཡོད་རིགས་ས་ཁྲུལ་
སོ་སོའི་གོ་མཚོད་ཏུ་བསྟུ་འཇུག་བྱེད། གོ་མཚོད་སྤྱང་བྱ་དང་། བར་དགོས་སྤྱད་སྤྱིང་ཁག་རེ་

18. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་བྱུག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཙམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》སྤྱད་ཆ། ལྷི་ལོ་ 1926 ལོར་
ལྷ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། བོག་ངོས་ 244

19. ལྷ་སྐབ་པ་དབང་བྱུག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཙམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》སྤྱད་ཆ། ལྷི་ལོ་ 1926 ལོར་
ལྷ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར། བོག་ངོས་ 245

ཟླ་རེ་སྔོན་རེས་བརྗེ་ལེན་ལྷན་པུ་མེས་འཕོད་པ་ལྟར་ན་དབུས་ཀྱི་དམག་སྐར་བཞིར་དགོས་ངེས་
ཀྱི་རྒྱན་སྔོན་དམག་མི་དང་དེ་བཞིན་དམག་མཚམས་བཞག་རྗེས་གོ་མཚོན་བསྐྱེད་པ་དག་
ལྟ་སྲུང་བྱེད་མཁན་གྱི་དམག་མི་བརྗེ་རེས་ཀྱི་བཞག་པ་ལས་དེ་མིན་བོད་དམག་ཚང་མ་རང་
བྱིས་དུ་སློབ་པ་དང་དགོས་ངེས་བརྗེ་གཏོང་དུས་སུ་འབྱོར་དགོས་པར་བྱས།

མདོར་ན་སྐབས་དེ་དུས་སུ་བོད་དམག་གི་སྟོབས་ཤུགས་དང་བཞོ་འབྲེམས་བྱེད་
སྒྲུངས་ལེགས་པ་སོགས་ཀྱིས་བོད་རྒྱའི་དབར་བཞག་པའི་ཚེངས་ཡིག་ལ་ཆ་འཇོག་བྱས་ནས་
བསྐྱད་པ་ལས་བོད་དམག་གིས་རྒྱ་དམག་དེད་བསམ་ན་དེ་དུས་ཀྱི་ས་མཚམས་ཀྱིས་མི་ཚང་
པར་ཐག་རིང་པོར་དེད་ཐུབ་པའི་སྟོབས་ཤུགས་དང་ལུས་པ་ཡོད་པར་ང་ཚོས་ཚོད་དཔག་
བྱེད་ཐུབ་པོ།

མཚུག་གཏམ།

འདི་ལྟར་རང་ལུས་གང་སྟོགས་ཀྱིས་«སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོ་ ༡༩༡༩ བར་གྱི་བོད་དམག་གི་
འགྱུར་བ་དང་དམག་གི་བཞོ་འབྲེམས་བྱེད་སྒྲུངས་ལ་ཅུང་ཟད་དཔྱད་པ་»ཞེས་པའི་བརྗོད་
གཞིའི་ཐོག་དཔྱད་ཚོམ་ཞིག་འབྲི་བྱས་པར་ན། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོ་བོད་དམག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
དཀྱིག་མཚམས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དཀྱིག་མཚམས་དེ་བརྒྱུད་ནས་སྐར་བོད་བཅོན་
པོའི་སྐབས་ཀྱི་དམག་གི་སྟོབས་ཤུགས་རེ་ཞིག་ཉམས་དམས་སུ་བྱིན་ཏེ་བྱིས་མཚོས་རྒྱལ་ཁབ་
ནས་དམག་མང་པོ་བྱུང་བའི་ཉམས་སྲུང་ཁྲོད་ནས་སྐར་ཡང་བཅོན་པོའི་སྤྱི་ལོ་སྟོབས་ཤུགས་
ལོག་བྱུང་བ་ལྟ་བུས་བོད་དམག་དེད་རབས་དང་སྟོབས་ཤུགས་ཅན་དུ་འཕེལ་གྱུར་བྱུང་བ་
བོད་དམག་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་གསལ་པོར་ཁ་གྲགས་ཀྱི་ཡོད། ལྷག་པར་སྐབས་དེ་
དུས་ཀྱི་བོད་དམག་ཡར་རྒྱས་དང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་རྒྱ་དམག་དང་འཐབ་འཛིང་བྱེད་ཐབས་
ནི། བོད་དམག་དེ་བཅོན་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་འཐོར་བའི་རྗེས་ཀྱི་བོད་དམག་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཚང་

20. དང་སྟོབ་མདའ་ཟུར། སྤྱི་འཇུག་རྒྱལ་ཚེ་རྣམ་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྲིག་ལྷན། «བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་
སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས།» དེབ་མེད་དང་པོ། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ལོར་འབྲེམས་སྤེལ་ལྷན། བོག་ལོས་༩༤

མཐོ་ཤོས་ཤིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་ལྟར། དམག་རྩལ་མཁས་པོས་རྒྱ་དམག་ལ་
ཁ་གཏད་རུ་ལངས་ཏེ་གྲུབ་འབྲས་ཆེན་པོ་དོན་ཡོད་པ་བཅས་སོ། །

ཟུར་ལྟའི་དབྱུང་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

- 1.མ་ཡེ་ལྷལ་སྤྱི་མན་མལགས་མན་པ་རྒྱལ་གིས་བཙམས། ཨུལྲུ་ཀམ་སློན་ལམ་གྱིས་བརྒྱུར། 《བོད་ཀྱི་གནས་བབས་》 གྱི་ལོ་༡༧༥༥ལོར་ཤེས་རིག་དཔར་ཁང་ནས་དཔར་ཐངས་དང་པོ་བཏབ།
- 2.དང་སློབ་མདའ་བུར། སྤྱི་འབྲས་རྒྱལ་ཚེ་རྣམ་རྒྱལ་དབང་འདུས་ཀྱིས་ཚོམ་སྤྲིག་ཞུས། 《བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་དམག་དོན་ལོ་རྒྱུས།》 དེབ་ཐེང་དང་པོ། གྱི་ལོ་༢༠༠༩ལོར་འགྲེམས་སྤེལ་ཞུས།
- 3.ཞུ་སྐབ་པ་དབང་རྒྱལ་བདེ་ལྡན་གྱིས་བཙམས། 《བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས།》སྤྲད་ཆ། གྱི་ལོ་༡༧༥༥ལོར་ལྷོ་ལི་ལྷོ་མི་པར་ཁང་ནས་དཔར།
- 4.གྲུ་བཞི་བརྒྱ་དཔོན་སྐལ་བཟང་དག་འདུལ་《ཞི་དྲག་གི་སྤྱི་ཞུ་བརྒྱབས་པའི་བརྗོད་བྱང།》དག་རྒྱན་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེང། (༡༥) བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང། གྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོར་དཔར།
- 5.དབུ་དཀར་ཚང་བྱམས་པ་སྐལ་ལྡན། 《མི་ཚེའི་རིང་པོར་སྤྱི་དོན་ཆེད་ཞི་དྲག་གི་ལས་འགན་ཁྲངས་རིམ།》 དག་རྒྱན་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེང། (༩༩) བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང། གྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་དཔར།

ལྷན་པུས་ཚོམ་པའི་འོག་གི་པོད་ཀྱི་སྐབས་ཡི་ རྒྱ་མིའི་ཚུལ་དུ་མི་སྲིད་ཀྱི་
བརྒྱུད་ཚུལ་དང་ལྷན་པུས་ཀྱི་མི་སྲིད་ཀྱི་མཚན་ཉན་ལྷན་པུས་ཀྱི་འབྲེལ་བ།

ཕན་ཚུགས།

པོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་དབང་བཟུང་པ་ནས་ད་དབར། གྲུང་
ལུ་མི་རིགས་རྒྱལ་ཁབ་ཚེན་བརྒྱུར་དར་དང་གྲུང་ལུ་མི་རིགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་གི་འདུ་ཤེས་སྤྱོད་བརྟུན། གྲུང་གོ་
ཅན་སོགས་ཀྱི་ཚབ་སྲིད་འབོད་ཚེག་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས། ལྷག་པར་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་སྲིད་དབང་གིས་
ཚོད་འཛིན་འོག་གནས་པའི་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་བོད་དང་ལྗོ་སོག་ནང་མེ་ལྷགས་དེ་བས་ཆེ་
ཏུ་འགོ་བཞུགས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁབ་ཉུང་གིས་སྲིད་དབང་ཟིན་རྗེས་སྤྱོད་ཚོ་གྲུང་ལུ་ཚོགས་ལུ་བརྒྱུར་
བའི་(“夷”变成“华”) མི་རིགས་མཚུངས་རྒྱུར་གྱི་སྲིད་བྱུས་ད་དུང་ཡང་རྒྱ་ནག་འབྲོངས་བཞིན། དེ་ནི་མི་
ལེར་སྤེལ་མཁུན་བཅའ་རྒྱལ་གྱི་མི་རིགས་མཚུངས་རྒྱུར་སྲིད་བྱུས་ཤིག་རེད། ད་དུང་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུ་
རྒྱུ་ཁབ་ཀྱི་རིང་གི་ལུ་ཡི་རྒྱུག་ལམ་(华夷秩序Hua-Yi distinction) རྒྱ་ནག་མཐུད་པ་ཞིག་རེད། ཏུ་ལྷགས་
ཀྱི་མཁུན་པ་ཚོས་རྒྱ་ནག་ནི་མི་དང་མི་རིགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཚོ་ཕྱོད་སོང་(中国为人，而夷狄
为禽兽) ཏུ་རོས་འཛིན་པ། རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁབ་ཉུང་གིས་བོད་དང་སོག་པོའི་མི་ཚོ་སྤྱོད་དང་རྗེས་ལུས་
ཅན་གྱི་ཚབ་མཚོན་བཟོ་བ། གྲུང་གོ་གསར་པས་བཅིངས་འགྲོལ་གཏོང་བའི་དགོས་མཁོ་ཡོད་མཁུན་
དང་། (需要“新中国”的“解放”) རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་གཞིའི་མི་རིགས་དང་གྲུང་ལུ་རིག་གཞུང་གི་བདག་
དབང་ཅན་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས་སློབ་གསོ་(教化) སློབ་དགོས་མཁུན་ཞིག་བཟོས་ཡོད། རྒྱ་ནག་དམར་

པོད་མི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཀྱང་ལྷ་མི་རིགས་སྣ་མང་གཞི་གཅིག་ཆགས་སྤངས་ (中华民族的多元一体格局) མོགས་ཆེས་མངོས་སྟུག་ལྡན་པའི་ཆབ་སྲིད་འབྲོད་ཚོག་འོག་གཏུག་རྒྱུ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་མི་སེར་སྲིལ་མཁན་བཙའ་རྒྱལ་གྱི་དབང་རྒྱར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་ཆེན་པོའི་ (大中华) ལྷ་རྒྱལ་འོག་བོད་དང་མོག་པོ་གཉིས་དཀའ་སྟུག་གཅིག་མཚུངས་དང་། ལས་དབང་གཅིག་མཚུངས་རེད།

འཛ་ཆད་གཙོ་པོ། རྒྱ་ནག་ཆེན་པོ། བོད། མོག་པོ། མི་སེར་སྲིལ་མཁན་བཙའ་རྒྱལ།

དང་པོ། བྱང་ལྷ་མི་རིགས་གསར་བརྗོད་དང་བོད་མོག་ཆེད་སེམས་ཡིག

༄༅། མོག་པོ་ཡོན་ཏུབ་རྗེས་ཀྱི་མིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་འགོར་གྱུ་ཡོན་ཁྲུང་ (朱元璋) གིས་ཏུ་ལུ་མཐར་སྐྱོད་དང་གྲུང་ལྷ་སྐར་གསོ་ (驱除胡虏 恢复中华) ཞེས་པའི་འབྲོད་ཚོག་བཏོན་ཡོད། ལྷགས་པག་ལོའི་གསར་བརྗེའི་ (辛亥革命, 1911, Revolution) སྐབས་སུ་རྒྱ་ནག་གིས་མི་རིགས་རིང་ལུགས་བ་ཚོས་ཙུ་འཛོན་ནང་《中国同盟会革命方略》ལྷ་ལུ་མཐར་སྐྱོད་དང་གྲུང་ལྷ་སྐར་གསོ་ (驱除鞑虏 恢复中华) ཞེས་པ་གསལ་བོར་འཁོད་ཡོད།¹ དེ་ནི་མན་ཏུ་མིས་བཙུགས་པའི་སྲིད་དབང་རྒྱུང་པ་མགོ་རྟིང་བསྐྱོགས་ནས་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་དབང་ཆ་འཛོན་པའི་སྲིད་གཞུང་གསར་བ་སྐར་གསོ་བྱས་པ་མཚོན།

ས་བྱི་ལོའི་ལུགས་སྐྱར་ (戊戌变法The Hundred Days' Reform) ཀྱི་འགོ་བྲིད་ཐན་སི་ཐུང་ (谭嗣同) གིས་ཤིང་ཅང་དང་བོད་གཉིས་བཙོང་ནས་གྲུང་ཡོན་ས་ལྷལ་ (中原, Central Plains) སུང་སྐྱོབ་བྱེད་པ། མན་ཏུ་དང་མོག་པོ་ཚང་མ་ཕྱིར་འཚོང་བྱེད་པའི་འབྲོད་རྒྱལ་བརྗོད་ཡོད།³ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ཚུའུ་ཅུང་ (邹容) གིས་《གསར་བརྗེའི་དམག》 (革命军)ཅེས་པའི་ཚཱ་དེབ་ནང་ངས་སྟུན་མཚེད་ཚོར་བཤད་རྒྱུ་སྟོན་གྱི་སྲིད་དགུ་དང་

1. 维基百科: 鞑虏 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E9%9F%83%E8%99%9C>
2. 维基百科: 中国同盟会 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E5%90%8C%E7%9B%9F%E4%BC%9A>
3. <https://zhuanlan.zhihu.com/p/228786084>

ད་ལྟའི་ཞིང་ཆེན་བཙུན་དེ་ང་ཚོ་རྒྱ་མི་རིགས་སྐྱེས་ས་དང་འཚར་ས། ང་ཚོའི་རྒྱལ་ཁབ་
 མི་རིགས་གནས་ས་དེ་མ་རེད་དམ། (吾正告我同胞曰：昔之禹贡九州，今日之十八
 行省，是我皇汉民族嫡亲同胞生于斯、长于斯、聚国族于斯之地乎?)⁴ ལྷུ་
 བྱང་གི་འོས་ལངས་ (武昌起义，Wuchang Uprising) སྐབས་སུ་སྐར་མ་བཙུན་ཅན་
 གྱི་དར་ཆ་དེ་ཡང་རྒྱ་མི་རིགས་གནས་སའི་ཞིང་ཆེན་བཙུན་གཅིག་པོ་མཚོན་གྱི་ཡོད།
 དེའི་ནང་སོག་པོ་དང་མན་ཇུ། ཤིན་ཅང། བོད་བཙས་ཚུད་མེད།⁵

པར་ཁུངས། ལེ་ཁི་རིག་མཛོད།

ཉི་འོང་དེང་རབས་ཅན་ཏུ་བསྐྱར་ཆེད་གོང་མའི་སྲིད་ལོའི་ཕྱིས་འགོ་ (神武天皇纪
 元, Japanese imperial year)གསལ་གཏོང་བྱས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་བ་ཚོས་དེར་
 དཔེ་བལྟས་ནས་ཉོང་ཉི་སྲིད་ལོའི་ཕྱིས་འགོ་ (黄帝纪元, Yellow Emperor Calendar) བཟོས་
 ཡོད། དེས་མན་ཇུ་མིས་ལྷེ་བོ་ཅན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དགག་པ་བྱེད་པ་ཞིག་མཚོན། ད་དུང་ཁོ་ཚོས་ཉི་
 འོང་ལོ་རྒྱུས་(《东洋史》) གྱི་རྩོམ་དོན་དཔེ་བླངས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་(《中国史》) བཟོས་ཡོད།

4. 维基百科: 革命军 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E9%9D%A9%E5%91%BD%E8%BB%8D>
 5. 维基百科: 十八星旗 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E5%8D%81%E5%85%AB%E6%98%9F%E6%97%97>

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༥ ལང་ཆེ་ཁྲའོ་(梁启超)ཡིས། 《ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་ཀྲང་ལོ་མི་རིགས་ཀྱི་རྟོག་དཔྱད》(《历史上中国民族之观察》)ཅེས་པའི་རྩོམ་ཡིག་ནང་དུ་ཀྲང་ལོ་མི་རིགས་(中华民族)ཟེར་བ་ཐེངས་བརྒྱུན་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད་དེ། “དེང་གི་ཀྲང་ལོ་མི་རིགས་ནི་ཡོངས་ཁྲབ་ཏུ་ཕལ་ཆེ་བ་རྒྱ་མི་རིགས་རེད། དེ་ནི་རང་རྒྱལ་གྱི་གཙོ་གཞི་མི་རིགས་ཏེ། མེས་པོ་ཡན་ཏོང་གི་བརྒྱུད་པ་ཡིན།”(今之中华民族，即普遍俗称所谓汉族者，它是我国主族，即所谓炎黄遗族。)ཞེས་གསལ། འོན་ཀྱང་ལང་ཆེ་ཁྲའོ་ཡིས་ཀྲང་ལོ་མི་རིགས་ཟེར་བ་དངོས་སུ་བེད་སྤྱོད་སྐབས་ཟང་ཟིང་དང་ཁ་གསལ་མི་འདུག་མཚམས་རེར་རྒྱ་མི་རིགས་དང་མཚམས་རེར་རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་ཚང་མར་(所有民族)བེད་སྤྱོད་བྱས་ཡོད།⁶

སུ་ལན་གྱི་མི་(苏联人)ནི་ཡུ་རུ་སུའི་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཁྲུང་ས་མེད་རྒྱུ་བཟོ་བྱས་པའི་མི་རིགས་ཀྱི་རྟོག་དོན་ཞིག་རེད། ཀྲང་ལོ་མི་རིགས་ཟེར་བ་དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་ཡུགས་རིག་པ་ཚོས་མིའི་ལད་མོ་བྱིས་བྱས་ནས་བཟོ་སྐྱུན་བྱས་པའི་མི་རིགས་ཀྱི་རྟོག་དོན་རྒྱུ་མ་ཞིག་རེད། དེ་རྒྱུ་བོད་དང་ཕོ་པོ་བོ་ཚོའི་ལངས་སྤྱོད་དངོས་ནི་མན་ཅུ་ཡང་ན་རྒྱ་ནག་དབར་གྱི་ཆབ་སྲིད་འབྲེལ་བ་ཡོངས་སུ་བཅད་ནས། རང་བཅོམ་འཚོལ་ཐབས་བྱེད་པ་དེ་ཡིན། རྒྱ་ནག་ནང་ལྷགས་པག་ལོའི་གསར་བཞེ་ལངས་རྒྱེས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༢ བོད་ནང་ཡང་དམག་དམངས་མཉམ་རུབ་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གི་བཅོམ་བཟུང་བྱེད་མཁན་དམག་དཔུང་མཐར་སྐྱོད་བཏང་ཡོད། རྒྱ་ཡིག་ནང་དེར་རྒྱ་མི་མཐར་སྐྱོད་དོན་རྒྱུ་(驱汉事件) ཞེས་བོས་ནས་བོད་མིས་བཅོམ་འཚོལ་བར་ཚོལ་ལན་སྤོང་པའི་ངོ་བོ་འགོབས་ཐབས་བྱས་ཡོད། མི་རིང་བར་རྒྱལ་བ་སྐྱེ་ཤིང་བརྒྱ་གསུམ་པ་མཚོག་རྒྱ་གར་ནས་བོད་ནང་ཕྱིར་ཕེབས་གནང་། མན་ཅུ་དང་བོད་གཉིས་དབར་མན་ཅུ་གོང་མས་རང་ཉིད་བོད་ཀྱི་ནང་བསྐྱུན་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་མཁན་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་འོག་གི་སྤོལ་རྒྱུན་གྱི་མཚོན་ཡོན་འབྲེལ་བ་(供施关系) དེར་མན་ཅུ་ཐད་ནས་སྤང་མེད་བཞག་ནས། བོད་ནང་བཅོམ་འཚོལ་བྱེད་ཚུལ་བྱས་པར་བརྟེན། ད་དུང་ཀྲང་ལོ་བོ་ཚོ་

6. 维基百科: 中华民族 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E4%B8%AD%E5%8D%98%E6%B0%91%E6%97%8F>

མན་ཇུའི་དབང་སྐྱར་འོག་ནས་རང་བཅོན་ཐོབ་པའི་འགག་ཚའི་དུས་དེར། བོད་གཞུང་ནས་དེ་
 སློན་ནས་མཚོན་ཡོན་འབྲེལ་བ་མཚམས་འཛོག་གྱེད་པ་ཁྱབ་བསྐྱགས་བྱས་པའི་ཚང་གཞིའི་ཐོག་
 བོད་ཀྱི་སློན་ཡོད་རང་དབང་། རང་བཅོན་གྱི་གནས་བབ་རྒྱུན་མཐུན་པའི་ཁྱབ་བསྐྱགས་གནང་
 ཡོད། རྒྱལ་སྤྱིའི་གནས་བབ་གསར་པ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་བྲིམས་ཀྱི་ཁོངས་གཏོགས་དང་མཐུན་ཆེད།
 བོད་དང་སོག་སོ་གཉིས་དབར་གྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ བོད་སོག་ཆིངས་ཡིག་བཞག་ཡོད། ཆིངས་ཡིག་དེས་
 བོད་དང་སོག་སོ་གཉིས་དབར་རང་བཅོན་གཅོད་མའི་གནས་བབ་གསལ་སྟོན། ད་དུང་བོད་
 སོག་གཉིས་དང་རྒྱ་ནག་དབར་གྱི་ཆབ་སྲིད་འབྲེལ་བ་གཏན་ཁེལ་ཡོང་ཆེད་ཡིན།⁷⁸

Source: 《THE CENTENNIAL OF THE TIBETO-MONGOL TREATY: 1913-2013》, lungta 17, 2013

དེར་སྐབས་རྒྱ་ནག་དང་གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་སོག་ཆིངས་ཡིག་ལ་ངོས་
 མཐུན་མེད་ཚུལ་བརྗོད་ཀྱང་། སྐབས་དེ་དུས་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཆིངས་ཡིག་དེར་
 དགག་པ་བྱས་ཡོད་པའི་སྐོར་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གང་དུ་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་མི་འདུག གལ་སྲིད་མི་
 སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་མན་ཇུ་སྲིད་གཞུང་གི་མངའ་ཁོངས་རེད་ཟེར་བ་ཡོད་ཆེད་ལྟམ་འཛིན་ཡོད་

7.楊海英:《“中華民族”概念的再創造和蒙古民族史的再改寫》, 静岡大学人文社会科学部, 2010
 8.蒙古学集刊[2013年第2期](周太平):德爾智与辛亥革命时期的蒙藏局势: 围绕1913年的“蒙藏条约”

ཟེར་ན། ང་ཚོས་སྤང་ཚུང་ཤོར་བ་ཞིག་ནི། མན་ུ་རྒྱལ་ཁབ་སྡོ་ལུག་རྗེས། དེ་སྡོན་མན་ུ་དང་
འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རྒྱ་མི་མིན་པའི་མི་རིགས་གལ་ཆེ་བ་ཁག་བསྐྱར་དུ་ཅེད་སྡོ་ཚུགས། (洗
牌, shuffle) མི་རིགས་ལྷ་པོ་སྤྱི་མཐུན་ (五族共和) ཟེར་བའི་ནང་གི་མི་རིགས་ལྷ་ནས་ཉུང་
མཐར་བོད་སོག་གཉིས་ནི་མི་མེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དུས་མཐོ་ནས་རང་བཅོན་བྱུང་བསྐྱེད་ཀྱིས་བྱས་ཟེན།

འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་བ་ཚོས་ཆབ་སྲིད་དམིགས་ལུལ་ཆེད་དུ་བོད་
དང་སོག་པོ་གཉིས་བཅོན་ཤེད་དང་ནས་ཀྱང་རྒྱ་མི་རིགས་ཟེར་བའི་ནང་བཅུག་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་
ནག་མི་རིགས་རིང་ལུགས་བ་ཚོའི་བསམ་སྒྲོ་ཅམ་རེད། གོ་མིན་ཉར་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ནང་
དབང་ཆ་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་མན་ུ་སྡོ་ལུག་པ་ནས་ལོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་
བདུན་ལ་ས་ཡིག་མ་བཞོད་པའི་མི་ལོ་ ༤༠ ཅམ་ནང་བོད་ནི་རང་བཅོན་གྱི་གནས་བབ་ཡིན།
དེ་སྡོན་གྱི་རྒྱ་ནག་མི་མེར་རྒྱལ་ཁབ། ཡང་ན་དེ་རིང་གི་ཀྱང་རྒྱ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་
གཉིས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཟེར་བའི་མདུན་སར་ཁོ་ཚོའི་རྒྱ་ནག་གོང་ཁུ་གཅིག་གྱུར་དང་རྒྱ་
ཆེན་པོའི་ལྷ་ཚུལ་གཅིག་མཚུངས་དང་གཅིག་ལྷུང་གཅིག་འཛོན་ཅམ་རེད།

གཉིས་པ། བྱང་རྒྱ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་མཚུངས་སྐྱེད་ཀྱི་བྱུས།

བོད་དང་ལྷོ་སོག་གཉིས་ཡལ་ཐ་ཚོད་ཡིག་ (雅尔达协定, Yalta Conference)
དང་ལོས་མཐུན་དོན་མཚན་བཅུ་བདུན་(十七条协议, Seventeen Point Agreement)ཞེན་
པས་ད་བར་རྒྱ་ནག་གིས་བཅོན་བཟུང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། གཅིག་ནི་སོག་པོ་བ་གཅིག་ཀྱང་
མཉམ་ཞུགས་མེད་པའི་འོག་བཅོན་དབང་ཅན་གྱི་ཐག་གཅོད་བྱས་པའི་འབྲས་བུ། གཅིག་ནི་
དམག་ཐོབ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་སྡོ་བས་ཤུགས་གནམ་སའི་ཁྱད་པར་འོག་བཅོན་དབང་དང་འུ་
ལུག་ནས་འཛོག་དགོས་བྱུང་བ་ཞིག་རེད། བོད་དང་ལྷོ་སོག་གཉིས་རྒྱ་ནག་དམངས་ཐོག་གིས་
མི་མེར་སྤེལ་སའི་ས་ཆ་ཆགས་ཡོད། རྒྱ་ནག་དམངས་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཀྱང་རྒྱ་མི་རིགས་སྡོ་

9.楊海英: «“中華民族”概念的再創造和蒙古民族史的再改寫», 靜岡大学人文社会科学部, 2010年。

མང་གཞི་གཅིག་ཆགས་སྒྲངས་ (中华民族的多元一体格局) གོམས་ཆེས་མངོས་སྤྱད་
ལྟར་པའི་ཆབ་སྲིད་འཕོད་ཚོལ་འོག་གཏུག་རྩུབ་ཆེ་བོས་ཀྱི་མེ་སེར་སྲིལ་མཁན་བཅོན་རྒྱལ་
གི་དབང་རྒྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད།¹⁰¹¹

ཆབ་མདོ་དམག་གོར་བའི་རྗེས་སུ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༧ བོད་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་དབར་གྲོས་
མཐུན་དོན་མཚན་བཅུ་བདུན་བཞག་ཡོད། འབའ་བ་སུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་ལགས་ནི་བོད་
ནང་གུང་ཁྲན་ཏར་གསར་འཛུགས་གནང་མཁན་དང་། ཁོང་ལ་རྒྱ་མི་བོད་ནང་འབྲིད་ཡོང་
མཁན་རེད་ཅེས་སློབ་འཛུགས་གནང་མཁན་ཡང་ཡོད། ཁོང་གིས་རྒྱ་ནག་སློབ་ཀྱི་འཇུག་
མིའི་གནས་བབ་ཀྱི་གོས་མཐུན་དོན་མཚན་བཅུ་བདུན་འཛོག་སྐབས་གསུངས་སྐུར་གི་ལས་
འགན་བཞེས་ཡོད། ཁོང་གིས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་འཇུག་མི་ཚོགས་ཆེན་ལྷན་ཁང་གི་
འགན་འཛིན་གཞོན་པའི་ལས་གནས་བཞེས་སྤོང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་ཁོང་གི་
ཅིང་ཏུ་སྤྱི་ཚེ་འདས། ཏུས་མཚུངས་ཁོང་གི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁ་ཆེམས་ཤུལ་བཞག་《འདྲ་མཉམ་
མཐུན་གྱི་ལ་ལམ་རིང་པོ་རང་རྒྱལ་མི་རིགས་འབྲེལ་བར་བསམ་ཞིབ་》(《平等团结路漫漫
对我国民族关系的反思》)ཅེས་པའི་ཤུལ་བཞག་གསུང་ཚོར་ཉོང་གོང་ནང་དཔར་སྐྱབ་
གནང་ཡོད། སུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་ལགས་ཀྱི་དེའི་ནང་གོས་མཐུན་དོན་མཚན་བཅུ་བདུན་
འཛོག་སྐབས་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་དང་། ད་ཏུང་ཁོང་གིས་བྲིས་པར། ལྷ་ཞིག་གི་སྐབས་དེའི་ཁྱོད་
ཡོངས་གནས་བབ་ཀྱི་འཇུག་ལྟོག་འགོ་སློབ་ལྟོག་ལྟོག་མེད་ལ་མི་བཏོས་པ།

ལོ་དེར་གྲང་དབྱང་དང་བོད་གཉིས་ཞི་གོས་སྐབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རྒྱུ་ལྟོངས་དང་དེའི་
སོ་སོར་ལྟར་པའི་ཆ་རྒྱུན་དང་བྱུང་ཚོས། ལྷག་པར་ཕན་ཚུན་དབར་གྱི་སྤྱོད་ས་ཤུགས་ཉེ་
བག་ཆེན་པོ་བཏོས་མེད་དང་སློབ་ཀྱི་གཉིས་ཀྱི་ཐབས་རྒྱས་མི་སྤེའི་དོས་འཛིན་དང་བརྟེན་

10. 维基百科: 雅尔塔会议 <https://zh.wikipedia.org/wiki/%E9%9B%85%E5%B0%94%E5%A1%94%E4%BC%9A%E8%AE%AE>

11. 维基百科: 《中央人民政府和西藏地方政府关于和平解放西藏办法的协议》 [https://zh.wikipedia.org/wiki/ https://www.sinoss.net/uploadfile/2013/0922/20130922032617119.pdf](https://zh.wikipedia.org/wiki/https://www.sinoss.net/uploadfile/2013/0922/20130922032617119.pdf)

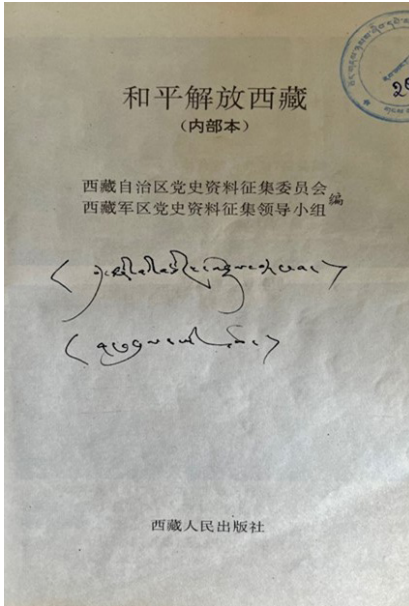
ག་གཙོ་དེ་པའི་ཚུ་ཚད། བྱེ་བྲག་གི་སྡོན་འགྲོའི་ཆ་རྒྱུན་དེ་ཚོ་ཚང་མ་དང་ཁ་བྲལ་ན། དེ་ནི་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་དངོས་ལ་རྒྱུས་ལོན་མེད་པ། དེའི་དབྱེད་གཏམ་དང་བསྐྱོམས་ཚོག་ཚང་མ་འགན་མི་འབྲུང་བའི་སྐད་ཆ་དང་ལོ་རྒྱུས་མ་ཤེས་ཏམ་བཤད་བྱས་པ་ཙམ་རེད། སྐ་གསང་བྱེད་མི་དགོས་པར། རྒྱ་རྒྱུན་མང་པོ་ཞིག་གི་རྒྱུན་པས། ལོ་རྒྱུས་ཁ་ལོ་བསྐྱུར་བའི་གནད་འགག་ཆེ་བའི་རྒྱུས་སྐབས་ཡང་དག་པ། རྒྱུན་ལྡན་གྱི་རྒྱ་རྒྱུན་བཟང་པོའི་རྒྱས་པ་ལུད། བཙན་གེད་ཅན་གྱི་གཏམ་སྲོད་ཁ་ཤས་ནི་གཡོལ་དཀའ་བ་ཞིག་རེད། ཚུ་དོན་གྱི་རང་བཞིན་དང་མཐུན་པ། ལྷགས་མཐུན་གྱི་མཚོན་ཐབས་ལུད། བདེན་དོན་དང་དོན་དངོས་ལས་འགལ་བའི་གཏམ་སྲོད་ནི་གཡོལ་དཀའ་བ་ཞིག་རེད།¹²

ལུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་ལགས་གྱི་བརྗོད་སྐད་ཉེ་ཅང་གི་མདོན་རྒྱུང་མདོན་གསལ་དོད་པོ་མེད། ལོན་ཀྱང་བཙན་གེད་ཅན་དང་བདེན་དོན་དང་དོན་དངོས་ལས་འགལ་བ་དེ་འདྲ་བའི་མིང་ཚོག་གིས། སྲོས་མཐུན་དེ་འདྲོག་སྐབས་རྒྱ་ནག་གི་དམིགས་ལུལ་འགྲུབ་ཆེད། བོད་མི་བཙན་དབང་དང་འུ་ལྷག་ནས་འདྲོག་དགོས་བྱུང་བ་ཞིག་མཚོང་མི་ལུབ་པ་མ་རེད། དེས་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཁྱིམས་འགལ་གྱིས་བཙན་བཟུང་བྱེད་པའི་རྒྱབ་རྟེན་ཆགས་ཡོད།

བོད་རང་སྲོད་རྗོད་སྐད་ཟེར་བ་དབུ་བརྟེན་ནས་ལོ་རྩེ་ ༡༠ སྐབས་ལྷ། རྒྱ་ནག་གིས་《བོད་ཞི་བའི་བཅའ་ལམ་འགྲོལ་བཏང་བ་》(《和平解放西藏》)ཞེས་པའི་ནང་ཁྲུལ་ཡིག་ཆ་ཞིག་དཔར་སྐྱུན་གནང་ཡོད། དེའི་ནང་མའོ་ཅེ་རླུང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་དང་བོད་བཀའ་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་སྟོབས་ལྷགས་ཞེས་པའི་མིང་ཚོག་གེད་རྒྱུད་བཏང་ཡོད་པ་ལས། བཅའ་ལམ་འགྲོལ་དང་ཞིང་བྲན་ལམ་ལྷགས་ཟེར་བའི་རྗེས་ཀྱི་དྲིལ་བསྐྱེད་མིང་ཚོག་དེ་ཚོ་མཚོང་རྒྱ་མེད། མའོ་ཅེ་རླུང་གིས་སི་ཏེ་ལིན་(斯大林Stalin)གྱི་སྐུ་མའི་འོག་དམག་མི་བཏང་ནས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་ཡོད། སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་མཚོ་རིམ་དཔོན་པོའི་ནང་ཁྲུལ་བོད་ནང་

12. 平措汪杰（平汪）：《平等团结路漫漫 对我国民族关系的反思》，新世纪出版社，2014年，128页。

དམག་འཐེན་པ་དེ་བཅས་འཇུག་གི་བྱ་སྤོང་ཡིན་པ་ཐུན་མོང་གིས་ངོས་འཛིན་བྱེད་གྱི་ཡོད།¹³¹⁴

1950年1月2日,《毛泽东关于由西南局筹画进军及经营西藏问题的电报》中写道“西藏人口虽不多,但国际地位极其重要,我们必须占领”。བཅས་འཇུག།

1950年1月7日,《刘伯承、邓小平对进军西藏的意见》中写道“毛主席及德怀同志关于西藏问题的两电均已收到,经我们考虑后,完全同意于今年即9月占领全藏”。བཅས་འཇུག།

1950年2月1日,《十八军党委关于进军西藏工作指示(节选)》中提到“目前西藏的少数封建统治代表者”和“西藏同胞长期处在帝国主义势力和西藏封建势力残酷统治下”。བོད་བཀའ་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་སྟོབས་ཤུགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོ་གྲངས་ནང་རྒྱ་ནག་མཐོ་རིམ་དཔོན་པོ་ཚོས་བོད་ཐོག་ངེས་ཤེས་ཏེ་
ཅང་ཞན་པོ་རེད། དེ་དུས་བཅིངས་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་བསམ་སྟོལ་འཁོར་

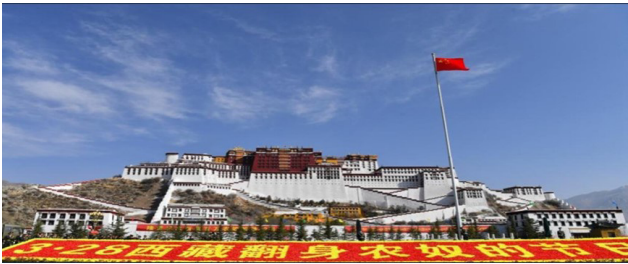
13. 西藏自治区党史资料征集委员会, 西藏军区党史资料征集领导小组: 《和平解放西藏 内部本》, 西藏人民出版社, 1995年。

14. 【投書】從一位青年考古學者過世, 看中共對西藏文物的毀滅與謊言 <https://www.twreporter.org/a/opinion-the-death-of-an-archaeologist-liu-tuo>

མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་གོང་ས་མཚོག་དང་བོད་མི་བྲི་ཚོ་ཞིག་བཅའ་བྱོལ་ལ་ཕེབས་རྗེས། རྒྱ་
ནག་གཞུང་ནས་གཞི་ནས་ཞིང་བྱམ་བཅིངས་འགོལ་ཟེར་བའི་ཆབ་སྲིད་འཕོད་ཚེག་དེ་བཏོན་
ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༣ རྒྱ་གཞུང་གིས་《ཞིང་བྱམ་》(农奴)ཟེར་བའི་སློག་བརྟན་ཞིག་འགྲུལ་སྐྱེལ་
བྱས་པའི་ནང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་ལོ་རྒྱུད་ཁྲག་གི་ནང་ཚོས་དཔལ་ཡོན་ལྷན་པའི་བོད་དེ་སྐྱ་
སློང་དང་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་རྒྱུད་པ་ཞིག་ཏུ་བཅོས་ནས། རྒྱ་ནག་གཞུང་ཁྲག་ཏུང་
གིས་བཅིངས་འགོལ་གཏོང་དགོས་པའི་དཔང་ཉེགས་རྒྱུ་བཅོ་བྱས་ཡོད།

《ཞིང་བྱམ་》ཟེར་བ་དེས་རྒྱ་མི་མང་ཚོས་བོད་མོག་ལྟ་སྟོགས་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནི་
བོད་ནང་བཅིངས་འགོལ་གཏོང་མཁན་ཟེར་བའི་འབྲུག་གཞུགས་དོན་འཛིན་ཐང་གྲུགས་
རྒྱུན་གཏོང་བཅའ་ཐེབས་ཡོད། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་གཞིའི་མི་རིགས་དང་ཡུང་རྩ་མི་རིགས་
རིག་གཞུང་ཐོབ་དཔང་ཅན་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས་སློབ་གསོ་རྒྱུད་དགོས་པར་དོན་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་
ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་ནི་ཁ་ཞེ་མི་མཚུངས་པ་ཞིག་རེད། བཅིངས་འགོལ་དང་ཞིང་བྱམ་ཟེར་བ་
ནི་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མོག་བཅའ་འཇུག་བྱས་པ་དེ་ལུགས་མཐུན་ཅན་བཅོ་ཆེད་ཁ་གཡམ་ས་
ཞིག་དང་། དེ་ནི་མི་མེད་སྲིལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་བརྗོད་ཆང་ཅམ་རེད།¹⁵

རྒྱ་གཞུང་གིས་མིང་བརྗེས་ཡུང་དོན་མ་བརྗེས། མི་མེད་སྲིལ་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྣམ་འགྲུར་
དེ་སྟོ་སོག་ནང་རི་མ་རི་བཞིན་བསྟན་ཡོད། རྒྱ་ནག་བཅའ་འོག་ནང་འཚོ་གནས་བྱས་སྐྱོང་བའི་

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོ་ ༡ ཚེས་ ༡༩ ཉིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་ལོ་ལྷར་གྱི་ལོ་ ༩ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་དེ་བོད་ནང་ཞིང་བྱམ་བཅིངས་འགོལ་
བཏང་བའི་ཉིན་མོར་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད། པར་ཁུངས། ཞིན་ལྷ་ཉིན་རེའི་གསར་འཛིན།

15. 万玛才旦与藏区公路电影：超越“少数民族电影”的空间与身份（作者：Chris Berry）by
北京电影学院学报 <https://cinephilia.net/84631/>

མོག་པོ་བ་ཚོས་རྒྱ་གཞུང་གི་དྲིལ་བསྐྱེད་ཀྱི་ཚོར་སྤྱོད་ཚོར་ཟབ་མོ་ཡོད་པེ། རྒྱ་ནག་གིས་
 བོད་དང་ལྷོ་ཨོག་ཨོག་མི་སེར་སྲིལ་བའི་དབང་རྒྱུར་དང་མི་རིགས་མཚོངས་རྒྱུར་སྲིད་བྱས་ཐད་
 འགྲུལ་བཤད་རྒྱུ་མ་དེ་ཚོར། རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་གཞིའི་མི་རིགས་རྒྱ་མི་རིགས་ཚོས་དེར་ཡིད་ཆེས་
 དེས་རྟེན་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་གཞུང་གི་འཛུགས་བཅའ་བཙུགས་ནས་དམིགས་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་གྲངས་
 འཛོལ་ཆེ་བའི་རྒྱ་མི་རིགས་ལེད་རྒྱུད་ནས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཟེར་བར་འགོག་གཞན་བྱེད་
 གྱི་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་གཞུང་གི་དགོས་མཁོ་རེད། དེ་ཡང་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་རྒྱ་ཡི་སྤྱི་གུ་ལམ་(华夏秩
 序, Hua-Yi distinction)ལྟ་ཚུལ་དང་མཐུན་པ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ཡི་སྤྱི་གུ་ལམ་ནི་རྒྱའི་རིགས་གཞུང་
 གིས་དཔལ་ཡོན་དང་སྐྱོ་སྐྱོ་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པའི་ལྟ་ཚུལ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ནག་དོས་ནས་བཤད་ན་
 རྒྱ་མི་རིགས་ནི་གྲང་རྒྱ་དང་གྲང་མོ་རེད། རྒྱ་ནག་གྲང་འབྲེལ་ཉུང་ནི་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་ཚོགས་པ་དང་
 དེས་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་ཁེ་སར་མཚོན་གྱི་ཡོད། གལ་སྲིད་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་དང་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་
 སར་དབར་འགལ་རྒྱུར་བྱུང་ཚེ། དེས་པར་ཏུ་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་སར་ལ་ཅི་གསུང་དང་ལེན་བྱེད་
 དགོས། གལ་སྲིད་གང་ཟག་ཞིག་གི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ལངས་སྤོགས་ནས་བཤད་བྱས་ཚེ་
 གང་ཟག་དེ་ཁ་བྲལ་རིང་ལུགས་པ་ཞིག་དང་དེར་ཉེས་ཆད་གཙོད་པེས་རེད།

རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་ཏུ་ཁོ་ཚོ་འཇིག་རྟེན་བཞོད་པ་པོ་ཡིན་པའི་སློབས་སེམས་དང་
 རྣམ་འལྱར་གྱིས་བོད་མི་དང་ཨོག་པོ་ཚོའི་མི་འདོད་པ་དང་འོ་སྐོལ་གནང་བ་གང་ཞིག་བཀའ་
 དྲིན་མི་ཚོར་བའི་རྒྱུར་སྤུག་ཟེར་བར་དོས་འཇིན་བཞིན། ཁོ་ཚོའི་འདུ་ཤེས་ནང་རྒྱ་ནག་གི་
 བཅེངས་འགྲོལ་བཏང་མེད་ཚེ། བོད་དང་ལྷོ་ཨོག་ནང་ད་ཏུང་ཡང་དཔལ་ཡོན་མེད་པའི་རྗེས་
 ལུས་དང་སྐྱོ་སྐྱོར་ལུས་ཡོད་པར་དོས་འཇིན་བྱེད་གྱི་ཡོད། རྒྱ་མི་དཀྱུས་མ་ཚོ་གྲངས་ཉུང་མི་
 རིགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བྱས་ཐོག་དོགས་འདྲི་གནང་བ་དེར་ཉ་ཅང་གི་ཚོར་བ་རྣམས་པོ་ཡོད།
 ཁོ་ཚོའི་བསམ་སློབ་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ནི་བཅེངས་འགྲོལ་བཏང་ལུལ་རེད། བྱས་ཅང་
 འཕང་ར་བྱེད་པའི་ཐོབ་ཐང་གང་ཡང་མེད། ཅི་གསུང་བཀའ་རྒྱུབ་ཀྱིས་དང་ལེན་བྱེད་དགོས།¹⁶

16. 万玛才旦与藏区公路电影：超越“少数民族电影”的空间与身份（作者：Chris Berry）by
 北京电影学院学报 <https://cinephilia.net/84631/>

ཞི་ཅིན་མིང་རྒྱུ་སྐབས། ཞོ་ཚོས་ལྷ་མི་བར་གསུམ་རྒྱ་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་རིགས་ཐ་
 དང་ཞིག་རྒྱ་ལོས་འཛིན་དང་ཚ་མེད་བཟོ་ཚིས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ལྷ་ལོ་ཚིག་སྟོང་དགུ་རྒྱ་ལྷ་བཅུ་
 བ་གྲངས་ནང་དམངས་གཙོ་བཙུན་རྒྱུ་དང་རྗེས་ཀྱི་རིག་གནས་གསར་བཞེད་ནང་དུ། རྒྱ་
 བཀའ་གཞུང་གིས་བོད་ལ་ཡོངས་ནང་དཔོན་ཕྲེ་གྲངས་ ༤༠༠༠ ལྷག་ཅིན་ཚ་མེད་བཏང་ཡོད།
 དཔེར་ན། རྒྱ་བཀའ་གིས་ཐང་འཕུར་གནམ་གྲུས་ལི་ཐང་དཔོན་ཚེན་འགད་གཏོར་བཏང་བ། ཞི་
 ཅིན་མིང་གིས་སྲིད་དབང་ཟེན་རྗེས་གསེར་ན་ལྷ་རྒྱུ་སྐབས་ལྷ་རིག་ནང་བསྟན་སྲོལ་སྲིད་དང་
 ཡ་ཚེན་སྐར་ཚོས་བསམ་སྲིད་གཏོར་བཞིག་བཏང་ཡོད། ད་རྒྱུ་བཀའ་མགོའི་ནང་ནང་བསྟན་
 སྲོལ་སྲིད་དང་རྒྱ་འབྲེ་གཏོར་བཞིག་བཏང་ཡོད། ལྷ་ལོ་ ༡༠༠༧ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་བོད་
 མི་ ༡༤༠ ཉེ་བ་ཞིག་གིས་རང་ལྷན་མེ་མཚོད་ལྷན་ཡོད། གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་ནས་རྒྱ་བཀའ་
 གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་ཐོག་དགུར་འཛིན་དང་དྲག་གཞོན་བྱེད་སྐབས་ད་ལྷ་ཡང་ལུ་
 མཐུད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད།^{17 18}

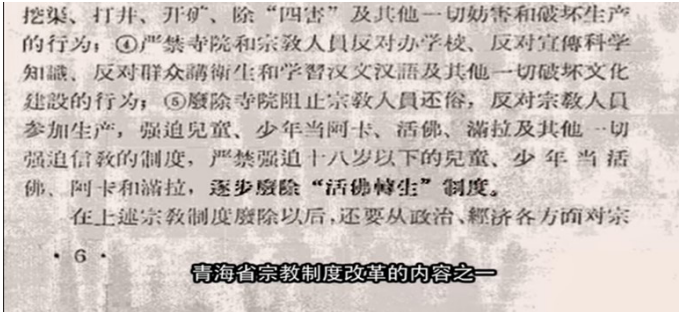
ལྷ་ལོ་སྲོགས་ནས་རྒྱ་བཀའ་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་རིག་གཞུང་དང་ཚོས་ལྷན་གསར་
 གཏོར་བཞུག་གཏོར་མགོ་རྒྱུ་ལོ་
 གཙོ་བཙུན་ལང་ན་ཚོས་ལྷན་གསར་བཙུན་ཟེར་བ་ནས་དོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ལོན་
 གྲང་རྒྱུ་འཛིན་པས་རྒྱ་གཞུང་གིས་ལྷ་ལོ་ ༡༧༥༠ ལོ་ནས་བཟུང་སྟོ་སོག་ནང་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་
 བསྟན་ཐོག་གཉེན་གཞོན་བྱེད་མགོ་རྒྱུ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་ལོ་
 ལྷན་གཉེན་གཞོན་གྱི་བསམ་སྲོའི་འོག་ལྷ་ལོ་ ༡༧༥༠ ལོར་སྟོ་སོག་གི་གྲ་པའི་ཕྱི་ཚོགས་རིང་
 ལྷན་གྱི་ངལ་ཚོལ་ཐོན་སྐྱེད་དཔུང་ཚོགས་ནང་བཅུག་ཡོད། ལྷ་ལོ་ ༡༧༥༦ ལོ་ ༡༧༥༧ ལོ་བར།
 རྒྱ་གཞུང་གིས་སྟོ་སོག་ནང་སྲི་ཚོགས་བཞུར་བཏོད་བྱེད་སྐབས་དཔོན་ཕྲེ་དང་གྲ་རྒྱ་རྒྱ་རྒྱས་
 ཉེན་ལ་ལས་ཐང་མེད། ལྷ་ལོ་ ༡༧༥༨ ལོ་ནས་གསར་བཞེས་སྐབས་འཐབ་སྲོགས་གཅིག་གྱུར་

17. 唯色：《杀劫（2023年全新修订版）：不可碰触的记忆禁区，镜头下的西藏文革，第一次披露》，大块文化，2023

18. 李江琳：《当铁鸟在天空飞翔：1956-1962青藏高原上的秘密战争》，联经出版，2012

ནང་ཚུངས་པའི་ལྷ་པོ་ཚོ་ལྟ་འདྲེ་གདོན་བཞེགས་(牛鬼蛇神)ཟེར་བའི་མིང་འོག་དཀའ་ངལ་
རིམ་པས་ཕྱང་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལྷོ་ཕྱོག་ནང་ཚོས་དང་ཚོག་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེན་
བྱེད་གྱི་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་སྐུལ་སྤེལ་ཡང་སྲིད་ལམ་ལུགས་ལ་བཀག་
ཚོམ་བྱེད་བཞིན་དུ་ཡང་སྐར་གསོ་བྱེད་བཅུག་ཟིན།¹⁹²⁰

ཨ་ལྷ་རིན་པོ་ཆེ་མཚོག་ནི་སྐུ་འབྲུམ་བྱམས་པ་སྤྱིར་དགོན་གྱི་མཁན་ཟུར་ཡིན། རྒྱ་
ནག་གི་སྲིད་ཁྲིམ་ལྷུ་ཡོན་དང་མཚོ་ཚོན་ཞིང་ཆེན་སྲིད་ཁྲིམ་གྱི་ཀླུ་ཞི་གཞོན་པ། རྒྱ་ནག་
གིས་པར་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་ཡང་སྲིད་ཚོག་རང་སྣང་གང་ཤར་གྱིས་ལག་ཅེད་བྱས་པར་མི་

1958年7月通过的《关于改革宗教制度的决议》:彻底改造宗教人员,使大部分宗教寺院瓦解。1958
年8月19日新华社《内部参考》:《青海省将开始进行宗教制度的改革工作》:逐步废除“活佛转生”制
度。རིམ་བཞིན་སྐུལ་སྤེལ་ཡང་སྲིད་ལམ་ལུགས་མེད་པར་བཟོ་བ།
ཡོང་ཁུངས། ཨ་རིའི་རྒྱུང་འཕྲིན་ཁང་གི་རྒྱ་སྐད་ལྷོ་ཚོན་གསང་བརྟོད་ཀྱི་དུས་ཞེས་པའི་ལོ་ཚོན་ལས་དྲངས།

འདོད་པའི་རྒྱུ། ལྷོ་ ༡༩༥༨ ཨ་ལྷ་རིན་པོ་ཆེ་མཚོག་ཨ་རིར་ཕེབས་ཡོད། ལྷོ་ ༢༠༡༩ རིན་
པོ་ཆེའི་རང་རྣམ་ཐའེ་ཐབ་ནང་དཔར་སྐྱབ་གནང་ཡོད། རིན་པོ་ཆེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་
གྱི་བླ་སྐུལ་ཡང་སྲིད་ཚོད་འཛིན་བྱེད་ཐབས་ཐད་གསུངས་པར། རིན་པོ་ཆེ་ཞིག་ཡང་སྲིད་
ཕེབས་ཚོག་དང་མི་ཚོག་པ་དེ་སྐྱོད་མ་དང་ལུང་ཁྲན་ཉང་དཔར་གྱི་འབྲེལ་བ་གང་འདྲ་

19. 喇嘛廟裡的共產佛：蒙古「藏傳佛教」的千年盛衰(島夫) https://global.udn.com/global_vision/story/8664/3619737
20. 杨海英:《蒙古骑兵在西藏挥舞日本刀,蒙古骑兵的现代史》,大块文化,2017

ཡོད་མིན་ལ་ལྟ་དགོས། གལ་སྲིད་ཉར་ལ་དོ་ཚྭ་ལ་བྱས་ཚུང་ཆོ་སྒོམ་མི་དགོས་པར་ཡང་སྲིད་
 སྲིད་པའི་ཚོབ་ཐང་མེད། གལ་སྲིད་ཉར་ནས་ཡང་སྲིད་སྲིད་ཚོག་པའི་ཚོག་མཆན་གནང་
 བའི་དབང་རྒྱ་བཏང་ནའང་ད་རྒྱུ་ཡིག་ཆ་དམར་པོའི་བསམ་སློབ་དང་བསྐྱུ་དགོས། རེས་
 པར་རྒྱ་འབྲུག་མཆན་ཡིག་ཆ་དོ་མ་དགོས། ཆོས་སྲོགས་ཀྱི་མཛད་སྤོའི་སྐབས་སུ་གཞི་ནས་སློབ་
 ཆེན་ཁག་ལ་གཙོ་སྤྱོད་བྱེད་བཅུག་གི་ཡོད། འགྲིག་ཆགས་དཀའ་བའི་སྲིད་བྱུས་དེ་འདྲ་ཞིག་
 ཡིན་ཀྱང་སྟོ་སོག་ནང་ད་རྒྱུ་ཡང་ལོངས་སུ་སྤྱོད་པའི་དབང་ཆ་མེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ནང་
 སོག་མི་དམངས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་གོ་རྟོགས་མཐོ་རུ་སྤྱིན་ཡོད་ལ་ཡང་སྲིད་དགོས་ཀྱི་མེད་པའི་
 རྣོར་བཤད་ཀྱི་ཡོད།²¹

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དེད་རྒྱུས་ཚན་ཅུལ་ཅན་གྱི་དབང་སྲེམ་རིང་ལུགས་(高科技极权主义)འོག་བོད་ནང་བོད་མི་ཚོར་ཚོབ་ཐང་དཔང་ཡིག་མེད་ཆོ་སོམ་ས་གང་ཡང་སྲོ་ས་མེད། རྒྱ་
 སོག་ཅན་གྱི་དོ་དམ(网格化管)ཤོང་ཆོ་དང་དགོན་སྡེ་བཅའ་སྡོད་ལས་དོན་ཚོགས་ཚུང་།(驻村驻寺工作组) ད་རྒྱུ་རྒྱ་སོག་ཐེར་འདོན་མ་ལག་(网络举报系统)དང་ཡིད་ཆེས་དང་
 རྟུན་ཀྱགས་བསྐྱུ་རུབ་མ་ལག་(征信系统)སོགས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་འོག་བོད་མི་མེ་རེའི་ཟས་གོས་
 འགོ་སྡོད་སྲོགས་ཡོངས་ནས་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱུས་མཚུངས་རྒྱ་ནག་གཞུང་
 གིས་བོད་ནང་སྤྱི་ཚོགས་དང་མི་དབང་གྱི་དྲང་བདེན་དང་ཡིད་ཆེས་གཏོར་བཤེག་གཏོར་
 བཞིན་ཡོད། བོད་ནང་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཉ་ཅང་གི་བཅའ་གཞོན་འོག་གནས་ཡོད། དེ་
 བེ་གཟུགས་མེད་ཀྱི་བཅོན་ཁང་ཞིག་དང་འདྲ། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོའི་འཇིགས་སྐྱོང་ལ་
 བརྟེན་ནས་བོད་མི་ཚོར་ཚོང་འཇིགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེའི་སྤྱིང་ཞི་ཅིན་མིང་གི་ཀྱང་རྩ་མི་རིགས་
 ཐུན་མོང་གི་འདུ་ཤེས་སྲ་བརྟན་དང་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྐྱུ་རྒྱུ་གོ་ཅན་རྒྱ་བསྐྱུར་བ། ད་
 རྒྱུ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་སྐད་ཁབ་སྲེལ་མིང་འོག་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཡོངས་ཀྱི་སྤོབས་ཤུགས་
 བེད་སྤྱད་ནས་སྲོབ་སྲུ་དང་དགོན་སྡེ། ཞིང་ཤོང་ཁྱོན་ཡོངས་ནང་ཀྱང་རྩ་མི་རིགས་ལ་དོས་

21.阿嘉·洛桑图旦：《逆风顺水：阿嘉仁波切的一生和金瓶掣签的秘密》，大块文化，2013

ལེན་དང་རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁབ་ཉང་ལ་བཟོ་བཀུར། ད་དུང་ཁ་ཐུལ་རིང་ལུགས་ཟེར་བའི་རང་མི་
རིགས་ལ་རོས་འཛིན་དང་གཙོ་བོ་འབྲེལ་ཆབ་སྲིད་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཅི་གསུང་དང་ལེན་
བྱེད་དགོས།^{22 23}

བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྲུང་གོ་ཅན་དུ་བསྐྱར་བའི་མིང་འོག་རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁབ་ཉང་
གི་སློབ་ཚན་དགོན་མེའི་སློབ་ཁྲིད་ནང་བསྟན། ད་དུང་གྲྭ་བཙུན་གྱིས་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་སློབ་
དགོས་པ་ནན་པོ་བྱེད་བཞིན་ལྷག་པར་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་གྱི་སློབ་གཞི་ཁག་རྒྱ་ཡིག་ནས་

བོད་རང་སློབ་སློངས་ནང་གྲུང་སྤེལ་རིགས་ཐུན་མོང་འདུ་ཤེས་སྲ་བརྟན་ན་གཞིན་གཏམ་བཤད་འགྲན་བསྟར་
ཐངས་དང་པོ་འཚོགས་པ། བར་རིས་ཡོང་ཁུངས། རྒྱ་ནག་གསར་འགྱུར་དྲ་བ།

བོད་རང་སློབ་སློངས་ནང་ཞིང་འབྲོག་ཁུལ་མང་ཚོགས་རྒྱལ་ཁབ་སློབ་སློང་སྐད་ཡིག་གཏམ་བཤད་འགྲན་བསྟར་
ཐངས་དང་པོ་འཚོགས་པ། བར་རིས་ཡོང་ཁུངས། གྲུང་གོའི་བོད་སློབ་དྲ་བ།

22. <https://www.chinanews.com.cn/sh/2023/04-11/9988164.shtml>
23. http://m.tibet.cn/cn/news/yc/202304/t20230410_7394944.html

སློབ་དགོས། དེས་བོད་ཀྱི་སློབ་རྒྱ་རིག་གཞུང་དང་བོད་སྐད་ཡིག་ཙུ་མེད་བཟོ་བཞིན་ཡོད། ད་དུང་བོད་ཀྱི་ཞིང་འབྲོག་ཁྱོན་ཡོངས་ནང་བོད་པའི་སླུ་གྲ་ཁྲི་བརྒྱ་ལས་བརྒལ་བ་མི་མེར་སྲེལ་བའི་སྲིད་གཞུང་གི་བཅའ་སྲོད་སློབ་གྲྭ་ཟེར་བའི་སློབ་གྲུབ་ནང་བརྒྱུག་ནས་སྐད་པ་བསྟུ་བ་དང་མི་རིགས་མཚུངས་སྐྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམིགས་ཡུལ་ནི་བོད་སླུ་གྲ་ཁྲི་བའི་སྲིད་ཁྲིམ་ཚང་དང་རྒྱུར་བཀའ་བཞག་ནས་ཁྲིམ་ཚང་ནང་གི་ཚོས་དང་རིག་གཞུང་གི་གོམས་སློབ། ད་དུང་རང་ཉིད་ཀྱི་མ་སྐད་དང་ཐག་རིང་པོ་བཟོ་ཆེད་ཡིན། དེས་བོད་མི་ཚོ་རྒྱ་བསྐྱུར་ལས་གཞི་ལྷགས་ཆེ་བྱ་དང་ལྷུར་དུ་གཏོང་ཆེད་རེད།^{24 25}

རྒྱ་ནག་མི་མེར་སྲེལ་ཡུལ་སྲིད་དབང་འོག་བོད་དང་ཤིན་ཅང་ད་དུང་སྡོ་སོག་གསུམ་ནང་། བོད་དང་ཤིན་ཅང་ནང་གི་འོ་ཚེས་རིམ་པ་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེ་གསུམ་ནང་སྡོ་སོག་ནི་རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་མཚུངས་སྐྱུར་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་མིག་དཔེ་(同化政策的模范)ཞིག་དང་རྒྱ་བསྐྱུར་ལྷགས་ཆེ་ཤོས་ཆགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྡོ་སོག་ནང་གི་ཡང་བའི་གནས་སྐྱེད་དེར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ནས་ད་ལྟ་ཡང་དོ་སྣང་གནང་མེད། དེ་ནི་བསམ་ཞིབ་གནང་དགོས་པའི་གནད་དོན་ཞིག་རེད།²⁶

མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ནས་སོག་པོའི་སྐད་ཡིག་དེ་ཉ་ཅང་རྩ་གཏོར་ལ་ཉེ་བའི་སྐད་ཡིག་ནང་གལ་བསྟར་སྒྲིག་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ཟླ་ ༧ ནས་བཟུང་སྡོ་སོག་སློབ་རྒྱུ་དང་རྒྱུའི་སྐད་ཡིག་གིས་སོག་པོའི་སྐད་ཡིག་ཚབ་དུ་སློབ་བྲིད་སྐད་ཡིག་དུ་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མགོ་ཚུགས་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མངོན་སྲུང་འཛེམ་མེད་ཀྱིས་རྒྱ་བསྐྱུར་ལྷགས་ཆེ་བྱ་གཏོང་བཞིན། དེས་སོག་པོ་བ་ཚོའི་བྱུང་ཚོས་མེད་པ་བཟོ་ཆེད་ཡིན།²⁷

24. 投書 當信仰宗教變成犯罪：中國在西藏展開的文化清整 作者 丹增潘多 <https://opinion.cw.com.tw/blog/profile/52/article/12271>

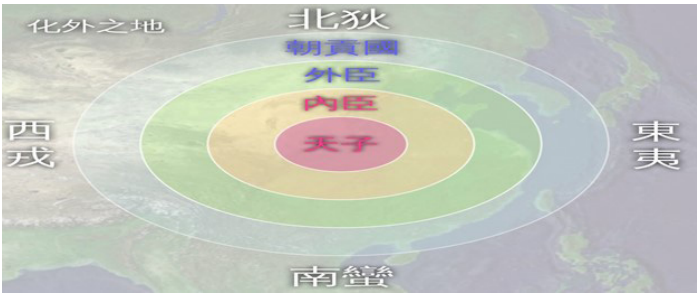
25. 芭芭拉·德米克：《吃佛：从一座城市窥见西藏的劫难与求生》，麦田出版，2021

26. <https://www.voachinese.com/a/inner-mongolia-chinese-education-financial-punishment-protest/5586718.html>

27. <https://www.voachinese.com/a/inner-mongolia-chinese-education-financial->

གསུམ་པ། བྱང་རྒྱ་རྒྱུག་ལམ་ནི་ཞི་ཅིན་མིང་གི་མི་རིགས་རིང་ལུགས།

རྒྱ་ཡི་རྒྱུག་ལམ་(华夷秩序Hua–Yi distinction)ནི་གནའ་བོའི་རྒྱ་མི་ཚོས་ཀྱང་ཡོན་རྒྱ་
 བུ་(中原华夏)ཟེར་བའི་རྒྱ་མི་རིགས་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་ས་ཆ་དང་མཐའ་འཁོར་མི་རིགས་
 དང་རྒྱལ་ཁབ་དབར་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་སྐྱབས་ཤིག་ཡིན། ཇིན་ཉན་(秦汉)རྒྱལ་རབས་སྐབས་
 བས་ལྷ་ཚུལ་དེར་ལུ་མཐུད་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་ཡོད། དེས་རྒྱ་རྒྱུག་ཚོ་དབུས་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་གནས་
 ཡོད་དེ་ནི་དཔལ་ཡོན་གྱི་དཀྱིལ་དང་། རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་གིས་དཔལ་ཡོན་དང་ཤེས་
 རིག་མ་དར་བའི་མི་རིགས་སྐོ་སྐོ་གང་ཡིན་པ་དབྱེ་འབྱེད་དང་ཟུར་འཛོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་
 ལུགས་ཀྱི་མཁས་དབང་ཚོའི་བསམ་སློབ་རྒྱ་ནག་ནི་མི་དང་མི་རིགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་
 ཚོ་བྱོལ་སོང་(中国为人，而夷狄为禽兽) རོ་ཚོས་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གཞུང་དང་ལེན་བྱེད་
 མིན་གྱིས་རྒྱ་བུ་དང་སྐོ་སྐོ་གཉིས་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་ཚད་འཛིན་སར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།^{28 29}
³⁰རྒྱ་མི་ཚོས་ཉེ་འཁོར་གྱི་མི་རིགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཚོར་“北狄、西戎、东夷、南蛮”འབོད་

བར་ཁུངས། མེ་ཁི་རིག་མཛོད།

[punishment-protest/5586718.html](https://www.punishment-protest/5586718.html)

28. 维基百科: 华夷秩序 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E8%8F%AF%E5%A4%B7%E7%A7%A9%E5%BA%8F>

29. 维基百科: 中华秩序 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E8%8F%AF%E5%A4%B7%E7%A7%A9%E5%BA%8F>

30. 王飞凌: 《中华秩序: 中原、世界帝国, 与中国力量的本质》, 八旗文化出版, 2018

སྤངས་དེ་ཚོ་ནས་རྒྱ་མི་ཚོས་རྒྱ་ནག་མིན་པའི་ཚང་མ་ལྷོ་དང་མ་ཚོང་ལྷ་ལུང་དོས་འཛིན་
བྱེད་བཞིན་དེ་ནི་མངོན་སུམ་འཛེམ་མེད་ཀྱི་མཐོང་རྒྱུ་ལ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་
གནའ་བོའི་དཔེ་ཚའི་ནང་དེའི་འདྲའི་མཐོང་རྒྱུ་མཚོན་པའི་ནང་དོན་མང་པོ་བཞེད་ཡོད།

རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དུས་འགོར། རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་ལུགས་རིག་པ་ཚོས་མན་
རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་ཟེར་བ་ཚ་ཚང་ཞིག་བྲིམས་མཐུན་ཤུལ་འཛིན་ཡོང་ཐབས་
ཆེད། དུས་མཚུངས་མི་རིགས་རིང་ལུགས་ལག་ལེན་ཡོང་ཆེད་སྐྱི་བར་གསུམ་དུ་ཀྱང་སྡེ་མི་
རིགས་དང་ཀྱང་སྡེ་རྒྱལ་རིགས། རིགས་རྒྱུད། གེ་ཚུལ།(支族) སུལ་ཚུལ།(部族) ཚུང་ཚུལ།(宗
族)སོགས་ཀྱི་མིང་ཚོག་བེད་སྤྱད་ནས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཟེར་བའི་མི་རྒྱུད་དང་རྒྱུད་ཡིག
རིག་གཞུང་། ཚོས་ལུགས། གང་ཅིའི་ཐད་རྒྱ་མི་རིགས་དང་མི་འདྲ་བའི་ལྷན་ཚོས་མེད་པ་བཞོ་
ཐབས་བྱས་ཡོད། མཐའ་མར་སྤེལ་ ༡༩༥༧ རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཅའ་བྲིམས་གཏན་
འབེབས་གནང་ཡོད། དེའི་ནང་མི་རིགས་ཁག་(各民族)ཟེར་བ་བེད་སྤྱད་ནས་འདྲ་མཉམ་
ཡིན་ལུལ་བྱས་ཡོད།^{31 32 33}

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དུས་འགོའི་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་ཡོང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་
དང་མི་རིགས་ཁག་(中国和各民族)ཟེར་བའི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་མིང་ཚོག་བེད་
སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྤེལ་ ༡༩༧༥ མའོ་ཅོ་ཏུང་འདས་ཤོངས་སྤྱིན་རྗེས། ཡང་བསྐྱར་ཀྱང་སྡེ་
མི་རིགས་ཟེར་བས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་དང་མི་རིགས་ཁག་རིམ་པས་ཚབ་བྱས་ཡོད།

སྤེལ་ ༢༠༡༣ ཞི་ཅིང་མིན་གྱིས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་དབང་ཟེན་རྗེས། དེས་གཞིའི་ཐོག་ནས་

31. 《民国史研究》2017年第1期(黄兴涛): 《民国时期“中华国族”概念的运用、入宪讨论
及典型阐释》 <https://rcenw.lzu.edu.cn/c/202105/1111.html>

32. 维基百科: 中华民族 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E4%B8%AD%E5%8D%8E%E6%B0%91%E6%97%8F>

33. 九三学社浙江省委员会, 2022年第4期, 李占荣: 《关于尽快确立“中华民族”范畴法律
地位的建议》 http://www.zjjs.org/news_show.php?ShowId=39288

ཐེངས་མང་བཟོད་ཚུལ། ཀྱང་གོའི་མི་ལམ་གྱི་སྤྱིའི་བགོ་གྲངས་ (公约数) གི་ཀྱང་སྤྱི་མི་
རིགས་གྱི་རྒྱབས་ཆེན་སྐྱར་དར་རེད། ཟ࿳་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟ࿳་ནག་ལོ་གསར་གྱི་གསུང་འཕྲིན་ནང་ཞི་
ཅིན་ཕིང་གིས་ཟ࿳་ནག་མིས་སྐྱར་ནས་བཞེད་དོན་གི་འཇམ་སྲིད་སྤྱི་སྡེ་མས་ཆེན་པོ་དང་གནམ་
འོག་གི་བྱིས། ངའི་ལྷག་བསམ་རེ་བ་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ལག་འབྲེལ་ནས་མི་རིགས་གྱི་ཐུན་
མོང་འདུ་ཤེས་ཁ་ལོ་བསྐྱར་བ། ང་ཚོས་གོ་ལ་དེ་བས་ཞི་བདེ་དང་དེ་བས་དར་རྒྱས་ཡོང་བར་
འཇུགས་སྐྱོན་བྱེད་དགོས།^{34,35}

ཟ࿳་ནག་གྲང་ཁྲན་ཏང་གི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་དུས་འགོའི་མིང་ཚོག་གི་ཟ࿳་ནག་མི་དམངས་དང་མི་རིགས་
ལག་ཞི་ཅིན་ཕིང་གི་ཀྱང་སྤྱི་སྡེ་གི་ཀྱང་སྤྱི་མི་རིགས་ཟེར་བའི་རྒྱ་རིང་ལུགས་རེད།

Source:jiaxiangwang / Tusiji

ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་བསྐྱབས་གཏམ་དེ་དང་དེ་སྣོན་མའོ་ཙེ་ཏུང་སྐབས་གྱི་འཇམ་སྲིད་
མི་དམངས་མཐུན་སྦྲིལ་ཆེན་མོ་དང་ས་གོ་ལ་དེ་དོ་དམ་བྱེད་དགོས། (“世界人民大团结”
与“把地球管起来”) དེ་གཉིས་ཀྱི་བྱེད་ཐབས་མི་འདྲ་ཡང་གྲུབ་འབྲས་འདྲ་པོ་རེད། དེ་གི་
གཞི་རྒྱུན་ཆེ་བའི་ཚང་གཞིའི་སྤྱིད་ཀྱང་སྤྱི་སྡེ་གི་ལམ་ (中华秩序, The China Order)
གསར་བ་ཞིག་སྐྱར་གསོ་བྱེད་ཆེད་རེད།³⁶

34. https://www.gov.cn/xinwen/2015-11/29/content_5018017.htm
35. <http://politics.people.com.cn/n1/2017/0115/c1001-29023527.html>
36. 王飞凌：《中华秩序：中原、世界帝国，与中国力量的本质》，八旗文化出版，2018

མཉམ་ཅོད་ཀྱི་རྒྱུ་རྒྱུ་བཀའ་བཀོད་རྒྱུ་འཛིན་ཚོད་པ་《读<封建论>呈郭老》ཞེས་
པའི་སྒྲིབ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལས་ལེན་བྱས་པར། རྒྱལ་རབས་བརྒྱ་ལྷག་གི་རིན་གྱི་སྲིད་བྱིས་པའི་
སྲིད་བྱི་ཡོད་ཀྱི་ལྷན་ཁྲུང་འབྲེལ་ཉམས་ཉམས་ལ་མེད། (百代都行秦政法，共产党当然不例
外) རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁྲུང་ཉམས་ཉམས་གི་རྒྱ་ཡི་སྒྲིབ་ལམ་ཟེར་བའི་མཐའ་མའི་སྲུགས་རེ་དེ་སྣ་ཕྱི་བར་
གསུམ་རྒྱ་དོར་མེད། ལྷན་ཁྲུང་ཉམས་ཉམས་རིན་ཉམས་སྲིད་བྱིས་ལུགས་ (秦汉式政体) དེ་ལས་
བཀའ་བ་དང་དགོ་སྒྲེལ་སྒྲོན་སྲུང་བྱེད་བྱུང་མེད། དབང་སྒྲེལ་རིང་ལུགས་སྲིད་བྱིས་ལུགས་དེའི་
རོ་བོ་དང་རང་ལོགས་ཀྱི་གཏན་ཚིགས་དེས་རྒྱ་ནག་གྲུང་ཁྲུང་ཉམས་ཉམས་གྲུང་རྒྱ་ཡི་སྒྲིབ་ལམ་
ཚེད་རྒྱ་ལུ་མཐུན་རྒྱུས་འགོད་བྱེད་པ་ཐག་ཚེད་རེད།³⁷

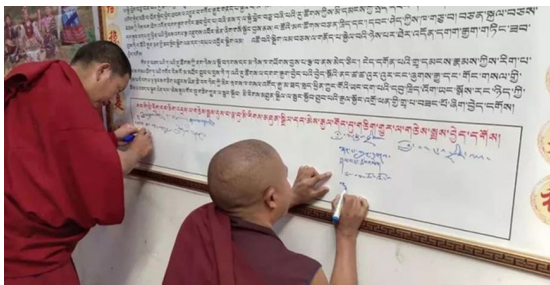
སྒྲིབ་འཛིན་པས་མཐོང་བར་གྲུང་རྒྱ་སྒྲིབ་ལམ་ནི་རྒྱ་ཚེན་པོའི་རིང་ལུགས་རེད། ཞི་
ཅིན་ཕིང་ནི་རྒྱ་རིང་ལུགས་པ་ཞིག་རེད་ལ་ཡང་དག་པར་བཤད་ན་ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་རྒྱ་ནག་
གི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་པའི་སྲིད་བྱིས་ལུགས་ལྷན་ཁྲུང་ཉམས་ཉམས་ཀྱི་སྲིད་བྱི་དབང་སྒྲེལ་བཀའ་
བཀོད་ཡོད་པ་ལྟར་ལྟོད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལྷན་ཁྲུང་ཉམས་ཉམས་པའི་ཁེ་སྲོན་རིང་ལུགས་ཚོགས་ལོ་རྒྱུས་
འགོལ་བཟོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁོ་ཚོས་གངས་ལྷན་མི་རིགས་ཚོགས་དབང་རྒྱུར་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་
གཞི་འཛིན་ས་འཚོལ་ཚེད་ལོ་རྒྱུས་རྒྱུར་བཟོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ཁོ་ཚོས་བོད་དེ་གནའ་སྔ་མོ་
ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་རེད་ཟེར་བའི་འཇུག་གཏམ་དེ་འབྲུབ་ཚེད། ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་གངས་
ལྷན་མི་རིགས་ཀྱི་གནའ་སྔ་སྔོན་འདོན་མ་བྱས་གོང་ནས་དེས་ཚོད་ནི་གྲུང་རྒྱ་ཟེར་བའི་རྒྱ་
ནག་རིག་གཞུང་གི་ཆ་ཤས་ཡིན་པ་མཐུག་བསྐྱོད་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་མངོན་སྲིད་
འཛོམ་མེད་ཀྱི་རྒྱ་ཚེན་པོའམ་རྒྱ་མི་རིགས་ཚེན་པོའི་མི་རིགས་རིང་ལུགས་པ་ཡིན།³⁸

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲུང་རྒྱ་སྒྲིབ་ལམ་དེ་རྒྱུན་མཐུན་ཡོད་ཚེད། བོད་དང་སྣ་མོག་གི་
ཅང་གསུམ་རྒྱ་རིང་ལུགས་འོག་གི་གཞོན་འཚོ་སོག་ལྷན་ཆེ་ཤོས་དེ་ཆགས་ཡོད། རང་རིགས་

37. <https://www.rfa.org/mandarin/pinglun/wenyitiandi-cite/yj-03042020151846.html>
38. 张云：西藏考古如何实证中华民族“多元一体”格局？http://www.tibetology.ac.cn/2023-06/08/content_42402789.htm

མིན་ན་སེམས་ཀྱང་གཅིག་པ་མིན། (非我族类，其心必异) བྱས་ཅང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་
 རྒྱན་ཆད་མེད་པར་བསམ་སྐྱོའི་རིན་ཐང་གི་ཚད་ཟེན་ས་དེར་ཕོག་ཐུག་གཏོང་བའི་རྣམས་པའི་
 མོག་ནས་གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་ཁོ་ཚོར་ལྷག་བསམ་རྣམས་དག་ཡིན་པ་མངོན་པ་བྱེད་
 དགོས། དཔེར་ན་བོད་ནང་བྱིས་ཚང་མི་རེ་དོ་རེས་རྒྱ་ནག་དབུ་བྱིད་ཀྱི་སྐྱེ་པར་དང་རྒྱ་ནག་
 གི་རྒྱལ་དར་འདྲེན་འཇུགས། ད་དུང་ལམ་ལོ་ས་མཚོག་ལ་མཚན་སྲོད་བྱེད་པ་སོགས་ཀྱི་རྣམས་
 པའི་མོག་ནས་རྒྱ་ནག་གི་དབང་ལ་ལྷག་བསམ་ཡིན་པ་སྟོན་དགོས། ལྷག་པར་ལྷག་བསམ་
 དེ་འདྲ་ལོ་ངོ་ ལོ་མིལ་སོ་སྟོན་བཅུག་ཀྱང་ད་དུང་ལུ་མཐུད་འཁྲབ་སྟོན་བྱེད་དགོས།^{39 40}

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རིག་གཞུང་མོག་ཐུ་མཐུད་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་སྐྱོས་
 གངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་བརྒྱུར་བཀོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། རྒྱ་ནག་གིས་མི་རིགས་མི་འདྲ་
 པའི་སྐོལ་རྒྱན་གྱི་དུ་མི་རིགས་དང་རྒྱ་ནག་མི་ཟེར་བའི་ཐུན་མོང་རིག་གཞུང་དང་གནས་
 བབ་འོག་མཉམ་འདྲེས་བྱེད་པ། ཚོས་ལུགས་མཐར་ལྷུང་རིང་ལུགས་ཟེར་བར་བཀག་སྡོམ་
 དང་གྲང་དུ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཟེར་བའི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ངོས་འཛིན་ལ་དེ་བས་

བོད་ནང་གྱ་བཅུན་ཚོས་ཏུ་ལའི་བྲེ་མ་ལ་ངོ་ཚོལ་དང་ཁ་བུལ་ལ་ངོ་ཚོལ། མེས་རྒྱལ་གོང་འཇུག་གཞུང་ལ་བརྗེ་བཀུར་ཟེར་བར་
 མཚན་བཀོད་ཁས་ལེན་བྱེད་བཞིན་པ།

Source:RFA

39. <https://www.rfa.org/mandarin/zhuannlan/xizangzonglan/tibet-07022021164905.html>
 40. <https://www.rfa.org/tibetan/sargyur/naqchu-monastery-random-search-tibet-against-dalai-lama-06262023062710.html>

བོད་ནང་གྲངས་ཁྲི་ཉུ་ལྔ་ཡོད་ཀྱིས་ཚོས་ལུགས་ལ་དང་པ་མི་བྱེད་ཟེར་བར་མཚུབ་ཐེལ་ཁས་ལེན་བྱེད་བཞིན་པ།

Source: Weiquanwang

དོ་ལྷུང་བྱེད་དགོས། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྤྱི་སྐད་ལྲབ་སྲེལ་མིང་འོག་རྒྱུ་སྐད་ཡིག་སློབ་གསོ་ལྷགས་
 ཆེན་སྲེལ་བ། སྤྱི་ཚོགས་སྤྱིང་ཐབས་ལམ་གསར་པའི་ཐོག་ནས་གཙོ་བོར་རྒྱ་མི་རིགས་དང་མི་
 རིགས་གཞན་དབར་འགོ་འདྲེད་དང་གཉེན་སྲིད་ལྷགས་ཆེ་ཅུ་བཏང་ནས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་
 མི་རིགས་རང་སྐྱོད་ས་ཁུལ་ནང་དུ་ཡང་མི་འཕོར་ཐང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཆགས་བཅུག་པ།
 རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་ཀྱང་དུ་མི་རིགས་སྣ་མང་གཞི་གཅིག་ཆགས་སྐྱངས་ (中
 华民族的多元一体格局) ཐོགས་ཆེས་མངོས་སྤྱད་ལྡན་པའི་ཆབ་སྲིད་འབྲོག་ཚོག་འོག་
 གཤུག་རྩུབ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་མི་མེད་སྲེལ་མཁན་བཅོན་རྒྱལ་གྱིས་དབང་སྐྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད།⁴¹⁴²⁴³

བཞེད། མཐའ་བཟོས་ས།

བོད་མི་ཚོས་ཉམས་ཚུལ་ཏུ་ཅང་དམའ་པོའི་ངང་ནས་རྒྱ་གར་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཚོས་
 ལུགས་དང་རིག་གཞུང་ཐོག་ལྷགས་སྐྱེན་ཐེབས་ཚད་དེར་སྐོང་ས་ཚོད་ཀྱིས་ལུང་སྐྱོག་བྱེད་

41. 邵江: 中共霸業與國師 (一) 誰的「天下」? 服務了誰? <https://insidechina.rti.org.tw/news/view/id/2121726>

42. 邵江: 中共霸業與國師 (二) 「天下」與「大一統」 <https://insidechina.rti.org.tw/news/view/id/2122427>

43. 邵江: 中共霸業與國師 (三) 「中華民族一體」論述 各民族「被熔爐」 <https://insidechina.rti.org.tw/news/view/id/2123017>

བཞིན། ཡང་སོག་པོ་བ་ཚོས་བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་དང་ལེན་བྱས་ནས་ཁོ་ཚོའི་དང་སོས་སྲ་ལྱུར་
 ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དང་རྒྱ་མི་ཚོས་སུ་ཤུ་ལོ་རོ་སྟོང་ལྷག་ལྷའི་དཔལ་ཡོན་དང་རིམ་ཆད་
 མེད་པའི་དཔལ་ཡོན་གཅིག་(“华夏五千年文明” 与 “唯一没有断层的文明”)ཟེར་བའི་
 ལྷངས་ལྷང་མེད་པའི་ལྷ་ཚུལ་དེས་བོད་དང་སོག་པོའི་ཐུན་མོང་གི་ནང་བསྟན་གཙོས་པའི་
 དཔལ་ཡོན་གཞན་རྣམས་ལ་རྒྱུར་མིག་མཐོང་རྒྱུད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནི་བོད་དང་སོག་པོ་བ་ཚོ་
 དང་རྒྱ་ནག་རྒྱ་མི་ཚོའི་དབར་གྱི་ཉེ་བག་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་མི་འདྲ་བའི་ས་རེད། ཁོ་ཚོ་ནི་དཔལ་ཡོན་
 དང་རིག་གཞུང་གཞན་ལ་གྲུས་བརྩེ་བྱེད་མི་ཤེས་པའི་མི་རིགས་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཞིག་རེད། ལྷ་
 ཚུལ་དེ་འདྲ་གནས་པ་ཅམ་གྱིས་གནོད་འཚོའི་གཞི་ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ལྷི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དབྱེ་བརྟེན་མཁན་ཆུན་གྲས་མའོ་ཙོ་རུང་གིས་
 བཤད་པར། ག་པར་གཉའ་གནོན་ཡོད་ན་ག་པར་རོ་ཚོལ་ཡོང་གི་རེད། (哪里有压迫哪里就
 有反抗) 44ལོ་མང་ནང་བོད་དང་སྟོ་སོག་ཤིན་ཅང་མི་ཚོས་འཐབ་ཚོད་བྱས་པ་དེ་ཚོ་ནི་བཟུ་
 གཞོག་དེ་འདྲ་ཁས་མི་ལེན་པ་དང་། ད་རུང་རུས་ལྷགས་ཡོད་རྒྱས་རང་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་དང་
 རིག་གཞུང་། ཚོས་ལྷགས་སོགས་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཆེད་ཡིན། ཁོ་ཚོས་མི་རིགས་མཚུངས་སྒྱུར་སྲིད་
 བྱས་ལ་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་པ་དང་རང་ཉིད་ཀྱང་སུ་མི་རིགས་རེད་ཟེར་བ་ཁས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མིད།

ཀྱང་སུ་ནི་ཀྱང་ཡོན་སུ་ཤུ།(中原华夏) མ་ཚུའི་ཚུ་སྟེད་དང་ཚུ་སྐད་དུ་འཚོ་སྟོད་བྱེད་
 མཁན་རྒྱ་མི་རིགས་གཙོ་གཞི་བྱས་པའི་ས་ཆ་ལ་རོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཡང་ཀྱང་སུ་མི་
 རིགས་ཡང་ན་ཀྱང་ཡོན་སུ་ཤུ་མི་རིགས་ནི་རྒྱ་མི་རིགས་ལ་གོ་གི་ཡོད། བྱས་ཅང་མཐའ་བཞི་
 ལྷ་སྟོར་འབོད་པའི་མི་རིགས་ཚོ་གང་འདྲ་བྱས་ནས་དཔལ་ཡོན་ཅན་ཡིན་ཟེར་མཁན་གྱི་ཀྱང་
 སུ་མི་རིགས་ཆགས་པ་རེད།45 དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་རིང་ལྷགས་བ་ཚོས་ཆབ་སྲིད་དགོས་
 མཁོ་ཆེད་དུ་ཐ་སྟོན་རོལ་ཚེད་བྱས་པ་གསལ་བོ་རེད།

44. <https://www.thinkingtaiwan.com/content/5561>

45. 维基百科: 华夏秩序 <https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E8%8F%AF%E5%A4%B7%E7%A7%A9%E5%BA%8F>

རྒྱ་ནག་དབང་སྡེམ་རིང་ལུགས་སྲིད་དབང་འོག་ལྷག་པར་ཏོག་དབྱིབས་གཞན་རིམ་
 བས་ད་བར། བལ་ཆེར་མི་ཚང་མར་གཞོན་འཚོ་མི་འདྲ་བ་ཕོག་པ་དང་དེའི་ནང་རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་
 གཞིའི་རྒྱ་མི་རིགས་ཀྱང་ཚུད་ཡོད། ང་ཚོས་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་དང་རྒྱ་མི་རིགས་དབར་དབྱེ་བ་
 གསལ་པོར་འབྲེད་དགོས། འོན་ཀྱང་ང་ཚོས་གདོང་ལེན་དང་ངོས་ལེན་མི་བྱེད་ཀ་མེད་པ་ཞིག་
 བྱི་རྒྱ་མི་རིགས་པལ་མོ་ཆེ་བའི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་ལྷ་ཚུལ་དེས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲངས་ཉུང་མི་
 རིགས་ཟེར་བའི་མི་རིགས་གཞན་ཚོག་རྒྱུན་མཐུན་ནག་ཉེས་གསོག་པའི་རྒྱབ་རྟེན་ཆགས་ཡོད།
 རྒྱ་མི་པལ་ཆེ་བས་དང་ལེན་ཡང་ན་རྒྱ་གཞུང་གིས་བྱེད་སྤངས་ལ་རྒྱབ་རྒྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད།
 དེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཏིང་ཚིང་མེད་པའི་རན་སྐྱོད་ལ་སྐྱལ་འདེབས་ཐེབས་ཡོད།

ཞི་ཅིན་ཕིང་གིས་རྒྱ་རིགས་རིང་ལུགས་འདྲ་སྤྱད་ནས་གྲང་ཁུན་ཉེང་གི་སྲིད་དབང་
 ལ་ཞབས་འདེབས་ཞུ་གི་ཡོད། དེའི་སྤྱིང་གྲང་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཟེར་བའི་རྒྱ་རིང་ལུགས་པ་ཚོས་རན་
 པ་རོགས་སྡེ་བ་བྱས་ཡོད། བོད་དང་རྩོད་སོག་སོགས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོ་རྒྱ་ནག་དབང་
 སྡེམ་རིང་ལུགས་སྲིད་དབང་གིས་གཞོན་འཚོ་ཕོག་ས་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་སྲིད་ཀྱི་མ་རེད། དེང་
 སྐབས་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་དེ་སྡོན་བོད་ནང་ནས་མཐོ་རྒྱུགས་ཏེ་ལག་བརྟུར་
 བྱེད་པའི་དྲག་གཞོན་སྲིད་བྱུས་དེ་བརྒྱུད་མར་ཤིན་ཅང་དང་རྩོད་སོག་ཐ་ན་རྒྱ་ནག་ཁོན་
 ཡོངས་ནང་ཁབ་སྡེལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ད་དུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྤྱི་ཕྱོགས་རྒྱ་སྤྱོད་དང་ལིམ་
 འཇུལ་སྲིད་བྱུས་དེ་མིག་ལྷན་ཀྱན་གྱི་མཐོང་གསལ། དེ་ནི་ང་ཚོ་ཐུན་མོང་གི་འཇིགས་སྤང་
 བྱེད་ས་དང་། དཔལ་ཡོན་དབར་གྱི་འགལ་ཟླ། སྲིད་དབང་སྡེར་གཙོད་དང་མང་གཙོའི་སྤྱི་
 ཚོགས་དབར་གྱི་འགལ་ཟླ་རེད། དེའི་ཁྲོད་སུ་ཞིག་གྲང་གཡོལ་ཐབས་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད།

བཀའ་པོར་མཉམ་བཞེས་པའི་བརྗེ་བྱས་པའི་ཞིང་ཁམས་རྒྱལ་པོར་བྱུང་བའི་ དགོན་གྱི་བྱང་ཚལ་མཉམ་སྦྲེལ་གནད་འགའ་ལ་དབྱེད་ཞིབ།

རིག་སློབ་ཚེ་རིང་བསམ་བློ།

བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པ།

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། ལྷ་རྩེ་ཆེད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཚུགས་པའི་དུས་མཁོ་དེར་རྒྱལ་པོ་ཨོ་ཏ་ཏ་
ཆེ་པ་གྲུ་ཚོར་གྱིས་བོད་ཀྱི་ལྷ་མ་ནང་མོ་སློབ་དཔོན་དབུ་ལྷན་བསྟེན་པ་ནས་བརྒྱུད་བོད་དང་མན་རྩེ་
བར་ཚོས་ཚོགས་གྱི་འབྲེལ་བ་ཚོགས་པར་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་བརྒྱུད་ཡུལ་དེར་སངས་རྒྱས་ཚོས་ལུགས་དར་
བྱུང་བུར་སྟེ་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་དང་། གཙུག་ལག་ཁང་། བོད་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་མི་སྣའི་བརྗེད་བྱང་རྩི་
མོགས་བཞེངས་འགོ་བརྩམས་ཡོད་ལ། རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་འདི་ཡང་མན་རྩེ་ལྷ་ཁང་དུ་བཞེངས་
པའི་དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་ཚོགས་པ་དེ་ཆགས་ཡོད་པས། འདིར་ལྷ་ཁང་འདི་རྩི་རིང་གི་ཚོགས་གནད་
འགའ་ལ་དབྱེད་ཞིབ་བྱས་ཏེ། ལྷ་ཁང་འདི་རྒྱ་རྒྱུ་ག་འདྲ་ཞིག་བཞེན་ནས་བཞེངས་ཚུལ་དང་། ལྷ་ཁང་
དགེ་ལུགས་པའི་དགོན་པར་རི་ལྷར་བརྒྱུར་ཚུལ། ཚོས་སློབ་བྱུང་གི་མགོན་པོའི་སྣང་བརྟན་གསེར་སྦྲུ་མ་
དེ་མན་རྩེ་རི་ལྷར་སྦྲུན་འདྲིན་ལུས་ཚུལ། གཞན་དགོན་པའི་རྟེན་བཞེངས་གཙོ་བོ་དང་བྱང་རྩི་ཡི་གེ་
འདིའི་ནང་བོད་ཀྱི་ཚོས་ལུགས་མི་སྣ་གྲགས་ཆེ་བ་ལྷ་དང་ལྷ་བཞུགས་ཚུལ་སོགས། ལྷ་ཁང་དེའི་བོད་དང་
མན་རྩེ་བར་གྱི་ཚོས་ལུགས་གྱི་འབྲེལ་ལམ་དེས་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སློབ་ཆ་རེ་བྱུང་ཁ་སློབ་བྱས་ཡོད།

བརྗེ་བྱེད་གཙོ་བོ། ལྷ་རྩེ་ཆེད་ལྷ་ཁང་། ལྷ་རྩེ་མགོན་པོ། འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོ། ཞབས་རྒྱུད་ཤར་པ།

ཐེང་སྐོར་བ།

༄༅། རྗེ་རིང་ལདི་ ༡༤༡༤ ལོར་རིར་རྒྱུད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་གཉིས་པ་ཐའི་ཚུང་ལྷུང་ཐའི་ཇི་
ལུ་ཉེར་འབོག་ཏེ་རྒྱལ་པོའི་དུས་སྐབས་ལུ་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་ལྟར་བཞེངས་པའི་མཉམ་བོད་
རྒྱ་སོག་གི་ཡིག་རིགས་བཞི་ཅན་གྱི་མཉམ་ཆེངས་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གནའ་བོའི་རྗེ་རིང་སྤེལ་གྱི་
ལས་ཏེ། དུས་སྐབས་ཀྱི་ཆ་ནས་བཤད་ན། མཉམ་ཆུའི་ལོ་རྒྱུས་སྤེང་གི་བོད་དང་འབྲེལ་བའི་རྗེ་
རིང་སྤེལ་གཉིས་པ་དེ་ཡིན། རྗེ་རིང་བཞེངས་ཡུལ་ནི་སྤར་རྒྱུར་ཆེད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལུག་ཏིན་
(盛京) ཡིན་ལ། ད་ལྟའི་བར་ལོ་རྒྱུ་ ༣༤༠ ལྷག་འདས་ཡོད། དེ་སྤེལ་བོད་ཡིག་གི་དཔེ་དེབ་རེ་
ལྷུང་དུ་འདར་བོད་རྒྱ་ཡིག་རིགས་གཉིས་ཀྱི་བྱང་རྗོའི་ཡི་གེ་འདི་འཁོད་ཡོད་ཀྱང་། རྗེ་རིང་ཡི་གེ་
ལ་འབྲུ་སྟོན་བརྒྱབ་པ་དང་དབྱུང་ཞིབ་བཞུགས་པ་སོགས་གང་ཡང་མེད་པར་སྤང་།

རྗེ་རིང་རོས་ཀྱི་བོད་ཡིག་གི་ཚོག་འབྲུ་རྣམས་ལས་མཁུག་གི་དུམ་བུ་ཁག་ཅིག་ལོ་རྒྱའི་
དབང་གིས་དག་སྟེ་གསལ་བོ་རོས་འཛིན་ཐབས་མེད་ཀྱང་། རྒྱ་ཡིག་གི་བྱང་རྗོའི་མ་ཡིག་
རྣམས་《མཉམ་ཆུའི་དངོས་དོན་གསལ་བཤོད་》【《清實錄》 (滿洲實錄)】 འདར་ཆ་ཚང་
འཁོད་ཡོད་ཅིང་། 《ཆེད་སྲིད་གཞུང་དང་བླ་མའི་ཚོས་》ཞེས་པའི་མཉམ་ཆེང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྗེ་
རིང་ཡི་གེ་རྣམས་སྟོགས་བསྐྱེགས་བྱས་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་དཔེ་དེབ་དེའི་ནང་དུ་འདར་གསལ། འོན་
ཀྱང་རྒྱ་ཡིག་དུ་རྗེ་རིང་ཡི་གེ་འདི་ལ་འབྲུ་འབྲེལ་གྱིས་མི་འདུག ལོ་རྒྱུས་སྤེང་མཉམ་ཆུ་ནི་རྒྱ་
ནག་དབང་རྒྱུར་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་རིགས་ཐ་དད་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས། རྒྱ་ནག་གིས་མཉམ་ཆུའི་
སྲིད་ལུགས་སྐོར་ལ་དབྱུང་ཞིབ་བཞུགས་པ་ཉུང་ཞིང་། རྒྱ་ནག་རང་གི་ཆེ་མཐོང་ལ་གཞོན་པའི་
མཉམ་ཆུའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གལ་ཆེ་བ་མང་པོ་ཞིག་ཡིག་ཚགས་ཁང་དུ་སྟོག་ཉར་བྱེད་
པ་ལས། ལོ་རྒྱུས་ཞིབ་འཇུག་པར་མཁོ་འདོན་མི་བྱེད་པ་ཡང་རྒྱ་མཚན་དེ་ལ་ལྷག་ཡོད། ལྷག་
པར་དུ་བོད་དང་མཉམ་ཆུའི་བར་གྱི་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་ཐད་ལ་དེ་བས་ཀྱང་དོ་སྤང་།

1. 《清實錄》，全稱《大清歷朝實錄》（太祖高皇帝實錄），中華書局出版，1985年。
2. 張羽新：《清政府與喇嘛教·清代喇嘛教碑刻錄》西藏人民出版社，1988年209頁。

དེ་ཅུ་མ་མེད། འོན་ཀྱང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིན་ཐང་དོས་ནས་གཞིགས་ན། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་དོན་གཞིར་བ་ཚོའི་མིག་ལམ་ན་དགོས་མེད་ཏུ་ལྟག་པ་དེ་ནི་རང་ཅག་ལ་དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ཤིན་ཏུ་དགོས་གཏུགས་ཆེ་བར་འདུག་པས། བྱང་རྫོང་ཡི་གི་འདིའི་ཚོག་གནད་ཁག་ཅིག་ལ་གསར་ཏུ་དཔྱད་ཞིབ་བགྱིས་ན། ལྷན་སོག་པོའི་ཆ་ཉར་ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོའི་སྲིད་དབང་མན་རྒྱུར་ཤོར་ཏེ། ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོའི་བཅུན་མོ་གཉིས་དང་སོག་འབངས་མང་པོ་མན་རྒྱུར་མགོ་བཏགས་ལྷུ་རྩ་སློབས་ཏུས། དཔལ་ས་སྐྱའི་སྲུང་མ་གྱུར་གྱི་མགོན་པོའི་སྐྱེད་བརྟན་གསེར་སྐྱ་མ་ཞིག་མན་རྒྱུའི་ཡུལ་ཏུ་སྐྱབ་དྲངས་ཚུང་བ་དང་། མན་རྒྱུའི་པོས་ཀྱང་གྱུར་མགོན་གྱི་སྐྱེད་བརྟན་དེར་སྲུ་དུང་ལྷ་མེད་གྱིས་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་སྐྱབ་མཛད་པར་མ་ཟད། ལྷིས་སྲུ་རྒྱ་སྐྱེད་མཛད་ནས་ཡུལ་དེའི་དགོ་ལུགས་པའི་དགོན་པ་ཚོག་མ་ཏུ་བརྒྱུར་བ་དང་། རྒྱལ་རྒྱུད་ཕྱི་མ་དག་གི་རིང་ལ་ཡང་དགོན་པ་འདི་ཞིག་གསོ་མཛད་ཚུང་བ་སོགས། རྫོང་རིང་གི་ཚོག་གནད་འདི་དག་གིས་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མ་ཚོག་མར་ཚུགས་ཏུས་པོད་དང་མན་རྒྱུའི་བར་ཚོས་ཚུགས་ནས་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཚུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རྒྱབ་ཚུངས་གནད་ཆེ་བ་མང་པོ་ཞིག་བཏུན་ཡོད་པ་རྟོགས་ཐུབ།

འདིར་ཞོར་འཕྲོས་སྟེ། རིར་ཆིང་ཅེས་པ་ནི་མན་རྒྱུའི་ས་རྒྱ་ནག་དབང་སྐྱེར་མ་བྱས་ཚོན་གྱི་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མའི་མིང་ཡིན་པར་འདོད། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་ཁག་ཏུ་“大金、後金、大金國、女真國”ཞེས་གྲིས་ཡོད་པ་དང་། རྒྱལ་དབང་ལྡ་པའི་རྣམ་ཐར་ནང་རྒྱུར་ཆིང་ཅེས་འབྲུང་ཞིང་། པཎ་ཆེན་སྐོ་བཟང་ཚོས་རྒྱན་གྱི་རྣམ་ཐར་ནང་རྒྱུར་རིང་ཅེས་གསལ། གཞན་མདོ་སྐྱེད་ཚོས་འབྲུང་ནང་རྒྱུར་ཆིང་ཞེས་གྲིས་པའང་ཡོད། མདོར་ན་འབྲི་སྐྱངས་རྩུང་ཟད་མ་འདྲ་བ་མ་གཏོགས་མན་རྒྱུའི་མིང་སྟེ། མན་རྒྱུའི་སྐྱེད་དམ་སོག་སྐྱེད་གང་ཏུང་གི་སྐྱེ་བུར་ཆགས་ནས་གྲིས་པ་ཞིག་མིན་ནམ་སྟེ། མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མ་(1616-1636)གསར་ཏུ་ཚུགས་པའི་ཏུས་ནི་རྒྱལ་བ་ཡབ་སྲས་གཉིས་ཀྱི་ཏུས་སྐབས་དེ་ཡིན་པས། འདིར་གནས་སྐབས་རིང་རྒྱལ་དབང་ལྡ་པའི་རང་རྣམ་ཏུ་ཀུ་ལའི་གོས་བཟང་ལས་འབྲུང་བ་ལྷན་གྲིས་ཡོད།

དང་པོ། ཡང་དག་བར་རྒྱལ་པའི་ལྷ་ཁང་གི་རྩེ་རིང་ཡི་གེའི་ནང་དོན་རྩེ་རྩེ་དང་།

དེ་ཡང་རྩེ་རིང་ཡི་གེ་ལས། “༄༅། །ཤོང་མའི་བཀའ་སྔ་བ་མ་རྒྱལ་པའི་ཡུལ་གྱི་རྣམ་པར་
རྒྱལ་བའི་རྣམ་པར་དག་འདུན་གྱིས་རྩེ་རིང་ཡི་གེ་རྣོས་ནས་བཞེངས་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི། རྒྱ་ཆའི་
དབྱངས་ནི་གཞན་གྱི་རྩེས་སུ་འབྲང་། རྩེ་རིང་མོའི་རྣོས་(རྣོས་ནི)བརྩོད་ཆེ་གྲགས་པར་འགྱུར། རང་གི་དང་
རྣམ་དག་ཚོས་གི་དང་ལས་འབྱུང་ཞིང་། མཛད་པ་གཅིག་གི་འགོ་དོན་མ་ཡིས་པ། མདུང་རྒྱལ་བའི་
མཛད་པ་རྣོས་(རྣོས་)ཅི་འཚལ། དེ་ནས་རྣོས་པ་ཡུལ་དབྱུང་མ་ག་རྣམ་ཟས་གཙང་རྒྱལ་པའི་སྲས་
སུ་སྲུ་བཏུམས་ནས། ཡི་ཤེས་ལས་བརྩོད་འགོ་ཀུན་འདམ་ལས་རྣོས་ལ། རྣམ་ཐར་བརྒྱུད་གྱི་རྣོས་རྣམས་
ལེགས་སྦྱང་གིང་། འགོ་བའི་གཏི་ལྷག་ལྷན་པ་སེལ་མཛད་པའི། དེ་བཞིན་ཡང་དག་མཐའ་ལ་ངེས་
པ་རྣམས། གཏུལ་བུའི་ཁམས་དང་བསམ་པ་རི་བཞིན་མཁྱེན། བརྩོད་གྱིས་མི་ལངས་གཞན་གྱིས་
དཔག་དཀའ་བའི། ཟབ་དོན་ཡིད་བཞིན་དོར་བུའི་འབྱུང་གནས་ཏེ། བྱང་ནས་བྱང་ཤར་འཚམས་
སུ་དར་ཞིང་རྒྱས། རིའུ་རྩེ་དབང་དང་ལུ་རྩེ་དབང་གི། རྣོས་ལ་མངོན་སུམ་ལྟ་བུར་བཀྱར་སྟེ་
མཛད། ཉན་མིན་ཏེ་རྒྱལ་པའི། རྒྱ་གཞུགས་བཞེངས་ཤིང་རི་མོར་བྱས་ཏེ་མཚོད། དེ་ནས་བརྩུང་ཏེ་
རྒྱལ་ཁམས་ཐད་ཅད་དུ། བཏུན་པ་དར་ཞིང་གཙུག་ལག་ཁང་རྣམས་བཞེངས། དེ་ལྟར་སྦྱིས་མཚོག་
མཛད་པ་དཔག་པར་དཀའ། ཉའི་ཡོན་ཏུ་ཕི་ལའི་སེ་ཆེན་རྒྱལ་པའི་དུས་ལྷན་མ་འཕགས་པས་གསེར་
སྲང་རྣོང་སྲག་ལ། སུར་གྱི་མགོན་པོའི་སྲུ་འདི་ལེགས་བཞེངས་ནས། རི་བོ་ཅེ་ལྟར་ཏུ་ལེགས་
པར་མཚོད། དེ་ནས་དཔལ་ལྷན་ས་རྒྱུར་གདན་དྲངས་སོ། དེ་ནས་ཉའི་ཡོན་རྒྱལ་ཁམས་རྒྱལ་པའི་
རིགས། ཆ་ཉར་ལིང་ཉན་རྒྱལ་པོ་ཞེས་བྱ་བའི། ཞབས་དྲུང་ཤར་པ་རྩོགས་འདིར་གདན་དྲངས་
ཚོ། དེ་དུས་སུར་མགོན་རྒྱན་དྲངས་མཚོད་པའི་ཚོ། ཉའི་ཆིང་རྒྱལ་ཁམས་ས་རྩོད་མངའ་བདག་
རྩེས། ༄ ཡངས་བཅེ་མཐུན་རྩོད་དམ་པ་རྒྱལ་པོ་མཚོག། རྩེས་མཚོག་འདིས་ཆ་ཉར་དབང་རྒྱུར་
ཚོ་མེར་གན་སྲུ་མ་ཡིས་མགོན་འདི་རྒྱན་དྲངས་ཤེས་(?)།གནས་ནས་མཐའ་ཡས་རོལ་མོའི་མཚོད་
པ་དང་། དག་འདུན་རྣམས་གྱི་བསུ་བར་མཛད་ནས་ནི། ལུག་གདན་དྲངས་ཉི་གཞོན་ཆར་གའི་པོ་
བྲང་གྱིས་(གྱི་) །གཡས་གྱི་དོས་ལ་བཞུགས་སུ་གསོལ། xxxxxལེགས་བརྟག་པོ་བྲང་གཡས་གྱི་དོས།

རྒྱུ་གྲགས་ (རྒྱུ་གྲགས་) 'གསུམ་གྱི་xxxཆེན་བཞུགས་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་ཞེས། ལས་གྱི་
 xxxxxxགཙུག་ལག་ཁང་རྣམས་ཡངས་(ཡོངས་)ཚྭ་གས་ལེགས་པར་xxxxxxརྩོ་བོ། ཏུས་xxx³(幽谷
 無私，有至斯響；洪鐘虛受，無來不應。而況於法身圓對，規矩冥立，一音稱物，
 宮商潛運。故如來利見迦維，託生王室，憑五行之賦，拯溺逝川；開八正之門，大
 庇交喪。於是，元關幽鍵，感而遂通；遙源濬波，酌而不竭。既而方廣東被，放肆
 南移。周魯二莊，同昭夜景之鑒；漢音兩明，並勒丹青之飾。自茲遺文間出，列刹
 相望，其來蓋亦遠矣。至大元世祖時，有喇嘛帕斯八，用千金鑄護法嘛哈嚩喇，奉
 祀於五台山，後請移於沙漠。又有喇嘛沙爾巴胡土克圖，復移於大元裔察哈爾林丹
 汗國祀之。我大清國寬溫仁聖皇帝，征破其國，人民咸歸。時有喇嘛墨爾根載佛像
 而來，上聞之，乃命眾喇嘛往迎，以禮舁至盛京西郊，因曰：「有護法，不可無大
 聖。猶之乎有大聖，不可無護法也。」乃命工部，卜地建寺於城西三里許，構大殿
 五楹，裝塑西方佛像三尊，左右列阿難、迦葉、無量壽、蓮華生八大菩薩，十八羅
 漢。繪四怙的喇佛城於棚廠，又陳設尊勝塔、菩薩塔，供佛金華嚴世界。又有須彌
 山七寶八物，及金壺、金鐘、金銀器皿俱全。東西廡各三楹，東藏如來一百八龕託
 生畫像，並諸品經卷，西供嘛哈嚩喇。前天王殿三楹，外山門三楹。至於僧寮、禪
 寶、[HK1289-8]舍、鍾鼓音樂之類，悉為之備。營於崇德元年丙子歲孟秋，至崇德
 三年戊寅歲告成，名曰「蓮華淨土實勝寺」。殿宇弘麗，塑像巍峨，層軒延袤，永
 奉神居，豈惟寒暑調、雨暘若，受一時之福利，將世彌積而功宣，身逾遠而名邵，
 行將垂示於無窮矣。大清崇德三年戊寅秋八月吉旦立。)'ཞེས་གསལ།

3. བོད་ཡིག་གི་རྩོ་རིང་ཡི་གེ་རྣམས་ཆབ་འགག་རྩ་མགྲིན་གྱིས་སྤྱི་གཙུག་ཚོམ་བྱས་པའི་བོད་ཡིག་རྩོ་རིང་ཞེས་
 འབྲུག་ལས་བཟུས། བོད་ཚྭ་ས་མི་དམངས་དཔེ་སླུ་ཁང་། ༢༠༡༢ ལོ། ཤོག་ངོས་ ༥༡༡ ར་གསལ།

4. རྒྱུ་གྲགས་གི་རྩོ་རིང་ཡི་གེ་རྣམས་《ཆེད་སྲིད་གཞུང་དང་སྤྲོ་མའི་ཚོས་》(རྒྱུ་གྲགས་)ཞེས་པ་ལས་བཟུས། གང་
 ཡུས་ཞུན་གྱིས་བཟམས། བོད་ཚྭ་ས་མི་དམངས་དཔེ་སླུ་ཁང་། ༡༩༩༤ ལོ། ཤོག་ངོས་ ༢༡༡ ར་གསལ།

གཉིས་པ། རྫོང་རིང་ཡི་གེ་ལས་ཚེག་གནད་འགའི་འབྲུ་འབྲེལ།

བོད་དང་མན་རྒྱུད་རྒྱལ་རབས་མི་མའི་བར་ཚོས་ཚུགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་བྱུང་བའི་ལོ་རྒྱུས་
 ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་རོམ་ནས་བཤད་ན། བྱང་རྫོང་ཡི་གེ་འདིའི་ཚེག་གནད་གཙོ་ཆེ་ཤོས་ནི་“ཉའི་
 ཡོན་རྒྱུ་ལི་ལའི་སེ་ཚེན་རྒྱལ་པོའི་རྒྱལ་བླ་མ་འཕགས་པས་གསེར་སྲུང་སྲོང་པྲག་ལ། ལྷུང་གི་མགོན་
 པོའི་སྐུ་འདི་ལེགས་བཞེངས་ནས། རི་པོ་ཚེ་ལྷུང་རྟག་རྒྱུ་ལེགས་པར་མཚོད། དེ་ནས་དཔལ་ལྷན་ས་
 ལྷུང་གདན་བྱངས་སོ། དེ་ནས་ཉའི་ཡོན་རྒྱལ་ཁམས་རྒྱལ་པོའི་རིགས། ཆ་རྟར་ཡིང་ཉན་རྒྱལ་པོ་ཞེས་
 བྱ་བའི། འབས་བྱུང་ཤར་པ་ཚུགས་འདིར་གདན་བྱངས་ཚོ། དེ་རྒྱལ་ལྷུང་མགོན་སྐུན་བྱངས་མཚོད་
 པའི་ཚོ། ཉའི་ཚིང་རྒྱལ་ཁམས་ས་སྲོང་མངའ་བདག་རྗེས།། ༦ ཡངས་བཅེ་མཐུན་སྲོང་དམ་པ་རྒྱལ་
 པོ་མཚོག། ལྷུས་མཚོག་འདིས་ཆ་རྟར་དབང་སྐུར་ཚེ་མེར་གཞན་བླ་མ་ཡིས་མགོན་འདི་སྐུན་བྱངས་
 ཤེས་(?)།གནས་ནས་མཐའ་ཡས་རོལ་མོའི་མཚོད་པ་དང་། དགེ་འདུན་རྣམས་ཀྱི་བསྐྱེད་བར་མཛད་
 བས་ནི། ལྷན་གདན་བྱངས་ཉི་གཞོན་ཆར་ཀའི་ཕོ་བྱང་གིས་ (གྱི་) །གཡས་ཀྱི་རོས་ལ་བཞུགས་སྐྱེ་
 གསོལ། xxxxxལེགས་བརྟག་པོ་བྱང་གཡས་ཀྱི་རོས། རྫོང་གྲགས་ (རྫུང་གྲགས) །གསུམ་གྱི་xxxཚེན་
 བཞུགས་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་ཞེས། ལས་ཀྱི་xxxxxxགཙུག་ལག་ཁང་རྣམས་ཡངས་(ཡོངས)
 རྫོགས་ལེགས་པར་xxxxxxརོ་བོ། རྒྱལ་xxxཞེས་གསལ་བའི་ཚེག་གནད་དེ་དག་ཡིན། འདིར་
 འབྲུ་འབྲེལ་གོ་བདེ་བར་བྲིས་ན། སེ་ཚེན་རྒྱལ་པོའི་རྒྱལ་ཞེས་པ་ནི། ཁོ་བོས་བསམ་ན་སྤྱིར་
 བཏང་རྒྱུ་སེ་ཚེན་རྒྱལ་པོས་སྲིད་དབང་བསྐྱུངས་པའི་རྒྱལ་སྐབས་གསུམ་རྒྱུ་ལྷུས་ཚོག་སྟེ།
 གཅིག་ནི་གོང་མ་སེ་ཚེན་ཉན་གྱིས་ ༡༢༤༠ ལོར་ཚེན་པོ་ཉོར་གྱི་ཡུལ་ལ་དབང་སྐུར་མཛད་
 བས་རྒྱལ་པོའི་བྲིས་བཞུགས་པའི་རྒྱལ་དང་། གཉིས་ནི་ ༡༢༥༡ ལོར་ཡོན་རྒྱལ་རབས་བཙུགས་
 རྗེས་དངོས་སྐྱོང་མའི་མཚོན་ཐོགས་ཉེ་ལོ་རྗེས་གཉིས་རིང་གོང་མའི་བྲིས་བཞུགས་པའི་
 རྒྱལ་དང་། གསུམ་ནི་ ༡༢༥༨ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གི་ཡུལ་ཁམས་ཐམས་ཅད་དབང་འོག་རྒྱ་
 བཞུས་ནས་ལོ་རྗེས་བཅུ་བཞི་ལྷག་ཟིན་པའི་རྒྱལ་འདི་གསུམ་ཡིན་ཏེ། ལྷ་སྤྱིར་ལོ་རྗེས་བཞིའི་
 རིང་སྲིད་དབང་བསྐྱུངས་པའི་རྒྱལ་སྐབས་དེ་དག་གི་ཁྲོད་ནས་རྫོང་རིང་ཡི་གེ་ལས་གསལ་བའི་

མེ་ཆེན་རྒྱལ་པོའི་དུས་ཞེས་པ་ནི་དུས་སྐབས་སྣ་མ་དེར་ངོས་འཛིན་བྱས་ན་འགྲིག་པར་སྟེ།
 རྒྱ་མཚན་ནི། མེ་ཆེན་རྒྱལ་པོས་མཁོ་མཁོན་འཕགས་པ་མཚོན་གནས་སུ་གདན་དྲངས་པའི་
 དུས་ནི་ ༡༥༥༣ ལོ་ཡིན་ཞིང་། རྒྱལ་པོར་གསང་སྔགས་ཀྱི་དབང་ཐེངས་དང་པོ་གནང་བ་དང་།
 རྒྱལ་པོས་སླ་མ་འཕགས་པར་དབང་ཡོན་དུ་བོད་ཁྱི་སྐོར་བཅུ་གསུམ་གནང་བ་ཡང་ལོ་འདྲི་
 བ་ཡིན། སྐབས་དེར་མེ་ཆེན་ཉན་ནི་ཉོར་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཡིན་པ་ལས། སྐབས་འདིར་ཡོན་
 རྒྱལ་རབས་ད་དུང་ཚུགས་མེད་ལ། ཡོན་ཤོར་མའི་སྲིད་ཁྱི་ལ་ཡང་ད་དུང་བཞུགས་མེད་ཅིར།
 སྲིད་དབང་བརྒྱུངས་པའི་དུས་སྐབས་ཀྱི་ཆ་ནས་དུས་སྣ་མ་དེར་ཁེལ་ཡོད་སྟེ།

“སླ་མ་འཕགས་པས་གསེར་སྲང་སྟོང་སྟག་ལ། ལུང་གི་མཁོན་པོའི་སྐྱ་འདྲི་ལེགས་བཞེངས་
 བས། རི་བོ་ཅེ་ལྷར་ཉལ་དུ་ལེགས་པར་མཚོན། དེ་ནས་དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱར་གདན་དྲངས་སོ།” ཞེས་
 པ་ནི། འཕྲོ་མཁོན་འཕགས་པས་ཉོར་གྱི་ཡུལ་ལ་རྒྱལ་བཞུན་དར་བྱུང་དུ་སླེལ་ཆེད་དཔལ་ས་
 རྒྱའི་སྲུང་མ་གཙོ་བོ་མཁོན་པོ་དོ་རྩེ་གུར་ཉེ་ཆོས་སྐོར་མ་རྒྱ་ཀ་ལ་ནག་པོའི་(大黑天， 嘛哈
 嘛喇)སྐྱ་བཞུན་གསེར་སྲང་སྟོང་སྟག་གིས་ལུགས་བརྒྱབ་ནས་བཞེངས་པ་ཞིག་ཐོག་མར་རི་
 བོ་ཅེ་ལྷར་སྐྱབ་དྲངས་ཤིང་། ལྷོས་སུ་ས་སྐྱར་གདན་དྲངས་པ་དེ་ཡིན་ལ། ས་པན་ཁུ་དཔོན་
 རིང་ལ་རྒྱལ་བཞུན་གྱི་ལྷ་དཔོངས་སོག་ཡུལ་དུ་དར་བྱུང་བ་ནས་བརྒྱུང་སོག་འབངས་
 ལྷོ་བྱིངས་ཀྱིས་སྲུང་མ་འདྲི་བཞུན་པར་བྲགས།

མེ་ཆེན་རྒྱལ་པོའི་དུས་ཞེས་པ་འདི་ལ། འོགས་གནད་གཞན་ཞིག་ཀྱང་མཚིས་ཏེ། ༡༥༤
 ལོར་ལོ་ཉན་རྒྱལ་པོས་ས་སྐྱ་བརྩི་ཉ་ཉོར་ཡུལ་དུ་གདན་འདྲན་ཞུས་པ་བཞིན། འཕྲོ་མཁོན་
 འཕགས་པ་ཁོང་ཉིད་རང་གི་ཁུ་བོ་ས་སྐྱ་བརྩི་ཉའི་ཕྱག་ལྷིང་ཕྱོན་པའི་དུས་དེར་ཁུ་བོ་དང་
 མཉམ་དུ་རི་བོ་ཅེ་ལྷར་ཡང་ཐེབས་སྟོང་འདུག་པས། གཅིག་བྱས་ན་ལོང་དུ་མེ་ཆེན་རྒྱལ་པོའི་
 དུས་ཞེས་པ་ནི། འཕྲོ་མཁོན་འཕགས་པ་ཉིད་དགྲང་ལོ་དགྲའི་ཐོག་ཁུ་བོ་མཉམ་དུ་ཉོར་ཡུལ་
 ལ་ཕྱོན་པའི་དུས་སྐབས་དེ་ཡིན་ཡང་སྲིད།

“དེ་ནས་ཉེ་ལོན་རྒྱལ་ཁམས་རྒྱལ་པོའི་རིགས། ཚ་ཉར་ལིང་ཉན་རྒྱལ་པོ་ཞེས་བྱ་བའི།
 ཞབས་བྱུང་ཤར་པ་སྟོགས་འདིར་གདན་དྲངས་ཚོ། དེ་རྒྱལ་གྱི་མགོན་སྐྱེན་དྲངས་མཚོན་པའི་ཚོ།
 ཉེ་ཚིང་རྒྱལ་ཁམས་ས་སྟོང་མངའ་བདག་རྗེས།། ༤ ཡངས་བཙེ་མཐུན་སྟོར་དམ་པ་རྒྱལ་པོ་
 མཚོག། རྒྱལ་མཚོག་འདིས་ཚ་ཉར་དབང་སྐྱུར་ཚོ་མེར་གཏན་སླ་མ་ཡིས་མགོན་འདི་སྐྱེན་དྲངས་
 ཤེས་(?)། གནས་ནས་མཐའ་ཡས་རོལ་མོའི་མཚོན་པ་དང་། དགོ་འདུན་རྣམས་ཀྱི་བསྐྱེད་བར་མཛད་
 བས་ནི། ལྷན་གདན་དྲངས་ཉི་གཞོན་ཚར་ཀའི་ཕོ་བྱང་གིས། (གི་) ། གཡས་ཀྱི་རོས་ལ་བཞུགས་
 སྲུ་གསོལ། xxxxxལེགས་བརྟག་ཕོ་བྱང་གཡས་ཀྱི་རོས། རྒྱུང་གྲགས་ (རྒྱུང་གྲགས) ‘གསུམ་
 ཀྱི་xxxཚེན་བཞུགས་གཞུག་ལག་ཁང་བཞེངས་ཞེས། ལས་ཀྱི་xxxxxxགཞུག་ལག་ཁང་རྣམས་
 ཡངས་(ཡོངས)རྒྱལ་ལེགས་པར་xxxxxxརོ་བོ་། རྒྱལ་xxxཞེས་པ་ལས། སྐར་སོག་རྒྱལ་མཐའ་
 མ་ཚ་ཉར་ལེགས་ལྷན་རྒྱལ་པོའི་སྐབས་སྲུ་བོད་ཀྱི་སླ་མ་ཞབས་བྱུང་ཤར་པ་ཉི་ཐོག་མི་ལྷ་བ་
 (སླ་མ་འདིའི་སྐོར་གཤམ་རྒྱ་སྐོར་ཡོད།)ཞེས་སོག་ཡུལ་རྒྱ་གདན་འདེན་ལྷ་རྒྱས། སྐར་མ་གྱུར་གྱི་མགོན་
 པོའི་སྐྱུང་བརྟན་འདི་རི་བོ་ཚེ་ལྷ་ནས་སོག་ཡུལ་རྒྱ་སྐྱེན་དྲངས་རྒྱལ་མཚིས། དེ་ནས་ཉེ་ཚིང་
 ཟེར་བ་ནི། ཚིང་རྒྱལ་རབས་མ་རྒྱལ་སྟོན་གྱི་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་སྐྱི་མའི་རྒྱལ་པོ་གཉེས་པ་
 ཉི་བོད་ཀྱི་སླ་མ་མེ་ཚེན་ཚོས་རྗེ་དབུ་སྐར་བསྐྱེན་ནས་ནང་པར་ཞུགས་མཐུན་གྱི་མའི་ཚུང་
 རྒྱུང་མའི་རིམ་རྒྱལ་དབང་ལྷ་པའི་རང་རྣམ་ནང་འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོ་ཞེས་འབྱུང་བ་དེ་ཡིན་
 ཞིང་། དཔའ་རྒྱལ་ཅན་གྱི་རྒྱལ་མཚོག་འདིས་སོག་པོ་ཚོ་ཚེན་ཞེ་དགའི་ནང་ཚན་ཚ་ཉར་ཤོག་
 རྗེ་བརྟན་དེ་ཡོངས་སྲུ་དབང་སྐྱུར་མཛད་སྐབས། ལེགས་ལྷན་རྒྱལ་པོའི་བཅུན་ཕོ་གཉེས་
 ཀྱིས་སོག་འབངས་མང་པོ་དང་མཉམ་རྒྱ་རྒྱལ་པོའི་ཐམ་ཀ་བསྐྱེད་ནས་མན་རྒྱུར་མགོ་
 བཏགས་ལྷ་ཅ་སྐྱེབས་ཡོད་པ་དང་། མེར་གཏན་སླ་མ་ལྷ་བས་ཀྱང་གྱུར་མགོན་གྱི་སྐྱུང་བརྟན་
 འདི་དང་། ད་རྒྱུང་སོག་ཡིག་གི་བཀའ་བསྟན་གསེར་གྱིས་མ་སོགས་རྗེ་མོང་དཀར་པོ་ཞེས་
 ལ་ཁལ་བཀའ་ཉེ་མན་རྒྱུའི་ཡུལ་རྒྱ་འབྱོར་རྗེས། འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོར་སྐྱེ་གསུང་སྐྱེགས་རྟེན་དེ་
 རྣམས་རྒྱལ་སྲུ་བཏགས་པ་ན། རྒྱལ་པོ་ཤིན་ཏུ་སྐྱེགས་མཉེས་ནས་བཀའ་བསྐྱེ་སླ་མེད་ཀྱིས་
 དགོ་འདུན་པ་རྣམས་བཀའ་མངགས་ཉེ་བསྐྱེད་བར་མཛད་ཅིང་། རྗེ་རོལ་འབྱུང་རྒྱུང་གི་རོལ་

མོའི་མཚོང་རྒྱུ་གིས་མཐུན་བདར་ནས་གདན་དྲངས། དེ་ནས་ས་བབ་ལེགས་པར་བརྟུན་ཞི་
རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་རམ་རྒྱལ་ས་ལུག་ཉེན་གྱི་གཡས་སུ་བཞུགས་སུ་གསོལ་བ་དང་། རྒྱང་གཤམ་
གསུམ་རྟེ་མིའི་འདོམ་ལུ་བརྒྱ་ཐམ་པ་གསུམ་མམ་ཡང་ན་རྒྱུ་ལེ་གསུམ་གྱི་སར་ཚོས་རྒྱུང་
མགོན་ནག་གི་གསེར་སྐུ་དེར་ཚོག་མར་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་པའོ།།

གསུམ་པ། ལྷ་ཁང་འདི་རྒྱ་རྒྱུན་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་བརྟེན་ནས་བཞེངས་རྒྱལ།

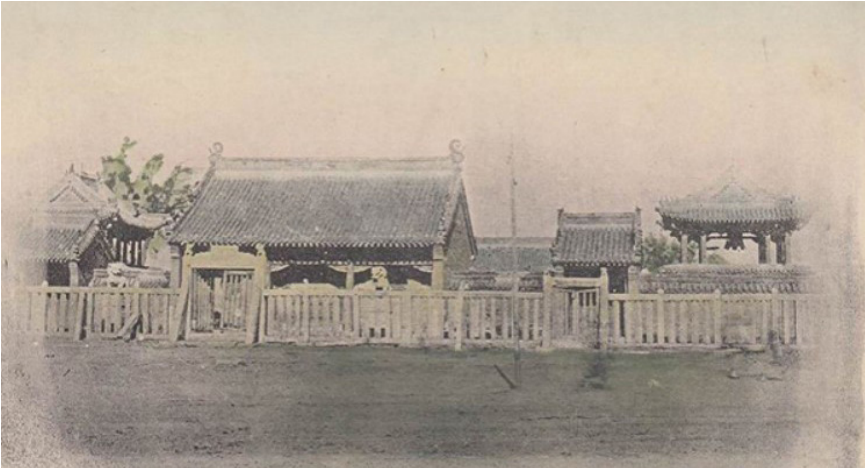
ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དོན་ནས་བལྟས་ན། རྒྱལ་ཁབ་དང་རྒྱལ་ཁབ་བར་གཡུལ་འཐབ་ལས་རྒྱལ་
ཚོ་མཐའ་འགག་བཅོན་སར་མཁར་རྫོང་བརྗིགས་པ་དང་། ས་མཚམས་འཕྲོག་སྲུང་གི་ཚེད་རུ་
དམག་དོན་གྱི་ཉེན་གཞི་འཕྲུགས་པ། མི་རིགས་རྣམས་གི་ཁམས་དང་མོས་པར་བརྟུན་ནས་
ཚོས་ལུགས་བྱལ་མཐའ་འདྲ་མིན་གྱི་ལྷ་ཁང་དང་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་པ། དཔལ་འབྱོར་
འདུ་འཕོད་བྱེད་སར་ཚོང་འབྲུལ་གྱི་ལམ་ཀ་གསར་རྒྱག་བྱེད་པ་ལོགས་ནི་དེད་གི་བརྗོད་
རྟུངས་རྟུང་བཤད་ན། ཆབ་སྲིད་ཐོག་གི་འཐབ་རྩལ་(戰略)ཞིག་ཡིན་པས། འདོག་ཏེ་རྒྱལ་པོས་
ཚོས་རྒྱུང་གྲུར་མགོན་ལ་གཙུག་ལག་ཁང་འདི་བཞེངས་ནས་དགེ་ལུགས་པའི་དཔོན་པར་རྒྱ་
རྒྱུང་མཚོང་པའི་འབྲུལ་ཡུན་གཉིས་ཀྱི་དཔོས་པ་ཡང་རང་གི་རྒྱལ་རྒྱུང་གྱི་དང་རྒྱུན་སྲིལ་བ་
དང་། ལྷག་པར་མོག་པོ་རྣམས་དགེ་ལུན་པའི་བརྟུན་པ་ལ་སུ་རུང་ཆེ་བས་འདབས་འབྲེལ་གྱི་
ཆབ་འབངས་རྣམས་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་རྣམ་པར་བརྟེན་ནས་མངའ་ཞབས་སུ་འདུ་བར་བྱེད་པའི་
ཚེད་རུ་རྟེ་མདོར་ན་ཆབ་སྲིད་རྒྱུང་བའི་སྲིད་རུ་ཡིན།

གཞན་ཡང་མན་རྩའི་རྒྱལ་རབས་མི་མའི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་མ་ཨོར་ཏ་ཆེ་(爱新觉罗·努
尔哈赤,1559-1626)ཡིས་ཐོད་ཀྱི་ལྷ་མ་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་དཔུ་ལྷར་བརྟེན་ཚོང་བས། རྒྱལ་
པོ་རང་ཉིད་ནང་པར་ཞུགས་པ་འདིས་སྐབས་དེར་ཐོག་པོའི་རྒྱལ་སྲན་རྣམས་ལ་དབང་རྒྱུར་
མཚོང་པར་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་རྣམ་པར་བྱུགས་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱལ་པོ་ཨོར་ཏ་ཆེའི་སྲིད་
དབང་སྐབས་སུ་ཐོག་པོའི་ཐོག་སྡེ་རེ་རྩུང་ཞིག་ད་རུང་མན་རྩའི་དབང་འོག་རུ་བསྐྱེ་མ་སྐབས་
པར་ལྷག་ལུས་བྱུང་ཡོད། རྒྱལ་རབས་མི་མ་འདོག་ཏེ་རྒྱལ་པོས་ཀྱང་ཚོས་ལུགས་ཀྱི་རྣམ་པ་

བོད་སྲོད་གཏོང་བའི་ཡབ་རྒྱལ་པོའི་ཆབ་སྲིད་སྲོད་ལུགས་འདི་གཞིར་བཞག་ཡོད་དེ། རྒྱལ་པོ་འདིས་ཕོ་རོ་བཅུའི་རིང་སྲིད་བརྒྱུད་པའི་རྒྱུ་མཚུག་ཏུ་མན་རྒྱུའི་འདབས་འབྲེལ་གྱི་ཤར་ཕོག་པོའི་ཤོག་ཕྱེ་པལ་ཆེ་བ་མངའ་ཞབས་སུ་བྲུངས་ཤིང་། སོག་རྒྱལ་མཐའ་མ་ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོའི་དབང་འོག་གི་ཆ་ཉར་ཚོ་བ་ཁག་ལ་ཡང་དྲག་འདུལ་ལན་གསུམ་མཛོད་པས། མཐར་ཉི་ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོ་པམ་ཉེས་བྱུང་སྟེ། འབངས་སློན་ཆེན་འབུམ་ལྷག་བྲིད་ནས་ཆ་རྒྱ་བཀལ་ཏེ་བོད་ཚོགས་སུ་(དེང་གི་ཨ་མདའི་མཚོ་སློན་ཡུལ་ཚུགས་སུ་བྲོས་པ་དང་། སྐབས་འདི་ནས་བཟུང་སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁམས་ཐམས་ཅད་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་པོ་འདིའི་དབང་འོག་ཏུ་ཤོར།

ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོ་བོད་ལ་བྲོས་པའི་ལམ་ཁར། བོད་རྒྱ་བཀའ་སྲོད་དམ་ཅན་ཚོས་རྒྱལ་གྱིས་བརྒྱལ་རྒྱལ་དང་། འབུམ་ནད་གྱིས་གོངས་རྒྱལ་སོགས་གྱི་བཤད་རྒྱལ་ཡང་མང་རྒྱ་མཆིས། གང་ལྟར་ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོ་བོད་རྒྱ་བསྐྱེད་པའི་སྐོར་དེ་མཉུ་བཀའ་བྲུག་མཐའ་དང་། ལུམ་པའི་ཚོས་འབྱུང་། དེབ་ཐེར་ཐེས་པོའི་ཞལ་ལུང་སོགས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་ཁག་མང་པོའི་ནང་གསལ་བས་འདིར་ཞིབ་ཕྲ་བརྗོད་པའི་ངལ་བ་བཞུས་མེད། གཞན་འོག་ཏུ་རྒྱལ་པོས་ཆ་ཉར་ལ་དྲག་འདུལ་ལན་གསུམ་བཞུས་ཞེས་པ་དེ་ཡང་བོད་རྒྱ་ཡིག་ཚང་གཉིས་ཀྱི་བརྗོད་རྒྱལ་གཅིག་ཏུ་མཐུན། དེ་ལྟར་ཆ་ཉར་ཤོག་ཕྱེ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་སྲིད་དབང་མན་རྒྱུའི་ཆབ་འོག་ཏུ་ཤོར་སྐབས། དེ་ནས་ཆ་ཉར་རྒྱལ་པོའི་བཅུན་མོ་དང་སློན་འབངས་མང་པོས་མན་རྒྱུར་མགོ་བཏགས་ཞུ་བྱ་བསྐྱེད་ཡོད། དེ་ཡང་། «རྟོར་གྱི་ཚོས་འབྱུང་»ལས། «རྟོར་ཆེན་ཚོ་བཅུའི་སྡེ་དཔོན་སོགས། སོག་པོའི་སྡེ་དཔོན་མང་པོ་འབངས་བཅས་གྱིས་མགོ་བཏགས་བྱས་པ་དང་། མ་གང་ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོའི་བཅུན་མོ་གཉིས་དང་ཐའི་ཅི་གཉིས་བཅས་མགོ་བཏགས་བྱས་ནས་རྒྱལ་པོ་པམ་ཉིན་པོ་ཆེ་སྐལ་ཞེས་དང་། ཡང་། «རྟོར་གྱི་བསྐྱར་བཅོས་གསེར་གྱི་དེབ་ཐེར་»ལས། «རྟོར་ཆེན་ཚོ་བཅུའི་སྡེ་དཔོན་སོགས། སོག་པོའི་སྡེ་དཔོན་མང་པོ་བཅས་གྱིས་མགོ་བཏགས་བྱས་པ་དང་། ཆ་ཉར་ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོའི་བཅུན་མོ་གཉིས་དང་ཐའི་ཅི་གཉིས་བཅས་མགོ་བཏགས་བྱས་ནས་རྒྱལ་

5. རྟོར་གྱི་ཚོས་འབྱུང་བཞུགས་སོ། །འཇིགས་མེད་རིག་པའི་རྩོ་རྒྱུས་བཙུམས། མཚོ་སློན་མི་རིགས་དཔེ་སྟུང་ཁང་། ༡༩༩༩ ལོ། པར་གཞི་དང་པོ། ཤོག་ངོས་ ༥༥ ར་གསལ།

ཆིང་རྒྱལ་རབས་དུས་མཇུག་གི་པན་རྒྱས་པའི་ཡུལ་གྱི་རྩམ་པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་གི་རྩམ་པ།

(Source: Peng Pai New)

ཐམ་རིན་པོ་ཆེ་ཡུལ་ཞེས་གསལ། ཤོང་དུ་བྱང་དོན་ཡི་གེ་ལས་གསལ་བ་བཞིན། མེར་ཚན་ལྷ་
མ་ལུ་བ་མན་རྒྱལ་བས་བཅོལ་དུ་ཕེབས་དུས་གྲུང་གི་མགོན་པོའི་གསེར་སྐུ་དེ་སོག་ཡུལ་ནས་
མན་རྒྱའི་ཡུལ་དུ་སྐྱེན་དངས་ཤིང་། དེ་ནས་ལོ་གཉིས་ཕྱིན་མཚམས་དུང་ཐའི་ཇིའི་གནམ་ལོ་
གསུམ་པར་གྲུང་མགོན་གྱི་གསེར་སྐུ་འདི་ལ་མགོན་ཁང་བཞེངས་སྐྱོན་བཅུ་མས་པ་དང་། ཆ་ཉར་
ལེགས་ལྡན་རྒྱལ་པོ་མན་རྒྱའི་གཡུལ་དམག་ལས་པམ་རྟེ་བོད་ལ་བྱོས་པའི་ལམ་ཁར་གཤེགས་
པའི་ལོ་དུས་ཀྱང་འདི་ཡིན། 《ཆིང་སྲིད་གཞུང་དང་སྲ་མའི་ཚོས་》 (རྒྱ་ཡིག་) ལས། དགོན་པ་
འདིའི་རྩི་རིང་གི་བྱང་བ་བརྗོད་པའི་ཞབས་མཚན་དུ་འདུང་། “དུང་ཐའི་ཇི་ཡིས་སོག་པོའི་ཆ་
ཉར་གཡུལ་ལས་བཅུལ་བའི་བརྗོད་བྱང་དུ་བཞེངས་པ་ཡིན་” (是皇太極為紀念征服擦哈

6. བྱང་ཕྱོགས་ཆེན་པོ་ཉོར་གྱི་རྒྱལ་ཁམས་གྱི་རྟོགས་བརྗོད་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་དཔྱད་ལྡན་མགྲུ་བྱེད་པོ་
མཚར་གསེར་གྱི་དེབ་ཐེར། ཇི་བཙུན་སློབ་བཟང་ཉ་དབྱངས་ཀྱིས་བཅུ་མས་གསུང་འབུམ་པོད་ཁ་པ། ལག་བྲིས་
མ། ཞེབས་གངས་ ༡༩༤༩ ན་གསལ། ༡༩༧༥ལོ། ལྷ་ལི་གསར་པ།

7. ཐའི་ཚུང་དུང་ཐའི་ཇི་ནི་མན་རྒྱའི་རྒྱལ་ཐོག་གཉིས་པ་འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོ་ཡིན་ལ། མཚན་ཆ་ཚང་ལ། ཨ་གོ་ཉ་
ཡུ་རུ་ཞི་ཡིག་ཆེ་ཉ་གི་དུ་ཨེར་དེམ་ཐུ་ནའི་རམ་ཐ་རྩོ་འབོག་ཏོ་སེ་ཆེན་ཐའི་ཚུང་རྒྱལ་པོ་ཡང་ལྷོ།

爾蒙古而建造的) ཁྱེད་དང་། ཡང་དཔེ་དེབ་དེ་ལས། “ཨོ་ཏ་ཆི་ཡིས་ནང་པའི་དགོན་པ་
 བཞེངས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱིས་སངས་རྒྱལ་ཚོས་ལ་གོང་བཀུར་བྱེད་པ་གསལ་པོར་མཚོན་ཡོད་པ་
 དེ་ནི་ཉོར་རིགས་རྣམས་ཀྱིས་ནང་ཚོས་ལ་དང་མོས་བྱེད་པར་བཅི་བཀུར་བྱེད་སྐྱབས་ཤིག་ཡིན་
 ལ། དེའི་དམིགས་ལུལ་ནི་ཉོར་རིགས་ཚོའི་དོགས་འཇིགས་སེལ་ནས་སོག་པོའི་རྒྱལ་སྲོན་རྣམས་
 དང་སྲིད་དོན་ཐང་མཐའ་འབྲེལ་བརྟན་པོར་བཅོས་ཏེ། སོག་རིགས་སྲུང་ལས་མང་པོས་རྒྱལ་
 སྲིད་རང་གི་མངའ་འོག་ཏུ་མགོ་བཏགས་ཞུས་ནས་རང་ཉིད་ཀྱི་དངོས་ཡོད་སྟོབས་ཤུགས་ཡར་
 རྒྱས་སུ་གཏོང་བའི་ཆེད་དུ་འོ། (諾爾哈赤通過建造佛寺，明確表示了自己對喇嘛教的
 尊崇，是對蒙古族宗教信仰的一種尊重的表示，目的在於消除蒙古族的疑畏心
 理，以鞏固同蒙古族王公的政治聯盟，吸引更多的蒙古族投奔自己的轄區，以
 發展自己的實力。) ཁྱེད་གསལ་བ་ལྟར། སོག་པོའི་ཆ་ཏར་ཚོ་བ་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་ལོ་
 རྒྱལ་གྱི་བཞེད་བྱང་དུ་བཞེངས་རྒྱན་མཛད་པ་འདིས་དོན་ངོ་མར་རྒྱལ་པོའི་མཛད་འབྲིན་དང་
 སྟོབས་ཤུགས་ངོམ་ཡོད་པ་དང་། སོག་འབངས་རྣམས་ཚོས་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆབ་འོག་ཏུ་
 བཀུག་པ། གཞན་རང་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་ཀྱི་དང་རྒྱུན་ཡང་སྲེལ་སྲུབ་ཡོད་པ་སོགས་མཚོན་སྲུབ་པས།
 མདོར་ན་གཙུག་ལག་ཁང་འདི་ནི་རྒྱ་རྒྱུན་འདི་དག་ལ་བརྟེན་ནས་བཞེངས་པ་ཡིན་སྟེ།

ཡང་རྒྱའི་འབྲེལ་ཡོད་དབུ་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ཁ་ཅིག་ཏུ། “༡༦༣༦ལོར་གོང་མ་རྒྱུང་ཐའི་
 རི་ཡིས་སུང་ལྷན་རི་བོའི་འདབས་སུ་མིང་གུར་གྱི་དམག་དཔུང་ཚར་བཅད་ཅིང་། གཡུལ་
 ལས་རྣམ་པར་རྒྱལ་ནས་སྲིར་བེ་ཅིང་དུ་ལོག་རྗེས། མཛད་རྗེས་མཚོན་ཆེད་དུ་ཡང་དག་པར་
 རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་འདི་བཀའ་ཡིས་བཞེངས་” (1636年皇太極於松山大破明軍，凱旋回
 京後為記功德勛建實勝寺) ཞེས་མན་རྒྱ་དང་མིང་གུར་གཉིས་ཀྱི་དམག་འཐབ་མཐའ་མ་
 དེར་ངོས་འཛིན་བྱས་པའང་འདུག་ལོད། ལྷ་ཁང་གི་རྗེ་རིང་ངོས་སུ་མང་གུར་གྱི་དམག་དཔུང་
 ལས་རྒྱལ་བ་ཡིན་ཚུལ་མི་གསལ། ཡིན་ན་ཡང་། འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོས་སོག་པོ་དང་རྒྱ་ནག་

8. 張羽新：《清政府與喇嘛教·清代喇嘛教碑刻錄》西藏人民出版社，1988年，二〇〇頁。
 9. 張羽新：《清政府與喇嘛教·清代喇嘛教碑刻錄》西藏人民出版社，1988年，七頁。

དབང་ལྷན་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་སྐབས་ཁོ་ལོ་ལོ་དེ། མོག་པོའི་ཆ་ཉར་ཆོ་བ་ལྷན་པའི་ཕྱིས་
 གྱི་ལོ་བཞིའི་ནང་། རྒྱལ་པོ་འདིས་རྒྱ་ནག་མིང་གུར་གྱི་དམག་དཔུང་གི་ཆོ་མང་པོ་ལྷོ་བས་གྱིས་
 བཙོམ་ཞིང་རིམ་པས་རྒྱ་ནག་པོའི་རྒྱལ་ཁམས་ཡོངས་ལ་མངའ་དབང་བལྟར་ནས་པེ་ཅིང་དུ་
 རྒྱལ་པོ་རང་གི་རྒྱལ་སྐུ་དགུ་པ་ལྟན་ཅེ་ (顺治, 1638-1661) ལུ་བ་གོང་མའི་ཁྲིར་
 བཀོད་རྗེས། 《བཀའ་ཡིས་བཞེངས་པའི་ཡང་དག་པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་གི་རྩི་རིང་འོད་ལྷན་
 གྱི་བརྗེད་བྱང་》ཞེས་པ་ཞིག་གྲུང་བཞེངས་ཡོད། རྩི་རིང་འདི་དང་གོང་དུ་མོག་ལུལ་དབང་
 ལྷན་མངོད་ནས་བཞེངས་པའི་རྩི་རིང་འདི་གཉིས་གྱི་ཁ་བྱང་ཅུང་ཟད་མཚུངས་ལ། དབང་
 ལྷན་གྱི་ལུལ་ཅི་མི་རིགས་ཐ་དད་ཡིན་པ་མ་གཏོགས། དབང་ལྷན་གྱི་བརྗེད་བྱང་མཚོན་ཆེད་
 དུ་བཞེངས་པའི་དགོས་པ་དང་རྒྱ་རྒྱུ་ཅི་གཅིག་ཡིན།

བཞེད། བརྒྱུ་ལག་ཁང་རྒྱ་རྒྱུད་མཚུངས་དགོན་པར་བརྒྱུད་བ་དང་རྒྱལ་རྒྱུད་ཕྱི་མའི་
 རིང་ཞིག་གསོ་མཚུངས་ལ།

གུར་གྱི་མགོན་པོའི་སྐབས་བརྟན་དེ་མོག་ལུལ་ནས་མེར་ཀན་ལྷ་མ་ཡིས་1634ལོར་མན་
 རུའི་ལུལ་དུ་སྐྱབ་དངས་པ་ཡིན་ལ། མོག་མར་མགོན་སྐུ་དེར་གཙུག་ལག་ཁང་བཞེངས་པ་
 ཡང་ལོ་འདི་ཡིན། བཞེངས་ལུལ་ཅི་མན་རུའི་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མ་གསར་དུ་ཚུགས་དུས་ཀྱི་རྒྱལ་
 ས་སྐྱུག་ཉེན་ཡིན་ལ། དེར་གི་རྒྱ་ནག་བྱང་ཤར་མངའ་ཁུལ་ལེའོ་ཉིང་རྩིན་དབྱང་ཞེས་པ་དེ་
 ཡིན། དེ་ནས་ལོ་གཉིས་ཕྱིན་མཚམས་སུ་རྒྱལ་པོའི་གནམ་ལོ་དང་པོར་(༡༦༤༥ལོ་)མོག་པོའི་
 ཆ་ཉར་ཡོངས་སུ་དབང་ལྷན་མངོད་རྗེས་གཙུག་ལག་ཁང་འདིའི་ཉེ་ལོགས་ཀྱི་ཤར་ལྷོ་འི་
 མཚམས་སུ་གཞི་ཁྱོན་ཆེ་བའི་འདུ་ཁང་ཆེན་མོ་གཉིས་གསར་བཞེངས་བརྒྱུངས་གིང་། ཉེན་
 གཙོ་པོར་སངས་རྒྱལ་འོད་དཔག་མེད་དང་། གནས་བཞུན་བཙོ་བརྟུན། འོད་སྲུང་མོགས་
 བཞུགས་སུ་གསོལ་ཞིང་། འདུ་ཁང་ཆེན་མོ་གཉིས་ཀྱི་དཀྱིལ་དུ་པོད་རྒྱ་མན་མོག་གི་ཡིག་
 རིགས་བཞིས་གྲུབ་པའི་རྩི་རིང་གི་ཞིང་ཁང་གཉིས། ད་དུང་བྱང་རྒྱུབ་སེམས་དཔའི་མཚོད་

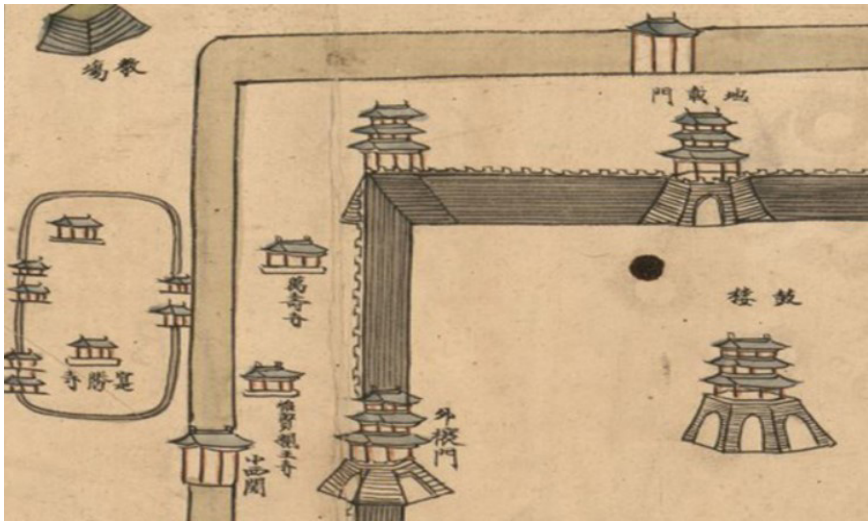
ཉེན། གཞན་སྲ་ཤག་དང་། མྲོམ་ཁང་། ར་མཁམ།¹⁰ ཅོང་ཁང་། ལྷེ་བས་རིས་རོ་མཚར་ཅན་གྱི་
ཚིག་རྒྱུར་སོགས་ནི་ལྷ་ཁང་འདི་སོག་མར་བཞེངས་རྒྱུ་གྱི་སྦྱིའི་རྣམ་པ་རེད། དེ་ལྟར་ལོ་
གཉིས་མུན་མཚམས་རྒྱལ་པོའི་སྲིད་ལོ་གསུམ་པ་༡༩༣༥ལོར་ (崇德三年八月初一) དངོས་
ལུ་བཞེངས་སྐྱོན་ལེགས་ཀྱི་བུང་ཡོད།

ལྷ་ཁང་བཞེངས་ཀྱི་བུང་བའི་ཉེན་མོར། རྒྱལ་པོས་མང་དང་པའི་ལེའི་གོ་གནས་ཡོད་
པའི་ལྷོན་ཆེན་དང་དཔོན་དམག་བརྒྱ་ལྷག་ཤིང་ནས་མཚོང་སྤོར་སྐྱེ་དངོས་སུ་མེདས་ཡོད་
ཚུལ་ལ་གཞིགས་ན། རབ་གནས་བཞེགས་བརྒྱད་དང་འབྲུ་རྩ་མེ་རྟོག་གི་མཚོང་འབྲུལ་བྱེད་
པ་སོགས་བཀའ་ཤིས་སློན་ལམ་གྱིས་གཞི་བརྟན་པར་མཚོང་པའི་ནང་པའི་ཚོས་ལྷགས་གྱི་ཚོ་ག་
ཡང་རྒྱ་ཆེན་སོ་སྲེལ་ཡོད་པར་མེ་ཚོམ་མེད། དེའི་རྒྱ་མཚོན་ནི་ལྷ་ཁང་གི་རྩོད་རིང་དོས་སུ་བོད་
ཡིག་ཀྱང་གིས་ཡོད་པས། ལྷ་ཁང་དབུ་འབྱེད་གྱི་སྐབས་སུ་བོད་ཀྱི་དགེ་འདུན་པ་དང་རྒྱ་རྒྱུར་
པ་ཅི་རིགས་སེབས་ཡོད་པ་རིག་པས་དཔོག་ཐུབ་ཅིང་། ལྷ་ཁང་འདི་བཞེངས་པའི་ལོ་དུག་གི་
ཡར་ཚོན་རྒྱལ་པོ་ཨོར་ཉ་ཆེའི་དབུ་བྲ་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་གྱི་རྩོད་རིང་བཞེངས་རྒྱས། རྩོད་རིང་
དོས་སུ་སློབ་དཔོན་འདི་པའི་སློབ་མ་བཞི་བརྒྱ་ལྷག་གི་མཚོན་སོ་གསལ་བས། དུལ་དེར་རྒྱས་
སྤོན་པོད་དང་ཤར་སོག་གང་རུང་ནས་སེབས་པའི་བོད་ཀྱི་དགེ་འདུན་པ་གང་རུང་ཡོད་པ་
རྟོགས་ཐུབ། འོན་ཀྱང་ད་ལྟ་ཁོ་བོས་ལག་སོན་བྱུང་ཡོད་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་རྩུམ་ཉེའི་དབུང་གཞིའི་
ཡིག་ཆ་ཁག་རྒྱ་རབ་གནས་གྱི་མཚོང་སྦྱིའི་སྐབས་ནང་པའི་དགེ་འདུན་པ་སོགས་ཡོད་མེད་
ཞེས་རྒྱ་མེད་ལ་གསལ། འོག་རྩོད་རིང་ལོ་རྒྱུས་སྐབས་སུ་དུལ་དེར་སེབས་སྦྱོང་བའི་ཚོས་ལྷགས་
མི་རྩེ་བྲགས་ཆེ་བ་དག་ནི་སྤར་ནང་སོ་སློབ་དཔོན་དང་མཉམ་རུ་སེབས་པའི་བྲ་མ་དཀར་པོ་
དང་། མེར་གན་ཚོས་རྗེ། སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་སོགས་ཡིན། བྲ་མ་དཀར་པོ་ནི་འོག་རྩོད་རིང་ལོ་
ཉར་རྗེང་བདའ་གནང་སྦྱོང་བར་མ་ཟད། སྐབས་དེར་ཕྱི་འབྲེལ་གྱི་འགན་དབང་ཡང་བཞེས་
སྦྱོང་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་ལོ། །དེའི་ཕྱིས་སུ་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་ཡང་དུལ་དེར་འབྲོན་སྦྱོང་མོད།

10. གནའ་བོའི་རྒྱུ་སྲ་མཁམ་གྲོང་དག་ན་རྒྱུ་བར་དང་ཉེན་བར་གཏོང་བྱེད་ཀྱི་རྩོད་རིང་གདགས་སའི་ཁང་
བཞེགས་སོ།།

འོན་ཀྱང་ལྷ་ཁང་འདི་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་མན་རྒྱུ་འབྱོར་བའི་ (ཕྱིན་ཐེངས་ཐོག་མ་ནི་༡༥༤༠ལོ་ཡིན།)
ལོ་བཞིའི་ཡར་སློན་ནས་བཞེངས་ཚར་ཡོད། དེས་ན་སེ་ཆེན་ཚོས་རྗེ་ལྷ་ཁང་འདི་བཞེངས་རྒྱུ་
ཡོད་མི་སྲིད། རྒྱ་སྐབས་ཀྱིས་དེད་ན། ལྷ་མ་དཀར་པོ་དང་ལྷ་མི་མཁོན་པོ་སྐྱུན་འདྲིན་ལྷ་
མཁན་གྱི་མེར་གན་ལྷ་མ་སོགས་ནི་དམོན་པ་འདི་གསར་བཞེངས་གནང་བར་འབྲེལ་བ་ཏུ་
ཏུན་ཡོད་ངེས་པ་ཅན་ཏུ་འདུག་སྟེ།

ལྷ་ཁང་འདི་འབོག་རྟོ་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་ལྷར་ (敕建) གཙུག་ལག་ཁང་རྒྱུད་
མཛད་ནས་བཞེངས་སྐྱུན་གནང་བ་ཡིན་ཕྱིར། མཚན་ལ་“པ་ལྷ་རྒྱས་པའི་ཞིང་ཁམས་ནས་
པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་” (蓮花淨土實勝寺) ཞེས་ཐོགས་པ་ནི་རྒྱལ་པོས་ཐད་ཀར་གསོལ་
བ་ཞིག་ཡིན། གཞན་གོང་མའི་དམོན་པ་ (又俗稱皇寺) ཞེས་པའི་འབོད་སྲོལ་ཡང་མཆིས་
ཀྱང་། དེ་ནི་སྐབས་དེའི་ཡུལ་འབངས་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱལ་པོའི་མཛད་འཕྲིན་ལ་བརྟོས་ནས་
བཏགས་པ་ཞིག་རེད་ལ། ལྷ་ཁང་སེར་པོ་ (黃寺) ལྷ་མ་ཡང་གྲུབ་མཐའ་རི་བོ་དགེ་ལུགས་
པ་ཡིན་པའི་ཆ་ནས་དེ་ལྷར་སྤྱིས་སྤྱོ་ཐོགས་པར་གྲགས། དེ་ནས་བྱུང་བའི་དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་
ངག་རྒྱུ་རིང་མོ་ཞིག་ལའང་། “ཐོག་མར་གསེར་སྐྱ་བྱུང་། དེའི་འཕྲོ་ལ་གོང་མའི་དམོན་པ་
བྱུང་། དེ་ནས་ཆིང་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་རབས་བྱུང་” (始有金佛、次有皇寺、再有大清王
朝) ཞེས་པའི་འོད་སྲོལ་འདུག་སྟེ། རྒྱལ་པོ་འདིས་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱལ་མིང་ (國
號) བསྐྱར་ཏེ། ཅིན་ (金) ཞེས་པ་ཆིང་ (清) ཏུ་བཅོས་སྐྱུར་མཛད་ནས་ཆིང་ཆེན་མོའི་
རྒྱལ་རབས་དངོས་སུ་བཅུགས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཆོས་གྲངས་ཀྱང་ཐའི་ཚུང་གནམ་ལོ་བཅུ་པ་ (天
聰十年) ལྟེ་ ༡༦༣༥ ལོའི་རྟོ་ལྷའི་ཆོས་ ༡༥ ཉིན་ལ་ཁེལ་ཡོད་པས། གོང་སློན་གྱི་བཤད་རྒྱུན་
དེ་གནང་བའི་ངག་སློན་ཅན་ཡིན་ཏུང་། ལོ་རྒྱུས་ལྷར་གོང་བསྐྱིགས་ནས་དབྱུང་ཞིབ་བསྐྱིས་
ན་གོད་སྲོལ་དེས་ཀྱང་ལྷ་མཁོན་གྱི་སྣང་བརྟན་གསེར་སྐྱ་མ་དང་། གཙུག་ལག་ཁང་། རྣམ་
པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་བཅས་ཏེ་རྒྱ་སྐད་ཀྱི་བྱུང་རིམ་འདི་གསལ་པོ་མཚོན་སྟབས། བཀའ་ཡིས་
བཞེངས་པའི་ལྷ་ཁང་འདི་ལ་རྒྱལ་པོ་རང་གིས་ཀྱང་ཆེ་མཐོང་བཀྱར་སྟེ་ལྷ་མེད་མཛད་པར་
བསྐྱེད་ན་ཆབ་འོག་གི་སློན་འབངས་རྣམས་ལྟ་ཅི་སྟོན། དེས་ན་འབོག་རྟོ་རྒྱལ་པོའི་ཡབ་རྒྱལ་

ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གོང་མ་ཡུང་གིན་རྒྱལ་སྐབས་ལུ་གིས་པའི་མན་ུ་རྒྱལ་རབས་མི་མའི་རྒྱལ་ས་ལྷུག་ཉེན་མཁར་གོང་གི་ས་ཁ།
 ས་ཁ་ལས་མཚོང་བྱབ་པར་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་ནི་རྒྱལ་སའི་ལྷུག་སའི་རྩབ་ལོགས་ལུ་ཡོད།

(Source: Peng Pai New)

པོ་ཡང་ནང་པ་ཡིན་ལ། རྒྱལ་རྒྱུད་སྤེམ་དག་གིས་ཀྱང་རི་པོ་དགེ་ལུགས་པ་མཚོང་གནས་སུ་
 བཀྲའ་ནས་དང་རྒྱན་སྲེལ་ཡོད་པ་བཞིན། ལྷ་ཁང་འདི་ལ་སྤྱིས་སུ་མན་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་
 གོང་མ་ཡུང་གིན་གྱིས་ ༡༧༢༥ ལོར་རྒྱན་འཕྲོར་དང་ལྷན་པའི་ཀ་བ་བཞི་བརྩ་ཅན་གྱི་རྒྱན་སྤོ་
 རམ་བཞེད་ཆེ་བ་ཞིག་དང་ཚིག་སྐྱོར་དཔང་མཚོ་བ་སོགས་ཞིག་གསོ་རྒྱ་ཆེན་པོ་མཛད་ཡོད།
 ཆིང་གོང་མ་རྣམས་ལོ་རེ་རེར་སྲུང་གི་རྒྱལ་ས་ལྷུག་ཉེན་ལ་སྐྱོར་ཞིབ་ (東巡) ཏུ་བསྐྱོད་
 ཏུས་ཐོག་མར་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དགོན་པ་འདིར་ཐེབས་ནས་མཚོང་མཇུག་ལྷ་སྲོལ་ཡོད་དེ།
 དཔེར་ན། གོང་མ་ཆན་ལུང་གི་སྐབས་ཤར་ཕྱོགས་སུ་ཐེངས་བཞིར་སྐྱོར་ཞིབ་ཏུ་ཐེབས་ཕྱོང་
 ཞིང་། “རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་ལྷ་ཁང་ལ་སྤྱག་གིས་གནང་བ” (題實勝寺) །སོགས་དོན་ཆེན་
 རྣམས་སྟོན་ཚིག་ལ་སྐྱུར་ནས་གྲིས་པའང་ཡོད། དེར་མ་ཟད་མན་ུའི་དར་ཚོ་བརྒྱད་ (八
 旗, Eight Banners) ཀྱི་དཔོན་དམག་རྣམས་དགོན་པ་འདིར་བཅའ་སྲུང་སྟེ་བཀའ་སྤྱུག་

11. 《題實勝寺》：天聰建年後，蒙古曰觀來。是皆奉佛者，梵宇於是開。神道而設教，易語
 理最該。聖人豈外茲，所謀遠且恢。是寺名實勝，征明德勝回。上下同努力，成功資眾財。

བྱེད་ཏུ་བརྟུག་ཅིང་། དཔོན་ནང་གི་དགེ་འདུན་པ་དག་ལ་དཔོན་གནས་ཆེན་པོ་རྒྱུད་ཡོད་པ་
འདིའི་རོས་ནས་ཀྱང་རྒྱལ་རྒྱུད་སྤྱི་མ་དག་གིས་ལྷ་ཁང་འདི་ལ་ཆེ་མཐོང་བཀུར་བརྟེན་བྱས་མེད་
མཛད་ཡོད་པ་རྟོགས་སྟབས། རྒྱལ་རྒྱུད་སྤྱི་མའི་རིང་བརྒྱུར་བཞེངས་མཛད་པའི་སྐོར་འདིར་
ཡིག་ཚོགས་དབང་གིས་ཞིབ་ཏུ་བྲིས་མེད། རྣམ་རྒྱ་ནག་གི་རིག་གསར་སྐབས་སུ་དཔོན་པ་
འདི་ལ་གཏོར་སྐྱོན་བྱུང་ཡང་། ལྷིས་སུ་བརྒྱུར་བཞེངས་གྱིས་དེང་ཡང་རྒྱ་ནག་བྱུང་ཤར་ལའོ་
ཞིང་མཁར་གྲོང་གི་རྣམ་གནས་སུ་ཡོད།

ཇུ་ཡ། མན་འོད་རྒྱ་སོག་གི་ཡུལ་གྱི་འཁྲུག་པོ་ལྷན་འདྲིན་ལྷན་རྒྱུང་བའི་ཆོས་རྒྱུང་མཛོན་པོ་
ནག་པོ་ཆེན་པོའི་གསེར་ལྷ།

རྗོད་པོ་ཡི་གེ་ལས་རོས་འཛིན་སྟབས་པ་བཞེན། ཆོས་རྒྱུང་མཛོན་ནག་གི་རྣམ་བཞུན་
གསེར་སྐུ་འདི་དང་པོ་ཆ་ཉར་ལེགས་ལྷན་རྒྱལ་པོའི་སྐབས་ཞབས་དུང་ཤར་པ་ལུ་བ་ཡིས་
བོད་ནས་སོག་ཡུལ་ཏུ་སྐྱུན་དྲངས་པ་དང་། ལྷིས་སུ་སོག་ཡུལ་ནས་མན་ལུར་ལུ་མཁར་ནི་
མེར་ཁྲན་ལྷ་མ་ལུ་བ་འོང་ཡིན། དེ་ཡང་རྣམ་
མཛོན་མཛོན་འཕགས་པས་གསེར་སྐུར་སྐོར་གིས་
བརྒྱབས་པའི་མཛོན་སྐུའི་རྣམ་བཞུན་འདིའི་
མཐོ་ཚད་ལ་ལི་ཆིས་(cm) ༤༠ ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་མ་
༤༤(catty) མཆིས་པར་བཤད། རྒྱལ་བའི་བརྟན་
སྐུར་ཆེན་པོ་དཔལ་རྩོམ་ཞེ་ནག་པོ་ཆེན་པོ་ལྱར་གྱི་
མཛོན་པོ་སྐྱ་རྒྱ་ཀ་ལ་འདི་དཔལ་ས་སྐུ་པའི་བཀའ་
སྐུར་ནམས་གྱི་འོད་ནས་སྐུར་མ་གཙོ་པོ་ཞིག་ལྟེ།
སངས་རྒྱས་ཆོས་ལུགས་པ་ཀུན་གྱིས་ཁས་ལེན་
པ་ཞིག་ཏུ་གྲགས། རྒྱུར་བཏང་གྱུར་ལྷ་བརྒྱུད་ཏུ་
བསྐང་ཡང་དེའི་སྐོར་ཏུ་བེར་ནག་ཟངས་གི་ཅན་

རྒྱལ་བའི་བརྟན་སྐུར་དཔལ་རྩོམ་ཞེ་ནག་པོ་ཆེན་པོ་སྐྱ་
ཏུ་སྐྱ་ལ་གྱུར་གྱི་མཛོན་པོའི་རྣམ་བཞུན།
(Source:Sötö Asian Art)

བསྟན་པས་ཀྱང་གྱི་མགོན་པོ་ལྷ་དགུ་ཏུ་བཟང་སྲོལ་ཡང་འདུག རྒྱལ་མཚོག་ལུ་པ་ཆེན་པོས་
ཀྱང་གྱི་མགོན་པོའི་སྐོར་ལ་ལྷགས་ཚོམ་¹²ཞིག་མཛད་པ་དེའི་ནང་སྤང་མ་འདིའི་རྒྱབ་སྐྱོད་ས་
ཞིབ་ཏུ་གསལ། འཕོག་ཏོ་རྒྱལ་པོས་རྒྱུར་ཆེད་ཏུ་ཀྱང་གྱི་མགོན་པོར་བཞེངས་པའི་སྤྱི་
བོད་ཀྱི་དགོ་འདུན་པ་གང་དུང་གི་དུང་ནས་བསྟན་སྤང་ཆེན་པོ་འདིའི་སྤྱི་ཐབས་དང་རྗེས་
གནང་སོགས་ཀྱི་དབང་ལུང་ཅི་རིགས་ཀྱང་ལྷན་ལོས་ཡོད་སྟེ་མ་མོད། རྒྱ་ཡིག་ནང་འདིའི་སྐོར་
ཞིབ་ཏུ་མི་སྣང་། ཀྱང་མགོན་གྱི་གསོལ་མཚོད་དང་སྤྱི་ཐབས་སོགས་ནི་ས་ཁྲུབ་རྩི་ཁྲུབ་ཡིན་
ལ། དེ་ལས་ཤིན་ཏུ་ཤགས་ཆེ་བ་ལ་ལྷ་ཆེན་ཚུལ་བྲིམས་རིན་ཆེན་གྱིས་མཛད་པའི་ «ཀྱང་
གྱི་མགོན་པོའི་སྤྱི་རྟེན་ལུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རབ་གནས་ཞག་བདུན་མ་» ¹³སོགས་མཚིས།
མགོན་སྤྱི་རྟེན་བསྟན་དེ་མན་རྒྱུའི་རྒྱལ་རབས་སྤྱི་མ་ཚུགས་པ་ནས་བརྒྱུད་མན་རྒྱུའི་སྲིད་
དབང་མཚུགས་པར་ཏུ་དགོན་པ་དེའི་རྟེན་གཙོ་བོར་བཞུགས་སུ་གསོལ་བར་མཚིས་ཀྱང་།
རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་གསར་པ་ཚུགས་རྗེས་དགོན་པ་དེ་ནས་རྒྱལ་ལ་ཤོར་བེན།

རྒྱལ་བ། རྒྱུང་རྗེའི་ཡི་གེ་ལས་པོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་རྒྱུ་པའི་ཚོས་ལྷགས་མི་ལྷ་གཉིས།

1. རྒྱུང་རྗེའི་ཡི་གེའི་ནང་གི་ཞབས་རྒྱུ་དབང་པ་ལྷ་བ་འདི་སྤྱི་ཡིན་ནམ།

ལྷི་ལོ་ ༡༩༡༥ ལོར། ཞབས་རྒྱུང་ཤར་པ་ཚོས་རྗེ་ལྷ་བ་སོག་ལྷུ་ཏུ་ཐེབས་རྒྱུས་ཆ་
ཏར་ལིང་ཏན་རྒྱལ་པོས་བཀྱར་བའི་ལྷི་ལྷ་མེད་གྱིས་སྤེལ་མཛད་ནས་དབུ་བྱར་བཀྱར་རྒྱལ་

12. གངས་བར་ལུག་མོ་ཆེ་ནས་རྒྱ་སྟོན་པམ་དབང་ལྷག་གིས་སྤྱན་དབང་པའི་དཔལ་རྩོ་རྗེ་ནག་པོ་ཆེན་པོ་ཀྱང་
གྱི་མགོན་པོའི་སྐོར། རྒྱལ་དབང་ལུ་པ་དག་དབང་སྤོ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འདུམ་པོད་གསུམ་པར་བཞུགས།
མེར་གཞུག་ནང་བསྟན་དཔེ་རྟོང་འཚོལ་བསྟུ་ལྷོགས་བསྐྱིགས་ཁང་གིས་བསྐྱིགས། རྒྱུང་མོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་
རྒྱན་ཁང་། ༢༠༠༧ལོ།

13. ཀྱང་གྱི་མགོན་པོའི་སྤྱི་རྟེན་ལུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རབ་གནས་ཞག་བདུན་མར་ཤགས་པའི་ཚོ་ག་དམིགས་
རིམ་བཅས་པའི་དག་འདོན་བསྟན་སྤང་དབྱིས་པའི་བཞུད་སྤྱི་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ། །རྒྱ་ཆེན་ཚུལ་བྲིམས་རིན་
ཆེན་གྱི་གསུང་འདུམ། པོད་ཅ་པ། ལྷ་རིང་། ལྷེབས་གངས་༢༠༡༣གསལ།

མཆིས་ཀྱང་། རྒྱལ་པོས་ཞབས་དྲུང་འདི་པར་བཀའ་ཚོས་ཅི་ཞིག་ལྷུས་ཚུལ་སོགས་གང་ཡང་
 མི་གསལ་ལ། ཞབས་དྲུང་འདི་པའི་རྒྱབ་སྐྱོད་ཀྱང་དོས་འཛིན་བྱེད་ཐུབ་མ་སོང་། ཁོ་པོས་
 རང་གྲོ་ཁོ་ནར་བརྟེན་ནས་ཚོང་ས་ཚོང་གིས་དཔག་ན། དཔལ་ལྷན་ས་སྐྱུ་པའི་དགེ་འདུན་པ་
 ཞིག་མིན་ནམ་སྟེ། མ་གཞི་རང་རེའི་ཉེ་རབས་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནང་ལ་མོ་ཞབས་དྲུང་དང་།
 རྟོང་སྐོར་ཞབས་དྲུང་། སྐམ་པོ་ཞབས་དྲུང་སོགས་མཚན་གསལ་སྟངས་འདྲ་བའི་ཚོས་ལུགས་
 མི་སྣ་གྲགས་ཆེ་བ་མང་པོ་མཆིས་ཀྱང་། སྐར་ས་སྐྱུས་ཀྱི་དབང་བསྐྱེད་པའི་དུས་དང་།
 དགའ་ལྷན་པོ་བྱང་དབུ་བརྟེས་པའི་དུས་ཀྱི་སྐྱི་དེར་བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ཆེན་ཁག་གིས་ཉོར་དང་ཅི་
 བའི་ལུལ་དུ་རྫོང་བདའ་མཛད་པའི་སྐྱེ་ཆོབ་དང་གསེར་ཡིག་པ་རེ་བྱུང་ནི་མཚན་ཅན་མོས་
 རྒྱུ་ཡོད་པ་ལས། མཛད་རྣམ་ཞིབ་ཏུ་མཇུག་རྒྱུ་ཡོད་པ་ཤིན་ཏུ་དཀོན། དེ་བས་གོང་དུ་གསལ་
 བའི་ཞབས་དྲུང་ཤར་པ་ལྷུ་བ་དེ་ཡང་གྲོ་རྒྱུང་ང་ལ་མཚན་ན་ཉ་ཅང་རྒྱས་མེད་ཅིག་རེད་
 མོད། དུས་སྐབས་ཀྱིས་རིགས་འདེད་བཀྱིས་ནས་ཚོང་དོག་བྱས་ཆོ། 《པའ་ཆེན་གྲོ་བཟང་
 ཚོས་རྒྱ་གྱི་རྣམ་ཐར་》ལས། རྒྱལ་པོས་ལྷ་མ་གཉིས་ཐོག་མར་མཇུག་ཅི་དགོས། མཇུག་ཚུལ་
 རི་ལྟར་བྱེད་ཅེས་ས་སྐྱུ་ཞབས་དྲུང་ལ་ལྷུས་ཚོ། སྤྱིར་ཀམ་པ་ལའང་མཇུག་ཡང་། ད་ལམ་རྒྱལ་
 པོ་རང་གི་གསུང་དང་བསྟན་པ་ཡིན་པེབས་འདུག་པ་ལྟར། རྒྱལ་པོས་ཐོག་མར་ས་སྐྱུ་ཞབས་
 དྲུང་གི་མཇུག་དར་ཐོང་། དེའི་ལན་དུ་རེད་ཀྱིས་མཇུག་དར་ལུལ་¹⁴ཞེས་གསལ་བའི་མི་སྣ་
 དེ་དང་ཉ་ལམ་དུས་སྐབས་གཅིག་ཏུ་མཐུན་ན་ཡང་། ལྷང་དང་རིགས་པས་བརྒྱུ་ཤ་ལུ་ཐག་
 ཚོང་པ་བྱུང་བའི་གདེང་སྟོབས་ནི་ངས་མ་རྟོག་དོ།།

ཡང་གཅིག་བྱས་ན། པའ་ཆེན་གྲོ་བཟང་ཚོས་རྒྱ་གྱི་སྐྱུས་སྐབས་ཞབས་དྲུང་གྲོ་མ་
 ངག་དབང་རྒྱ་མཚོ་ཡིན་ཡང་སྲིད། ལྷ་མ་འདི་པས་ཀྱང་“མོང་གོལ་ཅིན་དུ་དགོན་པ་བཏབ་
 བས་མཚན་ཉིད་ལྷ་ཚང་དང་སྐགས་པ་ལྷ་ཚང་གཉིས་བཅུགས་ཉེ་སོག་ལུལ་དུ་བསྟན་པ་
 རྒྱས་པའི་འཕྲིན་ལས་རྒྱ་ཆེར་མཛད་”ཚུལ་གྲགས་ཀྱང་། གང་ཟག་གཅིག་ཡིན་མིན་དུང་ཐེ་

14. པའ་ཆེན་གྲོ་བཟང་ཚོས་རྒྱ་གྱི་རྣམ་ཐར། བོད་སྐད་མི་དམངས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༠ལོ་ ཐོག་གཟངས་
 ༢༠༢ན་གསལ།

ཚོམ་གྱི་དོགས་གནས་སུ་སྟག་ཡོད་དོ། །གཞན་ལ་མོ་ཞབས་དུང་ཚོགས་གཉིས་རྒྱ་མཚོ་མཚོག་
 གུང་རྒྱལ་མཚོག་གསུམ་པའི་སྐྱེ་ཚབ་ཏུ་སོག་པོའི་ཉོ་ཤོག་ཉེར་བཞིའི་དབུ་ལྷར་བཞུགས་
 རྒྱུང་ན་ཡང་། རྒྱབས་དེའི་ཉོ་ཤོག་ཉེར་བཞིའི་སྲིད་དབང་གི་མངའ་ཁོངས་ནི་དེད་གི་མདོ་
 རྒྱུད་འབའ་ཐང་དང་བྱ་མདོའི་ས་སྟོགས་འདི་ཡིན་པས། ཞབས་དུང་འདི་པ་ནི་ཤར་སོག་གི་
 དུལ་གྱར་མེབས་རྒྱུང་མེད་པ་འདྲའོ། །དབུས་གཙང་འཕན་ཡུལ་ནས་འབྲུངས་པའི་སྟག་ལྷང་
 ཞབས་དུང་ཚང་ཡང་སྐར་གྱི་ཚོ་ན་ཉོར་ཡུལ་སྟོད་སྐད་དུ་བྱོན་པར་གྲགས་ཏེ། ཞབས་དུང་
 འདི་པ་དང་རྒྱལ་པོ་ཨོར་ཉ་ཚའི་དབུ་ལྷ་ནང་སོ་སྟོབ་དཔོན་གཉིས་ཀྱི་འདས་ལོའི་བར་ལོ་
 གྲངས་བཞི་ལས་མེད་ཀྱང་། རྫོང་རིང་ནང་གི་ཞབས་དུང་ཤར་པ་སོག་ཡུལ་དུ་མེབས་པའི་ལོ་
 རྒྱུས་དང་བསྐར་ན་སྟག་ལྷང་ཞབས་དུང་ལོ་བཅུ་ཡིས་གཤེགས་སྐབ་དང་། རྒྱལ་པོའི་མཚོད་
 གནས་སུ་བཞུགས་ཚུལ་ཡང་མི་སྤང་བས་མི་སྤེལ་འདི་གཉིས་ཀྱང་གང་ཟག་གཅིག་ཏུ་མཐུན་
 དཀའོ། །དེ་བཞིན་དུ་སྟོར་སྟོར་ཞབས་དུང་གཉིས་པ་(ཚོས་རྗེ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོ་མཚོག)ཡང་ཨལ་ཐན་
 རྒྱལ་པོས་གདན་ཞུས་ལྟར། རྒྱལ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོའི་སྐྱེ་ཚབ་ཏུ་ཤར་སོག་གི་ཡུལ་གྱར་
 བྱོན་ནས་ལོ་སྐར་བཞུགས་ཏེ་བསྟན་འགྲོའི་བྱ་བ་ལྷབས་ཆེན་མཛད་རྒྱུང་མོད་ཀྱང་། འབྲུངས་
 འདས་ཀྱི་ལོ་ཚོགས་ལྟར་བཅིས་ན་རྫོང་རིང་ནང་གི་ཞབས་དུང་ཤར་པ་ལས་རྒྱུས་སྟོའོ། །དེས་
 ན་གོང་གསལ་གྱི་ཚོས་ལུགས་མི་སྤེལ་དེ་དག་དང་ལེགས་སྟན་རྒྱལ་པོས་སོག་ཡུལ་དུ་གདན་
 ཞུ་བསྐྱེདས་པའི་ཞབས་དུང་ཤར་པ་ལྷུ་བ་གཉིས་གང་ཟག་གཅིག་ཏུ་འདོད་མི་རུང་། མི་སྤེལ་
 འདིའི་རྒྱབ་རྒྱུངས་ལ་ཁོ་བོས་སུ་མཐུད་ནས་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་ཐུས་སུ་ཡོད།

2. རྒྱང་རྫོང་ཡི་ཤེའི་ནང་གི་མེད་གན་ལྷ་མ་ལྷུ་བ་འདི་སྟེ་ཡིན་ནམ།

ཆ་ཉར་ལེགས་ལྟན་རྒྱལ་པོའི་བཅུན་མོ་གཉིས་དང་ཐའི་ཇི་གཉིས་སོགས་སོག་འབངས་
 རྫོང་ཡག་ལྷག་གིས་མན་རུར་མགོ་བཏགས་ཞུ་བ་སྤེབས་རུས། གུར་གྱི་མགོན་པོའི་སྤང་བརྟན་
 གསེར་སྐྱེ་མ་རྩ་མོང་དཀར་པོར་ཁལ་བཀལ་ནས་སྤེབས་མཁན་གྱི་མེར་གན་ལྷ་མ་(喇嘛墨爾
 根)ཞུ་བ་འདི་ཡང་ང་ལ་མཚོན་ན་མི་སྤེལ་སྟོག་ཏུ་གྱུར་པ་ཞིག་རེད། བོད་དང་རྒྱའི་འབྲེལ་ཡོད་

ཡིག་ཆ་གང་ཉིད་ནང་ཚད་གཙོ་བོ་མཐོང་མཐོང་ལྷན་པ་བཅི་ཁྲུལ་བྱས་ཀྱང་། མི་ལྷན་འདྲིའི་ལོ་རྒྱུས་
རྒྱུ་རྐྱེན་ཞིབ་ཏུ་བྲིས་པ་ཏེ་ལམ་མེད་པར་སྤང་། ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཚུགས་རྗེས་གོང་མ་ཤུན་
ཙོ་ཡིས་རྒྱལ་དབང་ལྡེ་པ་ལེ་ཅིན་ཏུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་ཆེད་རྒྱ་ཆེད་རྒྱ་ཆེད་ལང་ལ་མཚན་པའི་ནང་མེར་
ཀན་དཀའ་བཅུ་ཤེས་རབ་སྲ་མ་སོགས་ཞེས་མཚན་གསོལ་སྐྱེད་ལྟར་བའི་གསེར་ཡིག་པ་ཞིག་
ཀྱང་མཆིས་མོད། གསལ་པོ་དོས་འཛིན་བྱུང་མ་མོང་། གསལ་སྲིད་ལྱིས་སུ་མི་ལྷན་འདྲིའི་སྐོར་གྱི་
ཡིག་ཆ་རེ་ལག་སོན་བྱུང་ཆེ་ཁ་སྐོར་བྱེད་པ་ལས་ཐབས་ཤེས་གཞན་མ་ཉིད།

བུན་པ། རྩོམ་གྱི་མཚན་ལྷན་གསེར་སྲ་མ་སྐོར་བྱེད་པ་དཀའ་བཅུ་ཤེས་རབ་སྲ་
མ་སོགས་ཞེས་པ།

ཆ་ཏེ་ལམ་མེད་ལྷན་རྒྱལ་པོའི་སྲིད་དབང་མན་རྒྱུ་ཤོར་རྗེས། མེར་ཀན་སྲ་མ་སོགས་
ཡུལ་ནས་མཚོན་སྐྱེད་དང་བཀའ་བསྐྱེད་གསེར་བྲིས་མ་སོགས་མན་རྒྱུའི་འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོར་
འབྱུལ་ཆེད་ཏུ་ཁལ་བཀའ་ནས་ཡོང་བའི་རྩོམ་དེ་ལམ་སྐབས་ཚོས་སེར་སྐོར་པོ་ (槐樹)
ཞིག་གི་འགམ་ཏུ་གི་བར། མེར་ཀན་སྲ་མ་
ཡིས་འབོག་ཏོ་རྒྱལ་པོར་རྩོམ་དེ་གི་སེམས་
ཅན་རང་ག་བ་མིན་ཚུལ་ཞུས་པས། འབོག་ཏོ་
རྒྱལ་པོས་ཚོན་འབངས་ནམས་ལ་བཀའ་མཁ་
ཉེ་གནས་དེ་ག་རང་ཏུ་“རྩོམ་དཀའ་བཅུ་
པོ་མོ” (白駱駝墳墓) ཞེས་པའི་ཏུར་
བྱང་བཅེངས་པ་དང་། བྱང་རྩོམ་ཡིག་འབྲུ་དེ་
དག་རྩོམ་དོས་སུ་མན་རྒྱ་སོགས་གསུམ་གྱི་ཡི་
གེར་བཞོས། བང་སོའི་གནས་དེ་གི་དེང་ཡང་
དོས་འཛིན་བྱེད་བྱུང་གི། རྩོམ་གསེར་མེད་མོན་
ལྷན་ (1851-1939) ཡིས་མན་རྒྱུའི་གནའ་

ལྱིས་སུ་བཞེངས་པའི་རྩོམ་དཀའ་བཅུ་པོའི་རྩོམ་གསེར་
(Source: Peng Pai New)

ལྷུ་གུ་གསལ་ཅན་སྐོར་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ནས་བཙམས་པའི་《རྒྱལ་ས་གཉིས་པའི་མཉེལ་ཚོ་》
 ལག་བྲིས་མ་¹⁵ལས་ཀྱང་། “རྩ་མོང་དཀར་པོའི་རྒྱུ་བྱང་ནི། མཁར་གྲོང་རུབ་བྱང་གི་ལེ་ལྷའི་
 སར་གནས། ཉིན་དེར་མགོན་པོ་ནག་པོ་ཆེན་པོའི་གསེར་སྐུ་ཁལ་བཀལ་ནས་འོངས་” (白駱
 駝墳，在城西北五裏，即當日載瑪哈噶喇金佛來者) ཞེས་གསལ་བ་བཞིན། སྐར་
 མན་རྒྱའི་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མའི་རྒྱལ་ས་ལྷུག་ཉེན་གྱི་གནས་དེ་ཡིན། ཕྱིས་སྤེལ་གྲངས་མང་པོ་
 ཕྱིན་རྗེས། མཁར་གྲོང་དེའི་འཇུགས་སྐྱོན་རྒྱ་སྐྱེད་བཏང་ནས་བང་སོའི་རྩིབ་ལོགས་ཉེ་འགལ་
 ཀུན་ཏུ་གཞུང་ལམ་དང་ཁང་བཅེགས་གསར་རྒྱག་བྱས་པ་དང་། བང་སོ་ཡང་ཞིག་སྐྱོན་
 བྱང་འདུག་ཀྱང་། མན་རྒྱའི་རྒྱུ་མཇུག་ཏུ་བང་སོའི་སྐར་གནས་དེ་གར་རྩ་མོང་དཀར་པོའི་
 རྩོ་བཀོས་ (白駱石雕) མཚོ་ཚད་ལ་མིད་བཞི་ཙམ་དང་རྒྱ་ཟངས་དམར་ལས་ཀྱབ་པའི་
 མགོན་སྐུའི་སྐར་བརྟན་རྒྱབ་ཏུ་ཁྱུང་པ་ཞིག་ཀྱང་གསར་རྒྱ་བརྟན་ཡོད་པ་ད་ལྟ་ཡང་སྐར་
 གནས་ཀྱི་མཁར་གྲོང་དེའི་ཁང་བཅེགས་མཚོན་པོ་མང་པོའི་དཀྱིལ་ན་མཚོང་རྒྱ་གདལ།

མཇུག་བཅོས་མཁུ་

མིའི་རིགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འཕེལ་རིམ་དེས་ཅན་ཞིག་ཡིག་ཐོག་གི་
 རིགས་པས་སྐབ་དཔོས་ན། རྒྱུ་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་དང་འབྲེལ་བའི་རྩོ་རིང་གི་ཡི་གེ་
 དང་། ཚོང་ཡིག་བྲག་བཀོས་ཡི་གེ། གཞན་རྒྱུ་ཁལ་དང་ས་འོག་གི་གནའ་རྫས་ཅི་རིགས་
 སོགས་འཚོལ་ཞིབ་བྱ་རྒྱ་ནི་སློན་འགོའི་དབྱུང་ཐབས་མེད་ཏུ་མི་རུང་བ་ཞིག་ཡིན། དེ་དང་
 མཚུངས་པར་རྣམ་པར་རྒྱལ་བའི་དཔོན་གྱི་རྩོ་རིང་འདི་ནི་མན་རྒྱའི་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མ་གསར་
 ཏུ་རྒྱུགས་པའི་རྩོན་ནས་རྒྱལ་སྐོག་སྤྱི་མ་རེ་རེ་དང་འགྲོགས་ཉེ་འོངས་ཤིང་། བོད་དང་མན་
 རྒྱའི་བར་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཐོག་མར་བྱང་རྩོལ་ཡང་ར་སྐོང་བྱེད་ལུབ་པའི་ལོ་རྒྱུས་
 ཀྱི་དན་རྟགས་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད། རྩོ་རིང་འདི་བརྒྱུད་ནས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིན་ཐང་རོས་
 བས་དབྱུང་ཞིབ་བྱས་ཚོ། ང་ཚོས་བོད་དང་མན་རྩོང་རྒྱལ་རབས་ཕྱི་མའི་བར་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་

15.作者：繆潤綾《陪京雜述·古跡》1948年（民國毛筆書法清稿本）出版社（不詳）

འབྲེལ་བ་བྱུང་བའི་ཐོག་མའི་བརྒྱུད་རིམ་གསལ་པོ་ཤེས་ཐུབ་ཅིང་། མན་ཆིང་གི་རྒྱལ་རྒྱུད་
 ཚོས་ནང་པའི་དད་རྒྱུན་སྲིལ་ནས་རྒྱལ་ཚོག་རེ་རེའི་རིང་ལ་སྲིད་དབང་སྟོབས་ཀྱིས་ཁ་ལོ་
 བརྒྱུར་བར་སངས་རྒྱས་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད་པའང་རྟོགས་ཐུབ།
 ཡོ་རྒྱུས་ཀྱི་དོགས་གནད་ངེས་ཅན་ཞིག་མེད་པ་དང་མཉམ་ཏུ་དོགས་གནད་གཞན་ཞིག་
 ལའང་གསར་ཏུ་འཕྲད་འོང་བ་ནི་མ་གཞི་ནས་ཡོ་རྒྱུས་རིག་པའི་ཚོས་ཉིད་ཏུ་ཟེད་པ་བཞིན།
 ཁོ་བོས་ད་རེས་རྗེ་རིང་འདི་ལ་གསར་ཏུ་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས་ཏུས་སྐབས་དེའི་ནང་མན་
 རྒྱའི་ཡུལ་ཏུ་ཚོས་ཚོགས་ཀྱི་མཛད་འགན་ཅི་རིགས་བརྒྱུངས་ཚུང་བའི་བོད་ཀྱི་ལྷ་མ་དང་དག་
 འདུན་པ་ཁག་ཅིག་ཀྱང་ཡོ་རྒྱུས་ཀྱི་སློབ་ཏུ་ཡིབ་ཡོད་པ་གཞི་ནས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་། དེ་བས་
 རྫོ་མཚར་སྤང་གིས་ཁེངས་བཞིན་དོགས་སློང་གི་རྣམ་འགྱུར་ཤུགས་ཆེན་པོ་བརྒྱུད་སྟེ་ཏུས་
 ཚོད་མང་པོ་བཏང་ནས་ཉི་ཉོད་དང་བོད་དང་རྒྱའི་ཡིག་ཆ་སྤེལ་མཐོ་བ་ཇི་སྟེད་ཅིག་ཏུ་
 འཚོལ་ཞིབ་བགྱིས་ཀྱང་། དཔུང་ཞིབ་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་འདོད་སློབ་ཁེངས་པ་ཞིག་ཁོ་བོས་ད་ཏུང་
 རྟེན་མ་སོང་།

ལྷག་པར་ཏུ་མན་རྒྱའི་ཏུས་སྐབས་ཀྱི་ཡིག་ཚགས་ཙུ་ཆེ་བ་མང་པོ་ཞིག་བདག་དབང་
 གི་རྒྱུན་པས་དེང་སྐབས་ལག་སོན་འབྱུང་དགའ་བ་དང་། ཡིག་ཆ་ལ་ལ་རྒྱ་ནག་གི་ཤེས་ཡོན་
 པ་ཚོས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་དམིགས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱའི་ཡིག་ཚང་ཏུ་འཁོད་མེད་པའང་
 མཚིས་ཏེ། དཔེར་ན། རྒྱལ་པོ་ཨོར་ཉ་ཆེ་ཡིས་མཛད་པའི་བཀའ་རྒྱ་ཞིག་ཏུ། “གང་ཟག་སུ་དང་
 གང་གིས་ཀྱང་དགོན་པ་གཏོར་བཤེས་གཏོང་མི་ཚོག་པ་དང་། ལྷ་ཁང་ནང་ཏུ་རྟོན་འབྲིག་
 མི་ཚོག་གཅིན་སྐྱུག་བཏང་མི་ཚོག་ཅི་སྟེ་བཀའ་དང་འགལ་ནས་ལྷ་ཁང་བརྒྱལ་པར་བགྱིད་
 པའམ་རྟོན་པའི་གྲིག་མཐུན་བྱུང་ཚེ། འདྲིན་བརྒྱུད་གིས་ཉེས་ཅད་གཙོད་པར་བྱའོ།།” (汗在
 三十日下达的文书：“不准任何人在毁坏庙宇！不准在庙内拴马牛！不准在
 庙内屎尿！如有违令----毁庙或（在庙内）拴牛马者，即逮捕治罪！”） ཞེས་
 གསལ་ཏེ། མན་རྒྱའི་ཡུལ་དེར་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་བཞེངས་རྗེས་རྒྱལ་པོ་ཡིས་བྲིམས་ཀྱིས་བཀའ་
 མཛད་པ་འདི། རྒྱའི་ཡོ་རྒྱུས་ཉམས་ཞིབ་པ་ལ་ལས་རྒྱལ་པོས་ནང་པའི་ལྷ་ཁང་དང་རྟེན་སྐྱོ་

སོགས་ལ་གོང་བཀུར་སྤྱོད་མཉམ་པའི་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་ཤིན་ཏུ་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཏུ་
 མཐོང་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་«མན་ཐུའི་ཡིག་ཆ་གསལ་རྒྱུ་མ་»¹⁶གཅིག་སྤྱི་ནང་མ་གཏོགས།
 གཞན་«ཆིང་ཐའི་ཚུལ་ལྷུ་ཉོང་ཉིའི་དངོས་དོན་གསལ་བཤོད་»¹⁷«ཆིན་ཆེན་པོའི་ཐའི་ཚུལ་
 ཀོ་ཉོང་ཉིའི་དངོས་དོན་གསལ་བཤོད་»¹⁸ ད་དུང་ཆིང་གོང་མ་ཆན་ལུང་གི་རྒྱུ་སྐབས་སུ་
 སྤྱི་གཙམ་བྱས་པའི་«རྒྱུ་རྩ་དངོས་དོན་གསལ་བཤོད་»སོགས་རྒྱ་ཡིག་གི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ཐེར་
 གཤམ་ཆེ་བ་དེ་དག་གང་དུའང་འཁོད་མེད་པ་ལྟ་བུ་ཡིན། དོན་གྱིས་དེ་ནི་སྤར་མན་ཐུའི་
 ཡིག་ཆ་གསལ་ནང་ཡོད་པ་དེ་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་རིམ་བཞིན་ཏུ་ཕབ་སྐྱར་མ་བྱས་པ་ཡིན། དེས་ན་རྩོ་
 རིང་གི་ཡི་གེ་འདི་ལས་ཁོ་བོས་དེ་བས་ཀྱང་རྟོགས་འདོད་པའི་བོད་ཀྱི་དགེ་འབྲུག་པ་དེ་དག་
 གི་རྒྱུ་ལྗོངས་འཚོལ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུའང་གནས་སྐབས་སུ་ལྷག་ཡོད་པས། ལྷོ་སུ་འབྲེལ་ཡོད་
 ཡིག་ཆ་ལག་སོན་བྱུང་ཆེ་ལ་སྐོང་བྱ་རྒྱ་ལས་ཐབས་གཞན་མ་རྟེན་དོ།།

ལྷན་ལྗོངས་དབྱེད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

བོད་ཡིག་གི་རྫོང་།

- ༡ ཆོས་འབྲུང་གསེར་གྱི་མཚོན་ལྗོངས་འབར་བ། ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོས་བཅམས། ༡༩༩༤ལོ། ལག་བྲིས་མ།
- ༢ རྒྱལ་དབང་ལུ་པ་དག་དབང་ལྷོ་བཟང་རྒྱ་མཚོའི་གསུང་འབུམ། སེར་གཙུག་ནང་བསྐྱབ་དཔེ་རྒྱུ་འཚོལ་
 བརྒྱ་ཚོགས་བསྐྱོགས་ཁང་གིས་བསྐྱོགས། ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱུ་ཁང་། ༢༠༠༩ལོ།
- ༣ པཎ་ཆེན་ལྷོ་བཟང་ཆོས་རྒྱལ་གྱི་རྣམ་ཐར། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་རྒྱུ་ཁང་། ༡༩༩༠ལོ།
- ༤ འཛམ་གླིང་གྲང་ཚོགས་ཆེན་པོ་ཉོར་གྱི་རྒྱལ་ཁམས་གྱི་རྟོགས་པ་བརྗོད་པའི་བསྐྱབ་བཅོས་ཆེན་པོ་དབྱེད་ལྷན་
 མགུ་བྱེད་རོ་མཚར་གསེར་གྱི་དེབ་ཐེར་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།།རྩི་བཅུན་ལྷོ་བཟང་ན་དབྱངས་གྱི་གསུང་འབུམ།

16. «满文老档》，亦称《老满文原档》、《无圈点档》，是满文创制后的第一部满文文献，
 为编年体史书。由额尔德尼、噶盖、库尔缠等撰，共40册。

བོད་ཁ་པ། ལག་གིས་མ། ༡༧༧༤ལོ། ལྷོ་ལི་གསར་པ།

༥ འབྲས་སྤངས་ཚོས་འབྱུང་། མཛོད་པ་པོ། འབྲས་སྤངས་མཁན་གྱི་བསྟན་པ་བསྟན་འཛིན། འབྲས་སྤངས་བཟ་
ཤིས་སྣོ་མང་དཔེ་མཛོད་ཁང་། ༢༠༠༩ལོ། པར་གཞི་དང་པོ།

༦ བོད་ཡིག་རྩིས་ལྟར་འབྲུག་ཆབ་འགण་ཏེ་མགོ་གྱིས་བཅམས། བོད་སྣོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྟར་ཁང་།
༢༠༡༢ལོ། པར་གཞི་དང་པོ།

༧ ཉོར་གྱི་ཚོས་འབྱུང་། འཛིགས་མེད་རིག་པའི་རྩོ་རྗེས་བཅམས། མཚོ་སྟོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟར་ཁང་།
༡༩༩༩ལོ།

華文參考資料

1. 孟繁勇：清入關前滿洲宗教信仰的多元化（2016年第6期）
2. 松錦之戰親歷者唐奉山口述，見《遼海志略》
3. 《明史·丘民仰傳》（卷261），中國哲學書電子化計劃
4. 《國權》（卷九十七），中國哲學書電子化計劃
5. 《清太宗文皇帝實錄》（卷二十下），中國哲學書電子化計劃
6. 《滿文老檔》（太祖朝第二十六卷）中國哲學書電子化計劃
7. 《崇禎實錄》（卷十四）中國哲學書電子化計劃
8. 無名氏撰：《吳三桂紀略》，載《辛巳叢編》
9. 《清史稿》（卷二百三十三），中國哲學書電子化計劃
10. 《東華錄》（共三十卷），中國哲學書電子化計劃
11. 《國權》（九十八卷），中國哲學書電子化計劃
12. 《清史稿》（太祖本紀、太宗本紀），中國哲學書電子化計劃
13. 《明史·曹變蛟傳》（卷272），中國哲學書電子化計劃
14. 李治亭主編. 關東文化大辭典[M]. 瀋陽: 遼寧教育出版社, 1993
15. 張羽新著：《清朝與喇嘛教》附：清代喇嘛教碑刻錄, 西藏人民出版社, 1998年